Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

ସଙ୍ଗହ ମହାଟୀକା ପାଠ

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

[କ]

ଉଦଯା ଯସ୍ସ ଏକସ୍ସ, ସଦ୍ଧମ୍ମରଂସି ଜାଲିନୋ;

ପବୁଜ୍ଝିଂସୁ ଜନମ୍ବୁଜା, ଜାତିକ୍ଖେତ୍ତେ ମହାସରେ।

[ଖ]

ଵନ୍ଦାମି ତଂ ମହାସୂରଂ, ମହାମୋହ ତମୋନୁଦଂ;

ସଞ୍ଜାତଂ ସୋ ହଦଯେ ମଯ୍ହଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପନୂଦତଂ।

[ଗ]

ପୋରାଣକେହି ଵିଞ୍ଞୂହି, ଵଣ୍ଣିତା ଵଣ୍ଣନା ବହୂ;

ଦିସ୍ସନ୍ତି ଇଧ ଲୋକମ୍ହି, ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହେ।

[ଘ]

ନ ତାହି ତୁଟ୍ଠିଂ ଵିନ୍ଦନ୍ତି, ଯେ ସାରତ୍ଥା ଭିମାନିନୋ;

ତେ ମଂ ସଙ୍ଗମ୍ମ ଯାଚନ୍ତି, ପରମତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନଂ।

[ଙ]

ମହଣ୍ଣଵେ ରତନାନି, ଉଦ୍ଧରିତ୍ଵା ଦିପଵାସିନଂ;

ଯଥିଚ୍ଛକଂପି ଦଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ, ନ ଵଡ୍ଢାଵ ଊନତା।

[ଚ]

ତଥେଵେତ୍ଥ ଵିପୁଲତ୍ଥା, ଅଣ୍ଣଵେ ରତନୂପମା;

ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂପି ଵଣ୍ଣେଯ୍ଯୁଂ, ପରିଯାଦିନ୍ନା ନ ହେସ୍ସରେ।

[ଛ]

ତସ୍ମା ତାସୁ ୱଣ୍ଣନାସୁ, ସାରମାଦାଯ ୱଣ୍ଣନଂ;

ନାନାସାରଗ୍ଘଂ ସମ୍ପୁଣ୍ଣଂ, ଉତ୍ତାନ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନଂ।

[ଜ]

ନାତିସଙ୍ଖେପ ୱିତ୍ଥାରଂ, ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧିପ୍ପବୋଧନଂ;

କରିସ୍ସଂ ତଂ ପରମତ୍ଥେସୁ, ସୁଣନ୍ତୁ ପାଟୱତ୍ଥିନୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପଥମଗାଥା-ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧। ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ସଙ୍ଗହାରମ୍ଭେ ତାୱ ସପ୍ପୟୋଜନେ ପଞ୍ଚପିଣ୍ଡତ୍ଥେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆଦିଗାଥ ମାହ। ପଞ୍ଚପିଣ୍ଡତ୍ଥାନାମ ରତନତ୍ତୟୱନ୍ଦନା, ଗନ୍ଥାଭିଧେୟ୍ୟୋ, ଗନ୍ଥପ୍ପକାରୋ, ଗନ୍ଥାଭିଧାନଂ, ଗନ୍ଥପ୍ପୟୋଜନଂ। ତତ୍ଥ ତୀସୁ ରତନେସୁ ନିପଚ୍ଚକାରକରଣଂ ରତନତ୍ତୟୱନ୍ଦନାନାମ। ସା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧମତୁଲଂ ସସଦ୍ଧମ୍ମଗଣୁତ୍ତମଂ ଅଭିୱାଦିୟାତି ଏତେହି ପଦେହି ଦସ୍ସିତା। ସକଲେନ ଗନ୍ଥେନ ଅଭିହିତା ପଧାନତ୍ଥଭୂତା ଚତ୍ତାରୋ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥା ଗନ୍ଥାଭିଧେୟ୍ୟୋ। ସୋ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହନ୍ତିପଦେ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଦ୍ଦେନ ଦସ୍ସିତୋ।

[୧] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ସଙ୍ଗହିତଭାୱୋପି ଅଭିଧେୟ୍ୟୋୟେୱାତି କତ୍ୱା ଅଭିଧେୟ୍ୟୋ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପଦେନ ଦସ୍ସିତୋତିୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ସୋ ଅପ୍ପଧାନତ୍ଥଭୂତୋ ସଙ୍ଗହିତଭାୱୋ ଇମସ୍ମିଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥଦସ୍ସନେ ଅଭିଧେୟ୍ୟୋ ନାମ ଭୱିତୁଂ ୟୁତ୍ତୋତି। ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟଚ ଟୀକାୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଇମସ୍ସ ସଙ୍ଗହସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ସୀହଳଅଟୀକାସୁ ପଥମାଟୀକା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୱିଭାୱନିୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଏତରହି ପାକଟା ଦୁତୀୟା। ଟୀକାସୂତି ୱୁତ୍ତେ ଦ୍ୱେପି। ମହାଟୀକାୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ମହାଟୀକା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୟଞ୍ଚ ୱଚନଂ ୱିଭାୱନିୟଂପି ଆଗତଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଆଗତଂ, ତଂପି ଇଧ ୱିଭାୱନିୟଂତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି ଆସନ୍ନତ୍ତାତି। ସଭାଗଧମ୍ମସଙ୍ଗହୱସେନ ଗନ୍ଥୱିଧାନାକାରୋ ଗନ୍ଥପ୍ପକାରୋ। ସୋ ପନ ସଙ୍ଗହ ସଦ୍ଦେନ ଦସ୍ସିତୋ।

[୨] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପଦେନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ଗନ୍ଥୱିଧାନାକାରଂ ଦୀପେତୀତି। ଅତ୍ଥା ନୁଗତା ଗନ୍ଥସମଞ୍ଞା ୱନ୍ଥାଭିଧାନଂ। ତଂ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଙ୍ଗହପଦେନ ଦସ୍ସିତଂ। ସଙ୍ଗହଗନ୍ଥେ କତେ ସତି ତଦୁଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦିୱସେନ ଅନାୟାସତୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଧମ୍ମାନଂ ସରୂପାୱବୋଧାଦିକଂ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନନ୍ତଂ ଗନ୍ଥସ୍ସ ଫଲାନୁଫଲଂ ଗନ୍ଥପ୍ପୟୋଜନଂ ତଂପି ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପଦେନେୱ ସାମତ୍ଥିୟତୋ ଦସ୍ସିତଂ।

[୩] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ସଙ୍ଗହସଦ୍ଦେନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଦ୍ଦେନ ୱିନା ଅନାୟାସତୋ ସଂସିଦ୍ଧିମତ୍ତଦୀପକେନ ସଙ୍ଗହସଦ୍ଦମତ୍ତେନ ତାଦିସୋ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନନ୍ତୋ ପୟୋଜନୱିସେସୋ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମ ସଙ୍ଗହାନଂପି ଲୋକେ ସନ୍ଦିସ୍ସନତୋତି।

୨। ତତ୍ଥ ରତନତ୍ତୟୱନ୍ଦନା ତାୱ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଅପ୍ପମେୟ୍ୟପ୍ପୟୋଜନା ହୋତି। ୟଥାହ –

ତେ ତାଦିସେ ପୂଜୟତୋ, ନିବ୍ବୁତେ ଅକୁତୋ ଭୟେ;

ନ ସକ୍କା ପୁଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ, ୟମେତ୍ତ ମପି କେନଚୀତି।

ୟ ମେତ୍ତମପୀତିଏତ୍ଥ ୟେନକେନଚି ଅପି ମନୁସ୍ସେନୱା ଦେୱେନୱା ବ୍ରହ୍ମୁନାୱା ସଙ୍ଖାତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ୟୋଜନା। ଟୀକାକାରାପି ତଂ ପୟୋଜନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବହୁଧା ପପଞ୍ଚେନ୍ତି। ସଙ୍ଗହକାରା ପନ ଅନ୍ତରାୟନୀୱାରଣମେୱ ୱିସେସତୋ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି। ସଙ୍ଗହକାରା ତିଚ ବୁଦ୍ଧଘୋସତ୍ଥେରାଦୟୋ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ନିପଚ୍ଚକାରସ୍ସେତସ୍ସ,

କତସ୍ସ ରତନତ୍ତଯେ;

ଆନୁଭାୱେନ ସୋସେତ୍ୱା,

ଅନ୍ତରାଯେ ଅସେସତୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

୩। କଥଞ୍ଚ ରତନତ୍ତଯୱନ୍ଦନାଯ ଅନ୍ତରାଯନୀୱାରଣଂ ହୋତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ-ରତନତ୍ତଯୱନ୍ଦନା ହି ନାମ ୱନ୍ଦନାକିରିଯାଭିନିପ୍ଫାଦକୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସୱାରେ ପୱତ୍ତମାନୋ ମହନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ ପୁଞ୍ଞପ୍ପୱାହୋ। ସୋ ଚ ଅନୁତ୍ତରେସୁ ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେସୁ ସଂୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ଥେରସ୍ସ ଚ ଉଳାରଚ୍ଛନ୍ଦସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିଗୁଣେହି ପରିଭାୱିତତ୍ତା ମହାଜୁତିକୋ ମହପ୍ଫଲୋ ମହାନିସଂସୋ ଚ ପୁଞ୍ଞାତିସଯୋ ହୋତି। ସୋ ସଯଂ ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିଭାୱେ ଠତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯେ ଅପନେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚଯେ ଉପନେତ୍ୱା ଅତିପଣୀତୌତୁଚିତ୍ତାହାର ସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ସରୀରଟ୍ଠକଧାତୂନଂ ଉପବ୍ରୂହନଂ କତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲଦ୍ଧୋ କାସସ୍ସ ଜନକକମ୍ମସ୍ସ ଅନୁବଲଂ ଦେତି। ଅଲଦ୍ଧୋକାସସ୍ସ ଚ ପୁଞ୍ଞନ୍ତରସ୍ସ ଓକାସଲାଭଂ କରୋତି। ଅଥ ଲଦ୍ଧାନୁବଲେନ ଲଦ୍ଧୋ କାସେନ ଚ ତଦୁଭଯେନ ପୁଞ୍ଞେନ ନିବତ୍ତା ରୂପାରୂପସନ୍ତତିଯୋ ଥେରସନ୍ତାନେ ଯମକମହାନଦିଯୋ ୱିଯ ବଲୱବଲୱନ୍ତି ଯୋ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଦା ତସ୍ମିଂ ଇଟ୍ଠଫଲଘନପରିପୂରିତେ ଥେରସନ୍ତାନେ ଅନିଟ୍ଠଫଲଭୂତାନଂ ରୋଗାଦି ଅନ୍ତରାଯାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଓକାସୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଇଟ୍ଠଫଲସନ୍ତାନୱିବାଧକାନି ଅନିଟ୍ଠଫଲସନ୍ତାନଜନକାନି ଚ ଅପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି ଦୂରତୋ ଅପନୀତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନ ହି କମ୍ମାନିନାମ ପୁଞ୍ଞାନି ଅପୁଞ୍ଞାନି ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଓକାସେ ଅସତି ୱିପଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ତତୋ ତସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଆଯୁୱଣ୍ଣା ଦଯୋ ଇଟ୍ଠଫଲଧମ୍ମା ଯାୱ ଗନ୍ଥନିଟ୍ଠାନା ଯାୱ ଆଯୁକପ୍ପପରିଯୋ ସାନାପି ୱା ୱଡ୍ଢନପକ୍ଖେ ଠତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଥାହ –

ଅଭି ୱାଦନସୀଲିସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ୱୁଡ୍ଢାପଚାଯିନୋ;

ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଆଯୁୱଣ୍ଣୋ ସୁଖଂ ବଲନ୍ତି।

ଏୱଂ ତାଯ ୱନ୍ଦନାଯ ଅନ୍ତରାଯନୀୱାରଣଂ ହୋତୀତି। ତସ୍ମା ସଙ୍ଗହାରଦ୍ଭେ ରତନତ୍ତଯୱନ୍ଦନାକରଣଂ ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଆରଦ୍ଭ ମାନସଙ୍ଗହସ୍ସ ଅନନ୍ତରାଯେନ ପରିସମାପନତ୍ଥଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଥେରସ୍ସେୱ, ସୋତୂନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଆଦିମ୍ହିଯେୱ ରତନତ୍ତଯ ୱନ୍ଦନା ସିଦ୍ଧିତୋ ଅନନ୍ତରାଯେନ ଗହଣ କିଚ୍ଚସମ୍ପଜ୍ଜନତ୍ଥନ୍ତି।

[୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ସତ୍ତସୁ ଜୱନେସୁ ପଥମଜୱନ ୱସେନେୱ ୱନ୍ଦନା ପଯୋଜନଂ ୱିଭାୱିତଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଭୂତା''ତି ହି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଉପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚସ୍ସେୱ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ତସ୍ସ ଚ ସତ୍ତସୁପି ଜୱନେସୁ ଉପଲଦ୍ଧତ୍ତାତି। ଯଥା ହି ଆହାରରୂପସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ଓଜଟ୍ଠମକରୂପଜନନକିଚ୍ଚଂ ପରିତ୍ତକଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ହୋତି। ଚତୁସ୍ସନ୍ତ ତିରୂପୁପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚମେୱ ମହନ୍ତଂ ଅଧିମତ୍ତଂ। ତଥାହି ପଟ୍ଠାନେପି ତଦୁପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚମେୱ ଗହେତ୍ୱା କବଳିଙ୍କାରୋ ଆହାରୋ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଆହାରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱିଭଙ୍ଗୱାରୋ ୱିଭତ୍ତୋ। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ପଥମଜୱନସ୍ସ ଅୱୁନାୱ ୱିପାକଜନନକିଚ୍ଚଂ ପରିତ୍ତକଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ହୋତି। ଅହେତୁକୱିପାକମତ୍ତଂ ଜନେତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କମ୍ମନ୍ତରୁପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚମେୱ ମହନ୍ତଂ ଅଧିମତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚ ସତ୍ତସୁପି ଜୱନେସୁ ଉପଲବ୍ଭତି ଯେୱାତି। ଯସ୍ମା ପନ ଗନ୍ଥାଭିଧେଯ୍ୟେ ଗନ୍ଥପ୍ପକାରେ ଗନ୍ଥପ୍ପଯୋଜନେ ଚ ଆଦିତୋ ୱିୱିତେସତି ସୋତୁ ଜନାନଂ ଗନ୍ଥସ୍ସୱନେ ଉସ୍ସାହୋ ଜାଯତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଗନ୍ଥା ଭିଧେଯ୍ୟାଦୀନଂ ଦସ୍ସନଂ ଗନ୍ଥେ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ। ଗନ୍ଥାଭିଧାନଦସ୍ସନଂ ୱୋହାରସୁଖତ୍ଥନ୍ତି। ଇଦମେତ୍ଥ ପିଣ୍ଡତ୍ଥଦସ୍ସନଂ।

୪। ଅଯଂ ପନ ପଦତ୍ଥୋ। ସମ୍ମାଚ ବୁଜ୍ଝି ସାମଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝୀତି ସମ୍ମା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସମ୍ମାସଦ୍ଦୋ ଅୱିପରୀତତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସୋ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବେସୁ ଞେଯ୍ୟଧମ୍ମେସୁ ବୁଜ୍ଝନକ୍ରିଯାଯ ଅସେସବ୍ଯାୱିଭାୱଂ ଦୀପେତି। ତଥାହି ପଦେସଞାଣେ ଠିତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ଏୱ ଅୱିପରୀତଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅୱିସଯେ ପନ ଅନ୍ଧକାରେ ପୱିଟ୍ଠାୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସଯୋ ଚ ତେସଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋୱ ସଦ୍ଧଞ୍ଞୁୱିସଯଂ ଉପାଦାଯ ଯଥା ହତ୍ଥ ପୁଟେ ଆକାସୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋୱ ଅଜଟାକାସଂ ଉପାଦାଯାତି। ତେ ହି ଫସ୍ସାଦୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ସଦ୍ଧାକାରତୋ ବୁଜ୍ଝିତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ସଦ୍ଧଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ଅୱିସଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ତେ ୱିପରୀତଂ ବୁଜ୍ଝେଯ୍ୟୁଂ। ତେ ହି ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅନନ୍ତାସୁ ଚ ଲୋକଧାତୂସୁ ତିଯଦ୍ଧଗତେ ଅଦ୍ଧମୁତ୍ତକେ ଚ ଧମ୍ମେ ହତ୍ଥମଣିକେ ୱିଯ ସମସମେ କତ୍ୱା ବୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାତ

ମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଞାଣମୁଖେତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂମହାଭୱଙ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ତତ୍ଥ ହି ତେ ଧମ୍ମା ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଂ ଅଭିଧମ୍ମଂ ସମ୍ମସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି। ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ପନ ଯତ୍ତକେ ଧମ୍ମେ ୱିଚାରେତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ତକେ ଧମ୍ମେ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିଚାରେନ୍ତୀତି। ନନୁ ଧମ୍ମା ମହନ୍ତା ଭୱଙ୍ଗଂ ପରିତ୍ତକନ୍ତି ନ ଚୋଦେତବ୍ବମେତଂ। ଅରୂପଧମ୍ମାନଞ୍ହି ପରମୁଖ୍ଖଂସପତ୍ତାନଂ ଏସ ଆନୁଭାୱୋତି। ସଂସଦ୍ଦୋ ପନ ସାମନ୍ତି ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥେ ଉପସଗ୍ଗୋ। ସୋ ଭଗୱତୋ ପଟିୱେଧଧମ୍ମେସୁ ଅନାଚରିଯକତଂ ଦୀପେତି। ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ଭଗୱତୋ ତତୀଯଚତୁତ୍ଥାରୂପ୍ପ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଆଳାରୁଦକମୂଲିକାତି। ସଚ୍ଚଂ। ତା ପନ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧମତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତତ୍ତା ପଚ୍ଛା ବୁଜ୍ଝନକ୍ରିଯାଯ ପାଦକମତ୍ତାପି ନହୋନ୍ତି। କୁତୋ ପଟିୱେଧଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ତା ଭଗୱତୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱେ ସାଚରିଯକତଂ ନ ସାଧେନ୍ତୀତି। ଅଯମେତ୍ଥ ପାଳିଇ ଅନୁଗତୋ ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାହ –

ତତ୍ଥ କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି। ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣାତି। ବଲେସୁ ଚ ୱସିଭାୱଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି।

ତତ୍ଥାତି ନିମିତ୍ତେ ଭୁମ୍ମଂ। ବଲେସୁତି ଦସବଲ ଞାଣେସୁ। ୱସିଭାୱନ୍ତି ଇସ୍ସରଭାୱଂ। ଏତ୍ଥଚ ପୁବ୍ବେ। ଲ। ସାମନ୍ତିଏତେନ ସଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତିଆଦିନା [ସମ୍ମାସଦ୍ଦସ୍ସଅତ୍ଥନ୍ତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପଦଂ]

୫। ଇଦାନି ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ୱନ୍ଦନଂ ସୁଟ୍ଠୁବଲୱଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତୁଲନ୍ତି ଆହ। ଅନେକଗୁଣପଦୱିସଯା ହି ୱନ୍ଦନା ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ବଲୱତୀ ହୋତୀତି। ନନୁ ଏକଗୁଣପଦୱିସଯାପି ୱନ୍ଦନା ଅନ୍ତରା ଯନୀୱାରଣେସମତ୍ଥା ସିଯାତି କିଂ ଦୁତୀଯେନାତି। ନ ନ ସମତ୍ଥା। ୱିଞ୍ଞୁଜାତିକା ପନ ସବ୍ବୁଗୁଣତ୍ଥୋମନେ ମତ୍ତକାରିନୋ ନାମ ନ ହୋନ୍ତି । ଥେରୋ ଚ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। ତ୍ୱଂ ପନ ଅୱିଞ୍ଞୁଜାତିକୋ। ତସ୍ମା ମତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୋ ଚୋଦେସୀତି। ଅପିଚ। ନ କେୱଲଂ ଅନ୍ତରା ଯନୀୱାରଣମେୱ ୱନ୍ଦନାଯ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ହୋତି। ଅଥଖୋ ପଞ୍ଞାପାଟୱାଦିଅତ୍ଥୋପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋଯେୱ। ସୋପି ହି ଅନାଯାସେନ ଗନ୍ଥ ନିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଗନ୍ଥପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି। ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନେସୁ ହି ଚିତ୍ତଭାୱନା ଚିତ୍ତସମାଧାନାୱହା ହୋତି। ଚିତ୍ତ ସମାଧାନେ ଚ ସତି ପଞ୍ଞାତିକ୍ଖାସୂରା ହୁତ୍ୱା ପହତି। ସମାହିତୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥାଯପି ଅତ୍ତନୋ ୱନ୍ଦନା ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱତୀ କାତବ୍ବାଯେୱାତି।

[୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଯଥାୱୁତ୍ତୱଚନତ୍ଥ ଯୋଗେପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦସ୍ସ ଭଗୱତି ସମଞ୍ଞାୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅତୁଲନ୍ତି ଇମିନା ୱିସେ ସେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ମହନ୍ତଞ୍ହି ସବ୍ବୁଗୁଣପଦାନଂ ମଜ୍ଝେ ଏତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପଦଂ, ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ତାରକାନଂ ମଜ୍ଝେ। ତସ୍ମା ତଂ ସଭାୱନିରୁତ୍ତିଂ ଜାନନ୍ତାନଂସନ୍ତିକେ ଭାୱତ୍ଥସୁଞ୍ଞଂ ସବ୍ବୁସମଞ୍ଞାମତ୍ତଂ ଭୱିତୁଂ ନାରହତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ପଦସହସ୍ସଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂପି ସବ୍ବୁ ସମଞ୍ଞାମତ୍ତମେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ତୁଲଯିତବ୍ବୋ ଅଞ୍ଞେନ ସହ ପମିତବ୍ବୋତି ତୁଲୋ। ନ ତୁଲୋ ଅତୁଲୋ, ନତ୍ଥିତୁଲୋ ସଦିସୋ ଏତସ୍ସାତି ୱା ଅତୁଲୋ। ଭଗୱା। ନ ହି ଅତ୍ଥି ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତନା ସଦିସୋ କୋଚି ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି। ଯଥାହ –

ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି, ସଦିସୋ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସଦେୱକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋତି।

ଅନଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ଅତୁଲତ୍ତଂ। ସମ୍ପତିଜାତସ୍ସପି ପନସ୍ସ ଅତୁଲତା ପଞ୍ଞାଯତି। ତଦା ହି ମହାପୁରିସୋ ସମ୍ପତିଜାତୋୱ ସମାନୋ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଦିସା ଭାଗେ ଅନନ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳଆନି ଏକଙ୍ଗଣାନି ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ଠିତା ଦେୱବ୍ରହ୍ମାନୋ ମହାପୁରିସ ଇଧ ତୁମ୍ହେହି ସଦିସୋ ନତ୍ଥି। କୁତୋ ଉତ୍ତରିତରୋତି ପରମାଯ ପୂଜାଯ ପୂଜେସୁଂ। ଏୱଂ ସେସଦିସାସୁପି। ତଦା ମହାପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ସବ୍ବଲୋକଗ୍ଗଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅଗ୍ଗୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସ, ସେଟ୍ଠୋହମସ୍ମିଲୋକସ୍ସ, ଜେଟ୍ଠୋହମସ୍ମିଲୋକସ୍ସ ଅଯମନ୍ତି ମାଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋତି ଏୱଂ ଅଛମ୍ଭିୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସୀତି। ଇଦଂପି ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଯଂ ପଚ୍ଛିମଭୱଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅତୁଲତ୍ତଂ। ଯଦା ପନ ସୋ ସୁମେଧଭୂତୋ ଦୀପଙ୍କରବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିଯତବ୍ଯାକରଣଂ ଗଣ୍ହି। ତଦାପି ଥପେତ୍ୱା ଦୀପଙ୍କରସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପାରମିତାଗୁଣେହି ତେନ ସଦିସୋ କୋଚି ନହେୱ। ନତ୍ଥିଭାୱୋଚସ୍ସ ତଦା ପୱତ୍ତେ ହି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପନାଦୀହି ଅସାଧାରଣପାଟିହାରିଯେହି ଦୀପେତବ୍ବୋ। ତାନି ହି ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତାନଂ ସତସହସ୍ସଂପି ପୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସତିଯେୱ। କୁତୋ ସାୱକବୋଧି ସତ୍ତାନନ୍ତି। ତେନେୱ ହି ତଦା ପୱତ୍ତିପାରମିପୱିଚଯଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଗତିକନ୍ତି

ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସାୱକବୋଧିସତ୍ତାପି ହି ୟତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତନୋ ବୋଧିୟା ଅନୁରୂପେ ସମ୍ଭାରଧମ୍ମେ ସୟମେୱ ଜାନିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନିୱତ୍ତିଧମ୍ମା ହୁତ୍ୱା ୱତ୍ତାନୁସାରିମହାପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଭୂମିଂ ଓକ୍କନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଏକେନ ପରିୟାୟେନ ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟନା ଚ ନାମ ହୋନ୍ତି। ତଦା ଏୱ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖିଭାୱେ ସତି ନିୟତବ୍ୟାକରଣଂ ଲଭନ୍ତି। ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ବୋଧିସତ୍ତ ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି।

[୬] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ସମିତତ୍ତେ ୟ୍ୟକାରସ୍ସ ଅକାରସ୍ସ ୱା ୱସେନ ଏତଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ତୁଲସଦ୍ଦୋ ଧାତୁସିଦ୍ଧୋ କମ୍ମସାଧନୋ ଚ ଭୱିତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତୋ। ତୁଲୟିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟୋତି ଅତୁଲୋ। ଅପ୍ପମେ ୟ୍ୟୋତି ହି ଟୀକାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ତୁଲସଦ୍ଦୋ କମ୍ମସାଧନୋତି ଦିପେତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି କମ୍ମସାଧନେନେୱ ତଦତ୍ଥସିଦ୍ଧିତୋ କିଂ ତତୋ ସମିତତ୍ତେ ୟ୍ୟକାରସ୍ସଅକାରସ୍ସ ୱା ଚିନ୍ତାୟାତି। ୱତ୍ତିଚ୍ଛାନୁଗତୋ ସଦ୍ଦପ୍ପୟୋଗୋତି କତ୍ୱା ଏତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ। ନ। ୟଥା ସୁତଂ ୟୁତ୍ତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସ୍ସୁତସ୍ସ ପରିକପ୍ପନାୟ ପୟୋଜନାଭାୱତୋତି। [ଅତୁଲ ପଦଂ]

୬। ଇମେହି ପନ ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ସତ୍ଥୁ ତିସ୍ସୋ ସମ୍ପଦା ୱିଭା ୱିତା ହୋନ୍ତି। ହେତୁସମ୍ପଦା ଫଲସମ୍ପଦା ସତ୍ତୁପକାରସମ୍ପଦାଚାତି। ତତ୍ଥ ସତ୍ଥୁ ମହାକରୁଣା ସମଙ୍ଗିତା ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣଞ୍ଚ ହେତୁସମ୍ପଦାନାମ। ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପୱତ୍ତିତା ଚତୁୱୀସତି କୋଟିସଭସହସ୍ସସଙ୍ଖା ମହାୱଜିରଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁମହା ୱିପସ୍ସନାପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହିତା। ସା ହି ମହାବୋଧିୟା ପଦଟ୍ଠାନ ଭୂତାତି। ପହାନ ସମ୍ପଦାୟମେୱ ୱା ସା ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଫଲସମ୍ପଦା ଚତୁବ୍ବିଧା ପହାନସମ୍ପଦା ଞାଣସମ୍ପଦା ଆନୁଭାୱସମ୍ପଦା ରୂପକାୟସମ୍ପଦା ଚାତି। ତତ୍ଥ ସହ ୱାସନାୟ କିଲେସପ୍ପହାନଂ ପହାନସମ୍ପଦା ନାମ। ପହାନସ୍ସ ସବ୍ବପାରିପୂରିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ, ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣମେୱ ୱା। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତ ଞ୍ଞାଣ ଦସବଲଞ୍ଞାଣାଦୀନି ଞାଣସମ୍ପଦା।

[୭] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଏତାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ସମ୍ପଦାସୁ ଞାଣସମ୍ପଦା ପଥମଂ ୱୁତ୍ତା, ତତୋ ପହାନସମ୍ପଦା। ପହାନସମ୍ପଦାୟେୱ ପନ ପଥମଂ ୱତ୍ତବ୍ବା। ସା ହି ଞାଣସମ୍ପଦାୟପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭୂତା ପଚ୍ଚୟଭୂତା ଚ। ମହାଟୀକାୟଞ୍ଚ ସାୟେୱ ପଥମଂ ୱୁତ୍ତାତି।

[୮] ୟଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିୟଂ

''ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଦଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ଞାଣସମ୍ପଦାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ୟୁଜ୍ଜତି।

ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଞ୍ହି ପହାନସମ୍ପଦା ଏୱ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ନ ହି ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣତୋ ଅଞ୍ଞା ପହାନସମ୍ପଦାନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ୟଞ୍ଚ କୋଚି ୱଦେୟ୍ୟ ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଂ ଞାଣଞ୍ଚ ହୋତି ପହାନଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ଉଭୟତ୍ଥ ୱତ୍ତୁଂ ୟୁତ୍ତନ୍ତି। ତଂପି ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ସମ୍ପଦାସଙ୍କରୋ ହୋତୀତି।

[୯] ତଥା ୱିଭାୱନିୟଂ

ଞାଣସମ୍ପଦାୟଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ସବ୍ବପଥମଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂପି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନନୁ ''ତମ୍ମୂଲକାନି ଚ ଦସବଲାଦି ଞ୍ଞାଣାନୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂପି ଗହିତନ୍ତି ଚେ। ତଂପି ନ ୟୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଅପ୍ପଧାନଂ ସରୂପତୋ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ପଧାନଂ ପାକଟଂ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗହିତନ୍ତି ଞାୟାଗତଂ ହୋତୀତି। ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟାନୁଭାୱେହି ସୀଲା ଦିଗୁଣେହି ଇଦ୍ଧି ଧମ୍ମେହି ଚ ସମ୍ପଦା ଆନୁଭାୱସମ୍ପଦା। ଲକ୍ଖଣା ନୁବ୍ୟଞ୍ଜନପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ରୂପକାୟସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତି ରୂପକାୟସମ୍ପଦା। ସତ୍ତୁପକାରୋଦୁୱିଧୋ ଆସୟସମ୍ପଦା, ପୟୋଗସମ୍ପଦା ଚ। ଅଜ୍ଝାସୟସ୍ସ ଉଟ୍ଠଆରତା କାୟୱଚୀପୟୋଗସ୍ସ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଦେୱଦତ୍ତାଦୀସୁ ୱିରୋଧିସତ୍ତେସୁପି ନିଚ୍ଚଂ ହିତଜ୍ଝାସୟତା ଆସୟ ସମ୍ପଦା। ଲୋକେ ଅଭିଞ୍ଞାତାନଂ ରାଜୂନଂ ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ସେଟ୍ଠି ଗହପତୀନଂ ଦେୱରାଜୂନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରାଦି ନିରପେକ୍ଖତାୱସେନ ଦେସନାପୟୋଗସୁଦ୍ଧି ପୟୋଗସମ୍ପଦା। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପହାନଞାଣସମ୍ପଦା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପଦେନ ୱିଭାୱିତା। ଦ୍ୱୀହି

ଆନୁ ଭାୱରୂପକାଯସମ୍ପଦାହି ସହ ଦ୍ୱେ ସତ୍ତୁପକାରସମ୍ପଦା ଅତୁଲପଦେନ। ହେତୁସମ୍ପଦା ପନ ଦ୍ୱୀହିପି ପଦେହି ସାମତ୍ଥିଯତୋ ୱିଭାୱିତା। ନ ହି ତାଦିସିଯା ହେତୁସମ୍ପଦାଯ ୱିନା ଇତରାସଂ ପୱତ୍ତି ଅତ୍ଥୀତି। [ସମ୍ପଦା]

୭। ପୁନପି ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ୱନ୍ଦନଂ ବଲୱତରଂ କରୋନ୍ତୋ ସସଦ୍ଧମ୍ମଗଣୁତ୍ତମନ୍ତି ଆହ। ଏତେନ ଧମ୍ମସଙ୍ଘାନଂପି ୱନ୍ଦନା କତା ହୋତି। ଦୂରତୋହଂ ନମସ୍ସିସ୍ସଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସପି ନମନକ୍ରିଯାପତ୍ତି ସହସଦ୍ଦେନ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ଏୱ ମିଦଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ତତ୍ଥ ନମସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ନମସ୍ସିଂ।

[୧୦] ଯମ୍ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଗୁଣୀଭୂତାନଂପି ହି ଧମ୍ମସଙ୍ଘାନଂ ଅଭିୱାଦେତବ୍ବ ଭାୱୋ ସହଯୋଗେନ ୱିଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଭିୱାଦେତବ୍ବ ଭାୱୋତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଭିୱାଦିତଭାୱୋତି ପନ ଅଭିୱାଦନନ୍ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ କ୍ରିଯା ସମୱାଯସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ଧମ୍ମସଙ୍ଘାନଂପି ଥେରସ୍ସ ୱନ୍ଦନା କ୍ରିଯାପତ୍ତି ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି। ଇତରଥା ତବ୍ବପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅରହତ୍ଥଦୀପନତୋ ଅଭିୱାଦନା ରହତା ସଙ୍ଖାତ ଗୁଣସମୱାଯୋ ୱୁତ୍ତୋ ସିଯା। ସୋଚ ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତୋ। ଅତ୍ତନୋ ନିଦସ୍ସନେନ ଚ ସହ ନ ସମେତି ସପୁତ୍ତଦାରୋ ଆଗତୋତି।

ଅପିଚ ଥେରୋ ଇମଂ ଗନ୍ଥଂ ରଚଯିସ୍ସାମୀତି ପୁବ୍ବଭାଗେଯେୱ ତୀଣି ରତନାନି ୱନ୍ଦି, ଅଥ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱନ୍ଦନଂ ଗନ୍ଥପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯ ସହ ଘଟେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ରଚଯୀତିପି ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତଥାହି ଅଭିୱାଦିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଅଭିୱାଦିଯାମୀତି। ଏସନଯୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥପି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ଚ ଗଣୁତ୍ତମେନ ଚ ଅତ୍ତନା ନିମ୍ମିତେନ ସକଲଲୋକସ୍ସ ସରଣଭୂତେନ ସହ ୱତ୍ତତୀତି ସସଦ୍ଧମ୍ମ ଗଣୁତ୍ତମୋ। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ନ ହି ପରନିମ୍ମିତେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ଗଣୁତ୍ତମେନ ଚ ସହିତା ସାୱକା ସସଦ୍ଧମ୍ମାତି ଚ ସଗଣୁତ୍ତମାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ନ ଚ ଅତ୍ତନୋଏୱ ସରଣଭୂତେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଗଣୁତ୍ତମେନ ଚ ସହିତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ତଥା ଥୋମନଂ ଅରହନ୍ତୀତି, ତସ୍ମା ଇଦଂପି ସତ୍ଥୁ ଅସାଧାରଣଗୁଣପଦମେୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ।

ତତ୍ଥ ଧାରେତୀତି ଧମ୍ମୋ। କେ ଧାରେତି, ଅତ୍ତାନଂ ଧାରେନ୍ତେ। ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରିନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। କଥଞ୍ଚ ଧାରେତି, ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେସୁଚ ଅପତମାନେ କରୋନ୍ତୋ। କିଞ୍ଚ ଧାରଣଂନାମ, ଯେସଂ ୱସେନ ସତ୍ତା ଅପାଯେସୁୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେସୁୱା ପତନ୍ତି, ତେସଂ କିଲେସାନଂ ଏକଦେସେନୱା ସବ୍ବସୋୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ଧମ୍ମୋନାମ। ଅରିଯମଗ୍ଗା ହି କିଲେସେ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତା ନିବ୍ବାନେନ ସହେୱ ହୁତ୍ୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ନ ୱିନାତି, ତସ୍ମା ତେଯେୱ ପଞ୍ଚ ଏକନ୍ତତୋ ଧମ୍ମୋନାମାତି। ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ପନ ଧାରଣୂପାଯୋଯେୱ ହୋତି। ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନିଚ ଧାରଣଫଲାନିଯେୱ ହୋନ୍ତି, କିଲେସାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧନୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଧାରଣାନୁକୂଲପ୍ପୱତ୍ତାନି ଚ। ତସ୍ମା ଏତେ ପଞ୍ଚ ପରିଯାଯଧମ୍ମାଯେୱାତି। ଅଥୱା , ଧାରୀଯତୀତି ଧମ୍ମୋ। ଧାରଣାରହୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯୋ ହି ଧାରେନ୍ତଂ ଏକନ୍ତେନ ଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେତି। ଅଗ୍ଗସୁଖେଚ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ସୋଯେୱ ଧାରଣାରହତ୍ତା ଇଧ ଧମ୍ମୋନାମାତି। କୋପନ ସୋତି, ଯଥା ପୁତ୍ତଧମ୍ମାଯେୱ। ତେହି କେଚି ଭାୱନା ୱସେନ କେଚି ସଚ୍ଛିକିରିଯୱସେନ କେଚି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରୱସେନ କେଚି ଉଗ୍ଗହ ଧାରଣୱସେନ ଧାରୀଯନ୍ତି। ତେ ଚ ଏୱଂ ଧାରୀଯମାନା ଧାରେନ୍ତଂ ଯଥାରହଂ ଅପାଯଦୁକ୍ଖତୋ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋଚ ମୋଚେନ୍ତି, ଅଗ୍ଗେଚ ଫଲସୁଖେୱା ନିବ୍ବାନସୁଖେୱା ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି। ଧାରେନ୍ତିୱା ସପ୍ପୁରିସାଜନା ଅପାଯେସୁ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେସୁଚ ଅତ୍ତାନଂ ଅପତ ମାନଂ ୱହନ୍ତି ଏତେନାତି ଧମ୍ମୋ। ଧରନ୍ତିୱା ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମଦୀପା ଧମ୍ମପ୍ପଟିସରଣା ଜନା ଲଦ୍ଧପ୍ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତୀତି ଧମ୍ମୋତିପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ ଦସୱିଧୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ନନୁ ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମେନ ସହ ଏକାଦସୱିଧୋୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି। ସଚ୍ଚଂ। ସୋପନ ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମୋ ମଗ୍ଗସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦାଏୱ ହୋତୀତି ପୁବ୍ବଚେତନା ୱିଯ ଦାନେ ମଗ୍ଗେ ଏୱ ସୋ ସଙ୍ଗହିତୋ। ତସ୍ମା ଧମ୍ମୋ ଦସୱିଧୋୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅପିଚ, ଯଦଗ୍ଗେନ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଇଧ ଧମ୍ମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗହିତୋ। ତଦଗ୍ଗେନ ପରିଯତ୍ତିଧାରକୋପି ସଙ୍ଘେ ୱନ୍ଦନେଯ୍ୟେ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଯୁତ୍ତୋ। ଯଦଗ୍ଗେନଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ଯାଣକୋ ସଙ୍ଘେ ସେକ୍ଖେସୁ ସଙ୍ଗହିତୋ। ତଦଗ୍ଗେନ ତସ୍ସ କଲ୍ଯାଣହେତୁଭୂତୋ ପଟିପତ୍ତି ଧମ୍ମୋପି ଧମ୍ମେ ୱନ୍ଦନେଯ୍ୟେ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସୋ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନଭୂତୋପି ଯେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସେଖେ ସୋତାପତ୍ତି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନେ ସଙ୍ଗହିତୋ। ତେ ପନ ଧମ୍ମା ସେକ୍ଖେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେ ଅସଙ୍ଗହିତାତି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଯେ ୱଦନ୍ତି ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି, ଏତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନ କଲ୍ଯାଣକୋ ସଙ୍ଘେ ଅସଙ୍ଗହିତୋ। ନ ହି ତଂସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ସରଣଗମନଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ତେସଂ ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଯୋ ୱୋ ଆନନ୍ଦ ମଯା ଧମ୍ମୋଚ ୱିନଯୋଚ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥାତି ଏୱଂ ସତ୍ଥୁଠାନେ ଥପେତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଂୱଣ୍ଣିତୋ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମସରଣେ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଯୁତ୍ତୋ, ତଂ ଧାରେନ୍ତୋପନ କଲ୍ଯାଣପ୍ପଟିପତ୍ତିଯଂ ଠିତୋପି ଅତ୍ଥି। ଅଟ୍ଠିତୋପି ଅତ୍ଥି। ଯୋ ଅଟ୍ଠିତୋ, ସୋ ଅତ୍ତନୋପି ସରଣଂ ନହୋତି। କୁତୋ ପରସ୍ସ। ସତ୍ଥାରା ଚ ଅନେକେସୁ ସୁତ୍ତସହସ୍ସେସୁ ସୋ ଗରହିତୋ। ତସ୍ମା ସୋ ସଙ୍ଘସରଣେ ଅସଙ୍ଗହିତୋ। ଇତରୋୱ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଯୁତ୍ତୋତି।

ସନ୍ତାନଂ ଧମ୍ମୋତି ସଦ୍ଧମ୍ମୋ। ସମିତକିଲେସାନଂ ତତୋଯେୱ ପସତ୍ଥାନଂ ପୂଜିତାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋଚ ସନ୍ତାନଂ ଧମ୍ମୋ, ସୋପି ଏକନ୍ତେନ ସନ୍ତୋଯେୱ ହୋତୀତି ସନ୍ତୋ ଧମ୍ମୋତିପି ସଦ୍ଧମ୍ମୋ। ପସତ୍ଥୋ ପୂଜିତୋ ଧମ୍ମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚ୍ଚୋ ୱା। ଅଯଞ୍ହି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯଧମ୍ମୋ ୱିଯ ଧାରେନ୍ତଂ ନୱିସଂୱାଦେତି। ସୋ ହି ଅଯଂ ମେ ହିତୋତି ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ଅହିତୋଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ପନ ତଥାଧାରେନ୍ତସ୍ସ ହିତୋଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି। [ସଦ୍ଧମ୍ମପଦଂ]। ଗଣୁତ୍ତମପଦେ ଲୋକେ ସମାନ ଦିଟ୍ଠିସୀଲାନଂ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ସମୂହୋ ଗଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ଉତ୍ତମେହି ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ଯୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଉତ୍ତମୋଚ ସୋ ଗଣୋଚାତି ଅତ୍ଥେନ ଉତ୍ତମଗଣୋନାମ। ସୋଯେୱ ଇଧ ଗଣୁତ୍ତମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ଯଥା ମୁନିସେଟ୍ଠୋ ମୁନିୱରୋତି।

[୧୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଗଣାନଂ ଗଣେସୁୱା ଦେୱମନୁସ୍ସାଦିସମୂହେସୁ ଉତ୍ତମୋ ଗଣୁତ୍ତମୋ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅତ୍ଥେ ସତି ଉତ୍ତମସଦ୍ଦୋ ପଧାନଭୂତୋ ହୋତି। ସୋଚ ଗୁଣମ୍ହିଯେୱ ପୱତ୍ତତୀତି ତେନ ଇଧ ଅରିଯସଙ୍ଘୋ ୱୁତ୍ତୋତି ନସିଜ୍ଝତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଗଣୋତି ସଙ୍ଘୋଯେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋଚ ସଙ୍ଘୋ ଦୁୱିଧୋ ସମ୍ମୁତିସଙ୍ଘୋ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସଙ୍ଘୋତି। ତତ୍ଥ ସମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ କତଂ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ସମ୍ମୁତିନାମ। ତାଯ ସମ୍ମୁତିଯା ଉପସମ୍ପନ୍ନଭୂମିଂ ପତ୍ୱା ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସମ୍ମୁତିସଙ୍ଘୋନାମ। ସୋ ୱିନଯକମ୍ମେସୁ ପସିଦ୍ଧୋ। ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସଙ୍ଘୋ ନାମ ଅଟ୍ଠ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲସମୂହୋ। ସୋପନ କିଞ୍ଚାପି ସମ୍ମୁତିସଙ୍ଘେପି ଅନ୍ତୋଗଧୋଯେୱ ହୋତି। ତଥାପି ସରଣଗମନ ୱନ୍ଦନା ମାନ ପୂଜାସକ୍କାରାନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନେସୁ ଅନୁତ୍ତର ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତ ୱିସେ ସପରିଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ଭଗୱତା ତଥା ତଥା ସଂୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ସୋ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜନସଙ୍ଘୋହି ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ସମାନୋପି ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ନହୋତି। କସ୍ମା। ସାଲିକ୍ଖେତ୍ତେ ତିଣାନଂ ୱିଯ ଖେତ୍ତଦୁଟ୍ଠାନଂ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯାନଂ ସବ୍ଭାୱାତି। ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଭାୱୋ ପନସ୍ସ ପୁରିମେ ସଦ୍ଧମ୍ମପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। [ସସଦ୍ଧମ୍ମଗଣୁତ୍ତମପଦଂ]

୮।ଅଭିୱାଦିଯାତି ୱିସେସତୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଯଂ ଲୋକେ ସୀଲାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠୋ ୱନ୍ଦନେଯ୍ୟୋତି ଏୱଂ ସେଟ୍ଠ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିସେସତୋ ୱନ୍ଦତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱନ୍ଦନା ପନ ତିୱିଧା କାଯୱନ୍ଦନାଦିୱସେନ। ଯଥାହ –

ତିସ୍ସୋ ଇମା ଭିକ୍ଖୱେ ୱନ୍ଦନା, କତମା ତିସ୍ସୋ। କାଯେନ ୱନ୍ଦତି, ୱାଚାଯ ୱନ୍ଦତି, ମନସା ୱନ୍ଦତୀତି।

ତତ୍ଥ ସେଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଜାଣୁଦ୍ୱଯ କପ୍ପରଦ୍ୱଯ ନଲାଟ ସଙ୍ଖାତାନି ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନେଯ୍ୟାନଂ ଅଭିମୁଖଂ ନିପଜ୍ଜନ୍ତୋ କାଯେନ ୱନ୍ଦତିନାମ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ଯାଯଚ ଅୱନ୍ଦିଯଟ୍ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି। ଗୁଣପଦାନି ୱାଚାଯ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ୱାଚାଯ ୱନ୍ଦତିନାମ। ନମୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ନମତ୍ଥୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ନମୋ ୱିମୁତ୍ତିଯା, ନମୋ ୱିମୁତ୍ତାନଂ, ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ନମତ୍ଥୂତି ଏୱମାଦୀସୁପି ୱାଚା ୱନ୍ଦନାଯେୱ। ଗୁଣପଦାନି ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ମନସା ୱନ୍ଦତିନାମାତି।

୯।ଭାସିସ୍ସନ୍ତି କଥେସ୍ସାମି। କାମଞ୍ଚ ଥେରୋ ଇମଂ ସଙ୍ଗହଂ ରଚଯନ୍ତୋ ପୋତ୍ଥକାରୁଳ୍ହଂ କତ୍ୱାୱ ରଚଯିସ୍ସତି। ଗନ୍ଥକମ୍ମଂ ନାମ ୱାଚାକମ୍ମେସୁ ପସିଦ୍ଧନ୍ତି କତ୍ୱା ଭାସିସ୍ସନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୦।ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହନ୍ତି ପଦେ ଅଭିଧମ୍ମେ ୱୁତ୍ତା ଅତ୍ଥା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥା। ତେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏତେନାତିୱା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହୋ। ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତିତିଚ ଥେରେନ ସଂଖିପିତ୍ୱା ଗଯ୍ହନ୍ତି କଥୀଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିଧମ୍ମେତି ଚେତ୍ଥ ଅଭିଅତିରେକୋ ଅଭିୱିସେ ସୋଚ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଧମ୍ମୋ। ଧମ୍ମୋତି ଚ ୱିନଯପାଠଇତୋ ଅଞ୍ଞଂପାଠଇ ଦ୍ୱଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ୱୋ ଆନନ୍ଦ ମଯା ଧମ୍ମୋଚ ୱିନଯୋଚ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚ ପାଠଇଦ୍ୱଯଂ ଆଣାୱିଧାନସଙ୍ଖାତଂ ୱିନଯନ କିଚ୍ଚଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା କୁସଲାଦିକେ ଯଥାପୱତ୍ତେ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମେ ଏୱ ଦୀପେତୀତି। ଏୱଂ ଦୀପେନ୍ତେସୁଚ ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଯୋ ଇତରତୋ ଅତିରେକୋଚ ହୋତି ୱିସେସୋଚ। ଅଯମେୱ ଅଭିଧମ୍ମୋ ନାମ। ଇତରୋପନ ଧମ୍ମୋଯେୱ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଧମ୍ମୋ ଅଭିଧମ୍ମୋ ୱିନଯୋ ଅଭିୱିନଯୋତି ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋନାମ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ। ଅଭିଧମ୍ମୋନାମ ଯତ୍ତପକରଣାନି। ୱିନଯୋନାମ ଉଭତୋ ୱିଭଙ୍ଗୋ, ଅଭିୱିନଯୋନାମ ଖନ୍ଧକପରିୱାରାତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତିରେକୱିସେସତା ଚେତ୍ଥ କୁସଲାଦି ୱସେନ ଖନ୍ଧାଦିୱସେନ ସଙ୍ଗହାଦିୱସେନ ତଥା ତଥା ଦେସେତବ୍ବପ୍ପକାରାନଂ ଅନୱସେସୱିଭତ୍ତିୱସେନୱା ସୁଦ୍ଧଧମ୍ମାଧିଟ୍ଠାନ ଦେସନାପୱତ୍ତିୱସେନୱା ୱେଦିତବ୍ବା। ଯତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ଇମଂ ଅଭିଧମ୍ମଦେସନଂ ଦେୱେସୁଏୱ ଦେସେନ୍ତି। ନ ହି ମନୁସ୍ସା ଏୱରୂପଂ ତଯୋ ମାସେ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତନଯୋଗ୍ଗଂ କଥାମଗ୍ଗଂ ଏକେନ ଇରିଯାପଥେନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିଯୋସାନଂ ପାପେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନଚ ଏୱ ରୂପୋ ଏକମାତିକାନୁବନ୍ଧୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ନାନାଖଣେସୁ ନାନାଜନାନଂ

ଦେସେତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟୋ ହୋତୀତି। କେଚିପନ ୱିନଯପାଠଇତୋପି ଅଭିରେକୱିସେସତଂ ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେନ୍ତି। ତଂ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟା ନ ସମେତି। ତତ୍ଥ ହି ଧମ୍ମନାମିକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାଠଇନଂ ମଜ୍ଝେଏୱ ଅଯଂ ଅତିରେକୱିସେସତା ୱିଚାରିତା। ନଚ ୟୁଜ୍ଜତି ୱିନଯେନ ସହ ତଥା ୱିଚାରେତୁଂ ଅସମାନକିଚ୍ଚୱିସଯତ୍ତା। ୱିନଯୋ ହି କାଯୱାଚାନଂ ୱିନଯନକିଚ୍ଚୋ, ଅଜ୍ଝାଚାରୱିସଯୋଚ। ଧମ୍ମୋ ପନ ଧମ୍ମୱିଭାଗକିଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମପ୍ପୱତ୍ତି ୱିସଯୋଚାତି। କେଚିପନ ୱଦନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ୱିନଯୋ ଏୱ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠକୋ ସିୟା। ୱିନୟଂ ୱିୱଣ୍ଣେନ୍ତସ୍ସ ହି ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତି ହୋତି। ଧମ୍ମଂ ୱିୱଣ୍ଣେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିମତ୍ତାତି, ତଂ ନୟୁଜ୍ଜତି। ୱିନଯୋ ହି ଆଣାଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମୋଚ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ତତ୍ଥ ୱିନୟଂ ୱିୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଆଣାଚକ୍କେ ପହାରଂ ଦେତି। ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ମହନ୍ତୋ ହୋତି। ୟସ୍ସଚ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ, ତସ୍ସ ଧମ୍ମସଙ୍ଘେସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁଚ ଅଗାରୱୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ୱିନୟ ୱିୱଣ୍ଣନେ ଆପତ୍ତି ମହନ୍ତୀ ହୋତି। ନ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠକତ୍ତାତି। ଅପିଚ, ୱିନଯୋନାମ ସାସନସ୍ସ ମୂଲଂ। ୱିନଯେ ଅଟ୍ଠିତେ ସାସନଂ ନତିଟ୍ଠତି। ତସ୍ମା ସାସନସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତତ୍ଥଂପି ୱିନୟୱିୱଣ୍ଣନେ ମହତୀ ଆପତ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତାତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିୟା ନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ପଠମଗାଥାଯ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଦୁତୀଯଗାଥା-ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୧। ଏଵଂ ଆଦିଗାଥାଯତଂତଂ ପଯୋଜନ ସହିତେ ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଇଦାନି ତେ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥେ ଉଦ୍ଦେସତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୁତୀଯଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଭାସିସ୍ସଂ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଙ୍ଗହନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପଦେ ମଯା ଵୁତ୍ତା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥା ସବ୍ବଥାପରମତ୍ଥତୋ ଚତୁଧା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ -

[୧୨] ଟୀକାଯଂ ତାଵ

ତତ୍ଥ ତସ୍ମିଂ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପକରଣେତିଵା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ପଦେତିଵା ଅଭିଧମ୍ମେତିଵା ତସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଵିଭାଵନିଯଂ ପନ ତସ୍ମିଂ ଅଭିଧମ୍ମେତି। ସବ୍ବଂ ନସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଙ୍ଗହପକରଣେ ମଯା ଵୁତ୍ତା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥାତି ଯୁଜ୍ଜତି। ପକରଣଂପି ହି ଉପରି ଵୁଚ୍ଚମାନମେଵ ହୋତି। ନତୁ ଵୁତ୍ତଂ। କୁତୋ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥାତି। ନ ଚ ସଂଵଣ୍ଣନାପକରଣେସୁ ଆଦିମ୍ହିଯେଵ ତାଵ ତସଦ୍ଦୋ ଅପ୍ପଧାନପଦାନି ପଚ୍ଚାମସତୀତି ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ଆଦିମ୍ହି ତତ୍ଥ କେନ ଟ୍ଠେନ ଅଭିଧମ୍ମୋତି ଵାକ୍ଯେଵିଯ ଇଧ ତସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି। ଏଵଞ୍ହି ସତି –

[୧୩] ଟୀକାସୁ

ସବ୍ବଥା ଵୁତ୍ତାତି ଯୋଜନାପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ହୋତି।

ସା ହି ଵକ୍ଖମାନେହି ସବ୍ବଯାପି ଦ୍ଵାଦସ, ସବ୍ବଥାପି ଅଟ୍ଠାରସାତିଆଦୀହି ନସମେତୀତି। ତତ୍ତ ସବ୍ବଥାତି ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଯଂ ଵୁତ୍ତେନ କୁସଲାଦିନା ସବ୍ବପ୍ପକାରେନପି ଚତୁଧାଵ ହୋନ୍ତି, ଵିଭଙ୍ଗେ ଵିଭତ୍ତେ ନ ଖନ୍ଧାଦିନା ସବ୍ବପ୍ପକାରେନପି ଚତୁଧାଵ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଧାତୁ କଥାଯଂ ଵୁତ୍ତେନାତିଆଦିନାପି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

୧୨।ପରମତ୍ଥତୋତି ପରମତ୍ଥ ସଚ୍ଚତୋ। ଦ୍ଵେ ହି ସଚ୍ଚାନି ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚଂ, ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚନ୍ତି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲ ଅତ୍ତ ଜୀଵାଦିକା ପଞ୍ଞତ୍ତିଅତ୍ଥା ସଭାଵତୋ ଅଵିଜ୍ଜମାନାଯେଵ ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମଵଵତ୍ଥାନଞ୍ଞାଣରହିତାନଂପନ ମହାଜନାନଂ ଚିତ୍ତେ ମହନ୍ତମହନ୍ତାପି ହୁତ୍ଵା ଵିଜ୍ଜମାନାଵିଯ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତେଚ ମହାଜନା ସମଗ୍ଗା ହୁତ୍ଵା ତେସଂ ଏକନ୍ତେନ ଅତ୍ଥିଭାଵଂ ଗହେତ୍ଵା ତଥା ତଥା ଵୋହରନ୍ତି ଚେଵ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତିଚ। ତସ୍ମା ତେ ମହାଜନେହି ସମଗ୍ଗେହି ସମ୍ମତତ୍ତାତତୋଯେଵଚ ଵଚୀସଚ୍ଚଵିରତିସଚ୍ଚାନଂ ଵତ୍ଥୁଭୂତତ୍ତାସମ୍ମୁତି ସଚ୍ଚନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚେ ଠତ୍ଵା ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ସବ୍ବ ଲୋକିଯସମ୍ପତ୍ତିଯୋଚ ସବ୍ବବୋଧିସମ୍ଭାର ଧମ୍ମେଚ ଆରାଧେନ୍ତି। ମିଚ୍ଛାପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ଅପାଯପୂରକା ହୋନ୍ତି। ଏଵଂ ମହନ୍ତଞ୍ହି ସମ୍ମୁତି ସଚ୍ଚନ୍ତି। ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ପନ ପତ୍ଵା ତଂ ସଚ୍ଚମେଵ ନହୋତି। ତଞ୍ହି ସଯଂ ଅଵିଜ୍ଜମାନଂଯେଵ ସମାନଂ ମହାଜନେ ଵିଜ୍ଜମାନନ୍ତେଵ ଗଣ୍ହାପେତି। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଦ୍ଵାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠି ତିଵିଧମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀନଂ ଵତ୍ଥୁ ହୁତ୍ଵା ବାଲଜନାନଂ ଵଚ୍ଚଦୁକ୍ଖତୋ ନିସ୍ସାତୁଂ ନଦେତି। ଏଵଂ ଵିପରୀତଞ୍ହି ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚଂ। ଏଵଂ ମହାସାଵଜ୍ଜଞ୍ଚାତି। ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂପନ ଦୁଵିଧଂ ସଭାଵସଚ୍ଚଂ ଅରିଯସଚ୍ଚନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଆଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ପକରଣେସୁ ଵିଭତ୍ତା କୁସଲାଦଯୋ ଧମ୍ମା ସଭାଵସଚ୍ଚଂନାମ। ତେ ହି ସଯଂ ସଭାଵତୋ ଵିଜ୍ଜମାନତ୍ତା କୁସଲାନାମ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି ସୁଖାନାମ ଵେଦନା ଅତ୍ଥୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଵିସଂଵାଦେନ୍ତୀତି। ତଂ ପନ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପତ୍ଵା କିଞ୍ଚି ଅସଚ୍ଚଂପି ହୋତିଯେଵ। ତଥାହି ଅନୁଭଵନଭେଦମତ୍ତଂ ଉପାଦାଯେଵ ଵେଦନା ସୁଖା ଦୁକ୍ଖା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାତି ଵୁତ୍ତା। ନ ସବ୍ବାକାରତୋ ସୁଖଭୂତତ୍ତା। ସବ୍ବେହି ପନ ଅନିଚ୍ଚତା ସଙ୍ଖତତାଦୀହି ଅନେକସତେହି ଆକାରେହି ସବ୍ବାପି ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖାଏଵ। ତଥା ଅନଵଜ୍ଜସୁଖଵିପାକଟ୍ଠେନ କୁସଲଭାଵୋପି ଅକୁସଲଂ ଉପାଦାଯେଵ ଵୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବେପି ହି ତେଭୂମକା କୁସଲସମ୍ମତା ଧମ୍ମା ସାସଵତା ସଂକିଲେସିକତା ଓଘନିଯ ଯୋଗନିଯ ଉପାଦାନିଯତା ସଙ୍ଖାତେହି ଵଜ୍ଜେହି ସାଵଜ୍ଜାଏଵ ହୋନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଭୂତାନଞ୍ଚ ଵିପାକାନଂ ଜନନଟ୍ଠେନ ଏକନ୍ତେନ ଦୁକ୍ଖଵିପାକାଏଵ ହୋନ୍ତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଞ୍ଚ ସବ୍ବଲୋକିଯସମ୍ମତଂ ଉପାଦାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବେପି ହି ଚତୁବ୍ଭୂମକଧମ୍ମା ଏକନ୍ତେନ ଅତ୍ତାପିନାମ ନତ୍ଥି। କୁତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତାନାମ। ବହିଦ୍ଧାଏଵ ହୋନ୍ତି। ସଙ୍ଖାରେ ପରତୋ ପସ୍ସାତି ହି ଵୁତ୍ତନ୍ତି। ଅଯଂ ନଯୋ ସେସତ୍ତିକ ଦୁକଧମ୍ମେସୁପି ଯଥାରହଂ ନେତବ୍ବୋ। ଅରିଯ ସଚ୍ଚଂନାମ ସବ୍ବେସଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମାନଂ ଏକନ୍ତ ଦୁକ୍ଖଭାଵୋ ତଣ୍ହାଯ ଏକନ୍ତ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯ ଭାଵୋ ନିବ୍ବାନସ୍ସେଵ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧ ଭାଵୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସେଵ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧମଗ୍ଗଭାଵୋଚାତି। ଇଧମେଵ ହି ପରିସୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧୀନଂ ଅରିଯାନଂ ଞାଣେ ଅଚଲମାନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୁଣ୍ଣଂ ନିପ୍ପରିଯାଯସଚ୍ଚଂ ହୋତୀତି। ତେସୁ ଇଧ ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚଂ ନିଵତ୍ତେନ୍ତୋ ପରମତ୍ଥତୋତି ଇଦ ମାହ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ପରମତ୍ଥତୋତି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚତୋତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦୁଵିଧୋ

ସଭାଵସିଦ୍ଧୋଚ ପରିକପ୍ପସିଦ୍ଧୋଚ। ତତ୍ଥ ଯୋ ଵିନା ଅଞ୍ଞାପଦେସେନ କେଵଲଂ ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଲକ୍ଖଣେନ ଵିଜ୍ଜମାନୋ ହୁତ୍ଵା ସିଦ୍ଧୋ। ସୋ ଚିତ୍ତାଦିକୋ ଅତ୍ଥୋ ସଭାଵସିଦ୍ଧୋନାମ। ଯୋପନ ଅତ୍ତନୋ ଲକ୍ଖଣେନ ଵିଜ୍ଜମାନୋଯେଵ ନହୋତି। ଵିଜ୍ଜମାନସ୍ସପନ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନାନା ପଵତ୍ତିଆକାରେ ଉପାଦାଯ ଚିତ୍ତେନ ପରିକପ୍ପେତ୍ଵା ସଵିଗ୍ଗହଂ କତ୍ଵା ଗହିତୋ ଚିତ୍ତମଯୋ ଚିତ୍ତନିମ୍ମିତୋ ହୁତ୍ଵା ଚିତ୍ତେଏଵ ଉପଲବ୍ଭମାନୋ ହୋତି। ସୋ ସତ୍ତପୁଗ୍ଗଲାଦିକୋ ଅତ୍ଥୋ ପରିକପ୍ପସିଦ୍ଧୋ ନାମ। ତେସୁ ସଭାଵସିଦ୍ଧୋଯେଵ ପରମତ୍ଥୋନାମ। ସୋ ହି ସନ୍ତି ଭଵନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିସଦ୍ଦା ଏତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକନ୍ତଵିଜ୍ଜମାନତ୍ତେନ ଇତରତୋ ପରମୋ ଉକ୍କଂସଗତୋ ଅତ୍ଥୋତି ପରମତ୍ଥୋ। ଅପି ଚ, ଯେ ଅଯଂ ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ଉପଲବ୍ଭତୀତି ଗହେତ୍ଵା ତସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ପହାତବ୍ବସ୍ସ ପହାନତ୍ଥାଯ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବସ୍ସ ସଚ୍ଛିକରଣତ୍ଥାଯ, ଭାଵେତବ୍ବସ୍ସ ଭାଵନତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସଂ ତଦତ୍ଥସାଧନେ ଅଵିସଂଵାଦକତ୍ତେନ ପରମୋ ଉତ୍ତମୋ ଅତ୍ଥୋତି ପରମତ୍ଥୋ। ଇତରୋପନ ଅଵିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ତସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଦିଅତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ତଦତ୍ଥସାଧନେ ଵିସଂଵାଦକୋଯେଵ ଭଵିସ୍ସତି। ନପନ ତଦତ୍ଥଂ ସାଧେସ୍ସତୀତି ପରମତ୍ଥୋତି ଵତ୍ତୁଂ ନାରହତୀତି।

[୧୪] ଵିଭାଵନିଯଂ ପନ

"ପରମସ୍ସଵା ଉତ୍ତମସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଗୋଚରୋତି ପରମତ୍ଥୋ"ତିପି ଵୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ପରମସଦ୍ଦୋଞାଣେ ଵତ୍ତମାନୋ ଦିସ୍ସତି। ନଚ ଅତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ଗୋଚରେତି। ଯଞ୍ଚ ଅନୁଟୀକାଯଂ ସଚ୍ଚମେଵ ସଚ୍ଚିକଂ। ସୋ ଏଵ ଅତ୍ଥୋ ଅଵିପରୀତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଵିସଯଭାଵତ୍ତେନାତି ସଚ୍ଚିକତ୍ଥୋତି ଵୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅଵିପରୀତେନ ଞାଣେନ ଅରଣୀଯତୋ ଉପଗନ୍ତବ୍ବ ତୋ ଅତ୍ଥୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନପରମସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥନ୍ତି। [ପରମତ୍ଥପଦଂ]

୧୩।ଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚିନ୍ତେତୀତି ଚିତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଚିନ୍ତନକ୍ରିଯା ନାମ ନିଚ୍ଚଂ ଆରମ୍ମଣାପେକ୍ଖା ହୋତି। ନ ହି ସା ଆରମ୍ମଣେନ ଵିନା ଲବ୍ଭତୀତି। ତସ୍ମା ଆରମ୍ମଣଗ୍ଗହଣ ଆରମ୍ମଣୁପଲଦ୍ଧିଯେଵ ଇଧ ଚିନ୍ତନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି। ଏଵଞ୍ହି ସତି ଭଵଙ୍ଗସମଯ ଵିସଞ୍ଞିସମଯେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣେନ ଵିନାପି ପଵତ୍ତତୀତି ଏଵଂ ଵାଦୀନଂ ଵାଦୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି। ସନ୍ତେସୁପିଚ ନିସ୍ସଯ ସମନନ୍ତରାଦୀସୁ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେସୁ ତେହି ନାମଂ ଅଲଭିତ୍ଵା ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯଵସେନେଵସ୍ସ ନାମଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚିନ୍ତେନ୍ତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଏତେନାତି ଚିତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଆରମ୍ମଣଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭୂତନ୍ତି ତଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାପି ଆରମ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ତସ୍ସ ଵସେନେଵ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି। ଚିନ୍ତନମତ୍ତଂଵା ଚିତ୍ତଂ। ସବ୍ବେପି ହି ଧମ୍ମା ତଂତଂ କ୍ରିଯାମତ୍ତାଵ ହୋନ୍ତି। ନ ତେସୁ ଦବ୍ବଂଵା ସଣ୍ଠାନଂ ଵା ଵିଗ୍ଗହୋଵା ଉପଲବ୍ଭତି। ପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତ ଵୁତ୍ତିନୋ ଚ ହୋନ୍ତି। ନ ତେ ଅତ୍ତନୋ ଥାମେନଵା ବଲେନଵା ଵସେନଵା ସତ୍ତିଯାଵା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂପି ସକ୍କୋନ୍ତି। ପଗେଵ ଚିନ୍ତେତୁଂଵା ଫୁସେତୁଂଵାତି। ଖଣମତ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋଚ ହୋନ୍ତି, ନ କଦାଚି କସ୍ସଚି ଵସେ ଵତ୍ତିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ତସ୍ମା ତେସୁ ଇଦଂ ଦବ୍ବଂ, ଅଯଂ ସତ୍ତି, ଅଯ କ୍ରିଯାତି ଏଵଂ ଵିଭାଗୋ ନଲବ୍ଭତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏଵଞ୍ଚ କତ୍ଵା ସବ୍ବେସୁ ପରମତ୍ଥପଦେସୁ ଏକଂ ଭାଵସାଧନମେଵ ପଧାନତୋ ଲବ୍ଭତି। ତଦଞ୍ଞ ସାଧନାନିପନ ପରିଯାଯତୋଵ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦବ୍ବାଦିଵସେନ ଅଭେଦସ୍ସ ଚିନ୍ତନସ୍ସ ଅତ୍ଥଵିସେସଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ ଵିଭାଗ କପ୍ପନାଵସେନ ଭେଦକରଣଂ ପରିଯାଯକଥାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଥା ସିଲା ପୁତ୍ତକସ୍ସସରୀରନ୍ତି, ତଥା କରଣଞ୍ଚ ତଂ ତଂ କ୍ରିଯାସଙ୍ଖାତ ଧମ୍ମଵିମୁତ୍ତସ୍ସ ପରପରିକପ୍ପିତସ୍ସ କାରକଭୂତସ୍ସ ଅତ୍ତ ଜୀଵ ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅଭାଵଦୀପନତ୍ଥଂ। ସତି ହି ଅତ୍ତାଦିମ୍ହି କିଂ ଅଭେଦସ୍ସ ଭେଦକପ୍ପନାଯାତି।

ଵିଭାଵନିଯଂ ପନ

ସସଵିସାଣଂ ଵିଯ ଅଭୂତସ୍ସ ଭୂତ କପ୍ପନା ଵୁତ୍ତା ଵିଯ ଦିସ୍ସତି। ଅଯମସ୍ସାଧିପ୍ପାଯୋ-ଧମ୍ମେସୁ କତ୍ତାଵା କାରେ ତାଵା କୋଚି ନତ୍ଥି। ଲୋକେପନ ଅତ୍ତପ୍ପଧାନୋ କ୍ରିଯା ନିପ୍ଫାଦକୋ କତ୍ତାନାମ ସିଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ଚିନ୍ତନକିଚ୍ଚେ ଅତ୍ତପ୍ପଧାନତା ଦୀପନତ୍ଥଂ ତଂ କତ୍ତୁଭାଵଂ ଚିତ୍ତେ ଆରୋପେତ୍ଵା ଚିନ୍ତେତୀତି ଚିତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ଚିତ୍ତସ୍ସଚ ବଲେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂପି ତସ୍ମିଂ କିଚ୍ଚେ ତଦନୁକୂଲପ୍ପଵତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥଂ ପୁନକରଣଭାଵଂ ଚିତ୍ତେ କତ୍ତୁଭାଵଞ୍ଚ ତେସୁ ଆରୋପେତ୍ଵା ଚିନ୍ତେନ୍ତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଏତେନାତି ଚିତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି। ଅପି ଚେତ୍ଥ ଚିତ୍ତସଦ୍ଦୋ ଵିଚିତ୍ରତ୍ଥଵାଚକୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେ ତଂ ସଂଯୁତ୍ତକେ –

ଦିଟ୍ଠଂ ଵୋ ଭିକ୍ଖଵେ ଚରଣଂନାମ ଚିତ୍ତନ୍ତି। ଏଵଂ ଭନ୍ତେ। ତମ୍ପି ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ ଚରଣଂ ଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେନେଵ ଚିନ୍ତିତନ୍ତି। ତେନାପି ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ ଚରଣେନ ଚିତ୍ତେନ ଚିତ୍ତଞ୍ଞେଵ ଚିତ୍ତତରନ୍ତି, ନା ହଂ ଭିକ୍ଖଵେ ଅଞ୍ଞଂ ଏକନିକାଯଂପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଯଂ ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ। ଯଥଯିଦଂ ଭିକ୍ଖଵେ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ପାଣା। ତେପି ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ପାଣା ଚିତ୍ତେନେଵ ଚିତ୍ତିକତା। ତେହିପି ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ ତିରଚ୍ଛାନ ଗତେହି ପାଣେହି ଚିତ୍ତଞ୍ଞେଵ ଚିତ୍ତତରନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚରଣଂନାମ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଯତ୍ଥଓିଚିତ୍ରାନି ଦିଵଓିମାନାଦୀନି ଚିତ୍ତକମ୍ମାନି କତ୍ୱା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତା ଇଧଚିଧଚ ନିଵତ୍ତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଓିଚରନ୍ତି ।
ତସ୍ସ ପଟକୋଟ୍ଠକସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଚିତ୍ତେନାତି ନିସ୍ସକ୍କେ କରଣଓଚନଂ। ଯଥଯିଦନ୍ତି ଯଥା ଇମେ। ଚିତ୍ତିକତାତି ଓିଚିତ୍ରା କତା। ଏତ୍ଥଚ ଚିତ୍ତଓିଚିତ୍ତକାଯ ସଞ୍ଞାଓିଚିତ୍ତା। ସଞ୍ଞାଓିଚିତ୍ତତାଯ ତଣ୍ହାଓିଚିତ୍ତା। ତଣ୍ହାଓିଚିତ୍ତତାଯ କମ୍ମାନି ଓିଚିତ୍ତାନି। କମ୍ମଓିଚିତ୍ତ ତାଯ ଯୋନିଯୋ ଓିଚିତ୍ତା। ଯୋନିଓିଚିତ୍ତତାଯ ତେସଂ ତିରଚ୍ଛା ନଗତାନଂ ଓିଚିତ୍ତତା ଓେଦିତଵ୍ଵା। [ଓିଚନତ୍ଥୋ]

ତଂ ତଂ ସଭାଓୋ ଲକ୍ଖଣଂ, କିଚ୍ଚସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ରସୋ;

ଗଯ୍ହାକାରୋ ଫଲଂଓାପି, ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନ ସଞ୍ଞିତଂ।

ଆସନ୍ନକାରଣଂ ଯଂ ତଂ, ପଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ତଂ ମତଂ;

ଧମ୍ମାନଂ ଓଓତ୍ଥାନାଯ, ଅଲଂ ଏତେ ଓିବୁଦ୍ଧିନୋ।

ଆରମ୍ମଣଓିଜାନନଲକ୍ଖଣଂ ଚିତ୍ତଂ, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମରସଂ, ସନ୍ଧାନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ, ନାମରୂପପଦଟ୍ଠାନଂ। [ଚିତ୍ତଂ]

୧୪।ଚେତସିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚେତସି ଭଓଂ ତଦାଯତ୍ତଓୁତ୍ତିତାଯାତି ଚେତସିକଂ। ଫସ୍ସାଦି ଧମ୍ମଜାତଂ। ଏତ୍ଥଚ ତଦାଯତ୍ତଓୁତ୍ତିତା ନାମ ଏକୁପ୍ପାଦତାଦୀହି ଲକ୍ଖଣେହି ଚିତ୍ତେନ ସହ ଏକୀ ଭୂତସ୍ସ ଓିଯ ପଓତ୍ତି। ଏତେନ ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଜାତି। ସାଏଓ ଫସ୍ସାଦୀନଂ। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଜରା, ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମରଣଂ, ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ, ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଓତ୍ଥୁ, ତଦେଓ ଫସ୍ସାଦୀନନ୍ତି ଏଓଂ ଏକପୁପ୍ଫ ମଞ୍ଜରିଯଂ ଏକଓଣ୍ଟୁପନିଵନ୍ଧାନି ପୁପ୍ଫାନି ଓିଯ ଚିତ୍ତେନ ସହ ଏକଜାତିଯାଦି ଉପନିଵନ୍ଧା ଫସ୍ସାଦଯୋ ଧମ୍ମା ଇଧ ଚେତସିକଂନାମାତି ସିଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଏଓଞ୍ଚ ସତି ଚିତ୍ତଂପି ତେହି ଫସ୍ସାଦୀହି ସହ ତଥେଓ ଆଯତ୍ତଂ ପଓତ୍ତତୀତି ତଂପି ଫସ୍ସିକଂ ଓେଦନିକନ୍ତିଆଦିନା ଓତ୍ତଵ୍ଵନ୍ତି ଚେ। ନ। ଚିତ୍ତସ୍ସେଓ ଜେଟ୍ଠକତ୍ତା। ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଧମ୍ମା, ମନୋସେଟ୍ଠା ମନୋମଯାତି ହି ଓୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ମନୋମଯାତି ମନସାଏଓ ପକତା ନିମ୍ମିତା ଚିତ୍ତକ୍ରିଯା ଭୂତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ତେ ଫସ୍ସାଦଯୋ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତେନ ଓିନା ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଚିତ୍ତଂପନ ତେହି କେହିଚି ଓିନାପି ପଓତ୍ତତିଯେଓ। ପଞ୍ଚଓିଞ୍ଞାଣ ଚିତ୍ତଞ୍ହିତେହି କେହିଚି ଓିତକ୍କାଦୀହି ଓିନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ତସ୍ମା ତେସଞ୍ଞେଓ ତଦାଯତ୍ତ ଓୁତ୍ତିତା ଓତ୍ତଵ୍ଵା ନ ଚିତ୍ତସ୍ସାତି।

[୧୫] ଓିଭାଓନିଯଂ ପନ

ଏକାଲମ୍ବଣତା ମତ୍ତେନ ତେସଂ ତଦାଯତ୍ତଓୁତ୍ତିତଂ ଚେତସି କତ୍ତଞ୍ଚ ଓିଭାଓେତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଏକାଲମ୍ବଣତାମତ୍ତେନ ଚେତସିକଂନାମ ଜାତନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଲୋକେ ନାନାଓଣ୍ଣଧାତୁଯୋ ଉଦକେ ଘଂସିତ୍ୱା ଓତ୍ଥୁମ୍ହି ନାନା ଚିତ୍ତକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଓତ୍ଥୁମ୍ହି ଫରଣଂ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଉଦକସ୍ସେଓ କିଚ୍ଚଂ, ନ ଓଣ୍ଣଧାତୂନଂ। ନାନାରୂପ ଦସ୍ସନଂ ଓଣ୍ଣଧାତୂନମେଓ କିଚ୍ଚଂ, ନ ଉଦକସ୍ସ। ତତ୍ଥ ଓତ୍ଥୁଓିଯ ଆରମ୍ମଣଂ ଦଟ୍ଠଵ୍ଵଂ। ଉଦକଂଓିଯ ଚିତ୍ତଂ। ନାନା ଓଣ୍ଣଧାତୁଯୋଓିଯ ଚେତସିକଧମ୍ମାତି। [ଚେତସିକଂ]

୧୫।ରୂପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରୁପ୍ପତୀତି ରୂପଂ। ସୀତୁଣ୍ହାଦୀହି ଓିରୋଧି ପଚ୍ଚଯେହି ଓିସମ ପଓତ୍ତି ଓସେନ ଓିକାରଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତେହି ଓା ଓିକାରଂ ଆପାଦୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାହ –

ରୁପ୍ପତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖଓେ ତସ୍ମା ରୂପନ୍ତି ଓୁଚ୍ଚତି। କେନ ରୁପ୍ପତି। ସିତେନପି ରୁପ୍ପତି। ଉଣ୍ହେନପି ରୁପ୍ପତି। ଜିଘଚ୍ଛାଯପି ରୁପ୍ପତି। ଓିପାସାଯପି ରୁପ୍ପତି। ଡଂସ ମକସ ଓାତାତପ ସରିଂ ସପ ସମ୍ଫସ୍ସେହିପି ରୁପ୍ପତୀତି। ରୁପ୍ପତୀତିଚ ରୁପ୍ପତି, କୁପ୍ପତି, ଘଟ୍ଟୀଯତି, ପିଳୀଯତି, ଭିଜ୍ଜତୀତି।

ମହାନିଦ୍ଦେସେ ଓୁତ୍ତଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ, ଯେ ଧମ୍ମା ଚିରଟ୍ଠିତିକାଚ ହୋନ୍ତି ସପ୍ପଟିଘସଭାଓାଚ। ତେସଞ୍ଞେଓ ଠିତିକ୍ଖଣେସୁ ଓିରୋଧିପଚ୍ଚଯେହି ସମାଗମୋନାମ ହୋତି। ନପନଞ୍ଞେସଂ ପରିତ୍ତକ୍ଖଣାନଂ ଅପ୍ପଟିଘସଭାଓାନନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ଅପ୍ପଟିଘସଭାଓାନଂ ସୁଖୁମ ରୂପାନଂପି ବହିଦ୍ଧା ସୀତାଦୀହି ସମାଗମୋନାମ ନତ୍ଥି। କୁତୋ ପରିତ୍ତକ୍ଖଣାନଂ ଅପ୍ପଟିଘସଭାଓାନଞ୍ଚ ଅରୂପଧମ୍ମାନନ୍ତି। ଯଦିଏଓଂ ସୁଖୁମରୂପାନଂ ଅରୂପତାପତ୍ତି ସିଯାତି। ନସିଯା। ଓଳାରିକରୂପେହି ସମାନଗତି କତ୍ତା। ତାନିହି ଓଳାରିକେସୁ ରୁପ୍ପମାନେସୁ ରୁପ୍ପନ୍ତିଯେଓାତି। ସମାଗମୋଚ ନାମ ଇଧ ଥପେତ୍ୱା ଆପାତଗମନଂ ଆରମ୍ମଣକରଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଓିରୁଦ୍ଧାନଂ ଠିତିପତ୍ତାନଂ ଓଳାରିକରୂପାନଂ ମହାଭୂତାନମେଓଓା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାଭିଘଟ୍ଟନଂ ଓୁଚ୍ଚତି, ରୁପ୍ପତି ଘଟ୍ଟୀଯତି

ପୀଠଈଯତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ରୁପ୍ପନଞ୍ଚନାମ ପରସେନାୟୁଦ୍ଧେନ ରଟ୍ଠଖୋଭୋୱିଯ କଲାପନ୍ତରଗତଧାତୂନଂ କୁପ୍ପନଂ ଭିଜ୍ଜନଂଚ ୱୁଚ୍ଚତି। କୁପ୍ପତି ଭିଜ୍ଜତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ କୁପ୍ପତୀତି ଖୋଭତି ଚଞ୍ଚଲତି, ଭିଜ୍ଜତୀତି ୱିକାରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ମିଂ ଖଣେ ୱିରୋଧିପଚ୍ଚଯସମାଗମଂ ଲଭନ୍ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଯଂପି ୱିକାରପତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଓମତ୍ତାଧିମତ୍ତରୂପସନ୍ତତୀନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଭାୱଂ ପତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ରୁପ୍ପନଂ ଦୁୱିଧଂ ୱଦ୍ଧନଂ, ହାଯନଞ୍ଚ। ତଦୁଭଯଂପି କପ୍ପୱୁଟ୍ଠାନେ କପ୍ପସଣ୍ଠାନେ ନାନାଆଯୁକପ୍ପ ସଂୱଚ୍ଛର ଉତୁ ମାସ ରତ୍ତି ଦିୱାଦୀନଂ ପରିୱତ୍ତନେଚ ପାକଟଂ ହୋତୀତି। କସ୍ମା ପନ ରୂପନ୍ତି ନାମଂ ଘଟ୍ଟନୱସେନ ରୁପ୍ପନଧମ୍ମାନମେୱ ସିଦ୍ଧନ୍ତି। ତେସମେୱ ସୱିଗ୍ଗହତ୍ତା। ରୂପଧମ୍ମା ହି ସମୂହସଣ୍ଠାନାଦି ଭାୱପତ୍ତିଯା ସୱିଗ୍ଗହା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସମେୱ ରୁପ୍ପନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋପି ଲୋକସ୍ସ ପାକଟନ୍ତି ତେସ୍ୱେୱ ରୂପନ୍ତି ନାମଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅରୂପଧମ୍ମା ପନ ଅୱିଗ୍ଗହାତି ନ ତେସଂ ୱିକାରୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଲୋକସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି। ତଂ ତଂ ରୂପୱିକାରଂ ଦିସ୍ୱାୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଯେୱ ୱା ସୋ ଲୋକେନ ଜାନିତବ୍ବୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ପରଚିତ୍ତୱିଦୂହି। ତସ୍ମା ତେସଂ ରୂପତାପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି।

[୧୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତେସଂ ରୂପତାପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗୋ ସୀତାଦିଗ୍ଗହଣ ସାମତ୍ଥିଯେନ ନିୱତ୍ତିତୋ। ଯସ୍ମା ପନ ୱୋହାରୋନାମ ଲୋକୋପଚାରେନ ୱିନା ନସିଜ୍ଝତି। ଲୋକୋପଚାରୋଚ ପାକଟନିମିତ୍ତୱସେ ନେୱ ପୱତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଇଧ ସୀତାଦିଗ୍ଗହଣେନ ୱିନାପି ତପ୍ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତି ଲୋକତୋୱ ସିଦ୍ଧାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଯସ୍ମା ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ବ୍ରହ୍ମାନଂ କାଯୱିକାର ୱଚୀୱିକାରା ଚ ଇଦ୍ଧିୱିକୁପ୍ପନାୱସପ୍ପୱତ୍ତା ନାନାରୂପୱିକାରାଚ ଦିସ୍ସନ୍ତିଯେୱ। ତେଚ ଏକେନ ପରିଯାଯେନ ରୁପ୍ପନାକାରାଏୱ ନାମ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ୱସେନ ତତ୍ଥ ରୂପାନଂ ରୂପତାସିଦ୍ଧି ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ରୂପଯତି ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ ପକାସତୀତି ରୂପଂ। ଅରୂପଧମ୍ମା ହି ନ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ରୂପସନ୍ନିସ୍ସଯେନେୱ ଗହେତବ୍ବା । ଇଦଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ପାକଟଂ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣେହିପି ଗହେତବ୍ବନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ରୂପାନଂପି ଉଜୁ କତୋୱ ରୂପତାସିଦ୍ଧି ହୋତୀତି।

[୧୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅନୁଗ୍ଗାହକାନଂ ସୀତାଦୀନଂ ୱସେନ ତଂ ସଭାୱା ନାତିୱତ୍ତନ ୱସେନଚ ତତ୍ଥ ରୂପତାସିଦ୍ଧି ୱିଭାୱିତା। ଯସ୍ମାପନ ସୀତେ ନାପି ଉଣ୍ହେନାପୀତିଆଦିୱଚନଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ହୋତି। କମ୍ମ ଚିତ୍ତାହାରାନଂପି ୱସେନ ରୁପ୍ପନସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ, ତଥାହି ସଞ୍ଞା ୱିଞ୍ଞାଣାନିପି ରୂପାରମ୍ମଣରସାରମ୍ମଣେହି ଏୱ ପାଠଇଯଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାନି। ନ ହି ସଞ୍ଞା ରୂପଂଏୱ ସଞ୍ଜାନାତି। ନ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ରସ ମେୱ ୱିଜାନାତି। ନିଦସ୍ସନମତ୍ତେନ ଦେସନା ହୋତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି। ତସ୍ମା ସୀତାଦିଗ୍ଗହଣଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାୱ ତତ୍ଥ ରୂପତାସିଦ୍ଧିୱିଭାୱନେନ ପଯୋଜନ ନତ୍ଥୀତି। [ରୂପଂ]

୧୬।ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିବ୍ବାଯନ୍ତି ସବ୍ବେ ୱଚ୍ଚଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପା ଏତସ୍ମିନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ନିବ୍ବାଯନ୍ତୀତି ଯେ କିଲେସାୱା ଖନ୍ଧାୱା ଅଭାୱିତମଗ୍ଗସ୍ସ ଆଯତିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହପକ୍ଖେ ଠିତା ହୋନ୍ତି। ତେଯେୱ ଭାୱିତମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନାରହପକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହି ଖଣତ୍ତଯଂ ପତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧା ଅତୀତଧମ୍ମା ନିବ୍ବାଯନ୍ତି ନାମ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଆଯତିଂ ଅୱସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେସୁଚ ଧମ୍ମେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ୱଚ୍ଚଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପାତି କିଲେସୱଚ୍ଚ କମ୍ମୱଚ୍ଚ ୱିପାକୱଚ୍ଚ ଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପା। ନ ହି ତିୱିଧ ୱଚ୍ଚଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପରହିତାନଂ ରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂନାମ ହୋତୀତି। ଏତସ୍ମିନ୍ତି ୱିସଯେ ଭୁମ୍ମଂ। ଯଥା ଆକାସେ ସକୁଣା ପକ୍ଖନ୍ତୀତି। ଯେହି ତେ ନିବ୍ବାଯନ୍ତି। ତେସଂ ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବୁତିଟ୍ଠାନଂନାମ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀତି। ନିବ୍ବାଯନ୍ତି ୱା ଅରିଯଜନା ଏତସ୍ମିନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ନିବ୍ବନ୍ତି ଧୀରା ଯଥଯଂ ପଦୀପୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାଯନ୍ତୀତି ତଂ ତଂ କିଲେସାନଂୱା ଖନ୍ଧାନଂୱା ପୁନ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଭାୱଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ମିନ୍ତି ୱିସଯେଏୱ ଭୁମ୍ମଂ, ଏତସ୍ମିଂ ଅଧି ଗତେତିପି ଯୋଜେନ୍ତି। ଟୀକାସୁପନ ଭୱାଭୱଂ ୱିନନତୋ ସଂସିବ୍ବନ ତୋ ୱାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

[୧୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ନିବ୍ବାଭିୱା ଏତେନ ରାଗଗ୍ଗିଆଦିକୋତି ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ମଗ୍ଗେୱିଯ ନିବ୍ବାନେ କତ୍ଥଚି କରଣସାଧନଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ନଚ ନିବ୍ବାନଂ ନିବ୍ବୁତି କ୍ରିଯାସାଧନେ ରାଗାଦିକସ୍ସ କତ୍ତୁନୋ ସହ କାରିପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି। [ନିବ୍ବାନଂ]

ଦୁତୀଯଗାଥାଯ ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚିତ୍ତସଙ୍ଗହ-ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୭। ଇଦାନି ଉଦ୍ଦେସକ୍କମେନ ଚିତ୍ତଂ ତାୱ ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଚତୂସୁ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥେସୁ। ତାୱ ପଠମଂ। ଚତ୍ତାରୋ ୱିଧା ପକାରା ଯସ୍ସ ତଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

୧୮ ।କାମାୱଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାମୀଯତୀତି କାମୋ। କାମେନ୍ତିୱା ଏତ୍ଥ ସତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକାମରାଗତ୍ତା କାମରତିଯାଏୱ ରମନ୍ତି। ନ ଉପରିଭୂମୀସୁ ୱିଯ ଝାନରତିଯାତି କାମୋ। ଏକାଦସୱିଧା କାମଭୂମି। ନନୁ ଚେତ୍ଥ ଝାନଲାଭିନୋପି ସନ୍ତୀତି। ନ ନ ସନ୍ତି। ତେପନ କଦାଚି ଦେୱାତି ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଦୋସୋ। ଅୱୀଚିନିରଯାଦଯୋ କଥଂ କାମୀଯନ୍ତି। କଥଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସତ୍ତା କାମରତିଯା ରମନ୍ତୀତି। ନିମିତ୍ତସ୍ସାଦୱସେନୱା ଭୱନିକନ୍ତିୱସେନୱାତି। ମରଣକାଲେ ହି ଉପଟ୍ଠିତା ନିରଯଗ୍ଗିଜାଲା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାୱିଯ ଖାଯନ୍ତି। ଏକୋ କିର ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଆଚରିଯବ୍ରାହ୍ମଣା ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଭୋ ଗଚ୍ଛାତି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ସପନ ଅୱୀଚିନିରଯେ ଅଗ୍ଗିଜାଲା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତଦା ସୋ ଭୋ ଆଚରିଯା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀତି ଆହ। ଏସ ଭୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ। ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ କାଲଙ୍କତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଏୱଂ ନିମିତ୍ତସ୍ସାଦୱସେନ ତେ କାମୀଯନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂପି ଭୱନିକନ୍ତିନାମ ହୋତୀତି। ଅପିଚ, ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକାମରାଗାଏୱ ହୋନ୍ତି, ଓକାସେ ସତି କାମରତିଯା ରମିସ୍ସନ୍ତି ଯେୱାତି। ତସ୍ମିଂ କାମେ ଅୱଚରତୀତି କାମାୱଚରଂ। ଏତ୍ଥଚ ଅୱଚରତୀତି ପଦସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ସୋ ହି ଅତ୍ଥୋ ପାଳିଯାଚ ନସମେତି। ନାନାଦୋସଯୁତ୍ତୋଚ ହୋତୀତି। ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିଯାପନ୍ନାତି ହି ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ଚେତ୍ଥ ସୋ ଅତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ ସିଯା। ଏୱଂ ସଭି ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନାତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ନପନ ୱୁତ୍ତଂ। ନଚ ପରିଯାପନ୍ନସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦେନ ସହ ସମାନତ୍ଥୋତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ନ ହି ଲୋକୁତ୍ତରଚିତ୍ତାନି ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା ନିପି ତତ୍ର ପରିଯାପନ୍ନାନିଯେୱ ହୋନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ତାୱ ପାଳିଯା ନସମେତୀତି।

ଯଦିଚ ସୋ ଅତ୍ଥୋ ଗହିତୋ ସିଯା। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ତସ୍ମିଂ କାମେ ଯେ ମହଗ୍ଗତ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସଂପି କାମା ୱଚରତାପତ୍ତିଦୋସୋ ରୂପାୱଚରତାଦି ମୁତ୍ତିଦୋସୋଚ ଆପଜ୍ଜତି। ଯେଚ କାମାୱଚରଧମ୍ମା ରୂପାରୂପଭୂମୀସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସଞ୍ଚ ରୂପାରୂପା ୱଚରତା ପତ୍ତିଦୋସୋ କାମାୱଚରତା ମୁତ୍ତିଦୋସୋଚ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ନନୁ ଯେଭୁଯ୍ୟୱୁତ୍ତିୱସେନପି କେସଞ୍ଚି ନାମଲାଭୋ ହୋତି। ଯଥା ୱନଚରକୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋତି। ତସ୍ମା ଇଧପି ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଭୁମ୍ମୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନବହୁଲତ୍ତା କାମାୱଚରାଦି ନାମଲାଭେ ସତି ନ କୋଚି ଦୋସୋତି।ନ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଲୋକୁତ୍ତର ଧମ୍ମାନଂ କାମାୱଚରତାଦି ମୁଚ୍ଚନତ୍ଥଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉପ୍ପନ୍ନଭୂମି ୱିସୁଂ ୱତ୍ତବ୍ବା ସିଯା। ନ ଚ ସା ନାମଭୂମି ଅତ୍ଥି। ଯତ୍ଥ ତେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ତେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତା ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ କାମ ରୂପାରୂପାୱଚରତାପତ୍ତିଦୋସୋ ଦୁନ୍ନିୱାରୋ ସିଯାତି। ଏୱଂ ନାନାଦୋସଯୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି। ତସ୍ମାସ୍ସ ତଥା ଅତ୍ଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିଯାପନ୍ନାତି ଭଗୱତା ସଂୱଣ୍ଣିତେନ ପାଳିନଯେନେୱସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି। ଅଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। କାମେ ଅୱଚରତି ପରିଯାପନ୍ନଭାୱେନ ତସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଚରତି ପୱତ୍ତତୀତି କାମାୱଚରନ୍ତି। ପରିଯାପନ୍ନଭାୱୋଚନାମ ଅତ୍ତନୋ ଆଧାରଭୂତେନ ତେନ କାମେନ ସହ ସମାନଜାତିଗୋତ୍ତନାମତା ସଙ୍ଖାତେହି ପରିତୋଭାଗେହି ତସ୍ମିଂ କାମେ ଆପନ୍ନଭାୱୋ ଅନୁପ୍ପୱିଟ୍ଠ ଭାୱୋ। ଅନ୍ତୋଗଧଭାୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋଚ ତଥା ପରିଯାପନ୍ନଭାୱୋ ପରିଗ୍ଗାହିନିଯା କାମତଣ୍ହାଯ କତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଯେଧମ୍ମା ରୂପାରୂପସତ୍ତସନ୍ତାନଭୂତାପି ମଯ୍ହଂ ଏତେତି କାମ ତଣ୍ହାଯ ପରିଗ୍ଗହିତା କାମେ ପରିଯାପନ୍ନାୱ ହୋନ୍ତି। ତେ କାମାୱଚରାନାମାତି ସିଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ରୂପାରୂପା ୱଚରେସୁପି ଅଯଂ ନଯୋ ନେତବ୍ବୋ। ତେସୁପନ ରୂପତଣ୍ହା ଅରୂପତଣ୍ହାଚ ପରିଗ୍ଗାହିନୀ ତଣ୍ହା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଯେପନ ଧମ୍ମା ତିଣ୍ଣଂ ତଣ୍ହାନଂ ପରିଗ୍ଗହୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାପି ତତ୍ର ଅପରିଯାପନ୍ନାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ଲୋକୁତ୍ତରା ନାମ ଜାତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତ୍ଥଚ ପଟ୍ଠାନେ ଆରୁପ୍ପେ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ନୀୱରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚନୀୱରଣନ୍ତିଆଦିନା ଅରୂପସତ୍ତସନ୍ତାନେପି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସଙ୍ଖାତାଯ କାମତଣ୍ହାଯ ଉପ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ରୂପାରୂପ ଭୂମୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କାମଧମ୍ମାନଂ ପରିଗ୍ଗାହିନୀତଣ୍ହା ରୂପାରୂପସତ୍ତସନ୍ତାନ ଗତାପି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପାଳିଯଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣନ୍ତି ଇଦଂ ନୀୱରଣଜାତିକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ଝାନଭୂମୀସୁ ଏକନ୍ତନୀୱରଣକିଚ୍ଚାନି ନୀୱରଣାନି ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି। ଅତ୍ର କାମଭେଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଦ୍ୱେକାମା କିଲେ ସକାମୋଚ, ୱତ୍ଥୁକାମୋଚାତି। ତତ୍ଥ ଠପେତ୍ୱା ରୂପାରୂପରାଗେ ଅଞ୍ଞୋ ସବ୍ବୋପି ଲୋଭୋ ଇମସ୍ମିଂ ଚତୁବ୍ଭୂମିପରିଚ୍ଛେଦେ କିଲେ ସକାମୋନାମ। ଠପେତ୍ୱାଚ ରୂପାରୂପାୱଚରଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞେ ସବ୍ବେପି ତୀସୁ ଭୂମୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା କାମାୱଚରଧମ୍ମା ୱତ୍ଥୁକାମୋନାମାତି। ଯଂପନ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ସବ୍ବେପି ତେଭୂମକା ଧମ୍ମା ୱତ୍ଥୁକାମୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ମହାନିଦ୍ଦେସେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠେନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ରୂପାରୂପାୱଚରଧମ୍ମା ଅଭିଧମ୍ମେ କାମନାମେନ ୱୁତ୍ତା ଅତ୍ଥୀତି। [କାମାୱଚରପଦଂ]

୧୯ ।ରୂପାୱଚରଂ ଅରୂପାୱଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରୂପାରୂପସଦ୍ଦା ତାସୁ ଭୂମୀସୁ ନିରୁଳ୍ହାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅପିଚ ଦ୍ୱେ ଭୂମିଯୋ ରୂପଭୂମି, ଅରୂପଭୂମୀତି। ତତ୍ଥ

ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣଂ ରୂପଂ ଯତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ସା ଚତୁବ୍ବିଧା ଭୁମ୍ମି ଅରୂପଭୂମିନାମ। ସେସା ସତ୍ତୱୀସତିୱିଧା ଭୁମ୍ମି ରୂପଭୂମିନାମ। ତତ୍ଥଚ ହେଟ୍ଠା ଏକାଦସୱିଧା ଭୁମ୍ମି ଓଢଆରିକେନ କାମେନ ୱିସେସେତ୍ୱା କାମ ଭୂମୀତି ୱୁତ୍ତା। ଉପରି ସୋଢଅସୱିଧା ଭୁମ୍ମି ରୂପଭୂମିଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଯତ୍ଥପନ ତଣ୍ହାୱା ଝାନାନିୱା ରୂପାରୂପସଦ୍ଦେହି ୱୁତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସୟସ୍ସନାମଂ ନିସ୍ସିତେ ଆରୋପନୱସେନ ନିସ୍ସୟୋପଚାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯତ୍ଥଚ କାମାୱଚରାଦିସଦ୍ଦେହି ଭୂମିଏୱ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସିତସ୍ସ ନାମଂ ନିସ୍ସୟେ ଆରୋପନୱସେନ ନିସ୍ସିତୋ ପଚାରୋତି। ଯମେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ କାମାୱଚରପଦେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି। ଅୟମେତ୍ଥ ତେଭୂମକ ପରିଚ୍ଛେଦେ ପାଢଇଅନୁଗତା ପରମତ୍ଥଦୀପନା। ଯଥାହ –

କତମେ ଧମ୍ମା କାମାୱଚରା। ହେଟ୍ଠତୋ ଅୱୀଚିନିରୟଂ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀଦେୱେ ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱା ୟଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିୟାପନ୍ନା ଖନ୍ଧଧାତୁଆୟତନା ରୂପା ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଇମେଧମ୍ମା କାମାୱଚରା। କତମେ ଧମ୍ମା ରୂପାୱଚରା। ହେଟ୍ଠତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ଅକନିଟ୍ଠେ ଦେୱେ ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱା ୟଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିୟାପନ୍ନା ସମାପନ୍ନସ୍ସୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସୱା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା, ଇମେ ଧମ୍ମା ରୂପାୱଚରା। କତମେ ଧମ୍ମା ଅରୂପାୱଚରା। ହେଟ୍ଠତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୁପଗେ ଦେୱେ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞା ୟତନୁପଗେ ଦେୱେ ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱା ୟଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ। ଲ। ଇମେ ଧମ୍ମା ଅରୂପାୱଚରାତି।

[୧୯] ଟୀକାସୁ ପନ

ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଦଂ ପାଢଇନୟଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ୱଚନତ୍ଥାଚ ୱିନିଚ୍ଛୟାଚ ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତା। ସବ୍ବେ ତେ ସାରତୋ ନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବାତି।

ନନୁ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟମେୱ ତେଚ ଅଞ୍ଞେଚ ଅତ୍ଥା ୱୁତ୍ତାତି। ସଚ୍ଚଂ। ଭୂତଂପନ ସୁୱିସଦଂ ପାଢଇଅନୁଗତଂ ଅତ୍ଥଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା କିଂୱିକ୍ଖେପେନାତି।

୨୦।ଲୋକୁତ୍ତରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଲୋକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ତେଭୂମକଧମ୍ମୋ। ଯଥାହ ଲୁଜ୍ଜତି ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମା ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂପି ନିବ୍ବାନୱଜ୍ଜାନଂ ଲୋକତାପତ୍ତି ସିୟା। କସ୍ମା, ତେସଂପି ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଧମ୍ମତ୍ତାତି। ନସିୟା। ଯତ୍ଥ ହି ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋତି ମହାଜନସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ନିୱିସତି। ତତ୍ଥେୱ ତସ୍ସ ନିୱାରଣତ୍ଥଂ ଅୟଂ ଲୋକସମଞ୍ଞା ନିୟମୀୟତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବସୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୱିମୁତ୍ତାନଂ ତେସଂ ଲୋକତାପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। ଯେସଂୱା ଲୁଜ୍ଜନଂପଲୁଜ୍ଜନଞ୍ଚ ମହାଜନସ୍ସ ପାକଟଂ। ତେସଞ୍ଞେୱ ଲୋକତାସିଦ୍ଧୀତି ନତ୍ଥି ଲୋକୁତ୍ତରାନଂ ଲୋକୱୋହାରପ୍ପସଙ୍ଗୋତି। ଲୋକତୋ ଉତ୍ତରତୀତି ଲୋକୁତ୍ତରଂ। ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ତତୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରଂ। ଫଲଚିତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାନଂପନ ଇଧ ନଲବ୍ଭତୀତି। ଉତ୍ତରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଗାହ ୱିମୁତ୍ତିୟା ତୀସୁ ଲୋକେସୁ ଅପରିୟାପନ୍ନଭାୱୋୟେୱ। ସୋଚ ଅପରିୟାପନ୍ନଭାୱୋ କେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନ ଭୂତୋୱିୟ ଗୟ୍ହତୀତି ୱିସୁଂ ଏକା ଚତୁତ୍ଥୀ ଅୱତ୍ଥାଭୂମିନାମାତି।

ଚତୁବ୍ଭୂମିୱିଭାଗସ୍ସ ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୧। ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଭୂମିଭେଦେନ ହୀନପଣୀତା ନୁକ୍କମତୋ ଚତୁଧା ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ତଦେୱ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଯଥାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକ୍କମେନ ୱିଭଜନ୍ତୋ ପଥମଂ କାମାୱଚରଚିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥଚ ହୀନଂ ଅସୋଭଣଚିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥଚ ସବ୍ବହୀନଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୋମନସ୍ସସହ ଗତନ୍ତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥଚ କାମାୱଚରଚିତ୍ତସ୍ସପି ଅକୁସଲାହେତୁକ ସହେତୁକାନୁକ୍କମୋ ହୀନ ପଣୀତାନୁକ୍କମୱସେନ ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

[୨୦] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନାନଂ ବହୂନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ସୋଭଣସଞ୍ଞାକରଣସୁଖତ୍ଥଂ ଅପ୍ପକେ ପାପାହେତୁକେୟେୱ ପଥମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ତଦତ୍ଥୋ ହି ଯଥାୱୁତ୍ତହୀନାଦିକ୍କମେନେୱ ସିଦ୍ଧୋତି।

[୨୧] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ତେସୁ ତେସୁଚ ଭୱେସୁ ଗହିତପ୍ପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଆଦିତୋ ୱୀଥିଚିତ୍ତୱସେନ ଲୋଭସହଗତ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନ ମେୱ ସମ୍ଭୱତୋ ତେୟେୱ ପଥମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନୟୁଜ୍ଜତି।

ଆଦିତୋ ୱୀଥିଚିତ୍ତୱସେନ ମନୋଦ୍ୱାରା ୱଜ୍ଜନସ୍ସେୱ ସବ୍ବପଠମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋତି। ଅକୁସଲେସୁ ପନ ଲୋଭମୂଲ ଚିତ୍ତଂ ବହୁକଞ୍ଚ ହୋତି। ଦ୍ୱୀହି ୱଚ୍ଛମୂଲେହି ଯୁତ୍ତତ୍ତା ପଧାନଂ ପାକଟଞ୍ଚ ହୋତୀତି ତଦେୱ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୨। ତତ୍ଥ ସୁନ୍ଦରଂ ମନୋତି ସୁମନୋ। ସିନିଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ। ନ ହି ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ସୁନ୍ଦରତା ଇଧ ଯୁତ୍ତାତି। ସୁନ୍ଦରଂ ମନୋ ଏତସ୍ସାଭିୱା ସୁମନୋ। ସିନିଦ୍ଧଚିତ୍ତସମଙ୍ଗୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ସୁମନସ୍ସ ଭାୱୋ ସୋମନସ୍ସଂ। ମାନସିକସୁଖୱେଦନାୟେତଂ ନାମଂ। ଏତ୍ଥଚ ସୁମନସ୍ସ ଭାୱୋତି ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେୱା ସୁମନାଭିଧାନସ୍ସୱା ଅୟଂ ସୋ ସୁମନୋତି ସୁମନବୁଦ୍ଧିୟାୱା ପୱତ୍ତିନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାୱୋତି ହି ଅଭିଧାନବୁଦ୍ଧୀନଂ ପୱତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଭୱନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି ଅଭିଧାନବୁଦ୍ଧିୟୋ ଏତସ୍ମିନ୍ତି କତ୍ୱା। ଏତସ୍ମିନ୍ତି ଚ ନିମିତ୍ତେ ଭୁମ୍ମଂ। ଯଥା ନାଗୋ ଦନ୍ତେସୁ ହଞ୍ଞତେତି। ଯଥା ହି ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଦନ୍ତନିମିତ୍ତଂ ଦନ୍ତଯୁତ୍ତେ ନାଗେ ହନନପ୍ପୱତ୍ତି ହୋତି, ଏୱମିଧପି ତଂ ୱେଦନାନିମିତ୍ତଂ ୱେଦନାଯୁତ୍ତେ ମନସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେୱା ଅଭିଧାନବୁଦ୍ଧିୟୋ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଭୱନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିସଦ୍ଦା ଏତେନାତି ଭାୱୋତିଚ ୱଦନ୍ତି। ଏତସ୍ମାତି ଚ ଅପରେ। ସୋମନସ୍ସେନ ସହ ଏକତୋ ଗତଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି ସୋମନସ୍ସସହଗତଂ। ସୋମନସ୍ସୱେଦନାସମ୍ପଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସ୍ସନଂ ଦିଟ୍ଠି। ସା ପନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଦୁୱିଧା। ଇଧ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯୁତ୍ତା। ଅକୁସଲାଧିକାରତ୍ତା। ଦିଟ୍ଠିୟେୱ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ଯଥା ଗୂଥଗତଂ ମୁତ୍ତଗତନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠିଗତେନ ସମଂ ପକାରେହି ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠିଗତେନ ଏକୁପ୍ପାଦତାଦୀହି ପକାରେହି ସମଂ ଏକୀଭୂତ ମିୱ ଯୁତ୍ତଂ ସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଙ୍ଖାରିକମେକଂ ସସଙ୍ଖାରିକମେକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରୋତି ପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ସୋଚ ଦୁୱିଧୋ ପୟୋଗୋ, ଉପାୟୋଚାତି। ତତ୍ଥ ଆଣତ୍ତିୟାୱା ଅଜ୍ଝେସନାୟୱା ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱା ଇଦଂ କରୋହୀତି ପରେହି କତୋ କାୟୱଚୀପୟୋଗୋ ପୟୋଗୋନାମ। ଆଣତ୍ତାଦିନାପନ ୱିନାୱ କମ୍ମସ୍ସ କରଣତ୍ଥଂ ତଂ ତଂ ଉପାୟଂ ପରେ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ଅକରଣେ ଆଦୀନୱଂ କରଣେଚ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, କତିକଂୱା କରୋନ୍ତି, ଦଣ୍ଡଂୱା ଠପେନ୍ତି, ସୟମେୱ ୱା ତଂ ତଂ କାରଣଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଏୱମାଦିନା ନୟେନ ଉପାୟୋ ଅନେକୱିଧୋ। ସୋ ଦୁୱିଧୋପି ଇଧ ସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ସଙ୍ଖରୋତି ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯା କାତୁଂ ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ଚିତ୍ତ ସନ୍ତାନଂ ଅକାତୁଂ ଅଦତ୍ୱା କରଣତ୍ଥାୟ ସଂୱିଦହତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ପୟୋଜେତୀତି କତ୍ୱା। ଯୋପନ ପଚ୍ଚୟଗଣୋ ତେନ ସଙ୍ଖାରେନ ୱିରହିତୋ ହୋତି। ସୋ ଅସଙ୍ଖାରୋ। ଯୋପନ ତେନସହିତୋ ହୋତି। ସୋ ସସଙ୍ଖାରୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ –

ସହ ସଙ୍ଖାରେନାତି ସସଙ୍ଖାରୋ। ତେନ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପୟୋଗେନ ସୌପାୟେନ ପଚ୍ଚୟଗଣେନାତି ଅତ୍ଥୋତି।

ଏତ୍ଥଚ ପଚ୍ଚୟଗଣୋତି ଆରମ୍ମଣାଦିକୋ ସାଧାରଣୋ ପଚ୍ଚୟ ଗଣୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଅସାଧାରଣୋପନ କୁସଲକମ୍ମେସୁ ସପ୍ପୁରିସୁପନିସ୍ସୟାଦିକୋ ଅକୁସଲକମ୍ମେସୁ ଅସପ୍ପୁରିସୁପନିସ୍ସୟାଦିକୋ ପଚ୍ଚୟଗଣୋ ୱିସେସେତ୍ୱା ଯୋଜେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ। ସୋପନ ଯଦା ଦୁୱିଧେନ ସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା ସୟମେୱ ଚିତ୍ତଂ ଅସଂସୀଦମାନଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେତି ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ତଦା ସୋଅସଙ୍ଖାରୋନାମ। ଯଦାପନ ତେନ ୱିନା ସୟମେୱ ଚିତ୍ତଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୁଂ ନସକ୍କୋତି, ସଙ୍ଖାରଂ ସହାୟଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ ସକ୍କୋତି, ତଦା ସୋ ସସଙ୍ଖାରୋନାମ। ଇତି ଅସଙ୍ଖାରୋ ସସଙ୍ଖାରୋତିଚ ଇଦଂ ପଚ୍ଚୟ ଗଣସ୍ସେୱ ନାମଂ। ନ ଚିତ୍ତସ୍ସ। ଚିତ୍ତଂପନ ଅସଙ୍ଖାରେନ ସୁଦ୍ଧେନ ପଚ୍ଚୟଗଣେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖାରିକଂ। ସସଙ୍ଖାରେନ ପଚ୍ଚୟଗଣେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସସଙ୍ଖାରିକଂ, ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ଥେ ହି ଅୟଂ ଇକପଚ୍ଚୟୋତି। ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅକୁସଲଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ସୋମନସ୍ସସହଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସସଙ୍ଖାରେନାତି ହି ପାଠଇୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ସସଙ୍ଖାରେନ ପଚ୍ଚୟଗଣେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ଅସଙ୍ଖାରିକସସଙ୍ଖାରିକପଦେସୁ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

[୨୨] ଟୀକାସୁ ପନ

ଇମମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଚିତ୍ତମେୱ ଅସଙ୍ଖାରଂ ସସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଚ ଗହେତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ''ନତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରୋ ଅସ୍ସାତି ଅସଙ୍ଖାରଂ। ତଦେୱ ଅସଙ୍ଖାରିକଂ। ସହ ସଙ୍ଖାରେନ ୱତ୍ତତୀତି ସସଙ୍ଖାରଂ। ସସଙ୍ଖାରମେୱ ସସଙ୍ଖାରିକନ୍ତି ଚ। ସୋ ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି। ତଂ ଅସଙ୍ଖାରଂ। ତଦେୱ ଅସଙ୍ଖାରିକଂ। ସଙ୍ଖାରେନ ସହିତଂ ସସଙ୍ଖାରି କନ୍ତି ଚ''। ସବ୍ବମେତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିୟେୱ।

[୨୩] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିୟଂ

ସଙ୍ଖରୋତି ଚିତ୍ତଂ ତିକ୍ଖଭାୱସଙ୍ଖାତମଣ୍ଡନୱିସେସେନ ସଜ୍ଜେତି। ସଙ୍ଖରୀୟତିୱା ତଂ ଏତେନ ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ ସଜ୍ଜୀୟତୀତି ସଙ୍ଖାରୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ସସଙ୍ଖାରିକପି ଚିତ୍ତଂ ତିକ୍ଖଂନାମ ସିୟାତି।

[୨୪] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

‘‘ସୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପୱତ୍ତେ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେଚେୱ ପରସନ୍ତାନେଚ ପୱତ୍ତତୀତି ତଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତିକ୍ଖଭାୱ ସଙ୍ଖାତୋ ୱିସେସୋୱ ଇଧ ସଙ୍ଖାରୋତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅସଙ୍ଖାରିକ ସସଙ୍ଖାରିକପଦାନଂ ୱଚନତ୍ଥେସୁ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଦନୁ ରୂପସ୍ସ ସଙ୍ଖାରସ୍ସ ପରିକପ୍ପନାୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନଯୁତ୍ତମେୱ।

[୨୫] ଏତେନ

ପୁବ୍ବପ୍ପଯୋଗସମ୍ଭୂତୋ, ୱିସେସୋ ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୀ;

ସଙ୍ଖାରୋ ତଂ ୱସେନେତ୍ଥ, ହୋତ୍ୟାସଙ୍ଖାରିକାଦିତାତି।

ସାଧକଗାଥାପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ହୋତୀତି।

[୨୬] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

‘‘ଅଥୱା, ସସଙ୍ଖାରିକଂ ଅସଙ୍ଖାରିକନ୍ତି ଚେ ତଂ କେୱଲଂସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଭାୱାଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନତସ୍ସ ସହପୱତ୍ତିସବ୍ଭା ୱା ଭାୱତୋତି। ଭିନ୍ନସନ୍ତାନପ୍ପୱତ୍ତିନୋପି ସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଇଧମହିତାଯ ତଂ ୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସସଙ୍ଖାରିକଂ। ସଲୋମକୋ ସପକ୍ଖକୋତ୍ୟାଦୀସୁୱିଯ ସହ ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ଥପରିଦୀପନତୋ। ତବ୍ବିପରୀତମ୍ପନ ତଦଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅସଙ୍ଖାରିକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ପାଠଇଅଟ୍ଠକଥାସିଦ୍ଧଂ ଉଜୁଂ ୱିସଦଂ ଅତ୍ଥଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିକପ୍ପନା ୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ଗହେତବ୍ବମେୱ।

ଏତ୍ଥଚ ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାଯ ୱିନା ପରେସଂ ଆଣତ୍ତିଯାୱା ଅଜ୍ଝେ ସନାଯୱା ଯାଚନାଯୱା ପୱତ୍ତିତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଯୋଗସମୁଟ୍ଠିତଂ ନାମ। ତଥା ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାଯ ୱିନା ପରେସଂ ଭଯେନୱା ଲଜ୍ଜାଯୱା ଗାରୱେନୱା କଥିକାଯୱା ଦଣ୍ଡଭଯେନୱା ପୱତ୍ତିତଂ ଉପାଯସମୁଟ୍ଠିତଂ ନାମ। ସଯମେୱୱା ଅତ୍ତନୋ ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ତେନ ତେନ ଉପାଯେନ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱାୱା ତଂ ତଂ ଉପାଯଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱାୱା ପୱତ୍ତିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପାଯସମୁଟ୍ଠିତଂ ନାମ। ଇଦଞ୍ଚ ନଯଦସ୍ସନମେୱାତି। ଦିଟ୍ଠିଗତେନ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଂ। ଉଦାସିନଭାୱେନ ପେକ୍ଖତି ଅନୁଭୱନାକାରେନ ଆରମ୍ମଣଂ ପସ୍ସତୀତି ଉପେକ୍ଖା। ଉପପତ୍ତିତୋ ଯୁତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖତି ପସ୍ସତୀତିୱା ଉପେକ୍ଖା। ଯଥାହି ସୋମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସାନି ଆରମ୍ମଣଂ ଅଧିମତ୍ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତି। ଯତୋ ସୋମନସ୍ସିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେନ ଆରମ୍ମଣେନ ୱିଯୋଗେ ୱିକାରପତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୋମନସ୍ସିତୋଚ ତେନ ଆରମ୍ମଣେନ ସଂଯୋଗେ ୱିକାରପତ୍ତୋ ହୋତି। ନ ତଥା ଅଯଂ, ଅଯଂ ପନ ଯୁତ୍ତିତୋୱ ପସ୍ସତି ନ ଆରମ୍ମଣସଂଯୋଗ ୱିଯୋଗହେତୁ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱିକାରଂ ପାପେତୀତି। କେଚିପନ ଉପପତ୍ତିତୋ ଯୁତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖତୀତି ଇଦଂ ଇଧ ନସମ୍ଭୱତି। ନ ହି ଅକୁସଲଂ ଯୁତ୍ତରୂପଂ ନାମ ହୋତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାଯ ସହଗତନ୍ତି ସମାସୋ।

୨୩। ଏତ୍ଥଚ କିଞ୍ଚାପି ଫସ୍ସାଦଯୋ ୱିତକ୍କାଦଯୋ ମୋହାଦଯୋଚ ଧମ୍ମା ଇମିନା ସକଲେନ ଅଟ୍ଠୱିଧେନ ଚିତ୍ତେନ ସହ ଗତା ସମ୍ପଯୁତ୍ତାଚ ହୋନ୍ତି, ନ ପନ ତେ ୱେଦନାୱିଯ ସଯଂପି ଭେଦୱନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ନଚ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାରାନଂ ୱିଯତେସଂ ଇମସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ କତ୍ଥଚି ହୋନ୍ତି କତ୍ଥଚିନହୋନ୍ତୀତି ଅଯଂ ୱିକପ୍ପୋ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମାତେ ଇମସ୍ସଚିତ୍ତସ୍ସ ଭେଦକରା ନହୋନ୍ତୀତି ଇଧ ନଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଲୋଭୋପନ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚେହି ଇମସ୍ସ ଅଟ୍ଠୱିଧସ୍ସ ଭେଦକରୋ ହୋତି। ୱେଦନାଦିଟ୍ଠି ସଙ୍ଖାରାଚ ଇମସ୍ସ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଭେଦକରା ହୋନ୍ତୀତି ତେଏୱ ଇଧ ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ନନୁ ପୀତି ମାନ ଥିନମିଦ୍ଧାନିପି ଭେଦକରାନି ହୋନ୍ତୀତି ତାନିପି ଇଧ ସପୀତିକଂ ଅପୀତିକନ୍ତି ମାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ମାନୱିପ୍ପଯୁତ୍ତନ୍ତି ଥିନମିଦ୍ଧସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଥିନମିଦ୍ଧୱିପ୍ପଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚ ଗହେତବ୍ବା ନୀତି। ନ। ତେସୁ ହି ସୋମନସ୍ସେ ଗହିତେ ପୀତି ଗହିତାୱ ହୋତି। ଇତରାନିଚ ତୀଣି ଅନିଯତଯୋଗୀନିଚ ହୋନ୍ତି, ଯେୱାପନ କାନିଚାତି ନଗହିତାନୀତି।

[୨୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଫସ୍ସାଦିୱିତକ୍କାଦିମୋହାଦିଧମ୍ମା ଇତୋ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚେହିପି ଚିତ୍ତେ ହି ଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ନତେ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚେହି ଇମସ୍ସ ୱିସେସଂ କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଇଧ ନ ଗହିତାତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚେସୁପି ଫସ୍ସାଦୀସୁ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ସୋମନସ୍ସସହଗତାଦିଭାୱୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି। ସୋମନସ୍ସାଦୀନମେୱ ଅସାଧାରଣ ଭାୱତୋତି। ଫସ୍ସାଦଯୋହି କେଚି ସବ୍ବଚିତ୍ତ ସାଧାରଣା କେଚି କୁସଲାଦି ସାଧାରଣା। ମୋହାଦଯୋଚ ସବ୍ବା କୁସଲସାଧାରଣାତି ନ ତେହି ସକ୍କା ଚିତ୍ତଂ ୱିସେସେତୁ’’ନ୍ତି। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ଏୱଞ୍ଚ ସତି ସୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରାପି ଅଞ୍ଞଞ୍ଞେସୁ ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେପି ଅଞ୍ଞଞ୍ଞେହି ଇମସ୍ସ ୱିସେସଂ ନକରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେପି ଇଧ ନଗହେତବ୍ବା ସିଯୁନ୍ତି।

୨୪। ଏତ୍ଥଚ ସୋମନସ୍ସପଟିସନ୍ଧିକତା, ଅଗମ୍ଭୀରପକତିତା, ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମାଯୋଗୋ, ବ୍ଯସନମୁତ୍ତିଚ ସୋମନସ୍ସସ୍ସ କାରଣଂ। ସୋମନସ୍ସପଟିସନ୍ଧିକୋହି ସଦା ଭୱଙ୍ଗସୋମନସ୍ସେନ ପରିଭାୱିତ ସନ୍ତାନୋ ହୋତୀତି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ସୋମନସ୍ସସହଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅଗମ୍ଭୀରପକତିକୋଚ ହୀନଜ୍ଝାସଯୋ ଅପ୍ପକଂପି ମହନ୍ତଂ ମଞ୍ଞତି। ହୀନଂପି ପଣୀତଂ ମଞ୍ଞତି। ତସ୍ମା ତସ୍ସପି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ସୋମନସ୍ସସହଗତଂ ହୋତୀତି। ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମାଯୋଗୋତି ଅତ୍ତନା ଇଚ୍ଛିତେନ ହୀନେନୱା ପଣୀତେନୱା ଆରମ୍ମଣେନ ସମାଯୋଗୋ। ବ୍ଯସନମୁତ୍ତୀତି ଞାତିବ୍ଯସନାଦିତୋ ମୁତ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାପଟିସନ୍ଧିକତା, ଗମ୍ଭୀରପକତିତା, ମଜ୍ଝତ୍ତାରମ୍ମଣସମାଯୋଗୋ, ବ୍ଯସନମୁତ୍ତିଚ ଉପେକ୍ଖାଯ କାରଣଂ। ଏତ୍ଥଚ ଗମ୍ଭୀରପକତିତାନାମ ମହଜ୍ଝାସଯତା। ତାଦିସୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହନ୍ତଂପି ଅପ୍ପକଂ ମଞ୍ଞତି, ପଣୀତଂପି ହୀନଂ ମଞ୍ଞତୀତି। ଦିଟ୍ଠଜ୍ଝାସଯତା, ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲସେୱନା, ସଦ୍ଧମ୍ମୱିମୁଖତା, ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କବହୁଲତା, ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଯା କାରଣଂ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଜ୍ଝାସଯତାତି କାଣାରିଟ୍ଠସ୍ସୱିଯ ସୁନକ୍ଖତ୍ତସ୍ସୱିଯଚ ପୁରିମଭୱେ ଦିଟ୍ଠି ଗତିକଭାୱେନ ଆଗତତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେପି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦାସଯ ଭାୱୋ। ସଦ୍ଧମ୍ମୱିମୁଖତାତି ଚିରଂପି କାଲଂ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ୱିନା ଆଗତତା। ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କବହୁଲତାତି ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସଯେସୁ ସବ୍ବଞ୍ଞୁୱିସଯେସୁ ଠାନେସୁ ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଚିନ୍ତାପସୁତୱସେନ ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କବହୁଲଭାୱୋ। ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନ୍ତି ଅତ୍ତନାଦିଟ୍ଠକାରଣମେୱ ସାରତୋ ସଚ୍ଚତୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ। ତବ୍ବିପରୀତେନ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ପଯୁତ୍ତକାରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମଜନିତପଟିସନ୍ଧି କତା, କଲ୍ଲକାଯ ଚିତ୍ତତା, ଖନ୍ତି ବହୁଲତା, ପୁରିସକାରେସୁ ଦିଟ୍ଠାନିସଂସତା, କମ୍ମପ୍ପସୁତତା, ଉତୁଭୋଜନାଦି ସପ୍ପାଯ ଲାଭୋତି ଇଦଂ ଅସଙ୍ଖାରିକକାରଣଂ। ତତ୍ଥ ଖନ୍ତିବହୁଲତାତି ସୀତୁଣ୍ହାଦୀନଂ ଖମନବହୁଲତା। ପୁରିସକାରେସୂତି ପୁରିସେହି କତ୍ତବ୍ବେସୁ କମ୍ମେସୁ। କମ୍ମପ୍ପସୁତଭାତି କମ୍ମେସୁ ଚିଣ୍ଣୱସିତା। ତବ୍ବିପରୀ ତେନ ସସଙ୍ଖାରିକକାରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମେସଂପନ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ୱିଧାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନେସଂ ଲବ୍ଭମାନକମ୍ମପଥଭେଦତୋ କାଲ ସନ୍ତାନା ରମ୍ମଣାଦି ଭେଦତୋଚ ଅନେକୱିଧତ୍ତଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତୀତି।

ଲୋଭମୂଲଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥଦିପନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୫।ଦୋସମୂଲଚିତ୍ତେ ଦୁଟ୍ଠମନୋଭି ଦୁମ୍ମନୋ। ୱିରୂପଂ ଚିତ୍ତଂ। ଦୁଟ୍ଠମନୋ ଏତସ୍ସାତିୱା ଦୁମ୍ମନୋ। ୱିରୂପଚିତ୍ତସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ। ଦୁମ୍ମନସ୍ସ ଭାୱୋ ଦୋମନସ୍ସଂ। ମାନସିକଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସା ହି ଅତ୍ତନା ସହଗତେ ଚିତ୍ତେୱା ତଂ ସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲେୱା ଦୁମ୍ମନା ଭିଧାନସ୍ସୱା ଅଯଂ ସୋ ଦୁମ୍ମନୋତି ଦୁମ୍ମନବୁଦ୍ଧିଯାୱା ପୱତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ ହୋତୀତି। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଦୋମନସ୍ସେନ ସହ ଗତନ୍ତି ସମାସୋ। ପଟିହଞ୍ଞତୀତି ପଟିଘୋ। ଦୋସୋ। ସୋହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେପି ପଟିହନତି। ଲୂଖେ ସନ୍ତତ୍ତେ କରୋତି। ଅତ୍ତନୋ ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ପଟିହନତି। ହଦଯପ୍ପଦେସଂ ଦହତି। ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁମ୍ମୁଖଂ କରୋତି, ଅତ୍ତନୋ ଆରମ୍ମଣଂପି ପଟିହନତି। ତଂ ବାଧଯ ମାନୋ ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ମା ପଟିଘୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

୨୬। ଏତ୍ଥ ସିଯା। ସଙ୍ଖାରୋ ତାୱ ଇମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭେଦ କରୋତି ତସ୍ସ ଇଧ ଗହଣଂ ଯୁତ୍ତଂ। ୱେଦନା ପଟିଘାପନ ଭେଦକରା ନ ହୋନ୍ତୀତି ତେ ଇଧ ନ ଗହେତବ୍ବାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଦୋମନସ୍ସଗ୍ଗହଣଂ ତାୱ ଇମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ କଦାଚି ଅଞ୍ଞୱେଦନାଯୋଗତା ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତନତ୍ଥନ୍ତି। ଯଦାହି ରାଜାନୋ ହସମାନାଯେୱ ଚୋରୱଧଂ ପେସେନ୍ତି। ଯଦାଚ ଜନା ଅତ୍ତନୋ ୱେରୀନଂ ମରଣେ ତୁଟ୍ଠିଂ ପୱେଦେନ୍ତି। ମରଣଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି। ଯଦାଚ ବାଲଜନା ହସମାନାୱ ମିଗପକ୍ଖିନୋ ମାରେନ୍ତି। ତଦା ଇଦଂ ନୁଖୋ ସୋମନସ୍ସେନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥେୱ ପସଙ୍ଗୋ। ଉପେକ୍ଖାଯୋଗେପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ତପ୍ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଦୋମନସ୍ସଗ୍ଗହଣନ୍ତି। ପଟିଘଗ୍ଗହଣଂପି ଅଞ୍ଞଧମ୍ମସମ୍ପଯୁତ୍ତତା ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ। ତଥାହି ଯେ ନତ୍ଥିକାହେତୁକା କିରିଯମିଚ୍ଛା ଦିଟ୍ଠିକା ପାଣୱଧେ ଅପୁଞ୍ଞଂନାମ ନତ୍ଥୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଯେଚ ମନୁସ୍ସପାଣ ୱଧେଏୱ ଅପୁଞ୍ଞଂ ହୋତି, ତିରଚ୍ଛାନଗତପାଣୱଧେ ଅପୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଯେଚ ପାଣୱଧଂ କତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜନ୍ତାନଂ ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ହୋତି, ଦିବ୍ବସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ପାଣୱଧଂ ସଯଂୱା କରୋନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେୱା ପେସେନ୍ତି। ତଦା ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିଯାପି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସିଯାତି ପସଙ୍ଗୋ ହୋତିଯେୱ। ଯେପନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକେସୁ ବାଲା ଅବ୍ଯତ୍ତା, ତେ କଦାଚି ତେସଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକାନଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ପାଣଂ ୱଧନ୍ତା ଆଦିତୋ ୱେମତିକଜାତାୱ ହୋନ୍ତି। ତଦାତେସଂ ଇଦଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯପି ଯୁତ୍ତଂ ସିଯାତି ପସଙ୍ଗୋ ହୋତି। ତପ୍ପସଙ୍ଗ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ପଟିଘଗ୍ଗହଣନ୍ତି। ଇତରଥା ପୁରିମ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲୋଭସହଗତଭାୱୋୱିଯ ଇମସ୍ସ ପଟିଘସମ୍ପଯୁତ୍ତଭାୱୋ ଚୂଳଅନିଗମେନେୱ ସିଦ୍ଧୋତି ତେସଂ ଗହଣଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିଯାତି। ଏତ୍ଥଚ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯକୁକ୍କୁଚ୍ଚାନଂ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସଚ ଅଗ୍ଗହଣଂ ପୁରିମଚିତ୍ତେ ମାନଥିନମିଦ୍ଧନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

[୨୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ ମହାଟୀକାଯଞ୍ଚ

“ଅସାଧାରଣ ଧମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଦୋମନସ୍ସଗ୍ଗହଣ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅସାଧାରଣଧମ୍ମୱସେନାତି ଇଦଂ ତାୱ ନଯୁଜ୍ଜତି।

[୨୯] ସତିପି ଇମସ୍ସ ସୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖାସହଗତଭାୱେ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣେନେୱ ଦୋମନସ୍ସେନ ଇମସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଆପଜ୍ଜନତୋ। ଯଥାତଂ ସତିପି ପୁରିମସ୍ସ ଇମସ୍ସଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମୋହସହଗତଭାୱେ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣେନେୱ ଲୋଭେନ ପଟିଘେନଚ ଉପଲକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଲୋଭସହଗତପଟିଘ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଗ୍ଗହଣନ୍ତି। ଉପଲକ୍ଖଣତ୍ଥନ୍ତି ଚ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ଏୱଞ୍ଚି ସତି ପାକଟେନ ଦୋମନସ୍ସେନ ଅପାକଟାନଂ ଅଞ୍ଞୱେଦନା ନଂପି ଇଧ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଉପଲକ୍ଖେତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ଯଥା ଲଦ୍ଧାତପତ୍ତୋ ରାଜକୁମାରୋତି।

[୩୦] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

“ପଟିଘସମ୍ପଯୁତ୍ତଭାୱୋପନ ଉଭିନ୍ନଂ ଏକନ୍ତ ସହଚାରିତା ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଇମସ୍ସ ଚୂଳଅନିଗମେନେୱ ତଦତ୍ଥସିଦ୍ଧିତୋତି।

୨୭। ଏତ୍ଥଚ ଦୋସଜ୍ଝାସଯତା, ଅଗମ୍ଭୀରପ୍ପକତିତା, ଅପ୍ପସ୍ସୁତତା, ଆଘାତୱତ୍ଥୁସମାଯୋଗୋୱା, ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମାଯୋ ଗୋୱା ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ପଟିଘସ୍ସଚ କାରଣଂ। ତତ୍ଥ ଦୋସ ବହୁଲ ଭାୱତୋ ଆଗତୱସେନ ଦୋସଜ୍ଝାସଯତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅଗମ୍ଭୀରପ୍ପକତିତା ହୀନଜ୍ଝାସଯତା। ଅପ୍ପସ୍ସୁତସ୍ସଚ ଅନିଟ୍ଠ ଲୋକ ଧମ୍ମେହିଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ତଂକୁତେତ୍ଥଲବ୍ଭୁତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନା ନତ୍ଥୀତି। ଇମେସମ୍ପି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱିଧାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଗହେତବ୍ବଂ। ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ୱୁତ୍ତନଯୋଏୱାତି।

ଦୋସମୂଲଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥଦିପନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୮।ମୋହମୂଲଚିତ୍ତେ ୱିଚିକିଚ୍ଛୁଦ୍ଧଚ୍ଚାନଂ ପଦତ୍ଥୋ ଉପରି ଆଗମିସ୍ସତି। ଯସ୍ମାପନ ଇଦଂ ଚିତ୍ତଂ ମୂଲନ୍ତରୱିରହେନ ଲଦ୍ଧୋକାସେନ ସୁଟ୍ଠୁବଲୱନ୍ତେନ ମୋହେନଚେୱ ସଂସପ୍ପମାନୱିକ୍ଖିପମାନେହି ୱିଚିକିଚ୍ଛୁଦ୍ଧଚ୍ଚେହି ଚ ଯୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଇଧ ୱେଦନାପି ଆରମ୍ମଣଂ ଅଧିମତ୍ତତୋ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାୱ ଯୁତ୍ତା ହୋତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଇଦଂ ଚିତ୍ତଂ ସୋମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସ ସହଗତାନଂପି ଅନନ୍ତରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ତଦୁଭଯୱେଦନାହିପି ଇଦଂ ଯୁତ୍ତଂ ସିଯାତି ପସଙ୍ଗୋ ହୋତୀତି ତପ୍ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଇଧ ଉପେକ୍ଖାଗହଣଂ କତଂ। ଅନଞ୍ଞଚିତ୍ତସାଧାରଣେନ ଧମ୍ମେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଯମନତ୍ଥଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଗହଣଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପନ ସବ୍ବାକୁସଲେସୁ ଯୁତ୍ତଂପି ଇଧ ଲଦ୍ଧୋକାସଂ ହୁତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇଧେୱ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱହି ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଯଂ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସୱାରେ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅଞ୍ଞେସୁ ପାପଚିତ୍ତେସୁ ସରୂପତୋ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଯେୱାପନକଭାୱେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ଅନ୍ତିମଚିତ୍ତେଏୱ ସରୂପତୋ ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯସ୍ମାଚ ଇଦଂଚିତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ସନ୍ତାନଂ ପକତିସଭାୱଭୂତନ୍ତି ପଯୋଗେନ ୱା ଉପାଯେନ ୱା କେନଚି ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂୱିଯ ଅନୋସକ୍କମାନଂ ଅସଂସୀଦମାନଂ ଅକିଚ୍ଛେନ ଅକସିରେନ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ଏକନ୍ତେନ ଅସଙ୍ଖାରିକମେୱ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଇଧ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ ନ ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱଚ ପାଠଇଯଂପି ପୁରିମଚିତ୍ତେସୁୱିଯ ଇଧ ସସଙ୍ଖାରେନାତି ଦୁତୀଯଚିତ୍ତୱାରୋ ନୱୁତ୍ତୋତି। ଅଯମେତ୍ଥ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

[୩୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଚିତ୍ତାନି ଅତିସମ୍ମୂଳ୍ହତାଯ ଅତିଚଞ୍ଚଲତାଯ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥପି ରଜ୍ଜନଦୁସ୍ସନରହିତାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଉପେକ୍ଖା ସହଗତାନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ରଜ୍ଜନ ସହିତାନଂପି ଲୋଭମୂଲ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପେକ୍ଖା ଯୋଗସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତାତି।

[୩୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ମହାଟୀକାଯଞ୍ଚ

“ତତୋଯେୱଚ ସଭାୱତିକ୍ଖତାଯ ଉସ୍ସାହେତବ୍ବତାଯଚ ଅଭାୱତୋ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋପି ନେସଂ ନତ୍ଥୀ”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଭାୱତିକ୍ଖତାଯ ଅଭାୱତୋତି

ଇମିନା ଇମସ୍ସ ଅସଙ୍ଖାରିକଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଉସ୍ସାହେତବ୍ବତାଯ ଅଭାୱତୋତି ଇମିନା ସସଙ୍ଖାରିକଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ତଦୁଭଯେ ପନ ଇଦଂ ଚିତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ସବ୍ବସୋ ସଙ୍ଖାରୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯପି ତାୱ ନ ସମେତି।

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୱିଭଙ୍ଗଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ହି ସଙ୍ଖାରଭେଦେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଦୁୱିଧଭାୱୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଦିଚ ଇଦଂଦ୍ୱଯଂ ସଙ୍ଖାରମୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଏୱଂ ସତି ଇଧ ମୋହୋପି ସଙ୍ଖାରମୁତ୍ତୋ ସିଯା। ସୋଚ ଅୱିଜ୍ଜାଯେୱାତି ତିୱିଧଭାୱୋୱ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ତତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ନଚ ୱୁତ୍ତୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନସମେତି।

[୩୩] ଯସ୍ମାଚ ଇଧ ତିକ୍ଖଭାୱୋନାମ ୱିନା ସଙ୍ଖାରେନ କେୱଲଂ ପକତି ପଚ୍ଚଯ ଗଣ ୱସେନେୱ ପୱତ୍ତନସମତ୍ଥତା ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଦଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ତଥେୱ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ଇଦଂ ସଭାୱତିକ୍ଖଂ ନ ହୋତୀତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି।

ଲଦ୍ଧୋକାସେନ ମୋହେନ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଯ୍ହନ୍ତୀତି ମୋହମୂହାନୀତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନିରୁତ୍ତନଯେନ ମୋମୂହାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୯। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦି ମହାନିଗମନଂ। ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତି ଇତି ଏୱଂ। ନିପାତସମୁଦାଯୋ ହେସ। ପଚ୍ଛିମୋୱା ଏୱଂ ସଦ୍ଦୋ ପୁରିମସ୍ସ ଇତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଚନୋ। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିୱା ୱିସୁଂ ଏକୋ ନିପାତୋ। ସବ୍ବଥାପି ଇମିନା ସୋମନସ୍ସସହଗତନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ନାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଦ୍ୱାଦସାତି ଏତ୍ଥ ୱିସେସନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଥାପୀତି ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣୀଯଂ ୱୁତ୍ତେନ ପକାରେନାପି ଦ୍ୱାଦସେୱ। ୱିଭଙ୍ଗେ ୱିଭତ୍ତେନ ପକାରେନାପି ଦ୍ୱାଦସେୱ। ଧାତୁକଥାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତେନ ପକାରେନାପି ଦ୍ୱାଦସେୱ। ତେସୁ ତେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱୁତ୍ତେନ ପକାରେନାପି ଦ୍ୱାଦସେୱ। କାଲଦେସ ସନ୍ତାନାଦି ଭେଦଭିନ୍ନେନ ପକାରେନାପି ଦ୍ୱାଦସେୱ। କଥଂ ଦ୍ୱାଦସେୱାତି। ଇଚ୍ଚେୱଂ ଦ୍ୱାଦସେୱାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

[୩୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋ ସମ୍ପଯୋଗାଦି ଆକାରୋୱ ୱିଭାୱିତୋ। ସୋପନ ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତି ଇମିନାୱ ସିଦ୍ଧୋତି।

ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନୀତି କୁସଲପଟିୱିରୁଦ୍ଧସଭାୱତ୍ତା ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନା ମାନି ଚିତ୍ତାନି। ଏତ୍ଥଚ ଏକନ୍ତେନ ସଦ୍ଧାଦଯୋଏୱ କୁସଲାନାମ। ମୋହାଦଯୋଏୱ ଅକୁସଲା ନାମ। ଚିତ୍ତଂପନ ଫସ୍ସାଦଯୋ ୱିଯ ଅଞ୍ଞସମାନମେୱ ହୋତି, ନ ହି ଆରମ୍ମଣ ୱିଜାନନଂୱା ଏକନ୍ତେନ ମୁଯ୍ହନାଦିୱିଯ ସାୱଜ୍ଜଂୱା ହୋତି। ସଦ୍ଦହନାଦିୱିଯ ଅନୱଜ୍ଜଂୱାତି। ତଂପନ ଅକୁସଲେହି ଯୁତ୍ତଂ ଅକୁସଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୁସଲେହି ଯୁତ୍ତଂ କୁସଲନ୍ତି। ସଦ୍ଧାଦୀନଂପନ ମୋହାଦୀନଞ୍ଚ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧଭାୱୋ ଯଥାକ୍କମଂ ପହାଯକପହାତବ୍ବଭାୱେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅକୁସଲଧମ୍ମାହି ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତି। ସୁୱଣ୍ଣପ୍ପଟିରୂପକାୱିଯ ଫେଗ୍ଗୁଭୂତା ଅଭାୱନାରହା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱୀଯମାନାପି ଚଞ୍ଚଲନ୍ତିଯେୱ ୱିକ୍କିରନ୍ତିଯେୱ। ନିଯାମଂ ଓକ୍କମନ୍ତାପି ଏକସ୍ମିଂଭୱେ ଏୱ ଅପାଯଭାଗିତାଯ ଓକ୍କମନ୍ତି। ନପନ କୁସଲମୂଲାନି ସବ୍ବସୋ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତେ ୱଟ୍ଟସୋତନିଯତେ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। କୁସଲଧମ୍ମାପନ ବଲୱନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଜାତିସୁୱଣ୍ଣାୱିଯ ସାରଭୂତା ଭାୱନାରହା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱୀଯମାନା ଥିରତରପତ୍ତା ଲୋକିଯେସୁ ଯାୱ ଇଦ୍ଧିୱିଧାନା ଲୋକୁତ୍ତରେସୁଚ ଯାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗା ୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଳ୍ହୀଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି। ନିଯାମଂ ଓକ୍କମନ୍ତା ଅପାଯସୋତଂୱା ୱଟ୍ଟସୋ ତଂୱା ସବ୍ବସୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଭାଗିତାଯ ଓକ୍କମନ୍ତି। ତସ୍ମା କୁସଲ ଧମ୍ମାଏୱ ପହାଯକାନାମ। ଇତରେପନ ପହାତବ୍ବାଏୱ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅପିଚ କୁସଲଧମ୍ମାନାମ ଅନ୍ତମସୋ ଆଲୋପଭିକ୍ଖା ଦାନମତ୍ତାପି ଲୋକେଭେସଜ୍ଜୱିଧାନାନିୱିଯଅକୁସଲପ୍ପହାନାଯ ଏୱ ପଣ୍ଡିତେହିପଞ୍ଞପୀଯନ୍ତି କରୀଯନ୍ତି ଚ, ତସ୍ମା ତେଏୱ ପହାଯକା। ଅକୁସଲଧମ୍ମାପନ ଲୋକେ ନାନାରୋଗଜାତିଯୋୱିଯ ସକଲଲୋକସ୍ସ ପକତିସଭାୱଭୂତାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ତେ ପହାତବ୍ବାଏୱାତି। ସମନ୍ତତୋ ଅନୱସେସତୋ ଆଦିଯିଂସୁ ଗଣ୍ହିଯିଂସୂତି ସମତ୍ତାନି। ଅପିଚ ସମତ୍ତାନୀତି ନିଟ୍ଠିତାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନିୱା। ଅଟ୍ଠଧାତିଆଦିସଙ୍ଗହଗାଥା। ଲୋଭୋମୂଲଂ ଏତେସନ୍ତି ସମାସୋ। ଦ୍ୱାଦସା କୁସଲା ସିଯୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସିଯୁନ୍ତି ନିପାତପଦଂ ଇଧ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅକୁସଲ ଚିତ୍ତାନି ଦ୍ୱାଦସ ଭୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ଅକୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦିପନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩୧। ଏୱଂ ସବ୍ବନିହୀନଂ ଅକୁସଲଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅହେତୁକଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତତ୍ଥଚ ସବ୍ବନିହୀନଂ ଅକୁସଲୱିପାକଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତନ୍ତିଆଦିମାହ।

[୩୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତଂ ଅକୁସଲ ୱିପାକତ୍ତାଯେୱ ଅକୁସଲାନନ୍ତରଂ ପଥମଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ତେସଂ ଅକୁସଲୱିପାକା ଦିୱସେନ ତିୱିଧଭାୱେପି ଅକୁସଲାନନ୍ତରଂ ଅକୁସଲୱିପାକେଯେୱ ୱିଭଜିତୁ''ନ୍ତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି କୁସଲୱିପାକାନିପି କୁସଲା ନନ୍ତରେଏୱ ୱତ୍ତବ୍ବାନି ସିଯୁନ୍ତି।

୩୧। ଚକ୍ଖୁସୋତାଦୀନଂ ପଦତ୍ଥୋ ଉପରି ଆଗମିସ୍ସତି। ୱିଜାନାତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଯଥାହ-ୱିଜାନାତି ୱିଜାନାତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମାୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଚକ୍ଖୁଂ ନିସ୍ସିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁନାୱା ପଚ୍ଚଯଭୂତେନ ଜନିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। କମ୍ମେନୱା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପନୀତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁତୋୱା ଜାତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁସ୍ସୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱେନ ସାମି ଭୂତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଏସନଯୋ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣାଦୀସୁପି। ପାଠଇଯଂପନ ମହା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯସୁତ୍ତେ –

ସେଯ୍ୟଥାପି ଭିକ୍ଖୱେ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। କଟ୍ଠଗ୍ଗୀତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ସକଲିକଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। ସକଲି କଗ୍ଗୀତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ତିଣଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। ତିଣଗ୍ଗୀ ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଗୋମଯଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। ଗୋମଯଗ୍ଗୀତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଥୁସଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। ଥୁସଗ୍ଗୀତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ସଙ୍କାରଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି। ସଙ୍କାରଗ୍ଗୀତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ସଦ୍ଦେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ସୋତୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଘାନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଗନ୍ଧେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଘାନୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଜିୱ୍ହଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରସେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। କାଯଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। କାଯୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ମନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଧମ୍ମେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଥାତି ଇମିନା ଉପେକ୍ଖାସହଗତନ୍ତି ପଦଂ ଆକଡ୍ଢତି। ଦୁକ୍ଖଯତୀତି ଦୁକ୍ଖଂ। ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ତଂ ସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂୱା ବାଧତି ହିଂସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଟ୍ଠୁୱା ଖନତି କାଯିକସୁଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁକ୍ଖରେନୱା ଖମିତବ୍ବନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁକ୍କରଂ ଓକାସଦାନଂ ଏତସ୍ସାତିୱା ଦୁକ୍ଖଂ। କାଯିକଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯେୱ ନାମଂ। ସୁଟ୍ଠୁ ପଟିମୁଖଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ। ସୁଟ୍ଠୂତି ଅମୁଞ୍ଚମାନଂ। ପଟିମୁଖନ୍ତି ଅନଞ୍ଞାପେକ୍ଖଂ। ଇଚ୍ଛତୀତି କାମେତି ଅଭିନନ୍ଦତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନେୱହି ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂ ସୂତି ୱଣ୍ଣଯିଂସୁ। ସୁଟ୍ଠୁ ତୀରେତି ତୁଲେତି ୱିଚାରେତୀତି ସନ୍ତୀରଣଂ। ଟୀକାଯଂ ତୀରେତି ନିଟ୍ଠାପେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଭାୱନିଯଂ ତୀରେତି ୱୀମଂସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୨। ଏତ୍ଥଚ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଅସମ୍ଭିନ୍ନତା, ଆଲୋକ ସନ୍ନିସ୍ସଯପ୍ପଟିଲାଭୋ, ରୂପାନଂ ଆପାତାଗମନଂ, ମନସିକାରୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣାନି। ସୋତସ୍ସ ଅସମ୍ଭିନ୍ନତା ଆକାସସନ୍ନିସ୍ସଯପ୍ପଟିଲାଭୋ, ସଦ୍ଦାନଂ ଆପାତାଗମନଂ ମନସିକାରୋତି ସୋତୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ଘାନସ୍ସ ଅସମ୍ଭିନ୍ନତା, ୱାଯୁସନ୍ନିସ୍ସଯପ୍ପଟିଲାଭୋ, ଗନ୍ଧାନଂ ଆପାତାଗମନଂ ମନସିକାରୋତି ଘାନୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ଜିୱ୍ହାଯ ଅସମ୍ଭିନ୍ନତା ଆପୋସନ୍ନିସ୍ସଯପ୍ପଟିଲାଭୋ। ରସାନଂ ଆପାତାଗମନଂ, ମନସିକାରୋତି ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ। କାଯସ୍ସ ଅସମ୍ଭିନ୍ନତା, ପଥୱିସନ୍ନିସ୍ସଯପ୍ପଟିଲାଭୋ, ତିଣ୍ଣଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଆପାତାଗମନଂ, ମନସିକାରୋତି କାଯୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସାତି। ଏତ୍ଥଚ ଆଲୋକ ଆକାସାଦୀନଂ ସନ୍ନିସ୍ସଯାନଂ ଗହଣଂ ତେହି ୱିନା ରୂପାଦୀନଂ ପସାଦେସୁ ଆପାତାଗମନସ୍ସେୱ ଅଭାୱତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନ ହି ଆଲୋକେ ସତି ରୂପାନି ସନ୍ନିହିତାନିପି ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପୀତି। ଯଂପନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ -

ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂପନ ଅସମ୍ଭିନ୍ନେପି ବହିଦ୍ଧାରୂପାରମ୍ମଣେ ଆପାତଂ ଅନା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେପି ଆଲୋକସନ୍ନିସ୍ସଯେ ଅସତି ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଂ ୱିନା ଆଲୋକେନ ୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅଭାୱଦସ୍ସନପରଂ। ନପନ ଆପାକାଗମନଂନାମ ଆଲୋକେ ଅସତିପି ସମ୍ଭୱତୀତି ଦସ୍ସନପରନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରଥା ରତ୍ତନ୍ଧକାରେପି ରୂପାନି ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଅକୁସଲସ୍ସ ୱିପାକାନି ଅକୁସଲ ୱିପାକାନି।

୩୩। ଏତ୍ଥା କେନଟ୍ଠେନ ୱିପାକଂନାମାତି। ୱିପଚ୍ଚନଟ୍ଠେନ। କିଞ୍ଚ ୱିପଚ୍ଚନନ୍ତି। ଯଥା ଲୋକେ ଅମ୍ବଫଲାଦୀନଂ ତରୁଣଭାୱଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପରିଣତଭାୱପ୍ପତ୍ତିୱିପଚ୍ଚନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ୱିପଚ୍ଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଚତୂହି ସମଙ୍ଗୀତାହି ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଚତସ୍ସୋହି

ସମଙ୍ଗୀତାନାମ ଚେତନାସମଙ୍ଗିତା, କମ୍ମସମଙ୍ଗିତା, ଉପଟ୍ଠାନସମଙ୍ଗିତା, ୱିପାକସମଙ୍ଗିତାତି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ତଂ ତଂ କମ୍ମାୟୂହନକାଲେଯା କୁସଲାକୁସଲଚେତନାୟ ଖଣଉୟସମଙ୍ଗିତା। ଅୟଂ ଚେତନାସମଙ୍ଗୀତାନାମ। ସାପନ ଚେତନା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱଂ ପତ୍ୱା ନନିରୁଜ୍ଝତି। ଆୟତିଂପନ ୱିପାକପାତୁଭାୱାୟ ଅତ୍ତନୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ କ୍ରିୟାୱିସେସଂ ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ନିଦହିତ୍ୱାୱ ନିରୁଜ୍ଝତି। ସୋଚ କ୍ରିୟାୱିସେସୋ ଯାୱ ଓକାସଂ ନଲଭତି। ତାୱ କପ୍ପସଂତସହସ୍ସଂପି ତଂସନ୍ତାନଂ ଅନୁଗତୋଯେୱ ହୋତି। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ଧମ୍ମପଦେ –

ନ ହି ପାପଂ କତଂ କମ୍ମଂ, ସଜ୍ଜୁଖୀରଂୱ ମୁଚ୍ଚତି;

ଦହନ୍ତଂ ବାଲମନ୍ୱେତି, ଭସ୍ମା ଛନ୍ନୋୱ ପାୱକୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସୋପନ ୱିସୁଂ ଏକୋ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମୋତିପି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନଗଚ୍ଛତି, ଅନୁସୟଧାତୁୟୋୱିୟାତି। ଅୟଂ କମ୍ମସମଙ୍ଗିତାନାମ। ସୋପନ ଯଦା ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେ ପଚ୍ଚୟେ ଲଭତି। ତଦା ୱିପଚ୍ଚନତ୍ଥାୟ ଓକାସଂ କରୋତି। କଥଂ କରୋତୀତି। ସୋ ଆସନ୍ନମରଣସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତି। ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତଂୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତି। ଗତିନିମିତ୍ତଂୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତି। ସୋଚ ସତ୍ତୋ ତଂ ଅମୁଞ୍ଚମାନୋ ଯଦି ଗଣ୍ହାତି। ତଦା ଓକାସଂ ଲଭତି। ଅୟଂ ଉପଟ୍ଠାନସମଙ୍ଗିତାନାମ। ତଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚୁତସ୍ସପନ ଚୁତିଅନନ୍ତରମେୱ ସୋ କମ୍ମସଙ୍ଖାତୋ କ୍ରିୟା ୱିସେସୋ ୱିସୁଂ ଏକୋ ସସମ୍ପୟୁତ୍ତୋ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମରାସି ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ଭୱଂ ପୂରୟମାନୋ ୱିପଚ୍ଚତି, ଏକଂ ଭୱଂ ପୂରୟମାନୋତିଚ ଯାୱ ତାୟୁକଂ ଭୱଙ୍ଗକିଚ୍ଚଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ତଂ ତଂ ଦ୍ୱାରିକୱିପାକକିଚ୍ଚାନି ପରିୟୋସାନେ ଚୁତିକିଚ୍ଚଞ୍ଚ ସାଧୟମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମା ତିସ୍ସୋ ସମଙ୍ଗୀତା ତରୁଣା ୱତ୍ଥାନାମ ହୋନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମା ୱିପାକସମଙ୍ଗୀତା ପରିଣତାୱତ୍ଥାନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତି ୱିପଚ୍ଚନ୍ତୀତି ୱିପାକାନି ମୁଦୁତରୁଣାୱତ୍ଥଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପରିଣକାୱତ୍ଥସଙ୍ଖାତଂ ୱିପକ୍କଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପାଠଇୟଂ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନଂପି କଟତ୍ତାରୂପାନଂ ୱିପାକପଦେ ଅଗ୍ଗହଣଂ ହୋତୀତି। ତାନିହି କମ୍ମସନ୍ତାନତୋ ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ୱିସୁଂ କମ୍ମତୋ ଜାତାନିୟେୱ ନାମ ହୋନ୍ତି, ନୱିପକ୍କାନି ନାମାତି। ଅଞ୍ଞଞ୍ଚହି ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ ସନ୍ତାନଂ। ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ରୂପଧମ୍ମାନନ୍ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ୱିପାକପଦେ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

ଯେପନ ଅରୂପଭାୱେନ ସାରମ୍ମଣଭାୱେନଚ କମ୍ମେନ ସଦିସ ତାମତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରୂପଧମ୍ମାନମେୱ ୱିପାକତ୍ତଂ ସାଧେନ୍ତି। ତେସଂ ୱିପାକସଦ୍ଦୋ ଅରୂପଧମ୍ମେସୁ ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ପୱତ୍ତୋତି ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସାଲିବୀଜନିଦ୍ଦେସୁ ନାଳଅପତ୍ତପୁପ୍ଫଫଲେସୁ ବୀଜସଦିସାନଂ ଫଲାନମେୱ ସାଲିଫଲସାଲିପକ୍କନାମଂ ସିଦ୍ଧଂ ୱିୟାତି ଉପମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ସାପି ନସମେତି। ନ ହି ଫଲାନିପି ତରୁଣକାଲେ ପାକନାମଂ ଲଭନ୍ତି। ନଚ ନାଳଅପତ୍ତପୁପ୍ଫାନିପି ପରିଣତକାଲେ ପାକନାମଂ ନଲଭନ୍ତୀତି। ତାନି ପିହି ତଦା ନାଳଅଂ ପକ୍କଂ, ପତ୍ତଂ ପକ୍କଂ, ପୁପ୍ଫଂ ପକ୍କନ୍ତି ନ ନୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ସୁଖୟତୀତି ସୁଖଂ, ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେ ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲଂୱା ଲଦ୍ଧସାତଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪। ସୁଟ୍ଠୁୱା ଖନତି କାୟିକଦୁକ୍ଖଂ। ସୁଖେନଚ ଖମିତବ୍ବଂ। ସୁକରଂ ଓକାସଦାନଂ ଏତସ୍ସାତିୱା ସୁଖଂ। କୁସଲସ୍ସ ୱିପାକାନି ସମ୍ପୟୁତ୍ତ ହେତୁୱିରହତୋ ଅହେତୁକାନିଚାତି କୁସଲୱିପାକା ହେତୁକ ଚିତ୍ତାନି।

[୩୬] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ପୁବ୍ବକମ୍ମସହଜାତେନ ନିଦ୍ଦତ୍ତକହେତୁନାପି ଇଧ ୱିପାକସ୍ସ ସହେତୁକତାପସଙ୍ଗୋକତୋ। ସୋ ନ ସୁନ୍ଦରୋ।

ନ ହି ଅଭିଧମ୍ମେ କତ୍ଥଚି ପୁବ୍ବକମ୍ମସହଜାତେନ ନିଦ୍ଦତ୍ତକହେତୁନା ୱିପାକସ୍ସ ସହେତୁକାହେତୁକତା ସମ୍ଭୱୋନାମ ଅତ୍ଥି। ଅସତିଚ ସମ୍ଭୱେ ବ୍ଭିଚାରସ୍ସପି ଅଭାୱତୋ ସୋ ପସଙ୍ଗୋ ନିରତ୍ଥକୋୱାତି। ତତ୍ଥ ବ୍ଭିଚାରସ୍ସାତି ପସଙ୍ଗସ୍ସ ଇଚ୍ଛେୱତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥଚ ଅକୁସଲୱିପାକାନଂ ସୟଂ ଅବ୍ୟାକତଧମ୍ମତ୍ତା ଲୋଭାଦୀହି ଅକୁସଲହେତୂହିଚ ସୟଂ ଅକୁସଲୱିପାକତ୍ତା ଅଲୋଭାଦୀହି ଅନୱଜ୍ଜହେତୂହିଚ ସହେତୁକତା ସମ୍ଭୱୋ ନତ୍ଥି। ଅସତି ଚ ତଂ ସମ୍ଭୱେ ତେସଂ ଅହେତୁକଭାୱୋ ଅବ୍ଭିଚାରୋୟେୱ ହୋତୀତି ତତ୍ଥ ଅହେତୁକଗ୍ଗହଣଂ ନ କତଂ। କୁସଲୱିପାକାନଂ ପନ ସୟଂ କୁସଲୱିପାକତ୍ତାୟେୱ ଅଲୋଭାଦୀହି କୁସଲା ବ୍ୟାକତୟୋଗୀହି ଅନୱଜ୍ଜହେତୂହି ସହେତୁକତା ସମ୍ଭୱୋ ଅତ୍ଥିୟେୱ। ସତିଚ ତସ୍ମିଂ ସମ୍ଭୱେ ତେସଂ ଅହେତୁକଭାୱୋ ବ୍ଭିଚାରସହିତୋ ହୋତୀତି ତତ୍ଥେୱ ଅହେତୁକଗ୍ଗହଣଂ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୫। ଚକ୍ଖାଦିକେ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଆୱଜ୍ଜନଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ, ତଞ୍ହି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଘଟ୍ଟିତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଭୱଙ୍ଗସଙ୍ଖାତେ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଆୱଜ୍ଜନଂ ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ। ତଞ୍ହି ତସ୍ମିଂ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନ୍ତଂ ପୱତ୍ତତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ସକଲଂ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୩୭] ଯଂପନ ଟୀକାଯଂ

ତାୱ ‘‘ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ଅନନ୍ତର ପଚ୍ଚଯଭୂତଂ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ମନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦେୱ ଦ୍ୱାରଂ ଆୱଜ୍ଜନଜୱନାଦି ୱୀଥିଚିତ୍ତ ପୱତ୍ତିଯା ମୁଖତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ଅନନ୍ତର ପଚ୍ଚଯଭୂତଂ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ୱାରଂ, ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖଭାୱତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସବ୍ବଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ଯଦିହି ଯସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଦେୱ ଏକନ୍ତେନ ତେସଂ ପୱତ୍ତିମୁଖତ୍ତା ମନୋଦ୍ୱାରଂନାମ ହୋତି। ନ ତତୋ ପୁରିମାନୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ସିଯା। ଏୱଞ୍ଚସତି ଯେସୁ ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ରୂପା ଦୀନଂ ଘଟ୍ଟିତତ୍ତା ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତାନେୱ ଏକନ୍ତେନ ତେସଂ ପୱତ୍ତିମୁଖତ୍ତା ଦ୍ୱାରାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ନ ତତୋ ଅଞ୍ଞାନୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଆପଜ୍ଜତି। ନଚ ତାନି ଚକ୍ଖାଦୀନି ନାମ ଅତ୍ଥି। ଯାନି ଚକ୍ଖାଦୀନି ଦ୍ୱାରରୂପାନିନାମ ନ ହୋନ୍ତୀତି। ସବ୍ବମେତଂ ଉପରି ଦ୍ୱାର ସଙ୍ଗହେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତୀତି। ହସନଂ ହସିତଂ। ମୁଖସ୍ସ ପହଟ୍ଠାକାରପ୍ପୱତ୍ତି। ତଂ ଉପ୍ପାଦେତି ଜନେତୀତି ହସିତୁପ୍ପାଦୋ। ତଂୱା ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି ଖୀଣାସୱା ଏତେନାତି ହସିତୁପ୍ପାଦୋ। ତଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଏତେନାତି ହସିତୁପ୍ପାଦୋ। ସୋଏୱ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ। ଖୀଣାସୱାନଂ ଅନୋଳାରିକେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଯେନ ଚିତ୍ତେନ ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତି, ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ନ ହି ଖୀଣାସୱା ଲୋକିଯ ମହା ଜନାୱିଯ ରଜନୀଯାଦି ଭାୱେନ ଓଳାରିକେସୁ ହସନିଯ ୱତ୍ଥୂସୁ ହସନ୍ତୀତି। ଟୀକାସୁ ପନ ଚିତ୍ତଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ହସିତୁପ୍ପାଦନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ସିଯାତି। ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅହେତୁକାନିଚ ତାନି ୱିପଚ୍ଚନ ୱିପାକୁପ୍ପାଦନ କିଚ୍ଚରହିତତ୍ତା ତଂ ତଂ କ୍ରିଯାମତ୍ତଭୂତାନି ଚିତ୍ତାନିଚାତି ଅହେତୁକକ୍ରିଯଚିତ୍ତାନି। ଏତ୍ଥଚ ୱୀଥିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନି କିଚ୍ଚଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନି ୱତ୍ଥୁଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନାଦୀନିଚ କିଚ୍ଚଟ୍ଠାନଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଉସ୍ସାହେନ ୱିନା କେୱଲଂ ୱିପଚ୍ଚନମତ୍ତେନ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ତାନି ସବ୍ବାନି ୱିପାକାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ଯାନିପନ ବଲୱକିଚ୍ଚତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଉସ୍ସାହେନ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଆଯତିଂଚ ୱିପାକୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହସହିତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି କୁସଲାକୁସଲାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଯାନି ପନ ଚିତ୍ତାନି ୱିପଚ୍ଚନମତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅତ୍ତନୋ ଉସ୍ସାହେନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତେସୁ ଆୱଜ୍ଜନଦ୍ୱଯଂ ୱିପାକସନ୍ତାନତୋ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଥୋକଂ ଦୁବ୍ବଲଭାୱତୋ ଇତରାନିଚ ନିରାନୁସଯସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିପାକୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହରହିତାନିଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ତାନି ସବ୍ବାନି କ୍ରିଯାନିନାମ ଜାତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୬। ଇଦାନି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱେଦନାୱିଚାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥାହି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ତାୱ ୱତ୍ଥୂନିଚ ଆରମ୍ମଣାନିଚ ଉପାଦାରୂପାନେୱ ହୋନ୍ତି, ଉପାଦାରୂପାନଞ୍ଚ ୱିଚୁପିଣ୍ଡକାନଂୱିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ ଦୁବ୍ବଲମେୱାତି ତାନି ଇଟ୍ଠେ ଅନିଟ୍ଠେଚ ଆରମ୍ମଣେ ଉପେକ୍ଖା ସହଗତାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି। କାଯୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସପନ ଆରମ୍ମଣାନି ମହାଭୂତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଯଥା ଅଧିକରଣିମତ୍ଥକେ ଥପିତଂ ପିଚୁପିଣ୍ଡକଂ ଅଯୋକୂଟେନ ପହରନ୍ତାନଂ ଅଯୋକୂଟସ୍ସ ପିଚୁପିଣ୍ଡକଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଖିକରଣିଘଟ୍ଟନଂ ବଲୱତରଂ ହୋତି। ତଥା ତେସଂ ଆରମ୍ମଭୂତାନଂ କାଯୱତ୍ଥୁଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ କାଯନିସ୍ସଯ ଭୂତେସୁ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ ବଲୱତରଂ। ତସ୍ମା କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇଟ୍ଠେ ସୁଖସହଗତଂ ଅନିଟ୍ଠେ ଦୁଖସହଗତଂ ହୋତୀତି। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଚିତ୍ତଂପନ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲାନଂ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନିଚ୍ଚଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାସହଗତମେୱାତି। ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ ଅସମାନନିସ୍ସଯେ ହି ତେହି ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯତାୱସେନ ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଭାୱିତୋ, ସନ୍ତୀରଣଂପନ ସଯଂପି ବଲୱୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତତି। ତାଦିସେନଚ ବଲୱୱତ୍ଥୁନିସ୍ସଯେନ ପୁରିମଚିତ୍ତେନ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯଂ ହୋତୀତି ଥୋକଂ ବଲୱଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ କୁସଲୱିପାକଂ ଇଟ୍ଠେ ଉପେକ୍ଖାସହଗତଂ ଅତିଇଟ୍ଠେ ସୋମନସ୍ସସହଗତଂ ହୋତି। ଅକୁସଲୱିପାକଂପନ ଅନିଟ୍ଠେପି ଅତିଅନିଟ୍ଠେପି ଉପେକ୍ଖାସହଗତମେୱ ହୋତି। କସ୍ମା ଇତିଚେ। ଯଦିହି ତଂ ଅତିଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣୱସେନ ୱେଦନା ଭେଦଯୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଦୁକ୍ଖେନୱା ଦୋମନସ୍ସେନୱା ଯୁତ୍ତଂ ସିଯା। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖେନ ତାୱ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, କସ୍ମା, ଏକନ୍ତକାଯିକତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି। ଦୋମନସ୍ସେନପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି। କସ୍ମା, ପଟିଘେନ ପଟିହଞ୍ଞତ୍ତାଏୱ ଦୋମନସ୍ସଭାୱଂ ପତ୍ତା ଦୋମନସ୍ସୱେଦନା ପଟିଘେନ ୱିନା ନପ୍ପୱତ୍ତତୀତି। ଏକନ୍ତାକୁସଲଭୂତେନ ପଟିଘେନ ନିଚ୍ଚଯୋଗିନୋ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଅବ୍ୟାକତେସୁ ଅସମ୍ଭୱତୋତି। ଆୱଜ୍ଜନଦ୍ୱଯଂପନ ସନ୍ତୀରଣତୋପି ଥୋକଂ ବଲୱଂ ହୋତି। ୱିପାକାନନ୍ତୁ ପୱତ୍ତିତ୍ତଂପି ଅତ୍ତନୋ ଉସ୍ସାହବଲଂନାମ ନତ୍ଥି। ବଲୱନ୍ତେହିପନ କମ୍ମାଦିପଚ୍ଚଯେହି ଜାତାନି ବଲୱନ୍ତାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଦୁବ୍ବଲେହି ଜାତାନି ଦୁବ୍ବଲାନି ନାମାତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତଂ ଆୱଜ୍ଜନଦ୍ୱଯଂ କମ୍ମାନୁଭାୱତୋଚ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିପାକସନ୍ତାନତୋଚ ପଚ୍ଚଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତତ୍ତା ଦୁବ୍ବଲମେୱ ହୋତୀତି ସଦାପି ଉପେକ୍ଖାସହଗତମେୱାତି।

[୩୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ପୁବ୍ବେ କେନଚି ଅଗ୍ଗହିତେ ଆରମ୍ମଣେ ଏକୱା ରମେୱ ପୱତ୍ତତ୍ତା ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଞ୍ଚ ୱିସଦିସଚିତ୍ତସନ୍ତାନପରାୱତ୍ତନୱସେନ ବ୍ୟାପାରନ୍ତରସାପେକ୍ଖତ୍ତା ଆରମ୍ମଣରସଂ ଅଧିମତ୍ତତୋ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନସକ୍କୋତୀତି ସବ୍ବଥପି ମଜ୍ଝତ୍ତ ୱେଦନାଯୁତ୍ତମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବ୍ୟାପାରନ୍ତରସାପେକ୍ଖତ୍ତାତି ଇଦଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଚିତ୍ତାନଂ ବଲୱଦୁବ୍ବଲତାୱିସେସୋଅତ୍ତନୋପଚ୍ଚା ପୱତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଅତ୍ତନୋପନ ପଚ୍ଚଯେହିଏୱ ସୋ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଇତରଥା ସନ୍ତୀରଣସ୍ସପି ବ୍ୟାପାରନ୍ତରସାପେକ୍ଖତା ସିଯା। ତଂପି ହି ୱିସଦିସଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନାପରଂ ୱତ୍ତେତି ଯେୱାତି।

୩୭। ଇମାନି ଚିତ୍ତାନି ଅତ୍ତନୋ ପକତି ପଚ୍ଚଯଗଣସମାଯୋଗେ ସତି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅସଙ୍ଖାରିକାନେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ମୂଲଟୀକାଯଂ ପନ ୱିପାକୁଦ୍ଧାରେ –

ଅହେତୁକୱିପାକାନଂ ଅପରିବ୍ଯତ୍ତକିଚ୍ଚତ୍ତା ସସଙ୍ଖାରିକ କମ୍ମ ୱିରୁଦ୍ଧୋ ଅସଙ୍ଖାରିକଭାୱୋପି ନତ୍ଥି। ଅସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମୱିରୁଦ୍ଧୋ ସସଙ୍ଖାରିକକାୱୋପି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଉଭଯକମ୍ମେନପି ଉପ୍ପତ୍ତି ଥେରେନ ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତେନ ତିଣ୍ଣଂ କ୍ରିଯଚିତ୍ତାନଂପି ତଦୁଭଯଭାୱାଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ତାନିପିହି ଅପରିବ୍ଯତ୍ତକିଚ୍ଚାନିଯେୱାତି। ଅଥୱା। ରୂପଦସ୍ସ ନ ସଦ୍ଦସ୍ସୱନାଦୀନି ସତ୍ତା କଦାଚି ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାଯ କରୋନ୍ତି। କଦାଚି ପରେହି ଉସ୍ସାହିତା କରୋନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋୱ ସିଦ୍ଧମେତଂ। ତତ୍ଥ ଯଦା ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାଯ କରୋନ୍ତି। ତଦା ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନାଦୀନି ସବ୍ବାନି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଅସଙ୍ଖାରିକାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଯଦା ପରେହି ଉସ୍ସାହିତା କରୋନ୍ତି। ତଦା ସସଙ୍ଖାରିକାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଦ୍ୱାର ୱିମୁତ୍ତେସୁପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଉପେକ୍ଖାସନ୍ତୀରଣେସୁ ଅଟ୍ଠମହାୱିପାକେସୁୱିଯ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଇତି ସବ୍ବାନି ଅହେତୁକଚିତ୍ତାନି ତେନ ପରିଯାଯେନ ସଙ୍ଖାରଭେଦେନ ପଚ୍ଚେକଂ ଭିନ୍ନାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଅପରି ବ୍ଯତ୍ତକିଚ୍ଚତ୍ତାଯେୱ ତେସଂ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ ପାଠଇଯଂ ନୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୮। ଯସ୍ମାପନ ହେତୁଯୋନାମ ମହନ୍ତଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତେସୁ ଦୁବ୍ବଲୱତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନେସୁଚ ଇମେସୁ ଚିତ୍ତେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଂ ପାପକମ୍ମଂ ୱିକ୍ଖେପଯୁତ୍ତଂ ସଯଂପି ଚଞ୍ଚଲତି ଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ କପ୍ପଟ୍ଠିତିକଂପି ସମାନଂ କାଲନ୍ତରେ ହେତୁଯୁତ୍ତଂ ୱିପାକଂ ଜନେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ତିହେତୁକକମ୍ମଂପି ସମାନଂ ଦୁବ୍ବଲେସୁ ଚକ୍ଖାଦିୱତ୍ଥୁସୁଚ ଦସ୍ସନାଦୀସୁ କିଚ୍ଚଟ୍ଠାନେସୁଚ ହେତୁଯୁତ୍ତଂ ୱିପାକଂ ଜନେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଆୱଜ୍ଜନହସନକିଚ୍ଚା ନିଚ ଦୁବ୍ବଲକିଚ୍ଚାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇମାନି ସବ୍ବାନି ସମ୍ପଯୁତ୍ତହେତୁରହିତାନି ଜାତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୯। ସବ୍ବଥାପୀତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୩୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ସବ୍ବଥାପୀତି ଅକୁସଲୱିପାକ କୁସଲୱିପାକ କ୍ରିଯଭେଦେ ନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ସୋହି ଭେଦୋ ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତି ଇମିନାୱ ଗହିତୋତି। ସଙ୍ଗହଗାଥାଯଂ ଅକୁସଲୱିପାକାନି ୱତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଭେଦେନ ସତ୍ତ, ପୁଞ୍ଞପାକାନି ୱତ୍ଥୁକିଚ୍ଚୱେଦନାଭେଦେନ ଅଟ୍ଠଧା, କ୍ରିଯଚିତ୍ତାନି କିଚ୍ଚଦ୍ୱାରଭେଦେନ ତୀଣୀତି ଅହେତୁକଚିତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠାରସ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ପୁଞ୍ଞପାକେସୁ ୱେଦନାଭେଦୋପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଇତରଥା ସନ୍ତୀରଣସ୍ସ ଅଭେଦୋ ସିଯା। ତଥା କ୍ରିଯାସୁ ଦ୍ୱାରଭେଦୋପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞଥା ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ଅଭେଦୋ ସିଯାତି। ଟୀକାସୁପନ ସୋ ନ ୱୁତ୍ତୋତି।

ଅହେତୁକଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୪୦। ଇଦାନି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଅସୋଭଣନାମଂ ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନାନଞ୍ଚ ସୋଭଣନାମଂ ଥପେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ। ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନାନଞ୍ହି ସୋଭଣତ୍ତେ ୱୁତ୍ତେ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନଂ ଅସୋଭଣତା ଅୱୁତ୍ତାପି ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି। ତତ୍ଥ ପାପାହେତୁକମୁତ୍ତାନୀତି ପାପେହି ଅହେତୁକେହିଚ ମୁତ୍ତାନି ଏକୂନସଟ୍ଠିଚିତ୍ତାନି। ଅଥୱା। ଏକନୱୁତିଚିତ୍ତାନିପି ସୋଭଣାନୀତି ୱୁଚ୍ଚରେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ପାପେହୀତି ଅକୁସଲେହି। ଅକୁସଲାନିହି ଅତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ସତ୍ତେ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତେଯେୱ ଅପାଯଂ ପାପେନ୍ତି। ତସ୍ମା ପାପାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତେନ ପୁଞ୍ଞାନଂପି ସୁଗତିପାପନଟ୍ଠେନ ପାପତା ପସଙ୍ଗୋ ନିୱତ୍ତିତୋ ହୋତି। ନ ହି ଇଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ପାପନେ ପାପନବ୍ଯାପାରୋ ପାକଟୋ ହୋତୀତି। ଲାମକଟ୍ଠେନୱା ତାନିଯେୱ ପାପାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ସୋଭଣେହି ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣଧମ୍ମେହି ଯୁତ୍ତିଯା ତତୋଯେୱ ଚ ସଯଂପି ସୋଭଗ୍ଗପତ୍ତିଯା ସୋଭଣାନୀତି।

୪୧। ଇଦାନି ତାନି ସୋଭଣାନି ହୀନ ପଣୀତା ନୁକ୍କମେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୋମନସ୍ସସହଗତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଜାନାତୀତି ଞାଣଂ, ଯାଥାୱତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ। ନତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରୋ ଅସ୍ସାତି ଅସଙ୍ଖାରୋ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଙ୍ଖାରୋ ଅସ୍ସାତି ସସଙ୍ଖାରୋ। ସପ୍ପୁରିସୁପନିସ୍ସ ଯାଦିକୋ କୁସଲୁପ୍ପତ୍ତିୟା ପକତିପଚ୍ଚଯଗଣୋ। ସୋହି ଯଦା ଦୁୱିଧେନ ସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା କେୱଲଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଦା ଅସଙ୍ଖାରୋନାମ। ସୋଯେୱ ଯଦା ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସଙ୍ଖାରସହାଯଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ ତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଦା ସସଙ୍ଖାରୋନାମ। ଅସଙ୍ଖାରେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖାରିକଂ। ସସଙ୍ଖାରେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସସଙ୍ଖାରିକନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତମେୱ। ଏତ୍ଥଚ ସୋମନସ୍ସାଦୀନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣଂ ହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅପିଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପତ୍ତି ଦସ୍ସନସମ୍ପତ୍ତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମ ପଟିଗ୍ଗାହକ ସମ୍ପତ୍ତୀତି ଏୱମାଦି ସୋମନସ୍ସକାରଣଂ, ତବ୍ବିପରୀତଂ ଉପେକ୍ଖାକାରଣଂ। ଯାନିଚ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସଚ କାରଣାନିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତାନି। ତାନିପି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱତ୍ତବ୍ବାନୀତି। ପଞ୍ଞା ସଂୱତ୍ତନିକ କମ୍ମୁପନିସ୍ସଯତା, ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜଲୋକୁପପତ୍ତିତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରିପାକତା, କିଲେସଦୂରତାଚ ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିୟା କାରଣଂ। ତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକତା, ଅମୋହଜ୍ଝାସଯତା, ପଞ୍ଞୱନ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେୱନା। ସୁତଚିନ୍ତାପସୁତାତିପିୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯାନିଚଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ କାରଣାନି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତାନି। ତାନିପି ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବାନି। ତବ୍ବିପରୀତଂ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତକାରଣଂ। ସଙ୍ଖାରକାରଣଂପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଯାନିଚ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସଚ କାରଣାନି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତାନି। ତାନିପି ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବାନୀତି। ଇମେସଂପି ଉପ୍ପତ୍ତି ୱିଧାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି।

୪୨।ଅଟ୍ଠପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତେନ ଇମେସଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରତୋ ଅଞ୍ଞେହି ପକାରେହି ଅନେକୱିଧତଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ। ଇମାନି ଅଟ୍ଠଚିତ୍ତାନି ଦସହି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାୱତ୍ଥୂହି ଗୁଣିତାନି ଅସୀତି ହୋନ୍ତି। ପୁନ ତାନି ଛହି ଆରମ୍ମଣେହି ଗୁଣିତାନି ଚତ୍ତାରିସତାନିଚେୱ ଅସୀତି ଚ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ତାନି ତୀହି କମ୍ମେହି ଗୁଣିତାନି ସହସ୍ସଂ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ଚତ୍ତାଲୀସଂଚ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ତାନି ତୀହି ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତେହି ଗୁଣିତାନି ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ତୀଣି ସତାନି ୱୀସତିଚ ହୋନ୍ତି। ତାନି ଇମାନି ସୁଦ୍ଧିକାନୀତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ଥପେତବ୍ବାନି। ତତୋ ଏକଂ ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଦ୍ୱେସହସ୍ସାନି ସତଂ ସଟ୍ଠିଚ ହୋନ୍ତି। ତଥା ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନୀତି। ପୁନ ତତ୍ଥ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଚତୂହି ଅଧିପତୀହି ଗୁଣିତାନି ଅଟ୍ଠସହସ୍ସାନି ଛସତାନି ଚତ୍ତାଲୀସଂଚ ହୋନ୍ତି। ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନିପନ ୱୀମଂସାୱଜ୍ଜିତେହି ତୀହି ଅଧିପତୀହି ଗୁଣିତାନି ଛସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରିସତାନି ଅସୀତିଚ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ତଦୁଭଯାନି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତାନି ଦସସହସ୍ସଂ ପଞ୍ଚସହସ୍ସାନି ସତଂ ୱୀସତିଚ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ତାନି ପୁବ୍ବେ ୱିସୁଂ ଥପିତେହି ସୁଦ୍ଧିକେହି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତାନି ଦସସହସ୍ସଂ ନୱସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରି ସତାନି ଚତ୍ତାଲୀସଞ୍ଚ ହୋନ୍ତୀତି। ଯଂପନ ଟୀକାଯଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୁଦ୍ଧିକାନିଚ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଚ ୱିସୁଂ ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବାନି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାଦୀହି ସମଂ ଗୁଣିତାନି ସତ୍ତରସ ସହସ୍ସାନି ଦ୍ୱେ ସତାନି ଅସୀତିଚ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

[୪୦] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

ସୁଦ୍ଧିକାନି ୱିସୁଂ ଅକତ୍ୱା ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନିଏୱ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ତଥା ଗୁଣିତାନି ୱୀସ ସତାଧିକ ପନ୍ନରସ ସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସଙ୍ଖଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଇମାନି କାମାୱଚରକୁସଲାନି ନିଚ୍ଚଂ ସାଧିପତିକାନି ହୁତ୍ୱା ନିଯତାଧିପତିକାନିନାମ ଭୱେଯ୍ୟୁଂ। ନଚ ଇମାନି ଉପରି ମହଗ୍ଗତ କୁସଲାନି ୱିଯ ଲୋକୁତ୍ତରାନି ୱିଯ ଚ ନିଯତା ଧିପତିକାନି ହୋନ୍ତୀତି। ଟୀକାନଯେନପନ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନିପି ୱୀମଂସାସହଗତାନୀତି ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଯଥାୱା କୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନ କୁସଲାତିଏତ୍ଥ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନିପି କୋସଲ୍ଲେନ ନାନାୱଜ୍ଜନୱୀଥିଯଂ ପୱତ୍ତେନ ଉପନିସ୍ସଯଞାଣେନ ସମ୍ଭୂତତ୍ତା କୁସଲାନି ଏୱ ନାମ ହୋନ୍ତି। ଏୱମିଧପି ତାନି ତେନେୱ ୱୀମଂସାଧିପତିଭୂତେନ ସମ୍ଭୂତତ୍ତା ୱୀମଂସାଧିପତେଯ୍ୟାନିପି ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ନ ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ତାନି ୱିସୁଂ ଅକତାନି ସିଯୁନ୍ତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି କାମକୁସଲାନିନାମ ଅଧିପତିୱିମୁତ୍ତାନି ଏୱ ବହୁତରାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନସକ୍କା ସବ୍ବାନି କାମକୁସଲାନି ୱୀମଂସାଧିପତିମୂଲିକାନି ଭୱିତୁନ୍ତି।

୪୩। କାମାୱଚରାନିଚ ତାନି କୁସଲାନି ଚିତ୍ତାନିଚାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ କେନଟ୍ଠେନ କୁସଲାନୀତି। ଆରୋଗ୍ଯଟ୍ଠେନ, ସୁନ୍ଦରଟ୍ଠେନ, ଛେକଟ୍ଠେନ, ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ, ସୁଖୱିପାକଟ୍ଠେନଚାତି। ରାଗାଦଯୋହି ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ରୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ରୋଗାନାମ। ଅହିତଟ୍ଠେନ ଅସୁନ୍ଦରା ନାମ। ଅନିପୁଣଟ୍ଠେନ ଅଛେକାନାମ। ଗାରଯ୍ହଟ୍ଠେନ ୱଜ୍ଜାନାମ। ଅନିଟ୍ଠ ୱିପାକଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖୱିପାକାନାମ ହୋନ୍ତି। ଇମାନିପନ ତେହି ୱୁଟ୍ଠିତତ୍ତା କୁସଲାନିନାମ ଅରୋଗାନି ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତ୍ତାଚ ସୁନ୍ଦରାନି ଛେକାନି ଅନୱଜ୍ଜାନି ସୁଖୱିପାକାନି ଚ ନାମ ହୋନ୍ତୀତି। କୁଚ୍ଛିତେ ପାପଧମ୍ମେ ସଲଯନ୍ତି ଚାଲେନ୍ତି କମ୍ପେନ୍ତି ୱିଦ୍ଧଂସେନ୍ତୀତି କୁସଲାନି। କୁଚ୍ଛିତେନୱା ଆକାରେନ ସତ୍ତସନ୍ତାନେ ସେନ୍ତି ଅନୁସେନ୍ତୀତି କୁସା। ରାଗାଦଯୋ। ତେ ଲୁନନ୍ତି ଛିନ୍ଦନ୍ତୀତି କୁସଲାନି। କୁସଂୱା ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ କୁଚ୍ଛିତାନଂ ସାନଟ୍ଠେନ ତନୁକରଣଟ୍ଠେନ ଅନ୍ତକରଣଟ୍ଠେନୱା। କୁସେନ ଲାତବ୍ବାନୀତି କୁସଲାନି। କୁସାୱିଯ ହତ୍ଥପ୍ପଦେସଂ ସଂକିଲେସପକ୍ଖଂ ଲୁନନ୍ତୀତିୱା କୁସଲାନି। ଅପିଚ, କୁଚ୍ଛିତେ ପାପଧମ୍ମେ ସରନ୍ତି ହିଂସନ୍ତୀତି କୁସଲାନି। ରକାରସ୍ସ ଲକାରୋ। କୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନୱା

୪୪।ମହାୱିପାକେସୁ ପଦତ୍ଥତୋ ୱତ୍ତଙ୍ଗଂ ନତ୍ଥି। ୱେଦନାଭେଦୋ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ତାନିହି ଅତିଇଟ୍ଠେ ଇଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତେ ଚ ଆରମ୍ମଣେ ଯଥାକ୍କମଂ ସୋମନସ୍ସେନ ଉପେକ୍ଖାଯ ଚ ଯୁତ୍ତାନୀତି। ସମ୍ପଯୋଗଭେଦୋ କମ୍ମୱସେନ ଜୱନୱସେନଚ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ତାନିହି ବଲୱକମ୍ମେନ ଜନିତାନି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମେନ ଜନିତାନି ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନି। କଦାଚିପନ ତଦାରମ୍ମଣୱସେନ ପୱତ୍ତିକାଲେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ତିହେତୁକଜୱନାନୁବନ୍ଧାନି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଇତରଜୱନାନୁବନ୍ଧାନି ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନୀତି। ସଙ୍ଖାରଭେଦୋପି କେହିଚି ଆଚରିଯେହି କମ୍ମୱସେନେୱ କଥିତୋ। ଅସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମଜନିତାନି ଅସଙ୍ଖାରିକାନି। ସସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମଜନିତାନି ସସଙ୍ଖାରିକାନୀତି। ସଙ୍ଗହକାରେନପନ ସନ୍ନିହିତପଚ୍ଚଯୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ତାନିହି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ପୁରିମଭୱେ ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ଞାତକାଦୀହି ତେନ ତେନ ପଯୋଗେନ ଉପଟ୍ଠାପିତାନି କମ୍ମାଦୀନି ଆରମ୍ମଣାନି ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତାନି ସସଙ୍ଖାରିକାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ତାଦିସେନ ପଯୋଗେନ ୱିନା ସଯମେୱ କମ୍ମବଲେନ ଉପଟ୍ଠିତାନି ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତାନି ଅସଙ୍ଖାରିକାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ତଦାରମ୍ମଣ କାଲେପନ ଅସଙ୍ଖାରିକଜୱନାନୁବନ୍ଧାନି ଅସଙ୍ଖାରିକାନିନାମ। ସସଙ୍ଖାରିକ ଜୱନାନୁବନ୍ଧାନି ସସଙ୍ଖାରିକାନି ନାମାତି। ଏତ୍ଥପି ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ ୱିସଦୋ। ତେନ ଆରମ୍ମଣଛକ୍କ ହୀନତ୍ତିକୱସେନେୱ କାଲଦେସ ସନ୍ତାନାଦିୱସେନଚ ତେସଂ ଅନେକଭେଦତ୍ତଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଯସ୍ମା ପନେତାନି ଦାନାଦିୱସେନ କାଯକମ୍ମାଦିୱସେନ ଛନ୍ଦାଦୀନି ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଚ ନ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାୱତ୍ଥୂନଂ କମ୍ମାଧିପତୀନଞ୍ଚ ୱସେନ ୱତ୍ଥୂନଂ ନଲଭନ୍ତୀତି।

[୪୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଇମାନି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପନାଭାୱତୋ କମ୍ମଦ୍ୱାର ୱସେନ ନ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅୱିପାକସଭାୱତୋଚ କମ୍ମୱସେନ ନପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ହେଟ୍ଠାହି କୁସଲେସୁ କମ୍ମତ୍ତିକୱସେନେୱ ୱତ୍ଥୂନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନପନ ୱିସୁଂ କମ୍ମଦ୍ୱାରୱସେନ। କମ୍ମତ୍ତିକଞ୍ଚନାମ ତିୱିଧ କମ୍ମଦ୍ୱାର ୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧନ୍ତି। ନନୁ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଯୋହି କାମାୱଚରକୁସଲେସୁ କମ୍ମଦ୍ୱାର କମ୍ମପଥ ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାୱତ୍ଥୁଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ଇଧ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା। ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକତୋ ଅୱିପାକ ଧମ୍ମତୋ ତଥା ଅପ୍ପୱତ୍ତିଯାଚାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ସଚ୍ଚଂ। ତତ୍ଥ ପନ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକତୋ କମ୍ମଦ୍ୱାର ଭେଦୋ ଇଧ ନତ୍ଥୀତି ଏତେନ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମନ୍ତି ଏୱଂ ଭେଦସ୍ସ ଅଭାୱଂ ୱଦତି। ଅୱିପାକଧମ୍ମତୋ କମ୍ମପଥଭେଦୋ ଇଧ ନତ୍ଥୀତି ଏତେନ ଦସୱିଧସ୍ସ କମ୍ମପଥଭେଦସ୍ସ ଅଭାୱଂ ୱଦତି। ଇଧପନ କୁସଲେସୁପି କମ୍ମପଥଭେଦଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତିୱିଧକମ୍ମଦ୍ୱାର ଭେଦଭିନ୍ନଂ କମ୍ମତ୍ତିକମେୱ ଗହିତଂ। ତଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ସମୁଟ୍ଠାପନା ଭାୱତୋ ତିୱିଧକମ୍ମଦ୍ୱାରୱସେନ ନପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଇମିନାୱ ସିଦ୍ଧଂ। ଯଦିଚ ହେଟ୍ଠା କୁସଲେସୁପି ଦସୱିଧକମ୍ମପଥଭେଦୱସେନ ୱିସୁଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଏୱଂସତି ଇଧପି ଅୱିପାକସଭାୱତୋ କମ୍ମପଥୱସେନ ନପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଇଦଂ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱାତି।

୪୫। ମହାକ୍ରିଯଚିତ୍ତେସୁପି ମହାୱିପାକେସୁୱିଯ ଆରମ୍ମଣ ୱସେନେୱ ୱେଦନାଭେଦୋ ଉପରି ସଯମେୱ ୱକ୍ଖତି। ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତ, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତ, ଅସଙ୍ଖାରିକ, ସସଙ୍ଖାରିକଭେଦୋପନ ଯଥାରହଂ କୁସଲେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୪୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତଥା ଅୱିଚାରେତ୍ୱା କ୍ରିଯଚିତ୍ତାନଂପି କୁସଲେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଯଥାରହଂ ସୋମନସ୍ସ ସହଗତାଦିତା ୱେଦିତବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଇଚ୍ଚେୱଂ ସବ୍ବଥାପୀତି ପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ସହେତୁକ କାମାୱଚର କୁସଲ ୱିପାକ କ୍ରିଯ ଚିତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ସହେତୁ କଗ୍ଗହଣଂ କୁସଲ ସଦ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଭୂତକଥନ ୱିସେସନଂ। ତେନେୱହି ତଂ କୁସଲଚିତ୍ତାନଂ ଚୂଳଅନିଗମେନ ଗହିତଂ। ୱିପାକ କ୍ରିଯ ସଦ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧେପନ ବ୍ୟୱଚ୍ଛେଦକୱିସେସନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୪୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ସକ୍କରକଥଲିକଂପି ମଚ୍ଛଗୁମ୍ବଂପି ତିଟ୍ଠନ୍ତଂପି ଚରନ୍ତଂପି ପସ୍ସତୀତି ସୁତ୍ତପଦେ ୱିଯ ଇଧ ଯଥାଲାଭ ଯୋଜନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସମେତି। ତତ୍ଥହି ସକ୍କରକଥଲିକଂନାମ ନଚରତୀତି ଯୁତ୍ତଂ। ଇଧପନ କୁସଲଂ ସହେତୁକଂ ନହୋତୀତି ନଯୁତ୍ତମେତନ୍ତି।

୪୬। ସଙ୍ଗହଗାଥାଯଂ ୱେଦନା ଞାଣ ସଙ୍ଖାର ଭେଦେନାତି ୱେଦନାଭେଦେନ, ଞାଣଭେଦେନ, ସଙ୍ଖାରଭେଦେନଚ। ତତ୍ଥ ୱେଦନା ଭେଦେନାତି

ୱେଦନାଭେଦସିଦ୍ଧେନ ଚିତ୍ତଭେଦେନ, ଞାଣଭେଦେନାତି ଞାଣଯୋଗା ଯୋଗସିଦ୍ଧେନଚିତ୍ତଭେଦେନ। ସଙ୍ଖାରଭେଦେନାତି ସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା ସହଚ ପୱତ୍ତପଚ୍ଚଯଗଣଭେଦସିଦ୍ଧେନ ଚିତ୍ତଭେଦେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ହି ସମାସପଦାନଂ ସାମତ୍ଥିଯଂ, ଯଦିଦଂ ସୁତ୍ୱିଞ୍ଞାତାନଂ ନାନାପ୍ପକାରାନଂ ପଦତ୍ଥାନଂ ଅପ୍ପକେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଦୀପନସମତ୍ଥତାତି।

[୪୪] ଏତେନ ୱିଭାୱନିଯଂ

ସଯଂ ଅଭିନ୍ନାନଂ ଞାଣସଙ୍ଖାରାନଂ ଭେଦୱଚନେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭେଦକର ଭାୱେ ଚ ଚୋଦନାଯ ଅନୋକାସତା ସାଧିତା ହୋତୀତି।

ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା। ସହେତୁ କାମାୱଚର ପୁଞ୍ଞପାକକ୍ରିଯା ୱେଦନାଞାଣସଙ୍ଖାରଭେଦେନ ଯଥାକ୍କମଂ ଛଚ ଦ୍ୱାଦସଚ ଚତୁୱୀସତି ଚ ମତାତି। ଏତ୍ଥଚ –

ୱେଦନାଞାଣସଙ୍ଖାର, ଭେଦେନେତାନି ଅଟ୍ଠଧା;

ପୁଞ୍ଞପାକକ୍ରିଯାଭେଦା, ଚତୁୱୀସତିୱିଧା ମକା ତିପି।

ୱତ୍ତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅତ୍ଥଗତିଚ ୱିସଦା ହୋତି। ଉପରି ୱକ୍ଖ, ମାନାହିଚ ସଙ୍ଗହଗାଥାହି ସଦ୍ଧିଂ ସମେତୀତି।

୪୭।କାମେତିଆଦି ସବ୍ବେସଂ କାମଚିତ୍ତାନଂ ସଙ୍ଗହଗାଥା। ତତ୍ଥ କାମେ କାମଭୂମିଯଂ ପାକାନି ସହେତୁକାହେତୁକୱସେନ ସବ୍ବାନି ୱିପାକଚିତ୍ତାନି ତେୱୀସ। ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞାନି କୁସଲାକୁସଲଚିତ୍ତାନିଚ ୱୀସତି। କ୍ରିଯାଚ ସହେତୁକାହେତୁକୱସେନ ସବ୍ବାନି କ୍ରିଯଚିତ୍ତାନି ପନ ଏକାଦସ ହୋନ୍ତି। ଇଚ୍ଚେୱଂ ସବ୍ବଥାପି ଚତୁପ୍ପଞ୍ଞାସ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବଥାତି ଚେତ୍ଥ ୱିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଯଂ ୱୁତ୍ତେନ ସବ୍ବପ୍ପକାରେନପି ଚତୁପ୍ପଞ୍ଞାସଏୱ। ୱିଭଙ୍ଗେ ୱିଭତ୍ତେନ ସବ୍ବପ୍ପକାରେନପି ଚତୁପ୍ପଞ୍ଞାସ ଏୱାତିଆଦିନା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋଯେୱାତି।

[୪୫] ଏତେନ ୱିଭାୱନିଯଂ

ଇଧ ୱୁତ୍ତାନଂ କୁସଲାଦୀନଂ ଅନ୍ତୋଗଧଭେଦୱସେନ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୱିଭାୱନା ପଟିସିଦ୍ଧା ହୋତି।

[୪୬] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

କାମେ ଭୱେତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ଭୱସଦ୍ଦୋ ହି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମେସୁ କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତେସୁଚ ୱିପାକ କଟତ୍ତାରୂପେସୁ ୱତ୍ତମାନୋ ଅଭିଧମ୍ମେ ଦିଟ୍ଠୋ। ନ ତଦଞ୍ଞେସୁ ନାମରୂପଧମ୍ମେସୁଥି। ଭୂମିପରିଯାଯୋଚ ଇଧ କାମସଦ୍ଦୋ। ଭୂମୀତିଚ ସହୋକାସୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯା ନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧଧମ୍ମସମୂହୋ ୱୁଚ୍ଚତୀତି କାମେ କାମଭୂମିଯନ୍ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭୱୋତିୱା ଭୂମିଏୱ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ଭୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ତା ସଙ୍ଖାରାଚାତି କତ୍ୱା। ଏସନଯୋ ପରତ୍ଥପୀତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ କାମଚିତ୍ତସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪୮। ଏୱଂ କାମଚିତ୍ତସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଥାନୁପ୍ପତ୍ତଂ ରୂପଚିତ୍ତସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତିସୁଖେକଗ୍ଗତାସହିତନ୍ତିଆଦିମାହ। ୱିତକ୍କୋଚ ୱିଚାରୋଚ ପୀତିଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଏକଗ୍ଗତାଚାତି ଦ୍ୱନ୍ଦୋ। ତାହି ସହିତନ୍ତି ସମାସୋ। ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତିସୁଖେ କଗ୍ଗତା ସଙ୍ଖାତେନସମୁଦିତେନପଥମଜ୍ଝାନେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂକୁସଲଚିତ୍ତଂ ପଥମଜ୍ଝାନକୁସଲଚିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କେନଟ୍ଠେନପଥମଂ, କେନଟ୍ଠେନଚ ଝାନନ୍ତି। ଆଦିତୋ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ପଥମଂ। କସିଣାଦିକସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚାଦିଲକ୍ଖଣସ୍ସେଚ ଉପନିଜ୍ଝାଯନତୋ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ଝାପନତୋ ଦଯ୍ହନତୋ ଝାନଂ। ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଏକଗ୍ଗତାଏୱ ସାତି ସଯଯୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ସାହି ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣସଙ୍ଖାତୋ ଏକୋ ଅଗ୍ଗୋକୋଟିକୋଟ୍ଠାସୋୱା ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥେନ

ଏକଗ୍ଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତଥାପୱତ୍ତନେ ଆଧିପଚ୍ଚଗୁଣଯୋଗେନ ଏକଗ୍ଗତାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ସାୟେୱ ଚିତ୍ତଂ ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ୱିକ୍ଖିପିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ୟେୱାରମ୍ମଣେ ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ଦୂରୀଭାୱେନ ସମ୍ମାଚ ଆଧିୟତି ଥପେତି। ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଞ୍ଚ ସମଭାୱଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଲୀନୁଦ୍ଧଚ୍ଚାଭାୱାପାଦନେନ ସମଞ୍ଚ ଆଧିୟତି ଥପେତୀତି ଅତ୍ଥେନ ସମାଧୀତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ସାୟେୱଚ ପାଠଇୟଂ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହାରୋ ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତୀତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି। ୱିତକ୍କାଦୟୋପି ପନ ତସ୍ସା ସାତିସୟଂ ଉପକାରକତ୍ତା ଝାନଙ୍ଗେୱ ୱୁତ୍ତା। ତଥା ହି ୱିତକ୍କୋ ତାୱ ଚିତ୍ତଂ ଥିନମିଦ୍ଧୱସେନ ଓସକ୍କିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖମେୱ କରୋତି। ଆରମ୍ମଣାଭିନିରୋପନ ଲକ୍ଖଣୋହି ୱିତକ୍କୋ। ଥିନ ମିଦ୍ଧନୀୱରଣସ୍ସଚ ଉଜୁପ୍ପଟିପକ୍ଖୋତି। ୱିଚାରୋଚ ନଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ସଂସପ୍ପିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ଆରମ୍ମଣାନୁବନ୍ଧମେୱ କରୋତି। ଆରମ୍ମଣାନୁମଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣୋ ହି ୱିଚାରୋ ପଞ୍ଞାପକତିକୋ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣସ୍ସଚ ଉଜୁପ୍ପଟିପକ୍ଖୋତି। ପୀତିଚ ଚିତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେ ପରିତୁଟ୍ଠମେୱ କରୋତି। ଆରମ୍ମଣସଂପିୟାୟନଲକ୍ଖଣା ହି ପୀତି। ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣସ୍ସଚ ଉଜୁପ୍ପଟିପକ୍ଖାତି। ତଥା ସୁଖଞ୍ଚ ନଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱସେନ ଅୱୂପସମିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେ ଲଦ୍ଧସାତଂ ଉପବ୍ରୂହିତଂ କରୋତି। ସାକଲକ୍ଖଣଞ୍ହି ସୁଖଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣସ୍ସଚ ଉଜୁପ୍ପଟିପକ୍ଖନ୍ତି।

ଉପେକ୍ଖାଚ ସନ୍ତସଭାୱତ୍ତା ସୁଖେଏୱ ସଙ୍ଗହିତାତି। ଏୱଂ କରୋନ୍ତାଚ ତେ ଧମ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ଏକଗ୍ଗଭାୱତ୍ଥାୟଚ ହୋନ୍ତି। ଏକଗ୍ଗଭାୱୋତିଚ ଏକଗ୍ଗତାୟେୱ। ସାଚ ଏକଗ୍ଗତା ତେହି ଧମ୍ମେହି ତଥା ଅନୁଗ୍ଗହିତା ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱତୀ ହୁତ୍ୱା ସୟଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୱସେନ ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ଚିତ୍ତୱିଧାୱନଂ ନୀୱାରେତ୍ୱା କସିଣନିମିତ୍ତାଦିକେ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ନିଚ୍ଚଲଂ ଠତ୍ୱା ତଂଆରମ୍ମଣଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିଜ୍ଝାୟତି ଓଲୋକେତି। ତସ୍ମା ତେ ସଦ୍ଧେପି ଧମ୍ମା ଉପନିଜ୍ଝାୟନଟ୍ଠେନପି ଝାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି। ତେସୁଚ ତଥା ପୱତ୍ତମାନେସୁ ତପ୍ପଚ୍ଚନୀକା ନୀୱରଣଧମ୍ମା ଓକାସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ମନସ୍ମିଂପି ପରିୟୁଟ୍ଠିତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ଝାପିତାନାମ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ପଚ୍ଚନୀକଜ୍ଝାପନଟ୍ଠେନପି ଝାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ୟସ୍ମା ଝାନ ମଗ୍ଗ ସମ୍ବୋଧିସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ ପଧାନଂ ହୋତି। ଅଙ୍ଗାନଂ ସମଗ୍ଗଭାୱେଏୱ ଅପ୍ପନାପତ୍ତିୱସେନ ଉପନିଜ୍ଝାୟ ନାଦି କିଚ୍ଚସଂସିଦ୍ଧିତୋ। ୟସ୍ମାଚ ଏତେ ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିସୁଂୱିସୁଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣେ ନିଚ୍ଚଲପ୍ପୱତ୍ତି ସଙ୍ଖାତଂ ଏକମେୱ ଉପନିଜ୍ଝାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତି। ତସ୍ମା ରଥଙ୍ଗାନଂ ସମୁଦାୟେଏୱ ରଥୱୋହାରୋୱିୟ ତେସଂ ସମୁଦାୟେଏୱ ଝାନ ୱୋହାରୋ ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପରେପନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂପି ତେସଂ ଆରମ୍ମଣାଭିନିରୋପନାଦୀନି ୟଥାସକଂ କିଚ୍ଚାନିୟେୱ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଉପନିଜ୍ଝାନକିଚ୍ଚାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ପଟ୍ଠାନେ ଝାନପଚ୍ଚୟଂ ପତ୍ୱା ସଦ୍ଧେପେତେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଝାନପଚ୍ଚୟଂ ସାଧେନ୍ତିୟେୱ। ତସ୍ମା ତେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂପି ଝାନାନିୟେୱ ହୋନ୍ତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ୟଥାଚ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ସୀଲଂ ଦସଙ୍ଗିକଂ ସୀଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚସମୁଦିତାଦୀନି ତେସଂ ସୀଲାନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକା ଦିନାମଲାଭସ୍ସେୱ କାରଣାନି ହୋନ୍ତି। ନ ସୀଲଭାୱସ୍ସ। ନ ହି ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣାଦିକଂ ଏକଂପି ସମାନଂ ସୀଲଂନାମ ନ ହୋତୀତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ପଞ୍ଚସମୁଦିତାଦୀନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକାଦି ଭାୱସ୍ସେୱ ପଥମଜ୍ଝାନାଦି ଭାୱସ୍ସେୱଚ କାରଣାନି। ନପନ ଝାନଭାୱସ୍ସାତି ନସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ଇତରଥା ଝାନପଚ୍ଚୟେ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚନିୟାନିୟେୱ ସିୟୁନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ସତିପି ଇମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଫସ୍ସାଦୀହିପି ସହିତଭାୱେ ତେସଂ ତଥାୱିଧକିଚ୍ଚୱିସେସାଭାୱା ଇଧ ଅଗ୍ଗହଣନ୍ତିପି ସିଦ୍ଧଂ ନହୋତୀତି। ୱିଚାରପୀତିସୁଖେକଗ୍ଗତା ସଙ୍ଖାତେନ ଦୁତୀୟଜ୍ଝାନେନ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଂ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଦୁତୀୟଜ୍ଝାନ କୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଏୱଂ ସେସେସୁପି।

୪୯। ଏତ୍ଥ ସିୟା। କେନପନ ଇମେସଂ ଝାନାନଂ ଅଙ୍ଗଭେଦୋ କତୋତି। ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସୟେନ କତୋତି। ୟୋହି ୱିତକ୍କସହାୟୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସୀଭାୱଂ କତ୍ୱା ପୁନୱିତକ୍କେ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି। ତସ୍ସ ୱିତକ୍କଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅୱିତକ୍କଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅଜ୍ଝାସୟୋ ସଣ୍ଠାତି। ତଦା ସୋ ତମେୱ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଭାୱତ୍ଥାୟ ଦଳ୍ହଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ତେନ ଅଜ୍ଝାସୟେନ ସହେୱ ପୁନଭାୱନଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅୱିତକ୍କଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ସା ଭାୱନାସୟଂ ୱିତକ୍କୟୁତ୍ତାପି ତେନ ଅଜ୍ଝାସୟେନ ପରିଭାୱିତତ୍ତା ୱିତକ୍କୱିରାଗ ଭାୱନାନାମ ହୋତି। ତସ୍ସା ଭାୱନାୟ। ବଲେନ ତଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜ ମାନଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସେସଜ୍ଝାନାଧିଗମେସୁପି ଏସେୱନୟୋତି। ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସୟେନ ତେସଂ ଝାନାନଂ ଅଙ୍ଗଭେଦୋ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥଚ ଉତ୍ତରୁତ୍ତରଜ୍ଝାନା ଧିଗମନେ ପାଦକଭାୱତ୍ଥାୟ ପୁରିମପୁରିମଜ୍ଝାନସ୍ସ ସମାପଜ୍ଜନଂ ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ହେଟ୍ଠିମଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ପଗୁଣଜ୍ଝାନଂ ଉପରିମସ୍ସ ଉପରିମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଝାସୟବଲେନପନ ଉତ୍ତରଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପାଦକଜ୍ଝାନସଦିସଂ ନହୋତି। ପାଦକଜ୍ଝାନତୋହି ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସୟୋୱ ବଲୱତରୋ। ତେନାହ ଭଗୱା ଇଜ୍ଝତି ଭିକ୍ଖୱେ ସୀଲୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତାତି। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଉପରି ଲୋକୁତ୍ତରଚିତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି।

୫୦। ଏତ୍ଥ ସିୟା। କସ୍ମା ଇଧ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ ନୱୁତ୍ତୋତି। ପାଠଇୟମେୱ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। କସ୍ମାଚ ସୋ ପାଠଇୟଂ ଅୱୁତ୍ତୋତି। ପଟିପଦା ଭେଦୱଚନେନେୱ ସିଦ୍ଧତ୍ତାତି। ତଥାହି ସବ୍ବେସଂପି ଲୋକିୟ ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନାନଂ ସୁଖପ୍ପଟିପଦଭାୱେ ସିଦ୍ଧେ ଅସଙ୍ଖାରିକଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋୟେୱ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦଭାୱେଚ ସିଦ୍ଧେ ତେସଂ ସସଙ୍ଖାରିକଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋୟେୱ ହୋତୀତି। କଥଂ ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି ଚେ। ଅଟ୍ଠକଥାଦସ୍ସନତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟଂ -

ଯୋ ଆଦିତୋ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖେନ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ କିଲମନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି। ଯୋ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେନ୍ତୋ ସୁଖେନ ଅକିଲମନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ତସ୍ସ ସୁଖାପଟିପଦା ହୋତୀତି।

ତଥା ସମ୍ମୋହୱିନୋଦନୀ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେସୁପୀତି। ଏତ୍ଥଚ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଦୁକ୍ଖେନ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନାତି ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ପରଭାଗେପି ସୁଖେ ନ ଅସଙ୍ଖାରେନ ଅପ୍ପଯୋଗେନାତି ଦିଟ୍ଠମେୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନାତି ସଙ୍ଖାରପ୍ପଯୋଗସହିତେନ କାମାଦୀନୱଦସ୍ସନାଦିନା ପଚ୍ଚଯଗଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ସଙ୍ଖେପଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦଜ୍ଝାନାନଂ ସସଙ୍ଖାରିକଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅସଙ୍ଖାରେନ ଅପ୍ପଯୋଗେନାତି ସଙ୍ଖାରପ୍ପଯୋଗରହିତେନ ତେନେୱ ପଚ୍ଚଯଗଣେନ। ଏତେନ ସଙ୍ଖେପଂ ସୁଖପ୍ପଟିପଦଜ୍ଝାନାନଂ ଅସଙ୍ଖାରିକଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି। ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞଜ୍ଝାନାନଂପିହି ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦଭାୱେ ସତି ସସଙ୍ଖାରିକତାୱ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ଦନ୍ଧଭିଞ୍ଞଜ୍ଝାନାନଂପି ସୁଖପ୍ପଟିପଦଭାୱେ ସତି ଅସଙ୍ଖାରିକତାୱ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି। ଯଦିଏୱଂ ପଟିପଦାରହିତାନଂ ମଗ୍ଗ ସିଦ୍ଧୌପପତ୍ତିସିଦ୍ଧଜ୍ଝାନାନଂ କଥଂ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ ସିଦ୍ଧୋତି। ତେସଂପି ୱଠଅଞ୍ଜନକାଲେ ସମାପତ୍ତିପ୍ପଟିବନ୍ଧକାନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ସନ୍ନିହିତା ସନ୍ନିହିତୱସେନ ଦୁକ୍ଖସୁଖପ୍ପଟିପଦଭାୱସମ୍ଭୱୋ ହୋତିଯେୱାତି। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗସିଦ୍ଧଜ୍ଝାନଂନାମ ସୁଦ୍ଧୱିପସ୍ସନାଯାନିକାନଂ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିଲାଭେନ ସହେୱ ସିଦ୍ଧଜ୍ଝାନଂ। ତଂ ଦୁୱିଧଂ ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗସିଦ୍ଧଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସିଦ୍ଧନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମହାସମଯସୁତ୍ତେ ଆଗତାନଂ ପଞ୍ଚସତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଝାନଂ ହେଟ୍ଠିମ ମଗ୍ଗସିଦ୍ଧଂ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଝାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସିଦ୍ଧଂ। ଯଂପି ଅନାଗାମୀନଂ ଅଜାନନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସତ୍ଥେନ ହନିତ୍ୱା ସହସା ମରନ୍ତାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ତଂପି ମଗ୍ଗସିଦ୍ଧଗତିକଂ। ଯୋପନ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଯୋ ଭାୱେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୂପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ତା ସମାପତ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ପାକତିକାଏୱ ହୋନ୍ତି। ଇଦଂ ଉପପତ୍ତିସିଦ୍ଧନ୍ତି। ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେପି ହି ଲଦ୍ଧଜ୍ଝାନାନି ୱଠଅଞ୍ଜନକାଲେ ସନ୍ନିହିତପଚ୍ଚଯୱସେନ ନାନାପଟିପଦାଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି। ଝାନୁପ୍ପତ୍ତିପ୍ପଟିପଦା ରହିତତ୍ତାୱା ଅସଙ୍ଖାରିକଜ୍ଝାନେସ୍ୱ ତେସଂ ସଙ୍ଗହୋ ଯୁତ୍ତୋ ସିଯାତି। ଅପିଚ, ନେତ୍ତିପାଠଇଯଂ ସଙ୍ଖେପଂ ଲୋକିଯ ଲୋକୁତ୍ତରସମାଧୀନଂ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ ସରୂପତୋୱ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଯଥାହ-ଦ୍ୱେ ସମାଧଯୋ ସସଙ୍ଖାରୋ ସମାଧି ଅସଙ୍ଖାରୋ ସମାଧୀତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ସୁଖପ୍ପଟିପଦା ପୁବ୍ବକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞସମାଧୀନଂ ଅସଙ୍ଖାରଭାୱୋ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦା ପୁବ୍ବକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସସଙ୍ଖାରଭାୱୋଚ ୱୁତ୍ତୋତି। ଏତ୍ତାୱତା ସଙ୍ଖେପଂ ମହଗ୍ଗତଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଚିତ୍ତାନଂ ଅସଙ୍ଖାରିକ ସସଙ୍ଖାରିକୱସେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଦୁୱିଧଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଯସ୍ମାପନ ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରୱୋହାରୋ ଅକୁସଲାନଂପି ସାଧାରଣୋ। ପଟିପଦାୱୋହାରୋପନ ୱିସେସେନ ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମେସ୍ୱେୱ ପାକଟୋ। ମହଗ୍ଗତ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାଚ ଏକନ୍ତଂ ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମାଏୱ। ତସ୍ମା ତେସଂ ଭେଦଂ ସଙ୍ଖାରୱସେନ ଅୱତ୍ୱା ପଟିପଦାୱସେନେୱ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣି ପାଠଇଯଂପି ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଯମେତ୍ଥ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୫୧।[୪୭] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ସବ୍ବସ୍ସପି ଝାନସ୍ସ ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା କେୱଲଂ ଅଧିକାରୱସେନ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଅସଙ୍ଖାରିକନ୍ତିପି। ଅଧିକାରେନଚ ୱିନା କେୱଲଂ ପରିକମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନେୱ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ସସଙ୍ଖାରିକନ୍ତିପି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତା।ଲ। ଅସଙ୍ଖାରିକନ୍ତିପି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ନଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତ ପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଇମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଖାରଭେଦେ ସଙ୍ଖାରୋ ଏୱନାମ ହୋତି। କସ୍ମା, ଝାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପକତିପଚ୍ଚଯ ଭୂତତ୍ତା, ତଥାହି ଲୋକେ ସାସନେଚ ସବ୍ବଂପି କୁସଲାକୁସଲ କମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେନ ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତ ପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା ଉପ୍ପନ୍ନଂନାମ ନତ୍ଥି। ଅନ୍ତମସୋ ଆଲୋପଭିକ୍ଖାଦାନମତ୍ତଂପୀତି। ଯଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେନ ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତପୁବ୍ବା ଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପକତିପଚ୍ଚଯଗଣେଏୱଅନ୍ତୋ ଗଧୋ ହୋତି। ଝାନାନିଚ ଲୋକିଯ ଲୋକୁତ୍ତର ଭୂତାନି ସବ୍ବାନି ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେନ ପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତ ପୁବ୍ବଭାଗଭାୱନା ଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱିନା ଉପ୍ପନ୍ନାନିନାମ ନତ୍ଥୀତି ସୋ ତେସଂ ପକତିପଚ୍ଚଯଗଣେସ୍ୱେୱ ଅନ୍ତୋଗଧୋ ହୋତୀତି। ଇତରଥା ସବ୍ବଂପି କୁସଲାକୁସଲ କମ୍ମଂ ଅସଙ୍ଖାରିକଂ ନାମନତ୍ଥୀତି ଆପଜ୍ଜତୀତି।

[୪୮] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ଅଧିକାରେନଚ ୱିନା କେୱଲଂ।ଲ। ସସଙ୍ଖାରିକନ୍ତିପି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ନ ହି ଲୋକିଯଜ୍ଝାନାନିନାମ ଅଧିକାରେନ ୱିନା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥି। କେୱଲଂପନ ପୁବ୍ବେ ସମଥକମ୍ମେସୁ କତାଧିକାରସ୍ସ ସୁଖପ୍ପଟିପଦଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅକତାଧିକାରସ୍ସପନ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦଜ୍ଝାନନ୍ତି ଏୱମେୱ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ଯୋଚ ସମଥେ ଅକତାଧିକାରୋ। ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି। କତାଧିକାରସ୍ସସୁଖାତି। ଅପିଚ, ପୁରିମଭୱେ ସିଦ୍ଧଂ ଅଧିକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଧ ସଙ୍ଖାରଭେଦୱିଚାରଣାପି ନଯୁତ୍ତାଏୱ। କୁସଲକ୍ରିଯଜ୍ଝାନେସୁ ହି

ସନ୍ନି ହିତପଚ୍ଚଯୱସେନେୱ ତବ୍ବିଚାରଣା ଯୁତ୍ତାତି।

[୪୯] ଏତ୍ତାୱତା

ଅଥୱାତିଆଦିକୋ ପଚ୍ଛିମ ୱିକପ୍ପୋପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱ ହୋତୀତି।

୫୨। ଏତ୍ଥ ଝାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦତୋ ପୁବ୍ବଂ ପଟିପଦାଯ ଖେତ୍ତଂ, ପଚ୍ଛା ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଖେତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ୱିରୁଦ୍ଧପଚ୍ଚଯାନଂ ସନ୍ନିହିତେନ କିଲମନ୍ତସ୍ସ ସତୋ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭାୱନା ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖାନାମ ହୋତି। ଅକିଲମନ୍ତସ୍ସ ସୁଖା। ପଚ୍ଛାଚ ଦନ୍ଧଂ ଅପ୍ପନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଭାୱନାଭିଞ୍ଞା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞାନାମ ହୋତି। ଖିପ୍ପଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞାନାମ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ପଚ୍ଛା ଦନ୍ଧଂୱା ଖିପ୍ପଂୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଝାନଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦଂନାମ କରୋତି। ସୁଖାପନ ସୁଖପ୍ପଟିପଦଂନାମ କରୋତୀତି। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦୀସୁପନ ପୁରିମଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସୁଖତାୱସେନ ପଟିପଦାଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯୋପନ ଏତରହି ଗହଟ୍ଠୋୱା ପବ୍ବଜିତୋୱା ପୁବ୍ବଭୱେ ଅକତାଧିକାରୋପି ଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମମୁତ୍ତୋ କଲ୍ଯାଣପଟିପତ୍ତିଯଂ ଠିତୋ ଛିନ୍ନପଲିବୋଧୋ ପହିତତ୍ତୋ ଝାନଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ଝାନଭାୱନା ନସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନତ୍ଥୀତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି। [କୁସଲଜ୍ଝାନଂ]

୫୩। ୱିପାକଜ୍ଝାନେ କାମକୁସଲଂ ଅପ୍ପନଂ ଅପତ୍ତଂ ମୁଦୁଭୂତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତି। ପରିତ୍ତେସୁ ନାନାକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନେସୁଚ ହୀନେସୁପି ଅତ୍ତଭାୱେସୁଚ ୱିପଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ତଂ ଅତ୍ତନା ଅସଦିସଂପି ୱିପାକଂ ଜନେତି। ମହଗ୍ଗତକୁସଲଂପନ ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ ତିକ୍ଖଂ ବଲୱଂ ହୋତି। ଉଟ୍ଠଆରେ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱେ ଭୱଙ୍ଗଟ୍ଠାନେସୁଯେୱ ୱିପଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ତଂ ସଦାପି ଅତ୍ତନା ସଦିସମେୱ ୱିପାକଂ ଜନେତି। ତେନେୱ ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତି ସୁଖେକଗ୍ଗତା ସହିତନ୍ତିଆଦିନା ୱିପାକଂପି ସବ୍ବସୋ କୁସଲ ସଦିସମେୱ ଦସ୍ସେତି।

[୫୦] ଅନନ୍ତରଭୱେଯେୱ ଫଲଦାନତ୍ତା ତଂ ଅତ୍ତନା ସଦିସମେୱ ୱିପାକଂ ଜନେତୀତିଚ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି କାମକୁସଲଂପି ସତ୍ତମଜୱନଂ ଅତ୍ତନା ସଦିସୱିପାକ ମେୱ ଜନେଯ୍ଯାତି। ଯସ୍ମାଚ କୁସଲମେୱ ନିରନୁସଯସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତଂ କ୍ରିଯଜ୍ଝାନଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା କ୍ରିଯଚିତ୍ତଂପି କୁସଲ ସଦିସମେୱ ଦସ୍ସେତି।

୫୪।ପଞ୍ଚଧାତିଆଦିସଙ୍ଗହଗାଥା। ତତ୍ଥ ଝାନଭେଦେନାତି ପଥମଜ୍ଝାନାଦୀହି ପଞ୍ଚହି ଝାନେହି ସମ୍ପଯୋଗଭେଦେନ। ରୂପାୱଚରମାନସଂ ଝାନଭେଦେନ ପଞ୍ଚଧା ହୋତି। ପଥମଜ୍ଝାନିକଂ, ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନିକଂ, ତତୀଯଜ୍ଝାନିକଂ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଂ, ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱ ପୁଞ୍ଞପାକକ୍ରିଯାଭେଦେନ ପଞ୍ଚଦସଧା ଭୱେତି ଯୋଜନା।

[୫୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଝାନଭେଦେନାତି ଝାନଙ୍ଗେହି ସମ୍ପଯୋଗଭେଦେନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଅଞ୍ଞୋ ହି ଝାନଭେଦୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଝାନଙ୍ଗଭେଦୋ। ତତ୍ଥ ପଥମଂ ଝାନଂ ଦୁତୀଯଂ ଝାନନ୍ତିଆଦିଝାନଭେଦୋ। ପଥମଜ୍ଝାନେ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନେ ଚତ୍ତାରୀତିଆଦି ଝାନଙ୍ଗଭେଦୋ। ତେସୁ ଇଧ ଝାନଭେଦୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ନ ଝାନଙ୍ଗଭେଦୋ। ଚିତ୍ତଞ୍ହି ଝାନଭେଦେ ନେୱ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ହୋତି। ନଝାନଙ୍ଗଭେଦେନ। ଝାନମେୱ ପନ ଝାନଙ୍ଗଭେଦେନ ପଞ୍ଚୱିଧନ୍ତି।

[୫୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ପଞ୍ଚଧାତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ ତିୱଙ୍ଗିକଂ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ପୁନ ଦୁୱଙ୍ଗିକନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧଂ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଝାନମେୱ ହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକାଦି ହୋତି। ନ ଚିତ୍ତନ୍ତି।

ରୂପାୱଚର ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥଧୀପନା।

୫୫। ଇଦାନି ଯଥାନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଅରୂପଚିତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚା ଯତନକୁସଲଚିତ୍ତନ୍ତିଆଦି ମାହ। ତତ୍ଥ ଭୁସୋ କାସତି ଦିବ୍ବତୀତି ଆକାସୋ। ସୋ ହି

ସଯଂ ସରୂପତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନୋପି ଚନ୍ଦସୂରିୟୋଭାସାଦୀନଂ ୱସେନ ଅତିୱିଜ୍ଜୋତମାନୋୱିଯ ଖାଯତୀତି। ନକସ୍ସତି ଛେଦନ ଭେଦନ ୱସେନ ନ ୱିଲେଖୀଯତୀତି ଅକାସୋ। ଅକାସୋଏୱ ଆକାସୋ ତିପି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ପନ ଅଜଟାକାସୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସୋ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୋ ରୂପକଲାପପରିଚ୍ଛେଦାକାସୋତି ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଇଧ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସୋ ହି ଅନନ୍ତେନ ଅଜଟାକାସେନ ସହ ଏକୀଭୂତୋୱିଯ ହୋତି। ଯୋଗିନାଚ ଅନନ୍ତଭାୱେନ ଫରୀଯତି। ତସ୍ମା ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋତି ଆକାସାନନ୍ତୋ। ନାସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନ୍ତୋୱା ୱଯନ୍ତୋୱା ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅନନ୍ତୋତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ସୋଯେୱ ଆକାସାନଞ୍ଚଂ। ସକତ୍ଥେ ଯକାରେନ ସହ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ଯଥା ପନ ଦେୱାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁ ଦେୱାଯତନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ଇଧପି ତସ୍ମିଂ ଅପ୍ପନାପତ୍ତସ୍ସ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ତଦେୱ ଆଯତନନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଆକାସାନଞ୍ଚଂ ଆଯତନମସ୍ସାତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ। ଚିତ୍ତଚେତସିକରାସି।

ଆକାସାନଞ୍ଚା ଯତନନ୍ତି ଆକାସାନଞ୍ଚା ଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସୱା ଚିତ୍ତ ଚେତ ସିକାଧମ୍ମାତି ହି ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ।

ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନେ ପୱତ୍ତଂ କୁସଲଚିତ୍ତନ୍ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନକୁସଲଚିତ୍ତଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂନାମ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଚିତ୍ତମେୱ। ତଂପନ ସଯଂ ଉପ୍ପାଦାଦି ଅନ୍ତୱନ୍ତଂପି ଅନନ୍ତସଞ୍ଞିତେ ଆକାସେ ପୱତ୍ତନତୋ ଅନନ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୋଟ୍ଠାସନ୍ତୋୱା ଅନ୍ତସଦ୍ଦୋ। ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପାଦାଦୀସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଏକଦେସେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ସକଲସ୍ସ ଫରଣୱସେନ ତଦାରମ୍ମଣାଯ ଭାୱନାଯ ପୱତ୍ତନତୋ ଅନନ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନନ୍ତସଞ୍ଞିତେୱା ଆକାସେ ପୱତ୍ତନତୋ ଅନନ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ତଦାରମ୍ମଣାଯ ଭାୱନାଯ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅନନ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନନ୍ତସଞ୍ଞିତେୱା ଆକାସେ ଅତ୍ତନୋ ଫରଣାକାର ୱସେନପି ଅନନ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣାନନ୍ତଂ। ତମେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚଂ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚଂ ଆଯତନଂ ଅସ୍ସାତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନ ସଙ୍ଖାତେ ଚିତ୍ତଚେତସିକରାସିମ୍ହି ପୱତ୍ତଂ କୁସଲଚିତ୍ତନ୍ତିସମାସୋ।

ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସୱାଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସୱାଚିତ୍ତଚେତସିକାଧମ୍ମାତିହି ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ।

[୫୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ ମହାଟୀକାଯଞ୍ଚ

''ଦୁତୀଯା ରୁପ୍ପ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଅଞ୍ଚିତଙ୍ଗ ପାପୁଣିତବ୍ବନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ''ନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପାଠଇଯା ନ ସମେତି।

ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ତଦେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଞାଣେନ ଫୁଟ୍ଟଂ ମନସିକରୋତି, ଅନନ୍ତଂ ଫରତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତୀତିହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ଚ ତଂୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏକନ୍ତେନ ଅନନ୍ତୱିସେସନଯୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି। ତମେୱ ଆକାସନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ନାମଂ। ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଅନ୍ତମସୋ ଭଙ୍ଗମତ୍ତଂପି ଅୱସିଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସ ପଠମା ରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସାତି ଅକିଞ୍ଚନଂ। ଅକିଞ୍ଚନସ୍ସ ଭାୱୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ। ପଠମାରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣାଭାୱୋ। ସୋ ହି ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ମନସିକାର ୱସେନ ତଂନାମଂ ଲଭତୀତି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ଆଯତନମସ୍ସାତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଓଳାରିକ ସଞ୍ଞଂ ସନ୍ଧାଯ ନେୱତ୍ଥି ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ନେୱସଞ୍ଞଂ। ସୁଖୁମସଞ୍ଞଂ ସନ୍ଧାଯ ନଚ ନତ୍ଥି ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ନାସଞ୍ଞଂ, ନେୱସଞ୍ଞଞ୍ଚ ତଂ ନାସଞ୍ଞଞ୍ଚାତି ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝେ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା, ଚିତ୍ତ ଚେତସିକରାସିଏୱ। ତମେୱ ଯୋଗିନୋ ସୁଖୱିସେସାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନନ୍ତି ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞାଯତନଂ। ତସ୍ମିଂ ପୱତ୍ତଂ କୁସଲ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ। ଅଥୱା। ସଞ୍ଞାଯେୱ ପଟୁସଞ୍ଞାକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ନେୱସଞ୍ଞାଚ ହୋତି। ସଙ୍ଖାରାୱସେସ ସୁଖୁମଭାୱେନ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ଅସଞ୍ଞାଚ ନହୋତୀତି କତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନା ସଞ୍ଞାନାମ, ସାଯେୱ ଆଯତନଂ, ତେନଚ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ କୁସଲ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ। ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ମା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓଳାରିକେ ନୀୱରଣଧମ୍ମେ ୱିତକ୍କାଦିକେଚ ପଜହିତ୍ୱା ସେସଧମ୍ମେଚ ଭାୱନା ବଲେନ ଉପରୁପରି ସୁଖୁମଭାୱଂ ପାପେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ସୁଖୁମଟ୍ଠେନ ଲୋକିଯଧମ୍ମେସୁ ମୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଇମଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଚିତ୍ତଂପି ନେୱଚିତ୍ତନାଚିତ୍ତମେୱ ହୋତି। ଫସ୍ସୋପି ନେୱ ଫସ୍ସନାଫସ୍ସୋଏୱ ହୋତି, ତଥା ୱେଦନାଦଯୋପୀତି। ତସ୍ମା ଇଧସଞ୍ଞାଗ୍ଗହଣଂ ଦେସନାସୀସମତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିପାକେସୁ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ପଠମାରୁପ୍ପକୁସଲ ୱିଞ୍ଞାଣମେୱ। ତଞ୍ଚ ଅତୀତାନନ୍ତରଭୱେ ପୱତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅକିଞ୍ଚନ ଭାୱୋଚ ତସ୍ସେୱ ନତ୍ଥି ଭାୱୋତି। କ୍ରିଯଚିତ୍ତେସୁ ପନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମ କୁସଲଭୂତଂ କ୍ରିଯଭୂତଞ୍ଚ ଦୁୱିଧଂ ପଠମାରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅକିଞ୍ଚନଭାୱୋଚ ତସ୍ସେୱ ଦୁୱିଧସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଯେୱାତି।

୫୬। ସଙ୍ଗହଗାଥାଯଂ ଆରମ୍ମଣପ୍ପଭେଦେନାତି ଆଲମ୍ବି ତବ୍ବାନଂ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣାନଂ ପଭେଦେନ। ଦୁୱିଧଂହି ଇଧ ଆରମ୍ମଣଚତୁକ୍କଂ, ଅତିମିକ୍କତବ୍ବ ଚତୁକ୍କଂ, ଆଲମ୍ବି ତବ୍ବ ଚତୁକ୍କଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ପଠମାରୁପ୍ପେ ରୂପପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣ ଭୂତଂ। କସିଣନିମିତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମି ତବ୍ବଂନାମ। ତଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଆକାସଂ ଆଲମ୍ବିତବ୍ବଂ ନାମ। ଦୁତୀଯାରୁପ୍ପେ ପଠମାରୁପ୍ପସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତଂ ଆକାସଂ ଅତିକ୍କମିତବ୍ବଂନାମ।

ପଠମାରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆଲମ୍ବି ତଙ୍କଂନାମ। ତତୀଯାରୁପ୍ପେ ତଂପଠମାରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତଙ୍କଂନାମ। ତସ୍ସ ନତ୍ଥିଭାୱୋ ଆଲମ୍ବିତଙ୍କଂନାମ। ଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପେ ସୋ ନତ୍ଥି ଭାୱୋ ଅତିକ୍କମିତଙ୍କଂ ନାମ। ତତୀଯାରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆଲମ୍ବି ତଙ୍କଂ ନାମାତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଇମଂ ଆରୁପ୍ପମାନସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅତିକ୍କମି ତଙ୍କାନଂପି ଭେଦେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ହୋତି, ତଥାପି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯ ତନନ୍ତିଆଦିନା ଇଧ ଆଲମ୍ବିତଙ୍କାନଞ୍ଚେୱ ସରୂପତୋ ଗହିତତ୍ତା ତେସଂ ଭେଦେନ ଇମସ୍ସ ଭେଦୋ ପାକଟୋତି ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ। ଆରୁପ୍ପମାନସଂ ଆଲମ୍ବଣପ୍ପଭେଦେନ ଚତୁଧା ଠିତଂ। ତଦେୱ ପୁଞ୍ଞପାକ କ୍ରିଯଭେଦେନ ଦ୍ୱାଦସଧା ଠିତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଅରୂପଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୫୭। ଇଦାନି ଯଥାନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଲୋକୁତ୍ତର ଚିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୱତି ସନ୍ଦତି ଅନିୱତ୍ତଗମନୱସେନ ପୱତ୍ତତୀତି ସୋତୋ, ଗଙ୍ଗାଦୀସୁ ଜଲପ୍ପୱାହୋ। ସୋହି ପଭୱତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱମହାସମୁଦ୍ଦା ଅନ୍ତରା ଅନିୱତ୍ତ ମାନୋ ସୱତି ସନ୍ଦତି ପୱତ୍ତତୀତି। ସୋତୋୱିଯାତି ସୋତୋ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ, ଯଥାହ-ଯୋଖୋ ଆୱୁସୋ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଲ। ସମ୍ମାସମାଧି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ ସୋତୋତି। ଅଯଂପିହି ଯଦା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆନୁଭାୱଫରଣୱସେନ ଯାୱଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଅନ୍ତରା ଅନିୱତ୍ତମାନୋଯେୱ ହୁତ୍ୱା ସୱତି ସନ୍ଦତି ପୱତ୍ତତୀତି। ଯଥାହ -

ସେଯ୍ୟଥାପି ଭିକ୍ଖୱେ ଯାକାଚି ମହାନଦିଯୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ। ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ଅଚିରୱତୀ, ସରଭୂ, ମହୀ। ସବ୍ବା ତା ସମୁଦ୍ଦନିନ୍ନା ହୋନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦପୋଣା ସମୁଦ୍ଦପବ୍ଭାରା। ଏୱମେୱ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ବହୁଲିକରୋନ୍ତୋ ନିବ୍ବାନନିନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବାନପୋଣୋ ନିବ୍ବାନ ପବ୍ଭାରୋତି।

ଏତ୍ଥଚ ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନାନଂ କିଲେସାନଂ ପୁନ ଅନୁପଗମନ ୱସେନ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅନୁକ୍କମେନ ପରିପାକଗମନୱସେନଚ ଅନିୱତ୍ତଗମନଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ। ଯଥାହ -

ସେଯ୍ୟଥାପି ଭିକ୍ଖୱେ ଘଟୋ ନିକ୍କୁଜ୍ଜୋ ୱମତେୱ ଉଦକଂ। ନୋପଚ୍ଚାୱମତି। ଏୱମେୱଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ବହୁଲିକରୋନ୍ତୋ ୱମତେୱ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ। ନୋପଚ୍ଚାୱମତୀତି। ଯଥାଚାହ-ସୋତାପତ୍ତି ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନପୁନେତି ନପଚ୍ଚେତି ନପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତିଆଦି।

ଯଥାଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନା ପହୀନେପି କିଲେସେ ପୁନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତିହେ ତୁକଭୂତାପି ପୁନ ଦ୍ୱିହେତୁକାହେତୁକଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯତୋ ତେ ଉପରିଭୱଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ପୁନ ଅପାଯେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ସୀଲୱନ୍ତାପି ପୁନ ଦୁସ୍ସୀଲା ହୋନ୍ତି। ସମାହିତାପି ପୁନ ଉଦ୍ଧତକାୱା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତାୱା ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଞୱାପି ପୁନ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଏଳଅମୂଗା ହୋନ୍ତି। ନତଥା ଅରିଯା। ତେପନ ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନେ କିଲେସେ ପୁନ ନୌପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱଂୱା ହେଟ୍ଠିମାରିଯ ଭାୱଂୱା ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅନୁକ୍କମେନ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପକ୍କଭାୱମେୱ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସେୱ ଆନୁଭାୱେନ ସିଜ୍ଝନ୍ତି ସୋତୋତିନାମଂ ମୂଲପ୍ପଭୱଭୂତେ ତସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗେଏୱ ନିରୁଳହନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ। ତସ୍ସ ସୋତସ୍ସ ଆଦିତୋ ପଜ୍ଜନଂ ପାପୁଣନଂ ସୋତାପତ୍ତି। ସୋତାପତ୍ତିଯା ଅଧିଗମମାନୋ ମଗ୍ଗୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ। ଅଥୱା, ଧମ୍ମସୋତ ସମାପନ୍ନୋ ଅରିଯୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବେ ଅରିଯସନ୍ତାନଗତା ଲୋକିଯ ଲୋକୁତ୍ତରଭୂତା ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ଉପରି ସମ୍ବୋଧିପରା ଯନତାୱସେନ ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନ ପରାଯନତାୱସେନଚ ଅନିୱତ୍ତ ଗତିଯା ପୱତ୍ତମାନା ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଅତ୍ଥେନ ସୋତୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତଂ ସୋତଂ ଆଦିତୋ ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପୁଣନ୍ତି ଏତାଯ ପଟିପଦାଯାତି ସୋତାପତ୍ତି। ସୋତାପତ୍ତିଚ ସା ମଗ୍ଗୋଚାତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ, ପଠମମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତାଯ ସୋତାପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ସୋତାପତ୍ତି ଯଙ୍ଗନ୍ତିହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ମଗ୍ଗୋତିଚ ପଥୋ ଉପାଯୋ। ନିବ୍ବାନଂ ମଗ୍ଗେତି, ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗୀଯତି, କିଲେସେ ମାରେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ମଗ୍ଗୋତିଚ ୱଦନ୍ତି।

[୫୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅରିଯମଗ୍ଗସୋତସ୍ସ ଆଦିତୋ ପଜ୍ଜନଂ ଏତସ୍ସାତି ସୋତାପତ୍ତି। ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ପୁଗ୍ଗଲେ ପୱତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିସଦ୍ଦୋ କତ୍ଥଚି ଦିଟ୍ଠୋତି।

[୫୫] ଏତେନ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋତି ଇଦଂପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ।

[୫୬] ଟୀକାସୁ ପନ

ସୋତାପତ୍ତିଯା ଲଦ୍ଧଂ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ସୋତାପତ୍ତି ମଗ୍ଗଚିତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଚିତ୍ତସଦ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧୋ ସୋତାପତ୍ତିସଦ୍ଦୋ କତ୍ଥଚି ପାଠଇଯଂ ଦିସ୍ସୋତି।

୫୮। ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ସକିଂ ଇମଂଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛତି ସୀଲେନାତି ସକଦାଗାମୀ। ଦୁତୀଯଫଲଟ୍ଠୋ। ସୋ ହି ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନକାମ ରାଗାନୁସଯତ୍ତା କାମଲୋକାଗମନ କିଲେସସବ୍ଭାୱେନ ତଂ ସଭାୱାନାତି ୱତ୍ତନତୋ ଉପରି ଭୱଗ୍ଗେ ଠିତୋପି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ପୁନ ଇମଂ କାମଧାତୁଂ ଆଗମନପ୍ପକତିକୋଏୱ ହୋତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଚତୁକ୍କନିପାତେ -

ଇଧ ସାରିପୁତ୍ତ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ସୋ ଦିଟ୍ଠେୱଧମ୍ମେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ନେସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା ଯତନୁପଗାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଆଗାମୀ ହୋତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ସାରିପୁତ୍ତ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ସୋ ଦିଟ୍ଠେୱାଲ। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅନାଗାମୀ ହୋତି ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇମଂ କାମାୱଚର ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧ ଭାୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ କିଲେସଗତିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ନ ପୁଗ୍ଗଲ ଗତିୱସେନ। ନ ହି ବ୍ରହ୍ମଭୂତା ସୋତାପନ୍ନ ସକଦା ଗାମିନୋ ପଟିପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ହେଟ୍ଠିମଂପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। କୁତୋ କାମ ଲୋକଂ। କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଚେ। ଅନୁସଯଯମକେ –

କାମଧାତୁଯା ଚୁତସ୍ସ ରୂପଧାତୁଂ ଅରୂପଧାତୁଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ସତ୍ତଅନୁସଯା ଅନୁସେନ୍ତି, କସ୍ସଚି ପଞ୍ଚଅନୁସଯା ଅନୁସେନ୍ତି, କସ୍ସଚି ତଯୋ ଅନୁସଯା ଅନୁସେନ୍ତୀତି ୱତ୍ୱା ରୂପ ଧାତୁଯା ଅରୂପଧାତୁଯା ଚୁତସ୍ସ କାମଧାତୁଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତେୱ ଅନୁସଯା ଅନୁସେନ୍ତୀତି।

ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିଞ୍ଞାଯତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମୱାକ୍ୟେ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମୀନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚ। ଅନାଗାମିସ୍ସ ୱସେନ ତଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ, ପଚ୍ଛିମୱାକ୍ୟେପନ ବ୍ରହ୍ମଭୂତାନଂ ସୋତା ପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମୀନଂ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ କାମଲୋକଂ ଗମନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ କେୱଲଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସେୱ ୱସେନ ସତ୍ତେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମହଦଯ ୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ –

"ରୂପାୱଚରେ ନିବ୍ବତ୍ତା ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ନପୁନ ଇଧା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି। ଏତେହି ଝାନଅନାଗାମିନୋ ନାମା"ତି ଚ। "ନୱସୁ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତଅରିଯ ସାୱକାନଂ ତତ୍ରୁପ ପତ୍ତିପି ହୋତି ଉପରୂପପତ୍ତିପି। ନହେଟ୍ଠୁ ପପତ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂପନ ତତ୍ରୁପପତ୍ତିପି ହୋତି ଉପରୂପପତ୍ତି ହେଟ୍ଠୁପପତ୍ତିପୀ"ତି ଚ।

ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚଖୋ ଅନାଗମନଂ ମଗ୍ଗସହାଯେନ ଝାନାନୁଭାୱେନେୱ ସିଦ୍ଧଂ। ନମଗ୍ଗାନୁଭାୱେନାତି। ଏତ୍ଥଚ ଇମଂ ଲୋକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଇମଂ ମନୁସ୍ସଲୋକନ୍ତି ୱା ଇମଂ କାମାୱଚରଲୋକନ୍ତିୱା ଦ୍ୱିଧାପି ଅତ୍ଥୋ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସତି ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଏତସ୍ସ ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋପି ଚ ଆଗଚ୍ଛତୀତି। ପାଠଇଯଂପନ ପଚ୍ଛିମତ୍ଥୋୱ ୱୁତ୍ତୋୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଅନାଗାମୀ ତେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ସୋତାପନ୍ନସକଦା ଗାମିନୋ ତେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି। ଏତ୍ଥଚ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇମିନା ଇମଂ କାମାୱଚରଲୋକଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅନାଗାମୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇମିନାପନ ଦ୍ୱେପି ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ସକିଂ ପୁନ ଇମଂ କାମାୱଚରଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସକଦାଗାମିନୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କସ୍ମା, ନିରନ୍ତରୱାକ୍ୟେସୁ ଠିତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂଇତ୍ଥତ୍ତ ସଦ୍ଦାନଂ ନାନାତ୍ଥା ସମ୍ଭୱତୋ। ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସେଚ କଣ୍ଣକତ୍ଥ ସୁତ୍ତେ -

ଯୋ ସୋ ମହାରାଜ ବ୍ରହ୍ମା ସବ୍ୟାପଜ୍ଝୋ, ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ଯୋସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝୋ, ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି।

ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ୟାପଜ୍ଝୋତି ଏତେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ ସହ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଭୂତା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଗହିତା ହୋନ୍ତି। ତେହି ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ

ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଚେତସିକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ଯାପଜ୍ଜଂପି ଅପହୀନମେୱାତି ସବ୍ଯାପଜ୍ଜାନାମ। ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇମଂ କାମଲୋକଂ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ପୁନ ଆଗମନସୀଲୋ ଆଗମନପ୍ପକତିକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତବ୍ବିପରୀତେନ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ୱାକ୍ଯସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେସୁପନ ଦ୍ୱୀସୁ ସକଦାଗାମୀସୁ ପୁରିମସ୍ସ ଅନଞ୍ଞସା ଧାରଣେନେୱ ସବ୍ବପଥମଂ ଅରିଯ ମଗ୍ଗ ସୋତାଧି ଗମନ ଗୁଣେନ ସୋତାପନ୍ନୋ ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୁଗ୍ଗଲଗତିୱସେନ ପନେତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତାନଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମତାଦିଭାୱୋୱିଯ ସକଦାଗାମିଭାୱୋପି ନତ୍ଥି। ପଥମଦୁତୀଯଫଲଟ୍ଠାପିହି ତତ୍ଥ ଅନାଗାମିସଙ୍ଖ୍ଯମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମା ସକଦାଗାମୀତି ଇଦଂ କାମଜାତିକା ନଂଏୱ ଦୁତୀଯଫଲଟ୍ଠାନଂ ସିଦ୍ଧଂ ନାମନ୍ତି କତ୍ୱା ତେସଂ କାମଲୋକେ ଏୱ ହେଟ୍ଠୁପରୁପପତ୍ତି ୱସେନ ସକିଂ ଆଗମନଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପାଠଇଯଂପି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମସ୍ସ କୋଲଂକୋଲସ୍ସ ଏକବୀଜିସ୍ସ ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଯୋଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରହାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ସୋପନ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ଇଧପତ୍ୱା ଇଧପରିନିବ୍ବାଯୀ, ତତ୍ଥ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଇଧପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ତତ୍ଥ ପତ୍ୱା ଇଧ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଇଧପତ୍ୱା ତତ୍ଥନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଇଧ ପରିନିବ୍ବାଯୀ। ତତ୍ଥପତ୍ୱା ଇଧନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥପରିନିବ୍ବାଯୀତି। ତତ୍ଥ ଇଧ ପତ୍ୱା ଇଧ ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଇଧ ମନୁସ୍ସଭୱେ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଇଧମନୁସ୍ସ ଭୱେଯେୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯନଧମ୍ମୋ। ତତ୍ଥ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ତସ୍ମିଂଦେୱଲୋକେ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେଯେୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯନଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱାତି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଯେସଂ ପନ ଇମଂ ଲୋକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଇମଂ ମନୁସ୍ସଲୋକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସଂ ସୋ ପଞ୍ଚୱିଧୋଯେୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଛଟ୍ଠୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ।

ୱିଭାୱନିଯଞ୍ଚ

''ପଞ୍ଚସୁ ସକଦାଗାମୀସୁ ପଞ୍ଚମକୋୱ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ, ସୋ ହି ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ସକିଂ ଇଧ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାପରିନିବ୍ବାନ ସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମହାୱଗ୍ଗ ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥା ଯଞ୍ଚ ସୋପି ଛଟ୍ଠୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକିଂ ଆଗମନଟ୍ଠେନ ଆଗତୋଯେୱ। ଯସ୍ମାଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାପି ଯାୱ ଉପରିମଗ୍ଗୋ ନାଗଚ୍ଛତି। ତାୱ ପଥମଫଲଟ୍ଠଭୂତା ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମତାଯଂୱିଯ ଦୁତୀଯଫଲଟ୍ଠଭୂତା ସକିଂ ଆଗମନପ୍ପକତିଯଂ ସଣ୍ଠିତାଯେୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଧ କୋଚି ଦୁତୀଯଫଲଟ୍ଠୋ ସକିଂ ଆଗମନଟ୍ଠେନ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ସକଦା ଗାମୀନାମ ନ ନହୋତୀତି ସବ୍ବୋପି ସୋ ଛବ୍ବିଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଧ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ସକଦାଗାମିଯେୱନାମ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସକଦା ଗାମିସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ସଯଂ ଜନକଭୂତୋ ସକଦାଗାମୀନଂ ଜନେତବ୍ବଂ ଜନେତୀତି ଇଧ ଜନେତବ୍ବ ଜନକସମ୍ବନ୍ଧେନ ୱିସେସନ ୱିସେସିତବ୍ବତା ଞାଯାଗତା ଏୱ ହୋତି। ଯଥା ତିସ୍ସମାତା ଫୁସ୍ସମାତାତି।

[୫୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ସାଞ୍ଞାଯାଗତାଏୱ ନହୋତି। ପଯୋଜନଂ ପନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି। ପଯୋଜନୱସେନ ଅୱିରୁଦ୍ଧା ହୋତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''କିଞ୍ଚାପି ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିନୋ ତଥାଗମନାସମ୍ଭୱତୋ ଫଲଟ୍ଠୋଯେୱ ସକଦାଗାମୀନାମ। ତସ୍ସପନ କାରଣଭୂତୋ ପୁରିମୁପ୍ପନ୍ନୋ ମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗନ୍ତରାୱଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ଫଲଟ୍ଠେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋତି। ଏୱଂ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ''ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ।

୫୯। ଓରମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନଂ ସବ୍ବସୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ପୁନ ଇମଂ କାମଲୋକଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅନାଗାମୀ। ଏକନ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋଏୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ କେୱଲଂ ଇମସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆନୁଭାୱୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପରିମଗ୍ଗ ୱିପସ୍ସନାଯ ପନ ଆଗତାଯ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେଯେୱ ଅରହତ୍ତ ମଗ୍ଗପରାଯନୋପି ହୋତିଯେୱ। ଅନାଗାମିସ୍ସ ତତୀଯଫଲଟ୍ଠସ୍ସମଗ୍ଗୋ। ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ୱିଗ୍ଗହୋ।

୬୦। ମହପ୍ଫଲକାରିତାଗୁଣଯୋଗେନ ପୂଜାୱିସେସଂ ଅରହତୀତି ଅରହା। ଖୀଣାସୱୋ ଚତୁତ୍ଥଫଲଟ୍ଠୋ। ଅରହତୋ ଭାୱୋ ଅରହତ୍ତଂ, ଚତୁତ୍ଥଫଲଂ। ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ। ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବଚନଂ। ପିସଦ୍ଦେନ ପାଠଇଯଂ ୱିଭତ୍ତେ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତପ୍ପଭେଦେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଯଂ ତାୱ ପଥମମଗ୍ଗେ ଝାନନାମେନ ୱୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱାରେସୁ ପଥମେ ସୁଦ୍ଧିକପଟିପଦାୱାରେଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକନଯାନଂ ୱସେନ ନୱଚିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ତଥା ସୁଦ୍ଧିକସୁଞ୍ଞତାଯ ସୁଞ୍ଞତପ୍ପଟିପଦାଯ ସୁଦ୍ଧିକପ୍ପଣିହିତେ ଅପ୍ପଣିହିତପ୍ପଟିପଦାଯଚାତି ପଞ୍ଚସୁ ୱାରେସୁ ଦସନ୍ନଂ ନଯାନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଚିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ତଥା ମଗ୍ଗସତିପଟ୍ଠାନାଦୀହି ଏକୂନୱୀସତିଯା ନାମେହି ୱୁତ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚେକଂ ପଞ୍ଚସୁ ୱାରେସୂତି ୱୀସତିଯା ନାମେହି ୱୁତ୍ତେ ୱାରସତେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନଯସତାନଂ ୱସେନ ନୱଚିତ୍ତସତାନି ହୋନ୍ତି। ପୁନ ଚତୂହି ଅଧିପତୀହି ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେସୁ ଚତୂସୁ ୱାରସତେସୁ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ନଯସତାନଂ ୱସେନ ତୀଣି

ସହସ୍ସାନି ଛସତାନିଚ ହୋନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ପଥମମଗ୍ଗେ ନଯ ସହସ୍ସୱସେନ ଚତ୍ତାରିଚିତ୍ତସହସ୍ସାନି ପଞ୍ଚଚିତ୍ତ ସତାନିଚ ହୋନ୍ତି। ତଥା ସେସମଗ୍ଗେସୁପୀତି ଏୱଂ ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଚତୁନ୍ନଂ ନଯ ସହସ୍ସାନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠାରସ ମଗ୍ଗ ଚିତ୍ତ ସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ସଟ୍ଠସତିପଟ୍ଠାନ ୱିଭଙ୍ଗେସୁ ପନ ୱୀସତିନଯ ସହସ୍ସାନଂ ୱସେନ ନୱୁତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତସହସ୍ସାନି। ମଗ୍ଗୱିଭଙ୍ଗେ ଅଟ୍ଠୱୀସତିଯା ନଯ ସହସ୍ସାନଂ ୱସେନ ସତସହସ୍ସଂ ଛଳ୍ଳୀସତିସହସ୍ସାନି ଚ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁପନ ନଯଭେଦାଏୱ ୱୁତ୍ତା। ନଚିତ୍ତ ଭେଦାତି।

[୫୮] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

ପିସଦ୍ଦେନ ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତଂ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସଭେଦଂ ନଯଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇମସ୍ମିଂ କୁସଲନିଗମେ ନ ୱତ୍ତଙ୍ଗଂ।

ସୋହି ସଟ୍ଠିସହସ୍ସଭେଦୋ ନଯୋ ୱିପାକଟ୍ଠାନେଏୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତୋତି।

[୫୯] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ପଟିପଦାଭେଦଂ ଅନାମସିତ୍ୱା କେୱଲଂ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅପ୍ପଣିହି ତୋତି ଦ୍ୱିଧା ୱିଭତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନଯୁଜ୍ଜତି।

ପାଠଈଯଞ୍ହି ପଟିପଦାଭେଦୋ ଆଦିମ୍ହିଯେୱ ଆଗତୋତି। ନଚ ଆଦିମ୍ହି ସୁଞ୍ଞତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ଦ୍ୱିଧା ୱିଭତ୍ତୋ ନିରନ୍ତରୱାରୋ ଅତ୍ଥୀତି।

[୬୦] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ସୁଞ୍ଞତୋ ଏକୋ ନଯୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଏକୋ, ପଟିପଦା ୱିସିଟ୍ଠା ସୁଞ୍ଞତା ଚତ୍ତାରୋ, ଅପ୍ପଣିହିତା ଚତ୍ତାରୋତି କତ୍ୱା ଦସନଯା ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଏୱଂ ଝାନ ନାମେନ ଦସଧା ୱିଭତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ନ ହି ସୁଞ୍ଞତାଦଯୋ ଇଧ ନଯାନାମ ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ପନ ଏକେ କସ୍ମିଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକନଯାଏୱ ଇଧ ନଯାନାମାତି। ଏତେନ ତଥା ମଗ୍ଗସତିପଟ୍ଠାନିଚ୍ଛାଦିକଂପି ସଙ୍କଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତୀତି। [ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ]

୬୧। ଫଲଚିତ୍ତେ ଫଲନ୍ତି ୱିପାକଭୂତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକ ମଗ୍ଗୋ। ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମସମୂହୋୱା। ସୋତାପତ୍ତିଯା ଅଧିଗତଂ ଫଲଂ। ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥୱା ପରିଯାପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସୋତାପତ୍ତି ଫଲ ଚିତ୍ତଂ। ଏସନଯୋ ଦୁତୀଯତତୀଯେସୁପି। ଅରହତ୍ତଞ୍ଚ ତଂ ଫଲଞ୍ଚାତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ। ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂୱା ପରିଯାପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ନିରୁତ୍ତି।

୬୨। ସଙ୍ଗହଗାଥାଯଂ ଚତୁମଗ୍ଗପ୍ପଭେଦେନାତି ଚତୁକ୍କୁତ୍ତଂ ପତ୍ତଙ୍କତ୍ତା ଚତୁଦ୍ଧିଧାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗାନଂ ପଭେଦେନ। କସ୍ମାପନ ତେ ଚତୁକ୍କୁତ୍ତଂ ପତ୍ତଙ୍କାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେ ତାୱ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମୁଦୂନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାଏୱ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅଞ୍ଞେପନ କାମରାଗବ୍ୟାପାଦେପି ତନୁଭୂତେପି କାତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଦୁତୀଯମଗ୍ଗେ ତାନି ଥୋକଂ ପଟୂନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ କାମରାଗବ୍ୟାପାଦେ ତନୁଭୂତେ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ପନ ନସକ୍କୋହିଯେୱ। ତତୀଯମଗ୍ଗେ ତାନି ପଟୁତରାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ କାମରାଗବ୍ୟାପାଦେ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ରୂପାରୂପ ରାଗମାନୁଦ୍ଧଚ୍ଚାୱିଜ୍ଜାଯୋପନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନସକ୍କୋତିଯେୱ। ଚତୁତ୍ଥ ମଗ୍ଗେପନ ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଟୁତମାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ ତାଚ ଅଞ୍ଞେଚ ସବ୍ବେପି ପାପଧମ୍ମେ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଏୱଂ ଚତୁକ୍କୁତ୍ତଂ ପୱତ୍ତମାନାଏୱ ପରିନିଟ୍ଠିତକିଚ୍ଚତ୍ତା ତେ ମଗ୍ଗା ଚତୁକ୍କୁତ୍ତଂ ପତ୍ତଙ୍କା ହୋନ୍ତୀତି। କୁସଲଂ ଚିତ୍ତଂ ଚତୁମଗ୍ଗପ୍ପଭେଦେନ ଚତୁଧା ମତଂ। ପାକଂପି ତସ୍ସ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ ଫଲତ୍ତା ତଥା ଚତୁଧାମତଂ। ଇତି ଅନୁତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଧା ମତନ୍ତି ଯୋଜନା। ନତ୍ଥି ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରଂ ଅଧିକଂ ଏତସ୍ସାତି ଅନୁତ୍ତରଂ।

୬୩। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ କ୍ରିଯଚିତ୍ତଂନାମନ ଗହିତନ୍ତି, କ୍ରିଯାନୁତ୍ତରସ୍ସ ଅଭାୱାତି, କସ୍ମା ପନସ୍ସ ଅଭାୱୋତି। ମଗ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକତ୍ତାତି। ଯଦି ହି ତଂ ଲୋକିଯକୁସଲଂୱିଯ ନାନାକ୍ଖଣେସୁ ପୱତ୍ତେଯ୍ୟ। ତଦା ନିରନୁସଯସନ୍ତାନେପି ପୱତ୍ତିତ୍ୱା କ୍ରିଯା ନୁତ୍ତରଂନାମ ସିଯାତି। କସ୍ମାପନ ତଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକମେୱ ହୋତୀତି। ମଗ୍ଗସ୍ସ ମହାନୁଭାୱତ୍ତାତି। କଥଞ୍ଚ ମହାନୁଭାୱୋତି। ୱୁଚ୍ଚତେ। ଅରିଯମଗ୍ଗୋହି ନାମ ସକିଂ ପୱତ୍ତମାନୋଯେୱ ଅତ୍ତନା ପହାତବ୍ବେ କିଲେସେ ପୁନ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପାଦେତ୍ୱା ପଜହତି। ଅଯମସ୍ସ ଏକୋ ଆନୁଭାୱୋ। ୱିପାକଞ୍ଚ କୁସଲକ୍ରିଯଜୱନଂୱିଯ ଜୱନକିଚ୍ଚ ଯୁତ୍ତଂ ଯଦା କଦାଚି ସମାପଜ୍ଜନକ୍ଖମଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନନ୍ତରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜନେତି। ଅଯମସ୍ସ ଦୁତୀଯୋ ଆନୁଭାୱୋ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ

କିଲେସପ୍ପହାନନ୍ତାଯପି ପୁନ ଉପ୍ପାଦେତଙ୍କକିଞ୍ଚିନାମ ନତ୍ଥି। ତଥା ସମାପତ୍ତି ଅତ୍ଥାଯପୀତି। ସଚେପି ହି କୋଟି ଅହଂ ଫଲଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛାମି। ପୁବ୍ବେ ଲଦ୍ଧଂ ମଗ୍ଗମେୱ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ପରିକପ୍ପଂ କରେଯ୍ୟ। ତଦା ପୁବ୍ବେ ସକିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧମଗ୍ଗଚେତନାନୁଭାୱେନ ଫଲଚିତ୍ତମେୱ ପୱତ୍ତେଯ୍ୟ। ନ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ। କସ୍ମା, ଅପ୍ପଟିବାହି ଯାନୁଭାୱତ୍ତା ମଗ୍ଗସ୍ସ। ଅଯଞ୍ହି ମଗ୍ଗାନୁଭାୱୋନାମ କେନଚି ଛନ୍ଦେନ ୱା ୱସେନ ୱା ଅଜ୍ଝାସଯେନ ୱା ପରିକପ୍ପେନ ୱା ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟୋଯେୱ ହୋତୀତି।

୬୪।ଦ୍ୱାଦସାକୁସଲାନେୱନ୍ତିଆଦି ସଙ୍ଖେପେନ ଚତୁବ୍ଭୂମକ ଚିତ୍ତାନଂ ଜାତିୱସେନ ସଙ୍ଗହୋ। ଏୱଂ ଇମିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ଅକୁସ ଲାନି ଦ୍ୱାଦସେୱହୋନ୍ତି। କୁସଲାନି ଏକୱୀସତିଏୱ। ୱିପାକାନିଛତ୍ତିଂ ସେୱ। କ୍ରିଯଚିତ୍ତାନି ୱୀସତିଏୱାତି ଟୀକାଯଂ ଯୋଜୀଯତି। କେଚିପନ କୁସଲାନଂ ୱିପାକାନଞ୍ଚ ଉପରିୱତ୍ତମାନତ୍ତାଏୱସଦ୍ଦଂ ଆଦିଅନ୍ତପଦେସ୍ୱେୱ ଯୋଜେସୁଂ। ଚତୁପଞ୍ଞାସଧାତିଆଦି ଭୂମିୱସେନ ସଙ୍ଗହୋ। କାମେପରିଯା ପନ୍ନାନି ଚିତ୍ତାନି ଚତୁପଞ୍ଞାସଧା ଇରଯେ କଥେଯ୍ୟ। ରୂପେ ପନ୍ନରସ। ଅରୂପେ ଦ୍ୱାଦସ। ତଥା ଅନୁତ୍ତରେ ପରିଯାପନ୍ନାନି ଚିତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠଧା ଈରଯେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ଅନୁତ୍ତରେତି ଲୋକୁତ୍ତର ଭୂମିଯଂ। ସା ପନ ଦୁୱିଧା ସଙ୍ଖତଭୂମି, ଅସଙ୍ଖତଭୂମୀତି। ସଙ୍ଖତାପି ଚତୁବ୍ବିଧା। ଯଥାହ –

ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଝାନଂ ଭାୱେତି ପଥମାଯ ଭୂମିଯା ପତ୍ତିଯା।ଲ। ଦୁତୀଯାଯ।ଲ। ତତୀଯାଯ।ଲ। ଚତୁତ୍ଥାଯ ଭୂମିଯା ପତ୍ତିଯାତି।

ତତ୍ଥ ଭୂମୀତି ସାମଞ୍ଞଫଲଂ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଥମମଗ୍ଗଫଲଯୁ ଗଳଅଂୱା ପଥମଭୂମି।ଲ। ଚତୁତ୍ଥ ମଗ୍ଗଫଲ ଯୁଗଳଅଂ ଚତୁତ୍ଥଭୂମୀତି ଏୱଂପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଅତ୍ଥତୋପନ ରାଗଉଯପରିଗ୍ଗହୱିମୁତ୍ତିଯା ତେଭୂମକଧମ୍ମେସୁ ଅପରିଯାପନ୍ନତା ସଙ୍ଖାତେନ ଅୱତ୍ଥା ୱିସେସେନ ଯୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମୱିସେସୋ। ସୋଚ କିଲେସପ୍ପହାନ ୱିସେସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଜାତୋତି।

[୬୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଇତରଭୂମିଯୋୱିଯ ଲୋକୁତ୍ତରଭୂମିନାମ ୱିସୁଂ ନତ୍ଥି। ନୱ ୱିଧଧମ୍ମସମୂହୋଏୱ ତେସଂ ଭୂମିପରିଯାଯୋତି କତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''କତ୍ଥଚି ଅପରିଯାପନ୍ନାନି ନୱୱିଧଲୋକୁତ୍ତର ଧମ୍ମସମୂହେକଦେସଭୂତାନି ରୁକ୍ଖେ ସାଖା ତ୍ୱାଦୀସୁ ୱିଯ ଅନୁତ୍ତରେ ଚିତ୍ତାନୀତି ୱୁତ୍ତାନୀ''ତି। ତଂ ନଯୁଜ୍ଜତି।

ଦୁୱିଧାହି ଭୂମି ଅୱତ୍ଥାଭୂମି, ଓକାସଭୂମୀତି। ତତ୍ଥ ଅୱତ୍ଥା ଭୂମିଏୱ ନିପ୍ପରିଯାଯଭୂମି। ନ ଇତରା। ସା ହି ଓକାସଭୂମିନାମ ଧମ୍ମାନଂ ତଂ ତଂ ଅୱତ୍ଥାୱିସେସୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧାତି। ତଂ ତଂ ଅୱତ୍ଥା ୱିସେସୋତିଚ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ କାମାୱଚରତାଦି ଅୱତ୍ଥା ୱିସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅପିଚ ଏକତିଂସଭୂମିଯୋପି କୁସଲାକୁସଲଧମ୍ମାନଂ ହୀନପଣୀତଓଳଆରିକସୁଖୁମତା ସଙ୍ଖାତେହି ଅୱତ୍ଥାୱିସେସେହିଏୱ ସିଜ୍ଝନ୍ତୀତି।

୬୫। ଏୱଂ ଚତୁବ୍ଭୂମକ ଚିତ୍ତାନି ସଙ୍ଖେପତୋ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ଇତ୍ଥନ୍ତିଆଦିଗାଥମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା। ଅଥୱାପନ ଇତ୍ଥଂ ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ଏକୁନନୱୁତିପ୍ପଭେଦଂ ମାନସଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୱୀସସତଂ କତ୍ୱା ୱିଚକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିତା ୱିଭଜନ୍ତୀତି।

[୬୨] ଟୀକାସୁ ପନ

ଗାଥାଯ ପୁବ୍ବଦ୍ଧଂ ପୁରିମଗାଥାନଂ ନିଗମନଂ କତ୍ୱା ଅପରଦ୍ଧମେୱ ଆରଦ୍ଧନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଯୋଜେନ୍ତି। ତଂ କଥମେକୂନ ନୱୁତିୱିଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୱୀସସତଂ ହୋତୀତି ଇମିନା ନସମେତୀତି।

ଇଦାନି ତଂ ଏକୱୀସସତୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥଂ।ଲ। ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତି ସୁଖେକଗ୍ଗତା ସହିତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଥମଜ୍ଝାନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ପଥମଜ୍ଝାନେନ ଯୁତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ପଥମଜ୍ଝାନସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ। ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାସୋ।

[୬୩] ଟୀକାସୁ ପନ

''ପଥମଜ୍ଝାନଞ୍ଚ ତଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତଞ୍ଚା''ତି ଯୋଜେନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ନ ହି ଝାନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନଚ ଚିତ୍ତଂ ଝାନଂ। ଅଞ୍ଞଞ୍ହି ଝାନଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି।

[୬୪] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଝାନଙ୍ଗୱସେନ ପଥମଜ୍ଝାନ ସଦିସତ୍ତା ପଥମଜ୍ଝାନଞ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ନ ହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଂ ପଥମଜ୍ଝାନସଦିସତ୍ତେନ ପଥମଜ୍ଝାନସଞ୍ଜଂ ଲଭତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ତଞ୍ହି ସଯମେୱ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଭାୱେନ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ପଥମଜ୍ଝାନଂନାମ ହୋତୀତି। ଇଦଞ୍ହି ଝାନଂନାମ ଲୋକିଯଂୱା ହୋତୁ ଲୋକୁତ୍ତରଂୱା। ଯଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ହୋତି। ତଂ ସଯମେୱ ପଥମଜ୍ଝାନନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ। ଯଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ। ତିଯଙ୍ଗିକଂ। ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ। ପୁନ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ। ତଂ ସଯମେୱ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନନ୍ତି ସିଦ୍ଧନ୍ତି। ଲୋକୁତ୍ତରେୱା ଦୁତୀଯାଦିଭାୱସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମୱସେନ ଅସିଦ୍ଧତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ।

[୬୫] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ସଦିସଭାୱେନେୱ ଲୋକୁତ୍ତରେ ତେସଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକାଦୀନଂ ଝାନ ୱୋହାରସିଦ୍ଧତାଦୀପନତ୍ଥଂ। ‘‘ପାଦକଜ୍ଝାନ ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନ ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯେସୁ ହି ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ତଂ ତଂ ଝାନସଦିସତ୍ତା ୱିତକ୍କାଦିଅଙ୍ଗପାତୁଭାୱେନ ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ପଥମଜ୍ଝାନାଦି ୱୋହାରଂ ଲଭନ୍ତା ପଚ୍ଚେକଂ ପଞ୍ଚଧା ୱିଭଜନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ନ ହି ମଗ୍ଗା ପଥମଜ୍ଝାନାଦି ୱୋହାରଂ ଲଭନ୍ତି। ଅଞ୍ଞୋ ହି ମଗ୍ଗୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଝାନନ୍ତି। ଅପିଚ, ଯଦି ଉପନିଜ୍ଝାଯନଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚନୀକଜ୍ଝାପନଟ୍ଠେନଚ ଝାନଂନାମ ସିଯା। ତଦା ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନାନିଏୱ ସାତିସଯତୋ ଝାନାନିନାମ ସିଯୁଂ। ନ ଇତରାନି। ତାନି ହି କସିଣାଦିନିମିତ୍ତମତ୍ତଂ ଉପେଚ୍ଚ ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେଚ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନମତ୍ତେନ ଝାପେନ୍ତି। ଲୋକୁତ୍ତରାନିଯେୱପନ ଅତିଗମ୍ଭୀରଂ ଅଭିଦୁଦ୍ଦସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଉପେଚ୍ଚ ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେଚ ସମୂଲେ ସାନୁସଯେ ସବ୍ବସୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନୱସେନ ଝାପେନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଅପ୍ପନାଝାନାନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଭାୱୋନାମ ପକତିଯା ଏୱ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ନ ପଥମଜ୍ଝାନିକେସୁ ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ପାଦକଜ୍ଝା ନାଦିନା ପଚ୍ଚଯୱିସେସେନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି। ଚତୁରଙ୍ଗିକାଦି ଭାୱୋ ପନ ତେନ ପଚ୍ଚଯୱିସେସେନ ୱିନା ନ ସିଜ୍ଝତି। ଅସତିହି ତସ୍ମିଂ ସବ୍ବଂପି ଝାନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ଲୋକିଯଜ୍ଝାନେସୁ ଆଦିକମ୍ମିକକାଲେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦୁତୀଯାଦିକସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରଭୂତା ଭାୱନା ସଯଂ ୱିତକ୍କାଦିଯୁତ୍ତା ସମାନାପି ୱିତକ୍କାଦୀସୁ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନଞ୍ଞାଣେନଚେୱ ଇଦାନି ଅୱିତକ୍କଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଇଦାନି ଅୱିଚାରଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ଏୱମାଦିନା ପୱତ୍ତେନ ଅଜ୍ଝାସଯ ୱିସେସେନଚ ଯୁତ୍ତତ୍ତା କାଚି ୱିତକ୍କୱିରାଗଭାୱନାନାମ ହୋତି। କାଚି ୱିଚାର ୱିରାଗଭାୱନା ନାମ। କାଚି ପୀତିୱିରାଗଭାୱନା ନାମ। କାଚି ସୁଖୱିରାଗଭାୱନାନାମ। କାଚୀ ରୂପୱିରାଗଭାୱନାନାମ। ଅସଞ୍ଞିଗାମୀନଂ ପନ ସଞ୍ଞାୱିରାଗଭାୱନାନାମ ହୋତି। ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଝାନଂ ଅୱିତକ୍କଂୱା ଅୱିଚାରଂୱା ଅପ୍ପୀତିକଂୱା ଉପେକ୍ଖାସହ ଗତଂୱା କାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଝାନେସୁ ୱସୀଭୂତକାଲେପନ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନଞ୍ଞାଣେନ ୱିନା କେୱଲଂ ଅଜ୍ଝାସଯମତ୍ତେନ ଯଂଯଂ ଝାନଂ ଇଚ୍ଛତି। ତଂ ତଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତିଯେୱ। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପଚାରଭୂତା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନି ୱିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତା ଭାୱନା ସଯଂ ୱିତକ୍କାଦିଯୁତ୍ତା ସମାନାପି ନାନାସତ୍ତିଯୁତ୍ତା ହୋତି। କାଚି ୱିତକ୍କୱିରାଗଭାୱନାନାମ। କାଚି ୱିତକ୍କୱିଚାରୱିରାଗଭାୱନା ନାମ। କାଚି ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତି ୱିରାଗଭାୱନାନାମ। କାଚି ୱିତକ୍କୱି ଚାରପୀତିସୁଖୱିରାଗଭାୱନାନାମ। ତତ୍ଥ ଯା ୱିତକ୍କଂ ୱିରାଜେତୁଂ ଅତିକ୍କାମେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସା ୱିତକ୍କୱିରାଗଭାୱନାନାମ। ଏସ ନଯୋ ସେସାସୁପୀତି।

୬୬। କସ୍ସପନ ବଲେନ ସା ୱିପସ୍ସନା ନାନାସତ୍ତି ଯୁତ୍ତା ହୋତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ପାଦକଜ୍ଝାନବଲେନାତି ଏକୋ ଥେରୱାଦୋ। ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନ ବଲେନାତି ଏକୋ। ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯ ବଲେନାତି ଏକୋ। ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ଝାନଂ ତସ୍ସା ୱିପସ୍ସନାଯ ପାଦକତ୍ଥାଯ ଆସନ୍ନେ ସମାପଜ୍ଜୀଯତି। ତଂତଂ ପାଦକଜ୍ଝାନଂନାମ। ତଂଚେ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ପାକତିକାଏୱ। ସଚେ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ୱିତକ୍କୱିରାଗସତ୍ତିଯୁତ୍ତା ହୋତି। ମଗ୍ଗେ ଅୱିତକ୍କଂ ଝାନଂ ନିଯାମେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି ପାଦକଜ୍ଝାନେସୂତି ଅଯଂ ପାଦକୱାଦୋ। ପାଦକଜ୍ଝାନେ ସତି ତଂସଦିସମେୱ ମଗ୍ଗେ ଝାନଂ ହୋତି। ଅସତିପନ ମଗ୍ଗେ ପଥମଜ୍ଝାନମେୱ ହୋତି। ସମ୍ମସି ତଜ୍ଝାନଂୱା ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୋୱା ମଗ୍ଗେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯମେତୁଂ ନସକ୍କୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋତି। ପାଦକଜ୍ଝାନେ ସତି ତଂୱା ଅଞ୍ଞଂୱା ଯଂଯଂ ଝାନଂ ସମ୍ମସୀଯତି। ତଂଚେ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ପାକତି କାଏୱ। ସଚେ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ୱିତକ୍କୱିରାଗସତ୍ତି ଯୁତ୍ତା ହୋତି। ମଗ୍ଗେ ଅୱିତକ୍କଂ ଝାନଂ ନିଯାମେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନେସୂତି ଅଯଂ ସମ୍ମସିତୱାଦୋ। ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରମ୍ମଣଭାୱେନ ସହ ଚରିତତ୍ତା ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନମେୱ ପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ଅଜ୍ଝାସଯତୋଚ ବଲୱତରନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ୱିପସ୍ସନାପାଦକଂ କିଞ୍ଚିଝାନଂ ନତ୍ଥୀତି ଇମସ୍ମିଂ ୱାଦେ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି।

ପାଦକଜ୍ଝାନେ ସତି ତଂୱା ଅଞ୍ଞଂୱା ମଗ୍ଗେ ଯଂଯଂଝାନଂ ଇଚ୍ଛତି। ତଂତଂ ଝାନଂ ଇଜ୍ଝତି। ୱିପସ୍ସନାପି ଇଚ୍ଛାନୁରୂପଂ ୱିତକ୍କୱିରାଗାଦିଭାୱଂ ପତ୍ତା ହୋତୀତି ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୱାଦୋ। ଯଥା ଲୋକିଯଜ୍ଝାନେସୁ ଆସନ୍ନେ ୱୁଟ୍ଠିତଜ୍ଝାନଂ ଉପରିଜ୍ଝାନୁପଚାର ଭାୱନାଯ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକମତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ପନ ଉପରିଜ୍ଝାନେ ଝାନଂ ଅତ୍ତସଦିସଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅଜ୍ଝାସଯୋଏୱ ଉପରିଜ୍ଝାନେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯାମେତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ୱିପସ୍ସନାଯ ତିକ୍ଖ ୱିସଦଭାୱତ୍ଥାଯ ବଲୱୁପନିସ୍ସ ଯୋ ହୋତି। ଅଜ୍ଝାସଯୋଏୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱିତକ୍କୱିରାଗାଦିଭାୱଂ ପାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯାମେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋତି। ଯୋ ପନେତ୍ଥ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାଏୱ ମଗ୍ଗେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯାମେତୀତି ମହାଟ୍ଠକଥା ୱାଦୋ। ତତ୍ଥପି ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୱିସେସବଲେନ ୱିତକ୍କୱିରାଗାଦିସତ୍ତି ୱିସେସଯୁତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନି ୱିପସ୍ସନାଏୱାତି ଅଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଥେରୱାଦାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅୱିରୋଧୋ ୱୁତ୍ତୋୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଇମେପନ ୱାଦା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତା ନହୋନ୍ତି। ପଚ୍ଚେକଂ ସଙ୍କଂ ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତା। ତସ୍ମା ନସକ୍କା ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିରୋଧୋ ପରିହରିତୁନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ଝାନଲାଭୀନଂ ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମେ ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନଂନାମ ଭଗୱତାଏୱ ସୁଟ୍ଠୁୱିହିତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଚୂଳଅସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତେ –

ଇଧାନନ୍ଦ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଦୁତୀଯଂ ଝାନଂ। ତତୀଯଂ ଝାନଂ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ମନସିକରୋତି। ତସ୍ସଚେଅଜ୍ଝତ୍ତଂସୁଞ୍ଞତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନପକ୍ଖନ୍ଦତି। ନପସୀଦତି। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତସ୍ମିଂଯେୱ ପୁରିମସ୍ମିଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତେ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେ ତବ୍ବଂ, ସନ୍ନିସାଦେତବ୍ବଂ, ଏକୋଦି କାତବ୍ବଂ, ସମାଦହାତବ୍ବନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ସୁଞ୍ଞତଂ ମନସିକରୋତୀତି ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂଯେୱ ପୁରିମସ୍ମିଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତେତି ପାଦକଜ୍ଝାନସମାଧି ନିମିତ୍ତେ। ନୱନିପାତେଚ –

ପଠମଂ ପାହଂ ଭିକ୍ଖୱେଝାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ୱଦାମି।ଲ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପାହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଝାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ୱଦାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୬୭। ଇମେସୁପନ ତୀସୁୱାଦେସୁ ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୱାଦୋ ବଲୱତରୋୱିଯ ଖାଯତି। ଲୋକିଯଜ୍ଝାନେସୁପି ହି ପାଦକଜ୍ଝାନଂନାମ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବମେୱ। ତଞ୍ଚ ଉପରିଜ୍ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରଭାୱନାଯ ତିକ୍ଖୱିସଦ ଭାୱତ୍ଥାଯଏୱ ହୋତି। ଅଜ୍ଝାସଯୋଏୱପନ ଉପଚାର ଭାୱନାଯ ୱିତକ୍କୱିରାଗାଦିଭାୱଂ ସାଧେତି। ଉପଚାରଭାୱନାଏୱ ଉପରିଜ୍ଝାନେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯାମେତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ପାଦକଜ୍ଝାନବଲେନ ତିକ୍ଖୱିସଦ ଭାୱପତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନି ୱିପସ୍ସନାଏୱ ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସବଲେନ ୱିତକ୍କୱିରାଗାଦିସତ୍ତିୱିସେସଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ନାନାଝାନାନି ସାଧେତି। ଅସତି ପନ ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସେ ତଂତଂ ପାଦକଜ୍ଝାନାନୁରୂପଂ ଅଜ୍ଝାସଯସାମଞ୍ଞଂସଣ୍ଠାତି। ତସ୍ମା ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସେ ଅସତି ପାଦକଜ୍ଝାନମେୱ ପମାଣଂ ହୋତି। ସତିପନ ତସ୍ମିଂ ସୋଏୱ ପମାଣନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଇଚ୍ଛି ତିଚ୍ଛିତ ଲୋକିଯଜ୍ଝାନ ସମାପଜ୍ଜନ ସଦିସଞ୍ହି ସବ୍ବଜ୍ଝାନେସୁ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭୂତାନଂ ମଗ୍ଗେସୁ ଇଚ୍ଛିତଜ୍ଝାନ ନିବ୍ବତ୍ତନନ୍ତି। ଯୋ ପନେତ୍ଥ ପାଦକଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ୱିସେସୋ। ସୋ ସବ୍ବୋପି ୱିପସ୍ସନା ୱିସେସତ୍ଥାଯ ଏୱ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ୱିସେସୋଏୱ ମଗ୍ଗେ ଝାନଙ୍ଗଂ ନିଯାମେତୀତି କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗେଚ ୱିପସ୍ସନାୱ ପମାଣଂ କତ୍ୱାୱୁତ୍ତା। ସୋ ସବ୍ବୋପି ୱିସେସୋ ପାଦକଜ୍ଝାନେନ ୱିନା ନସିଜ୍ଝତୀତି କତ୍ୱା ମଗ୍ଗୱିଭଙ୍ଗମଗ୍ଗସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠ କଥାସୁ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଏୱ ପମାଣଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ପାଠଇଯଂ –

ଇଧ ଗହପତି ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି।ଲ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଇଦଂପି ଖୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ଯଂଖୋପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ। ତଦନିଚ୍ଚଂ। ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ପଜାନାତି ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। ଲ। ଦୁତୀଯଂ ଝାନଂ, ତତୀଯଂ ଝାନଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ, ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ। କରୁଣା, ମୁଦିତା, ଉପେକ୍ଖାଚେତୋ ୱିମୁତ୍ତିଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚା ଯତନଂ।ଲ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞା ଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅଯଂପିଖୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞା ଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ।ଲ। ଖଯଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ଏୱଂଏକାଦସନିପାତେ –

ଇଧାନନ୍ଦ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ, ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। ନୋ ଚେ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନ ତାଯ ଧମ୍ମନନ୍ଦିଯା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ

ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଉପପାତିକୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାଓତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକାତି।

ଆଦିନା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତସୁତ୍ତ ଅନୁପଦସୁତ୍ତାଦୀସୁଚ ଅନେକେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଏକେକାଯ ସମାପତ୍ତିଯା ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱୁଟ୍ଠିତସମାପତ୍ତିଧମ୍ମସମ୍ମସନମେୱ ଆଗତଂ। ନପନ ଅଞ୍ଞଜ୍ଝାନ ସମ୍ମସନଂ। ତସ୍ମା ସତିପି ଯୋଗୀନଂ ଇଚ୍ଛାୱସେନ ପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ଅଞ୍ଞଜ୍ଝାନସମ୍ମସନେ ପାଦକଜ୍ଝାନମେୱ ପମାଣନ୍ତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ସମ୍ମସିତୱାଦୋ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲୋତି ସିଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି। ଯେପନ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋପି ଝାନଂ ପାଦକଂ ଅକତ୍ୱାୱ ମଗ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ପଠମଜ୍ଝାନମେୱତ୍ତା ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସଂ ଅକତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ପଠମଜ୍ଝାନମତ୍ତଲାଭିନୋୱା ହୁତ୍ୱା ତମେୱ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ଯେଚ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକା ହୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ତେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନିକୋୱ ମଗ୍ଗୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପିଚ ଯେ ପକତିଯାୱ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭୂତା ହୋନ୍ତି। ତେ ୱିନାପି ଆସନ୍ନପାଦକେନ ଯଂଯଂଝାନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ତଂତଂ ଝାନଂ ତେସଂ ମଗ୍ଗେସୁ ନସମିଜ୍ଝତୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ।

୬୬।[୬୬] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ସଚେପନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତଥାୱିଧୋ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ନତ୍ଥି। ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଉପରୁପରିଜ୍ଝାନଧମ୍ମେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତମଗ୍ଗୋ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନସଦିସୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ନ ହି ଆରମ୍ମଣମତ୍ତଭୂତଂ ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନଂ ଉପରିମଂପି ସମାନଂ ଆସନ୍ନେ ୱୁଟ୍ଠିତଜ୍ଝାନତୋ ବଲୱତରଂ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ଆସନ୍ନେ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସେୱ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ୱିସେସେତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱତୋ। ତତୋ ଯେୱହି ସୋ ସମ୍ମସିତୱାଦୋ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ କେଚିୱାଦପକ୍ଖେ ଏୱ ଥପିତୋତି। ନନୁ ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୱାଦୋପି ତଥାଥପିତୋଏୱାତି। ସଚ୍ଚଂ, ସୋପନ ଲୋକିଯଜ୍ଝାନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱିଧାନେନ ସହ ସଂସନ୍ଦିକତ୍ତା ଯୁତ୍ତତରୋଏୱ ହୋତୀତି।

[୬୭] ଏତେନ ଯଂ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ।

''ଉପରୁପରିଜ୍ଝାନତୋ ପନ ୱୁଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠିମ ହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନ ଧମ୍ମେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମସିତଜ୍ଝାନଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଦ କଜ୍ଝାନସଦିସୋ ହୋତି। ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନତୋହି ଉପରୁ ପରିଜ୍ଝାନଂ ବଲୱତର''ନ୍ତି। ତଂପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

ନ ହି ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଉପରିମ ଭୂତତ୍ତାଯେୱ ବଲୱତରଂ ହୋତି। ପାଦକଭୂତତ୍ତାଯେୱ ପନ ବଲୱତରଂ ହୋତୀତି।

[୬୮] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ମଗ୍ଗେ ୱେଦନାନିଯମୋପନ ପାଦକଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ୱସେନ ନସିଦ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞଥା ୱିପସ୍ସନା ଯାଯକାଯଚିୱେଦନାଯ ଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତେହି ନିଯମିତାଯ ଏକେକାଯ ମଗ୍ଗୱେଦନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟି ଯେଯ୍ୟାତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ''ୱେଦନାନିଯମୋପନ ସବ୍ବତ୍ଥପି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନି ୱିପସ୍ସନାନିଯମେନ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ପାଦକଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ୱସେନେୱ ୱିପସ୍ସନାଯ ସହ ୱେଦନାନିଯମସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ତଥାହି ତଂତଂ ପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ଆଦିତୋ କଦାଚି ସୋମନସ୍ସସହଗତାୱା ହୋତି। କଦାଚି ଉପେକ୍ଖାସହଗତାୱା। ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନକାଲେପନ ଯଦିପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସୋମନସ୍ସଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନା ଏକନ୍ତେନ ସୋମସ୍ସସହ ଗତାୱ ହୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟିଯତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ସଳାଯତନ ୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତେ –

ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୱେ ଯା ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସିତା ଉପେକ୍ଖା। ତା ନିସ୍ସାଯ ତା ଆଗମ୍ମ ଯାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି। ତାନି ପଜହଥ। ତାନି ସମତିକ୍କମଥ। ଏୱମେତେସଂ ପହାନଂ ହୋତି। ଏୱମେତେସଂ ସମତିକ୍କମୋ ହୋତୀତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ପଠମାଦିନିଚ ତୀଣିଝାନାନି ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରେଚ ପାଦକେ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଦ୍ଧାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁବ୍ବଭାଗ ୱିପସ୍ସନା ସୋମନସ୍ସସହଗତା ୱା ହୋତି। ଉପେକ୍ଖାସହ ଗତାୱା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀପନ ସୋମନସ୍ସସହଗତାୱ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାଦୀନି ପାଦକାନିକତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଦ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁବ୍ବଭାଗୱିପସ୍ସନା ପୁରିମ ସଦିସାୱ। ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀପନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତାୱ ହୋତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯଯା ଛନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସିତା।ଲ। ପଜହଥାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସେନ ସହ ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନେପି ଏସେୱନଯୋ। ବଲୱୱିପସ୍ସନାକାଲେ ହି ୱିପସ୍ସନାରତିନାମ ସୁଟ୍ଠୁ

ପଣୀତତରା ହୋତି। ସକଲସରୀରଂ ଫରମାନା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନା ପୱତ୍ତତି। ଯଥାହ –

ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ, ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଅମାନୁସୀ ରତି ହୋତି, ସମ୍ମାଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋତି।

ତସ୍ମା ତଦା ପାଦକଜ୍ଝାନୱିସେସେନୱା ଅଜ୍ଝାସଯୱିସେସେନ ୱା ୱିନା ୱିପସ୍ସନା ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ନ ହୋତି। ଏକନ୍ତେନ ସୋମନସ୍ସସହଗତାୱ ହୋତୀତି। ଏତ୍ଥପନ ସବ୍ବଜ୍ଝାନେସୁ ୱସୀଭୂତସ୍ସ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ତଂ ପା ଅଞ୍ଞଂୱା ମଗ୍ଗେଯଂଯଂ ଝାନଂ ଇଚ୍ଛତି। ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନକାଲେ ଅଜ୍ଝାସଯବଲେନ ତଂତଂଝାନାନୁରୂପଂ ୱିପସ୍ସନାଯଚ ମଗ୍ଗେଚ ୱେଦନା ପରିଣାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନପନ ୱେଦନାନିଯାମୋନାମ ୱିସୁଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି।

୬୭।ସଙ୍ଗହଗାଥାଯଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଝାନଙ୍ଗଯୋଗଭେଦେନ ଏକେକଂ ପଞ୍ଚଧା କତ୍ୱା ଚତ୍ତାଳୀସୱିଧନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ଇଦାନି ସବ୍ବାନି ମହଗ୍ଗତା ନୁତ୍ତରଚିତ୍ତାନି ପଞ୍ଚୱିଧେ ଝାନ କୋଟ୍ଠାସେ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ଯଥାଚ ରୂପାୱଚରନ୍ତିଆଦିମାହ। ଯଥା ରୂପାୱଚରଂ ଚିତ୍ତଂ ପଥମାଦିଜ୍ଝାନଭେଦେ ଗଯ୍ହତି। ଝାନ ଭେଦସିଦ୍ଧେ ପଥମଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତାଦିକେ ପଞ୍ଚୱିଧେ ଚିତ୍ତଭେଦେ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି, ତଥା ଅନୁତ୍ତରଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ପଥମାଦିଜ୍ଝାନଭେଦେ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ଆରୁପ୍ପଞ୍ଚଚିତ୍ତଂ ଉପକ୍ଖେକଗ୍ଗତା ସଙ୍ଖାତେନ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ପଞ୍ଚମେ ଝାନେ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତଭେଦେ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ତସ୍ମା ଏକେକଂ ପତମାଦିକଂ ପଥମଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତାଦିକଂ ଝାନଂ ଝାନଚିତ୍ତଂ ଏକାଦସ ୱିଧଂ ହୋତି। ଅନ୍ତେତୁ ଅନ୍ତିମଭୂତେ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତଭେଦେପନ ଝାନଂ ଚିତ୍ତଂ ତେୱୀସତିୱିଧଂ ଭୱେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ଝାନସଦ୍ଦେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ହି ଝାନଂ ଏକାଦସୱିଧଂୱା ତେୱୀସତିୱିଧଂୱା ହୋତୀତି।

[୬୯] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତଂ ପଥମଜ୍ଝାନନ୍ତିଆଦିନା ୱୁଚ୍ଚତୀତିଚ ଆରୁପ୍ପଞ୍ଚାପି ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୱୋହାରଂ ଲଭତୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଚିତ୍ତଂ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ହୋତି। ନଚ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୱୋହାରଂ ଲଭତୀତି।

[୭୦] ଯାଚ ଇମିସ୍ସାଗାଥାଯଂ ଅପରାପି ଯୋଜନା ୱୁତ୍ତା। ସାପି ନ ଯୁତ୍ତାଏୱ।

ତଥା ସଦ୍ଦସ୍ସ ପଥମାଦିଜ୍ଝାନଭେଦେତି ପଦସ୍ସ ପୁରତୋ ପଠିତତ୍ତାତି। ଏୱଂ ଯଥା ୱିଭଜିତବ୍ବେ ଏକଦେସେ ୱିଭତ୍ତେ ସବ୍ବଂ ଏକୂନନୱୁତିୱିଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୱୀସସତଂ କତ୍ୱା ୱିଭତ୍ତଂନାମ ହୋତି। ତଥା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ତଂସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନ୍ତିମଗାଥମାହ। ପୁଞ୍ଞଂ ସତ୍ତତିଂସୱିଧଂ ହୋତି। ତଥା ପାକଂ ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସୱିଧଂ ହୋତି। ଇତି ଏକୂନନୱୁତିୱିଧାନି ଚିତ୍ତାନି ଏକୱୀସସତଂ କତ୍ୱା ବୁଧା ପଣ୍ଡିତା ଆହୁ କଥେସୁଂ। କଥେନ୍ତିୱା ୱିଭଜନ୍ତି ୱିଚକ୍ଖଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ଚିତ୍ତସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚେତସିକସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୬୮। ଏୱଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନୁପତ୍ତଂ ଚେତସିକ ସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତୂହି ସମ୍ପଯୋଗଲକ୍ଖଣେହି ସହ ୱଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ସରୂପତ୍ଥଞ୍ଚ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆଦି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧାଚଏକାଲମ୍ବଣୱତ୍ଥୁକାତି ଚତୁସମ୍ପଯୋଗଲକ୍ଖଣଦସ୍ସନଂ। ଚେତୋ ଯୁତ୍ତାତି ୱଚନତ୍ଥଦସ୍ସନଂ। ଚେତସିଯୁତ୍ତା ଚେତସାୱା ଯୁତ୍ତା ଚେତସିକାତି ଦସ୍ସନତୋ। ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସଧମ୍ମାତି ସରୂପଦସ୍ସନଂ। ଚେତସିକାତି ପନ ସିଦ୍ଧପଦ ଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମାନଂ ଅନାଗତଭାୱସଙ୍ଖାତା ପୁବ୍ବନ୍ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ପଜ୍ଜନଂ ଗମନଂ ସରୂପତୋ ପାତୁଭୱନଂ ଉପ୍ପାଦୋ। ଜାତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସବ୍ବେପିହି ସଙ୍ଖତ ଧମ୍ମା ଅନାଗତଭାୱପୁବ୍ବା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ତତୋ ପଚ୍ଚଯସାମଗ୍ଗିଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତୋ ନିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତୀତଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ନିରୁଜ୍ଝନଂ ନିରୋଧୋ। ସରୂପୱିନାସୋ ଭଙ୍ଗୋ ଅନିଚ୍ଚତା ମରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଜାତି, ସାଯେୱ ଫସ୍ସାଦୀନଂ। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଜରା, ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମରଣଂ, ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ୱତ୍ଥୁ। ତଦେୱ ଫସ୍ସାଦୀନନ୍ତିଆଦିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଏକୋ ଉପ୍ପାଦୋ ଏତେସନ୍ତି ଏକୁପ୍ପାଦା। ଏକୋ ନିରୋଧୋ ଏତେସନ୍ତି ଏକନିରୋଧା। ଏକୁପ୍ପାଦାଚ ତେ ଏକନିରୋଧାଚାତି ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧା। ଉତ୍ତରପଦେ ଏକସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ। ଏୱଂ ପରତ୍ଥପି। ଏକଂ ଆଲମ୍ବଣଂ ଏତେସନ୍ତି ଏକାଲମ୍ବଣା। ଏକଂ ୱତ୍ଥୁ ଏତେସନ୍ତି ଏକୱତ୍ଥୁକା। ଏକାଲମ୍ବଣାଚ ତେ ଏକୱତ୍ଥୁକାଚାତି ଏକାଲମ୍ବଣୱତ୍ଥୁକା। ଆଲମ୍ବଣଂ ପନେତ୍ଥ ଏକଚିତ୍ତସ୍ସପି ବହୁଦେୱ ହୋତି। ଏକତ୍ତଂପନ ଉପନେତ୍ୱା ଏକଂ ଆଲମ୍ବଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୭୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଏକତୋ ଉପ୍ପାଦୋଚ ନିରୋଧୋଚ ଯେସଂ, ତେ ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଏକକ୍ଖଣେ ଏକତୋ ଉପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ଏକୁପ୍ପାଦତା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ଅଥଖୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ମୂଲଟୀକାଯଂ –

ଏକକଲାପପରିଯାପନ୍ନାନଂ ରୂପାନଂସହେୱୌପ୍ପାଦାଦିପ୍ପୱତ୍ତିତୋ

ଏକସ୍ସକଲାପସ୍ସୌପ୍ପାଦାଦଯୋ ଏକେକାୱ ହୋନ୍ତୀତି।

ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା। ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧାଚ ଏକାଲମ୍ବଣୱତ୍ଥୁକା ଚ ହୁତ୍ୱା ଯେଧମ୍ମା ଚେତୋଯୁତ୍ତା। ତେ ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସଧମ୍ମା ଚେତସିକା ମତାତି। ଭାୱପଧାନଂପିୱା ଏତ୍ଥ ଯୁତ୍ତଂ। ୱିସେସନେଚ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ। ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧଭାୱେନ ଏକାଲମ୍ବଣ ୱତ୍ଥୁକ ଭାୱେନଚ ଯେଧମ୍ମା ଚେତୋଯୁତ୍ତା। ତେ ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସଧମ୍ମା ଚେତସିକାନାମ ମତା ଞାତାତି। ଏତ୍ଥଚ ଯେ ଚେତୋଯୁତ୍ତା। ତେ ଚେତସିକାତି ୱୁତ୍ତେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସହଜାତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନରୂପାନିପି ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯ ଏକନ୍ତେନ ଚିତ୍ତସମ୍ବନ୍ଧୀନି ହୁତ୍ୱା ଚେତୋଯୁତ୍ତାନି ଚେତସିକାନି ନାମ ସିଯୁଂ। ତସ୍ମା ତେସଂ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧାଚ, ଏକା ଲମ୍ବଣୱତ୍ଥୁକାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତାନିହି ଚିତ୍ତେନ ଖଣତୋ ସହୁପ୍ପନ୍ନାନିପି ଭିନ୍ନସନ୍ତାନତ୍ତା ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଜାତି, ସାଏୱ ତେସନ୍ତି ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂପି ନାନୁଭୋନ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂହି ରୂପସନ୍ତାନଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଅରୂପସନ୍ତାନନ୍ତି। ଫସ୍ସାଦୀନଂପନ ଉପ୍ପାଦମତ୍ତମେୱ ଚିତ୍ତେନ ସହ ଏକଂ ନହୋତି। ଅଥଖୋ ନିରୋଧୋପି ଆଲମ୍ବଣଂପି ୱତ୍ଥୁପି ସବ୍ବଂ ଏକମେୱାତି ଞାପନତ୍ଥଂ ଏକ ନିରୋଧାଦିଗ୍ଗହଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ ହି ଏୱଂ ଅୱୁତ୍ତେ ସକ୍କା ତଥା ଜାନିତୁନ୍ତି। ଯସ୍ମାପନ ଯଥା ବହୁଜନସନ୍ତକୋ ଏକୋ ଗୋଣୋ ତିସ୍ସସ୍ସ ଗୋଣୋ ଦତ୍ତସ୍ସ ଗୋଣୋତି ଏୱଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂପି ୱତ୍ତବ୍ବୋଯେୱ ହୋତି। ଏୱମେୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ନିରୋଧୋଚ ଏକସ୍ମିଂ ରୂପାରୂପକଲାପେ ଏକୋୱସମାନୋପି ଫସ୍ସସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ପଥୱିଧାତୁଯା ଉପ୍ପାଦୋ ଆପୋଧାତୁଯା ଉପ୍ପାଦୋତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂପି ୱତ୍ତବ୍ବୋଯେୱ। ତସ୍ମା ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ –

ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଠିକାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ସଞ୍ଞାଯ। ସଙ୍ଖାରାନଂ। ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ଲ। ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ପଥୱିଧାତୁଯା ଉପ୍ପାଦୋ ଠିତିଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପାତୁଭାୱୋ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସେସୋ ଉପ୍ପାଦୋ ରୋଗାନଂ ଠିତି ଜରା ମରଣସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ। ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଆପୋଧାତୁଯା। ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତେଜୋ ଧାତୁଯା। ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ୱାଯୋଧାତୁଯା। ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ।ଲ। ମନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ।ଲ। ଜରାମରଣସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋତି।

ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରଥା ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାଦୀନପି ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେ ବହୁଭାୱୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯା। ଯୋ ଅରୂପୀନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଯୁ ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ୱିକାରରୂପାନଂ। ସବ୍ବେସଂପିୱା ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ଉପାଦାରୂପାନଂ। ଚତୁନ୍ନଂ ଚହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯରୂପନ୍ତିଚ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ

ପସାଦୋତିଚ ୱୁଉନ୍ତି। କାୟଲହୁତା ଚିତ୍ତଲହୁତାଦୟୋପନ ଅତ୍ଥୱିସେସଦୀପନତ୍ଥଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା। ସୋଚ ଅତ୍ଥୱିସେସୋଉପରି ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଅୟମେତ୍ଥପରମତ୍ଥଦୀପନା।

[୭୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଇମମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯଦି ଏକୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନେୱ ଚେତୋଯୁତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତଦା ଚିତ୍ତେନ ସହ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନମ୍ପି ଚେତୋଯୁତ୍ତତା ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଏକ ନିରୋଧଗ୍ଗହଣଂ। ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତାନୁପରିୱତ୍ତିନୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱୟସ୍ସ ପସଙ୍ଗୋ ନସକ୍କା ନୀୱାରେତୁଂ। ତଥା ଏକତୋ ଉପ୍ପାଦୋ ୱା ନିରୋଧୋୱା ଏତେସନ୍ତି ଏକୁପ୍ପାଦନିରୋଧାତି ପରିକପ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ପୁରେତରମୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ନିରୁଜ୍ଝମାନାନମ୍ପି ରୂପଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏକାଲମ୍ବଣଗ୍ଗହଣଂ। ଯେ ଏୱଂ ତିୱିଧଲକ୍ଖଣା। ତେ ନିୟାମତୋ ଏକୱତ୍ଥୁକା ଯେୱାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଏକୱତ୍ଥୁକଗ୍ଗହଣନ୍ତି। ଅଲମତିପପଞ୍ଚେନା''ତି। ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରତ୍ଥକମେୱ।

୬୯। କଥଞ୍ଚ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚଞ୍ଞାସ ହୋନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଥମଂ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚଞ୍ଞାସ ସରୂପଂ ତୀହି ରାସୀହି ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଫୁସତୀତି ଫସ୍ସୋ। ଫୁସନ୍ତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଏତେନାତି ଫସ୍ସୋ। ଫୁସନମତ୍ତମେୱୱା ଏତନ୍ତି ଫସ୍ସୋ। ଫୁସନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠରସଂ ଆହଚ୍ଚ ଉପହଚ୍ଚ ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯତୋ ତଦନୁଭୱନ୍ତି ୱେଦନା ପାତୁଭୱତି। ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ୱେଦନାତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସ୍ୱାୟଂ ଫୁସନଲକ୍ଖଣୋ। ନନୁଚାୟଂ ଅରୂପଧମ୍ମୋ। ନଚ ଅରୂପଧମ୍ମା ଅପ୍ପଟିଘସଭାୱା କିଞ୍ଚି ଫୁସନ୍ତୀତି। ସଚ୍ଚଂ, ଅୟଂପନ ଫୁସନା କାରେନଚ ପୱତ୍ତତି। ଯଞ୍ଚ ଫୁସନ୍ତେହି ସାଧେତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ କିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ତସ୍ମା ଅୟଂ ଫସ୍ସୋତିଚ ଫୁସନଲକ୍ଖଣୋତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। କିଂପନ ସାଧେତୀତି। ଆରମ୍ମଣରସାନୁରୂପଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିକାରପତ୍ତି। ୱେଦନାୱିସେସୁପ୍ପତ୍ତିଂୱା। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଅମ୍ବିଲଖାଦାଦିକେ ଦିସ୍ୱା ଅପରସ୍ସ ଖେଠଉପ୍ପାଦାଦୀସୁ ପାକଟୋତି।

[୭୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଖେଠଉପ୍ପାଦାଦିୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ଚସତି ଇଦଂ ଉପମା ମତ୍ତଂ ସିୟା। ଅତିପାକଟାଯପନ ଫସ୍ସପ୍ପୱତ୍ତିୟା ଦସ୍ସନ ମିଦନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୭୦। ୱେଦୟତୀତି ୱେଦନା। ଆରମ୍ମଣରସଂ ଅନୁଭୱତି। ଅୱିଦିତଂୱା ଆରମ୍ମଣରସଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ତଂସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱା ୱିଦିତଂପାକଟଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନ୍ଦନ୍ତିୱ ଏତାୟ ସତ୍ତା ସାତଂୱା ଅସାତଂୱା ଲଭନ୍ତୀତି ୱେଦନା। ୱେଦୟିତମତ୍ତମେୱୱା ଏତନ୍ତି ୱେଦନା। ପାଠଇଯଂପନ –

ୱେଦୟତି ୱେଦୟତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମା ୱେଦନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚ ୱେଦୟତି, ସୁଖଂପି ୱେଦୟତି। ଦୁକ୍ଖଂପି ୱେଦୟତି। ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂପି ୱେଦୟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ସବ୍ବେପି ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଆରମ୍ମଣରସାନୁଭୱନପ୍ପ କତିକାଏୱାତି ତେପି ୱେଦନାନାମ ସିୟୁନ୍ତି। ନସିୟୁଂ। ତେହି କିଚ୍ଚନ୍ତରବ୍ୟାୱଟା ହୋନ୍ତି। ଆରମ୍ମଣରସଂ ଉଜୁଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାୱ ଏକଦେସମତ୍ତେନ ଅନୁଭୱନ୍ତି। ୱେଦନାୟେୱପନ ଅନଞ୍ଞକିଚ୍ଚତାୟ ଅନୁଭୱନକିଚ୍ଚେ ଆଧିପଚ୍ଚଯୋଗତାୟଚ ଇସ୍ସରଭାୱେନ ଅନୁଭୱତୀତି ସାଏୱ ୱେଦନାନାମ ଭୱିତୁଂ ଅରହତୀତି। ଏୱଞ୍ଚକତ୍ୱା ରାଜଗ୍ଗଭୋଜନ ରସାନୁଭୱନେ ତେସଂ ସୂଦସଦିସତା ୱେଦନାୟଏୱଚ ରାଜସଦିସତା ୱୁତ୍ତାତି।

୭୧। ସଞ୍ଜାନାତୀତି ସଞ୍ଞା। ପୁନ ଜାନନତ୍ଥଂ ସଞ୍ଞାଣଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ଗହିତସଞ୍ଞାନେନ ସଞ୍ଜାନନକାଲେପି ପୁନ ଜାନନତ୍ଥଂ ସଞ୍ଞାଣଂ କରୋତିଯେୱାତି। ସାହି ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଞାଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଥିରସଞ୍ଞାଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଯାୱତାୟୁକଂପି ଭୱନ୍ତରଂ ପତ୍ୱାପି ସତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପମୁଟ୍ଠଭାୱଂ ସାଧେତି। ମିଚ୍ଛା ଭିନିୱେସସଞ୍ଞାଭାୱଂ ପତ୍ୱାଚ ଇମେ ସତ୍ତେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ବୁଦ୍ଧେହିପି ବୋଧେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେ କରୋତୀତି। ତଥାହି ସା ପୁନ ସଞ୍ଜାନନତ୍ଥଂ ନିମିତ୍ତକରଣେ ଦାରୁତଚ୍ଛକସଦିସାତିଚ। ଯଥାଗହିତ ନିମିତ୍ତୱସେନ ଅଭିନିୱେସକରଣେ ହତ୍ଥିଦସ୍ସକ ଅନ୍ଧସଦିସାତିଚ। ଉପଟ୍ଠିତୱିସୟଗ୍ଗହଣେ ତିଣପୁରିସକେସୁ ମିଗପୋତକସଦିସାତିଚ ୱୁତ୍ତାତି। ପାଠଇଯଂପନ –

ସଞ୍ଜାନାତି ସଞ୍ଜାନାତୀତିଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମା ସଞ୍ଞାତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାତି। ନୀଲଂପି ସଞ୍ଜାନାତି। ପୀତକଂପି ସଞ୍ଜାନାତୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

୭୨। ଚେତୟତୀତି ଚେତନା। ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେୱା କିଚ୍ଚେୱା ଅଭିସନ୍ଦହତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଘଟେତି, ତତ୍ଥ ପବନ୍ଧୱସେନ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତମାନେ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପକପ୍ପେତି ୱା ତେ। ସଂୱିଦହତି ଆରମ୍ମଣପଟିଲାଭାୟୱା କମ୍ମସିଦ୍ଧିୟା ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ଆୟୂହତିୱା ତେ।

ଆରମ୍ମଣେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି ଏକତୋ ସମୋ ସରନ୍ତେ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥାହି ସା ଆୟୂହନରସାହିଚ ସଂୱିଧାନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାତିଚ ୱୁତ୍ତା। ତାୟହି ତସ୍ମିଂ ନିରନ୍ତରଂ ଉସ୍ସୁକ୍କନ ବ୍ୟାପାରୱସେନ ପୱତ୍ତମାନାୟ ତଂ ସମ୍ପୟୁତ୍ତାପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କୁରୁମାନା ତସ୍ମିଂ ତଥେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନେୱ ସା ସକିଚ୍ଚ ପରକିଚ୍ଚ ସାଧକ ଜେଟ୍ଠସିସ୍ସ ମହାୱଡ୍ଢକି ଆଦିସଦିସାତି ୱୁତ୍ତାତି।

[୭୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଚେତେତି ସଙ୍ଖତାଭିସଙ୍ଖରଣେ ବ୍ୟାପାରମାପଜ୍ଜତୀତି ୱତ୍ୱା ତଦତ୍ଥସାଧନତ୍ଥଂ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱିଭଙ୍ଗେ ସୁତ୍ତନ୍ତଭାଜନିଯେ ସଙ୍ଖା ରକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିଭଜନ୍ତେନ ସଙ୍ଖତମଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଖାରାତି ୱତ୍ୱା''ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ୱିଭଙ୍ଗେ ସୁତ୍ତନ୍ତଭାଜନିଯେ ସଙ୍ଖତମ ଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଖାରାତି ୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି। ଖନ୍ଧସଂଯୁତ୍ତକେ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

୭୩। ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣସଙ୍ଖାତୋ ଅଗ୍ଗୋ କୋଟ୍ଠାସୋ କୋଟି ୱା ଏତସ୍ସାତି ଏକଗ୍ଗଂ। ଚିତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଏକଗ୍ଗତା। ଆରମ୍ମଣଞ୍ହି ନାମ ଏକଂପି ନାନାସଭାୱଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଏକସ୍ସପି ନାନାସଭାୱେସୁ ୱିକ୍ଖେପଂ ଅପତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସଭାୱେ ଖଣମତ୍ତଂପି ପୱତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଯୋନିଚ୍ଚଲାକାରୋ ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ତସ୍ମିଂ ଏକଗ୍ଗାଭିଧାନସ୍ସ ଏକଗ୍ଗବୁଦ୍ଧିଯାଚ ପୱତ୍ତିହେତୁଭାୱେନ ଗୟ୍ହତୀତି। ତେ ନେୱ ହି ସା ନିୱାତେ ଦୀପଚ୍ଚୀନଂ ଠିତିୱିଯ ଚେତସୋ ଠିତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତା।

[୭୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଏକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଗ୍ଗଂ ଇମସ୍ସାତି ଏକଗ୍ଗ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥପି ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦୋ କୋଟ୍ଠାସେୱା କୋଟିଯଂୱା ପୱତ୍ତୋତି ଯୁତ୍ତୋ। କେଚିପନ ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତୋତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦୋ ଆରମ୍ମଣପରିଯାଯୋ କତ୍ଥଚି ଦିଟ୍ଠୋତି।

୭୪। ଜୀୱନ୍ତି ସମ୍ପୟୁତ୍ତାଧମ୍ମା ଏତେନାତି ଜୀୱିତଂ। ଇନ୍ଦୋତି ଇସ୍ସରୋ। ଇଧ ପନ ଇସ୍ସରଭାୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଇନ୍ଦଂ ଇସ୍ସରଭାୱଂ କାରେତୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଜୀୱିତଞ୍ଚ ତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ତଞ୍ହି ମଯା ୱିନା ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱନକିଚ୍ଚେ ମଂ ଇସ୍ସରଂ କରୋଥାତି ୱଦନ୍ତମିୱ ସହଜାତଧମ୍ମେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି। ତଥା ହି ତଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେଯ୍ୟନ୍ତି ଚ ପଦୁମୁପ୍ପ ଲାନୁପାଲକମୁଦକଂ ୱିଯାତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯାୱ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନା ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧୱସେନ ପୱତ୍ତମାନା ଚିତ୍ତସନ୍ତତି ପୱତ୍ତସନ୍ତତିନାମ। ଅଧିପତିଭାୱୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତସନ୍ତତିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ଅସ୍ସାତି ସମାସୋ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିରୁଦ୍ଧଂପି ହି ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ତସ୍ସ ବଲେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଯାୱ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତତିଯେୱ।

ନ ହି ଜୀୱିତରହିତେସୁ ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧଧମ୍ମେସୁ ତାଦିସୋ ପୱତ୍ତସନ୍ତତି ୱିସେସୋନାମ ଅତ୍ଥୀତି।

୭୫। ମନସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅସୁଞ୍ଜନ୍ତଂ ମନଂୱା ଆରମ୍ମଣେ ନିଚ୍ଚନିନ୍ନଂ କରୋତୀତି ମନସିକାରୋ। ସୋ ପନ ତିୱିଧୋ ୱୀଥିପଟିପାଦକୋ ଜୱନପଟିପାଦକୋଆରମ୍ମଣପଟିପାଦକୋତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ୱୀଥି ପଟିପାଦକୋ ନାମ। ତଞ୍ହି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକ ଚିତ୍ତସନ୍ତତିଂ ଆରମ୍ମଣେ ପଟିପାଦେତି ଯୋଜେତୀତି। ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ଜୱନପଟିପାଦକୋ ନାମ। ତଂପି ଜୱନ ସନ୍ତତିଂ ଆରମ୍ମଣେ ପଟିପାଦେତି ଯୋଜେତୀତି। ଇଦମେୱ ଦ୍ୱଯଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋତିଚ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପକତିଯା ସମୁଦାଚିଣ୍ଣନିନ୍ନନିଯାମିତାଦୀହି ପଚ୍ଚଯେ ହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତଂ ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଯୋନିସୋ ଅଯୋନିସୋୱା ଆରମ୍ମଣେ ନିନ୍ନଂ କରୋତୀତି। ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ପୱତ୍ତମାନା ଚିତ୍ତସନ୍ତତି ଆରମ୍ମଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱାପି ପୁନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ୱସେନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆରମ୍ମଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅସତି କାରଣୱିସେସେ। ସୋ ଆରମ୍ମଣପଟିପାଦକୋନାମ। ଅଯମିଧା ଧିପ୍ପେତୋ। ଅଯଞ୍ହି ଆରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂୱା ଆରମ୍ମଣେ ପଟିପାଦେତି ଯୋଜେତୀତି। ତଥା ହି ଅଯଂ ସାରଣ ଲକ୍ଖଣୋତି ଚ ସମ୍ପୟୁତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣେନ ସଂପଯୋଜନରସୋତିଚ ଆରମ୍ମଣପଟିପାଦକଟ୍ଠେନ ସମ୍ପୟୁତ୍ତାନଂ ସାରଥୀୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତିଚ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ସାରଣଲକ୍ଖଣୋତି ସାରଥୀୱିଯ ଅସ୍ସାନଂ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ଉଜୁଂ ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖଂ ପୱତ୍ତଯନଲକ୍ଖଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଂ ଧାରେନ୍ତିତି ସାଧାରଣା। ସବ୍ବେସଂ ଚିତ୍ତାନଂ ସାଧାରଣା ସବ୍ବଚିତ୍ତସାଧାରଣା।

୭୬। ୱିତକ୍କେତୀତି ୱିତକ୍କୋ। ତଥା ତଥା ସଙ୍କପ୍ପେତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣଂ ଆରୋହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂ ପନ ତଂ କଥା ଆରୋହନ୍ତେ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମାପି ତଂ

ଆରୋହନ୍ତି। ତଦା ସୋଯେୱ ତେ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଭିନିରୋପେନ୍ତୋନାମ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣା ଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ ୱିତକ୍କୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ରାଜୱଲ୍ଲଭଂ ନିସ୍ସାଯ ଜନପଦଗାସିନୋ ରାଜଗେହାରୋହନଞ୍ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ଅୱିତକ୍କଂପି ହି ଚିତ୍ତଂ ସୱିତକ୍କଧମ୍ମସନ୍ତାନେ ୱିତକ୍କେନ ସହ ପୱତ୍ତପରିଚଯ ବଲେନ ଆରୋହନତୋ ୱିତକ୍କେନ ଅଭିନିରୋୱିତମେୱନାମ ହୋତୀତି। ଅପିଚ, ଅୱିତକ୍କଂପି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନୱସେନ ଆରୋହତି। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦୀନିଚ ଉପଚାରଭାୱନାୱସେନ ଆରୋହନ୍ତି। ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ କିଂୱା ଏତାଯ ଯୁତ୍ତିଯାତି ୱତ୍ୱା ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚିତ୍ତଂପି ହି ଆରମ୍ମଣଂ ଆରୁହତିଯେୱ। ତସ୍ସ ପନ ନିଚ୍ଚଂ ସହାଯୋ ମନସିକାରୋ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ଅସତି ତଂ ନିଯାମକରହି ତା ନାୱାୱିଯ ଯଂୱାତଂୱା ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତେୟ୍ଯାତି। ଇତି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଂ ମନସିକାରସହାଯଂ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆରମ୍ମଣୱିଜାନନସତ୍ତିୱସେନେୱ ଆରମ୍ମଣଂ ଆରୋହତି। ଅକୁସଲଂ ପତ୍ୱା ପନ ଚିତ୍ତଂପି ଲୋଭାଦଯୋପି ଆରମ୍ମଣାରୁହନେ ଥାମୱତା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ପାପସ୍ମିଂ ରମତେ ମନୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନ ଚିତ୍ତାଦୀନିଚ ମନସିକାର ୱୀରିଯସ୍ସତୀନଂପି ୱସେନ ଆରୋହନ୍ତି। ୱିତକ୍କୋ ପନ ତଥା ତଥା ସଙ୍କପ୍ପେତ୍ୱା ଅତ୍ତସହିତେ ଧମ୍ମେ ଆରମ୍ମଣାରୁହନେ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ବଲୱନ୍ତେ କରୋତି। ଇତି ତସ୍ମିଂ କିଚ୍ଚେ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାଭିସଯବ୍ୟାପାରତାଯଏୱ ଅଯଂ ୱିତକ୍କୋତି ୱୁତ୍ତୋତି। ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ତଙ୍ଗ। ନନୁ ଅଞ୍ଞେପି ଅରୂପଧମ୍ମା ସାରମ୍ମଣସଭାୱା ଆରମ୍ମଣଂ ଆରୋହନ୍ତି। ଅଥ ଚ ପନ କସ୍ମା ଅଯମେୱ ୱିତକ୍କୋତି ୱୁତ୍ତୋତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ଆରୁହନଂ କିଚ୍ଚନ୍ତରଯୋଗୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧଂ। ଇମସ୍ସ ପନ ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ କିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅଯମେୱ ତଥା ୱୁତ୍ତୋତି।

୭୭। ୱିଚରତୀତି ୱିଚାରୋ। ୱିଚାରେତିୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକେଧମ୍ମେ, ତେ ୱା ଧମ୍ମା ୱିଚରନ୍ତି ଏତେନାତି ୱିଚାରୋ। ୱିଚରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱିତକ୍କା ରୁଳ୍ହେ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆରମ୍ମଣେ ସଭାୱାକାରପାତୁଭାୱତ୍ଥଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅନୁମଜ୍ଜନୱସେନ ପୱତ୍ତନଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ଏତ୍ଥଚ ୱିତକ୍କୋ ଓଲାରିକୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଠମାଭିନିପାତଭୂତୋଚ ହୋତୀତି ଘଣ୍ଡାଭିଘାତୋ ୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱିଚାରୋ ସୁଖୁମୋ ଅନୁଚରୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁବନ୍ଧନଭୂତୋ ଚ ହୋତୀତି ଘଣ୍ଡାନୁରୱୋୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି।

୭୮। ଅଧିମୁଚ୍ଚନଂ ଅଧିମୋକ୍ଖୋ। ଆରମ୍ମଣେ ଏୱଂ ନୁଖୋ ନୋ ନୁଖୋତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତଂ ସଂସପ୍ପନଂ ଅଧିଭୱିତ୍ୱା ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ମୁଚ୍ଚନୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ସୋ ଆରମ୍ମଣେ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣୋତି ଚ ଆରମ୍ମଣେ ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ଇନ୍ଦଖୀଲସଦିସୋତିଚ ୱୁତ୍ତୋ।

୭୯। ୱୀରସ୍ସ କମ୍ମସୂରସ୍ସ ଭାୱୋ କମ୍ମଂୱା ୱୀରିଯଂ। ତଂସମଙ୍ଗୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହି କମ୍ମସୂରୋ ହୋତି। ମହନ୍ତଂପି କମ୍ମଂ ଅପ୍ପକତୋ ଗଣ୍ହାତି। ଦୁକ୍କରଂପି ସୁକରତୋ, ଭାରିଯଂପି ଅଭାରିଯତୋ ଗଣ୍ହାତି। ଅତ୍ତକିଲମଥଂ ନଗଣେତି। କମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ନିଚ୍ଚଂ ପଗ୍ଗହିତ କାଯ ଚିତ୍ତୋୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତଥାପୱତ୍ତିଯା ହେତୁଭାୱୋଚେୱ ତଥାପୱତ୍ତସ୍ସ ଚ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କାଯ ଚିତ୍ତକ୍ରିଯାଭୂତଂ ହୋତୀତି। ୱିଧିନାୱା ନଯେନ ଉପାଯେନ ୱୀରିଯୱତୋ କିଂ ନାମକମ୍ମଂ ନ ସିଜ୍ଝତୀତିଆଦିକେନ ପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଈରଯିତଙ୍ଗ ପୱତ୍ତଯିତବ୍ବନ୍ତି ୱୀରିଯଂ। ୱିସେସେନୱା ସକପରହିତହେତୁ ଈରନ୍ତି କମ୍ପନ୍ତି ତଂ ସମଙ୍ଗିନୋ ଏତେନାତି ୱୀରିଯଂ। ଏତ୍ଥଚ ୱୀରିଯୁ ପତ୍ଥମ୍ଭିତା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ସଦା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ପଗ୍ଗହିତସୀସାୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚସମ୍ପତ୍ତିଯା ନିଚ୍ଚଂ ଉସ୍ସାହଜାତାୱ ହୋନ୍ତି, ତେସୁଚ ତଥାହୋନ୍ତେସୁ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଗ୍ଗଲାପି ଅତ୍ତନୋୱା ପରେସଂୱା ହିତହେତୁ ନିଚ୍ଚଂ ବ୍ୟାୱଟକାଯଚିତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଈରନ୍ତି କମ୍ପନ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ତଥା ହି ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚ ପଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚ ଉସ୍ସାହଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚ ଗେହସ୍ସ ଥୂଣୂପତ୍ଥମ୍ଭନ ସଦିସନ୍ତି ଚ ସମ୍ମା ଆରଦ୍ଧଂ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ମୂଲନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

୮୦। ୱିନଯତି କାଯଚିତ୍ତଂ ତପ୍ପେତି, ତୁଟ୍ଠଂ ସୁହିତଂ ଜନେତି, ସୁପୁପ୍ଫିତପଦୁମଂୱିଯୱା ୱଡ୍ଢେତୀତି ପୀତି, ୱିନନ୍ତିୱା ଏତାଯ ତଂ ସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋୱିଯ ୱିରୋଚମାନ କାଯଚିତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ପୀତି। ସା ପଞ୍ଚୱିଧା ଖୁଦ୍ଦିକା ପୀତି, ଖଣିକାପୀତି, ଓକ୍କନ୍ତିକା ପୀତି, ଉବ୍ବେଗା ପୀତି, ଫରଣାପୀତୀତି।

୮୧। ଛନ୍ଦନଂ ଛନ୍ଦୋ। ଇଚ୍ଛା ପତ୍ଥନା ଅଭିସନ୍ଧୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋପନ ଦୁୱିଧୋ ତଣ୍ହାଛନ୍ଦୋ, କତ୍ତୁକମ୍ୟତା ଛନ୍ଦୋତି। ଇଧ କତ୍ତୁକମ୍ୟତା ଛନ୍ଦୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଏତ୍ଥଚ କତ୍ତୁଂ କାମେତି ଇଚ୍ଛତୀତି କତ୍ତୁକାମୋ। ଛନ୍ଦସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲୋ। ତସ୍ସ ଭାୱୋ କତ୍ତୁକମ୍ମଂ। ତଦେୱ କତ୍ତୁକମ୍ୟତା, ଯଥା ଦେୱୋଯେୱ ଦେୱତାତି। ଏତ୍ଥଚ କତ୍ତୁସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବେସଂ ଧାତୁସଦ୍ଦାନଂ ଅତ୍ଥେ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ। ତସ୍ମା କତ୍ତୁକମ୍ୟତାତି ଏତେନ କଥେତୁକମ୍ୟତା ଚିନ୍ତେତୁକମ୍ୟତା ଦଟ୍ଠୁକମ୍ୟତା ସୋତୁକମ୍ୟତାତି ଏୱମାଦୀନି ସବ୍ବ କ୍ରିଯାପଦାନି ସଙ୍ଗହିତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ସୋ ପନ ଆରମ୍ମଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋପି ତଣ୍ହା ୱିଯ ଅସ୍ସାଦନ ରଜ୍ଜନ ଲଗ୍ଗନ ୱସେନ ନୈଚ୍ଛତି। ଯେନ ଯେନ ପନ ଅତ୍ଥିକୋ ହୋତି। ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଆରାଧେତୁ କାମତାୱସେନେୱ ଇଚ୍ଛତି। ଯଥା ରଞ୍ଞୋ ଇସ୍ସାସା ଧନେନୱା ଯସେନୱା ଅତ୍ଥିକା ରାଜୱେରୀନଂ ୱିଜ୍ଝନୱସେନ ଛଡ୍ଡିତବ୍ବଯୁତ୍ତକେପି ସରେ ବହୂ ଇଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ଏୱମେୱଂ ଅଯଂପି ପରସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଯୁତ୍ତକାନିପି ଦାନୱତ୍ଥୂନି ଅଲଦ୍ଧାନିପି ଲଦ୍ଧୁଂ ଇଚ୍ଛତି। ଲଦ୍ଧାନିପି ରକ୍ଖିତୁଂ ଇଚ୍ଛତୀତି। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ୱିଭାୱନିଯଂପି ୱୁତ୍ତୋଯେୱ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ

ଦାନୱତ୍ଥୁଊିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ପୱତ୍ତକାଲେପି ଚେସ ଊିସ୍ସଜ୍ଜି ତବ୍ବେନ ତେନ ଅତ୍ଥିକୋଯେୱ। ଖିପିତବ୍ବୌସୂନଂ ଗହଣେ ଅତ୍ଥିକୋ ଇସ୍ସାସୋଊିଯାତି।

ତତ୍ଥ ଯଦଗ୍ଗେନ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଦାନୱତ୍ଥୁପରିଯେସନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗଚେତନା ଦାନୱତ୍ଥୁଊିସ୍ସଜ୍ଜନ ସଙ୍ଖାତେ ଦାନେ ସଙ୍ଗହିତା ହୋତି। ତଦଗ୍ଗେନ ତସ୍ସା ପୁବ୍ବଭାଗଚେତନାଯ ପୱତ୍ତିକାଲୋ ଇଧ ଦାନୱତ୍ଥୁ ଊିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ପୱତ୍ତ କାଲୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଊିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବେନାତି ଊିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବ ଯୁତ୍ତକେନ। ତେନ ଅତ୍ଥିକୋଯେୱ ପରସ୍ସ ଊିସ୍ସଜ୍ଜନତ୍ଥାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଖିପିତବ୍ବୌସୂନଂ ଗହଣେତି ତେସଂ ଅକତାନଂ କରଣୱସେନ ଅଲଦ୍ଧାନଂ ପରିଯେସନୱସେନ ଗହଣେ। ଏତ୍ଥ ପନ କେଚି ଇସ୍ସାସୋ ଉସୂନିଖିପିତ୍ୱାପି ଲଭମାନୋ ତେହି ଉସୂହି ଅତ୍ଥିକୋଯେୱାତି ଏୱ ମତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ସୋ ନଯୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଖିପିତୌସୂନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଯଥା କଥିତଂ ଲପିତଂ ତଥାଗତେନାତି। ତଥା ଊିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବେ ନାତି ଏତ୍ଥପୀତି। କେଚି ଇସ୍ସାସୋ ଉସୂହି ଅନତ୍ଥିକୋ ଖିପନ୍ତୋ ନହୋତି। ଅତ୍ଥିକୋଯେୱ ସମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ ଆନିସଂସଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଖିପତୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ସୋପି ନଯୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଉସୂହି ଅତ୍ଥିକୋଯେୱ ତାନି ଖିପନ୍ତୋ ଇସ୍ସାସୋଊିଯାତିୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ତଦୁଭଯଂପି ଅୱହସିତବ୍ବମେୱ ହୋତୀତି। ଯସ୍ମାଚ ଛନ୍ଦସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଛନ୍ଦୱସେନ ଅତି ଇଚ୍ଛମାନଂ ୱିଯ ୱିଲୁମ୍ପମାନଂ ୱିଯ ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ମା ଅଯଂ ଆରମ୍ମଣଗ୍ଗହଣେ ଚେତସୋ ହତ୍ଥପ୍ପସାରଣଂଊିଯାତି ୱୁତ୍ତୋ। ଏତ୍ଥଚ ହତ୍ଥପ୍ପସାରଣଂଊିଯାତି ଇଦଂ ଅଭୂତପରିକପ୍ପୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ ହି ଚିତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥୋନାମ ଅତ୍ଥି। ଅତ୍ଥ୊ିସେସପାକଟତ୍ଥଂ ପନ ଅଭୂତଂପି ଭୂତଂ ୱିଯ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପିଚ, ଅଯଂ ଛନ୍ଦୋନାମ ଥାମପତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଯ ବଲୱତରୋ ହୋତି। ତଥା ହେସ ଅଧିପତିଭୂତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦଭୂତୋଚ ହୋତୀତି। ଯଦି ହି ସୋ ତଣ୍ହାଯ ସମାନବଲୋ ସିଯା। ଇମେ ସତ୍ତା ତଣ୍ହାଯ ହତ୍ଥେ ଠିତା ତଣ୍ହା ପରିଗ୍ଗହିତାନି ଧନଭୋଗରଜ୍ଜସୁଖାନିୱା ଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଯୋୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ନିସ୍ସାତୁଂ ନସକ୍କିସ୍ସନ୍ତି ଯେୱାତି।

୮୨। ସୋଭଣା ସୋଭଣେସୁ ଚିତ୍ତେସୁ ପକିରନ୍ତୀତି ପକିଣ୍ଣା। କେଏୱ ପକିଣ୍ଣକା। ଅଞ୍ଞେହି ଅଞ୍ଞେସଂୱା ସମାନା ଅଞ୍ଞସମାନା। ଯଦା ସୋଭଣଚିତ୍ତେସୁ ଯୁତ୍ତା, ତଦା ତେହି ଅସୋଭଣତୋ ଅଞ୍ଞେହି ସମାନା। ଯଦା ଅସୋଭଣଚିତ୍ତେସୁ ଯୁତ୍ତା, ତଦା ତେହି ସୋଭଣତୋ ଅଞ୍ଞେହି ସମାନା ସଦିସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଞ୍ଞସମାନରାସିମ୍ହି ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୮୩। ଇଦାନି ଅକୁସଲରାସିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ମୋହୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମୁଯ୍ହତୀତି ମୋହୋ। ମୁଯ୍ହନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେନାତିୱା ମୋହୋ। ମୁଯ୍ହନମତ୍ତଂୱା ମୋହୋ, ଚତୁରଙ୍ଗତମସ୍ସ ୱିଯ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ସବ୍ବସୋ କଲ୍ଯାଣପକ୍ଖଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ଧଭାୱକରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପାପପକ୍ଖଂ ପନ ପତ୍ୱା ସୋ ଞାଣଗତିକୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଥା ହେସ ପାଠଇଯଂ ମିଚ୍ଛାଞାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣନ୍ତି ପାପକ୍ରିଯାସୁ ଉପାଯଚିନ୍ତାୱସେନପୱତ୍ତୋ ମୋହୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯଚ ଅପ୍ପଟିପତ୍ତି ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତିୱସେନ ଦୁୱିଧଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଏତ୍ଥଚ ଅପ୍ପଟିପତ୍ତୀତି କଲ୍ଯାଣପକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତୀତି ପାପପକ୍ଖେ ମିଚ୍ଛାଞାଣମେୱ ୱୁଚ୍ଚତୀତି, ତଥା ହି ପାପପକ୍ଖଂ ପତ୍ୱା ପଞ୍ଚଧମ୍ମା ଞାଣଗତିକା ହୋନ୍ତି ମୋହୋ, ଲୋଭୋ, ଦିଟ୍ଠି, ୱିତକ୍କୋ, ୱିଚାରୋତି। ଚିତ୍ତେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଛବ୍ବିଧା ହୋନ୍ତି। ତେହି ପକତିଯା ୱିଞ୍ଞୁଜାତିକେସୁ ସୁତପରିଯତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନେସୁଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକ୍ରିଯାସୁ ତଂ ତଂ ଉପାଯଦସ୍ସନୱସେନ ତେସଂ ତତ୍ଥ ଛେକଭାୱଂ ପଟିବଲଭାୱଞ୍ଚ ସାଧେନ୍ତୀତି।

୮୪। ନହିରିଯତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ନଲଜ୍ଜତି ନଜିଗୁଚ୍ଛତୀତି ଅହିରୀ। ହିରିପ୍ପଟିପକ୍ଖାୱା ଅହିରୀ, ସାଏୱ ଅହିରିକଂ। ତଞ୍ହି ପାପ କ୍ରିଯାସୁ ପକୁପଟ୍ଟିତାସୁ ହିରିଯା ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱା ତାସୁ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି। ତଥା ହି ତଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ଅଜିଗୁଚ୍ଛନଲକ୍ଖଣନ୍ତିଚ ଅଲଜ୍ଜାଲକ୍ଖଣନ୍ତିଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୮୫। ନଓତ୍ତପ୍ପତୀତି ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ନଭାଯତି ନୌତ୍ରସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓତ୍ତପ୍ପପ୍ପଟିପକ୍ଖଂୱା ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ। ତଂପି ହି ତାସୁ ପକୁପଟ୍ଟିତାସୁ ଓତ୍ତପ୍ପସ୍ସ ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ତାସୁ ଅସାରଜ୍ଜମାନଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି। ତଥା ହେତଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରି ତାଦୀହି ଅସାରଜ୍ଜଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚ ଅନୁତ୍ତାସଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁଚ୍ଚତି ଚ –

ଅଜେଗୁଚ୍ଛୀ ଅହିରିକୋ, ପାପାଗୂଥାୱ ସୂକରୋ;

ଅଭୀରୁଚ ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ସଲଭୋ ୱିଯ ପାୱକାତି।

୮୬। ଉଦ୍ଧରତୀତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠ ଗେଣ୍ଡୁକୋ ୱିଯ ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉଦ୍ଧରଣାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଭୂତୋ ଧମ୍ମୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ତଂ ପନ ୱାତେରିତଂ ଜଲଂ ୱିଯ ଧଜପଟାକା ୱିଯଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୮୭। ଲୁଦ୍ଧତୀତି ଲୋଭୋ, ଲୁଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଧମ୍ମା ଏତେ ନାତି ଲୋଭୋ, ଲୁଦ୍ଧନମତ୍ତମେଵ୍ଵା ଏତନ୍ତି ଲୋଭୋ। ଏତ୍ଥଚ ଲୁଦ୍ଧନଂନାମ ଆରମ୍ମଣାଭିସଜ୍ଜନଂ ଦଟ୍ଠଵଂ। ସୋପନ ଆରମ୍ମଣେ ଲଗ୍ଗ ନଟ୍ଠେନ ମକ୍କଟାଲେପୋଵିଯ ଅଭିକଙ୍ଖଟ୍ଠେନ ତତ୍ତକପାଲେ ଖିତ୍ତମଂସ ପେସି ଵିଯ ଅପରିଚାଗଟ୍ଠେନ ତେଲଞ୍ଜନ ରାଗୋଵିଯ ତଣ୍ହାନଦିଭାଵେନ ଵଡ଼୍ଢିତ୍ଵା ସତ୍ତାନଂ ଅପାଯାଵହଟ୍ଠେନ ସଵାନି ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠ ସାଖାପଲାସ ତିଣକସଟାନି ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଵହନ୍ତୀ ସୀଘସୋତା ନଦୀ ଵିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୮୮। ଦସ୍ସନଂ ଦିଟ୍ଠି। ଧମ୍ମାନଂ ଯାଥାଵସଭାଵେସୁ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ଵିଯ ତେସମେଵ ଅଯାଥାଵସଭାଵେସୁ ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସାହି ଏକଚ୍ଚାନଂ ପଣ୍ଡିତମାନୀନଂ ମିଚ୍ଛାଵିତକ୍କବହୁଲାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ଥାମଗତା ଅଯାଥାଵପକ୍ଖେ ପଟିଵେଧଞ୍ଞାଣଗତିକା ହୋତୀତି। ସାପନ ମିଚ୍ଛାଭିନିଵେସଲକ୍ଖଣା ପରମଂଵଜ୍ଜନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

୮୯। ମଞ୍ଞତୀତି ମାନୋ। ଅହଂ ଲୋକେ ଏକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସ୍ମି। ନ କଟୁକଲିଙ୍ଗରୋଵିଯ ଅଵମଞ୍ଞନାରହୋତି ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦଳ୍ହଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ଵା ସମନୁପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋପନ ଜାତି କୁଲଧନ ଭୋଗ ଯସ ଇସ୍ସରିଯାଦୀହି ଚେଵ ସୀଲ ସୁତ ଲାଭସକ୍କାରା ଦୀହିଚ ଗୁଣେହି ଉପଥମ୍ଭିତୋ ଅତିରେକତରଂ ଵଡ୍ଢିତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ଜନମଜ୍ଝେ କେତୁଂଵିଯ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତଂ ମଞ୍ଞତି। ତସ୍ମା ସୋ ଉନ୍ନତିଲକ୍ଖଣୋତିଚ ଉମ୍ମାଦୋଵିଯାତିଚ ଵୁତ୍ତୋ।

୯୦। ଦୁସ୍ସତୀତି ଦୋସୋ। ସୋପନ ଚଣ୍ଡିକ୍କଟ୍ଠେନ ପହଟା ସିଵିସୋଵିଯ ଵିସପ୍ପନଟ୍ଠେନ ଅସନିପାତୋଵିଯ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଯ ଦହନଟ୍ଠେନ ଦାଵଗ୍ଗିଵିଯ ଦୁସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଲଦ୍ଧୋକାସୋ ସପତ୍ତୋଵିଯ ସଵସୋ ଅହିତରାସି ଭାଵଟ୍ଠେନ ଵିସ ସଂସଟ୍ଠ ପୂତିମୁତ୍ତଂ ଵିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୯୧। ଇସ୍ସତୀତି ଇସ୍ସା। ପରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଉସ୍ସୂଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସାହି ପରେସଂ ପକତିଯା ଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ଵା ଵା ସୁତ୍ଵାଵା ନସହତି। ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତିଯା ଵିପତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛତି ଆକଙ୍ଖତି। ଅସୁକୋ ଇଦଂନାମ ଲଭିସ୍ସତୀତି ସୁତ୍ଵାପି ନସହତି। ତସ୍ସ ଅଲାଭଂ ଇଚ୍ଛତି ଆକଙ୍ଖତି। ତସ୍ମା ସା ପରସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଉସ୍ସୂଯନଲକ୍ଖଣାତି ଵୁତ୍ତା।

୯୨। ମମ ଏଵ ଇଦଂ ଗୁଣଜାତଂଵା ଵତ୍ଥୁଵା ହୋତୁ। ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଏଵଂ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିହେତୁ ଅଵିପ୍ପାରିକତାଵସେନ ଚରତି ପଵତ୍ତତୀତି ମଚ୍ଛରଂ, ତଥା ପଵତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛରସ୍ସ ଭାଵୋ ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଇଦଂଚ ଇସ୍ସା ଵିଯ ଦୁଵିଧଂ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତି ଲଭିତବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ଵସେନ। ତତ୍ଥ ପକତିଯା ଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ତାଵ ତଂ ପରେହି ସା ଧାରଣଂଵା ଯେନ କେନଚିଵା କାରଣେନ ଅତ୍ତସନ୍ତକଭାଵତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଵା ପରେସଂ ସନ୍ତକଭାଵଂ ଗମିସ୍ସମାନଂ ଦିସ୍ଵା ଵା ସୁତ୍ଵାଵା ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ହୋତି, ଲଭିତବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯଂପି ଅସୁକସ୍ମିଂ ଦେସେ ଵାକାଲେଵା ଇଦଂନାମ ଭଵିସ୍ସତୀତି ସୁତ୍ଵାଵା ଚିନ୍ତେତ୍ଵାଵା ତଂ ଅତ୍ତନାଵ ଲଦ୍ଧୁଂ ଇଚ୍ଛତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ଲାଭଂ ନୈଚ୍ଛତି। ଅଞ୍ଞେ ଲଭିସ୍ସନ୍ତୀତି ସୁତ୍ଵାଵା ଚିନ୍ତେତ୍ଵାଵା ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ହୋତୀତି। ତଥା ହେତଂ ଲଦ୍ଧାନଂଵା ଲଭିତବ୍ବାନଂଵା ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ନିଗ୍ଗୂହନଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଲଭିତବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ଯସ୍ସ ଲାଭଂ ନୈଚ୍ଛତି। ସୋଲଭତୀତିଵା ଲଭିସ୍ସତୀତିଵା ସୁତ୍ଵାଵା ଚିନ୍ତେତ୍ଵାଵା ଚିତ୍ତଵିଘାତୋ ଇସ୍ସାନାମ। ଯଂ ଯଂ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧୁଂ ଇଚ୍ଛତି। ତଂ ତଂ ଅତ୍ତନା ଅଲଦ୍ଧମାନକଂ ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଚିତ୍ତଵିଘାତୋ ମଚ୍ଛରିଯଂନାମ। ନ ହି ଏତେ ଦ୍ଵେ ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି।

୯୩।କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିରିଯା କତଂ। କୁଚ୍ଛିତଂ କତନ୍ତି କୁକତଂ। କୁଚ୍ଛିତକିରିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଣ୍ଡିତେହି ଏକନ୍ତେନ ନିନ୍ଦିତବ୍ବୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋତିଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଅକତଂ ଵତ ମେ କଲ୍ୟାଣଂ କତଂ ପାପନ୍ତି ଏଵଂ ଅନୁସୋଚନଵସେନ ପଵତ୍ତୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋଯେଵ, ସୋ ହି ତଥା ପଵତ୍ତମାନୋପି ପୁବ୍ବେ ଅକତଂଵା କଲ୍ୟାଣଂ ପୁନ କତଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପୁବ୍ବେ କତଂ ଵା ପାପଂ ପୁନ ଅକତଂ କାତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଅଥଖୋ କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତପରିଯାଦାନାଯଏଵ ସଂଵତ୍ତତି। ତସ୍ମା କୁଚ୍ଛିତକିରିଯା ମତ୍ତତ୍ତା କୁକତନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତୀତି। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠ କଥାଯଂ କତାକତସ୍ସ ସାଵଜ୍ଜାନଵଜ୍ଜସ୍ସ ଅଭିମୁଖଗମନଂ ପଟିସାରୋନାମ। ଯସ୍ମା ପନେସୋ କତଂଵା ପାପଂ ଅକତଂ ନକରୋତି। ଅକତଂଵା କଲ୍ୟାଣଂ କତଂ ନକରୋତି। ତସ୍ମା ଵିରୂପୋ କୁଚ୍ଛିତୋ ଵା ପଟିସାରୋତି ଵିପ୍ପଟିସାରୋତି। ଏତ୍ଥଚ ଵିପ୍ପଟିସାରୋତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚ ମେଵ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚେଚ କୁଚ୍ଛିତେ ସତି ତଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋପି କୁଚ୍ଛିତୋଯେଵ। ଯେନଚ କାରଣେନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁଚ୍ଛିତଂନାମ ହୋତି। ତେନେଵ କାରଣେନ ସୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋପି କୁଚ୍ଛିତୋନାମ ହୋତୀତି କତ୍ଵା ସୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋଵ କୁକତପଦେ ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ସୁଦିନ୍ନକଣ୍ଡଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅଯମତ୍ଥୋ ଉଜୁକତୋଵ ଵୁତ୍ତୋ। ଯଥାହ-ଵିଞ୍ଞୂହି ଅକତ୍ତବ୍ବତାଯ କୁଚ୍ଛିତକିରିଯାଭାଵତୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି।

[୭୬] ଵିଭାଵନିଯଂ ପନ

ଇମମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ଯଂ ଵୁତ୍ତଂ ''କୁଚ୍ଛିତଂ କତନ୍ତି କୁକତଂ। କତାକତ ଦୁଚ୍ଚରିତସୁଚରିତ''ନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେଵ। ଏତେନ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତଂ

‘‘ଅକତଂପି ହି କୁକତନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ଯଂ ମୟା ଅକଥଂ। ତଂ କୁକତନ୍ତିଚ। ଇଧ ପନ କତା କତଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱିପ୍ପଟିସାରଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ କୁକତ’’ନ୍ତିଚ। ତଂପି ସଙ୍ଖଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି।

କୁକତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସ୍ସ ତଥାପୱତ୍ତି ହେତୁଭାୱୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅପିଚ, ଧାତୁପାଠେସୁ କୁଚସଦ୍ଦଂ ସଙ୍କୋଚନ ମନୋ ୱିଲେଖନତ୍ଥେସୁ ପଠନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମା କୁଚ୍ଛିତେନ ଆକାରେନ କୋଚତି ସଙ୍କୋଚତି ନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନାକାରେନାତି କୁକ୍କୁଚୋ। କୁଚ୍ଛିତେନୱା ଆକାରେନ କୋଚତି ୱିଲିଖତି ନକିଲେସସଲ୍ଲୀଖନା କାରେନାତି କୁକ୍କୁଚୋ। ତଥା ପୱତ୍ତଧମ୍ମସମୂହୋ। ସୋହି କୁଚ୍ଛିତେନ ଅକତଂ ୱତ ମେ କଲ୍ୟାଣଂ କତଂ ପାପନ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତେନ ଅନୁତ୍ଥୁନନାକାରେନ ସଙ୍କୋଚତି। କୁସଲଧମ୍ମସମାଦାନେ ଚିତ୍ତଂ ନମିତୁଂପି ନଦେତି। ମନଂୱା ୱିଲେଖତି। ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ସାରଧମ୍ମାନଂ ତନୁକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ କୁସଲଧମ୍ମସମାଦାନେ ପରିୟାଦିନ୍ନଥାମବଲଂ କରୋତି। ତସ୍ମା କୁକ୍କୁଚୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯେନ ପନ ଧମ୍ମେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ସୋ ତଥା ପୱତ୍ତୋ ହୋତି। ସୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂନାମ କୁକ୍କୁଚସ୍ସ ଭାୱୋତି କତ୍ୱା। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଅକତଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣଂ କତଞ୍ଚ ପାପଂ ଆରବ୍ଭ ପଚ୍ଛା ଅନୁତାପନୱସେନ ଅନୁସୋଚନୱସେନଚ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମାତଂ ପଚ୍ଛାନୁତାପଲକ୍ଖଣଂ କତାକତାନୁଯୋଚନ ରସନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ପଚ୍ଛାନୁତାପଲକ୍ଖଣନ୍ତି ପୁବ୍ବେ କଲ୍ୟାଣଞ୍ଚ ଅକତ୍ୱା ପାପଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ପଚ୍ଛିମେ କାଲେ ଅନୁତାପଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଏକନ୍ତେନ ଅତୀତାରମ୍ମଣତା ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନାଗତାରମ୍ମଣତାଚ ପଟିସିଦ୍ଧାତି। କତାକତା ନୁସୋଚନରସନ୍ତି ଏତ୍ଥ କତଞ୍ଚ ପାପଂ ଅକତଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଯୋ ଜେତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ମହାନିଦ୍ଦେସେ –

ଦ୍ୱୀହାକାରେହି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଞ୍ଚ ଦ୍ୱୀହା।ଲ। ଅକତତ୍ତାଚ। ଅକତଂ ମେ କାୟସୁ ଚରିତଂ। କତଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅକତଂ ମେ ୱଚୀସୁଚରିତଂ।ଲ। କତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅକତାମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ। କତୋ ପାଣାତିପାତୋତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ।ଲ। ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। କତା ମିଚ୍ଛାମିଟ୍ଠୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଏତେନ ପନ ଅକତସୁଚରିତା ରମ୍ମଣତାୟ କତଦୁଚ୍ଚରିତା ରମ୍ମଣତାୟଚ ୱସେନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଦ୍ୱିଧାଭାୱୋଯେୱ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଦ୍ୱୀହାକାରେହୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସୋଚ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ପାପଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅପାୟଭୟତଜ୍ଜିତାନଞ୍ଚେୱ ଅପାୟେସୁ ପତିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତାନଞ୍ଚ ହୋତି। ନଅଞ୍ଞେସଂ, ଅକତଂ ମେ କାୟସୁଚରିତଂ। କତଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ପନ ମାନୋ ଦୁୱିଧୋ ହୋତି ଯାଥାୱମାନୋ ଅଯାଥାୱମାନୋତି। ତଥା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂପି, ଯାଥାୱକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅଯାଥାୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଅଯାଥାୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂପି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଦ୍ୱୀହାକାରେହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅକତଂ ୱତ ମେ କଲ୍ୟାଣଂ କତଂ ପାପନ୍ତି। କତମଂ ପନ ତନ୍ତି। ଯଞ୍ଚ ପୁବ୍ବେ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମେପି ପାପସଞ୍ଞୀ ପାପଦିଟ୍ଠି ଅକତ୍ୱା ପାପକମ୍ମେପି କଲ୍ୟାଣସଞ୍ଞୀ କଲ୍ୟାଣଦିଟ୍ଠି କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅନୁସୋଚନୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯଞ୍ଚ ପୁବ୍ବେ କଲ୍ୟାଣେ କଲ୍ୟାଣସଞ୍ଞୀ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପାପସଞ୍ଞିନୋ ପାପେଚ ପାସଞ୍ଞୀ ଅକତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କଲ୍ୟାଣସଞ୍ଞିନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ଅଯାଥାୱକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂନାମ। ଅନୱଜ୍ଜେ ସାୱଜ୍ଜସଞ୍ଞୀ, କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିୟସଞ୍ଞୀ, ଅନାପତ୍ତିୟଂ ଆପତ୍ତିସଞ୍ଞୀତିଆଦିନାପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ସଙ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଦ୍ୱୀହା କାରେହେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁଏୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ମହାନିଦ୍ଦେସେଯେୱ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚକଂପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚକଂପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚକଂପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ। ତଂ ଅସଂଯତ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂନାମ। ଯଂ ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟନ୍ତା ନପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂତି ୱିନଯେ ଆଗତଂ। ଯଞ୍ଚ କଥଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚପ୍ପକତତାୟ ଆପଜ୍ଜତି କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିୟସଞ୍ଞିତା ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିୟସଞ୍ଞିତାତି ଆଗତଂ। ତଂ ୱିନୟକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂନାମ। ତଂପନ ୱିନୟସଂସଯୋଏୱ। ସୋଚ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସଯେ କପ୍ପତି ନୁଖୋ ନୋନୁଖୋତି ସଂସପ୍ପନାକାରେନ ପୱତ୍ତୋ କୁସଲ କ୍ରିୟ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ। ସୋପନ ଯେସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେସୁ ଯେ ସିକ୍ଖାକାମା, ତେ ତଂକମ୍ମଂ ନକରୋନ୍ତି। ତେ ସନ୍ଧାୟ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟନ୍ତା ନପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ପନ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ତେ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂପି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେ ସନ୍ଧାୟ କୁକ୍କୁଚ୍ଚପ୍ପକତତାୟ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୯୪। ଥିନ୍ୟତିଚିତ୍ତଂ ମନ୍ଦମନ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତୀତି ଥିନଂ। ଥିନିୟନା ଥିନିତତ୍ତନ୍ତି ହି ପାଠଇୟଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ।

୯୫। ମେଧତି ଚେତସିକେ ଧମ୍ମେ ଅକମ୍ମଞ୍ଞଭୂତେ କତ୍ୱା ୱିହିଂ ସତୀତି ମିଦ୍ଧଂ। ତଥା ହି ଆରମ୍ମଣେ ୱିପ୍ଫାରୱସେନ ତଂ ତଂ ଇରିୟା ପଥଂ ସନ୍ଧାରେତ୍ୱା ପୱତ୍ତମାନେସୁ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ମୁଗ୍ଗରେନ ପୋଥେତ୍ୱା ୱିୟ ତେ ଆରମ୍ମଣତୋ ଓଲିୟାପେତ୍ୱା ଇରିୟାପଥଂପି ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସମତ୍ଥେ କତ୍ୱା ଥିନଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିଭୱତି। ମିଦ୍ଧଂ ଚେତସିକେତି।

୯୬।ୱିଚିକିଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ। ଚିକିଚ୍ଛନଂ ଚିକିଚ୍ଛା। ଞାଣପ୍ପଟିକା ରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ଦୁକ୍କରତାୟ ୱିଗତା ଚିକିଚ୍ଛା ଏତାୟାତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ସଭାୱଂ ୱିଚିନନ୍ତା କିଚ୍ଛନ୍ତି କିଲମନ୍ତି ଏତାୟାତିୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ୱିଚିକିଚ୍ଛତିୱା ଦ୍ୱେଠହକଭାୱେନ ପୱତ୍ତତୀତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ସା ନୀୱରଣଭୂତା, ପଟିରୂପକାତି ଦୁୱିଧା। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ୱିମତିୱସେନ ପୱତ୍ତମାନା ନୀୱରଣଭୂତା। ତତୋ ଅଞ୍ଞାପନ ଅସବ୍ବଞ୍ଞୁନଂ ତେସୁ ତେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ କଥଂ ନୁଖୋ ଏୱଂ

ନୁଖୋ ଇଦଂନୁଖୋତି ୱେମତିକଭାୱେନ ପୱତ୍ତା ସଦ୍ଧା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପଟିରୂପକାନାମ। ସା ପନ କୁସଲାପି ହୋତି, ଅକୁସଲାପି ଖୀଣା ସୱାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନ କ୍ରିଯାତ୍ମକତାପୀତି। ଇଧ ପନ ଏକନ୍ତାକୁସଲଭୂତା ନୀୱରଣୱିଚିକିଚ୍ଛାୱ ଅଧିପ୍ପେତାତି।

ଅକୁସଲରାସିମ୍ହି ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୯୭। ସଦ୍ଦହତୀତି ସଦ୍ଧା। ଯଥା ଅଚ୍ଛଂ ପସନ୍ନଂ ନିସିନ୍ନଂ ଉଦକଂ ଚନ୍ଦ ସୂରିଯାଦୀନି ରୂପନିମିତ୍ତାନି ସୁଟ୍ଠୁ ଅତ୍ତନି ଦହତି। ଏୱଂ ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ଦୀନି ସୁଟ୍ଠୁ ଅତ୍ତନି ଦହତି ଧାରେତି ଥପେତିୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଦହନ୍ତିୱା ଏତାଯାତି ସଦ୍ଧା। ସଦ୍ଦହନମତ୍ତମେୱୱା ଏତନ୍ତି ସଦ୍ଧା। ସାପି ବୁଦ୍ଧା ଦୀସୁ ସଦ୍ଧେଯ୍ଯୱତ୍ଥୂସୁ ଅକାଲୁସ୍ସିଯଭାୱେନ ପୱତ୍ତମାନାଏୱ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ତତୋ ଅଞ୍ଞାପନ ତିତ୍ଥିଯେସୁୱା ତିତ୍ଥିଯଧମ୍ମେସୁ ୱା ଏୱରୂପେସୁ ଅସଦ୍ଧେଯ୍ଯୱତ୍ଥୂସୁ ସଦ୍ଦହନୱସେନ ପୱତ୍ତା ଓକପ୍ପନା ସଦ୍ଧା ପଟିରୂପକାନାମ ହୋତି। ସା ପନ ଅତ୍ଥତୋ ମିଚ୍ଛାଧିମୋକ୍ଖୋ ଯେୱାତି। ଯଥା ପନ ମନୁସ୍ସା ହତ୍ଥେ ଅସତି ରତନାନି ଦିସ୍ୱା ପି-ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ୱିତ୍ତେ ଅସତି ତେସଂ ସନ୍ଦଭୋଗା ନ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ବୀଜେ ଅସତି ସସ୍ସାଦୀନି ନସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ସଦ୍ଧାଯ ଅସତି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାୱତ୍ଥୂନି ନସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏସା ହତ୍ଥୱିତ୍ତବୀଜ ସଦିସାତି ୱୁତ୍ତା।

୯୮। ସରତୀତି ସତି। ଅତ୍ତନା କତାନି କତ୍ତବ୍ବାନି ଚ କଲ୍ଯାଣକମ୍ମାୱା ବୁଦ୍ଧଗୁଣାଦୀନିୱା ଅପ୍ପମଜ୍ଜନୱସେନ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସାପି ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତି ଦୁୱିଧା ହୋତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମାସତି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ଇତରା ପନ ସତିଯେୱ ନ ହୋତି। କତସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସଚ ପାପକମ୍ମସ୍ସ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ସତିପଟିରୂପକୋ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋଯେୱ। ଯସ୍ମା ପନେସା ଚିତ୍ତଂ ସବ୍ବେହି ଅକୁସଲଧମ୍ମେହିଚ ରକ୍ଖିତୁଂ କୁସଲଧମ୍ମେହିଚ ଯୋଜେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ସା ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବକମ୍ମିକ ମହାଅମଚ୍ଚୋ ୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି। ସତିଂଖ୍ୱାହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ସବ୍ବତ୍ଥିକଂ ୱଦାମୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

୯୯। ହିରିଯତୀତି ହିରି। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ଲଜ୍ଜତି ଜିଗୁଚ୍ଛତି ଉକ୍କଣ୍ଠତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୦। ତେହିଯେୱ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ଉବ୍ବିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥପି ହିରିଓତ୍ତପ୍ପପଟିରୂପକାନାମ ଅତ୍ଥି, ୱୁତ୍ତଞ୍ହି –

ଲଜ୍ଜିତବ୍ବେ ନଲଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଲଜ୍ଜିଯେସୁ ଲଜ୍ଜରେତି ଚ;

ଭାଯିତବ୍ବେ ନଭାଯନ୍ତି, ଅଭଯେ ଭଯଦସ୍ସିନୋତି ଚ।

ଯସ୍ମା ପନ ସପ୍ପୁରିସା ହିରିଯା ଅତ୍ତନି ଓତ୍ତପ୍ପେନଚ ପରେସୁ ଆରକ୍ଖଦେୱତାଦୀସୁ ଗାରୱଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପାପତୋ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଲୋକପାଲଧମ୍ମାତି ୱୁତ୍ତା।

୧୦୧। ଲୋଭପ୍ପଟିପକ୍ଖୋ ଅଲୋଭୋ। ସୋ ହି ଯେସୁ ଅତ୍ତନୋ ହିତସଞ୍ଞିତେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଲୋଭୋ ଲଗ୍ଗନୱସେନ ପୱତ୍ତତି, ତେସ୍ୱେୱ ତଂ ଲୋଭଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଲୋଭୱତ୍ଥୁଭୂତା ଭୱଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଗୂଥରାସିଂୱିଯ ହୀଳେତ୍ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକାନେକ୍ଖମ୍ମ ଧାତୁନାମ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି।

୧୦୨। ଦୋସପ୍ପଟିପକ୍ଖୋ ଅଦୋସୋ। ସୋପି ହି ଯେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଅହିତସଞ୍ଞିତେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତତି। ତେସ୍ୱେୱ ତଂଦୋସଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେସୁ ସତ୍ତେସୁ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସଦିସଂ ସୋମ୍ମହଦଯଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଏକା ଅବ୍ଯାପାଦଧାତୁ ନାମ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି। ଅଯମେୱଚ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ମେତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତା। ଅମୋହୋପି ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ମୋହପ୍ପଟିପକ୍ଖୋ ଅମୋହୋ। ସୋପି ହି ଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁୱା ଅତ୍ଥେସୁୱା ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁୱା ମୋହୋ ଅନ୍ଧକାରଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ତେସ୍ୱେୱ ତଂ ମୋହଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଚନ୍ଦସୂରିଯସହସ୍ସଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋୱିଯ ୱିଜ୍ଜାନାମ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି।

୧୦୩।ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ସଭାୱୋ। ଲୀନୁଦ୍ଧଚ୍ଚାଦୀନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱିସମପକ୍ଖାନଂ ମଜ୍ଝେ ପୱତ୍ତୋ ଅତ୍ତା ଏତସ୍ସାତି ମଜ୍ଝତ୍ତା। ସମପ୍ପୱତ୍ତୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମସମୂହୋ। ତସ୍ସ ଭାୱୋ ମଜ୍ଝତ୍ତତା। ତେସୁ ତେସୁ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ଦିସ୍ସମାନା ମଜ୍ଝତ୍ତତା ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା ତେସୁ ତେସୁୱା ହିତକମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ମଜ୍ଝତ୍ତତା ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା। ତଥା ହି ସା ସମପ୍ପୱତ୍ତାନଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତ ଧମ୍ମାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନୱସେନ ସମପ୍ପୱତ୍ତାନଂ ଆଜାନେଯ୍ଯାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନସାରଥୀୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତା। ଅଯମେୱଚ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ଉପେକ୍ଖାତି ୱୁତ୍ତା।

୧୦୪। କାଯପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାଦୀସୁ କାଯୋତି ୱେଦନାଦିକ୍ଖନ୍ଧତ୍ତଯ ସଙ୍ଖାତୋ ଚେତସିକସମୂହୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଚିତ୍ତନ୍ତି ସୋଭଣଚିତ୍ତଂ। କାଯସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧି କାଯପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି।

ଚିତ୍ତସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧୀତିଆଦିନା ସମାସୋ। ପସ୍ସମ୍ଭନଂ ପସ୍ସଦ୍ଧି। ସନ୍ତସୀତଲଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତି। ତେ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତସୁଖଂ ନପିନ୍ଦନ୍ତି। ବହିଦ୍ଧାଏୱ ନେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ସନ୍ତତ୍ତେ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ଥପିତମଚ୍ଛୋୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ ହୋତି। ତେଯେୱ ତତ୍ଥ ତଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ସୀତଲେ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତ ମଚ୍ଛୋ ୱିଯ ହୋତି।

୧୦୫। ଲହୁଭାୱୋ ଲହୁତା। ଅଗରୁତା ଅଦନ୍ଧତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ନପସାରେତି ସଙ୍କୋଚତି। ତତ୍ତପାସାଣେ ପକ୍ଖିତ୍ତପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ପସାରେତି। ସୀତଲେ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ ହୋତି।

୧୦୬। ମୁଦୁଭାୱୋ ମୁଦୁତା। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ଥଦ୍ଧଂ ହୋତି। ୱେରୀନଂ ମଜ୍ଝେ ଗତମହାଯୋଧୋୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ମୁଦୁ ହୋତି। ୱିଯଞ୍ଞାତୀନଂ ମଜ୍ଝେ ଗତମହାଯୋଧୋ ୱିଯ ହୋତି।

୧୦୭। କମ୍ମନି ସାଧୁ କମ୍ମଞ୍ଞଂ। ତଦେୱ କମ୍ମଞ୍ଞତା। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ଥପେତୁଂ ନଲବ୍ଭତି, ୱିକ୍କିରତି। ପଟିୱାତେ ଖିତ୍ତଥୁସମୁଟ୍ଠିୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ। ତେସଂଯେୱ ତଂ ତତ୍ଥ ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ଥପେତୁଂ ଲବ୍ଭତି ନୱିକ୍କିରତି। ପଟିୱାତେ ଖିତ୍ତସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋୱିଯ ହୋତି।

୧୦୮। ପଗୁଣସ୍ସ ଭାୱୋ ପାଗୁଞ୍ଞଂ। ତଦେୱ ପାଗୁଞ୍ଞତା। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ୱିକମ୍ପତି ୱିହଞ୍ଞତି। ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକେ ଖିତ୍ତୱାନରୋୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ, ତେ ସଂ ତଂ ତତ୍ଥ ନୱିକମ୍ପତି ନୱିହଞ୍ଞତି। ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକେ ଖିତ୍ତ କୁମ୍ଭିଲୋ ୱିଯ ହୋତି।

୧୦୯। ଉଜୁଏୱ ଉଜୁକଂ, ଉଜୁକସ୍ସ ଭାୱୋ ଉଜୁକତା। ଯେସଂ ଇଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ୱିସମଗହିକଂ ହୋତି। କଦାଚି ଲୀନଂ। କଦାଚି ଉଦ୍ଧଟଂ। କଦାଚି ଓନତଂ। କଦାଚି ଉନ୍ନତଂ। ସୁରାମଦମତ୍ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଗମନଂ ୱିଯ ହୋତି। ଯେସଂ ପନ ବଲୱଂ, ତେସଂ ତଂ ୱୁତ୍ତୱିପରିଯ ଯେନ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

୧୧୦। ଏତ୍ଥଚ ସିଦ୍ଧେସୁପି ଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧାଦିକେସୁ ୱୁତ୍ତେସୁ ୱିସୁଂ କାଯପସ୍ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ୱଚନଂ ତେସଂ ୱସେନ ରୂପକାଯସ୍ସପି ପସ୍ସଦ୍ଧାଦି ଦୀପନତ୍ଥନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ତଂ ତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ଗେଲଞ୍ଞୱୁଟ୍ଠା ନାଦୀସୁ ରୂପକାଯସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧଭାୱୋ ପାକଟୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଇଦ୍ଧିଯା ଆକାସଗମନାଦୀସୁ ଲହୁଭାୱୋ। କାଯଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା କତ୍ୱା ନିମ୍ମିନନେସୁ ମୁଦୁଭାୱୋ। ଅନ୍ତୋପଥୱିଯଂୱା ଅନ୍ତୋପବ୍ବତେ ସୁୱା ଅସଜ୍ଜମାନଂ କତ୍ୱା ଗମନାଦୀସୁ କମ୍ମଞ୍ଞଭାୱୋ। ନାଗୱଣ୍ଣଂୱା ଗରୁଳଅୱଣ୍ଣଂୱା କତ୍ୱା ନିମ୍ମିନନାଦୀସୁ ପଗୁଣଭାୱୋ ତେସ୍ୱେୱ ସବ୍ବେସୁ ଯଥାନିମ୍ମିତୱସେନ ଚିରପୱତ୍ତିଭାୱେସୁ ଉଜୁକଭାୱୋ ପାକଟୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସମଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ସାଧାରଣା, ସବ୍ବେହି ସୋଭଣଚିତ୍ତେହି, ତେସଂୱା ସାଧାରଣା ସୋଭଣ ସାଧାରଣା।

୧୧୧।ସମ୍ମାୱାଚାତି ଏତ୍ଥ ତିୱିଧା ସମ୍ମାୱାଚା କଥା, ଚେତନା, ୱିରତିୱସେନ, ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥଧମ୍ମପଟିସଂଯୁତ୍ତା ସୁଭାସିତା ୱାଚା କଥା ସମ୍ମାୱାଚାନାମ। ତଂସମୁଟ୍ଠାପିକା କୁସଲକ୍ରିଯଚେତନା ଚେତନାସମ୍ମାୱାଚାନାମ। ଯା ପନ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣାଦୀନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମାଦିଯନ୍ତସ୍ସୱା ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସୱା ସମ୍ପତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସୱା ପାପୱିରମଣାକାରେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତି। ଅଯଂ ୱିରତି ସମ୍ମାୱାଚାନାମ। ସା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ସମ୍ମା ୱଦନ୍ତି ଏତା ଯାତି ସମ୍ମାୱାଚା। ଏତାଯାତି ଚେତ୍ଥ କରଣତ୍ଥେ ହେତୁଅତ୍ଥେ ୱା କରଣୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ୱାଚାଯ ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ସମାଦାନୱଚନାନି ସନ୍ଧାଯ କରଣତ୍ଥୋ ହେତୁଅତ୍ଥୋ ଚ ଯୁଜ୍ଜତି। ତତୋ ଯଥାସମାଦିନ୍ନାନିୱା ଯଥାଧିଟ୍ଠିତାନିୱା ସିକ୍ଖାପଦାନି ସୁଟ୍ଠୁରକ୍ଖାମାତି ଯାନି ଅନୱଜ୍ଜାନିଏୱ ୱଚନାନି ୱଦନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତାନି ସନ୍ଧାଯ କରଣତ୍ଥାନୁକୂଲୋ ହେତୁ ଅତ୍ଥୋଯେୱ ଯୁଜ୍ଜତୀତି। ଅଥୱା, ତଥା ୱଦନ୍ତୁୱା ମାୱା। ଅଯଂପନ ୱଦମାନେସୁ ସତି ତେସଂ ସମ୍ମା ୱତ୍ତୁଂଏୱ ଦେତି। ନମିଚ୍ଛା ୱତ୍ତୁନ୍ତି କତ୍ୱା ସମ୍ମା ୱାଚାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପିଚ, ଅଯଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପଜହନୱସେନ ପୱତ୍ତମାନା ୱଚୀଦ୍ୱାରସୁଦ୍ଧିଯା ଏୱ ହୋତୀତି ସମ୍ମାୱାଚାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

୧୧୨।ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋପି ତିୱିଧୋ କ୍ରିଯା, ଚେତନା, ୱିରତି ୱସେନ। ତତ୍ଥ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅନୱଜ୍ଜଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯିକକ୍ରିଯା କ୍ରିଯାକମ୍ମନ୍ତୋନାମ। ତଂସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା ଚେତନାକମ୍ମନ୍ତୋ ନାମ। ଯା ପନ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣାଦୀନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମାଦି ଯନ୍ତସ୍ସୱା ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସୱା ସମ୍ପତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସୱା ପାପୱିରମଣାକାରେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତି। ଅଯଂ ୱିରତି ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ନାମ। ସମ୍ମା କରୋନ୍ତି ଏତେନାତି ସମ୍ମାକମ୍ମଂ, ତଦେୱ ସମ୍ମା କମ୍ମନ୍ତୋ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ୱନନ୍ତୋୱିଯା। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୧୧୩।ସମ୍ମାଆଜୀୱୋପି ୱୀରିଯ, ୱିରତିୱସେନ ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ପକତିଯା ଅନୱଜ୍ଜାନି କସିକମ୍ମାଦୀନିୱା ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଦୀନିୱା କତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେନ୍ତାନଂ ଉଟ୍ଠାନବଲସଙ୍ଖାତୋ ୱାଯାମୋ ୱୀରିଯସମ୍ମାଆଜୀୱୋନାମ। ଯା ପନ ଆଜୀୱସୁଦ୍ଧିଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଜୀୱସୀଲୱିପତ୍ତିକାରଣାନି କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପଜହନ୍ତାନଂ ପାପୱିରମଣାକାରେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତି। ଅଯଂ ୱିରତି ଆଜୀୱୋନାମ। ଅଯମିଧାଧିପ୍ପେତୋ। ସମ୍ମା ଆଜୀୱନ୍ତି ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତି ଏତେନାତି ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

୧୧୪। ଏକେକାପି ଚେତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତ ୱିରତି, ସମାଦାନ ୱିରତି, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରତିୱସେନ ତିୱିଧା। ତତ୍ଥ ଯା ସିକ୍ଖାପଦାନି ଅସମା ଦିଯିତ୍ୱାୱା ସମାଦିନ୍ନାନିପିୱା ତାନି ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା କେୱଲଂ ହିରି ଓତ୍ତପ୍ପବଲେନେୱ ସମ୍ପତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ୱିରତି। ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତୱିରତିନାମ। ସା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାଯେୱ। ପଞ୍ଚସିକ୍ଖା ପଦା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଯା ପନ ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମାଦି ଯନ୍ତସ୍ସୱା ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସୱା ଯଥାସମାଦିନ୍ନାନିୱା ଯଥାଧିଟ୍ଠିତାନି ୱା ସୁଟ୍ଠୁରକ୍ଖାମୀତି ସମ୍ପତ୍ତ ୱତ୍ଥୁଂ ଅପୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସୱା ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅଯଂ ସମାଦାନୱିରତିନାମ। ସା ପନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାୱା ହୋତି ଅନାଗତାରମ୍ମଣାୱା। ତଥା ହି ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାତି ଇଦଂ ସମ୍ପତ୍ତୱିରତିୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପଚ୍ଚଯସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରତିନାମ। ସା ପନ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାଏୱ। ଫଲୱିରତିପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହିତାତି। ତତ୍ଥ ଲୋକିଯୱିରତିଯୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାଦୀନି ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବୱତ୍ଥୂନି ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପାଣାତିପାତାଦୀନି ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୂନି ପଜହନ୍ତି। ଲୋକୁତ୍ତରୱିରତିଯୋ ପନ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ତାନିଯେୱ ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୂନି ପଜହନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୧୫। ପରଦୁକ୍ଖେ ସତି କାରୁଣିକାନଂ ହଦଯଖେଦଂ କରୋତୀତି କରୁଣା। କିରତିୱା ପରଦୁକ୍ଖଂ ୱିକ୍ଖିପତି, କିଣାତିୱା ପରଦୁକ୍ଖଂ ହିଂସତୀତି କରୁଣା। କିରୀଯତି ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ପସାରୀଯତୀତିୱା କରୁଣା। ଅପିଚ କଲି ଉଣାତି ଛେଦୋ। କଲୀତି ଦୁକ୍ଖଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଯଥା-କଲି ସଯ୍ୟୱେ ଭୱେତି। କଲୀତିୱା ପାପପି ପରାଜଯୋପି ୱୁଚ୍ଚତି। ପାପେ କଲି ପରାଜଯେତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ କାରୁଣିକା ନଂ କାରୁଞ୍ଞହେତୁଭୂତମେୱ ହୋତି। ଇତି କଲିଂ ଦୁକ୍ଖଂୱା ପାପଂୱା ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିତୋ ପରାଜଯଂୱା ସତ୍ତେହି ଅୱନ୍ତି ରକ୍ଖନ୍ତି, ସତ୍ତେୱା ତତୋ ୱିଧକଲିତୋ ଅୱନ୍ତି ରକ୍ଖନ୍ତି କାରୁଣିକା ଜନା ଏତାଯାତି କରୁଣା।

୧୧୬। ପରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ମୋଦନ୍ତି ଏତାଯାତି ମୁଦିତା। ନତ୍ଥି ପମାଣଂ ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପମାଣା, ସତ୍ତା। ଅପ୍ପମାଣେସୁ ଭୱାତି ଅପ୍ପମଞ୍ଞା। ଏତାହି ଏତ୍ତକେସୁଯେୱ ସତ୍ତେସୁ ପୱତ୍ତେତବ୍ବା। ନ ଇତୋ ଅଞ୍ଞେସୂତି ଏୱଂ ପରିଚ୍ଛେଦପ୍ପମାଣସ୍ସ ଅଭାୱା ଏକସ୍ମିଂ ସତ୍ତେ ପୱତ୍ତାପି ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଏୱନାମ ହୋନ୍ତୀତି।

[୭୭] ଟୀକାସୁ ପନ

ଅପ୍ପମାଣସତ୍ତା ରମ୍ମଣତ୍ତା ଅପ୍ପମାଣା। ତାଏୱ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

୧୧୭। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋ ଅମୋହୋଏୱ। ସୋ ହି ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା, ଅଧିପତିଯଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚାତି କତ୍ୱା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ସୋଭଣରାସିମ୍ହି ପରମତ୍ଥଦୀପନା।

୧୧୮।ଏତ୍ତାୱତାତିଆଦି ତିଣ୍ଣଂ ରାସୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ। ଏୱଂ ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଚେତୋଯୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତେସନ୍ତିଆଦିମାହ। ଇତୋ ଚେତସିକାନଂ ସରୂପଦସ୍ସନତୋ ପରଂ ତେସଂ ଚିତ୍ତାୱିଯୁତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତେନ ଅୱିଯୁତ୍ତାନଂ ଚେତସିକାନଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ପଚ୍ଚେକଂ ସମ୍ପଯୋଗୋ ତଥାଯୋଗଂ ୱୁଚ୍ଚତେତି ଯୋଜନା। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୂତି ଚିତ୍ତେସୁ ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ। ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚେତସିକା ଏତେସୂତି ଉପ୍ପାଦା। ଚିତ୍ତାନିଏୱ ଉପ୍ପାଦା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାତି କତ୍ୱା। ଦ୍ୱିପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ତେସୁ ଛ ପକିଣ୍ଣକା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଭାୱନାବଲେନ ପହୀନତ୍ତା ୱିତକ୍କୋ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନିକାଦୀସୁ, ୱିଚାରୋ ତତୀଯଜ୍ଝାନିକାଦୀସୁ, ପୀତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକାଦୀସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ସନ୍ନିଟ୍ଠାନସଭାୱତ୍ତା ଅଧିମୋକ୍ଖୋ ଅସନ୍ନିଟ୍ଠାନସଭାୱେ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱୀରିଯଂ ବଲନାଯକତ୍ତା ଦୁବ୍ବଲେସୁ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନା ଦୀସୁ ସୋଳସଚିତ୍ତେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ପୀତି ସମ୍ପିଯାଯନସଭାୱତ୍ତା ଦୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖା ସହଗତେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଛନ୍ଦୋ ଇଚ୍ଛାସଭାୱତ୍ତା ଇଚ୍ଛାରହିତେସୁ ଅହେତୁକେସୁ ମୋମୂହଚିତ୍ତେସୁଚ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ପକିଣ୍ଣକେସୁପନ ୱିତକ୍କୋ।ଲ। ମୋମୂହୱଜ୍ଜିତଚିତ୍ତେସୂତି। ତେ ପନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ପକିଣ୍ଣକୱିୱଜ୍ଜିତା ସପକିଣ୍ଣକାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୧୯।ଅକୁସଲେସୂତି ଅକୁସଲଚେତସିକେସୁ। ସବ୍ବାକୁସଲ ସାଧାରଣାନାମ। ତସ୍ମା ସବ୍ବେସୁପି ଦ୍ୱାଦସାକୁସଲଚିତ୍ତେସୁ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

[୭୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ପଚ୍ଛିମଂ ପୁରିମସ୍ସ ସମତ୍ଥନୱଚନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଇଦଞ୍ଚ୍ଛ ଠାନଂ ଚିତ୍ତେସୁ ଲବ୍ଭମାନତାଦସ୍ସନପଧାନନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ସବ୍ବାନି ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ଇମେହି ଚତୂହି ୱିନା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ନ ହି ତାନି ପାପେସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଠିତାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ନଚ ତେହି ଲଜ୍ଜାଯୱା ଭଯେନୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତାନଂ। ନାପି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମାହିତାନନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ସବ୍ବେସୁ ତେସୁ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ଯସ୍ମାଚ ଦିଟ୍ଠିମାନା ଖନ୍ଧେସୁ ଅସ୍ସାଦଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାୱ ତେସୁ ତଥା ତଥା ଆମସିତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଲୋଭମୂଲଚିତ୍ତେସ୍ୱେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ପନ ତେସୁ ଦିଟ୍ଠି ଖନ୍ଧେସୁ ଅତ୍ତଗ୍ଗାହଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତଂ ନିଚ୍ଚତାଦୀହି ମିଚ୍ଛାସଭାୱେହିଏୱ ପରାମସନ୍ତୀ ପୱତ୍ତତି। ମାନୋ ପନ ଖନ୍ଧେ ଅହନ୍ତି ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଗହିତାକାରଂ ସେଯ୍ୟ ତାଦୀହିଏୱ ଆମସନ୍ତୋ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତେ ଆମସନାକାରତୋ ଅସଦିସୱୁତ୍ତିନୋଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ଆହ। ଦିଟ୍ଠିଚତୁସ୍ସୁ।ଲ। ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେସୂତି। ଯେ ପନ ଦିଟ୍ଠିଗତିକା ଦିଟ୍ଠିଯା ଯଥାଗହିତଂ ଅତ୍ତାନମେୱ ଅହନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେସଂପି ଦିଟ୍ଠିମାନା ଆମସନାକାରଂ ପତ୍ୱା ଅସଦିସୱୁତ୍ତିକାଏୱ ହୋନ୍ତି। ନ ହି ମାନସ୍ସ ୱିଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅତ୍ତ ସଂପଗ୍ଗହଣେ ବ୍ୟାପାରୋ ଅତ୍ଥି। ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱିଯ ମାନସ୍ସ ଧମ୍ମାନଂ ଅଯାଥାୱପକ୍ଖପରିକପ୍ପନେତି। ତେନେୱ ହି ଅହଂଗାହୋ ମାନୋ ଅନାଗାମୀନଂପି ପୱତ୍ତତି। ଅତ୍ତଗ୍ଗାହଭୂତା ପନ ଦିଟ୍ଠି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନ ମେୱାତି।

[୭୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ମାନୋପି ଅହଂମାନୱସେନ ପୱତ୍ତନତୋ ଦିଟ୍ଠିସଦିସୋୱ ପୱତ୍ତତୀତି ଦିଟ୍ଠିଯା ସହ ଏକଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେ ନପୱତ୍ତତୀ''ତି ୱତ୍ୱା କେସର ସୀହୋ ପମାଯ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ସଦିସପ୍ପୱତ୍ତି ହି ନାମ ସହପୱତ୍ତିଯା ଏୱ କାରଣନ୍ତି। ମଚ୍ଛରିଯଂ ପନ ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ଲଗ୍ଗନଲୋଭସମୁଟ୍ଠିତଂପି ତାସଂ ପରେହି ସାଧାରଣଭାୱଂ ଅସହନାକାରେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ପଟିଘସମ୍ପ ଯୁତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଦୋସୋ।ଲ। ଚିତ୍ତେସୂତି। ଅକମ୍ମଞ୍ଞ ଲକ୍ଖଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ କମ୍ମଞ୍ଞସଭାୱେସୁ ଅସଙ୍ଖାରିକେସୁ ନସମ୍ଭୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଚସୁ ସସଙ୍ଖାରିକ ଚିତ୍ତେସୂତି। ଚତ୍ତାରୋ ସବ୍ବା କୁସଲସାଧାରଣା। ତଯୋ ଲୋଭ ଦିଟ୍ଠିମାନା। ଚତ୍ତାରୋ ଦୋସାଦଯୋ। ଦ୍ୱଯଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତେଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣେ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଚିତ୍ତେଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁଦ୍ଦସ ଅକୁସଲ ଚେତସିକା।

୧୨୦।ସୋଭଣେସୂତି ସୋଭଣଚେତସିକେସୁ। ଲୋକୁତ୍ତରେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗେ ତୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ନାମ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଛିମକୋୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ପାଦକଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ତସ୍ମିଂ ଅସତିପି ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ ନପରିହାଯତି। ସୀଲସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମେସୁ ପନ ଏକୋ ଏକସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ ନସାଧେତି। ତସ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତର ମଗ୍ଗୋ ସତ୍ତଙ୍ଗିକତୋ ହେଟ୍ଠା ନପୱତ୍ତତୀତି ଆହ ୱିରତିଯୋ ପନ ତିସ୍ସୋପି।ଲ। ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ନିଯତାୱ ଏକତୋୱ ସବ୍ବଥାପି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ନିଯତାୱାତି ନ ଲୋକିଯେସୁୱିଯ କଦାଚିଏୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅଥଖୋ ସବ୍ବଦାପି ନିଯତା ହୁତ୍ୱାୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। କସ୍ମା, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ନିଚ୍ଚଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା। ନ ହି ତେ ଲୋକିଯା ୱିଯ କଦାଚି ଦାନୱସେନ କଦାଚି ସୁତପରିଯତ୍ତିୱସେନ କଦାଚି କସିଣଭାୱନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଏକତୋ ୱାତି ନଲୋକିଯେସୁ ୱିଯ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅଥଖୋ ତିସ୍ସୋପି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱାୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। କସ୍ମା, ଅଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତ୍ତା। ନ ହି ତେ ଲୋକିଯା ୱିଯ ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତାନି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାଦୀନି ନାନାରମ୍ମଣାନି ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଏକଂପନ ନିବ୍ବାନମେୱ ଆରବ୍ଭପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ସବ୍ବଥାପୀତି ନ ଲୋକିଯେସୁ ୱିଯ ଏକଦେ ସପ୍ପହାନୱସେନ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅଥଖୋ ତିସ୍ସୋପି ଅନୱସେସ ଦୁଚ୍ଚରିତ ଦୁରାଜୀୱପ୍ପହାନାକାରେନ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଲୋକିଯେସୁହି ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସମ୍ମାୱାଚା ଚତୁବ୍ବିଧାନି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି ସବ୍ବାନି ଏକତୋ ପଜହିତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ମୁସାୱାଦୱିରତି ମୁସାୱାଦମେୱ ପଜହିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ନ ଇତରାନି। ମୁସାୱାଦଂପି ସମୂଲଂ ସାନୁସଯଂ ପଜହିତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ତଥା ପିସୁଣୱାଚା ୱିରତି ପିସୁଣୱାଚମେୱ ପଜହିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ନ ଇତରାନି। ପିସୁଣୱାଚଂପି ସମୂଲଂ ସାନୁସଯଂ ପଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଲୋକୁତ୍ତରେସୁ ପନ ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସମ୍ମାୱାଚା ସବ୍ବାନି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି ସମୂଲାନି ସାନୁସଯାନି ପଜହତି। ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ସବ୍ବାନି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାନି ସମୂଲାନି ସାନୁସଯାନି ପଜହତି। ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସବ୍ବାନି ଆଜୀୱହେତୁକାନି କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି ସମୂଲାନି ସାନୁସଯାନି ପଜହତି। ଇତି ତିସ୍ସୋ ଲୋକୁତ୍ତରେସୁଏୱ ସବ୍ବଥାପି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ୱିସଦ୍ଦୋ ଅୱଯୱସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ଏକା ସମ୍ମାୱାଚା ମୁସାୱାଦପ୍ପହାନୱସେନାପି ଲବ୍ଭତି। ନକେୱଲଞ୍ଚ ତପ୍ପହାନୱସେନେୱ। ଅଥଖୋ ପିସୁଣୱାଚାପହାନୱସେନପି ଲବ୍ଭତୀତି ସବ୍ବଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ସମୂଲାନି ସାନୁସଯାନୀତି ଏତ୍ଥ କାଯୱଚୀଚୋପନ ଭାଗିଯାନି କାମରାଗାନୁସଯାଦୀନି ଉପରିମଗ୍ଗୱଜ୍ଝାନି କିଲେସଜାତାନି ଅରୂପସେକ୍ଖାନଂପି ସନ୍ତିଯେୱ। କାମରୂପସେକ୍ଖାନଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତେସଂ ପଜହନୱସେନ ଉପରିମଗ୍ଗ ଫଲୱିରତୀନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତପ୍ପହାନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମାୱଚରକୁସଲେସ୍ୱେୱ, ନପନ କାମାୱଚରୱିପାକକ୍ରିଯଚିତ୍ତେସୁ, ନାପିମହଗ୍ଗତଚିତ୍ତେସୂତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

କାମାୱଚରକୁସଲେସୁପି କାମଭୂମିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁଏୱ, ନରୂପାରୂପଭୂମିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ। ନ ହି ବ୍ରହ୍ମାନଂ ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁ ସଙ୍ଖାତାନି କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନିନାମ ଅତ୍ଥି। ନଚ ଲୋକିଯୱିରତିଯୋ ୱିରମିତବ୍ବ ୱତ୍ଥୁରହିତେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଉପରି ଛକାମାୱଚରଦେୱେ ସୁପି ନପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ କଥାୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱିଚାରିତମେୱ। ଯଦି ଏୱଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେପି ତୀସୁ ହେଟ୍ଠିମଫଲଟ୍ଠେସୁ ତାସଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ଆପଜ୍ଜତି। ନ ହି ତେସଂପି ପାଣାତିପାତାଦୀନି ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୂନିନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ସଚ୍ଚଂ, ଇଧ ପନ ସତ୍ତୱିଧଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାପି ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁଟ୍ଠାନେ ଠିତା। ତଥା ତିୱିଧକୁହନୱତ୍ଥୂନିଚ। ତାନିଚ କାନିଚି ତେସଂ ଫଲଟ୍ଠାନଂପି ସାଧାରଣାନିଏୱ। ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ଯାନି କାନିଚି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସମାଦିନ୍ନସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱତ୍ଥୂନିପି ୱିରମିତବ୍ବୱତ୍ଥୂନିଏୱ। ଯାନିପି କାମସେକ୍ଖାନଂ କାଯୱାଚା ୱିପ୍ଫନ୍ଦନକରାନି କିଲେସଜାତାନି ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରତୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତାନି ସନ୍ତି। ତାନି ତେସଂ ତଦଙ୍ଗ ୱିରତୀନଂପି ୱତ୍ଥୂନିଏୱାତି। କଦାଚି ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ସମାଦାନସମ୍ପତ୍ତୱିରତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ପୱତ୍ତକାଲେଏୱ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନାପି ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତ୍ତା ନଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁନ୍ତି। ୱିସୁଂୱିସୁଂ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନାପି ଏକେକଦୁଚ୍ଚରିତପ୍ପହାନୱସେନେୱ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ନ ଲୋକୁତ୍ତରେସୁ ୱିଯ ସବ୍ବଥାପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୨୧। ଅପ୍ପନାପତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ସୋମନସ୍ସସହଗତଭାୱୋୱ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୱଜ୍ଜିତମହଗ୍ଗତଚିତ୍ତେସୂତି। ଏତାହି ପରସତ୍ତାନଂ ହେତୁ ଅଧିମତ୍ତବ୍ୟାପାରା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅତିସନ୍ତାଯ ନିବ୍ବ୍ୟାପାରାଯ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖାଯ ସହ ନପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଅପ୍ପନାପୁବ୍ବଭାଗଭୂତାନଂ ପନ ତାସଂ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାଯପି ସମ୍ପଯୋଗୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅନୁଞ୍ଞାତୋଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ କାମାୱଚର।ଲ। ଚିତ୍ତେସୁଚାତି। କଦାଚୀତି କାରୁଞ୍ଞପ୍ପକତିକସ୍ସ ଅନିସ୍ସୁକିନୋଚ ପରେସଂ ୱିପତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନକାଲେ। ନାନାହୁତ୍ୱା ଜାଯନ୍ତୀତି ତେସଂ ୱିପତ୍ତିଦସ୍ସନକାଲେ ଅନୁକମ୍ପନୱସେନ କରୁଣା ଏୱ ଜାଯତି, ନମୁଦିତା। ସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନକାଲେ ପନ ମୋଦନୱସେନ ମୁଦିତାୱ ଜାଯତି, ନକରୁଣାତି ଏୱଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ହୁତ୍ୱା ଜାଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନେତା ଦୋସସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ୱିହିଂସା ଅରତୀନଂ ନିସ୍ସରଣଭୂତାତି ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱୁତ୍ତା। ଦୋମନସ୍ସପଟିପକ୍ଖଞ୍ଚସୋ ମନସ୍ସମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତାସଂ ଅପ୍ପନାପୁବ୍ବଭାଗଭୂତାନଂପି ନିଚ୍ଚଂ ସୋମନସ୍ସଯୋଗମେୱ କେଚି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେସୁ।ଲ। କେଚି ୱଦନ୍ତୀତି। ସୋ ପନ ତେସଂ ୱାଦୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯପି ସହ ୱିରୁଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ତଂ ବହୂ ୱିଞ୍ଞୁନୋ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ସୋୱାଦୋ ଥେରେନ କେଚିୱାଦୋନାମ କତୋ। ଯସ୍ମାଚ ସବ୍ବେସଂପି ଲୋକିଯ ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗ ଭାୱନା ନାମ ଅପ୍ପନାସନ୍ନକାଲେଏୱ ସୋମନସ୍ସଜ୍ଝାନାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗା ସୋମନସ୍ସସହଗତା ହୋନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାଝାନାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗା ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ହୋନ୍ତି। ଅନାସନ୍ନକାଲେ ପନ ସବ୍ବେସଂପି ତେସଂ ପୁବ୍ବଭାଗା କଦାଚି ସୋମନସ୍ସସହଗତା, କଦାଚି ଉପେକ୍ଖାସହଗତାହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ ୱାଦୋ କେଚିୱାଦୋୱ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି। ଏତ୍ଥଚ ସବ୍ବାନିପି ସମଥୱିପସ୍ସନାଭାୱନାଚିତ୍ତାନିନାମ ଆଦିମ୍ହି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତାନିଏୱ ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ଯଦିପି ତାନି ଆଦିତୋଯେୱ ପଟ୍ଠାଯ ସୋମନସ୍ସସହଜାତାନି ସିଯୁଂ। ତଦା ଇମେ ସତ୍ତା ସୋ ମନସ୍ସଜାତେସୁ କମ୍ମେସୁ ଅନଭିରତାନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭାୱନାକମ୍ମମେୱ ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଭାୱନାଯ ପୁବ୍ବାପରିଯୱିସେସଦସ୍ସନକାଲେଏୱ ସୋମନସ୍ସ ସହଜାତାନି ଭୱନ୍ତି। ପଟିକୂଲା ରମ୍ମଣେସୁ ପନ ଅସୁଭଭାୱନାଚିତ୍ତେସୁ ଦୁକ୍ଖିତସତ୍ତାରମ୍ମଣେସୁଚ କରୁଣାଭାୱନାଚିତ୍ତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଅପିଚ ଇମା କରୁଣାମୁଦିତାନାମ ପକତିକାଲେପି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିଯେୱ। ତାସୁ ପନ ମୁଦିତା ତାୱ ଇଟ୍ଠସମ୍ପତ୍ତିୱିସଯାତି ସାଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସୋମନସ୍ସ ସହଜାତାତି ଯୁତ୍ତମେତଂ। କରୁଣା ପନ ଅନିଟ୍ଠୱିପତ୍ତିୱିସଯାତି ସା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉପେକ୍ଖାସହଜାତା ଏୱ ସିଯା। ନଚ ଏତା ପରସତ୍ତହେତୁ ଅଧିମତ୍ତ ବ୍ୟାପାରାତି କତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାଯ ସହ ୱିରୁଦ୍ଧାଏୱାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ସା ହି ଅପ୍ପନଂ ଅପତ୍ତା ୱେଦନୁପେକ୍ଖାନାମ ଆରମ୍ମଣରସାନୁଭୱନେଏୱ ନିବ୍ବ୍ୟାପାରାହୋତି। ନ ଅଞ୍ଞକିଚ୍ଚେସୁ। ତଥା ହି ସତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସହଗତ ଚିତ୍ତେହି ଅଦିନ୍ନଂପି ଆଦିଯନ୍ତି, ଦାନଂପି ଦେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞାନିପି ମହନ୍ତାନି ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତିଯେୱାତି। ତସ୍ମା ଅପ୍ପନା ପତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ତାସଂ ୱେଦନୁପେକ୍ଖାଯ ସହ ୱିରୁଦ୍ଧଭାୱୋ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି।

[୮୦] ଏତ୍ତାୱତା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କରୁଣାମୁଦିତା ଭାୱନାକାଲେ ଅପ୍ପନାୱୀଥିତୋ ପୁବ୍ବେ ପରିଚଯୱସେନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତଚିତ୍ତେହିପି ପରିକମ୍ମଂ ହୋତି। ଯଥାତଂ ପଗୁଣଗନ୍ଥଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତସ୍ସ କଦାଚି ଅଞ୍ଞୱିହି ତସ୍ସାପି ସଜ୍ଝାଯନଂ, ଯଥାଚ ପଗୁଣୱିପସ୍ସନାଯ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସକଦାଚି ପରିଚଯବଲେନ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେହିପି ସମ୍ମସନନ୍ତି ଉପେକ୍ଖା ସହଗତକାମାୱଚରେସୁ କରୁଣା ମୁଦିତାନଂ ଅସମ୍ଭୱୱାଦୋ କେଚିୱାଦୋ କତୋ''ତି। ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କିଞ୍ଚାପି କସିଣନିମିତ୍ତାଦୀନି ଆରମ୍ମଣାନି ଅଗମ୍ଭୀରାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ତଥାପି ଯୋଗକମ୍ମବଲେନ ଚିତ୍ତସମାଧାନବଲେନ କିଲେସ ଦୂରୀଭାୱେନଚ ତଦାରମ୍ମଣେସୁ ଝାନଚିତ୍ତେସୁ ଞାଣଂ ଏକନ୍ତେନ ପୱତ୍ତ ତିଯେୱାତି ଆହ ସବ୍ବେସୁପି ପଞ୍ଚ।ଲ। ଚିତ୍ତେସୁଚାତି।

୧୨୨। ତଯୋ ୱିରତିଧମ୍ମା। ଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଯୁଗଳଂ। ଏୱଂ ସୋ ଭଣଚେତସିକା ସୋଭଣେସ୍ୱେୱ ଚିତ୍ତେସୁ ଚତୁଧା ଚତୂହି ପକାରେହି

ସମ୍ପଯୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଇଦାନି ସବ୍ବେସଂପି ଚେତୋ ଯୁତ୍ତାନଂ ନିଯତା ନିଯତଯୋଗିୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇସ୍ସାତିଆଦିମାହ। କରୁଣା ଆଦି ଯସ୍ସାତି କରୁଣାଦି। ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ଦ୍ୱଯଂ। ଇସ୍ସାମଚ୍ଛେରକୁକ୍କୁଚ୍ଚାନିଚ ୱିରତିଯୋଚ କରୁଣାଦିଚ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛେ ରକୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିରତିକରୁଣାଦଯୋ। ତେ ନାନାଚ ଜାଯନ୍ତି, କଦାଚିଚ ଜାଯନ୍ତି। ମାନୋଚ କଦାଚିଏୱ ଜାଯତି। ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ ତଥା କଦାଚି ଏୱ ଜାଯତି। ଜାଯମାନଂ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସହେୱ ଜାଯତି। ନନାନାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୱିରତୀନଂ ନାନା କଦାଚି ଯୋଗୋ ହେଟ୍ଠାଚ ୱୁତ୍ତୋ। ଉପରିଚ ୱକ୍ଖତି। ଇସ୍ସାଦୀନଂଚ ଉପରି ୱକ୍ଖତି। ମାନଥିନମିଦ୍ଧାନଂ ପନ ଇଧ ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସାମ। ତତ୍ଥ ମାନୋ ଚତୂସୁ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେସୁ ଲବ୍ଭମାନୋପି କଦାଚି ତେସଂ ସେଯ୍ୟୋ ହମସ୍ମୀତିଆଦିନା ପୱତ୍ତକାଲେଏୱ ଲବ୍ଭତି, ନଅଞ୍ଞଦା। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଚସୁ ସସଙ୍ଖାରିକେସୁ ଲବ୍ଭମାନଂପି କଦାଚି ତେସଂ ନିଦ୍ଦାତିଭୂତୱସେନ ଅକମ୍ମଞ୍ଞତାଯ ପୱତ୍ତିକାଲେଏୱ ଲବ୍ଭତି। ନ ଅଞ୍ଞଦା। ତଦା ଲବ୍ଭମାନଂପନ ଦ୍ୱଯଂ ସହେୱ ଲବ୍ଭତି। ନ ନାନାତି।

[୮୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଥିନମିଦ୍ଧଂ କଦାଚି ଇସ୍ସାମଚ୍ଛେରକୁକ୍କୁଚ୍ଚେହିଚେୱ ମାନେନଚ ସହ ଜାଯତି। କଦାଚି ତେହି ତେନଚ ନାନା ଜାଯତୀ''ତି ଯୋଜନା ୱୁତ୍ତା। ସା ସାରତୋ ନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବା।

ନ ହି ତେହି ତେନଚ ତସ୍ସ ସହଭାୱୋ ନାନାଭାୱୋଚ କିଞ୍ଚାରମ୍ମଣୱିରୋଧାୱିରୋଧଭାୱେନ ସିଦ୍ଧୋତି।

ଯାଚ ଟୀକାଯଂ

ମାନୋଚ ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ କଦାଚି ନାନା ଜାଯତି। କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଯୋଜନା ୱୁତ୍ତା। ସାପି ନ ସୁନ୍ଦରା। କଦାଚି ସହଜାଯତୀତି।

ଯଥାୱୁତ୍ତାନୁସାରେନାତି ସତ୍ତସଟ୍ଠଯୁଜନ୍ତୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅନୁସାରେନ ସେସାତି ଏକାଦସହି ଅନିଯତ ଯୋଗୀହି ଅୱସେସା ଏକଚତ୍ତାଲୀସଧମ୍ମା। ତେ ଯଥାୱୁତ୍ତାନୁସାରେନ ଅତ୍ତନା ଲବ୍ଭମାନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଅନିଯତଯୋଗିନୋ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା।

୧୨୩। ଏୱଂ ଚେତସିକାନଂ ଯୋଗଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନୱସେନ ସମ୍ପଯୋଗନଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯୁତ୍ତଧମ୍ମରାସିପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନୱସେନ ସଙ୍ଗହ ନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଙ୍ଗହଞ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ଇଦାନି ତେସଂ ସଙ୍ଗହଞ୍ଚ ଯଥାରହଂ ପୱକ୍ଖାମୀତି ଯୋଜନା। ଛତ୍ତିଂସାତିଆଦି ସଙ୍ଗହନଯସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସଗାଥା। ସତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତାରମ୍ମଣା ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ନିବ୍ବାନା ରମ୍ମଣେସୁ ନଲବ୍ଭନ୍ତିତି ୱୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୱଜ୍ଜିତାତି ତଥା ଅଟ୍ଠସୁ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତେସୁ ୱିତକ୍କୱଜ୍ଜା ଅଞ୍ଞସମାନା ଦ୍ୱାଦସଚେତ ସିକା ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୱଜ୍ଜିତା ତେୱୀସତି ସୋଭଣଚେତସିକାଚେତି ପଞ୍ଚତ୍ତିଂସ ଧମ୍ମା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିତିଆଦିନଯଂ ତଥାସଦ୍ଦେନ ନିଦ୍ଦିସତି। ତେଏୱାତି ୱିତକ୍କ ୱିଚାର ପୀତିସୁଖୱଜ୍ଜା ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ତେ ଏୱ ତେତ୍ତିଂସଧମ୍ମା। ଅଟ୍ଠସୂତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠଚ ଅଟ୍ଠଚ ଅଟ୍ଠାତି ଏକସେସନିଦ୍ଦେସୋ, ୱିଚ୍ଛାଲୋପନିଦ୍ଦେସୋୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନ ୱସେନାତି ପାଠଇଯଂ ପଞ୍ଚକନଯେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଝାନଭେଦସ୍ସ ୱସେନ, ଚତୁକ୍କନଯେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଝାନଭେଦସ୍ସ ୱସେନ ପନ ଚତୁଧାୱ ସଙ୍ଗହୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ରୂପପଥମଜ୍ଝାନଲାଭୀସୁ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତେସୁ ମନ୍ଦୋ ୱିତକ୍କମେୱ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ସ ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ପନ ୱିତକ୍କ ୱିଚାରେ ଏକତୋ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ସ ତିଯଙ୍ଗିକଂ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅଯଂ ତେସଂ ନଯାନଂ ୱିସେସୋ।

୧୨୪। କିଞ୍ଚାରମ୍ମଣୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱିରତିଯୋ ମହଗ୍ଗତେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଆହ ୱିରତିତ୍ତଯୱଜ୍ଜିତାତି। ୱିରତିଯୋ ହି କାଯୱଚୀ ୱିସୋଧନକିଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି। ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନାନି ପନ ସୁୱିସୁଦ୍ଧକାଯୱଚୀ ପଯୋଗସ୍ସେୱ ଚିତ୍ତୱିସୋଧନକିଚ୍ଚାନି। ୱିରତିଯୋଚ ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବ ୱତ୍ଥୁଂୱା ନିବ୍ବାନଂୱା ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନାନି ପନ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯୋୱା ମହଗ୍ଗତଧମ୍ମେୱାତି।

୧୨୫। କିଞ୍ଚାରମ୍ମଣୱି ରୁଦ୍ଧତ୍ତାଯେୱ ୱିରତିଅପ୍ପମଞ୍ଞାଯୋ ଏକସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ଦ୍ୱେ ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ୱିରତିଯୋ ପନେତ୍ଥାଲ। ଯୋଜେତବ୍ବାତି। ୱିରତିଯୋ ଏକନ୍ତେନ ଦୁସ୍ସିଲ୍ୟପ୍ପହାନ କିଚ୍ଚତ୍ତା ତପ୍ପହାନ କିଚ୍ଚରହିତେସୁ ଲୋକିଯାବ୍ଯାକତେସୁ ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱିରତିୱଜ୍ଜିତାତି। ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦା କୁସଲାଯେୱାତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଲୋକିଯସିକ୍ଖାପଦାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ସତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତାରମ୍ମଣତ୍ତା ମହାୱିପାକାନଞ୍ଚ ଏକନ୍ତ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣତ୍ତା ତାସଂ ତେସୁ ସମ୍ଭୱୋ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ୱିରତିୱଜ୍ଜିତାତି। ନନୁ କାମକୁସଲଂ ସତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତାଦି ଆରମ୍ମଣଂପି ହୋତୀତି ତବ୍ବିପାକେନପି ତେନ ସଦିସା ରମ୍ମଣେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି। ନ। ୱିକପ୍ପରହିତତ୍ତା। ପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ହି ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରଧମ୍ମାଚ ସଣ୍ହସୁଖୁମଧମ୍ମତ୍ତା ତଥା ତଥା ୱିକପ୍ପେତ୍ୱାୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାୱା ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କୁସଲାଦୀନଂ ଏୱ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ହୋନ୍ତି। କାମୱିପାକାନି ପନ ସଯଂ ଅତିଦୁବ୍ବଲତାଯ ଆରମ୍ମଣଂ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ୱିଗହେତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି, କୁତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ। ତସ୍ମା ତାନି ପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋୱା

ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରଧମ୍ମେୱା ଆଲମ୍ବିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହଗ୍ଗତୱିପାକାନି ପନ ୱିକପ୍ପରହିତାନିପି ଅପ୍ପନାପତ୍ତକମ୍ମୱିସେ ସନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଭାୱନାବଲନିପ୍ଫନ୍ନାନି ପଞ୍ଞତ୍ତିୱିସେସାନି ଆଲମ୍ବିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି।

[୮୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

କାମତଣ୍ହାଧିନକମ୍ମଜନିତତ୍ତା କାମୱିପାକାନି କାମତଣ୍ହାଯ ଆରମ୍ମଣଭୂତେ କାମଧମ୍ମେଏୱ ଆଲମ୍ବିତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ "କାମତଣ୍ହାଧିନସ୍ସ ଫଲଭୂତତ୍ତା"ତି ୱତ୍ୱା ଦାସିପୁତ୍ତୋପମାଯ ତଦତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ମହଗ୍ଗତୱିପାକାନିପି ରୂପାରୂପତଣ୍ହାଧିନ କମ୍ମଜନିତାନି ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ତାନିପି ରୂପାରୂପତଣ୍ହାନଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତେ ମହଗ୍ଗତ ଧମ୍ମେଏୱ ଆଲମ୍ବେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ଅପିଚ, କାମତଣ୍ହାପି କାମଧମ୍ମେଏୱ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତି। ନ ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମେତି ନତ୍ଥି। ନଚ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦି ହତ୍ଥ ପାଦାଦି ପଞ୍ଞତ୍ତୀସୁ ଅସ୍ସାଦୱସେନ ପୱତ୍ତା ତଣ୍ହା କାମତଣ୍ହା ନାମ ନହୋତୀତି ଅତ୍ଥି। ସୁଭେତି କୁସଲେ। ମନେତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ସୁଭେ କ୍ରିଯେ ପାକେତି ନିଦ୍ଧାରଣୀଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସହେତୁ। ଲ। ମନେ ଦ୍ୱାଦସଧାୱ ସଙ୍ଗହୋତିୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନୱିଜ୍ଜନ୍ତେତ୍ଥାତି ୱଜ୍ଜିତାନଂ ସଙ୍ଗହୋ। ଏତ୍ଥାତି ସୋଭଣଚିତ୍ତେସୁ। ଦ୍ୱଯନ୍ତି ୱିରତିଅପ୍ପମଞ୍ଞାଦୁକଂ। ଅନୁତ୍ତରେତି ୱିସେସକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ। ଝାନ ଧମ୍ମାତି ୱିତକ୍କାଦଯୋ। ମଜ୍ଝିମେ ମହଗ୍ଗତେ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଚ ଝାନଧମ୍ମା ଚ। ପରିତ୍ତେସୁ କାମସୋଭଣେସୁ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଚ ୱିରତି ଞାଣପୀତି ଯୋଚ ୱିସେସକା, ସଙ୍ଗହନଯ ଭେଦକାରକାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୬। ସତ୍ତରସଧମ୍ମା ଲୋଭଦିଟ୍ଠୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକୂନୱୀସତି ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ପୀତିୱଜ୍ଜିତା ଅଞ୍ଞସମାନା ଦ୍ୱାଦସ ଚେତସିକା ଅକୁସଲସାଧାରଣା ଚତ୍ତାରୋଚାତି ସୋଳସଧମ୍ମା ଲୋଭଦିଟ୍ଠୀହି ସହ ଅଟ୍ଠାରସ ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାନି କିଚ୍ଚତୋ ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ଭିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଇସ୍ସା।ଲ। ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି। ସବ୍ବେସୁପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ଧମ୍ମତୋ ଅସଦିସାଏୱ ହୋନ୍ତି। ଗଣନତୋ ପନ ଏକଚ୍ଚେ ଏକଚ୍ଚେହି ସଦିସା ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱାଦସ।ଲ। ସଙ୍ଗହିତାଭୱନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ପଞ୍ଚସୁ ଅସଙ୍ଖାରିକେସୁ ପଠମଦୁତୀଯେସୁ ଏକୂନୱୀସତି। ତତୀଯଚତୁତ୍ଥେସୁ ଅଟ୍ଠାରସ। ପଞ୍ଚମେ ୱୀସତି। ପଞ୍ଚସୁ ସସଙ୍ଖାରିକେସୁ ପଠମଦୁତୀଯେସୁ ଏକୱୀସତି। ତତୀଯଚତୁତ୍ଥେସୁ ୱୀସତି। ପଞ୍ଚମେ ଦ୍ୱାୱୀସତି। ମୋମୂହଦ୍ୱଯେ ପନ୍ନରସାତି ଏୱଂ ଅକୁସଲେସୁ ସତ୍ତ ସଙ୍ଗହା ଭୱନ୍ତି। ତେନାହ ଏକୂନୱୀସାତିଆଦିଂ। ସାଧାରଣାତି ସବ୍ବା କୁସଲସାଧାରଣା। ସମାନାତି ଅଞ୍ଞସମାନା। ଅପରେତି ଛନ୍ଦପୀତିଅଧିମୋକ୍ଖେ ଥପେତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ।

୧୨୭।ହସନଚିତ୍ତେତି ହସିତୁପ୍ପାଦଚିତ୍ତେ। ୱୋଟ୍ଠବ୍ବନେତି ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନେ। ସୁଖସନ୍ତୀରଣେତି ସୋମନସ୍ସ ସନ୍ତୀରଣେ। ମନୋ ଧାତୁତ୍ତିକା ହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧି ଯୁଗଳଏତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଦ୍ୱଯସଙ୍ଖାତେ ମନୋଧାତୁତ୍ତିକେଚେୱ ଉପେକ୍ଖା ସନ୍ତୀରଣ ଦ୍ୱଯସଙ୍ଖାତେ ଅହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିଯୁଗଳଏଚ। ସବ୍ବତ୍ଥ ସବ୍ବେସୁ ଅହେତୁକେସୁ ସତ୍ତ, ତତୋ ସେସା ପକିଣ୍ଣକା ପନ ଯଥାରହଂ ଯୁଜ୍ଜନ୍ତି, ଇତି ତେତ୍ତିଂସ ୱିଧସଙ୍ଗହୋ ମଯା ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା।

୧୨୮। ଇଦାନି ଅଯଂ ଚେତସିକନିଦ୍ଦେସୋତି କତ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଏକସ୍ସପି ଚେତସିକସ୍ସ ଭୂମିଜାତି ସମ୍ପଯୋଗାଦି ଭେଦେନ ୱିଭାଗୋ କଥେତବ୍ବୋତି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅନ୍ତିମଗାଥମାହ। ଇତ୍ଥଂ ଇମିନା ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ଚିତ୍ତାୱିଯୁତ୍ତାନଂ ଚେତସିକାନଂ ସୋଳସୱିଧଂ ସମ୍ପଯୋଗଞ୍ଚ ତେତ୍ତିଂସୱିଧଂ ସଙ୍ଗହଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ତେସଂ ଯଥା ଯୋଗଂ ଚିତ୍ତେନ ସମଂ ଭେଦଂ ଉଦ୍ଦିସେତି ଯୋଜନା। ଫସ୍ସୋ ତାୱ ଏକୂନନୱୁତିଯା ଏକୱୀସସତେସୁୱା ଚିତ୍ତେସୁ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ଏକୂନନୱୁତି ଏକୱୀସସତୱିଧୋୱାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱିପଞ୍ଞାସଚେତସିକେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଯଥାଯୋଗଂ ଭୂମିଜାତିସମ୍ପଯୋଗାଦିଭେଦେହି ତେସଂ ୱିଭାଗଂ କଥେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ଚେତସିକ ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପକିଣ୍ଣକ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୨୯। ଏୱଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ନିଦ୍ଦେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁନ ଉଭିନ୍ନଂ ନିଦ୍ଦେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯଥାଯୋଗନ୍ତିଆଦିମାହ। ଯଥାଯୋଗଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସଭାୱତୋ ତେପଞ୍ଞାସ ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଯେ ଧମ୍ମା ମଯା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା। ଇଦାନି ଯଥା ରହଂ ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଙ୍ଗହୋନାମ ନିୟ୍ୟତେତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଭାୱୋ ସଭାୱୋ। ଧମ୍ମାନଂ ଆୱେନିକଲକ୍ଖଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚିତ୍ତଂ ତାୱ ଭୂମିଜାତିସମ୍ପଯୋଗାଦିଭେଦେନ ଏକୂନ ନୱୁତିୱିଧଂପି ଅତ୍ତନୋ ଆରମ୍ମଣ ୱିଜାନନସଙ୍ଖାତେନ ଆୱେନିକଲକ୍ଖଣେନ ଏକମେୱ ହୋତି। ଫସ୍ସୋପି ଭୂମିଜାତିସମ୍ପଯୋ ଗାଦିଭେଦେନ ଏକୂନନୱୁତିୱିଧୋପି ଫୁସନଲକ୍ଖଣେନ ଏକୋୱ ହୋତି ତଥା ୱେଦନାସଞ୍ଞାଦଯୋତି ଏୱଂ ସଭାୱତୋ ତେପଞ୍ଞାସ ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି। ୱେଦନାହେତୁତୋ କିଚ୍ଚଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣୱତ୍ଥୁତୋ ପୱତ୍ତୋ ସଙ୍ଗହୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ୱେଦନାହେତୁତୋତି ୱେଦନାଭେଦ ହେତୁଭେଦତୋ। ଏୱଂ କିଚ୍ଚଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣ ୱତ୍ଥୁତୋତି ଏତ୍ଥପି। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୱସେନେୱାତି ଚିତ୍ତୱସେନେୱ ନିୟ୍ୟତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱସଦ୍ଦେନ ଚେତସିକେ ନିୱତ୍ତେତି। ଏତ୍ତାୱତା ଛନ୍ନଂ ପକିଣ୍ଣକସଙ୍ଗହାନଂ ୱଚନତ୍ଥୋ ଇଧେୱ ତାୱ ଥେରେନ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି ୱେଦନାଭେଦେନ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦନାସଙ୍ଗହୋ, ହେତୁଭେଦେନ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ହେତୁସଙ୍ଗହୋତିଆଦିନା।

[୮୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସଦ୍ଦେନ ଚେତସିକଧମ୍ମେପି ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନିୱତ୍ତେ ତବ୍ବଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ନ କତ୍ଥଚି ତଂୱିରହେନା''ତି ୱଦତି। ତଂ ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ନ ହି ଇଧ ଏତ୍ତକା ଚେତସିକା ସୁଖସହଗତା, ଏତ୍ତକା ଦୁକ୍ଖ ସହଗତାତିଆଦିନା ଏକୋପି ସଙ୍ଗହୋ ଚେତସିକେହି ନୀତୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। ସୁଖସହଗତଂ କୁସଲୱିପାକଂ କାଯୱିଞ୍ଞାଣମେକମେୱାତିଆଦିନା ପନ ଚିତ୍ତେନଏୱ ନୀହୋତି। ଚିତ୍ତେ ପନ ସିଦ୍ଧେ ଚେତ ସିକାପି ସିଦ୍ଧାଏୱାତି କତ୍ୱା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୱସେନେୱାତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୩୦।ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଛସୁ ସଙ୍ଗହେସୁ। ୱେଦନାଭେଦେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦନାସଙ୍ଗହୋ।

[୮୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ସୁଖାଦିୱେଦନାନଂ ତଂସହଗତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଞ୍ଚ ୱିଭାଗୱସେନ ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦନାସଙ୍ଗହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦେନ ୱେଦନାସଙ୍ଗହୋଚ ୱେଦନାସହଗତ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦ ସଙ୍ଗହୋଚାତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ୱେଦନାସଙ୍ଗହୋତି ଏକସେସନିଦ୍ଦେସୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଇଧ ହି ୱେଦନାଭେଦୋ ଇମସ୍ସ ସଙ୍ଗହସ୍ସ ନିସ୍ସଯଧମ୍ମପରିଗ୍ଗହତ୍ଥଂଏୱ ୱୁତ୍ତୋ। ନ ୱେଦନାନଂଚ ୱିସୁଂ ସଙ୍ଗହଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି। ତତ୍ଥତିୱିଧା ୱେଦନାତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ସଂଯୁତ୍ତକେ ଦ୍ୱେପି ତିସ୍ସୋପି ପଞ୍ଚପି ଛପି ଅଟ୍ଠାରସପି ଛତ୍ତିଂସପି ଅଟ୍ଠସତଂପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତାତି। ସଚ୍ଚଂ। ଅନୁଭୱନଲକ୍ଖଣେନ ପନ ୱେଦନା ତିୱିଧାଏୱ ହୋତି। ଯେ ହି କେଚି ଯଂକିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି। ତେ ତଂ ସାତତୋୱା ଅନୁଭୱନ୍ତି ଅସାତତୋୱା ମଜ୍ଝତ୍ତତୋୱା। ତତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପକାରୋ ନତ୍ଥୀତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ପଭେଦା ତେନ ତେନ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ହି ଦ୍ୱେ କାଯିକଚେତସିକୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ଯଥାହ-କତମାଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଦ୍ୱେ ୱେଦନା କାଯିକାଚ ଚେତସିକାଚାତି। ସୁଖଦୁକ୍ଖ ୱସେନୱା ଉପେକ୍ଖଂ ସୁଖେ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା। ଯଥାହ-ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ସୁଖାୱେଦନା ଦୁକ୍ଖାୱେଦନା। ଯାଯଂ ଭନ୍ତେ ଅଦୁକ୍ଖ ମସୁଖା ୱେଦନା। ସନ୍ତସ୍ମିଂ ଏସାପଣୀତେ ସୁଖେ ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତାତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅନୱଜ୍ଜପକ୍ଖିକଂ ଉପେକ୍ଖଂ ସୁଖେ ସାୱଜ୍ଜପକ୍ଖିକଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖେ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପାଠଇଯଂ ଅନାଗତଂପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭେଦୱସେନ ପଞ୍ଚ। ଫସ୍ସଭେଦୱସେନ ଛ। ଉପୱିଚାରଭେଦ ୱସେନ ଅଟ୍ଠାରସ। ଛ ଗେହସ୍ସିତାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସିତାନୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସୌପେକ୍ଖାନଂ ୱସେନ ଛତ୍ତିଂସ। ତାଯେୱ କାଲତ୍ତଯୱସେନ ଅଟ୍ଠସତଂ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତାତି। ଯଞ୍ଚ କତ୍ଥଚି ସୁତ୍ତେ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱେଦଯିତଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ମିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖତାୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ହେଟ୍ଠା ପନ ଚିତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ଚିତ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭେଦୱସେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାନୀତି କତ୍ୱା ଇଧପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭେଦୱସେନେୱ ଚିତ୍ତାନି ସଙ୍ଗହେତୁଂ ପୁନ ସୁଖଂାଲ। ପଞ୍ଚଧା ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଆଧି ପଚ୍ଚୱସେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନି

ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ତେସଂ କାଯିକ ମାନସିକୱସେନ ଦୁୱିଧତ୍ତା ତାନିପି ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତାନି। ଉପେକ୍ଖାଯ ପନ ଆଧିପଚ୍ଚଟ୍ଠାନଭୂତା ଧମ୍ମା ମାନସିକାଏୱ ହୋନ୍ତୀତିସା ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଏକଧାୱ ୱୁତ୍ତାତି। ଅପିଚ, ତେପି ପରିଯାଯେନ ଦୁୱିଧା ହୋନ୍ତି। ଚକ୍ଖାଦିପସାଦକାଯ ନିସ୍ସିତାନଂପି ସବ୍ଭାୱତୋ। ୱେଦନାପନ ଏକରସତ୍ତା ଏକଧାୱ ୱୁତ୍ତାତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘କାଯିକ ମାନସିକ ସାତଭେଦତୋ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନି ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସଭାୱତୋ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ନୁଭୱନଲକ୍ଖଣାନି ସୁଖ ଦୁକ୍ଖାନି। ସଭାୱତୋୱା ପରିକପ୍ପନତୋୱା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତାନୁଭୱନ ଲକ୍ଖଣାନି ଇତରାନୀତି। ସେସାନୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତ ସୁଖଦୁକ୍ଖତୋ ମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସଯୁତ୍ତେହି ସେସାନି ବାତ୍ତିଂସ କାମାୱଚରଚିତ୍ତାନି ତେୱୀସତି ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକଚିତ୍ତାନିଚାତି ସବ୍ବାନି ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସଚିତ୍ତାନି। ଏକତ୍ଥାତି ଏକସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ। ଇତରା ହି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନା।

୧୩୧ । ହେତୂନଂ ଭେଦେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନ ସଙ୍ଗହୋ ହେତୁସଙ୍ଗହୋ।

[୮୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଲୋଭାଦିହେତୂନଂ ୱିଭାଗୱସେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମୱସେନଚ ସଙ୍ଗହୋ ହେତୁସଙ୍ଗହୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ହେତୂନାମ ଛବ୍ବିଧା ଭୱନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ହେତୁକିଚ୍ଚଂନାମ ଆରମ୍ମଣେ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଭାୱ ସାଧନଂ। ଯଥା ହି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲାନି ସଯଂ ଅନ୍ତୋ ପଥୱିଯଂ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ପଥୱିରସେଚ ଆପୋରସେଚ ଗହେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଯାୱ ଅଗ୍ଗା ଅଭିହରନ୍ତି। ୱାତେୱା ମହୋଘେୱା ଆଗତେ ରୁକ୍ଖଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏୱଂ ରୁକ୍ଖୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ୱିରୁଳ୍ହୋ ୱିପୁଲୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋଚ ହୋତି। ଏୱମେୱଂ ଇମେପି ଧମ୍ମା ସଯଂ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଥିରପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ତତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧେ ୱିରୁଳ୍ହେ ୱିପୁଲେ ଚିରଟ୍ଠିତିକେଚ ସାଧେନ୍ତୀତି। ଅହେତୁକଚିତ୍ତାନିପନ ଜଲତଲେ ଅମୂଲକସେୱାଲାନି ୱିଯ ଆରମ୍ମଣେ ସୁଟ୍ଠୁ ପତିଟ୍ଠିତାନି ନ ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପରେ ପନ ଧମ୍ମାନଂ କୁସଲାଦିଭାୱସାଧନଂ ହେତୁକିଚ୍ଚନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂସନ୍ତେ ଯେସଂ ସହଜାତହେତୁ ନତ୍ଥି। ତେସଂ ଅକୁସଲଭାୱୋ ଅବ୍ଯାକତଭାୱୋଚ ନସମ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଯାନିଚ ଲଦ୍ଧହେତୁପଚ୍ଚଯାନି ରୂପାନି। ତେସଞ୍ଚ କୁସଲାଦିଭାୱୋ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ୱତ୍ୱା ତଂୱାଦଂ ପଟିପକ୍ଖିପନ୍ତି। ଯଥା ପନ ଲୋକେ ଅନ୍ଧକାରୋନାମ କେନଚି ପଚ୍ଚଯ ୱିସେସେନ ସାଧେତବ୍ବୋ ନ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ଆଲୋକୋ ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱମେୱଂ ଧମ୍ମେସୁ ମୁଯ୍ହନକ୍ରିଯାଭୂତୋ ମୋହନ୍ଧକାରୋପି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଏୱ ଅକୁସଲୋ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ତଥା ହି ଇଚ୍ଛାନାମ ଅତ୍ଥି। ସାମୁଯ୍ହନକ୍ରିଯାଯ ଯୁତ୍ତା ଲଗ୍ଗନଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲୋ ନାମ ହୋତି। ସଦ୍ଧାଯ ଯୁତ୍ତା ପନ ଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦଭାୱଂ ପତ୍ୱା କୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦୋନାମ ହୋତି। ତଥା ଅକ୍ଖନ୍ତିନାମ ଅତ୍ଥି। ସାପି ମୁଯ୍ହନ କ୍ରିଯାଯ ଯୁତ୍ତା ପଟିଘଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଦୋସୋ ଅକୁସଲୋନାମ ହୋତି। ସଦ୍ଧାଯ ଯୁତ୍ତା ପନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତୀତିଆଦିନା ନଯେନ ପାପଧମ୍ମ ପାପାରମ୍ମଣ ୱିରୋଧଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଅଲୋଭୋ କୁସଲୋନାମ ହୋତି। ମୁଯ୍ହନକ୍ରିଯା ପନ ଅସୁକେନ ଯୁତ୍ତା ଅକୁସଲୋନାମ। ଅସୁକେନ ଯୁତ୍ତା କୁସଲୋନାମାତି ନତ୍ଥି। ଅମ୍ବିଲତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞେନ ସଂଯୋଗକିଚ୍ଚରହିତୋ ଜାତିଅମ୍ବିଲରସୋ ୱିଯ ଏକନ୍ତଅକୁସଲଜାତିକାଏୱ ହୋତୀତି। ଯୋଚ ଧମ୍ମୋ କୁସଲୋ ଅକୁସଲୋଚ ନ ହୋତି। ସୋ ଅବ୍ଯାକତୋତି ଏତ୍ତକମେୱ ଧମ୍ମାନଂ ଅବ୍ଯାକତଭାୱସିଦ୍ଧିଯା କାରଣଂ। ତସ୍ମା ଅହେତୁକଚିତ୍ତାନଂ ରୂପନିବ୍ବାନାନଞ୍ଚ ଅବ୍ଯାକତଭାୱୋପି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯଏୱ ସିଦ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ମୋହୋ ସେସମୂଲାନଂପି ମୂଲଂ ହୋତି। ରଜ୍ଜନଦୁସ୍ସନାନିପି ହି ମୁଯ୍ହନନିସନ୍ଦାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ଅଲୋଭାଦୀନଞ୍ଚ କୁସଲଭାୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯେନ ସହେୱ ସିଦ୍ଧୋତି। ତାନି ପନ ଲୋଭାଦୀନି ଲୋଭସହଗତାଦୀନଂ ୱିସେସମୂଲାନି ହୋନ୍ତି। ରଜ୍ଜନାଦି ନିସନ୍ଦାନି ହି ଦିଟ୍ଠିମାନାଦୀନି। ଅରଜ୍ଜନାଦିନିସନ୍ଦାନି ଚ ସଦ୍ଧାଦୀନୀତି। ଯସ୍ମା ପନ ହେତୁଯୋନାମ ସମ୍ପଯୁତ୍ତେସୁ ପଧାନଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସହେତୁକୱିପାକକ୍ରିଯାନଂ ଅବ୍ଯାକତଭାୱୋ ପନ ହେତୁ ମୁଖେନପି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ।

[୮୬] ଏତ୍ତାୱତା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଅପରେ ପନ କୁସଲାଦୀନଂ କୁସଲାଦିଭାୱସାଧନଂ ହେତୁ ଭାୱୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ସତି ହେତୂନଂ ଅତ୍ତନୋ କୁସଲା ଦିଭାୱସାଧନୋ ଅଞ୍ଞୋ ହେତୁ ମଗ୍ଗିତବ୍ବୋ ସିଯା। ଅଥ ସେସସମ୍ପଯୁତ୍ତହେତୁପଟିବଦ୍ଧୋ ତେସଂ କୁସଲାଦିଭାୱୋ, ଏୱମ୍ପି ମୋମୂହ ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ହେତୁନୋ ଅକୁସଲ ଭାୱୋ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋ ସିଯା। ଅଥ ତସ୍ସ ସଭାୱତୋ ଅକୁସଲଭାୱୋପି ସିଯା। ଏୱଂସତି ସେସହେତୂନମ୍ପି ସଭାୱତୋ କୁସଲାଦିଭାୱୋତି ତେସଂ ୱିଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତ ଧମ୍ମାନମ୍ପି ସୋ ହେତୁପଟିବଦ୍ଧୋ ନସିଯା, ଯଦିଚ ହେତୁପଟିବଦ୍ଧୋ କୁସଲାଦିଭାୱୋ। ତଦା ଅହେତୁକାନଂ ଅବ୍ଯାକତଭାୱୋ ନସିଯାତି

ଅଲମତିନିପ୍ପୀଠଅନେନାତି ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

ଯଥାଚ ଲଦ୍ଧଜ୍ଝାନପଚ୍ଚଯେସୁ ରୂପାରୂପଧମ୍ମେସୁ ଝାନଙ୍ଗାନି ଅରୂପଧମ୍ମେସୁଏଓ ଉପନିଜ୍ଝାନଟ୍ଠଂ ଫରନ୍ତି, ନ ରୂପଧମ୍ମେସୁ। ତେ ପନ ଝାନଧମ୍ମ ସମୁଟ୍ଠି ତତ୍ତାଏଓ ଝାନପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ୱୁତ୍ତା। ଏଓମେଓ ହେତୁଯୋପି ଅରୂପ ଧମ୍ମେସୁଏଓ କୁସଲାଦିଭାଓଂ ଫରନ୍ତି। ନ ରୂପଧମ୍ମେସୁ। ତେ ପନ ହେତୁ ସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତାଏଓ ହେତୁପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ୱୁତ୍ତାତି ନ ତେସଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ କୁସଲାଦିଭାୱାପତ୍ତି ଚୋଦେତବ୍ବାତି।

[୮୭] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କୁସଲାଦିଭାୱୋ ପନ କୁସଲାକୁସଲାନଂ ଯୋନିସୋ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ୱିଚାରେ ତବ୍ବଂ।

ତଥା ହି ସୂରିଯାଲୋକେ ଆଗତେ ଦିୱା ବଲାନଂ ହଂସାଦୀନଂ ଓକାସୋ ହୋତି। ରତ୍ତନ୍ଧକାଲେ ଆଗତେ ରତ୍ତିବଲାନଂ ଉଲୂକାଦୀନଂ ଓକାସୋ ହୋତି। ନଚ ତେ ଆଲୋକନ୍ଧକାରା ତେସଂ ୱଣ୍ଣାଦିୱିସେସଂ ସାମେନ୍ତି। ତଂ ପନ ତେସଂ ଯୋନିଯୋଏଓ ସାଧେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆଲୋକୋ ୱିଯ ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅନ୍ଧକାରୋ ୱିଯ ଇତରୋ। ତେ ସତ୍ତା ୱିଯ କୁସଲାକୁସଲା। ୱଣ୍ଣାଦିୱିସେସୋ ୱିଯ କୁସଲାଦିଭାୱୋ। ଯୋନିଯୋ ୱିଯ ହେତୁଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି। ଅବ୍ଯାକତାନଂ ପନାତି ସବ୍ବଂ ଯୋ ଧମ୍ମୋ କୁସଲୋ ଅକୁସଲୋଚ ନ ହୋତି। ସୋ ଅବ୍ଯାକତୋତି ୱୁତ୍ତପକ୍ଖେ ପତତିଯେୱାତି। ତତ୍ଥାତି ହେତୁସଙ୍ଗହେ। ସହେତୁକାନଂ ପରିଗ୍ଗହସୁଖତ୍ଥଂ ଇଧ ୱଜ୍ଜେତବ୍ବାନିପି ଅହେତୁକାନି ପଠମଂ ଉଦ୍ଧଟାନି। ତେନାହ ସେସାନି ପନ। ଲ। ସହେତୁକା ନେୱାତି। ତେସଂୱା ଅହେତୁକନାମଂପି ହେତୂନଂ ୱସେନେୱ ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ତେସଂପି ଇଧ ସଙ୍ଗହଣଂ ଅୱିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତେନାହ ଅହେତୁ କାଟ୍ଠାରସେକାତିଆଦି। ସଭାୱ ଭେଦେନ ଛବ୍ବିଧାପି ହେତୁଯୋ କୁସଲା କୁସଲା ବ୍ଯାକତଜାତିଭେଦେନ ନୱଧା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଲୋଭୋ ଦୋସୋଚାତିଆଦି।

୧୩୨। ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ଭେଦେନ ତଂକିଚ୍ଚୱନ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ କିଚ୍ଚସଙ୍ଗହୋ।

[୮୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ପଟିସନ୍ଧାଦୀନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ୱିଭାଗୱସେନ ତଂକିଚ୍ଚୱନ୍ତାନଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସଙ୍ଗହୋ କିଚ୍ଚସଙ୍ଗହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଯେନ ଏକକମ୍ମେନ ଏକୋ ଉପପତ୍ତିଭୱୋନିବ୍ବତ୍ତତି। ତସ୍ମିଂ ସରସେନୱା ଲଦ୍ଧୱିବାଧନେନୱା ପରିକ୍ଖୀଣେ ସୋ ଭୱୋ ନିରୁଜ୍ଝତି। ଏକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଓକାସୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ତତୋ ନିବ୍ବତ୍ତ ଭୱତୋ ଚୁତସ୍ସ ଅନ୍ତରା ଖଣମତ୍ତଂପି ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଲଦ୍ଧୋକାସେନ ଏକେନ କମ୍ମେନ ପୁନ ଭୱନ୍ତରାଦି ପଟିସନ୍ଧାନ ୱସେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିକିଚ୍ଚଂ। ତଥା ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଉପପତ୍ତିଭୱସନ୍ତାନସ୍ସ ଯାୱ ତଂ କମ୍ମଂ ନଖିୟ୍ଯତି। ତାୱ ଅୱିଚ୍ଛେଦ ପୱତ୍ତିପଚ୍ଚଯଙ୍ଗଭାୱେନ ପୱତ୍ତି ଭୱଙ୍ଗକିଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସ ହି ତଥା ପୱତ୍ତିଯା ସତି ଆଯୁପବନ୍ଧାଚ ଉସ୍ମା ପବନ୍ଧାଚ ପୱତ୍ତନ୍ତିଯେୱାତି ଏତେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଇମଂ କାଯଂ ଅଭିଜମାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତୀତି। ଯଥାହ –

ଆଯୁ ଉସ୍ମାଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଯଦା କାଯଂ ଜହନ୍ତି ମଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧୋ ତଦା ସେତି, ନିରତ୍ଥଂୱ କଲିଙ୍ଗରନ୍ତି।

ଆୱଜ୍ଜନଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଆୱଟ୍ଟନଂ, ତଂୱା ଆୱଜ୍ଜେତି ଆୱଟ୍ଟେତି, ଆୱଟ୍ଟତିୱା ତଂ ଏତ୍ଥ ଏତେନାତିୱା ଆୱଜ୍ଜନଂ। ଭୱଙ୍ଗ ୱୀଥିତୋ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣନ୍ତରାଭିମୁଖଂ ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୱଜ୍ଜେତିୱା ଆରମ୍ମଣନ୍ତରେ ଆଭୋଗଂ କରୋତୀତି ଆୱଜ୍ଜନଂ। ଦସ୍ସନାଦୀନି ପାକଟାନି। ୱୋଟ୍ଠବ୍ବନନ୍ତି ୱିସୁଂ ଅୱଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଥପନଂ ଇଦଂ ନୀଲନ୍ତିୱା ପୀତକନ୍ତିୱା ସୁଭନ୍ତିୱାଅସୁଭନ୍ତିୱା ଅସଙ୍କରତୋଥପନଂ ନିଯମନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଜୱନନ୍ତିୱା ଜୱୋତିୱା ୱେଗୋତିୱା ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ଅସନିନିପାତୋ ୱିଯ ୱେଗସହିତସ୍ସ ଏକେକସ୍ସ ପିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତି ଜୱନକିଚ୍ଚଂ।

[୮୯] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଆରମ୍ମଣେ ତଂତଂକିଚ୍ଚସାଧନୱସେନ ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଏକକ୍ଖତ୍ତୁଂୱା ଜୱମାନସ୍ସ ୱିଯ ପୱତ୍ତି ଜୱନକିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଜଓ୍ୱମାନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଓ୍ୱାରମତ୍ତେନ ନିଓ୍ୱତ୍ତିନାମ ଅତ୍ଥି। ମଗ୍ଗାତିଞ୍ଜଞ୍ଜାଜଓ୍ୱନାନିପି ହି ଏକାଓ୍ୱଜ୍ଜନପରିକମ୍ମଚିତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକଓ୍ୱେଗେନ ପଓ୍ୱତ୍ତଜଓ୍ୱମାନଚିତ୍ତସନ୍ତାନପତିତାନି ଏଓ୍ୱ ହୋନ୍ତି। ନ ପନ ତାନି ଓ୍ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧେନ ଜଓ୍ୱେନ ଜଓ୍ୱନ୍ତୀତି।

[୯୦] ତତ୍ଥ ଚ

ଜଓ୍ୱମାନସ୍ସ ଓ୍ୱିଯ ପଓ୍ୱତ୍ତୀତି ଏତେନ ଓ୍ୱିସୁଂ ଓ୍ୱିସୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧା ନଂ ଖଣିକଧମ୍ମାନଂ ସୀଘଗମନସଙ୍ଖାତୋ ଜଓ୍ୱୋନାମ ଓ୍ୱିସୁଂ ନତ୍ଥି। ବହୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଓ୍ୱତ୍ତିଓ୍ୱସେନ ପନ ସୀଘଗଚ୍ଛନ୍ତପୁରିସ ସଦିସତ୍ତା ଏଓ୍ୱ ଜଓ୍ୱନନ୍ତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଅସନିନିପାତୋ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱେଗସହିତସ୍ସ ଏକେକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଓ୍ୱତ୍ତିଜଓ୍ୱନକିଚ୍ଚନ୍ତି ହି ହେଟ୍ଠା ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଭଓ୍ୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଦୀଘଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ପଓ୍ୱତ୍ତଂପି ନଦିସୋତେ ଓ୍ୱୁଯ୍ହମାନଂ ସୁକ୍ଖପଣ୍ଣଂ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱେଗରହିତଂ ହୋତି। ଜଓ୍ୱନଚିତ୍ତଂ ପନ ଏକମେକଂପି ସମାନଂ ଇନ୍ଦେନ ଓ୍ୱିସ୍ସଟ୍ଠ ଓ୍ୱଜିରଂ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱେଗସହିତମେଓ୍ୱ ପଓ୍ୱତ୍ତତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଏତସ୍ସାତି ତଦାରମ୍ମଣଂ। ଯଂ ଜଓ୍ୱନେନ ଗହିତଂ, ତଦେଓ୍ୱସ୍ସ ଆରମ୍ମଣନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଂ ଜଓ୍ୱନେନ ଗହିତାରମ୍ମଣଂ, ତସ୍ସେଓ୍ୱ ଗହିତତ୍ତା ତଦାରମ୍ମଣଂ ନାମାତି ହି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସଓ୍ୱା ଜଓ୍ୱନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ଅସ୍ସ ଆରମ୍ମଣନ୍ତି ତଦାରମ୍ମଣଂ। ଇଧ ପନ ତଦାରମ୍ମଣଭାଓ୍ୱୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ନିଦ୍ଦତ୍ତମାନଭଓ୍ୱତୋ ଓ୍ୱଚନଂ ମୁଚ୍ଚନଂ ପରିଗଚ୍ଛନଂ ଚୁତି। ଇଦାନି ତାନି କିଚ୍ଚାନି ଅନିଯମତୋ ନ ପଓ୍ୱତ୍ତନ୍ତି। ଠାନନିଯମେନେଓ୍ୱ ପଓ୍ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଠାନଭେଦୋ ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ। ତିଟ୍ଠତି ପଓ୍ୱତ୍ତତି ତଂତଂ କିଚ୍ଚଓ୍ୱନ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏତ୍ଥାତି ଠାନଂ। ଓକାସୋ। ତଂତଂ ଅନ୍ତରାକାଲୋତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କାଲୋପି ହି କାଲଓ୍ୱନ୍ତାନଂ ପଓ୍ୱତ୍ତିଓ୍ୱିସଯତ୍ତା ଠାନନ୍ତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିସନ୍ଧିଯା ଠାନଂ ପଟିସନ୍ଧିଟ୍ଠାନଂ। ପଟିସନ୍ଧକାଲୋ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣୋତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏଓ୍ୱଂ ସେସେସୁପି।

[୯୧] ଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱନିଯଂ ପନ

''ପଟିସନ୍ଧିଯା ଠାନଂ ପଟିସନ୍ଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା କାମଂ ପଟିସନ୍ଧିଓ୍ୱିନି ମୁତ୍ତଂ ଠାନଂନାମ ନତ୍ଥି। ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପନ ସିଲା ପୁତ୍ତକସ୍ସ ସରୀରନ୍ତିଆଦୀସୁ ଓ୍ୱିଯ ଅଭେଦେପି ଭେଦପରିକପ୍ପନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବ''ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

କାଲୋ ହି ନାମ ସଭାଓ୍ୱତୋ ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜମାନୋପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଓ୍ୱିସୁଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତୋ ଏକୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମୋ। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ମହାଓ୍ୱିପାକଚିତ୍ତାନଂ ଓ୍ୱିପଚ୍ଚନଟ୍ଠାନଂ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତାନି ହି ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ଓ୍ୱିପଚ୍ଚନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗେ ଚୁତିଯଂ ତଦାରମ୍ମଣେତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ତଂ ଓ୍ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣକାଲେ ପଟିସନ୍ଧିହୁତ୍ୱା ଓ୍ୱିପଚ୍ଚନ୍ତି। ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟଂପି ଆଯୁ କାଲଂ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ମରଣ କାଲେ ଚୁତି ହୁତ୍ୱାତି କାଲୋଓ୍ୱ ଓ୍ୱୁତ୍ତୋତି। ଇତରଥା କିଚ୍ଚାନି ଓ୍ୱିଯ ଠାନାନିପି ଚୁଦ୍ଦସଓ୍ୱିଧାନିଏଓ୍ୱ ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବାନି ସିଯୁନ୍ତି। ଠାନାନଂ ଓ୍ୱିତ୍ଥାରଭେଦୋ ପନ ଉପରି ଦ୍ୱୀସୁ ପଓ୍ୱତ୍ତିସଙ୍ଗହେସୁ ଚିତ୍ତପଓ୍ୱତ୍ତିଓ୍ୱିଧାନାନୁସାରେନ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ଯସ୍ମା ଓମକଂ ଦ୍ୱିହେତୁକକୁସଲଂ ସଯଂ ସୋ ମନସ୍ସଯୁତ୍ତଂପି ସମାନଂ ଅତିଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ସୋମନସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦାତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ସୋମନସ୍ସସନ୍ତୀରଣଂ ପଟିସନ୍ଧିଟ୍ଠାନଂ ନଗଚ୍ଛତୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱେଉପେକ୍ଖାସହଗତସନ୍ତୀରଣାନିଚେଓ୍ୱାତି। ତଥା ହି ପଟ୍ଠାନେ ପୀତିସହଗତତ୍ତିକେ ପଟିଚ୍ଚଓ୍ୱାରେ ହେତୁପଚ୍ଚନିକେ ତଂ ପଟି ସନ୍ଧିଟ୍ଠାନେନ ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି। ମନୋଦ୍ୱାରାଓ୍ୱଜ୍ଜନଂ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣେଓ୍ୱା ଅଓ୍ୱିଭୂତା ରମ୍ମଣେଓ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଓ୍ୱତ୍ତମାନଂପି ଓ୍ୱିପାକ ସନ୍ତାନତୋ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯଭାଓ୍ୱେନ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଜଓ୍ୱନଓ୍ୱେଗରହିତମେଓ୍ୱ ହୋତୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ଆଓ୍ୱଜ୍ଜନ ଦ୍ୱଯ ଓ୍ୱଜ୍ଜିତାନୀତି।

[୯୨] ଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱନିଯଂ ପନ

''ଆରମ୍ମଣରସାନୁଭଓ୍ୱନା ଭାଓ୍ୱତୋ''ତି କାରଣଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅ କାରଣଂ।

ନ ହି ଆରମ୍ମଣ ରସାନୁଭଓ୍ୱନଂ ଜଓ୍ୱନକିଚ୍ଚ ସିଦ୍ଧିଯା ଜଓ୍ୱନନାମ ଲାଭସ୍ସଚ କାରଣଂ ହୋତି। ତଂ ପନ ଜଓ୍ୱନକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିଯା ଫଲମେ ଓ୍ୱହୋତୀତି। ଯସ୍ମା ପନ ଫଲଚିତ୍ତଂ ଆସେଓ୍ୱନଭାଓ୍ୱରହିତଂପି ମଗ୍ଗ ଚେତନାଯ ମହାନୁଭାଓ୍ୱତ୍ତା ପରିକମ୍ମଭାଓ୍ୱନାବଲେନ ଚ ପଓ୍ୱତ୍ତତ୍ତା ଆରମ୍ମଣେ ଓ୍ୱେଗସହିତମେଓ୍ୱ ପତତୀତି ତସ୍ସଜଓ୍ୱନେସୁ ଗହଣଂକତଂ।

[୯୩] ଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱନିଯଂ ପନ

ମଗ୍ଗାଭିଞ୍ଞାଜଓ୍ୱନାନଂ ଏକଓ୍ୱାରମେଓ୍ୱ ପଓ୍ୱତ୍ତତ୍ତା ଜଓ୍ୱନକିଚ୍ଚଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ''ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକଂପି ଲୋକୁତ୍ତର ମଗ୍ଗାଦିତଂ

ତଂସଭାୱୱନ୍ତତାଯ ଜୱନକଙ୍ଗଂ ନାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ସଵଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣୋପମାଯ ତମତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ଇଦାନି ସମାନଙ୍ଗଗଣନାନି ଚିତ୍ତାନି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ତେସୁ ପନାତିଆଦିମାହ। ପଟିସନ୍ଧାଦଯୋ ନାମ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

[୯୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ନାମଙ୍ଗଭେଦେନାତିପି ଯୋଜେତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନାମଭେଦସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱତ୍ତଵାଭାୱତୋତି। ଏକଙ୍ଗଟ୍ଠାନ ଦ୍ୱିଙ୍ଗଟ୍ଠାନ ତିଙ୍ଗଟ୍ଠାନ ଚତୁଙ୍ଗଟ୍ଠାନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗଟ୍ଠାନାନି ଚିତ୍ତାନି ଯଥାକ୍କମଂ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଚ ତଥା ଦ୍ୱେଚ ନୱଚ ଅଟ୍ଠଚ ଦ୍ୱେଚ ନିଦ୍ଦିସେତି ଯୋଜନା।

୧୩୩। ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ଦ୍ୱାରାନଂ ଭେଦେନ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ଦ୍ୱାରସଙ୍ଗହୋ।

[୯୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଦ୍ୱାରାନଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରପୱତ୍ତଚିତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସଙ୍ଗହୋ ଦ୍ୱାରସଙ୍ଗହୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଦ୍ୱେ ଜନା ଅରନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତେନାତି ଦ୍ୱାରଂ। ନଗରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଜନା ବହିଜନାଚ ଯେନ ଛିଦ୍ଦମଗ୍ଗେନ ନିକ୍ଖମନ୍ତି ପୱିସନ୍ତିଚ, ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଦ୍ୱେ ଜନା ଅରନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଦ୍ୱାରନ୍ତିପୀ ୱଦନ୍ତି। ଅପିଚ, ଦୁୱିଧଂ ଦ୍ୱାରଂ ଆକାସଦ୍ୱାରଂ ମଣ୍ଡଦ୍ୱାରନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆକାସଦ୍ୱାରଂନାମ ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ଛିଦ୍ଦମଗ୍ଗୋ। ମଣ୍ଡଦ୍ୱାରଂନାମ ଆଦାସ ପଟ୍ଟମଯୋ ଆଲୋକମଗ୍ଗୋ। ତଂ ପନ ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ଗେହେସୁ ଯୋଜୀଯତି। ଯଥା ଚ ତେସୁ, ତଥା ସତ୍ତାନଂ ସରୀରେସୁପି ଦ୍ୱେଏୱ ହୋନ୍ତି। ନୱଦ୍ୱାରୋ ମହାୱଣୋତି ହି ଛିଦ୍ଦଦ୍ୱାରଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନୱନୱୁତିଲୋମକୂପସହସ୍ସା ନିପି ଛିଦ୍ଦଦ୍ୱାରାନିଏୱ। ଇଧ ପନ ଆଦାସପଟ୍ଟସଦିସଂ ମଣ୍ଡଦ୍ୱାରଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂପି ହି ଆରମ୍ମଣିକଧମ୍ମାନଂ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ନିଗ୍ଗମନ ପୱିସନ ମୁଖପଥଭାୱତୋ ଦ୍ୱାରସଦିସତ୍ତା ଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ତଂ ପନ ରୂପମଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରଂ ଅରୂପମଣ୍ଡଦ୍ୱାରନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ। ରୂପମଣ୍ଡଦ୍ୱାରଂପି କମ୍ମୱିସେସମହାଭୂତ ୱିସେସସିଦ୍ଧେନ ମଣ୍ଡଭାୱୱିସେସେନ ପଞ୍ଚୱିଧନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମେୱଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଚନ୍ଦ ମଣ୍ଡଲାଦୀନି ରୂପ ନିମିତ୍ତାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନିଚ ଯମ୍ହି ପଞ୍ଞାତାନି ତାନି ନିମିତ୍ତାନି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଦେୱ ଚକ୍ଖୁ ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିସଯୱିସ ଯିଭାୱୁପଗମନସ୍ସ ମୁଖପଥଭୂତତ୍ତା ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରଂନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥୱା, ଯେନ ଚକ୍ଖୁମଣ୍ଡେନ ବହିଦ୍ଧା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦୀନି ରୂପାନି ଅନ୍ତୋ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ୱିସଯଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯେନଚ ଅନ୍ତୋ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନି ବହିଦ୍ଧା ତେସଂ ରୂପାନଂ ୱିସଯିଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତମେୱ ଯଥାୱୁତ୍ତ କାରଣେନ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରଂ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି।

[୯୬] ଟୀକାସୁ ପନ

‘‘ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖଭାୱତୋ ଦ୍ୱାରସଦିସତ୍ତା ଦ୍ୱାରାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ରୂପାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣାନଂପି ପୱତ୍ତିମୁଖଭୂତତ୍ତା। ୱକ୍ଖତି ହି ଛବ୍ବିଧା ୱିସଯପୱତ୍ତିଯୋତି। ଏତ୍ଥଚ ୱିସଯାନଂ ରୂପାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣାନଂ ଦ୍ୱାରେସୁ ଆପାତା ଗମନ ସଙ୍ଖାତା ପୱତ୍ତିଯୋ ୱିସଯପୱତ୍ତିଯୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମେୱ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରନ୍ତି ଏତେନ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। ତଥା ସୋତାଦଯୋ ସୋତ ଦ୍ୱାରାଦୀନୀତି ଏତେନ ସୋତ ମେୱ ସୋତଦ୍ୱାରଂ।ଲ। ମନୋଏୱ ମନୋଦ୍ୱାରଂ। ନ ମନାନଂ ଦ୍ୱାରଂ ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସ୍ସତି। ତସ୍ସ ପନ ମନସ୍ସ ବହୁୱିଧତ୍ତା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ ମନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ମନୋଦ୍ୱାରଂ ପନ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

[୯୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ମନାନଂ ଦ୍ୱାରନ୍ତି ମନୋଦ୍ୱାର’’ନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ତତ୍ଥ ସଵଂ ଏକୂନନୱୁତିୱିଧଂପି ଚିତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ୱାର ମେୱନାମ ହୋତି। ଇଧ ପନ ଉପପତ୍ତିଦ୍ୱାରମେୱ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି କତ୍ୱା ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱତାଯୁକଂ ନଦିସୋତମିୱ ପୱତ୍ତମାନଂ ଏକୂନୱୀସତିୱିଧଂ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତମେୱ ଇଧ ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, କଥୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

[୯୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଯଥା ଗାମସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂନାମ ଗାମାନନ୍ତରମେୱ ହୋତି। ଏୱଂ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ମନାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖତ୍ତେନ ଦ୍ୱାରଂନାମ ଆୱଜ୍ଜନାନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗମେୱ ସିଯା। ନ ତତୋ ପୁରିମାନି ଭୱଙ୍ଗାନୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜାନାନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗ''ନ୍ତି। ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ଯେସୁ ଚକ୍ଖୁପସାଦାଦୀସୁ ରୂପାଦୀନି ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତାନିପି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖାନି ଏୱ ନ ହୋନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରାନିନାମ ନସିଯୁଂ। ନ ଚ ତଥା ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ପାଠଇଯମେୱ ତେସଂ ଦ୍ୱାରରୂପଭାୱସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଇଧଚ ୱକ୍ଖତି ପସାଦୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ସତ୍ତୱିଧଂପି ଦ୍ୱାରରୂପଂନାମାତି।

[୯୯] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ସାୱଜ୍ଜନଂ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତୁ, ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି –

ସାଧକୱଚନଂ ଆହଟଂ; ତଂପି ଇଧ ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ତଞ୍ହି ଆୱଜ୍ଜନଂପି ମନୋଦ୍ୱାରପକ୍ଖିକଂ କତ୍ୱା ଦୀପେତୀତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ସୋତଞ୍ଚ। ଲ। ମନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଧମ୍ମେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଯୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ହି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଚକ୍ଖୁରୂପାନି ଏୱ ସରୂପତୋ ୱୁତ୍ତାନୀତି ଇତରେ ଆୱଜ୍ଜନଞ୍ଚ ସମ୍ପଯୁତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧା ଚାତି ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଚଯା ଚସଦ୍ଦେନ ଗହିତା, ଏୱଂ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣାଦୀସୁପି। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣେ ପନ ମନଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ସହ ଆୱଜ୍ଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଚସଦ୍ଦେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧା ଗହିତା। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଚତ୍ତା ରୋପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ପଟିଚ୍ଚାତି ନାମ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଆୱଜ୍ଜନଂ ୱିସୁଂ ନକାତବ୍ବଂ। ଭୱଙ୍ଗନିସ୍ସିତକମେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଧ ମନୋତି ସହାୱଜ୍ଜନକଂ ଭୱଙ୍ଗଂ। ମନୋ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଜୱନମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ପଟିଚ୍ଚାତିନାମ ଆଗତଟ୍ଠାନେତି ଏତେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ଆୱଜ୍ଜନଂ ଦ୍ୱାରପକ୍ଖିକଂ ନକାତବ୍ବନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ପଟିଚ୍ଚାତି ଆଗତତ୍ତାଯେୱଚ ଭୱଙ୍ଗଂପି ଆୱଜ୍ଜନା ନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗଦ୍ୱଯମେୱ ଇମିସ୍ସଂ ପାଠଇଯଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ସନ୍ନିହିତପଚ୍ଚଯାନଂ ଏୱ ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତାତି। ଇଧ ପନ ଦ୍ୱାରଭାୱା ରହସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ଉପପତ୍ତିଧମ୍ମସ୍ସ ପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସବ୍ବଂ ଭୱଙ୍ଗଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ନ ହି କିଞ୍ଚି ଭୱଙ୍ଗଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଯଂ ମନୋଦ୍ୱାରଭାୱାରହଂ ନ ସିଯାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ତେସୁ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଚକ୍ଖୁ ଦ୍ୱାରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥାରହନ୍ତି ଆରମ୍ମଣଭୂମିପୁଗ୍ଗଲମନସିକାରା ଦୀନଂ ଅନୁରୂପୱସେନ। ସବ୍ବଥାପୀତି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଛଚତ୍ତାଲୀସ ଭେଦସଙ୍ଖାତେନ ସବ୍ବପକାରେନପି ଅଗହିତ ଗହଣ ୱସେନ, ଚତୁପଞ୍ଞା ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବଥାପୀତିୱା ଆୱଜ୍ଜନାଦି ତଦାରମ୍ମଣ ପରିଯୋ ସାନୱସେନ ଅନେକକିଚ୍ଚଭେଦଯୁତ୍ତେନ ସବ୍ବପକାରେନପି, କାମାୱଚରାନେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାନି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନି କିଚ୍ଚାନି ଦ୍ୱାରୱିକାରଂ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତଂ କିଚ୍ଚୱନ୍ତାନିଏୱ ଦ୍ୱାରେ ନିଯୁତ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥେନ ଦ୍ୱାରିକାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧି ଭୱଙ୍ଗ ଚୁତି କିଚ୍ଚାନିପନ ଦ୍ୱାରୱିକାରେନ ୱିନା କେୱଲଂ କମ୍ମୱସେନେୱ ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଂକିଚ୍ଚୱନ୍ତାନି ଦ୍ୱାରିକାନିନାମ ନହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଏକୂନା।ଲ। ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଚ ଦ୍ୱାରୱିକାରୋନାମ ଅତ୍ତନି ଆରମ୍ମଣାନଂ ଆପାତାଗମନୱସେନ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଚଲନଂ, ଚକ୍ଖାଦୀନଞ୍ଚ ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପାଦନ ସତ୍ତିୱିସେସ ଯୋଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

[୧୦୦] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱାରେସୁ ଅପୱତ୍ତନତୋ ମନୋଦ୍ୱାରସଙ୍ଖାତ ଭୱଙ୍ଗତୋ ଆରମ୍ମଣନ୍ତରଗହଣୱସେନ ଅପୱତ୍ତିତୋଚ ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯପି ସହ ନସମେତି।

ପଟିସନ୍ଧି ଭୱଙ୍ଗ ଚୁତି ୱସେନାତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ହି କିଚ୍ଚସୀସେନେୱ ଚିତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱାରିକ ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତଭାଗୋ ଥେରେନ ଦସ୍ସିତୋ। ତେନେୱ ହି ହେଟ୍ଠାପି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନା।ଲ। ତଦାରମ୍ମଣୱସେନାତିଆଦିନା କିଚ୍ଚସୀସେନେୱ ଚିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରିକାଦିଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋତି। ନନୁ ଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱାରେସୁ ଅପୱତ୍ତନତୋତି ଇମିନା ଏତଦତ୍ଥୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି ଚେ। ନ। ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥୱିରହସ୍ସ ଅପସଙ୍ଗ ନିୱତ୍ତକସ୍ସଚ ସଂୱଣ୍ଣନା ୱାକ୍ଯସ୍ସ ପଯୋଜନାଭାୱତୋତି। ଛଦ୍ୱାରିକାନିଚେୱ ସନ୍ତୀରଣ ତଦାରମ୍ମଣକିଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନିଚ ପଟିସନ୍ଧାଦିକିଚ୍ଚାନଂ ୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକାନିଚ ଛଦ୍ୱାରିକାନିଚ ପଞ୍ଚଛଦ୍ୱାରିକାନି। କଦାଚି ଛଦ୍ୱାରିକାନିଚେୱ ତାନି କଦାଚି ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନିଚାତି ଛଦ୍ୱାରିକୱିମୁତ୍ତାନି। ଦ୍ୱାରସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥଅଧିକାରୱସେନ ଯୋଜୀଯତି।

[୧୦୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଛଦ୍ୱାରିକାନିଚ ଛଦ୍ୱାରିକୱିମୁତ୍ତାନିଚା''ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ହେଟ୍ଠା ଚୁଣ୍ଣିଯପ୍ପାଳ୍ଲେ ତଥା ଅସୁତତ୍ତାତି। ଏକଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନି। ଲ। ସଵ୍ଵଥା ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନିଚ ଯଥାଳ୍ଲମଂ ଛଚ୍ଚିଂସତି।ଲ। ନୱଧା ଚେତି ପଞ୍ଚଧା ପରିଦୀପଯେତି ଯୋଜନା।

୧୩୪। ରୂପାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣାନଂ ଭେଦେନ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ଆରମ୍ମଣସଙ୍ଗହୋ।

[୧୦୨] ଟୀକାସୁ ପନ

''ଆରମ୍ମଣାନଂ ସରୂପତୋ ୱିଭାଗତୋ ତଂୱିସଯଚିତ୍ତତୋ ଚ ସଙ୍ଗହୋ ଆରମ୍ମଣସଙ୍ଗହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଅଯଞ୍ହି ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ଏୱ ସଙ୍ଗହୋ। ନ ଆରମ୍ମଣାନନ୍ତି। ରୂପାଦୀନଂ ୱଚନତ୍ଥୋ ଉପରି ଆଗମିସ୍ସତି। ଦୁଵ୍ଵଲପୁରିସେନ ଦଣ୍ଡାଦିୱିଯ ଚିତ୍ତଚେତସିକେହି ଆଲମ୍ବୀଯତି ଅମୁଞ୍ଚମାନେହି ଗଣ୍ହୀଯତୀତି ଆଲମ୍ବଣଂ। ଆରମ୍ମଣସଦ୍ଦେ ପନ ସତି ଚିତ୍ତଚେତସିକାନି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ରମନ୍ତୀତି ଆରମ୍ମଣଂ।

[୧୦୩] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଦୁଵ୍ଵଲପୁରିସେନ ଦଣ୍ଡାଦିୱିଯ ଚିତ୍ତଚେତସିକେହି ଆଲମ୍ବୀଯତି। ତାନିୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ରମନ୍ତୀତି ଆଲମ୍ବଣ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧାନି ହି ଏତାନି ପଦାନୀତି। ରୂପମେୱାତି ୱଣ୍ଣାଯତନମେୱ। ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣୱିମୁତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଜାତଂ ୱିଜ୍ଜମାନଂପିଅୱିଜ୍ଜମାନଂପି ଭୂତଂପି ଅଭୂତଂପି ଧମ୍ମାରମ୍ମଣମେୱ। ତଂ ପନ ସଭାଗ କୋଟ୍ଠାସତୋ ସଙ୍ଗୟ୍ହମାନଂ ଛଵ୍ଵିଧଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ପନା।ଲ। ଛଧା ସଙ୍ଗୟ୍ହତୀତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ଛସ୍ସୁ। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଘଟ୍ଟଯମାନ ରୂପାନୁସାରେନେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନି ଅଞ୍ଞାନି ଆରମ୍ମଣାନି ଆଲମ୍ବିତୁଂ ନଲଭନ୍ତି। ରୂପାନିପି ଘଟ୍ଟନରହିତାନି ଅତୀତାନାଗତାନି ଆଲମ୍ବିତୁଂ ନଲଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ସଵ୍ଵେସଂପି ରୂପମେୱ ଆରମ୍ମଣଂ। ତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ସୋତଦ୍ୱାରିକା ଦୀସୁପି ଏସେୱନଯୋ। ତତ୍ଥ ତଂ ତଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ୱତ୍ତମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଛଵ୍ଵିଧଂପୀତି ରୂପାଦିୱସେନ ଛଵ୍ଵିଧଂପି। ଅତିକ୍କନ୍ତଭାୱଂ ଇତଂ ଗତଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି ଅତୀତଂ। ଆଗଚ୍ଛତି ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀତି ଆଗତଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଅତୀତଞ୍ଚ। ନ ଆଗତନ୍ତି ଅନାଗତଂ। ଉପ୍ପାଦଜାତିକା ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାଏୱ ତୀସୁ କାଲେସୁ ଅନୁପତନ୍ତି। ତସ୍ମା ଉପ୍ପାଦରହିତା ଅସଙ୍ଖତଭୂତା ନିଵ୍ଵାନପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ କାଲୱିମୁତ୍ତଂନାମାତି ୱେଦିତଵ୍ଵା।

[୧୦୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ୱିନାସାଭାୱତୋ ଅତୀତାଦିକାଲୱସେନ ନୱତ୍ତଵ୍ଵତ୍ତା ନିଵ୍ଵାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଚ କାଲୱିମୁତ୍ତଂନାମା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତଵ୍ଵଂ।

ସଵ୍ଵେପି ହି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା ଅନାଗତଭାୱ ପୁଵ୍ଵକାଏୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଯଦା ପଚ୍ଚଯସାମଗ୍ଗିଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱତ୍ତଵ୍ଵପଳ୍ଲେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତଦା ଅନାଗତାନାମ। ଯଦା ପଚ୍ଚଯସାମଗ୍ଗିଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନା, ଯଦା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନାମ। ଯଦା ନିରୁଦ୍ଧା, ତଦା ଅତୀତାନାମ। ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦଜାତିକାନଞ୍ଞେୱ ଉପ୍ପାଦମୂଲିକା ତେକାଲିକତା ସିଦ୍ଧା। ଉପ୍ପାଦରହିତାନଂ ପନ ଅନାଗତାୱତ୍ଥାପି ନତ୍ଥି। କୁତୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାତୀତା ୱତ୍ଥାତି। ତସ୍ମା ନିଵ୍ଵାନପଞ୍ଞତ୍ତୀନଂ କାଲତ୍ତଯ ୱିମୁତ୍ତତା ହୋତୀତି। ୱିନାସାଭାୱତୋତି ଇଦଂ ପନ ଅତୀତକାଲୱିମୁତ୍ତିଯାଏୱ କାରଣନ୍ତି ନ ତେନ ତାସଂ ଇତରକାଲୱିମୁତ୍ତିଂ ସାଧେତୀତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵଂ। ଯଥାରହୱିଭାଗୋ ପନ ଇଧେୱ ତେସୂତିଆଦିନା ପଚ୍ଛା ଆଗମିସ୍ସତି। ଦ୍ୱାରୱିମୁତ୍ତାନଞ୍ଚ ଛଵ୍ଵିଧଂପି ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥା ପନ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ଛଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଭୱନ୍ତରେପି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେପି ପୁରିମଭାଗେ କେନଚି ଦ୍ୱାରେନ ଗହିତଂପି ଅଗହିତଂପି ହୋତି। ନ ତଥା ଇମେସନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଭୱନ୍ତରେ ଛଦ୍ୱାରଗହିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୱୱିସେସଞ୍ହି ପତ୍ଥେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିଵ୍ଵତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଭୱନ୍ତରେପି କେନଚି ଦ୍ୱାରେନ ଗହିତଂପି ହୋତି ଯେୱାତି।

[୧୦୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ତଂ ପନ ନେସଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ୱିଯ କେନଚି ଅଗହିତମେୱ ଗୋଚରଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଛଦ୍ୱାର ଗହିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରା ୱଜ୍ଜନସ୍ସପି ହି ଆରମ୍ମଣଂ ପୁବ୍ବେ କେନଚି ଦ୍ୱାରନ୍ତରେନ ଗହିତଂପି ଅଗହିତଂପି ହୋତିଯେୱ। ତଥା ହି ଇଦଂ ନାମ ଲଭିସ୍ସାମି ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି ପୁବ୍ବେ ଗହିତଂ ପଚ୍ଛା ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ନ ହୋତୀତି। ନଚ ଏକାୱଜ୍ଜନୱୀଥିଯଂ ପୁବ୍ବେ କେନଚି ଚିତ୍ତେନ ଅଗହିତଭାୱୋ ଇଧ ପମାଣନ୍ତି। ଯଥା ଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଏକନ୍ତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତି। ଯଥା ଚ ମନୋଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ତେକାଲିକଂୱା କାଲୱିମୁତ୍ତସା ମଞ୍ଞଂୱା ହୋତି। ନ ତଥା ଇମେସନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମତୀତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଭୂତଂୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଛଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଆଗମସିଦ୍ଧୱୋହାରଯୁତ୍ତଂପି ତବ୍ବୋହାରୱିନିମୁତ୍ତଂପି ହୋତି। ନ ତଥା ଇମେସନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ କମ୍ମ କମ୍ମ ନିମିତ୍ତ ଗତିନିମିତ୍ତ ସମ୍ମତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

[୧୦୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ନାପି ନେସଂ ଆରମ୍ମଣଂ ମରଣାସନ୍ନତୋ ପୁରିମଭାଗଜୱନାନଂ ୱିଯ କମ୍ମକମ୍ମନିମିତ୍ତାଦିୱସେନ ଆଗମସିଦ୍ଧୱୋହାରୱିନିମୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ କମ୍ମାଲା ସମ୍ମତନ୍ତି ଆହା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ମରଣା ସନ୍ନତୋ ପୁରିମଭାଗେପି ହି ସତ୍ତା ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂୱା ଚେତିଯାଦୀନି କମ୍ମ, ପକରଣାନିୱା ଆରମ୍ମଣଂ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ତଦାପି ହି କମ୍ମଂ କମ୍ମମେୱ, କମ୍ମୁପକରଣାନିଚ କମ୍ମନିମିତ୍ତାନିଯେୱ। କମ୍ମ ସିଦ୍ଧିଯାନିମିତ୍ତଂ କାରଣଂ କମ୍ମନିମିତ୍ତନ୍ତି କତ୍ୱା। କମ୍ମସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କମ୍ମନିମିତ୍ତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅଜାତସତ୍ତୁରାଜା ୱିଯଚ ସୁପିନଦସ୍ସନାଦିୱସେନ ଗତିନିମିତ୍ତାନିପି ଆରମ୍ମଣଂ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ରାଜା ହି ଦ୍ୱୀସୁ ଭୱେସୁ ପିତରଂ ମାରେତି। ମାରିତକାଲତୋଚ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସ ଗତିନିମିତ୍ତାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ଯଥାସମ୍ଭୱନ୍ତି ତଂ ତଂ ପଟିସନ୍ଧାଦୀନଂ ଛଦ୍ୱାରଗହିତାଦିୱସେନ ସମ୍ଭୱନ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁରୂପତୋ। ଯଥାସମ୍ଭୱୱିଭାଗୋ ପନ ଉପରି ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ଆଗମିସ୍ସତି। ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି ବାହୁଲ୍ଲେନ। ଭୱନ୍ତରେତି ଅତୀତାନନ୍ତରଭୱେ ତତ୍ଥଚ ମରଣାସନ୍ନକାଲେ। ଛଦ୍ୱାର ଗହିତନ୍ତି ଛହି ଦ୍ୱାରେହି ମରଣାସନ୍ନଜୱନେହି ଗହିତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି ଏତେନ ଭୱନ୍ତରେ ଛଦ୍ୱାରଗହିତନ୍ତି ଇମସ୍ସ ୱିଧାନସ୍ସ ଅନେକଂସଭାୱଂ ୱିସେସେତି। କସ୍ମା। ଅଗହିତସ୍ସପି ସମ୍ଭୱତୋ। ଯଞ୍ହି ଅସଞ୍ଞିଭୱତୋ ଚୁତାନଂ କମ୍ମ କମ୍ମନିମିତ୍ତ ଗତିନିମିତ୍ତ ସମ୍ମତଂ ଅରୂପଭୱତୋ ଚୁତାନଞ୍ଚ ଗତିନିମିତ୍ତସମ୍ମତଂ କାମପଟିସନ୍ଧି ଭୱଙ୍ଗଚୁତୀନଂ ଆରମ୍ମଣଂ। ତଂ ଭୱନ୍ତରେ କେନଚି ଦ୍ୱାରେନ ଅଗହିତ ମେୱ ହୋତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ମା ପଟ୍ଠାନେ ଅରୂପଭୱେ ଦୁୱିଧୋପି ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯୋ ପଟିସିଦ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ତତୋ ଚୁତାନଂ କାମପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଗତିନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ୱୁତ୍ତା। ଗତିନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ନାମ ରୂପାରମ୍ମଣମେୱ ଦୀପେନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ କାମପଟିସନ୍ଧିଯାପି ଗତିନିମିତ୍ତସମ୍ମତଂ ଭୱନ୍ତରେ କେନଚି ଦ୍ୱାରେନ ଅଗହିତମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅପିଚ, ମରଣାସନ୍ନକାଲେ କମ୍ମବଲେନ କମ୍ମାଦୀନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂନାମ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସଂମୁଳ୍ହମରଣେନ ମରନ୍ତାନମେୱ ହୋତି। ଇତରେସଂ ପନ ପରେସଂ ପଯୋଗବଲେନପି ଅତ୍ତନା ପକତିଯା ସୁଟ୍ଠୁ ଆସେୱିତାନଂ ଅନୁସ୍ସରଣବଲେନପି ଧମ୍ମିକୌପାସକାଦୀନଂ ୱିଯ ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଦେୱାନଂ ଆନୁଭାୱେନପି ହୋତିଯେୱ। ନିରଯପାଲାପି ନିରଯତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତିଯେୱ। ରେୱତିୱିମାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତଞ୍ହି ଦ୍ୱେ ନିରଯପାଲା ଗହେତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱତିଂସାଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିରଯଂ ନଯିଂସୁ। ତେ ହି ଯକ୍ଖ ଜାତିକତ୍ତା ୱେସ୍ସୱଣପରିସାୱିଯ ତାୱତିଂସା ଭୱନଂପି ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତିଯେୱ। ଯମସ୍ସ ଦୂତା ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖାତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱେସ୍ସୱଣଦୂତା ଇଧ ଯମସ୍ସ ଦୂତାତି ୱୁତ୍ତାତିପି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯେ କସିଣାସୁଭାଦୀନି ସମଥନିମିତ୍ତାନି ସୁଟ୍ଠୁ ଆସେୱିତ୍ୱା ଉପଚାରଜ୍ଝାନେ ଠତ୍ୱା ତାନେୱ ନିମିତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା ମରନ୍ତି। ତେସଂପି କାମପଟିସନ୍ଧିଯା ଆରମ୍ମଣଂ ଭୱନ୍ତରେ କେନଚି ଦ୍ୱାରେନ ଅଗହିତମେୱ ସିଯା। ଉପଚାରଜ୍ଝାନବଲେନେୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଇଧୌପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତାନଂପି ଏସେୱନଯୋତି।

ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘କେୱଲଂ କମ୍ମବଲେନେୱ ତେସଂ ଅସଞ୍ଞିଭୱତୋ ଚୁତାନଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା କମ୍ମନିମିତ୍ତାଦିକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ କମ୍ମନିମିତ୍ତାଦିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ କମ୍ମଂପି ଗହେତବ୍ବ ମେୱ। ନ ହି ତସ୍ସ ଅଗହଣେ କାରଣଂ ଅତ୍ଥୀତି। ତାନି ପନ ସବ୍ବାନିପି କେୱଲଂ ପଟିସନ୍ଧିଜନକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନେୱ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନାଗତଂ ପନ ନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହମାନଂ ଗତିନିମିତ୍ତମେୱ ସିଯା। ନଚ ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବକିଞ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ଗତିନିମିତ୍ତେ ସିଦ୍ଧେ ସିଦ୍ଧମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମତୀତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଭୂତଂୱାତି।

[୧୦୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଅନାଗତଂନାମ ଅତୀତଂ ୱିଯ ଅନୁଭୂତଞ୍ଚ ନ ହୋତି। ନଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଗତିନିମିତ୍ତଂ ୱିଯ ଆପାତମାଗତ’’ନ୍ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅକାରଣଂ।

ପସଙ୍ଗସ୍ସ ଅନିୱତ୍ତିତତ୍ତା। ଗତିନିମିତ୍ତଞ୍ହି ନାମ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂପି ଅନୁଭୂତଂ ନ ହୋତି। ତଂପି କମ୍ମବଲେନେୱ ଆପାତମାଗତଂ। ଏୱଂସନ୍ତେ ଅନାଗତଂପି କମ୍ମବଲେନ ଆପାତମାଗତମେୱ ସିଯାତି ଅଯଂ ପସଙ୍ଗୋ ପାକତିକୋଏୱ ହୋତୀତି। ତେସୁତି ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ଆରମ୍ମଣିକଚିତ୍ତେସୁ। ରୂପାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଏକେକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଏତେସନ୍ତି ସମାସୋ। ରୂପାଦୀନି ପଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣାନି ଏତସ୍ସାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ସେସାନୀତି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ ଦ୍ୱଯତୋ ସେସାନି ସନ୍ତୀରଣ ମହାୱିପାକାନି। ସବ୍ବଥାପି କାମାୱଚରା ଲମ୍ବଣାନେୱାତି ପଟିସନ୍ଧାଦୀହି ନାନାକିଚ୍ଚେହି ରୂପାଦୀସୁ ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତେନ ସବ୍ବ ପକାରେନପି କାମାୱଚରାଲମ୍ବଣିକାନିଯେୱ। ତାନି ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନିପି ୱିକପ୍ପସତ୍ତିରହିତତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜମାନେ ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମେଚ ସୁଖୁମେ ମହଗ୍ଗତଧମ୍ମେଚ ଗମ୍ଭୀରେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେଚ ଆଲମ୍ବିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ସନ୍ତୀରଣତ୍ତଯଂ ତାୱ ସନ୍ତୀରଣକିଚ୍ଚୱସେନ ରୂପାଦିପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣେ ପୱତ୍ତତି। ତଦାରମ୍ମଣାଦିୱସେନ ପନ ସବ୍ବାନିପି ଏକାଦସୱିପାକାନି ଛସୁ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି।

[୧୦୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ୱିପାକାନି ତାୱ ସନ୍ତୀରଣାଦିୱସେନ ରୂପାଦିପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତୀରଣାଦିୱସେନାତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସନ୍ତୀରଣୱସେନ ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ଯୋ ପନେତ୍ଥ ଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତିୱିଭାଗୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ସୋ ଅଟ୍ଠକଥାକଣ୍ଡେ ଗହେତବ୍ବୋ। ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା ଅତିଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଞାଣସ୍ସେୱ ୱିସଯଭୂତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅକୁସଲା।ଲ। ଲୋକୁତ୍ତର ୱଜ୍ଜିତ ସବ୍ବା ରମ୍ମଣାନୀତି। ତତ୍ଥ ତାନି ଲଦ୍ଧସମାପତ୍ତୀନଂ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେଏୱ ମହଗ୍ଗତାରମ୍ମଣାନି। ତେସୁଚ ଦ୍ୱେ ଦୋସମୂଲଚିତ୍ତାନି ପରିହୀନଜ୍ଝାନାନି ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଞାଣଂପି ଅନଧିଗତାନି ଲୋକୁତ୍ତରାନି ଆଲମ୍ବିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା।ଲ। ୱଜ୍ଜିତସବ୍ବା ରମ୍ମଣାନୀତି। ତତ୍ଥ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତକାମକୁସଲାନି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଅଜ୍ଝାନଲାଭୀନଂ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସହ କାମାୱଚରାରମ୍ମଣାନି। ତାନେୱ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗତୋ ପୁରେ ଗୋତ୍ରଭୁକ୍ଖଣେ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାନି। ଝାନଲାଭୀନଂ ତାନେୱ ଅଭିଞ୍ଞାକୁସଲଞ୍ଚ ମହଗ୍ଗତାରମ୍ମଣାନିପି। ହେଟ୍ଠିମଫଲଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନା ରମ୍ମଣାନିପୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ ଅରିଯା ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତ ମଗ୍ଗଫଲାନିଯେୱ ଆଲମ୍ବିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତଥା ଝାନଲାଭିନୋପି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଜ୍ଝାନାନିଏୱ ଆଲମ୍ବିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ସିଯା-ଯେ ଚ ଝାନାନି ପତ୍ଥେନ୍ତି। ଝାନପରିକମ୍ମଂପି କରୋନ୍ତି। ଯେଚ ଝାନସୁତ୍ତାନି ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତି। ତେ ଅଲାଭିନୋ ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନାନି ଆଲମ୍ବିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତେ ହି ଝାନାନିନାମ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାନି ଏୱଂ ମହାନିସଂସାନୀତି ସୁତ୍ୱାୱା ସୁତପରିଯତ୍ତିବଲେନ ସିଦ୍ଧେ ଆକାର ସଲ୍ଲକ୍ଖଣଞ୍ଞାଣେ ଠତ୍ୱା ୱା ଅନୁମାନୱସେନେୱ ତାନି ପତ୍ଥେନ୍ତି। ପରିକମ୍ମଂପି କରୋନ୍ତି। ସୁତ୍ତାନିପି ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୀତି। ଇତରଥା ପୁଥୁଜ୍ଜନାପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ମଗ୍ଗପରିକମ୍ମଂପି କରୋନ୍ତି। ମଗ୍ଗଫଲ ନିବ୍ବାନୱଚନାନିୱିକଥେନ୍ତି ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୀତି ତେସଂପି ତେ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଏୱ ସିଯୁନ୍ତି। ତେସଂ ପନ ଚିତ୍ତାନି ଝାନାଦୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଗୁଣେ ଏୱ ଅନୁଭୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ପଣୀତଧମ୍ମାନଞ୍ହି ପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋପି ପଣିତରୂପାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି। ମହିଦ୍ଧିକୋ ହି ପରଚିତ୍ତୱିଦୂ। ମାରୋ ଦେୱ ପୁତ୍ତୋପି ରୂପଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତମେୱ ପସ୍ସତି। ୱିୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତଂ ନ ପସ୍ସତି। ଅରୂପଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ପନ ୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତଂପି ନପସ୍ସତୀତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ନୱନିପାତେ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ପନ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ତେସଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନିଞ୍ଞଣସମ୍ପଯୁତ୍ତକାମକ୍ରିଯଜୱନାନି କ୍ରିଯାଭିଞ୍ଞାଜୱନଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲାନୁରୂପଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସହ ଚତୁବ୍ଭୂମକଧମ୍ମେସୁ କିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣଂ କାତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତୀତି ନତ୍ଥି। ତଥା ତେସଂ ପୁରେଚାରି କମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ଠାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା।ଲ। ସବ୍ବଥାପିସବ୍ବା ରମ୍ମଣାନୀତି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଥାପୀତି ସବ୍ବକାମାୱଚର ସବ୍ବମହଗ୍ଗତ ସବ୍ବଲୋକୁତ୍ତର ସବ୍ବପଞ୍ଞତ୍ତି ସବ୍ବପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାଦି ପକାରେନପୀତିଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରାନି ପନ ପଚ୍ଚେକ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନିପି ପଦେସସବ୍ବାରମ୍ମଣାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ତାନି ହି ଏକଂ ପଥୱିଧାତୁଂପି ସବ୍ବେହି ଅନୱସେସପକାରେହି ଜାନିତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ଆରୁପ୍ପେସୁ ଦୁତୀଯଚତୁତ୍ଥାନି ପଥମତତୀଯାରୁପ୍ପ ୱିଞ୍ଞାଣା ରମ୍ମଣତ୍ତା ମହଗ୍ଗତା ରମ୍ମଣାନି। ସେସାନୀତି ଅଭିଞ୍ଞା ଦ୍ୱଯ ଦୁତୀଯଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପେହି ଅୱସେସାନି ସବ୍ବାନିପି ଏକୱୀସତିୱିଧାନି ମହଗ୍ଗତଚିତ୍ତାନି କସିଣାଦି ପଞ୍ଞତ୍ତାରମ୍ମଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚୱୀସାତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନ ତେୱୀସତି କାମୱିପାକ ହସନଚିତ୍ତାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିତ୍ତମ୍ହୀତି କାମାୱଚରା ଲମ୍ବଣେ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ହି ଅପ୍ପାନୁଭାୱତୋ ପଟିବନ୍ଧକଧମ୍ମେହି ପରିସମନ୍ତତୋ ଦୀଯତି ଅୱଖଣ୍ଡୀଯତି ନିତ୍ତେଜଭାୱଂ ପାପୀଯତୀତି ପରିତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୧୩୫। ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଭେଦେନ ତବ୍ବତ୍ଥୁକାନଂ ଚିତ୍ତଚେତସି କାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଗହୋ।

[୧୦୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ୱତ୍ଥୁୱିଭାଗତୋ ତଦ୍ୱତ୍ଥୁକଚିତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦୱସେନଚ ସଙ୍ଗହୋ ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଗହୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ୱସନ୍ତିପତିଟ୍ଠହନ୍ତି ଚିତ୍ତଚେତସିକାଏତେସୂତିୱତ୍ଥୂନି, ଚକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁଚ। ଲ। କାଯୱତ୍ଥୁଚହଦଯୱତ୍ଥୁଚାତିଯୋଜନା। ଚକ୍ଖୁମେୱ ଚକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁ ତଥା ସୋତାଦୀନିଯେୱ ସୋତୱତ୍ଥାଦୀନି। ୱାକ୍ୟସଙ୍ଖେପୋ ହେସ ପାଠୋ। ପେଯ୍ୟାଲନଯୋତିପି ଅନ୍ତଦୀପକନଯୋତିପି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। କେଚି ପନ ଦ୍ୱନ୍ଦସମାସଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତେସଂ ଚସଦ୍ଦୋ ନଯୁଜ୍ଜତି। ପରତୋ ୱତ୍ଥୁସଦ୍ଦୋ ଚସଦ୍ଦୋଚ ପୁବ୍ବପଦେସୁ ଆନେତବ୍ବୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ତେସଂ ହଦଯୱତ୍ଥୂତି ସମାସପଦଂ ନଯୁଜ୍ଜତି। ଅୱିଭତ୍ତିକନିଦ୍ଦେସୋତିପି ଅପରେ। ତାନି କାମଲୋକେ ସବ୍ବାନିପି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି କାମତଣ୍ହା ଧୀନ କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତଭାୱାନଂଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରିଯତା ସମ୍ଭୱତୋ ସବ୍ବାନିପି ତାନି ଛ ୱତ୍ଥୂନି କାମଲୋକେଏୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତଥା ହି ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ସନ୍ତେସୁ ଏୱରୂପାଦୀନଂ ପରିଭୋଗୋ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ରୂପାଦୀସୁ କାମୱତ୍ଥୂସୁ ଅଭିରତା କାମତଣ୍ହା ସଦା ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱତ୍ଥୂନଂପି ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେତିଯେୱ। ଯଥାଚ ସବ୍ବକମ୍ମିକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ସଦା ରଞ୍ଞୋ ଇଚ୍ଛମେୱ ପୂରଯମାନୋ ସବ୍ବାନି ରାଜକମ୍ମାନି ସମ୍ପାଦେତି। ଏୱମେୱ କାମାୱଚରକମ୍ମଂପି ସଦା କାମତଣ୍ହାଯ ଇଚ୍ଛମେୱ ପୂରଯମାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ତସ୍ମା କାମତଣ୍ହାଧୀନକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା କାମସତ୍ତାଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରିଯା ହୋନ୍ତୀତି। ଯଥା ଚ ଦସ୍ସନସୱନାନୁତ୍ତରିଯ ଧମ୍ମଭୂତାନି ଚକ୍ଖୁସୋତାନି ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନା ଦିୱସେନ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯାପି ହୋନ୍ତି, ନ ତଥା ଘାନାଦିତ୍ତଯଂ। ତଂ ପନ କେୱଲଂ କାମପରିଭୋଗତ୍ଥାଯଏୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ କାମୱିରାଗଭାୱନା କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତେସୁ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱେସୁ ନୌପଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ରୂପଲୋକେ ପନ ଘାନାଦିତ୍ତଯଂ ନତ୍ଥୀତି। ଇଦଞ୍ଚ ପସାଦରୂପତ୍ତଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସସମ୍ଭାରଘାନ ଜିୱ୍ହା କାଯ ସଣ୍ଠାନାନିପନ ସୁଟ୍ଠୁପରିପୁଣ୍ଣାନିଏୱ ହୋନ୍ତୀତି। ଅରୂପଲୋକେପନ ସବ୍ବାନିପି ନସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ରୂପୱିରାଗ ଭାୱନା କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାସନ୍ତାନେସୁପି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ରୂପପୱତ୍ତିଯାଏୱ ଅଭାୱତୋ। ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ହି ସତ୍ତା ସୁଦ୍ଧେ ଆକାସତଲେଏୱ ଚିତ୍ତପବନ୍ଧମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି। ଇମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗହେ ପନ ଚିତ୍ତାନି ସତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣ ଧାତୁୱସେନ ଗହେତୁଂ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଛସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ। ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନି ଏୱ ନିସତ୍ତନିଜ୍ଜୀୱଟ୍ଠେନ ଧାତୁଯୋତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ୱିଜାନନକିଚ୍ଚାଭାୱତୋ ମନନମତ୍ତା ଧାତୂତି ମନୋଧାତୁ। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଆୱଜ୍ଜନମତ୍ତ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନମତ୍ତ କିଚ୍ଚାନି ହି ୱିସେସଜାନନ କିଚ୍ଚାନି ନହୋନ୍ତୀତି। ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନି ପନ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସନାଦିୱସେନ ଥୋକଂ ୱିସେସଜାନନକିଚ୍ଚାନି ହୋନ୍ତି। ଅୱସେସା ପନ ସନ୍ତୀରଣାଦଯୋ ଆରମ୍ମଣସଭାୱ ୱିଚାରଣା ଦିୱସେନ ଅତିରେକ ୱିସିଟ୍ଠଜାନନକିଚ୍ଚଯୁତ୍ତତ୍ତା ନ ମନୋଧାତୁଯୋ ୱିଯ ମନନମତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ନାପି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯୋୱିଯ ୱିଜାନନ ମତ୍ତା। ଅଥଖୋ ମନନଟ୍ଠେନ ମନୋଚ ତଂ ୱିଜାନନଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାତି କତ୍ୱା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯୋନାମ। ଅତିସଯ ୱିସେସଜାନନ ଧାତୁଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଯାଯପଦାନଞ୍ହି ୱିସେସନ ସମାସେ ଅତିସଯତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ଯଥା ପଦଟ୍ଠାନନ୍ତି।

[୧୧୦] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ମନୋଯେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱା। ମନସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମନୋଯେୱ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସେସେତ୍ୱା ଅଭିରେକଟ୍ଠଦୀପକେ ପଦଟ୍ଠାନନ୍ତିଆଦିକେ ୱିସେସନସମାସେ ଅୱଧାରଣ ୱିଗ୍ଗହୋ କତ୍ଥଚି ଦିସ୍ସତି ଯୁଜ୍ଜତିଚାତି।

[୧୧୧] ମନସୋ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇଦଂପି ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ମନସୋତି ହି ମନୋଧାତୁତ୍ତିକସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମନସ୍ସ। ତତ୍ଥ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଦ୍ୱଯଂ ସନ୍ତୀରଣାଦିକସ୍ସ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣପବନ୍ଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭୂତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ପନ ପରତୋ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ପୱତ୍ତମାନଂ ତସ୍ସେୱ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣପବନ୍ଧସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତଂ ହୋତୀତିକତ୍ୱା ଆଦିମ୍ହି ପଚ୍ଚଯଭୂତସ୍ସ ଚେୱ ଅନ୍ତେ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତସ୍ସ ଚ ମନସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥୱା, ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣୱଜ୍ଜିତାନି ସବ୍ବାନି ୱିଞ୍ଞାଣାନି ମନନକିଚ୍ଚତ୍ତା ମନୋନାମ। ଆରମ୍ମଣେ ପନ ଅଭିନିପାତ ମତ୍ତାନି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନି ମନନକିଚ୍ଚାନି ନହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସନାଦୀନି ଏୱ ନାମ। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଞ୍ଚ ମନତୋ ଜାତଂପି ମନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ନହୋତି। ଦସ୍ସନାଦୀନଂ ଏୱ ପଚ୍ଚଯୋ। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଦ୍ୱଯଞ୍ଚ ମନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋନ୍ତଂପି ମନତୋ ଜାତଂ ନହୋତି। ଦସ୍ସନାଦିତୋ ଏୱ ଜାତଂ। ସନ୍ତୀରଣାଦୀନି ପନ ଅତ୍ତନୋ ପୁରେ ପଚ୍ଛାପୱତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମନାନଂ ଏୱ ମଜ୍ଝେ ଜାତାନୀତି ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚଯ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତସ୍ସ ମନସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଂପି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମନୋଧାତୂନଂ ଅନ୍ତରେ ପୱତ୍ତତ୍ତା ମନସୋ ପଚ୍ଚଯ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ସିଯାତି।

[୧୧୨] ଟୀକାଯଂ ପନ

ମନତୋ ଜାତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ୱୁତ୍ତନଯେନ ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ଅୱସେସା ପନ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସଙ୍ଖାତାଚ ସନ୍ତୀରଣାଲା। ପନ୍ନରସରୂପାୱଚରୱସେନ ତିଂସଧମ୍ମା ହଦଯଂ ନିସ୍ସାଯେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଚସଦ୍ଦୋ ପନେତ୍ଥ ଅୱସେସାନଂ ଛସତ୍ତତି ଧମ୍ମାନଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଭାୱଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି।

[୧୧୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ନ କେୱଲଂ ମନୋଧାତୁଯେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅୱସେସାଚ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସଙ୍ଖାତାତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି।

[୧୧୪] ଯାଚ ଟୀକାସୁ

ସନ୍ତୀରଣାଲା। ରୂପାୱଚରୱସେନ ପୱତ୍ତା, ଅୱସେସା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ ଧାତୁସଙ୍ଖାତାଚ ତିଂସ ଧମ୍ମାତି ଯୋଜନା। ସାପି ନ ସୁନ୍ଦରା।

ଅଜ୍ଝଗତିଯା ଅୱିସଦତ୍ତାତି। ତତ୍ଥ କସ୍ମା ତେ ନିସ୍ସାଯେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଆରୁପ୍ପେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ, କସ୍ମାଚ ତତ୍ଥ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତେ। ସନ୍ତୀରଣମହାୱିପାକାନି ତାୱ ତତ୍ଥ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦ୍ୱାରାନଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚାନଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଅଭାୱତୋ। ପଟିଘଚିତ୍ତଦ୍ୱଯଂପି ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅନୀୱରଣାୱତ୍ଥସ୍ସ ପଟିଘସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଏକନ୍ତ ନୀୱରଣାନଞ୍ଚ ଝାନଭୂମୀସୁ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ଏତ୍ଥ ପନ ଯଦି ଅନୀୱରଣାୱତ୍ଥୋ ପଟିଘୋ ନତ୍ଥି। ପାଠଇଯଂ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନେଏୱ ଦୋମସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅପରିସେସନିରୋଧୱଚନଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱୱଚନଂ ୱିରୁଜ୍ଝଂ ସିଯା। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ସହାଯପଚ୍ଚଯ ଭୂତସ୍ସ ଓଳାରିକସ୍ସ କାମରାଗସ୍ସ ଝାନଭୂମୀସୁ ଅଭାୱତୋ ପଟିଘଚିତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ତତ୍ଥ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଯୁତ୍ତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଟୀକାକାରାପନ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱ ୱଚନଂ ପରିକପ୍ପୱଚନମତ୍ତନ୍ତି କତ୍ୱା ପୁରିମକାରଣମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଦି ପନେତଂ ପରିକପ୍ପୱଚନମତ୍ତଂ ସିଯା ପାଠଇୱଚନଂପି ପରିକପ୍ପୱଚନମତ୍ତମେୱ ସିଯା। ତସ୍ମା ପଚ୍ଛିମକା ରଣମେୱ ଯୁତ୍ତରୂପନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ହସନଚିତ୍ତଂପି ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରୂପୀନଂ ହସନକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। କାଯାଭାୱତୋତିପି ଯୁଜ୍ଜତି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂପି ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ପରତୋଘୋସାଭାୱେନ ତତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଧମ୍ମାଭିସମଯାଭାୱତୋ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ। ତେନେୱ ହି ତତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅଟ୍ଠସୁ ଅକ୍ଖଣଯୁତ୍ତେସୁ ୱୁତ୍ତୋତି। ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତାନିପି ତତ୍ଥ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ରୂପୱିରାଗଭାୱନାଯ ରୂପନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାନଂ ତେସଂ ସମତିକ୍କନ୍ତତ୍ତାତି।

ଅୱସେସା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସଙ୍ଖାତା କୁସଲାକୁସଲକ୍ରିଯାନୁତ୍ତରୱସେନ ଦ୍ୱେ ଚତ୍ତାଲୀସଧମ୍ମା ହଦଯଂ ନିସ୍ସାଯୱା ଅନିସ୍ସାଯୱା ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ନିସ୍ସାଯୱା ପଞ୍ଚୱୋକାରେ ଅନିସ୍ସାଯୱା ଚତୁୱୋକାରେତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କୁସଲାନିଚ ଅକୁସଲାନିଚ କ୍ରିଯାନିଚ ଅନୁତ୍ତରାନିଚାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ କୁସଲାନୀତି ପଞ୍ଚରୂପ କୁସଲତୋ ଅୱସେସାନି ଦ୍ୱାଦସଲୋକିଯକୁସଲାନି। ଅକୁସଲାନୀତି ପଟିଘଦ୍ୱଯତୋ ଅୱସେସାନି ଦସଅକୁସଲାନି। କ୍ରିଯାନୀତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନ ହସନ ପଞ୍ଚରୂପକ୍ରିତୋ ଅୱସେସାନି ତେରସକ୍ରିଯଚିତ୍ତାନି। ଅନୁତ୍ତରାନୀତି ପଠମମଗ୍ଗତୋ ଅୱସେସାନି ସତ୍ତଅନୁତ୍ତରଚିତ୍ତାନି। କାମେ ଛୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସିତା ସତ୍ତଧାତୁଯୋ ମତା। ରୂପେ ତିୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସିତା ଚତୁଦ୍ଧିଧା ଧାତୁଯୋ ମତା। ଆରୁପ୍ପେ କିଞ୍ଚିୱତ୍ଥୁଂ ଅନିସ୍ସିତା ଏକା ଧାତୁ ମତାତି ଯୋଜନା। ତେଚତ୍ତାଲୀସାତି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣ ମନୋଧାତୁତ୍ତିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତୀରଣାଦିକେ ତିଂସଧମ୍ମେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ପକିଣ୍ଣକସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ୱୀଥି ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୩୬। ଏୱଂ ଚିତ୍ତପ୍ପଭେଦ ସଙ୍ଗହୋ, ଚେତସିକପ୍ପଭେଦ ସଙ୍ଗହୋ, ଉଭଯପ୍ପଭେଦ ସଙ୍ଗହୋତି ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ କଯୋପଭେଦ ସଙ୍ଗହେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱୀଥିଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋ ୱୀଥିମୁତ୍ତ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋତି ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଖେପେ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନମିଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଉପ୍ପାଦା। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅସ୍ସ ତତ୍ତାଚିତ୍ତେ ଇଚ୍ଚେୱ ଲଦ୍ଧୁତି। ଇତି ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେଉପ୍ପାଦାଚାତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା। ଚିତ୍ତଚେତସିକାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେସଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ। ସଙ୍ଗହମୁତ୍ତରନ୍ତି ଜାତିନିଦ୍ଦେସୋ ଯଂ। ଉତ୍ତରେ ଉତ୍ତମେ ତଯୋ ପଭେଦସଙ୍ଗହେ କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲଭେଦେନାତି ସହତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ। କାମାୱଚରାଦିଭୂମିଭେଦେନ ଦୁହେତୁକାଦି ପୁଗ୍ଗଲଭେଦେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବାପରନିଯାମିତନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜନାଦି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦି ପୁବ୍ବ ଚିତ୍ତାପରଚିତ୍ତାନୁକ୍କମେନ ନିଯାମିତଂ ୱୱତ୍ଥିତଂ। ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଂନାମାତିପି ଜାତିନିଦ୍ଦେସୋଯେୱ। ଏୱଂ ନାମକେ ଦ୍ୱେ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହେତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତିଯନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତୀସୁ। ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋ ହେସ। ପଟିସନ୍ଧିକାଲେପୱତ୍ତିକାଲେଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିସନ୍ଧିକାଲେ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଞ୍ଚ ପୱତ୍ତିକାଲେ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଗହେପୱତ୍ତି ପୱକ୍ଖାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଉପରିସଙ୍ଗହେ ଆରଦ୍ଧ ଗାଥାଯ ପାକଟୋ। କେଚି ପନ ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂସତି ଉପରି ସଙ୍ଗହୋ ପଟିସନ୍ଧିସଙ୍ଗହୋନାମ ସିଯା। ନ ପୱତ୍ତି ସଙ୍ଗହୋ ନାମ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଉପରି ୱୀଥିମୁତ୍ତସଙ୍ଗହେ ଆରଦ୍ଧ ଗାଥାଯଂ ସନ୍ଧିଯଂ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋନାମ ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମିନା ନ ସମେତି।

[୧୧୫] ଟୀକାସୁ ପନ

''ଉତ୍ତରଂ ୱେଦନାସଙ୍ଗହାଦିୱିଭାଗତୋ ଉତ୍ତମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ପକିଣ୍ଣକସଙ୍ଗହୋୱ ଇଧ ସଙ୍ଗହସଦ୍ଦେନ ଗହିତୋ ସିଯାତି। ଯସ୍ମାପନ ତିଣ୍ଣଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ଚ ପଭେଦସଙ୍ଗହାନଂ ମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ଅଯଂ ଅନୁସନ୍ଧିଗାଥା ପୱତ୍ତା। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ତଯୋପି ପଭେଦସଙ୍ଗହା ଇଧ ସଙ୍ଗହସଦ୍ଦେନ ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅଯଂ ପନ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋ ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ ସୁଖୁତ୍ତୋତି ତାନି ତୀଣି ଛକ୍କାନିପି ପୁନ ଇଧ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି।

[୧୧୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣ ସଙ୍ଗହା ହେଟ୍ଠା କଥିତାପି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ନିକ୍ଖିତ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ସକଲା ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣସଙ୍ଗହା ଇଧ ନିକ୍ଖିତ୍ତାତି। ୱିସଯାନଂ ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତି ୱିସଯପୱତ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ପୱତ୍ତୀତି ଆପାତାଗମନମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ୱକ୍ଖତି ହି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣା ତୀତାନିୱାତିଆଦିଂ। ସା ପନ କାଚି ସୀଘତମା, କାଚି ସୀଘତରା, ସୀଘା, ଦନ୍ଧା, ଦନ୍ଧତରା, ଦନ୍ଧତମାତି ଛଧା ହୋତୀତି। କମ୍ପାଦୀନଂ ୱିସଯାନଂ ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତି ପଟ୍ଠୁପଟ୍ଠାନଂ ଆପାତାଗମନଂ ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତି। ୱକ୍ଖତି ହି କମ୍ମଂୱା କମ୍ମନିମିତ୍ତଂୱା ଗତିନିମିତ୍ତଂୱା କମ୍ମବଲେନ ଛନ୍ନଂ ଦ୍ୱାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତୀତି।

[୧୧୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ୱିସଯେସୁଚ ଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତି ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତୀ''ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅତିପରିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତିନାମ ଅନୁପପନ୍ନା ଆପଜ୍ଜତୀତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଛକ୍କେସୁ। ଧାତୁଭେଦଂ ପତ୍ୱାଧାତୁନାନତ୍ତଂ ପମାଣନ୍ତି ମନନଂ ୱିଜାନନତୋ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ମନୋଧାତୁ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତା। ୱିଞ୍ଞାଣଭେଦଂ ପତ୍ୱା ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ମନନଂ ୱିଜାନନେ ଅନ୍ତୋ ଗଧମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂାଲା। ଛୱିଞ୍ଞାଣାନୀତି ଛୱୀଥିଯୋ ପନ ଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତା ଚିତ୍ତପୱତ୍ତିଯୋ ଯୋଜେତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ୱୀଥି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରୱୀଥି। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରୱିକାରଂ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତପ୍ପବନ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁ। ଅସାଧାରଣେନ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ଉପଲକ୍ଖିତା ୱୀଥି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥି। ସୁଦ୍ଧୋ ପନ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣପବନ୍ଧୋ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ବନ୍ଧିନୀ ୱୀଥି ତେନ ସହ ଏକାରମ୍ମଣ ଏକ ଦ୍ୱାରିକତାଯ ସହ ଚରଣଭାୱତୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣ ୱୀଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତାତି ଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ତଂ ତଂ ଦ୍ୱାରୱିକାରଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଯୋତି ଚିତ୍ତପବନ୍ଧା। ଅତିମହନ୍ତନ୍ତି ସାମି ଅତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଅତିମହନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣସ୍ସ ପୱତ୍ତି।ଲ। ଅତିପରିତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣସ୍ସ ପୱତ୍ତିଚାତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଚତୁଧା। ମନୋଦ୍ୱାରେ ପନ ୱିଭୂତସ୍ସ ଛଠଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପୱତ୍ତି ଅୱିଭୂତସ୍ସ ଛଠଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପୱତ୍ତିଚାତି ଦ୍ୱିଧାତି ଛଧାୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଅତିମହନ୍ତାଦିଭାୱୋ ଚେତ୍ଥ ଆଲୋକାଦି ପଚ୍ଚଯ ୱସେନୱା ୱତ୍ଥୁ ଅତିମହନ୍ତାଦିୱସେନୱା ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସଣ୍ହସୁଖୁମଂପି ଦୂରଂପି ରୂପାଦୀନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁନାମ ଆଲୋକାଦି ପଚ୍ଚଯ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ସତି ଅତିମହନ୍ତମେୱ। ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଥମାତି ନୀହାରକାଲାଦୀସୁ ଲୋକ ୱିୱରଣ ପାଟିହାରିଯପୱତ୍ତି କାଲେ ଅୱୀଚିନିରଯେପି ଅକନିଟ୍ଠେପି ପରଚକ୍କୱାଠଏସୁପି ସଣ୍ହସୁଖୁମାନିଚ ଦୂରାନିଚ ରୂପାନି ଇଧ ଠିତାୱ ପସ୍ସନ୍ତି। ତଦା ହି ଉଠଆରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁରହୋସି। ତସ୍ସ ୱସେନ ସବ୍ବେପି ପଥୱିସିନେରୁ ଚକ୍କୱାଠଅ ସିଲୁଚ୍ଚଯାଦଯୋ ଜାତିଫଲିକକ୍ଖନ୍ଧା ୱିଯ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ମହନ୍ତୋ ଉଠଆରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁରହୋସି ଅତିକମ୍ମଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଉପପତ୍ତିଦେୱବ୍ରହ୍ମାଦୀନଂ ପନ ପସାଦନିସ୍ସଯଭୂତାନଂ ଓଭାସଜାତତାଯପି ପଥୱିପବ୍ବତାଦଯୋ ଚକ୍ଖୁରୂପାଦୀନଂ ଅନ୍ତରଂ କାତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ତଥା ଦୂରେପି ପବ୍ବତାଦିରୂପାନି ୱତ୍ଥୁ ଅତିମହନ୍ତତାଯ ଚନ୍ଦସୂରିଯ ତାରକାଦି ରୂପାନି ୱିସଯ ୱତ୍ଥୁ ମହନ୍ତତାଯ ଓଭାସ ଜାତତାଯ ଚ ଅତି ମହନ୍ତାନି ନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ଆଲୋକାଦିପଚ୍ଚଯାନଂ ପନ ଅଧିଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୂନଞ୍ଚ ଦୁବ୍ବଲ ଦୁବ୍ବଲତର ଦୁବ୍ବଲତମାନୁକ୍କମେନ ମହନ୍ତାଦିଭାୱୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି। ଯାନି ପନ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାନି ଅତିମହନ୍ତାରମ୍ମଣାନିନାମ। ଯାନି ଦ୍ୱତ୍ତିଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ, ତାନି ମହନ୍ତାରମ୍ମଣାନି। ଯାନି ଚତୁ ପଞ୍ଚ ଛ ସତ୍ତ ଅଟ୍ଠ ନୱ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ, ତାନି ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାନି। ଯାନିପନ ଦସେକାଦସଦ୍ୱାଦସ ତେରସ ଚୁଦ୍ଦସ ପନ୍ନରସ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତାନି ଅତିପରିତ୍ତା ରମ୍ମଣାନୀତି। ପକ୍ଖିତିଚ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନିୱାତିଆଦି। ୱିଭୂତସ୍ସାତି ପାକଟସ୍ସ, ଅୱିଭୂତସ୍ସାତି ଅପାକଟସ୍ସ। ଏୱଂ ଛଚ୍ଛକ୍କାନି ସରୂପତୋ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ତାନି ସବ୍ବାନି ଏକତୋ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୀଥିଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ କଥନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରୂପାରୂପାନଂ ତାୱ ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତୀତିଆଦି ମାହ। ତତ୍ଥ କଥନ୍ତି କେନ ପକାରେନ ୱୀଥିଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

[୧୧୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘କଥନ୍ତି କେନ ପକାରେନ ଅତିମହନ୍ତାଦିୱସେନ ୱିସଯ ୱୱତ୍ଥାନଂ ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକ୍ଖଣୱସେନ ତଂ ପକାସେତୁଂ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତୀତିଆଦି ଆରଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ନ ଦିସ୍ସତି।

ଏୱଞ୍ଚ ସତିଆଦିତୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛକ୍କାନଂ ଓକାସୋନାମ ନସିଯା। ନଚ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତି।ଲ। ରୂପଧମ୍ମାନମାଯୂତି ଇଦଂ ୱିସଯ ୱୱତ୍ଥାନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପାଦୋ। ସଭାୱ ପଟିଲାଭୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଠାନଂ ଠିତି। ଯଥାଲଦ୍ଧସଭାୱସ୍ସ ଅନିୱତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଞ୍ଜନଂ ଭଙ୍ଗୋ। ତସ୍ସ ପରିହାଯିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂନାମାତି ଏକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଖଣୋନାମ। ସୋ ପନ ଖଣୋ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାଟକ୍ଖଣସ୍ସ ଅକ୍ଖିନିମ୍ମିଲନକ୍ଖଣସ୍ସଚ ଅନେକକୋଟି ସତସହସ୍ସଭାଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାଟକ୍ଖଣେ ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରମତେନ ପନେତ୍ଥ ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗ ୱସେନଖଣଦ୍ୱଯଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂନାମାତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଯଥା ହି ଲୋକେ ୱିଜ୍ଜୁନାମ ୱଦ୍ଧନାନନ୍ତରମେୱ ଭିଜ୍ଜତି। ନ ପନସ୍ସା ୱଦ୍ଧନସ୍ସ ଭିଜ୍ଜନସ୍ସଚ ଅନ୍ତରା ଠିତିନାମ ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ଯଥା ଚ ଉଦ୍ଧଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖିତ୍ତଂ ଲେଡ୍ଡୁ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପତତି। ନ ପନ ଉପ୍ପତନସ୍ସ ପତନସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରା ଠିତିନାମ ୱିସୁଂ ଦିସ୍ସତି। ତଥା ଚିତ୍ତଂପି। ତଂପି ହି ଉଦଯ ଭାଗାନନ୍ତରମେୱ ୱଯଭାଗେ ପତତି। ନ ପନସ୍ସ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ୱିଯ ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭାଗାନଂ ମଜ୍ଝେ ୱିସୁଂ ଏକୋ ଗଣନୂପଗୋ ଠିତିଭାଗୋନାମ ଉପଲବ୍ଭତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଯମକେସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗାୱ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତା। ୱିସେସତୋ ପନ ଚିତ୍ତଯମକେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନନ୍ତି। ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ନୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ। ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଞ୍ଚାତିଆଦିନା ଭଙ୍ଗୁପ୍ପାଦାୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତା। କଥାୱତ୍ଥୁମ୍ହିଚ ଏକଂ ଚିତ୍ତଂ ଦିୱସଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆମନ୍ତା। ଉପଡ୍ଢଦିୱସୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଉପଡ୍ଢଦିୱସୋ ୱଯକ୍ଖଣୋତି। ନ ହେୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବେ। ଏକଂ ଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସେ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆମନ୍ତା। ଏକୋ ଦିୱସୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଏକୋ ଦିୱସୋ ୱଯକ୍ଖଣୋତି ନହେୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବେ। ଏକଂ ଚିତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରୋ ଦିୱସେ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆମନ୍ତା। ଦ୍ୱେ ଦିୱସା ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଦ୍ୱେ ଦିୱସା ୱଯକ୍ଖଣୋତି ନ ହେୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବେ।ଲ। ମାସଂ। ଦ୍ୱେ ମାସେ। ଚତ୍ତାରୋମାସେ।ଲ। ସଂୱଚ୍ଛରଂ, ଦ୍ୱେ ସଂୱଚ୍ଛରାନି। ଚତ୍ତାରି ସଂୱଚ୍ଛରାନି।ଲ। କପ୍ପଂ। ଦ୍ୱେ କପ୍ପେ। ଚତ୍ତାରୋ କପ୍ପେତିଆଦିନା ଦ୍ୱେ ଉପ୍ପାଦୱଯଭାଗାୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତା। ନ ଠିତିଭାଗୋ। ଯଦି ସୋ ୱିସୁଂ ଉପଲବ୍ଭେଯ୍ୟ। ଏକଂ ଚିତ୍ତଂ ଦିୱସଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆମନ୍ତା। ଦିୱସସ୍ସ ପଥମୋ ଭାଗୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଦୁତୀଯୋ ଠିତିକ୍ଖଣୋ। ତତୀଯୋ ୱଯକ୍ଖଣୋତି ଏୱଂ ମହାଥେରେନ ୱିଚାରିତୋ ସିଯା। ତଯୋ ଦିୱସେ ତଯୋ ମାସେ ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ତଯୋ କପ୍ପେତି ଇମାନିପି ଅୱଜ୍ଜେ ତବ୍ବାନିଏୱ ସିଯୁନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ସିଯା, ନନୁ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ତୀଣି ମାନି ଭିକ୍ଖୱେ ସଙ୍ଖତସ୍ସ

ସଙ୍ଖତ ଲକ୍ଖଣାନି। କତମାନିତୀଣି, ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଠିତାଯ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ସଞ୍ଞାଯ। ସଙ୍ଖାରାନଂ। ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ।ଲ। ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତସ୍ସ ତତୀଯୋ ଠିତିଭାଗୋ ୱିସୁଂ ଉପଲବ୍ଭତି ଯେୱାତି।ନ। ପବନ୍ଧଠିତିଯା ଏୱ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି। କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଚେ, ଉପ୍ପାଦୱଯେ ପଠମଂ ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପୁନ ୱିସୁଂ ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଇମସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି। ଇତରଥା ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। ନନୁ ପବନ୍ଧଠିତି ନାମ ପଞ୍ଞତ୍ତି ହୋତି। ସା ଚ ଅସଙ୍ଖତା, ସୁତ୍ତନ୍ତାନି ଚ ସଙ୍ଖତ ଲକ୍ଖଣ ୱିସଯାନି। ତସ୍ମା ସା ପବନ୍ଧଟ୍ଠିତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାତି ନ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି ଚେ। ନ ନ ସକ୍କା। ଅଭିଧମ୍ମେପି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମନିଦ୍ଦେସେସୁ ସମୂହ ସଣ୍ଠାନ ସନ୍ତତି ପଞ୍ଞତ୍ତୀହିପି ନିଦ୍ଦେସସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା। ତଥା ହି ରୂପାଯତନନିଦ୍ଦେସାଦୀସୁ ଦୀଘଂ ରସ୍ସଂ ସଣ୍ହଂ ଥୂଲଂ ୱଟ୍ଟଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ ଚତୁରସ୍ସଂ ଛଳଂସଂ ଅଟ୍ଠଂସଂ ସୋଳସଂସଂ ନିନ୍ନଂ ଥଲନ୍ତିଆଦିନା, ୱିଭଙ୍ଗେ ଚ କେସା ଲୋମା ନଖା ଦନ୍ତାତିଆଦିନା ପଞ୍ଞତ୍ତିସିସେନ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି। ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଇଦିସେସୁ ହି ଠାନେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ପୱତ୍ତାପି ଦେସନା ସଙ୍ଖତଧମ୍ମମେୱ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି। ତସ୍ମା ଯଥା ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗାନଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଏକେକୋ ଖଣୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲବ୍ଭତି। ନ ତଥା ଠିତିଯାତି। ଅଯଂ ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେ ରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଯଞ୍ଚ ୱାଦୋ ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ଏୱ ଆଗତୋ। ସୋ ଚ ସଙ୍ଗହକାରେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ, ଅପରେ ପନ ୱଦନ୍ତି। ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ ଜରାଖଣୋନାମ ନସକ୍କା ପଞ୍ଞପେତୁଂ। ସମ୍ମା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଚ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଠିତାଯ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱଦନ୍ତୋ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂପି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ପଞ୍ଞପେତି। ଭାନିଅତ୍ଥିକ୍ଖଣଂ ଉପାଦାଯ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱତ୍ୱା –

ଅତ୍ଥିତା ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଠିତିନାମ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ତସ୍ସେୱ ଭେଦୋ ମରଣଂ; ସବ୍ବଦା ସବ୍ବପାଣିନନ୍ତି।

ଇମାଯ ଆଚରିଯଗାଥାଯ ତମତ୍ଥଂ ସାଧେନ୍ତି। ଅଥୱା, ସନ୍ତତିୱସେନ ଠାନଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତିଚ ୱଦନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଅଯଂ ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଆଚରିଯଗାଥାଯ ସୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିବାହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତମେୱ ପମାଣଂ କାତବ୍ବନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଜରାଖଣୋନାମ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣଭଙ୍ଗକ୍ଖଣାନଂ ମଜ୍ଝେ ୱିସୁଂ ଜରାଯ ଖେତ୍ତଭୂତୋ ଠୀତିକ୍ଖଣୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ଜରାଏୱ। ଅତ୍ଥିକ୍ଖଣନ୍ତି ଖଣଦ୍ୱଯମେୱ। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋପି ପନ ଅଯଂ ୱାଦୋ କଥାୱତ୍ଥୁ ପାଠଇଯା ସଦ୍ଧିଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସମେତିଯେୱ। ଅପିଚ, ଉଦ୍ଧଂ ଉପ୍ପତିତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ଉପ୍ପତନନିୱତ୍ତି ୱିଯ ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉଦଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ୱଡ୍ଢନସ୍ସ ନିୱତ୍ତିନାମ ଅତ୍ଥି। ନ ହି ଉଦଯେ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତେ ୱଯୋନାମ ସମ୍ଭୱତିତୀ। ସା ଏୱ ଉଦଯ ପରିଯନ୍ତମତ୍ତଭୂତା ଇଧ ଠିତିପରିଯାଯୋତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ସୋ ପନ ୱିସୁଂ ଗଣନୂପଗୋ ଏକୋ ଖଣୋନାମ ନହୋତୀତି କତ୍ୱା ଅଭିଧମ୍ମେ ଦ୍ୱେଏୱ ଖଣା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତା। ଉଦଯଭାଗସ୍ସ ପନ ଆଦି କୋଟିଂ ୱଯଭାଗସ୍ସଅନ୍ତକୋଟିଞ୍ଚ ଥପେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେଭାଗଦ୍ୱଯନିସ୍ସିତା ପରିପଚ୍ଚନ ଲକ୍ଖଣା ଜରାନାମ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂପି ଲବ୍ଭତିଯେୱ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଧାତୁକଥାଯଂ ଜରାଦ୍ୱୀହିଖନ୍ଧେହିସଙ୍ଗହିତାତିୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୧୧୯] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗାୱତ୍ଥାହି ଭିନ୍ନା ଭଙ୍ଗାଭିମୁଖାୱତ୍ଥାପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ସା ଠିତିନାମା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ କଥାୱତ୍ଥୁପାଠଇଯା ସହ ନ ସମେତି।

ଉପଦ୍ଧଦିୱସୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଉପଦ୍ଧଦିୱସୋ ୱଯକ୍ଖଣୋ। ପଠମୋ ଦିୱସୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ। ଦୁତୀଯୋ ୱଯକ୍ଖଣୋତି ହି ୱିଚାରେନ୍ତେନ ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗାୱତ୍ଥା ହି ଭିନ୍ନା ତତୀଯା ଅୱତ୍ଥା ତସ୍ସଂ ପାଠଇଯଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାଯେୱ ହୋତୀତି।

[୧୨୦] ଏତେନ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ପାଠଇଯଂ ପନ ୱେନେଯ୍ୟଜ୍ଝାସଯା ନୁରୋମତୋ ନଯଦସ୍ସନୱସେନ ସା ନ ୱୁତ୍ତା। ଅତିଧମ୍ମଦେସନାପି ହି କଦାଚି ୱେନେଯ୍ୟଜ୍ଝାସଯାନୁରୋଧେନ ପୱତ୍ତତି। ଯଥା, ରୂପସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ଉପଚଯୋ ସନ୍ତତୀତି ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେସିତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିଭାଗାରହସ୍ସ ହି ଧମ୍ମସ୍ସ ୱିଭାଗକରଣଂନାମ ୱେନେଯ୍ୟୱସେନାତିପି ଧମ୍ମୱସେନାତିପି ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିଜ୍ଜମାନେ ସତି ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅୱଚନଂ ପନ ୱେନେଯ୍ୟୱସେନାତି ନ ଯୁତ୍ତମେତନ୍ତି।

[୧୨୧] ଯମ୍ପି ତତ୍ଥ

‘‘ସୁତ୍ତେଚ ତୀଣି ମାନି ଭିକ୍ଖୱେ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣାନି। କତମାନି ତୀଣି। ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ୱଯୋ ପଞ୍ଞା ଯତି। ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମସ୍ସେୱ ଲକ୍ଖଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଉପ୍ପାଦାଦୀନଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନସକ୍କା ପବନ୍ଧସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତିସଭାୱସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଠିତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାତି ୱିଞ୍ଞାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅଭିଧମ୍ମେପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଞ୍ଞତ୍ତିସୀସେନ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ନିଦ୍ଦେସସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତାତି।

[୧୨୨] ଯମ୍ପି ତତ୍ଥ

‘‘ଉପସଗ୍ଗସ୍ସଚ ଧାତ୍ୱତ୍ଥେଯେୱ ପୱତ୍ତନତୋ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଏତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ଯଥାନୁଲୋମସାସନଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱିନେଯ୍ୟାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ପଞ୍ଞାପନମେୱ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି। ଅରୂପଂ ଅରୂପିସଭାୱତ୍ତା ଲହୁପରିଣାମଂ। ରୂପଂ ପନ ରୂପିଧମ୍ମତ୍ତାଯେୱ ଦନ୍ଧପରିଣାମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ତାନିପନ।ଲ। ରୂପଧମ୍ମାନ ମାଯୂତି।

[୧୨୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଗାହକଗହେତବ୍ବ ଭାୱସ୍ସ ତଂତଂ ଖଣୱସେନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜନତୋ’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅକାରଣଂ।

ନ ହି ଗାହକଂ ଅରୂପଂ ଗହେତବ୍ବଞ୍ଚ ରୂପଂ ଗହଣସମ୍ପଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଲହୁଂ ପରିଣମତି ଗରୁଂ ପରିଣପତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତାନି ତାଦିସାନି ସତ୍ତରସନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଖଣାନି ସତ୍ତରସତ୍ତା ତାନି ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ରୂପ ଧମ୍ମାନମାଯୂତି ଯୋଜନା। ସତ୍ତରସ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣସମପମାଣାନି ଖଣାନି ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ରୂପଲକ୍ଖଣ ରୂପୱଜ୍ଜାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ଆଯୁନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଖଣମତ୍ତତୋ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାନଯେନ ଏକପଞ୍ଞାସଖଣାନି ହୋନ୍ତି, ମୂଲଟୀକାନଯେନ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଖଣାନି। ତତ୍ଥଚ ଆଦିମ୍ହି ଦ୍ୱେ ଖଣାନି ରୂପଧମ୍ମାନଂ ଏକଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣମେୱ। ଅନ୍ତେ ଦ୍ୱେ ଏକଂ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣମେୱ। ମଜ୍ଝେ ଅଟ୍ଠୱୀସ ଖଣାନି ତେସଂ ଏକଂ ଠିତିକ୍ଖଣମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ ହି ଦନ୍ଧପରିଣତାନଂ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦଭଙ୍ଗାପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଲହୁକା ଭୱିତୁଂ ଅରହନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱଯଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକଂ। ଉପଚଯସନ୍ତତିଯୋ ଉପ୍ପାଦମତ୍ତା ଅନିଚ୍ଚତା ଭଙ୍ଗମତ୍ତା। ଜରତା ରୂପ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିକ୍ଖଣମତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ମୂଲଟୀକାନଯେନ ପନେତ୍ଥ ତାନି ପନ ସୋଳସସଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ରୂପଧମ୍ମାନମାଯୂତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଟୀକାଚରିଯୋ ହି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତଂ ମହାଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ପଟିଚ୍ଚପେନ୍ତୋ ସୋଳସଚିତ୍ତକ୍ଖଣାଯୁକଭାୱଂ ସମ୍ପାଦେତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଖନ୍ଧ ୱିଭଙ୍ଗେଯେୱ ତାୱ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦନିରୋଧୱିଧାନସ୍ସ ମହାଅଟ୍ଠକଥା ୱାଦସ୍ସ ଯମକପାଠଇୱିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଙ୍ଗହକାରେନ ପଟିସିଦ୍ଧତ୍ତା ନ ସକ୍କା ତଂ ପତିଟ୍ଠପେତୁନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ୱାଦେ ହି ପଟିସିଦ୍ଧେ ତତ୍ଥ ଆଗତା ସୋଳସାଯୁକତାୱା ଅତିରେକସୋଳସାଯୁକତାୱା ପଟିସିଦ୍ଧାଯେୱ ହୋତୀତି।

[୧୨୪] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

ତଂ ଟୀକାନଯଂ ତଯିଦମସାରନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଦତ୍ଥଂ ସା ଧେନ୍ତେନ ‘‘ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପଂ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତରସମେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପଂ ଅଟ୍ଠାରସମସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ନିରୁଜ୍ଝତୀତିଆଦିନା ଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ସତ୍ତରସଚିତ୍ତକ୍ଖଣସ୍ସ ଆଗତତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଯଞ୍ହି ସଙ୍ଗହକାରସ୍ସ ସତ୍ତରସାଯୁକୱଚନଂ ଟୀକାକାରେନ ୱିଚାରିତଂ। ତଦେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଟୀକାନଯୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ନ ଯୁତ୍ତମେ ତନ୍ତି। ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଖଣଂ ୱିଯ ଖଣଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂ। ଅତ୍ଥତୋ ଅଭିନ୍ନଂପି ହି ଖଣଂ ଇଦଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଇଦଂ ରୂପାନନ୍ତି କପ୍ପନାୱସେନ ଭିନ୍ନଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଉପଚରୀଯତୀତି। ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂ ଅତୀତଂ ଏତେସନ୍ତି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନି। ଅତିମହନ୍ତଭୂତାନି ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣାନି।

[୧୨୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଏତାନିୱା ତଂ ଅତୀତାନୀତି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀ କାନୀ’’ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ନିରୁଦ୍ଧଧମ୍ମୱିସଯୋ ଅତୀତସଦ୍ଦୋ କିଞ୍ଚି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଆଗତାନି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନରୂପାନି ଦୀପେତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ବହୂନି ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି ଏତେସନ୍ତି ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନି। ମହନ୍ତାଦି ଭୂତାନି ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣାନି। ରୂପଧମ୍ମାନଂ ପନ ରୂପଧମ୍ମେସ୍ୱେୱ ଆପାତାଗମନେ ଥୋକଂ ବଲୱନ୍ତତା

ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତେଚ ଠିତିକ୍ଖଣେଯେୱ ପରିପୁଣ୍ଣପଚ୍ଚଯୁପଲଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ବଲୱନ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଠିତିପତ୍ତାନେୱାତି। ଏୱସଦ୍ଦେନ ଟୀକାକାରସ୍ସ ୱାଦଂ ନୀୱାରେତି। ସୋ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନମେୱ ରୂପଂ ପସାଦେ ଘଟ୍ଟେତୀତି ଇଚ୍ଛତୀତି। ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ରୂପସଦ୍ଦାରମ୍ମଣାନି ଅସମ୍ପତ୍ତ ୱସେନ ଇତରାନିଚ ସମ୍ପତ୍ତୱସେନ ଗୋଚରଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ୱିସେସୋଘଟ୍ଟନୱିସେସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୁରିମାନିହି ଦ୍ୱେ ନିମିତ୍ତୱସେନେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ନ ୱତ୍ଥୁୱସେନ। ପଚ୍ଛିମାନି ପନ ତୀଣିୱତ୍ଥୁୱସେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ନ ନିମିତ୍ତମତ୍ତୱସେନ ନିମିତ୍ତଘଟ୍ଟନଞ୍ଚନାମ ଅସମ୍ପତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ନ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ୱତ୍ଥୁଘଟ୍ଟନଂ ପନ ସମ୍ପତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ। ନୋ ଅସମ୍ପତ୍ତା ହୋତି। ନନ୍ତି। ଯଥା ହି ତୀରେ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂସରୀରନିମିତ୍ତାନି ପୋକ୍ଖରଣି ଯାଉଦକେ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଉଦକେ ଓରୋହନ୍ତାନଂ ପନ ତାନି ତତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱମେୱ ସମ୍ପତ୍ତାନି ରୂପସଦ୍ଦାରମ୍ମଣାନି ନଘଟ୍ଟେନ୍ତି। କସ୍ମା, ୱିସଯୱିସଯୀନଂ ମଜ୍ଝେ ଆଲୋକସ୍ସ ଆକାସସ୍ସଚ ଅଭାୱେନ ନିମିତ୍ତୋକାସସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଅସମ୍ପତ୍ତାନିଯେୱ ପନ ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାପନୱସେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। କସ୍ମା, ନିମିତ୍ତୋକାସସ୍ସ ଲଦ୍ଧତ୍ତା। ଇତରାନି ପନ ତୀଣି ଯଥାଜାତୱତ୍ଥୁୱସେନେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ସମ୍ପତ୍ତାନିଯେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ନୋ ଅସମ୍ପତ୍ତାନୀତି। ତତ୍ଥ ଯାନି ଅସମ୍ପତ୍ତାନିଯେୱ ହୁତ୍ୱା ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ତାନି ସଯଂ ଦୂରେ ଠତ୍ୱା ନିମିତ୍ତ ଅପ୍ପନାୱସେନ ଘଟ୍ଟିତତ୍ତା ଏକେକସ୍ମିଂ ପସାଦେ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲ ସୂରିଯ ମଣ୍ଡଲାଦିୱସେନ ଅସନିସଦ୍ଦମଣ୍ଡଲ ମେଣ୍ଡସଦ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦିୱସେନ ଚ ମହନ୍ତାନିପି ବହୂନିପି ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ଇତରାନି ପନ ତୀଣି ସମ୍ପତ୍ତାନିଯେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ଏକେକସ୍ମିଂ ପସାଦେ ଏକେକମେୱ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ମନୋ ଦ୍ୱାରେ ପନ ସବ୍ବାନିପି ଆରମ୍ମଣାନି ଅସମ୍ପତ୍ତାନିଯେୱ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେତି ଇଦଂ ଅସାଧାରଣ ଦ୍ୱାରଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତାନି ପନ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନି ଯଦାସକସକଦ୍ୱାରେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ତଦା ମନୋଦ୍ୱାରେପି ଅପାତ ମାଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ଏକେକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଅପାତ ମାଗଚ୍ଛତୀତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯଦା ଚନ୍ଦଂୱା ସୂରିଯଂୱା ପବ୍ବତଂୱା ରୁକ୍ଖଂୱା ଯଂକିଞ୍ଚିୱା ପସ୍ସନ୍ତି। ତଦା ଏକେକସ୍ମିଂ ଚକ୍ଖୁପସାଦେ ଏକେକାନି ମନୋଦ୍ୱାରେ ଏକନ୍ତି ଅନେକାନି ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦୀନି ଏକକ୍ଖଣେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଏୱଂ ସେସାରମ୍ମଣେ ସୁତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପାତାଗମନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଲଞ୍ଛକାନଂ ତାଲପଣ୍ଣେ ଲଞ୍ଛନଖନ୍ଧଂ ଥପେତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରେନ ପହରଣକାଲେ ଲଞ୍ଛନଖନ୍ଧସ୍ସ ତାଲପଣ୍ଣେ ଆପାତେତ୍ୱା ଅକ୍ଖରୁପଟ୍ଠାପନଂ ୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯତୋ ଦ୍ୱାରାନଂ ୱିକାରପ୍ପତ୍ତି ହୋତୀତି।

[୧୨୬] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଆଭୋଗାନୁରୂପଂ ଅନେକକଲାପଗତାନି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଭୋଗାନୁରୂପନ୍ତି ଇଦଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ଯତ୍ତକାନି ହି ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନି ଚକ୍ଖାଦିପଥେ ଆଲୋକାଦି ସହିତାନି ହୁତ୍ୱା ଠିତାନି ହୋନ୍ତି। ତତ୍ତକାନି ସବ୍ବାନି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସପି ୱିସଞ୍ଞି ଭୂତସ୍ସପି ଅଞ୍ଞୱିହିତସ୍ସପି ଯଂକିଞ୍ଚି ଝାନଂୱା ଫଲଂୱା ନିରୋଧଂୱା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସପି ଆଭୋଗେନ ୱିନା ଅତ୍ତନୋ ଦ୍ୱାରେସୁ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ନକେୱଲଂ ଅତ୍ତନୋଦ୍ୱାରେସୁ ଏୱ। ଅଥଖୋ ମନୋଦ୍ୱାରେପି। ନକେୱଲଂ ଭୱଙ୍ଗମନୋଦ୍ୱାରେଏୱ। ଆୱଜ୍ଜନାଦୀସୁ ପନ ଚତୁଭୂମକ ୱୀଥିଚିତ୍ତେସୁପି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ଅଯଂନାମ ମନୋ ମନୋଦ୍ୱାରଂ ନହୋତୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବୋତି ହି ଦ୍ୱାରକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ପଥମଜ୍ଝାନସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ କଣ୍ଟକୋତି ଇମିନା ପାଠେନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ପଥମଜ୍ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ହି ସଦ୍ଦୋ ସୋତମ୍ହି ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଝାନଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତି। ତଦା ଝାନଚିତ୍ତ ସନ୍ତତି ଚଲିତ୍ୱା ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜତି। ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାତି। ଭୱଙ୍ଗପାତୋ ହୋତି। ତଂ ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ୱୀଥିଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତୀତି। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦୀନି ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ପନ ଅପ୍ପକେନ ସଦ୍ଦେନ ନୱୁଟ୍ଠାତି। ଅଧିମତ୍ତସଦ୍ଦେନ ପନ ୱୁଟ୍ଠାତିଯେୱ। ନ ହି ତାନି ଆନେଞ୍ଜପତ୍ତାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଅରୂପଜ୍ଝାନାନିଏୱ ପନ ଆନେଞ୍ଜପତ୍ତାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଧିମତ୍ତସଦ୍ଦେନପି ନୱୁଟ୍ଠାତିଯେୱାତି। ତେସୁ ପନ ତଥା ଆପାତମାଗତେସୁ ତଦାରମ୍ମଣାନି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତିଯେୱାତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଭୱଙ୍ଗ ସନ୍ତତିଯାୱା ଜୱନସନ୍ତତିଯାୱା ୱୋଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅୱୋଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ନପୱତ୍ତନ୍ତି। ପୱତ୍ତମାନାନିପି ଆରମ୍ମଣା ଧିମତ୍ତାଦିୱସେନ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯୱିସେସେ ଏକେକସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେଏୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ନ ଏକକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚସୁତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଅତ୍ଥୱସା ୱିଭତ୍ତି ପରିଣାମୋତି କତ୍ୱା ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନି ଠିତିପତ୍ତାନେୱ ପଞ୍ଚା ଲମ୍ବଣାନି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତେ ଠିତିପ୍ପତ୍ତେ ଏୱ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ବହୁ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନି ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତେତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

[୧୨୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ତେ ପନ ପସାଦା ଭୱଙ୍ଗଚଲନସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯଭୂତେନ ଭୱଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ପନ ସତି ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନିପି ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତେଏୱ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ଏତ ରହି ପନ ଏକକ୍ଖଣେ ସହୁପ୍ପନ୍ନାନଞ୍ଞେୱ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣାନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ସହୁପ୍ପନ୍ନାନିୱା ପନ ହୋନ୍ତୁ ନାନୁପ୍ପନ୍ନାନିୱା, ବଲୱଭାୱୋଯେୱ ପମଣନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ସବ୍ବଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

[୧୨୮] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଆୱଜ୍ଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପନ୍ନାତି ଅପରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅଞ୍ଞଦେୱ ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣାନଂ ଆପାତାଗମନୱତ୍ଥୁ। ଅଞ୍ଞଦେୱ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୂତି ଏୱଂ ୱିରୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଆପଜ୍ଜନତୋତି। ଏୱଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ୱିସଯପୱତ୍ତିଯା ଆଦିଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସବ୍ବପାରିପୂରଂ ୱିସଯପୱତ୍ତିୱିଭାଗଂ ୱୀଥିଚିତ୍ତପୱତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତସ୍ମାତିଆଦିମାହ। ତତୋତି ତସ୍ମା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାତାଗମନପଚ୍ଚଯା। ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାତାଗମନେନ ସହେୱ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସପି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂଭୱଙ୍ଗେଚଲିତେତି। ଚଲନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଥା ଗହିତଂ କମ୍ମାଦି ଆରମ୍ମଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଭିନୱାରମ୍ମଣଂ ଗହେତୁଂ ଉସ୍ସାହଜାତସ୍ସ ୱିଯ ଭୱଙ୍ଗସନ୍ତାନସ୍ସ ୱିକାରପ୍ପତ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାତାଗମନଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଏୱ କାରଣଂ। ନ ଆୱଜ୍ଜନୁପ୍ପତ୍ତିଯା। ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଆପାତାଗମନମେୱ ପନ ଆୱଜ୍ଜନୁପ୍ପତ୍ତିଯାପି କାରଣଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୧୨୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ମନୋଦ୍ୱାରେପି ଆପାତାଗମନଂ ୱିସୁଂ ଅପତ୍ୱା ରୂପାଦୀନଂ ଚକ୍ଖାଦିସୁ ଘଟ୍ଟନଂନାମ ଯୋଗ୍ୟଦେସାୱଟ୍ଠାନଂ ଏୱ। ତମେୱଚ ଭୱଙ୍ଗୁପଚ୍ଛେଦସ୍ସପି କାରଣଂ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ''ପଞ୍ଚସୁ ହି ପସାଦେସୁ ଯୋଗ୍ୟଦେସାୱଟ୍ଠାନ ୱସେନ ଆରମ୍ମଣେ ଘଟ୍ଟିତେ ପସାଦଘଟ୍ଟନାନୁଭାୱେନ ଭୱଙ୍ଗସନ୍ତତି ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନାତିଆଦି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତଥା ନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ନ ହି ଯୋଗ୍ୟଦେସାୱଟ୍ଠାନମେୱ ଘଟ୍ଟନନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଯୋଗ୍ୟଦେସେପନ ଠତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଘଟ୍ଟନୱସେନ ୱତ୍ଥୁଘଟ୍ଟନୱସେନଚ ଅସନି ନିପାତୋୱିଯ ପସାଦେସୁ ଯୁଜ୍ଝନଂ ମନ୍ଥନଂ ଖୋଭକରଣଂ ଘଟ୍ଟନନ୍ତି ଚ ଆପାତାଗମନନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଏତ୍ଥଚ ଅଯଂପି ଏକୋ ଧମ୍ମନିଯାମୋଯେୱାତି କତ୍ୱା ନାନା ଠାନିଯେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସହେୱ ଆପାତାଗମନଂ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ରୂପାଦିନା ପସାଦେ ଘଟ୍ଟିତେ ତଂ ନିସ୍ସିତସ୍ସେୱ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଚଲନଂ ସିଯା। କଥଂ ପନ ହଦଯୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସାତି ନ ଚୋଦେତବ୍ବନ୍ତି।

[୧୩୦] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତମେୱ ଚୋଦନଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଂ ପରିହରନ୍ତୋ ''ସନ୍ତତି ୱସେନ ଏକାବଦ୍ଧତ୍ତା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତତିୱସେନାତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଣ୍ଠାନୱସେନାତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ସାରତୋ ନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ।

କସ୍ମା, ତାଦିସସ୍ସ ଅନୁକ୍କମଚଲନସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ଦଳ୍ହଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ଏକେକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତୀତି। ରୂପାରମ୍ମଣଞ୍ହି ଚକ୍ଖୁପସାଦଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଭୱଙ୍ଗଚଲନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଦ ଗନ୍ଧ ରସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯଥା ହି ସକୁଣୋ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେ ନିଲୀଯମାନୋୱ ରୁକ୍ଖସାଖଞ୍ଚ ଘଟ୍ଟେତି। ଛାଯାଚସ୍ସ ପଥୱିଯଂ ପଟିହଞ୍ଞତି। ସାଖାଘଟ୍ଟନ ଛାଯାଫରଣାନି ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନରୂପାଦୀନଂ ଚକ୍ଖୁପସାଦାଦିଘଟ୍ଟନଞ୍ଚ ଭୱଙ୍ଗଚାଲନ ସମତ୍ଥତାଯମନୋଦ୍ୱାରେଆପାତାଗମନଞ୍ଚଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ସକୁଣୋପମାଯ ସହତଙ୍ଖଣେଯେୱାତି ଚ ଅପୁବ୍ବଂଅଚରିମଂ ଏକକ୍ଖଣେ ଯେୱାତିଚ ୱତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ପଟିଭିଦ୍ଧତ୍ତା ତଂ ଅନୁକ୍କମଚଲନଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଧମ୍ମନିଯାମୱସେନ ଏକପ୍ପହାରଚଲନମେୱ ପଚ୍ଚେତବ୍ବନ୍ତି। ଭୱଙ୍ଗସୋତଂୱୋଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଭୱଙ୍ଗପୱାହଂ ସବ୍ବସୋ ଅୱଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା। ଆୱଜ୍ଜନ୍ତନ୍ତି ଅଦିସ୍ସାୱ କିଂନାମେତନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜ ମାନଂ। ପସ୍ସନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ତ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କୁରୁମାନଂ। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଯଥାଦିଟ୍ଠଂ ରୂପଂ ପଟି ଗଣ୍ହନ୍ତଂ। ସନ୍ତୀରଯମାନନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ତୀରେନ୍ତଂୱିଚାରେନ୍ତଂ। ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅସଙ୍କରତୋ ଥପେନ୍ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋନିସୋମନସିକାରାଦିୱସେନ ଲଦ୍ଧୋପଚ୍ଚଯୋ ଯେନାତି ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯଂ। ଯଂକିଞ୍ଚି ଜୱନଂ ଜୱତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ପନ ଜୱନଂ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲକାଲେୱା ମୁଚ୍ଛା ମରଣାସନ୍ନକାଲେସୁୱା ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁମେୱୱା ଜୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି। ଜୱତୀତି ଅସନିନିପାତସଦିସେନ ଜୱେନ ପୱତ୍ତତି। ତତ୍ଥ ପଥମଜୱନଂ ଅଲଦ୍ଧା ସେୱନତ୍ତା ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତି। ତତୋ ଦୁତୀଯଂ ବଲୱଂ। ତତୋ ତତୀଯଂ। ତତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇଦଂ ପନ ସବ୍ବବଲୱଂ ମୁଦ୍ଧପତ୍ତଂ ହୋତି। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁକ୍କମେନ ପରିହାଯମାନଂ ପୱତ୍ତତି। ସତ୍ତମୱାରେ ଗତେ ପରିକ୍ଖୀଣଜୱଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଜୱନା ନୁବନ୍ଧାନିତି ଯଥା ପଟିସୋତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ନାୱଂ ଉଦକଂ ଥୋକଂ ଅନୁବନ୍ଧତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଜୱନଂ ଅନୁବନ୍ଧାନି। ଦ୍ୱେ ତଦାରମ୍ମଣପାକାନୀତି ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତଦାରମ୍ମଣକିଚ୍ଚାନି ୱିପାକଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଥାରହନ୍ତି ଆରମ୍ମଣଜୱନ ସତ୍ତାନୁରୂପଂ। ଭୱଙ୍ଗପାତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତିହନ୍ତାରମ୍ମଣେ ଆୱଜ୍ଜନତୋ ପଥମଭୱଙ୍ଗଚଲନତୋଯେୱୱା

ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପିତଂ ସମୁପ୍ପିତଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଯାଓଚତୁତ୍ଥଜଓନା ସମୁପ୍ପହିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଜଓନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପତିତମେଓ ହୋତି। ଏଓଂ ସନ୍ତେପି ସମୁପ୍ପିତଓେଗସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅପରିକ୍ଖୀଣତାଯ ପତିତନ୍ତି ନଓୁଚ୍ଚତି। ଦୁତୀଯତଦାରମ୍ମଣତୋ ପରଂ ପନ ସମୁପ୍ପିତଓେଗସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ପରିକ୍ଖୀଣତ୍ତା ତଦା ଏଓ ତଂଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ପତିତଂନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ପତନଂ ପାତୋ। ଭଓଙ୍ଗଭାଓେନଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ପାତୋ ଭଓଙ୍ଗପାତୋ, ଭଓଙ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ପାତୋତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭଓଙ୍ଗକିଚ୍ଚେ ଭଓଙ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଭଓଙ୍ଗାରମ୍ମଣେଚ ପାତୋ ଭଓଙ୍ଗପାତୋତିଓ୍ୱା। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦୋଓ୍ୱାରିକୋପମା, ଗାମିଲ୍ଲୋପମା, ଅମ୍ବୋପମାଚ ଓତ୍ତବ୍ବା। ତାସବ୍ବାପି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଗହେତବ୍ବା। ଏତ୍ତାଓତା ସତ୍ତରସ୍ସ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ପରିପୂରେପାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥଚ ଛଚ୍ଛକ୍କଯୋଜନା ଓତ୍ତବ୍ବା। ଯତ୍ଥ ହି ରୂପୀ ରମ୍ମଣଂ ଘଟ୍ଟେତି। ତଂ ଚକ୍ଖୁଓତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥ ଘଟ୍ଟିତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତରାନି ପନ ଆଓଜ୍ଜନାଦୀନି ମନୋ ଓିଞ୍ଞାଣାନି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତୀତାନନ୍ତରଚିତ୍ତେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ହଦଯଓତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ତମେଓାରମ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାର ମନୋଦ୍ୱାରାନି ସବ୍ବେସଂପି ଓୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ଓୀଥି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରଓୀଥୀତି। ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣେନ ଉପଲକ୍ଖିତତ୍ତା ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣଓୀଥୀତିଚ ଓୁଚ୍ଚତି। ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଘଟ୍ଟନସମତ୍ଥେ ଅତିବଲଓା ରମ୍ମଣେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅତିମହନ୍ତାରମ୍ମଣ ଓୀଥୀତିଚ ଓୁଚ୍ଚତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଯତ୍ତକାନି ରୂପାରମ୍ମଣାନି ଚକ୍ଖୁପଥେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତିପ୍ପତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି ତତ୍ତକାନି ଠିତିପ୍ପତ୍ତେସୁ ପୁଚ୍ଚାପରଭୂତେସୁ ଏକୂନ ପଞ୍ଞାସପରିମାଣେସୁ ଚକ୍ଖୁପସାଦେସୁ କିସ୍ମିଂଚି ନଘଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ନଓତ୍ତବ୍ବାନି। ତେସୁ ପନ ଯଦେଓ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁ ଇମିସ୍ସା ଓୀଥିଯା ଯଥାରହଂ ଓତ୍ଥୁଭାଓଂ ଦ୍ୱାରଭାଓଞ୍ଚ ସାଧେତି। ଯତ୍ଥଚ ଘଟ୍ଟିତଂ ରୂପଂ ଆରବ୍ଭ ଅଯଂ ଓୀଥି ପଓତ୍ତତି। ଏତଦେଓ କିଚ୍ଚ ସାଧନଂ ନାମ ହୋତି। ଯଂ ମଜ୍ଝିମାଯୁକନ୍ତି ଓଦନ୍ତି, ଇତରାନି ପନ ମୋଘ ଓତ୍ଥୂନିନାମ ହୋନ୍ତି, ଯାନିମନ୍ଦାଯୁକାନୀତିଅମନ୍ଦାଯୁକାନୀତିଚ ଓଦନ୍ତି। ତାନିପନ ଯଥାଓୁତ୍ତ କିଚ୍ଚ ସାଧନତୋ ପୁରିମାନି ପଚ୍ଛିମାନୀତି ଦୁଓିଧାନି ହୋନ୍ତି, ତଦୁଭଯାନିପି ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଠିତିଭାଓେନ ଲବ୍ଭମାନାନି ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସମତ୍ତାନି ଓେଦିତବ୍ବାନୀତି। ଅଓସେସାନି ପନ ତତୋ ପୁରିମତରାନି ପଚ୍ଛିମକରାନିଚ ଲଦ୍ଧଘଟ୍ଟନାନିପି ଓତ୍ଥୁଦ୍ୱାରକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିଭାଓେ ଅନାସଙ୍କିତବ୍ବତ୍ତା ଇଧ ନଗହିତାନୀତି। ଏତ୍ଥ ସିଯା ଇମାଯ ଓୀଥିଯା ଉପ୍ପତ୍ତିସମଯେ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅହଂ ଇଦଂ ନାମ ପସ୍ସାମୀତି ଜାନାତି, ନ ଜାନାତୀତି। ନଜାନାତି। କଦା ପନ ଜାନାତୀତି। ସଲ୍ଲକ୍ଖଣଓୀଥିଯା ପଓତ୍ତମାନାଯ। ତଥା ହି ସବ୍ବପଥମଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରଓୀଥି ପଓତ୍ତତି। ତତୋ ତଦନୁଓତ୍ତିକା ମନୋଦ୍ୱାରଓୀଥି। ତତୋ ସମୁଦାଯଗାହିକା। ତତୋ ଓଣ୍ଣସଲ୍ଲକ୍ଖଣା। ତତୋ ଓତ୍ଥୁଗାହିତା। ତତୋ ଓତ୍ଥୁସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ତତୋ ନାମଗାହିକା। ତତୋ ନାମସଲ୍ଲକ୍ଖଣାତି। ତତ୍ଥ ଓଣ୍ଣସଲ୍ଲକ୍ଖଣାଯ ପଓତ୍ତମାନାଯ ଅହଂ ନୀଲଓଣ୍ଣଂ ପସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ଓଣ୍ଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ଓତ୍ଥୁସଲ୍ଲକ୍ଖଣାଯ ସଣ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ନାମ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣାଯ ନାମଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୀତି। ଇତି ତଂତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣଓୀଥି ଯା ପଓତ୍ତମାନାଯଏଓ ତଂତଂପସ୍ସାମୀତି ଜାନାତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଅଲାତଚକ୍କସ୍ସ ଗାହିକାଓିଯ ପୁରିମାହି ଦ୍ୱୀହି ଓୀଥୀହି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗହିତାନଂ ରୂପାନଂ ସମୁଦାଯତୋ ଗାହିକା ତତୀଯା ମନୋଦ୍ୱାରଓୀଥି ସମୁଦାଯ ଗାହିକାନାମ, ନ ହି ସମୁଦାଯଗହଣେନ ଓିନା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଓଣ୍ଣଗହଣଂ ସମ୍ଭଓତୀତି। ଯାଓ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦା ପନ ଅପ୍ପହୋନ୍ତାତୀତକନ୍ତି ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯାଓ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦା ପଓତ୍ତିତୁଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅତୀତଦ୍ୱତ୍ତିଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକଂ। ଯସ୍ସ ହି ଦ୍ୱେଓା ତୀଣିଓା ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି ହୋନ୍ତି। ତଂ ଯାଓ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦା ପଓତ୍ତିତୁଂ ନପ୍ପହୋତି ନ ସକ୍କୋତି। ଏଓଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅତୀତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପାତମାଗତନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ମନୋଦ୍ୱାରେଚ ଆପାତଂ ଆଗତଂ। ନତ୍ଥି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ତୀଣି ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ସ ଚୁଦ୍ଦସ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାଯୁକାଓସେ ସସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ସତ୍ତମଜଓନେନ ସହେଓ ନିରୁଜ୍ଝତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋତି ଯୁତ୍ତମେତଂ। ନ ହି ଏକାଓଜ୍ଜନଓୀଥିଯଂ ଚିତ୍ତାନି ଧମ୍ମଓସେନ ଓିଯ କାଲଓସେନାପି ନାନାରମ୍ମଣାନି ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାତି। ଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି। ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତମଜଓନତୋ ପରଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାଯୁକାଓସେସେ ଆରମ୍ମଣେ ଏକେନ ତଦାରମ୍ମଣେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଚୋନ। ନ ହି ତାଦିସଂ ନିରୋଧା ସନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଏକଓାରଂପି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ଭଓିତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି। ତଥା ହି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଓିପାକୁଦ୍ଧାରେ ଚିତ୍ତପ୍ପଓତ୍ତିଗଣନାଯଂ ତଦାରମ୍ମଣାନି ଦ୍ୱେତି ଦ୍ୱେଏଓ ତଦାରମ୍ମଣ ଓାରା ଆଗତାତି।

ଯଂ ପନ ଓିଭାଓନିଯଂ

''ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁମେଓ ହି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି ପାଠଇଯଂ ନିଯମିତା''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପାଠଇଯନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାତନ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ସା ନାମ ପାଠଇ ଅତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତଦା ରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି ନିଯମିତାତି।

ମଜ୍ଝିମଭାଣକାପନ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଏକଂପି ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ସଙ୍ଗହକାରେନ ପନ ତଂ ପଟିସିଦ୍ଧନ୍ତି ଇଧପି ତଂ ଥେରେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଦି ଏଓଂ କସ୍ମା ପରମତ୍ଥଓିନିଚ୍ଛଯେ ସକିଂଦ୍ୱେଓା ତଦାଲମ୍ବନ୍ତି ଥେରେନ ଓୁତ୍ତନ୍ତି। ମଜ୍ଝିମଭାଣକାନଂ ମତେନ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ଏକଂପି ଇଚ୍ଛତିଯେଓ। ଯଥା ହି ଆଗନ୍ତୁକଭଓଙ୍ଗଂ ଏକଂ ପଓତ୍ତତି। ତଥା ତଦାରମ୍ମଣଂପି ଏକଂ ନପଓତ୍ତତୀତି ନସକ୍କା ଓତ୍ତୁଂ। ଯଞ୍ଚ ଚିତ୍ତପ୍ପଓତ୍ତିଗଣନାଯଂ ତଦାରମ୍ମଣାନି ଦ୍ୱେତି ଓୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦଓସେନ ଓୁତ୍ତନ୍ତି, ନ ନସକ୍କା ଓତ୍ତୁନ୍ତି। ଯାଓ ଜଓନୁପ୍ପାଦାପି ପଓତ୍ତିତୁଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତାତୀତକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସ ହି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଛ ସତ୍ତ ଅଟ୍ଠନଓ ଓା ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି ହୋନ୍ତି। ତଂ ଯାଓ ଜଓନୁପ୍ପାଦା ପଓତ୍ତିତୁଂ ନପ୍ପହୋତି। ଏଓଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅତୀତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଜଓନଂପି ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଜଓନସ୍ସପି ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ। ଅଯଞ୍ହି ଦ୍ୱାପଚ୍ଚଯୋ ଭାଓତ୍ଥେଏଓ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନ କତ୍ତୁଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା।

ଅତ୍ତନୋ ପଧାନକ୍ରିଯାଯ ସମାନକତ୍ତୁକତାଯ ଅଭାୱତୋତି।

[୧୩୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ହେତୁମ୍ହିଚାଯଂ ୱ୍ଵାପଚଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ବାହିରଙ୍ଗଭୂତୋ ହେତୁଅତ୍ଥୋ କିତକପଚଯାନଂ ୱିସଯୋ ହୋତୀତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଭାୱତ୍ଥେଏୱ ୱ୍ଵାପଚଯୋ। ତତୋଚ ହେତୁଅତ୍ଥେ ପଚ୍ଚଉୱଚନନ୍ତି ଦଟ୍ଠଂ। ଏତେନ ଯା ଲକ୍ଖଣେ ହେତୁମ୍ହିଚମାନନ୍ତପଚଯାନଂପି ପୱତ୍ତି କଥଚି ୱୁତ୍ତା। ସାପିପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ହୋତି। ନହି ବାହିରଙ୍ଗଭୂତା ଲକ୍ଖଣହେତୁଯୋ ତେସଂ ୱିସଯା ହୋନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ନୱଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ସ ଅୱସେସ ଅଟ୍ଠଚିତ୍ତକ୍ଖଣା ଯୁକସ୍ସ ଦୁତୀଯ ୱୋଟ୍ଠବନେନ ସହେୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତା ତସ୍ମିଂ ଜୱନଂପି ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵାତି ଯୁତ୍ତମେତଂ। କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଯସ୍ସ ପନ ଚତ୍ତାରି।ଲ। ଅଟ୍ଠୱା ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାନି ଅତୀତାନି। ତସ୍ମିଂ ଜୱନେନ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଚୋ।ନ। ଅୱସେସଛଚିତ୍ତକ୍ଖଣାଯୁକଂପି ହି ଆରମ୍ମଣଂ ଜୱନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଜୱନଞ୍ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୱତ୍ତିତୁଂ ପହୋନକେ ଆରମ୍ମଣେ ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପକତିନିଯାମେନ ଜୱନସ୍ସ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମତାଯ ସମ୍ମତ୍ତୋତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଯଥା ୱିସଞ୍ଞିକାଲ ମୁଚ୍ଛାକାଲ ମରଣକାଲେସୁ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅତିଦୁବ୍ବଲତାଯ ଦୁବ୍ବଲତା ଯଚ ଜୱନଂ ଛପଞ୍ଚୱାରେପି ପୱତ୍ତତି। ତଥା ପକତିକାଲେପି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱେ ସତି ଛପଞ୍ଚୱାରେପି ପୱତ୍ତତିଯେୱାତି। ଦ୍ଵତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଦ୍ଵିକ୍ଖତ୍ତୁଂୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂୱା। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୋଟ୍ଠବନେ ଠତ୍ଵା ଏକଂୱା ଦ୍ଵେୱା ଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତତୋ ଆସେୱନଂ ଲଭିତ୍ଵା ଜୱନଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ଵା ପୁନ ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ହି ତତୋ ଆସେୱନଂ ଲଭିତ୍ଵା ଜୱନଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ଵାତି ଏତେନ ତତୀଯସ୍ସ ୱୋଟ୍ଠବନସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ଇତରଥା ଏକଂୱା ଦ୍ଵେୱା ଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତତୋ ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। ଏକଂୱାତି ପନ ୱାଚା ସିଲିଟ୍ଠମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠଂ। ଯଥା ଦିରତ୍ତ ତିରତ୍ତଂତି। ଅଥୱା, ତତୋତି ଏକଚିତ୍ତତୋୱା ଦ୍ଵିଚିତ୍ତତୋୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପଥମେନ ଦ୍ଵିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦୁତୀଯେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୋଟ୍ଠବନସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା ହୋତୀତି। ଆସେୱନଂ ଲଭିତ୍ଵାତି ଇଦଂ ପନ ଉପଚାରୱଚନମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠଂ। ନ ହି ୱୋଟ୍ଠବନସ୍ସ ଆସେୱନତା ପଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତାତି। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ପନେତ୍ଥ ୱୋଟ୍ଠବନତୋ ପରଂ ଚତୁପଞ୍ଚ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣାୱସେସେ ଆରମ୍ମଣେ ଚତୁପଞ୍ଚଜୱନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଏୱ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣୱାରୋ ଇଚ୍ଛିତୋ। ନ ୱୋଟ୍ଠବନ ପରିଯୋସାନୱସେନ। ପଟ୍ଠାନେହି ଭୱଙ୍ଗଂ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ ତ୍ଵେୱୱୁତ୍ତୋ। ନ ପନ ୱୁତ୍ତୋ ଆୱଜ୍ଜନା ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି। ଯଥା ଚ ମୁଚ୍ଛାମରଣକାଲେସୁ ୱତ୍ଥୁଦୁବ୍ବଲତାଯ ଛ ପଞ୍ଚଜୱନୱାରା ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତଥା ଇଧପି ଆରମ୍ମଣଦୁବ୍ବଲତାଯାତି ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ସନ୍ତୀରଣତୋ ପରଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣା ୱସେସେ ଆରମ୍ମଣେ ଏକଂ ୱୋଟ୍ଠବନଂ ଦ୍ଵିଚିତ୍ତକ୍ଖଣାୱସେସେ ଦ୍ଵେ ତଦୁତ୍ତରି ତୀଣୀତି ଯୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଏତରହି ପନ ଦ୍ଵିୱୋଟ୍ଠବନିକା ଛପରିତ୍ତାରମ୍ମଣୱୀଥିଯୋତି ୱୋଟ୍ଠବନିକା ପଞ୍ଚାତି ଯୋଜେସୁଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କୀଦିସେ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଦ୍ଵିୱୋଟ୍ଠବନିକା, କୀଦିସେ ତିୱୋଟ୍ଠବନିକାତି ୱିଚାରେତବ୍ବା ସିଯୁନ୍ତି। ଯଂ ପନ ଆରମ୍ମଣଂ ଦ୍ଵତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂୱୋଟ୍ଠବନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପହୋନକଂ ହୋତି। ତଂ ଆୱଜ୍ଜନପ୍ପତ୍ତିଯାପି ପଚ୍ଚଯୋ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଭୱଙ୍ଗଚଲନମେୱ ହୋତି। ନତ୍ଥି ୱୀଥିଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋତି। ତତ୍ଥ ଭୱଙ୍ଗଚଲନମେୱାତି ଦ୍ଵିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଚଲନମତ୍ତମେୱ ହୋତି। ଇଚ୍ଚେୱଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ଵାରେତି ଇତି ଏୱଂ ଯଦି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତକଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଅପାତମାଗଚ୍ଛତୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଚକ୍ଖୁଦ୍ଵାରେ ଚତୁନ୍ନଂ ୱାରାନଂ ୱସେନ ଚତୁଧା ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା, ତଥା ସୋତଦ୍ଵାରାଦୀସୁ ଚାତିଯୋଜନା। ସବ୍ବଥାପି ଚତୁଧା ୱେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତିପରିତ୍ତାରମ୍ମଣଂପି ଆପାତାଗତମତ୍ତେନ ମୋଘୱାରସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂନାମ ହୋତି। ନ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ। ଇତରାନି ପନ ଉଭଯଥାପି ଇତରେସଂ ୱାରାନଂ ଆରମ୍ମଣାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱାରାନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତାତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଆରମ୍ମଣଭୂତାତି ଇମସ୍ସ ଅତିପରିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ସନ୍ଧାଯ ପଚ୍ଚଯଭୂତାତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତଞ୍ହି ମୋଘୱାର ପଞ୍ଞା ପନାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି।

ପଞ୍ଚଦ୍ଵାରେୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଯଥାରହଂ କିଚ୍ଚୱସେନ ସତ୍ତେୱ। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଚିତ୍ତାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଖଣୱସେନ ଚତୁଦ୍ଦସ। ୱିତ୍ଥାରା ଚିତ୍ତସରୂପୱିତ୍ଥାରତୋ ଚତୁପଞ୍ଞାସାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପରିତ୍ତଜୱନୱାରେ।

୧୩୭। ମନୋଦ୍ଵାରେ ପନ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମା ପରିତ୍ତଖଣାପି ଅତୀତାନାଗତାପି କାଲୱିମୁତ୍ତାପି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନିୱା ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତାନିୱା ଠିତିପ୍ପତ୍ତାନେୱ ଆପାତମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇଦଂ ୱିଧାନଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ଵାରେପନ ଯଦିୱିଭୂତମାଲମ୍ବଣଂ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତୀତି। ତତ୍ଥ ମନୋଦ୍ଵାରେତି ସୁଦ୍ଧମନୋଦ୍ଵାରେ। ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ହି ଘଟ୍ଟନେନ ସହେୱ ଯତ୍ଥ ଅପାତମାଗଚ୍ଛତି। ତଂ ମିସ୍ସକଦ୍ଵାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ସୁଦ୍ଧମେୱା ଧିପ୍ପେତନ୍ତି। ତଂପି ପଞ୍ଚଦ୍ଵାରାନୁବନ୍ଧକଂ ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ଘଣ୍ଟେ ଦଣ୍ଡକେନ

ଏକଓ୍ୱାରଂ ପହଟେ ଘଣ୍ଡସରୀରଭୂତା ରୂପ କଲାପା ଚିରଂପି କାଲଂ ଅଞ୍ଜ୍ଞମଞ୍ଜ୍ଞଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅନୁରଓ୍ୱସଦ୍ଦସନ୍ତାନଂ ପଓ୍ୱତ୍ତେନ୍ତି। ତଥା ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଆରମ୍ମଣେନ ଏକଓ୍ୱାରଂ ଘଟ୍ଟିତେ ପଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରିକଓ୍ୱୀଥିଯା ନିରୁଦ୍ଧାଯପି ଅତୀତଂ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣଂ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଯଥା ପାତାଗତମେଓ୍ୱ ହୁତ୍ୱା ଅନେକସହସ୍ସାନିପି ମନୋଦ୍ୱାରିକଓ୍ୱୀଥିଚିତ୍ତ ସନ୍ତାନାନି ପଓ୍ୱତ୍ତେତିଯେଓ୍ୱ। ତେସଂ ପନ ଦ୍ୱାରଭୂତଂ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗସନ୍ତାନଂ ଅନୁବନ୍ଧକଂନାମ ହୋତି। ତାନିଚ ଚିତ୍ତାନି ଅନୁବନ୍ଧକଓ୍ୱୀଥିଚିତ୍ତାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଯନ୍ତ ପନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରଘଟ୍ଟନା ନୁବନ୍ଧଭାଓ୍ୱେନ ଓ୍ୱିନା କେଓ୍ୱଲଂ ତଥା ତଥା ଛଠଆରମ୍ମଣଧମ୍ମା ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଂ ଓ୍ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧଂ ନାମ ହୋତି। କଥଂ ପନ ତସ୍ମିଂ ଓ୍ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧେ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆରମ୍ମଣ ଧମ୍ମା ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତେ। ଦିଟ୍ଠତୋ ଦିଟ୍ଠସମ୍ବନ୍ଧତୋ ସୁତତୋ ସୁତସମ୍ବନ୍ଧତୋ ସଦ୍ଧାଯ ରୁଚିଯା ଆକାରପରିଓ୍ୱିତକ୍କେନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନଖନ୍ତିଯା ନାନାକମ୍ମବଲେନ ନାନାଇଦ୍ଧିବଲେନ ଧାତୁକ୍ଖୋତ ଓ୍ୱସେନ ଦେଓ୍ୱତୋପସଂହାରଓ୍ୱସେନ ଅନୁବୋଧଓ୍ୱସେନ ପଟିଓ୍ୱେଧଓ୍ୱସେନାତି ଏଓ୍ୱମାଦୀହି କାରଣେହି ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ତନ୍ତ ଦିଟ୍ଠଂନାମ ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଚହିଦ୍ୱାରେହି ଗହିତଂ ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣଂ। ତଂପି କାଲନ୍ତରେ କାରଣଲାଭେ ସତି ସୁଦ୍ଧେ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛତିଯେଓ୍ୱ। ଦିଟ୍ଠସମ୍ବନ୍ଧଂନାମ ଦିଟ୍ଠସଦିସଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବେ ହି କିଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଜ୍ଞଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅନୁମାନେନ୍ତସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂପି ତଂସଦିସଂ ଅତୀତଂପି ଅନାଗତଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂପି ବହୁଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛତିଯେଓ୍ୱ। ସୁତଂନାମ ପରତୋ ସୁତ୍ୱା ଗହିତଂ ଛଠଆରମ୍ମଣଂ। ତଂ ପନ ମହାଓ୍ୱିସଯଂ ହୋତି। ସଵ୍ଵଞ୍ଜ୍ଞୁଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଗହିତଂ ନ କିଞ୍ଚି ଅନାରମ୍ମଣଂନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ସୁତସମ୍ବନ୍ଧଂନାମ ସୁତସଦିସଂ। ସଦ୍ଧାନାମ ପରସ୍ସ ସଦ୍ଦହନା। ରୁଚିନାମ ଅତ୍ତନୋ ମତି। ଆକାର ପରିଓ୍ୱିତକ୍କୋ ନାମ ଅତ୍ଥଚ୍ଛାଯଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନଚ୍ଛାଯଂ କାରଣଚ୍ଛାଯଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ତଥା ତଥା ପରିଓ୍ୱିତକ୍କନଂ। ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନଖନ୍ତିନାମ ପଞ୍ଜ୍ଞାଯଓ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଯାଓ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱାତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ପାପେତ୍ୱା ଗହଣଂ। ସେସଂ ପାକଟମେଓ୍ୱ। ଏତ୍ଥଚ ଅନନ୍ତରୂପନିସ୍ସଯ ପଚ୍ଚଯଭାଓ୍ୱୋନାମ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ମହାଓ୍ୱିପ୍ଫାରୋ ହୋତି। ସକିଂପି ଆରମ୍ମଣଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଆସେଓ୍ୱିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓ୍ୱସ୍ସସତେପି ଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସେପି ଭଓ୍ୱନ୍ତରେପି ତଂଆରମ୍ମଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗ ଚଲନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଚିତ୍ତଞ୍ଚନାମ ଦିଟ୍ଠାଦୀହି ଯଥାଓ୍ୱୁତ୍ତକାରଣେହି ସଂଓ୍ୱଦ୍ଧିତଂ ମହାଓ୍ୱିପ୍ଫାରଂ ହୋତି। କିଞ୍ଚି ନିମିତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅନେକସହସ୍ସେସୁପି ଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଫରମାନଂ ପଓ୍ୱତ୍ତତି। ତେହିଚ କାରଣେହି ନିଚ୍ଚଂ ଚୋଦୀଯମାନଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ କାଯଗେଲଞ୍ଜ୍ଞାଦିକେ ଚିତ୍ତଦୁଵ୍ଵଲପଚ୍ଚଯେ ଅସତି ନିଚ୍ଚକାଲଂପି ଭଓ୍ୱଙ୍ଗତୋ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ଅଜ୍ଝାସଯଯୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ହି ଚିତ୍ତଂନାମ ଅଓ୍ୱିଭୂତେ ଆରମ୍ମଣେ ରମତି। ଓ୍ୱିଭୂତେଏଓ୍ୱ ରମତି। ତସ୍ମା ଭଓ୍ୱଙ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ମନସିକାରୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଓ୍ୱଜ୍ଜନଂ ନିଯୋଜେତିଯେଓ୍ୱ। ତଦା ତାନି ଆରମ୍ମଣାନି ତଦଭିନିନ୍ନାକାର ପଓ୍ୱତ୍ତମନସିକାର ସମ୍ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନ ହି ଅଞ୍ଜ୍ଞଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପଓ୍ୱତ୍ତମାନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣନ୍ତରେ ଅଭିନିନ୍ନାକାରୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ସକ୍କା ଓ୍ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତଦାରମ୍ମଣପାକାନି ପଓ୍ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଇଦଂ କାମସତ୍ତଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପାରୂପସତ୍ତାନଂ ପନ ଓ୍ୱିଭୂତାରମ୍ମଣେପି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋ ନତ୍ଥିଯେଓ୍ୱ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ। ଏଓ୍ୱଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେପି ରୂପସତ୍ତାନଂ ଅତିମହନ୍ତାରମ୍ମଣେସୁ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋ ନତ୍ଥୀତି। ଅଓ୍ୱିଭୂତେ ପନା ଲମ୍ବଣେ ଜଓ୍ୱନାଓ୍ୱସାନେ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗପାତୋଓ୍ୱ ହୋତୀତି ଇଦଞ୍ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵଂ। ଞ୍ଜାଣଓ୍ୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଓ୍ୱୋଟ୍ଠଵ୍ଵନପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତିଓ୍ୱସେନ ଅଓ୍ୱିଭୁତେ ଆଲମ୍ବଣେ ଓ୍ୱୋଟ୍ଠଵ୍ଵନଓ୍ୱାରୋପି ଆଗତୋ। ଯୋଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେଭଓ୍ୱଙ୍ଗଚଲନମତ୍ତଓ୍ୱସେନ ମୋଘଓ୍ୱାରୋ ନାମ ଚତୁତ୍ଥୋ ଓ୍ୱାରୋ ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ। ସୋପି ଇଧ ଲଦ୍ଧୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତିଯେଓ୍ୱ। ସୁଦ୍ଧମନୋଦ୍ୱାରେପି ହି ଆରମ୍ମଣେ ଆପାତମାଗତେ ଓ୍ୱୀଥିଚିତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗେ ଚଲିତେ ନିଓ୍ୱତ୍ତନକଓ୍ୱାରାନଂ ପମାଣଂ ନଭଓ୍ୱିସ୍ସତିଯେଓ୍ୱ, ଓ୍ୱିସଯେଚ ଆପାତାଗତେ ଭଓ୍ୱଙ୍ଗେଚ ଚଲିତେ ସତି ଓ୍ୱିସଯପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତିନାମ ନ ନ ହୋତୀତି। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ମନୋଦ୍ୱାରେପି ତଦାରମ୍ମଣ ଜଓ୍ୱନ ଓ୍ୱୋଟ୍ଠଵ୍ଵନ ମୋଘଓ୍ୱାର ସଙ୍ଖାତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଓ୍ୱାରାନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ଆରଣଭୂତା ଓ୍ୱିସଯପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତି ଚତୁଧା ଓ୍ୱେଦିତଵ୍ଵାତି। ତତ୍ଥ ତଦାରମ୍ମଣଓ୍ୱାରସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଅଭିଓ୍ୱିଭୂତାନାମ ଜଓ୍ୱନ ଓ୍ୱାରସ୍ସ ଓ୍ୱିଭୂତାନାମ। ଓ୍ୱୋଟ୍ଠଵ୍ଵନଓ୍ୱାରସ୍ସ ଅଓ୍ୱିଭୂତାନାମ। ମୋଘଓ୍ୱାରସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଅତିଅଓ୍ୱିଭୂତାନାମାତି ଯୋଜେତଵ୍ଵା।

ଏତ୍ଥଚ ଆରମ୍ମଣସ୍ସଓ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସଓ୍ୱା ଅତିବଲଓ୍ୱତାଯ ଅଭିଓ୍ୱିଭୂତତା ଓ୍ୱେଦିତଵ୍ଵା। ଦୁଵ୍ଵଲେପି ହି ଚିତ୍ତେ ପଥଓ୍ୱିପଵ୍ଵତାଦିଓ୍ୱସେନ ଅତିବଲଓ୍ୱନ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅତିଓ୍ୱିଭୂତଂନାମ ହୋତି। ଅତିବଲଓ୍ୱନ୍ତେ ଚ ଚିତ୍ତେ ଅତିସୁଖୁମଂପି ନିଵ୍ଵାନଂ ଅତିଓ୍ୱିଭୂତଂନାମ ହୋତୀତି। ଏଓ୍ୱଂ ସେସେସୁପୀତି। ଓ୍ୱାରଭେଦୋ ପନେତ୍ଥ ଅନୁବନ୍ଧକୋ, ଓ୍ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧୋତି ଦୁଓ୍ୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଅନୁବନ୍ଧକୋ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରାନୁବନ୍ଧକାଦିଓ୍ୱସେନ ପଞ୍ଚଓ୍ୱିଧୋ। ଏକେକସ୍ମିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅତୀତଗହଣଂ, ସମୁଦାଯ ଗହଣଂ, ଓ୍ୱତ୍ଥୁଗହଣଂ, ନାମଗହଣନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ ଓ୍ୱାରା। ତେସୁଚ ତଦାରମ୍ମଣଓ୍ୱାରାଦଯୋ ଯଥାରହଂ ଯୋଜେତଵ୍ଵା। ଓ୍ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧୋ ପନ ଦିଟ୍ଠ ଓ୍ୱାରୋ, ଦିଟ୍ଠସମ୍ବନ୍ଧଓ୍ୱାରୋ, ସୁତଓ୍ୱାରୋ, ସୁତସମ୍ବନ୍ଧଓ୍ୱାରୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଜ୍ଞାତଓ୍ୱାରୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଜ୍ଞାତସମ୍ବନ୍ଧଓ୍ୱାରୋତି ଛଵ୍ଵିଧୋ ହୋତି। ଏତ୍ଥଚ ସଦ୍ଧା ରୁଚି ଆକାର ପରିଓ୍ୱିତକ୍କାଦି ଓ୍ୱସେନ ପଓ୍ୱତ୍ତଓ୍ୱାରା ଓ୍ୱିଞ୍ଜ୍ଞାତଓ୍ୱାରୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଜ୍ଞାତ ସମ୍ବନ୍ଧଓ୍ୱାରୋତି ଓ୍ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵା। ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ପନ ସଦ୍ଧାରୁଚିଯାଦିଓ୍ୱ ସେନଗହିତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ତଥାପି ହୋତି। ଅଞ୍ଜ୍ଞଥାପି ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନ ଗହିତନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତଥାଓ୍ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଜ୍ଞଥାଓ୍ୱା। ଓ୍ୱୀଥିଚିତ୍ତପଓ୍ୱତ୍ତିଯା ସତି ଗହେତଵ୍ଵମେଓ୍ୱ। ତତ୍ଥ ଏକେକସ୍ମିଂଓ୍ୱାରେ ତଦାରମ୍ମଣଓ୍ୱାରାଦିଓ୍ୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ ଓ୍ୱାରା। ତେସୁଚ କାମ ମହଗ୍ଗତା ନୁତ୍ତର ପଞ୍ଜ୍ଞତ୍ତି ଓ୍ୱସେନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାତୀତାନାଗତକାଲ ଓ୍ୱିମୁତ୍ତଓ୍ୱସେନଚ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମା ଯଥାରହଂ ଯୋଜେତଵ୍ଵାତି। ଏତରହି ପନ ଅତୀତଭଓ୍ୱଙ୍ଗଓ୍ୱସେନ ତଦାରମ୍ମଣଓ୍ୱସେନ ଚ ଓ୍ୱାରଭେଦଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅତୀତଭଓ୍ୱଙ୍ଗଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱାରଭେଦକପ୍ପନଂ ନିରତ୍ଥକଂ। ନ ହି ମନୋଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଓ୍ୱିଯ ଆରମ୍ମଣାନଂ ଖଣଓ୍ୱସେନ ବଲଓ୍ୱ ଦୁଵ୍ଵଲତା ସମ୍ଭଓ୍ୱୋ ଅତ୍ଥି। ତଦା ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜମାନାନଂପି ଅତୀତାନାଗତାନଂ କାଲଓ୍ୱିମୁତ୍ତାନଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଆପାତାଗମନତୋତି। ଏତ୍ଥ ସିଯା,

ଏକାୱଜ୍ଜନୱୀଥିଯା ଆରମ୍ମଣଂନାମ ଧମ୍ମତୋଚ କାଲତୋଚ ଅଭିନ୍ନ ମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଅଟ୍ଟକଥାଚରିଯା। ଇମେଚ ସତ୍ତା ତଂ ତଂ ଆକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଜାନନ୍ତିଯେୱ। ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନିଯୋ ପନ ଦେୱତା ଆକାରସଲ୍ଲକ୍ଖଣେନ ୱିନାପି ଜାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଜାନନକାଲେ ଆୱଜ୍ଜନଂ ଭାୱଯଂ ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ତନା ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ। ତଂ ୱା ଆୱଜ୍ଜତି। ଉଦାହୁ ପରତୋ ତଂ ତଂ ଜୱନେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂୱା। ଜୱନାନିଚ ଯଂ ଆୱଜ୍ଜନେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ତଂ ୱା ଜାନନ୍ତି, ପଚ୍ଛେକଂ ଅତ୍ତନା ସହୁପ୍ପନ୍ନଂୱାତି। କିଞ୍ଚେତ୍ଥ, ଯଦି ତାୱ ଆୱଜ୍ଜନେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆୱଜ୍ଜତି ଜାନନ୍ତିଚ। ଏୱଂ ସତି ଧମ୍ମତୋ ଅଭିନ୍ନଂ ହୋତି। କାଲତୋ ଭିନ୍ନଂ। ତଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି। ଜୱନାନଂ ପନ ଅତୀତନ୍ତି। ଅଥ ପଚ୍ଛେକଂ ଅତ୍ତନା ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆୱଜ୍ଜତି ଜାନନ୍ତିଚ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି କାଲତୋ ଅଭିନ୍ନଂ ହୋତି। ଧମ୍ମତୋ ଭିନ୍ନମେୱ। ଅଥପି ଯଂ ପଚ୍ଛେକଂ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ଜାନନ୍ତି। ତଦେୱ ଆୱଜ୍ଜତି। ଏୱଂପି ଭିନ୍ନମେୱ ହୋତୀତି। ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଟକଥାଯଂ ତାୱ ଯଂ ଆୱଜ୍ଜନେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ। ତଦେୱ ଆୱଜ୍ଜତି ଜାନନ୍ତିଚାତି ଧମ୍ମତୋ ଅଭିନ୍ନଂ ୱତ୍ୱା ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂପି ଅଦ୍ଧାୱସେନ ସନ୍ତତିୱସେନଚ ଗହିତଂ ଜୱନାନଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତୀତି ୱିନିଚ୍ଛିତଂ। ଆଚରିଯାନନ୍ଦମତେନ ପନ ପରସ୍ସ ତଂ ତଂ ଆକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତଂ ତଂ ଅଧିପ୍ପାଯଜାନନକାଲେ ଆୱଜ୍ଜନଜୱନାନି ପଚ୍ଛେକଂ ଅତ୍ତନା ସହୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜତି ଜାନନ୍ତି ଚ। ନ ଚେତ୍ଥ ଧମ୍ମତୋ କାଲତୋଚ ଭିନ୍ନଂନାମ ହୋତି। ସବ୍ବେସଂପି ହି ଆରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତମେୱ ହୋତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚାତି। ନଚ ଜୱନାନି ନିରାୱଜ୍ଜନାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଆୱଜ୍ଜନେନପି ହି ଚିତ୍ତନ୍ତେୱ ଆୱଜ୍ଜିତଂ ହୋତି। ଜୱନାନିଚ ଚିତ୍ତନ୍ତେୱ ଜାନନ୍ତୀତି। ଯଦି ପନ ଆୱଜ୍ଜନେ ନ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜିତେ ଜୱନାନି ରୂପନ୍ତି ଜାନନ୍ତି। ରୂପନ୍ତିୱା ଆୱଜ୍ଜିତେ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଜାନନ୍ତି, ନୀଲନ୍ତିୱା ଆୱଜ୍ଜିତେ ପୀତନ୍ତି ଜାନନ୍ତି। ଏୱଂ ସତି ଜୱନାନି ଧମ୍ମତୋ ନିରାୱଜ୍ଜନାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ତଥା ଅତୀତନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜିତେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ତାନି କାଲତୋ ନିରାୱଜ୍ଜନାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ଯସ୍ମା ଚ ଅତୀତୋ ଧମ୍ମୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ପଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଇଧ ଖଣୱସେନେୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ନ ଅଦ୍ଧାସନ୍ତତି ୱସେନାତି। ଇତରଥା ସବ୍ବ ୱୀଥିଚିତ୍ତୱାରେସୁପି ଆରମ୍ମଣାନଂ ଅତୀତାଦିଭାୱୋ ଅଦ୍ଧାସନ୍ତତିୱସେନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯାତି। ଗାଥାଯଂ ତୀଣେୱାତି କିଚ୍ଚୱସେନ ତୀଣି ଏୱ। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଦସେରିତାତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଲକ୍ଖଣୱସେନ ଦସ ଇରିତାନି କଥିତାନି। ୱିତ୍ଥାରେନାତି ଚିତ୍ତସରୂପୱିତ୍ଥାରେନ। ଏତ୍ଥାତି ମନୋଦ୍ୱାରେ। ଏକଚତ୍ତାଲୀସାତି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣମନୋଧାତୂହି ୱଜ୍ଜିତାନଂ କାମାୱଚରଚିତ୍ତାନଂ ୱସେନ ଏକଚତ୍ତାଲୀସଂ। ଏତ୍ଥାତି ପରିତ୍ତଜୱନୱାରେ। [ପରିତ୍ତୱାରୋ]

୧୩୮। ୱିଭୂତାୱିଭୂତଭେଦୋ ନତ୍ଥି ଏକଂ ୱିଭୂତମେୱ ଲବ୍ଭତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ହି ଅୱିଭୂତେ ଆରମ୍ମଣେ ଅପ୍ପନାନାମ ସମ୍ଭୱତୀତି। ତଥା ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋଚ ନତ୍ଥି। ନ ହି ଅତିସନ୍ତତରଂ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଅନୁବନ୍ଧତୀତି। ତତ୍ଥ ହି ଛବ୍ବୀସତି ମହଗ୍ଗତ ଲୋକୁତ୍ତର ଜୱନେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଜୱନଂ ଅପ୍ପନାୱୀଥିମୋତରତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞାଣରହିତଂ ଦ୍ୱିହେତୁକଜୱନଂ ଅଥିରସଭାୱତ୍ତା ଅପ୍ପନାଯ ଅନନ୍ତରୂପନିସ୍ସଯୋ ନହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତ କାମାୱଚରଜୱନାନମଟ୍ଠନ୍ନନ୍ତି। ପରିକମ୍ମୋପଚାରାନୁଲୋମଗୋତ୍ରଭୁନାମେନାତି ଏତ୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତାଦୀହି ପରିତୋଭାଗେହି ଅପ୍ପନା କରୀଯତି ସଜ୍ଜୀଯତି ଏତେନାତି ପରିକମ୍ମଂ। ଅପ୍ପନଂ ଉପେଚ୍ଚ ଚରତୀତି ଉପଚାରୋ। ସମୀପଚାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୀପଚରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଆସନ୍ନେକାଲେ ଅପ୍ପନାୱହସମତ୍ଥଭାୱେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା ଅଚିରଂ କାଲଂ ଅପ୍ପନା ସମ୍ଭୱୋ ହୋତୀତି। ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଅପ୍ପନାପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମୱିଧମନେନ ଅପ୍ପନାଯ ଅନୁକୂଲଂ ଅପ୍ପନାହିତଂ ଅପ୍ପନା ୱହନ୍ତିଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ, ଯସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା ଅପ୍ପନା ୱିବନ୍ଧକୋ ପଚ୍ଚନୀ କୋନାମ ନତ୍ଥୀତି। ଗମୀଯତି ବୁଜ୍ଝୀଯତି ଅତ୍ଥୋ ଏତେନାତିଗୋ। ଅଭିଧାନଂ ବୁଦ୍ଧିଚ। ତଂ ଦୁୱିଧଂପି ଗୱଂ ତାଯତି ରକ୍ଖତୀତି ଗୋତ୍ତଂ। ପରିତ୍ତ ଜାତିସଙ୍ଖାତୋ ଅନ୍ୱଯୋ। ଗୋତ୍ତଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟତି ଛିନ୍ଦତି ଏତ୍ଥାତି ଗୋତ୍ରଭୁ। ଏତ୍ଥ ଚ ଚତ୍ତାରିପି ଜୱନାନି ପରିକମ୍ମଜୱନାନୀତି ୱା ଉପଚାରଜୱନାନିତିୱା ଅନୁଲୋମଜୱନାନୀତିୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତିଯେୱ। ଗୋତ୍ରଭୂତି ପନ ପଚ୍ଛିମସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଇଧ ପନ ଚତୁନ୍ନଂପି ନାମାନଂ ସଙ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପରିକମ୍ମୋ ପଚାରାନୁଲୋମ ଗୋତ୍ରଭୁନାମେନାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା କସ୍ମା ପଥମମେୱ ପରିକମ୍ମଂନାମ। ନନୁ ଇତରାନିପି ଅପ୍ପନଂ ପରିସଙ୍ଖରୋନ୍ତିଯେୱାତି ଏୱମାଦିକା ଚୋଦନା ଅନୋକାସା ହୋତୀତି। ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁମେୱୱାତି ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁମେୱୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁମେୱୱା। ତତ୍ଥ ପଥମେନ ଏୱ ସଦ୍ଧେନ ପଞ୍ଚମଂ ଗୋତ୍ରଭୁସମ୍ଭୱୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି। ତଦା ହି ଜୱନଂ ପତିତଂନାମ ହୋତି। ପୱେଧତି କମ୍ପତି। କାମଗୋତ୍ତଂ ଅଭିକ୍କମିତ୍ୱା ଉପରିଭୂମନ୍ତରପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି। ଦୁତୀଯେନ ଦୁତୀଯଂ ଗୋତ୍ରଭୁ ସମ୍ଭୱୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି। ତଦା ହି ଅଲଦ୍ଧାସେୱନଂ ଅନୁଲୋମଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନନ୍ତରେ ଚିତ୍ତଂ ଗୋତ୍ରଭୁଭାୱଂ ପାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି। ଏତେନେୱ ପଞ୍ଚମତୋ ପରଂ ଚତୁତ୍ଥତୋଚ ଓରଂ ଅପ୍ପନାଯ ଅସମ୍ଭୱୋ ସାଧିତୋ ହୋତୀତି। ୱାସଦ୍ଦେନ ପନ ମନ୍ଦପଞ୍ଞସ୍ସ ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁମେୱ। ନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ। ତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁମେୱ। ନ ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ପନ ମନ୍ଦମଜ୍ଝିମ ମହାପଞ୍ଞୱସେନ ତିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂପି ପରିକମ୍ମଜୱନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ଅନୁଞ୍ଞାତା ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଇତରଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଚାରେତ୍ୱା ପଟିସିଦ୍ଧତ୍ତା ସା ନ ଗହେତବ୍ବାୱାତି।

ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଛଟ୍ଠଂ ସତ୍ତମଂ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଆସନ୍ନଭାୱେନ ପପାତାସନ୍ନପୁରିସୋ ୱିଯ ଅପ୍ପନାୱସେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଆସନଭାୱେନାତି ଭୱଙ୍ଗଭାୱସ୍ସ ଆସନ୍ନ ଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚମଜୱନତୋ ହି ପଟ୍ଠାଯ ଜୱନସନ୍ତାନଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିକ୍ଖୀଣଜୱଂ ହୋତି। ଭୱଙ୍ଗଭାୱତ୍ଥାଯ ପରିଣମତୀତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପପାତାସନ୍ନପୁରିସୋପମାପି ଉପପନ୍ନା ହୋତୀତି। ନିରୁଦ୍ଧାନନ୍ତରମେୱାତି ନିରୁଦ୍ଧେ ଅନନ୍ତରମେୱାତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ। କସ୍ସ ଅନନ୍ତରନ୍ତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅସୁତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ଅତ୍ଥତୋ ଲଦ୍ଧମେୱାତି। ଯସ୍ମା ପନ ଅପ୍ପନାନାମ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚତୁତ୍ଥତୋୱା ପଞ୍ଚମତୋୱା ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନ ଛଟ୍ଠତୋୱା ସତ୍ତମତୋୱା। ସାହି ୱସୀଭୂତାପି ଚତୁତ୍ଥ ପଞ୍ଚମେସୁ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଅଲଭମାନା ସବ୍ବସୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତିଯେୱ। ଲଭମାନା ପନ ଦିୱସଂପି ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଚତୁତ୍ଥଂୱା ପଞ୍ଚମଂୱାତି ଇଦଂ ଆଦିମତ୍ତନିଯମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ହି ଅପ୍ପନାୱୀଥିମୋତରତୀତି ଚ ତତୋପରଂ ଅପ୍ପନାୱସାନେ ଭୱଙ୍ଗପାତୋୱ ହୋତୀତି ଚ ୱକ୍ଖତୀତି। ଯଦି ପନ ପଞ୍ଚମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜୱନଂ ପତିତଂ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ ସତି କସ୍ମା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପତନଖେତ୍ତେ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ପୱତ୍ତତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ହତ୍ଥେ ଥପିତଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ପତନଖେତ୍ତଂନାମ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ହୋତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ହତ୍ଥବଲେନ ଖିପିତଂ ଲେଡ୍ଡୁ ଦୂରଂପି ଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ଜୱୋନାମ ହତ୍ଥଜୱମୂଲକୋ ହୋତି। ହତ୍ଥଜୱୋଚ ସରୀରବଲମୂଲକୋ। ତତ୍ଥ ଲେଡ୍ଡୁ ୱିଯ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ପତନଖେତ୍ତଂ ୱିଯ ଚତୁତ୍ଥତୋ ପଚ୍ଛାକାଲୋ। ହତ୍ଥଜୱୋୱିଯ ଗୋତ୍ରଭୁଜୱୋ। ସରୀରବଲଂ ୱିଯ ପୁରିମାନଂ ପରିକମ୍ମଜୱନାନଂ ବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟସ୍ସ ବାଲଦାରକସ୍ସ ବଲଂ ୱିଯ ଆଦିକମ୍ମିକୱୀଥିଯଂ କାମଜୱନାନଂ ବଲଂ। ୱୁଦ୍ଧିପତ୍ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସବଲଂ ୱିଯ ସମାପତ୍ତିୱୀଥିଯଂ କାମଜୱନାନଂ ବଲଂ। ଯଥା ଚ ବାଲଦାରକେନ ଖିତ୍ତଂ ଲେଡ୍ଡୁ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେପି ପତତି। ଏୱଂ ଆଦିକମ୍ମିକୱୀଥିଯଂ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ଏକୱାରଂ ଜୱିତ୍ୱା ପତତି। ଯଥାୱୁଦ୍ଧିପତ୍ତେନ ଖିତ୍ତଂ ଲେଡ୍ଡୁ ପତନଖେତ୍ତେପି ଅପତିତ୍ୱା ଦୂରଂପି ଦୂରତରଂପି ଗଚ୍ଛତି। ତଥା ସମାପତ୍ତିୱୀଥିଯଂ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ଚିରଂପି ଚିରତରଂପି ପୱତ୍ତତୀତି। ମୂଲଟୀକାଯଂ ପନ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ପତନଖେତ୍ତେ ପୱତ୍ତଂପି ଭୂମନ୍ତରପତ୍ତିଯାୱା ଆରମ୍ମଣନ୍ତରଲଦ୍ଧିଯାୱା ପତିତଂନାମ ନହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ସିଯା, କସ୍ମା ପଞ୍ଚମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜୱନଂ ପତିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ଅପତି ତତ୍ତା ଏୱ ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଭାୱତୋ ସତ୍ତମଜୱନଚେତନା ସୀଘଂ ଅନନ୍ତରେ ଭୱେ ୱିପାକଦାଯିନୀଚ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଞ୍ଚ ହୋତି। ମଜ୍ଝେ ପଞ୍ଚଚେତନା ତଥା ବଲୱଭାୱାଭାୱତୋ ଚିରେନ ତତୀଯଭୱାଦୀସୁ ୱିପାକଦାଯିନୀଚ ହୋନ୍ତି, ଅନନ୍ତରିଯଭାୱଞ୍ଚ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ନଖୋ ପନେତଂ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଦି ହି ସୀଘଂ ୱିପାକଦାନତାଯ ବଲୱତୀନାମ ସିଯା। ଏୱଂସତି ପଠମଚେତନା ସବ୍ବବଲୱତୀନାମ ସିଯା। ସା ହି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ୱିପାକଂ ଦେତୀତି। ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ। ଏକ ୱସ୍ସଜୀୱୀନଂ ତିଣରୁକ୍ଖାନଂ ପରିଣାମୋୱିଯ ପଠମଚେତନାଯ ପରିଣାମୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଦ୍ୱିୱସ୍ସଜୀୱୀନଂ ୱିଯ ସତ୍ତମଚେତନାଯ। ମହାସାଲାନଂ ୱିଯ ମଜ୍ଝିମଚେତନାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଏକୱସ୍ସଜୀୱିନୋ ତିଣରୁକ୍ଖାନାମ ଅସାରା ହୋନ୍ତି। ଅସାରତ୍ତାଚ ଦୁବ୍ବଲା ଅନଦ୍ଧନିଯା ଅଚିରଟ୍ଠିକା। ତସ୍ମା ତେସଂ ସୀଘତରପରିଣାମୋ ହୋତି। ତେ ହି ସୀଘତରଂ ରୁହନ୍ତି। ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଘତରଂ ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଫଲନ୍ତି ପତନ୍ତି ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି। ଏକଂ ନିଦାଘସମଯଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ଦୁତୀଯଂ ୱସ୍ସଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ନିଦାଘସମଯୋ ୱିଯ ମରଣକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦ୍ୱିୱସ୍ସଜୀୱିନୋ ପନ ଥୋକଂ ସାରଭୂତା ହୋନ୍ତି। ସାରଭୂତତ୍ତାଚ ଥୋକଂ ବଲୱନ୍ତା ଅଦ୍ଧନିଯା। ତତୋ ଯେୱଚତେସଂ ଚିରପରିଣାମୋ ହୋତି। ତେ ହି ପଠମଂ ୱସ୍ସଂ ରୁହନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ପୁପ୍ଫିତୁଂୱା ଫଲିତୁଂୱା ନସକ୍କୋନ୍ତି। ଦୁତୀଯୱସ୍ସେଏୱ ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଫଲନ୍ତି ପତନ୍ତି ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି। ଦୁତୀଯଂ ପନ ନିଦାଘ ସମଯଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତତୀଯଂ ୱସ୍ସଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି। ମହାସାଲା ପନ ସବ୍ବସାରଭୂତା ହୋନ୍ତି। ବଲୱନ୍ତା ଚିରତରଟ୍ଠାଯିନୋ। ତସ୍ମା ତେ ସଣିକମେୱ ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ହି ଏକ ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି ୱିଦତ୍ଥିରତନମତ୍ତାୱ ହୋନ୍ତି। ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ନାପଜ୍ଜନ୍ତି। ପୁପ୍ଫିତୁଂୱା ଫଲିତୁଂୱା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅତିଚିରଟ୍ଠାଯିନୋ ପନ ହୋନ୍ତି। ଛ ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସତାନି ଠତ୍ୱାୱ ପତନ୍ତି। ଏୱମେୱ ପଠମଜୱନଚେତନା ସବ୍ବସୋ ଅଲଦ୍ଧାସେୱନତାଯ ଅସାରା ଅବଲା ହୋତି। ୱିସୁଂ ଏକଂ ଭୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଏକଞ୍ଚ ମରଣକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେଏୱ ୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଅୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଖିଯ୍ୟତି। ସତ୍ତମ ଜୱନଚେତନା ପନ ଲଦ୍ଧାସେୱନତାଯ ଥୋକଂ ସାରଭୂତା ହୋତି। ୱିସୁଂ ଏକଂ ଭୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସାରଭୂତତ୍ତା ଯେୱଚ ସଣିକମେୱ ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଭୱନ୍ତରଂ ପତ୍ୱାୱ ୱିପଚ୍ଚତି। ପତିତଜୱନେସୁ ପନ ଅନ୍ତିମ ଜୱନତାଯ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଦୁତୀଯଂ ମରଣକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଦୁତୀଯଭୱେଏୱ ୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଅୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଖିଯ୍ୟତି। ଅୱସେସାନଂ ପନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମଜ୍ଝିମଚେତନାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଲଦ୍ଧାସେୱନାନଂ ସଣିକ ତର ପରିଣତଭାୱୋ ୱୁତ୍ତନଯାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ନଂ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତିଣ ରୁକ୍ଖୋ ପମାଯ ପାଣୋପମାଯାପି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଯେହିକେଚି ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକା ପାଣା ଅପ୍ପାଯୁକଜାତିକା ହୋନ୍ତି। ତେ ସୀଘତରଂ ଗବ୍ଭୱାସଂ ୱସନ୍ତି, ସୀଘତରଂ ୱିଜାଯନ୍ତି। ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନିଚ ନେସଂ ସୀଘତରଂ ଥାମଗତାନି ହୋନ୍ତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିଚ ସୀଘତରଂ ପରିପାକଗତାନି ହୋନ୍ତି। ତଦହେୱ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ସୀଘତରଂ ୱିଞ୍ଞୁତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଘତରଂ ଜିଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି ମରନ୍ତି। ଦୀଘାଯୁକଜାତିକାନଂ ପନ ଗବ୍ଭୱାସାଦୀନି ସବ୍ବାନି ସଣିକ ମେୱ ସିଜ୍ଝନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ମହଗ୍ଗତ କୁସଲାନି ସତ୍ତମ ଜୱନଟ୍ଠାନେ ଠିତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ପରିକମ୍ମଜୱନାନି ହି ଚିରଟ୍ଠିତିକଟ୍ଠେନ ସୁପକ୍କ ସାଲିଧଞ୍ଞସଦିସାନି। ଅପ୍ପନାଜୱନାନି ଅଚିରଟ୍ଠିତିକଟ୍ଠେନ ସୁପକ୍କ ସାଲିଭତ୍ତସଦିସାନୀତି ତାନିପି ଅଚିରତରଟ୍ଠିତିକାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ଦୁତୀଯେ ଭୱେ ୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଅୱିପଚ୍ଚିତ୍ୱାୱା ଖିଯ୍ୟନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେପି ଅପ୍ପକେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିନା ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେନ ପଟିବାହିତାନି ସବ୍ବସୋ ଅୱିପାକଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମାତାନି ତେନ ପରିଯାଯେନ ଦୁବ୍ବଲାନି ନାମ ହୋନ୍ତୀତି।

ଯସ୍ମା ଚ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମାନଂ ଫଲଦାନନିଯତତାନାମ କାଲନିଯମେନ ୱିନା ନ ସମ୍ଭୱତି। କାଲନିଯମୋଚନାମ ଏକନ୍ତେନ ସତ୍ତମଜୱନସ୍ସେୱ ହୋତି। ନ ମଜ୍ଝିମଜୱନାନଂ। ତେସଞ୍ହି ଅସୁକସ୍ମିଂ ଭୱେଏୱ ୱିପଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଏୱଂ ନିଯମୋ ନତ୍ଥୀତି। ତସ୍ମା ଦୁୱିଧସ୍ସ ନିଯମସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ଏୱ ସତ୍ତମଜୱନଚେତନାଯ ଅନନ୍ତରିଯକମ୍ମତା ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ନ ବଲୱତରତାଯାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ମୂଲଟୀକାଯଂ ପନ ନନୁଚ ସତ୍ତମଜୱନଚେତନାଯ ବଲୱତାଯ ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯଭାୱୋ ହୋତି ଆନନ୍ତରିଯତାପୀତି ଚୋଦନଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ସିଯା। ପଟିସନ୍ଧିଯା ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯଭାୱିନୋ ୱିପାକସନ୍ତାନସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯଭାୱେନ ଅନ୍ତିମଜୱନଚେତନାଯ ସୁସଙ୍ଖତତ୍ତାସା ସତ୍ତମଜଗନଚେତନା ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯା ଆନନ୍ତରିଯକାଚ ହୋତି। ନ ଅପତିତଜୱନଚେତନା ୱିଯ ବଲୱତାଯାତି ଉତ୍ତରଂ ୱଦତି। ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ନ ଦିସ୍ସତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପଠମଜୱନଚେତନା କସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯଭାୱେନ ସୁସଙ୍ଖତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯାନାମ ଜାତାତି ୱତ୍ତବ୍ବା ହୋତୀତି। ମହାଟୀକାଯଂ ପନ ଦୁବ୍ବଲାପି ଅନ୍ତିମଜୱନ ଚେତନା ସନ୍ନିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚୱିସେସଯୁତ୍ତତାଯ ଫଲୱିପଚ୍ଚନେ ସତିୱିସେ ସଯୁତ୍ତା ହୋତୀତି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯା ଆନନ୍ତରିଯକାଚ ସା ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥାରହନ୍ତି ତଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲାନୁରୂପଂ। ଯଥାଭିନୀହାର ୱସେନାତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପରିକମ୍ମଭାୱନା ଚିତ୍ତସ୍ସ କସିଣନିମିତ୍ତା ଦୀସୁୱା ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣାଦୀସୁୱା ଅଭିନୀହରଣାନୁରୂପଂ। ଅପ୍ପନାୱୀଥିନ୍ତି ଅପ୍ପନାପବନ୍ଧଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଅନେକୱାରେ ପୱତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପନାଜୱନାନଂ ସଙ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱାହ ତତୋପରଂ ଅପ୍ପନାୱସାନେ ଭୱଙ୍ଗପାତୋୱ ହୋତୀତି। ତତ୍ଥ ତତୋତି ଚତୁତ୍ଥତୋୱା ପଞ୍ଚମତୋ ୱା। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସତି ପଞ୍ଚମେୱା ଛଟ୍ଠେୱା ଏକନ୍ତେନ ଭୱଙ୍ଗପାତୋ ହୋତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ପୁନ ଅପ୍ପନାୱସାନେତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୱଙ୍ଗପାତୋୱହୋତି। ନହି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପାଦୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''କତ୍ଥଚି ଅପ୍ପନାୱାରେ ସତ୍ତଜୱନ ପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ଅପ୍ପନାୱସାନେପି କାମାୱଚରଜୱନପ୍ପୱତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତାନଂ ନିକାଯନ୍ତରିକାନଂ ୱାଦୋ ଇଧ ଏୱସଦ୍ଦେନ ନିୱତ୍ତିତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଅପ୍ପନାଜୱନୱାରେ। ନିରନ୍ତରପୱତ୍ତାନଂ ଜୱନାନଂ ଭିନ୍ନୱେଦନତାନାମ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସୋମନସ୍ସସହଗତ ଜୱନା ନନ୍ତରନ୍ତିଆଦି।

[୧୩୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଭିନ୍ନୱେଦନାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯଭାୱସ୍ସ ଅନୁଦ୍ଧଟତ୍ତା''ତିକାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଇଧ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯଭାୱୋ ପମାଣଂ। କସ୍ମା, ଆସେୱନ ପଚ୍ଚନିକାନଂ ଫଲଜୱନାନଂପି ପରିକମ୍ମଜୱନେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଭିନ୍ନୱେଦନତାଯ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତାତି। ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାତି ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା।

[୧୩୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ପସଂସିତବ୍ବା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ତାଦିସୋ ସଂୱଣ୍ଣନାପଦେସୋ ଦିସ୍ସତୀତି। ଅରହତ୍ତ ଫଲେ ମଗ୍ଗୱୀଥିଯଂ ମଗ୍ଗକୁସଲାନନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତମାନେପି ଅଯଂ ପୁବ୍ବାପର ନିଯମୋ ପରିକମ୍ମଜୱନେହି ଏୱ ସହ ଅପ୍ପନାଜୱନାନଂ ହୋତୀତି କତ୍ୱା କ୍ରିଯଜୱନାନନ୍ତରଂ ଅରହତ୍ତଫଲଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଖପୁଞ୍ଞମ୍ହା ପରଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଅପ୍ପନାଜୱନାନି ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖକା ପୁଞ୍ଞମ୍ହା ପରଂ ଦ୍ୱାଦସ, ସୁଖିତକ୍ରିଯତୋ ପରଂ ଅଟ୍ଠ। ଉପେକ୍ଖକା କ୍ରିଯତୋ ପରଂ ଛ ଅପ୍ପନାଜୱନାନି ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାତି ଅରହତ୍ତଫଲସଦ୍ଧପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୱଜ୍ଜିତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରୂପକୁସଲାନଂ ସୋଠଅସନ୍ନଂ ମଗ୍ଗକୁସଲାନଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ହେଟ୍ଠିମଫଲାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ। ଦ୍ୱାଦସାତି ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକାନଂ ରୂପାରୂପମଗ୍ଗକୁସଲାନଂ ହେଟ୍ଠିମଫଲାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଦ୍ୱାଦସ। ଅଟ୍ଠାତି ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନୱଜ୍ଜିତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରୂପକ୍ରିଯାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଫଲାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅଟ୍ଠ। ଛାତି ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରୂପାରୂପକ୍ରିଯାନଂ ଅରହତ୍ତଫଲସ୍ସଚ ୱସେନ ଛ। ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ସେକ୍ଖାନଞ୍ଚ କାମପୁଞ୍ଞତିହେତୁତୋ ପରଂ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ଅପ୍ପନା ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ୱୀତରାଗାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ତିହେତୁକାମକ୍ରିଯତୋ ପରଂ ଚୁଦ୍ଦସ ଅପ୍ପନା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୧୩୯ ।ସଦ୍ଧଥାପୀତି ଅତିମହନ୍ତାଦିନା ସଦ୍ଧପକାରେନପି। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାର ମନୋଦ୍ୱାରେସୁ। ସଦ୍ଧତ୍ଥାପି ପନ ଅନିଟ୍ଠେ ତିୱା ପାଠୋ। ତେନେୱ ଟୀକାସୁ ସଦ୍ଧତ୍ଥାପୀତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାର ମନୋଦ୍ୱାରେପୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଇଟ୍ଠଂ। କେନ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି। ଲୋକିଯମହାଜନେନ। ତତ୍ଥ ଚ ଅତିଉକ୍କଟ୍ଠେ ଅତିଦୁଗ୍ଗତେଚ ଜନେ ଅଗହେତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମକେନ ମହାଜନେନ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାନଂ ସୁଟ୍ଠୁୱତ୍ଥାନଂ ହୋତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେକୁସଲ ୱିପାକଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦେୱ ଇଟ୍ଠଂନାମ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଅକୁସଲୱିପାକଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦେୱ ଅନିଟ୍ଠଂନାମ। ନ ହି ସକ୍କା ଇଟ୍ଠଂୱା ଅନିଟ୍ଠଂୱା ଆରମ୍ମଣଂ ୱିପାକଚିତ୍ତଂ ୱଞ୍ଚେତୁନ୍ତିଚ। ଅପିଚ ଦ୍ୱାରୱସେନାପି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠତା ୱେଦିତବ୍ବାତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସନ୍ତାନଗତେ ଏକେ କସ୍ମିଂ ରୂପକଲାପେ ୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ରୂପେସୁ କିଞ୍ଚି ଇଟ୍ଠଂ ହୋତି। କିଞ୍ଚି ଅନିଟ୍ଠଂ। କଦାଚି ଇଟ୍ଠଂ ହୋତି। କଦାଚି ଅନିଟ୍ଠଂ, ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଇଟ୍ଠଂ ହୋତି କିଞ୍ଚି ଅନିଟ୍ଠନ୍ତି ଯଥା କିଂସ୍ମିଂଚି ଏକସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ ୱଣ୍ଣୋ ଇଟ୍ଠୋ। ଗନ୍ଧୋ ଅନିଟ୍ଠୋ, ରସୋ ଅନିଟ୍ଠୋ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୋ ଅନିଟ୍ଠୋ, ଖରସମ୍ଫସ୍ସୋ। କିଂସ୍ମିଂଚି ୱଣ୍ଣୋପି ଇଟ୍ଠୋ, ଗନ୍ଧୋପି ଇଟ୍ଠୋ, ରସାଦଯୋ ଅନିଟ୍ଠାଯେୱ। ତଥା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସରୀରଗତେପି ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେ ୱଣ୍ଣୋ ଇଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଗନ୍ଧୋ ଅନିଟ୍ଠୋ। ମତକଣ୍ହସୁନଖସ୍ସ ଉଦ୍ଧୁମାତସରୀରେପି ୱଣ୍ଣୋ ଇଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଗନ୍ଧୋ ଅନିଟ୍ଠୋ। ସୋ ହି ୱଣ୍ଣୋ ଯଦି ନିୱତ୍ଥପାରୁତସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଭୱେଯ୍ୟ। ତଂ ୱତ୍ଥଂ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତୀତି। କଦାଚି ଇଟ୍ଠଂ କଦାଚି ଅନିଟ୍ଠନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନାମ ହେମନ୍ତେ ଇଟ୍ଠୋ ସୁଖୱିପାକସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ। ଗିମ୍ହେ ଅନିଟ୍ଠୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ। ସୀତୁଦକଂ ଗିମ୍ହେ ଇଟ୍ଠଂ। ହେମନ୍ତେ ଅନିଟ୍ଠଂ। ତଥା ସୁଖ ସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱତ୍ଥଂ ପକତିକାଯେ ଇଟ୍ଠଂ ହୋତି। ୱଣଂ ପତ୍ୱା ଅନିଟ୍ଠଂ। ତେନୱା ସଣିକଂ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଇଟ୍ଠଂ, ଗାଳ୍ହଂ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠନ୍ତି। ନୈଟ୍ଠନ୍ତି ଅନିଟ୍ଠଂ। ତସ୍ମିଂ ଅନିଟ୍ଠେ ଇଟ୍ଠେତି ଇଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତେ, କୁସଲୱିପାକାନି ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ ସନ୍ତୀରଣ ତଦାରମ୍ମଣାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସନ୍ତୀରଣ ତଦାରମ୍ମଣାନି ଚେତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାସହଗତାନିଏୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତେନେୱାହ ଅତିଇଟ୍ଠେପନାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅଭିଇଟ୍ଠେତି ସୁୱଣ୍ଣ ରଜତ ମଣିୱଣ୍ଣାଦିକେ ହରିତାଲୱଣ୍ଣାଦିକେ କୋସେଯ୍ୟ ୱତ୍ଥୱଣ୍ଣାଦି କେ ଦେୱଚ୍ଛରାୱଣ୍ଣାଦିକେଚ ଅତିୱିଯ ଲୋକିଯମହାଜନେନ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବେ ଛଳଆରମ୍ମଣେ। ଯସ୍ମା ଚେତ୍ଥ ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣ ସମାଯୋଗୋ ଅକୁସଲକମ୍ମସ୍ସେୱ ୱିପଚ୍ଚନୋକାସୋ ହୋତି। ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମାଯୋଗୋଚ କୁସଲକମ୍ମସ୍ସେୱ, ତସ୍ମା ଅନିଟ୍ଠେ ଅକୁସଲୱିପାକାନେୱ। ଇଟ୍ଠେ କୁସଲୱିପାକାନେୱାତି ଅଯଂ ନିଯମୋ ସିଦ୍ଧୋ। ୱେଦନାନିଯମୋ ପନ ଆଦାସେ ମୁଖନିମିତ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଉସ୍ସାହ ବଲେନ ୱିନା କେୱଲଂ କମ୍ମବଲେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ୱିପାକାନଂ ପରିଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ତଥା ତଥା କପ୍ପେତ୍ୱା ପକପ୍ପେତ୍ୱା ଗହଣା ଭାୱତୋ ଯଥାରମ୍ମଣମେୱ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ୱିପାକାନଂ ଏୱ। ଅଥଖୋ ୱିପଲ୍ଲାସରହିତେ ଖିଣାସୱସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତାନଂ କାମକ୍ରିଯଜୱନାନଂ ୱିଯଥାରମ୍ମଣମେୱ ୱେଦନାଯୋଗୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥାପି ସୋମନସ୍ସସହଗତ କ୍ରିଯଜୱନାୱସାନେ ତିଆଦି। ତତ୍ଥାପୀତି ତେସୁ ୱିପାକେସୁପି। ସୋମନସ୍ସସହଗତ କ୍ରିଯ ଜୱନା ୱସାନେତି ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣାଦିକେ ଅତିଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତାନଂ ସୋମନସ୍ସ ସହଗତ କ୍ରିଯଜୱନାନଂ ଅୱସାନେ। ଉପେକ୍ଖାସହଗତ କ୍ରିଯ ଜୱନା ୱସାନେତି ଅନିଟ୍ଠେ ଇଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତେଚ ପୱତ୍ତାନଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତକ୍ରିଯଜୱନାନଂ ଅୱସାନେ। ଅଯଞ୍ଚ କ୍ରିଯଜୱନାୱସାନେ ତଦାରମ୍ମଣନିଯମୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ କାମାୱଚର ତିହେତୁକ ସୋମନସ୍ସ ସହଗତକ୍ରିଯଦ୍ୱଯଂ ତଦାରମ୍ମଣୱସେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସସହଗତ ୱିପାକାନଂ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯୋତିଆଦି। ଇଦଞ୍ଚ ପକତିନୀହାରେନ ପୱତ୍ତାନଂ କ୍ରିଯଜୱନାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ରୂପେନ ପନ ଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରେନ ପୱତ୍ତାନଂ କ୍ରିଯଜୱନାନଂ ଇଟ୍ଠେପି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାଯୋଗୋ ଅନିଟ୍ଠେପି ସୋମନସ୍ସ ୱେଦନାଯୋଗୋ ହୋତିଯେୱ। ଯଥାହ –

କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ ଅରିଯୋ ହୋତି ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ଇଧାନନ୍ଦ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନାପଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅମନାପଂ। ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନାପାମନାପଂ। ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟନ୍ତି। ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲ ସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟନ୍ତି। ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତୀତି।

ସବ୍ବଂ ଉପରିପଣ୍ଣାସକେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାସୁତ୍ତଂ ଆହରିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନାପଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅମନାପଂ। ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନାପାମନାପନ୍ତି ଏତେନ ଖୀଣାସୱାନଂ କାମକ୍ରିଯଜୱନାନଂ ପକତିନୀହାରେନ ଇଟ୍ଠେ ସୋ ମନସ୍ସଯୋଗୋ ଅନିଟ୍ଠେ ଉପେକ୍ଖା ଯୋଗୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ସୋସଚେ ଆକଙ୍ଖତି ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟନ୍ତି। ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତୀତିଆଦିନା ପନ ତେସଂ ତଥାରୂପେ ଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରେ ସତି ଇଟ୍ଠେପି ଉପେକ୍ଖାଯୋଗୋ ଅନିଟ୍ଠେପିସୋମନସ୍ସ ଯୋଗୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି। ଯଂ ପନ ଖୀଣାସୱାନଂ ସତତୱିହାରସୁତ୍ତେ ଇଧ ଭିକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି। ନ ଦୁମ୍ମନୋ। ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତିଆଦିନା ଛସୁଦ୍ୱାରେସୁ ସୋମନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିପନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ତେସଂ ତଥା ରୂପଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରବାହୁଲ୍ଲୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ୱା ଖୀଣାଲୱାପି ବୁଦ୍ଧରୂପଦସ୍ସନାଦୀସୁ ପଧାନସାରୁପ୍ପଟ୍ଠାନଦସ୍ସନାଦୀସୁ ଚ ସୋମନସ୍ସିତା ହୋନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମା କେୱଲଂ ରାଗାଦିୱତ୍ଥୁ ଭୂତାନି ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାନି ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତିପି ଯୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ। କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯୱା ଫରତି। ଧାତୁତୋୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯୱା ଫରତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତୀତିଆଦିନା ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗନଯେନ ଇଧ ତଥାରୂପୋ ଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରୋ ନାମ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପରେ ପନ ୱଦନ୍ତି-ଖୀଣାସୱା ଯଦା ଦେୱଚ୍ଛରା ୱଣ୍ଣାଦିକଂ ଅତିଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ଆପାତମା ଗଚ୍ଛତି। ତଦା ତତ୍ଥ ଅସୁଭାଯୱାଫରନ୍ତି। ଅନିଚ୍ଚତୋୱା ଉପସଂହରନ୍ତି ତତ୍ଥ ଅନିଟ୍ଠଭୂତଂ ଅସୁଭ ଲକ୍ଖଣଂୱା ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂୱା ଉପେକ୍ଖା କ୍ରିଯ ଜୱନାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ନ ଅତିଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଭୂତଂ ଦେୱଚ୍ଛରାୱଣ୍ଣାଦିକଂ।

ତଥା ଯଦା କୁଥିଭକୁଟ୍ଠସରୀରାଦିକଂ ଅତିଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତି। ତଦା ତତ୍ଥ ମେତ୍ତାଯୱା ଫରନ୍ତି। ଧାତୁତୋୱା ଉପସଂହରନ୍ତି। ତତ୍ଥ

ଇଟ୍ଠଭୂତଂ ଅୱେରତାୱାଦିଲକ୍ଖଣମେୱ ସୋମନସ୍ସକ୍ରିଯଜୱନାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ନ ଅତିଅନିଟ୍ଠଭୂତଂ କୁଧିତ କୁଟ୍ଠସରୀରାଦିକଂ। ତସ୍ମା ତାନି ଜୱନାନି କାମୱିପାକାନିୱିଯ ସବ୍ବଦାପି ଆରମ୍ମଣାନୁରୂପମେୱ ୱେଦନାଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି। ତଂ ନଯୁଜ୍ଜତି। ନ ହି ତାନି ଲକ୍ଖଣାନି ଦେୱଚ୍ଛରାୱଣ୍ଣାଦୀହି ୱିନା ୱିସୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତେହି ପନ ସହେୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଥା ଆନିସଂସଦସ୍ସନେନ ଭାୱନାଯ ପୁଞ୍ଞାପରିଯୱିସେସଦସ୍ସନେନଚ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ଅତି ଅନିଟ୍ଠେସୁପି ସୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ଯଥାଚ ମହା ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତାଦସ୍ସନେନ ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନେନଚ ଅନିଟ୍ଠଭୂତେପି ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲିକପେତରୂପେ ସୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତା। ଯଥା ଚ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ତଥାରୂପେନ ଚିତ୍ତାଭି ସଙ୍ଖାରେନ କୁଟ୍ଠିନୋ ହତ୍ଥତୋ ଲଦ୍ଧେ ଅନିଟ୍ଠଭୂତେ ପୂତିକୁମ୍ମାସେପି ସୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ଏୱମେୱଂ ଇଧପି ଅସୁଭଫରଣାଦିକୋ ଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅତିଇଟ୍ଠେ ଉପେକ୍ଖାଜୱନାନଂ ଅତିଅନିଟ୍ଠେଚ ସୋମନସ୍ସଜୱନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହି ଆରମ୍ମଣାନଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଭାୱୋନାମ ଲୋକିଯମହାଜନାନଂ ଇଚ୍ଛାୱସେନ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅଗମ୍ଭୀରୋ ୱିପଲ୍ଲାସଧମ୍ମାନଂ କିଲେସାନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁଭୂତୋ। ଯଥାହ-ତତ୍ଥ କତମଂ ରୂପଂ ହୀନଂ। ଯଂ ରୂପଂ ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଉଞ୍ଞାତଂ ଅୱଞ୍ଞାତନ୍ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ହି ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନନ୍ତି ଏତେନ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମାନଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଭାୱୋ ନାମ ଲୋକିଯମହାଜନ ସମ୍ମୁତିଯା ସିଦ୍ଧୋତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଯଞ୍ଚ ଅପ୍ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସାନଂ ଲୋକିଯମହାଜନାନଂ ଦେୱଚ୍ଛରାୱଣ୍ଣା ଦୀସୁ ଅତି ଇଟ୍ଠେସୁ ଅତିଇଟ୍ଠାକାରତୋ ଗହଣଂ। ଯଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣା ଦୀସୁ ଅତିଇଟ୍ଠେସୁ ଅନିଟ୍ଠାକାରତୋ ଗହଣଂ। ତଦୁଭଯଂପି ତେସଂ ୱିପଲ୍ଲାସୱସେନେୱ ହୋତି। ଯଂପନ ପଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ଦେୱଚ୍ଛରାୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ଅନିଟ୍ଠାକାରତୋ ଗହଣଂ। ଯଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ଅତିଇଟ୍ଠାକାରତୋ ଗହଣଂ। ତଦୁଭଯଂପି ପଞ୍ଞାବଲେନେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

[୧୩୪] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କୁସଲାକୁସଲାନଂ ପନ ଅପ୍ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସେସୁ ସନ୍ତାନେସୁ ପୱତ୍ତିଯା ଅତିଇଟ୍ଠେପି ଇଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତଅନିଟ୍ଠାକାରତୋ ଅନିଟ୍ଠେପି ଇଟ୍ଠୈଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତାକାରତୋ ଗହଣଂ ହୋତୀତି'' ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଖୀଣାସୱାନଂ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସାଭାୱେନ କ୍ରିଯଜୱନାନିପି ଯଥାରମ୍ମଣମେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବମେୱ।

ଯେ ହି ତେ ଧମ୍ମ ଚକ୍ଖୁରହିତା ହୋନ୍ତି। ତେଯେୱ ୱିପଲ୍ଲାସ ୱସେନ ଚିତ୍ତୱସାନୁଗା ଆରମ୍ମଣୱସାନୁଗାଚ ହୋନ୍ତୀତି କୁସଲା କୁସଲାନିଯେୱ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଯଥାରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ନ ପନ କ୍ରିଯ ଜୱନାନି। ନ ହି ଖୀଣାସୱା ଲୋକିଯମହାଜନସମ୍ମତେସୁ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ଚିତ୍ତୱସାନୁଗା ଆରମ୍ମଣୱସାନୁଗାଚ ହୋନ୍ତୀତି। ଯଥାହ –

ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଚ ମନୋରମା;

ଇଟ୍ଠଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠାଚ, ନ ପୱେଧେନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାତି।

ତସ୍ମା ସୋମନସ୍ସ କ୍ରିଯ ଜୱନାନନ୍ତରଂପି ତଦାରମ୍ମଣାନି ସୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖା ୱେଦନାଯୁତ୍ତାନି ଏୱ ସିଯୁଂ। ତଥା ଉପେକ୍ଖାକ୍ରିଯଜୱନାନନ୍ତରଂପୀତି। ମୂଲଟୀକାଯଂ ପନେତ୍ଥ ପଟ୍ଠାନେ-କୁସଲାକୁସଲେ ନିରୁଦ୍ଧେ ୱିପାକୋ ତଦାରମ୍ମଣତାଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି କୁସଲକୁସଲାନନ୍ତରଂ ଏୱ ତଦାରମ୍ମଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଅବ୍ଯାକତାନନ୍ତରଂ ନଚ କତ୍ଥଚି କ୍ରିଯାନନ୍ତରଂ ତଦାରମ୍ମଣସ୍ସ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ସତି। ୱିଜ୍ଜମାନେଚ ତସ୍ମିଂ ଅୱଚନେ କାରଣଂନତ୍ଥି। ଭୱଙ୍ଗଞ୍ଚନାମେତଂ ନଦିସୋତୋୱିଯ ପଟିସୋତଗାମିନାୱଂ ସୱିପ୍ଫାରିକଂ ଏୱଜୱନଂ ଅନୁବନ୍ଧତୀତି ଯୁତ୍ତଂ। ନ ପନ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୱତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସନ୍ତୱୁତ୍ତିକ୍ରିଯଜୱନଂ। ତସ୍ମା କ୍ରିଯଜୱନାନନ୍ତରଂ ତଦାରମ୍ମଣୱିଧାନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଟ୍ଠାନେ ପନ କୁସଲତ୍ତିକେ ପଞ୍ହା ୱାରେ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯୱିଭଙ୍ଗେ ତୀସୁ ଅବ୍ଯାକତପଦାୱସାନୱାରେସୁ ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ତଦାରମ୍ମଣମେୱ ପଧାନଂ ହୋତି। ନ କୁସଲା କୁସଲଜୱନଂ। ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁପି ୱାରେସୁ ସେକ୍ଖାୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନାୱା କୁସଲଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱିପସ୍ସନ୍ତି କୁସଲଂ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୀତିଆଦିକଂ ୱତ୍ୱା ପୁନଚ କୁସଲେ ନିରୁଦ୍ଧେ ଅକୁସଲେ ନିରୁଦ୍ଧେ ୱିପାକୋ ତଦାରମ୍ମଣତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରହତୋ ପନ ଜୱନଂପି ତଦାରମ୍ମଣଂପି ପଧାନ ମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅରହା କୁସଲଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସତି ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ନପନ ୱୁତ୍ତଂ କ୍ରିଯାବ୍ଯାକତେ ନିରୁଦ୍ଧେ ୱିପାକୋ ତଦାରମ୍ମଣତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଯଦି ଚେତଂ ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ଯ ତଦାରମ୍ମଣମେୱ ପଧାନଂ କତଂନାମ ସିଯା। ଅୱୁତ୍ତେପିଚ ତସ୍ମିଂ ୱିପସ୍ସତୀତି ଇମିନା ତଦାରମ୍ମଣଂପି ଗହିତମେୱ ହୋତୀତି। ତସ୍ମା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ପଟ୍ଠାନେ କୁସଲା।ଲ। ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି କୁସଲାକୁସଲାନନ୍ତରମେୱ ତଦାରମ୍ମଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଅବ୍ଯାକତାନନ୍ତରନ୍ତିଚ। ୱିଜ୍ଜମାନେଚ ତସ୍ମିଂ ଅୱଚନେ କାରଣଂ

ନତ୍ଥୀତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯୱିଭଙ୍ଗେସୁ ପନ କୁସଲଂ ୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅକୁସଲଂ ୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସ କ୍ରିଯଂ ୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସାତିଚ ୱିପାକଧମ୍ମଧମ୍ମା ଖନ୍ଧା ୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ନେୱୱିପାକ ନାୱିପାକଧମ୍ମଧମ୍ମା ଖନ୍ଧା ୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସାତିଚ ଏୱମାଦିନା କ୍ରିଯଜୱନାନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗେନ ସହ ତଦାରମ୍ମଣସ୍ସପି ୱୁଟ୍ଠାନନାମେନ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ସତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ନ କତ୍ଥଚି କ୍ରିଯାନନ୍ତରଂ ତଦାରମ୍ମଣସ୍ସ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ସତୀତି। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ନଚ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୱ ତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତୁୱିପି କ୍ରିଯଜୱନଂ ସୱିପ୍ଫାରିକଂ ନ ହୋତି। କୁସଲଜୱନସ୍ସ ୱିଯ ତସ୍ସପି ଓଳାରିକକାଯୱଚୀ ପଯୋଗସମୁଟ୍ଠା ପନତୋତି।

[୧୩୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଟୀକାୱାଦସ୍ସ ଉତ୍ତରଂ ୱଦନ୍ତେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯଦି ଅବ୍ଯାକତା ନନ୍ତରଂପି ତଦାରମ୍ମଣଂ ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ଯ। ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ୱୋଟ୍ଠବ୍ବନା ନନ୍ତରଂପି ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯୁନ୍ତି କ୍ରିଯଜୱନାନନ୍ତରଂ ତଦା ରମ୍ମଣଂ ନ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ପଟ୍ଠାନେ ଇମସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତେ ଇଦଂନାମ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯୁନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତଂନାମ ଅତ୍ଥି। ନ ଚ ଅରହା କୁସଲଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସତୀତିଆଦିନା ୱିପସ୍ସନାଚାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣ ୱାରପସଙ୍ଗୋ ଅତ୍ଥୀତି। ଦୋମନସ୍ସାଲ। ଉପେକ୍ଖା ସହଗତାନେୱ ଭୱନ୍ତି। ନ ସୋମନସ୍ସସହଗତାନି। କସ୍ମା, ସୋମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ତେନେୱ ହି ପଟ୍ଠାନେ ତେସଂ ଇତରୀତରାନନ୍ତରପଚ୍ଚଯତା ନୱୁତ୍ତାତି। ଏତ୍ଥଚ କ୍ରିଯଜୱନ ଦୋମନସ୍ସଜୱନାନ ମେୱ ଅନନ୍ତରଂ ତଦାରମ୍ମଣ ନିଯମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଥେରେନ ଇତରେସଂ କୁସଲାକୁସଲଜୱନାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ପନ ତାଦିସୋ ନିଯମୋ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ କାମକୁସଲାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଲୋଭମୂଲାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମୋହମୂଲାନନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଜୱନାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ଆରମ୍ମଣାନୁରୂପଂ ସବ୍ବାନି ତଦାରମ୍ମଣାନି ଭୱଙ୍ଗାନି ଚ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ପନ ଅକୁସଲଜୱନାନନ୍ତରଂ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଅହେତୁକମେୱ। ଦ୍ୱିହେତୁକଜୱନାନନ୍ତରଂ ଦ୍ୱିହେତୁକମେୱ। ତିହେତୁକଜୱନାନନ୍ତରଂ ତିହେତୁକମେୱାତି ଅଯଂ ଯେଭୁଯ୍ଯନିଯମୋ। ଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱିହେତୁକାନିୱା ତିହେତୁକାନିୱା କୁସଲଜୱନାନି ବହୁଲଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ କଦାଚି ଅକୁସଲଜୱନେସୁ ଜୱିତେସୁ ଅକୁସଲାନନ୍ତରଂପି ଦ୍ୱିହେତୁକାନିୱା ତିହେତୁକାନିୱାତଦାରମ୍ମଣାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯସ୍ସ ଅକୁସଲଜୱନାନି ବହୁଲଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ କଦାଚି ଦ୍ୱିହେତୁକେସୁୱା ତିହେତୁକେସୁୱା କୁସଲଜୱନେସୁ ଜୱିତେସୁ କୁସଲାନନ୍ତରଂପି ଅହେତୁକତଦାରମ୍ମଣାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟ୍ଠାନେ-ଅହେତୁକେ ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚତୋାଲ। ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କୁସଲାକୁସଲେ ନିରୁଦ୍ଧେ ସହେତୁକୋ ୱିପାକୋ ତଦା ରମ୍ମଣତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅହେତୁକୋ ୱିପାକୋ ତଦାରମ୍ମଣତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଏକାନିହି ତଦାରମ୍ମଣାନିନାମ ପଟିସନ୍ଧିଜନକେନ ଏକେନ କମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନିପି ନାନାୱୀଥୀସୁ ନାନାପ୍ପକାରାନି ହୋନ୍ତି। ପୱତ୍ତି ୱିପାକଜନକେହି ପନ ନାନାକମ୍ମେହି ନିବ୍ବତ୍ତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଦୋମନସ୍ସାନନ୍ତରଂ ସୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା। ସୋମନସ୍ସପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସାତି ଚତୂସୁ ସୋମନସ୍ସମହା ୱିପାକେସୁ ଏକମେକେନ ଗହିତ ପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ। ତଦାରମ୍ମଣସମ୍ଭୱୋତି ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି କାରଣଂ। ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି ଯେୱୱା। ଯଂକିଞ୍ଚୀତି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଭୂତେସୁ ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି। ପରିଚିତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେଯେୱ ତଙ୍ଖଣତୋ ପୁରିମଖଣେସୁ ଗହଣ ବହୁଲତା ୱସେନ ପରିଚିତଂ। ଅଭିଣ୍ହସେୱିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣନ୍ତି ପରିତ୍ତଧମ୍ମଭୂତଂ ଆରମ୍ମଣଂ। ଆରବ୍ଭାତି ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା। ଉପେକ୍ଖାସହଗତ ସନ୍ତୀରଣନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଉପେକ୍ଖାସହଗତସନ୍ତୀ ରଣେସୁ ଇଟ୍ଠେ କୁସଲୱିପାକଂ ଅନିଟ୍ଠେ ଅକୁସଲୱିପାକଂ ଉପେକ୍ଖା ସହଗତ ସନ୍ତୀରଣଂ। ଯେସଂ ପନ ପକତିଯା ଇତରାନି ଚତ୍ତାରି ଉପେକ୍ଖାସହଗତ ୱିପାକାନି ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତେସଂ ତାନିପି ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ନହୋନ୍ତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବାନି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୱାଦେ ଯେଭୁଯ୍ଯନିଯମସୋତେ ପତିତତ୍ତା ଅକୁସଲଜୱନାନୁରୂପଂ ଅହେତୁକଂ ଉପେକ୍ଖା ସନ୍ତୀରଣ ଦ୍ୱଯ ମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ହି ପରତୋ ଥେରୱାଦାନଂ ୱିଚାରିତଟ୍ଠାନେ ଅକୁସଲଜୱନାନନ୍ତରଂ ଅହେତୁକ ତଦାରମ୍ମଣ ମେୱ ଦୀପେନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଥେରୱାଦସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣୱାଦଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯଦା କୁସଲଜୱନାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅକୁସଲଂ ଜୱତି, ତଦା କୁସଲାୱସାନେ ଆଚିଣ୍ଣ ସଦିସମେୱ ଅକୁସଲାୱସାନେ ସହେତୁକଂ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଦାରମ୍ମଣେଚଯୁତ୍ତେ ଏତଂପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଛପି ଉପେକ୍ଖାସହଗତୱିପାକାନି ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ହୋନ୍ତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଉପେକ୍ଖାପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ତାୱ ଅତିମହନ୍ତାତି ୱିଭୂତେସୁପି ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ଅଭିଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେସୁ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ତଦାରମ୍ମଣସମ୍ଭୱୋ ନତ୍ଥୀତି ଦୋମନସ୍ସ ଜୱନାନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗପାତୋୱ ହୋତି। ସୋମନସ୍ସପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ପନ ସବ୍ବେସୁପି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଭୂତେସୁ ମହନ୍ତେସୁ ଅୱିଭୂତେସୁଚ ଛଳାରମ୍ମଣେସୁ ଦୋମନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ନେୱ ତଦାରମ୍ମଣସମ୍ଭୱୋ ଅତ୍ଥି। ନଚମୂଲଭୱଙ୍ଗ ସମ୍ଭୱୋତି କତ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସାନନ୍ତରଂ ଛସୁ ଉପେକ୍ଖାସହଗତୱିପାକେସୁ ଯଥାରହଂ ଏକଂ ଆଗନ୍ତୁକ ଭୱଙ୍ଗଭାୱେନ ପୱତ୍ତତି। ତଥା ତସ୍ସେୱ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ଅତିଇଟ୍ଠଭୂତେସୁ ଅତିମହନ୍ତେସୁ ଅତିୱିଭୂତେସୁଚ ଛଳାରମ୍ମଣେସୁୱା ମହଗ୍ଗତପଞ୍ଞତ୍ତୀସୁୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସାତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ଅଭିଧମ୍ମେ ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁୱା ପନ ପଠମ ସମନ୍ନାହାରୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହାହତ୍ଥିପଦୋପମ ସୁତ୍ତେଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତି କଞ୍ଚେୱ ଆୱୁସୋ ଚକ୍ଖୁ ଅପରିଭିନ୍ନଂ ହୋତି। ବାହିରାଚ ରୂପାଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନୋଚ ତଜ୍ଜୋ ସମନ୍ନାହାରୋ ହୋତି। ନେୱ ତାୱ ତଜ୍ଜସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଭାଗସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ହୋତି। ଯତୋଚ ଖୋ ଆୱୁସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଞ୍ଚେୱ ଚକ୍ଖୁ ଅପରିଭିନ୍ନଂ ହୋତି। ବାହିରାଚ ରୂପା ଆପାତ ମାଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଜ୍ଜୋଚ ସମନ୍ନାହାରୋ ହୋତି। ଏୱଂ ତଜ୍ଜସ୍ସ

ୱିଞ୍ଞାଣଭାଗସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ହୋତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଞ୍ଚେୱ ଆୱୁସୋ ସୋତଂ।ଲ। ଘାନଂ।ଲ। ଜିୱ୍ହା।ଲ। କାୟୋ।ଲ। ମନୋ ଅପରିଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ବାହିରାଚ ଧମ୍ମା ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନୋଚ ତଜ୍ଜୋ ସମନ୍ନାହାରୋ ହୋତି। ନେୱ ତାୱ ତଜ୍ଜସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଭାଗସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ହୋତି। ଯତୋଚ ଖୋ ଆୱୁସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୋଚେୱ ମନୋ ଅପରିଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ବାହିରାଚ ଧମ୍ମା ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଜ୍ଜୋଚ ସମନ୍ନାହାରୋ ହୋତି। ଏୱଂ ତଜ୍ଜସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଭାଗସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ୱୀଥିଚିତ୍ତାନିନାମ ଆୱଜ୍ଜନେନୱିନାନୌପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସଚେ ଆୱଜ୍ଜନେନ ଧମ୍ମତୋୱା କାଲଭୋୱା ଯଂଯଂ ନିୟମେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜିତଂ ହୋତି। ତଂ ତଦେୱ ତାନିପି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଯଦି ଅନିୟମେତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଆୱଜ୍ଜିତଂ ହୋତି। ତାନିପି ଆୱଜ୍ଜି ତପ୍ପକାରମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ନ ପନ ଏକାୱଜ୍ଜନ ୱୀଥିଯଂ ସବ୍ବାନି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଆୱଜ୍ଜନେନୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂୱା ଧମ୍ମତୋୱା କାଲତୋୱା ଭିନ୍ନା ଲମ୍ବଣାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ସିୟା। ଯଦି ଚେ ତଂ ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ଏକୱୀଥିଯଂ ଆଦିମ୍ହି ଆୱଜ୍ଜନେନ ଆୱଜ୍ଜିତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ପରିଚିତପୁବ୍ବଂ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ସତି ନିରାୱଜ୍ଜନଂନାମ ଏତଂ ସିୟା। ଆୱଜ୍ଜନାଦୀହିଚ ସଦ୍ଧିଂ ଧମ୍ମତୋ କାଲତୋ ଚ ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣଂନାମ ସିୟାତି। ସଚ୍ଚଂ, ଯଥା ପନ ମଗ୍ଗୱୀଥିଯଂ ଗୋତ୍ରଭୁୱୋଦାନାନି ଫଲସମାପତ୍ତିୱୀଥିଯଂ ଫଲାନି ନିରୋଧତୋ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସଚ ଫଲଚିତ୍ତଂ ନିରାୱଜ୍ଜନମେୱ ହୋନ୍ତି ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣଞ୍ଚ। ଏୱମେତସ୍ସପି ନତ୍ଥି ନିରାୱଜ୍ଜନତାୟ ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତାୟଚ ଦୋସୋତି। ଯଞ୍ଚ ଏକସ୍ମିଂଭୱେ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିୟା ସହ ଧମ୍ମତୋଚ ଆରମ୍ମଣ ତୋଚ ଅଭିନ୍ନତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ମୂଲଭୱଙ୍ଗଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ନତ୍ଥି ଦୋସୋତି। ତମନନ୍ତରିତ୍ୱାତି ତଂ ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତନୋ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା। ୱଦନ୍ତି ଆଚରିୟା। ପାଠଇଯଂ ପନ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂଚ ଏତଂ ୱିଧାନଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କାମାୱଚରଜୱନାୱସାନେଯେୱ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ନ ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରଜୱନାୱସାନେ। କସ୍ମା ଇତି ଚେ। କାମାୱଚର ଜୱନାନଂ ଏୱ ସୱିପ୍ଫନ୍ଦନତ୍ତା। ଇତରେସଞ୍ଚ ଅୱିପ୍ଫନ୍ଦନତ୍ତା।

[୧୩୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''କାମତଣ୍ହା ନିଦାନ କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା''ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅକାରଣଂ।

ଅପିଚ ଅଭିଞ୍ଞାୱଜ୍ଜିତାନି ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରଜୱନାନି ଅପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାନି ହୋନ୍ତି। ତଦାରମ୍ମଣାନି ପନ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାନେୱାତି ନତେସଂ ଅୱସାନେ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି ପସଙ୍ଗୋ ଅତ୍ଥି। ଅଭିଞ୍ଞାଜୱନାନିଚ କାନିଚି ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାନିପି ସନ୍ତତରାନି ହୋନ୍ତୀତି ତେସଂପି ଅୱସାନେ ତଦୁପ୍ପତ୍ତି ନତ୍ଥିଯେୱାତି।

[୧୩୭] ଏତେନ

ଅଜନକତ୍ତା ଜନକ ସମାନତ୍ତାଭାୱତୋତିଆଦିପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

କାମାୱଚରସତ୍ତାନଂଏୱ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ନ ରୂପାରୂପସତ୍ତାନଂ। ନ ହି ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାନଂପି କାମାୱଚରଜୱନାନଂ ଅୱସାନେ ତଦାରମ୍ମଣୁପ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥି। ତଦାରମ୍ମଣୂପ ନିସ୍ସୟସ୍ସ କାମ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ମହଗ୍ଗତ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଚ ସନ୍ତ ତରସ୍ସ ତଦାରମ୍ମଣ କିଚ୍ଚା ଭାୱତୋତି। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣ ସୋତ ୱିଞ୍ଞାଣାନି ପନ ରୂପସତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁସୋତେନ୍ଦ୍ରିୟ ପୱତ୍ତିଆନୁଭାୱତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନସନ୍ତୀରଣାନିଚ ଦ୍ୱାରୱୀଥିଭେଦେ ଚିତ୍ତନିୟମସିଦ୍ଧିତୋ ରୂପସଭେସୁ ପୱତ୍ତନ୍ତି ଯେୱାତି। କାମାୱଚରଧମ୍ମେସ୍ୱେୱ ଆରମ୍ମଣଭୂତେସୁ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମେସୁ। ଏକନ୍ତପରିତ୍ତାରମ୍ମଣତ୍ତା ତଦାରମ୍ମଣାନଂ। ତେସଂ ପନ ଏକନ୍ତପରିତ୍ତା ରମ୍ମଣଭାୱେ କାରଣଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱାତି।

[୧୩୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଅପରିଚିତତ୍ତା''ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅକାରଣଂ।

ଚିତ୍ତଞ୍ହି ନାମ ୱିକପ୍ପବଲେୱା ଅପ୍ପନାପତ୍ତଭାୱନାକମ୍ମୱିସେସେ ୱା ସତି ନିବ୍ବାନେ ୱିୟ ଅପରିଚିତେପି ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତତିଯେୱାତି।

[୧୩୯] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କାମତଣ୍ହାଯତ୍ତକମ୍ମଜନିତତ୍ତାପୀ''ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ହେଟ୍ଠା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ କିଂୱା ଏତାୟ ଯୁତ୍ତିଚିନ୍ତାୟାତି ୱତ୍ୱା

ସବ୍ବାନି ୱିଭାୱନିଯଂ ୱୁତ୍ତ କାରଣାନି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି।

କାମେ ଜୱନ ସତ୍ତାଲମ୍ବଣାନଂ ନିଯମେସତୀତି କାମଭୂମିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ଜୱନାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣାନଞ୍ଚ ୱସେନ ତିୱିଧେ ନିଯମେ ସତି। ୱିଭୂତେ ତିମହନ୍ତେଚ ତଦାରମ୍ମଣମୀରିତନ୍ତି ଏତେନ ତଦାରମ୍ମଣଂନାମ ପୱତ୍ତମାନଂ ୱିଭୂତାରମ୍ମଣେୱା ଅତିମହନ୍ତାରମ୍ମଣେ ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଅଯମେୱ ନିଯମୋ ଦସ୍ସିତୋ। ନ ପନ ଯତ୍ଥ ତଦା ରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତତି। ଏତଦେୱ ୱିଭୂତଞ୍ଚ ଅତିମହନ୍ତଞ୍ଚ ନାମାତି ନିଯମୋ। ତସ୍ମା ଉଠଆରକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ସୁୱିସଦୱତ୍ଥୁକାନଂ ରୂପବ୍ରହ୍ମାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାୱୀଥିଯୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱିଭୂତାରମ୍ମଣାଏୱ ଅତିମହନ୍ତା ରମ୍ମଣାଏୱଚ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। କେଚି ପନ ଇମମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ରୂପାରୂପଭୂମୀସୁ ୱିଭୂତାରମ୍ମଣୱୀଥିଯୋ ଅତିମହନ୍ତାରମ୍ମଣୱୀଥିଯୋଚ ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। [ତଦାରମ୍ମଣନିଯମୋ]।

୧୪୦।ଜୱନେସୁଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ପନ ସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ଛକ୍ଖତ୍ତୁ ମେୱୱା ଜୱନ୍ତି। ପକତିକାଲେପି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱେ ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ହି ପକତିକାଲେ ଆରମ୍ମଣଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନେଏୱ କାମାୱଚରଜୱନାନଂ ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୱତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି। କେଚି ପନ ଛକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଇଦଂ ମୁଚ୍ଛାକାଲୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି। ମନ୍ଦୱତ୍ତିଯନ୍ତି ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣାତୀତକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଇତରକାଲେସୁଚ ମୁଦୁତରଭାୱେନ କେନଚି ଉପଦ୍ଦୁତ ଭାୱେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଭାୱେନଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ତନ୍ନିସ୍ସିତାନଂ ଜୱନାନଂ ମନ୍ଦୀଭୂତୱେଗତା ୱସେନ ପୱତ୍ତିକାଲେ। ମରଣକାଲାଦୀସୂତି ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ମୁଚ୍ଛାକାଲେ ୱିସଞ୍ଞିଭୂତ କାଲେ ଅତିତରୁଣକାଲେଚ, ତତ୍ଥ ମୁଚ୍ଛାକାଲୋନାମ ଅସଯ୍ହ ରୂପେହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି ଅତିଭୂତାନଂ ଅଧିମତ୍ତତୋ କରଜକାଯସ୍ସ ୱିହଞ୍ଞପ୍ପୱତ୍ତିକାଲୋ। ୱିସଞ୍ଞି ଭୂତକାଲୋନାମ ପୀତିୱେଗେନୱା ନିଦ୍ଦାଭିଭୂତତାଯୱା ଯକ୍ଖଗହଣେନୱା ସୁରାମଦାଦି ୱସେନୱା ପକତିସଞ୍ଞାଯ ୱିଗତକାଲୋ। ଅତିତରୁଣକାଲୋନାମ ଗବ୍ଭଗତସ୍ସୱା ସମ୍ପତିଜାତସ୍ସୱା ଦାରକସ୍ସ ଅଡ୍ଢତ୍ତ ୱତ୍ଥୂନଂ ଅତିମୁଦୁକାଲୋ। ତାଦିସେସୁ ହି କାଲେସୁ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଛଦ୍ୱାରିକୱୀଥିଯୋ ପୱତ୍ତମାନାପି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପରିପୁଣ୍ଣଜୱନୱାରା ନ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଦ୍ୱତ୍ତିୱୋଟ୍ଠବ୍ବନିକାୱା ଚତୁପଞ୍ଚଜୱନିକାଏୱୱା ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଦ୍ୱତ୍ତିୱୋଟ୍ଠବ୍ବନିକୱାରା ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ଚତୁପଞ୍ଚ ଜୱନିକୱାରା ମୂଲଟୀକାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ପଞ୍ଚୱାରମେୱାତି ଇଦଂ ପନ ମରଣା ସନ୍ନକାଲୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନମୁଚ୍ଛାକାଲାଦିୱସେନ। ତଞ୍ଚ ଖୋପାକତିକସତ୍ତାନଂ ୱସେନେୱ। ଯେ ପନ ଝାନସମନନ୍ତରଂୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣ ସମନନ୍ତରଂୱା ଅଭିଞ୍ଞାସମନନ୍ତରଂୱା ଚୱନ୍ତିୱା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତିୱା। ତେସଂ ଝାନାଦୀନିଯେୱ ପଞ୍ଚୱାରତୋ ଅଧିକାନିୱା ଊନାନିୱା ମରଣା ସନ୍ନଜୱନାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଉପରି ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ଆୱିଭୱିସ୍ସତୀତି। ଭଗୱତୋ ପନ ଯମକପାଟିହାରିଯ କାଲାଦୀସୂତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେସଂପି ମହାମୋଗ୍ଗଲାନତ୍ଥେରାଦୀନଂ ଏୱରୂପୋ ଲହୁପ୍ପୱତ୍ତିକାଲୋ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଅଯଂ ପନ ମତ୍ଥକପତ୍ତା ୱସୀ ଭଗୱତୋ ଯମକପାଟିହାରିଯେ ଲବ୍ଭତି। ଅଞ୍ଞେସଂୱା ଏୱରୂପେ କାଲେତି। ସକଲେନ ପନ ୱାକ୍ୟେନ ଥପେତ୍ୱା ଯମକପାଟିହାରିଯସଦିସଂ ଲହୁକ ପୱତ୍ତିକାଲଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ ଭଗୱତୋପି ଛୱା ସତ୍ତୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଚିତ୍ତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଚିତ୍ତାନି ଭୱନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥପି ଭଗୱତୋପି ଲହୁକପ୍ପୱତ୍ତିଯଂ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଚିତ୍ତାନି ଭୱନ୍ତି। ଲହୁକତରପୱତ୍ତିଯଂ ଚତ୍ତାରୀତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଭଗୱତୋ ଚତ୍ତାରି ଅଞ୍ଞେସଂ ପଞ୍ଚପୀତି ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ଭଗୱା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋଦକ ଧାରାଦୀନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାଟିହାରିଯାନଂ ପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ପଠମଂ ତେଜୋକସିଣେ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ତତୋ ଦ୍ୱେ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖି। ତତୋ ଉପରିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତୂତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ କସିଣେ ଅଭିଞ୍ଞଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଭିଞ୍ଞାୱସେନ ଉପରିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି। ତତୋ ଆପୋକସିଣେ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ତତୋ ଦ୍ୱେ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖି। ତତୋ ହେଟ୍ଠିମକାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତୂତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ କସିଣେ ଅଭିଞ୍ଞଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଭିଞ୍ଞାୱସେନ ହେଟ୍ଠିମ କାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସେସଯମକେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥଚ ଲହୁକପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଇଚ୍ଛିତତ୍ତା ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱାରା ଚତୁପଞ୍ଚଜୱନିକାଏୱ ଭୱନ୍ତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ଚ ଜୱନୱାରାନଂ ଅନ୍ତରା ଦ୍ୱେ ଏୱ ଭୱଙ୍ଗାନି ଭୱନ୍ତି। ତାନିଚ ଦ୍ୱେ ପାଟିହାରିଯାନି ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ପୱତ୍ତାନି ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀତି। ଏତରହି ପନ କେଚି ଆଦିକମ୍ମିକଜ୍ଝାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେସୁପି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚୱାଜୱନାନି ୱଦନ୍ତି। ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି ଯୋଗକମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ଆଦିମ୍ହି ନିଯୁତ୍ତସ୍ସ। ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅପ୍ପନା ପଠମକପ୍ପନା। ତସ୍ସଂ ପଠମକପ୍ପନାଯଂ। ଆଦିକମ୍ମିକଅପ୍ପନାୱୀଥିଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦା ହି ସବ୍ବାନିପି ମହଗ୍ଗତଜୱନାନି ପୁନ ଆସେୱନାଭାୱତୋ ପରିଦୁବ୍ବଲାନି ହୋନ୍ତୀତି ଏକୱାରମେୱ ଜୱନ୍ତୀତି। ଅଭିଞ୍ଞାଜୱନାନି ପନ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନାଦି। କିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିଯାଏୱ ପଯୁତ୍ତାନୀତି କିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ପରଂ କତ୍ତବ୍ବାଭାୱତୋ ଆଦିକମ୍ମିକକାଲେପି ୱସୀଭୂତକାଲେପି ଏକୱାରମେୱ ଜୱନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଜୱନାନିଚ ସବ୍ବଦାପୀତି। ଯଥାଚ ଅଭିଞ୍ଞାଜୱନାଦି ଏୱଂ ମଗ୍ଗଜୱନାନିପି ତଂ ତଂ କିଲେସପ୍ପହାନକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ପରଂ

କଓଢ୍ଵା ଭାୱତୋ ଏକୱାରମେୱ ଜୱନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରୋ ପନ ାଲ। ଏକ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକାୱାତି। ଅଥୱା, ମଗ୍ଗଚେତନାଯ ଅନନ୍ତରିକଫଲତ୍ତା ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନେଯେୱ ମଗ୍ଗେ ଫଲସ୍ସୱାରୋ ଆୱତୋତି ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ ପୁନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଓକାସୋତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରୋ ପନ ାଲ। ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକାୱାତି। ଜୱନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପକତିଯା ସତ୍ତକ୍ଖୁପରମତ୍ତା ମନ୍ଦସ୍ସ ପଞ୍ଚମଂ ଉପ୍ପନ୍ନମଗ୍ଗତୋ ପରଂ ଦ୍ୱେ ଫଲଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତିକ୍ଖସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଂ ଉପ୍ପନ୍ନମଗ୍ଗତୋ ପରଂ ତୀଣୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତୋ ପରଂ ାଲ। ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ନିରୋଧସମାପତ୍ତିକାଲେ ପନ ପୁବ୍ବଭାଗେଯେୱ ତାଦି ସସ୍ସ ପଯୋଗାଭିସଙ୍ଖାରସ୍ସ କତତ୍ତା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱାରାନଂ ଉପରି ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ନିରୋଧ ାଲ। ଜୱତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠ ନିଦ୍ଦେସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକଂୱା ଦ୍ୱେୱା ଚିତ୍ତୱାରେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଚିତ୍ତକୋ ହୋତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପଜୱନନ୍ତି ଅନାଗାମିନୋ କୁସଲଭୂତଂ ଅରହତୋ କ୍ରିଯଭୂତଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା ଯତନ ଜୱନଂ। ୱୁଟ୍ଠାନକାଲେଚ ନିରୋଧସ୍ସ ନିସନ୍ଦମତ୍ତତ୍ତା ଏକୱାରମେୱ ୱଜନଂ ପୱତ୍ତତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାନକାଲେଚାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅନାଗାମି ଫଲଂୱା ଅରହତ୍ତଫଲଂୱାତି ଅନାଗାମିଫଲେୱା ଅରହତ୍ତଫଲେୱା। ଭାୱେନ ଭାୱଲକ୍ଖଣେ ହେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ତେନାହ ନିରୁଦ୍ଧେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାପି ସମାପତ୍ତିୱୀଥିଯନ୍ତି ଝାନସମାପତ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ସକଲାଯପି ସମାପତ୍ତିୱୀଥିଯଂ। ଭୱଙ୍ଗସୋତୋୱିଯ ୱୀଥିନିଯ ମୋ ନତ୍ଥୀତି ଇଦଂ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭୂତକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକତା ଧିକାରସ୍ସ ପନ ଝାନସମାପତ୍ତିଯଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରୀତିଆଦିନା ଝାନଜୱନାନି ଅନୁକ୍କମେନ ୱଡ୍ଢମାନାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। କତା ଧିକାରାନଂ ପନ ମହାପୁରିସଜାତିକାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱାନେୱ ହୋନ୍ତି। ତଥା ଫଲଜୱନାନିଚ ସବ୍ବେସଂପି ଫଲଟ୍ଠାନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ବହୂନିପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତେନ ଆଦିକମ୍ମିକକାଲାଦୀସୁ ଏକୱାରାଦିୱସେନପି ଅୱସେସାନଂ ପୱତ୍ତିଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତୀତି। [ଜାନନିଯମୋ]।

୧୪୧। ଏୱଂ ପୁବ୍ବାପରନିଯାମୱସେନ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁଗ୍ଗଲଭେଦୱସେନ ଭୂମିଭେଦୱସେନଚ ତେସଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୁହେତୁକାନନ୍ତିଆଦିମାହ। ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣସହଗତା ଦ୍ୱେ ହେତୁଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଦୁହେତୁକା। ଚତୂହି ଞାଣୱିପ୍ପ ଯୁତ୍ତମହାୱିପାକେହି ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକା। ଦ୍ୱୀହି ପନ ଅହେତୁକ ୱିପାକେହି ଗହିତ ପଟିସନ୍ଧିକା ଅହେତୁକା ନତ୍ଥି ପଟିସନ୍ଧିହେତୁ ଏତେସନ୍ତି କତ୍ୱା। ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂପି ୱିପାକାୱରଣସବ୍ଭାୱତୋ ମହଗ୍ଗ ତଜ୍ଝାନାନିପି ତାୱ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କୁତୋ ଲୋକୁତ୍ତରାନି। କ୍ରିଯଜୱନାନି ପନ ଖୀଣାସୱାନମେୱ ଆୱେନିକ ଭୂତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ କ୍ରିଯଜୱନାନି ଚେୱଅପ୍ପନାଜୱନାନିଚ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ୱିପାକା ୱରଣଂ ନାମ ଅହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିକତା ଦ୍ୱିହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିକତାଚ। ତଥା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତୱିପାକାନିଚ ସୁଗତିଯନ୍ତି ସୁଗତି ଭୱେ ପରିଯାପନ୍ନାନଂ ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତଥା ଞାଣମ୍ପଯୁତ୍ତମହାୱିପାକାନିଚ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥଚ ସୁଗତିଯନ୍ତି ଏତେନ ଦୁଗ୍ଗତିପରିଯାପନ୍ନେ ଅହେତୁକ ପୁଗ୍ଗଲେ ନିୱତ୍ତେତି। ନ ହି ତେସଂ ଇମସ୍ମିଂ ୱାକ୍ୟେ ଇତରେସଂ ଅନୁଞ୍ଞାତାନି ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୱିପାକାନିପି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ତେନାହ ଦୁଗ୍ଗତି ଯଂ ପନାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଦୁଗ୍ଗତିଯଂ ପରିଯାପନ୍ନାନଂ ଅହେତୁକାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତୱିପାକାନିଚ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତାନି ମହାୱିପାକାନିଚ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ପରିପୁଣ୍ଣ ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଏତ୍ଥ ସିଯା। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ସୁଗତିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ଅହେତୁକାନଂ ଚତ୍ତାରି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତୱିପାକାନି ଦୁଗ୍ଗତିପରିଯାପନ୍ନାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠପି ସହେତୁକ ମହାୱିପାକାନି ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ପଟ୍ଠାନେ ସହେତୁକଂ ଭୱଙ୍ଗଂ ଅହେତୁକସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ହି ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ଏକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ କଦାଚି ସହେତୁକଂ ଭୱଙ୍ଗଂ କଦାଚି ଅହେତୁକଂ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ମୂଲଭୱଙ୍ଗେ ପୱତ୍ତିଭେଦୋ ନତ୍ଥୀତି କତ୍ୱା ସହେତୁକଂ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ଇଦଂ ତଦାରମ୍ମଣସଙ୍ଖାତଂ ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ସହେତୁକନ୍ତିଚ ସାମଞ୍ଞୱଚନତ୍ତା ଦ୍ୱିହେତୁକଂ ତିହେତୁକଞ୍ଚ ତଦାରମ୍ମଣଂ ୱିଞ୍ଞାତଢ୍ଢଂ ହୋତି। ଅହେତୁକସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସାତି ଇଧ ପନ ତସ୍ସ ତଦାରମ୍ମଣସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମୂଲଭୱଙ୍ଗମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଇଧପି ସାମଞ୍ଞୱଚନତ୍ତା ଦ୍ୱୀସୁ ଅ- ଅହେତୁକଭୱଙ୍ଗେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଗହେତବ୍ବମେୱାତି। ତସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅହେତୁକାନଂପି ଅଟ୍ଠସହେତୁକ ତଦାରମ୍ମଣାନିପି ଲବ୍ଭମାନାନିଏୱ ସିଯୁଂ। ଦୁହେତୁକାନଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଅହେତୁ କେସୁ ତାୱ ଦୁଗ୍ଗତିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ସହେତୁକତଦାରମ୍ମଣସମ୍ଭୱୋ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଅହେତୁକସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସାତି ଇଦଂ କୁସଲୱିପାକଭୂତଂ ଅହେତୁକଭୱଙ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ଚ ପଟ୍ଠାନେ ଧମ୍ମତା। ଯଦିଦଂ ଯଥାଲାଭଗହଣନ୍ତି। ଇତରଥା ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାୱିରୋଧୋ ସିଯାତି। ଯଥାଚ କୁସଲାନଂ ଯୋଗସାଧନୀଯତ୍ତା ପୱତ୍ତିଯଂପି ଯୋଗକମ୍ମୱସେନ ଞାଣଯୋଗୋ ହୋତି। ନ ତଥା ୱିପାକାନଂ। ତେସଂ ପନ ଅଯୋଗସାଧନୀ ଯତ୍ତା ପୱତ୍ତିଯଂ ଭୱଙ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ଉପନିସ୍ସଯଞ୍ଞାଣେନ ୱିନା ଞାଣଯୋଗୋ ନ ସମ୍ଭୱତି। ତସ୍ମା ସହେତୁକଂ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତି ଇଧପି ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଭୂତଂ ସହେତୁକତଦାରମ୍ମଣମେୱ ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱିହେତୁକାନଂ ଅହେତୁକାନଞ୍ଚ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତତଦାରମ୍ମଣ ପଟିକ୍ଖେପୋ ଥେରେନ କତୋତି। ଆଚରିଯବୁଦ୍ଧଦତ୍ତତ୍ଥେରେନ ପନ ଯେନ ୱିପାକଚିତ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେନ ସଦିସଂ ୱା ତତୋ ହୀନଂ ୱା ତଦାରମ୍ମଣଂ ତେସଂ ସମ୍ଭୱତି। ନ ପଣୀତନ୍ତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂପି ଅହେତୁକାନଂ ଅଟ୍ଠମହାୱିପାକାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସତ୍ତତିଂସଚିତ୍ତପଟି ଲାଭୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ଯଥା ୱୁତ୍ତପଟ୍ଠାନପାଠଇଯା ୱିରୁଜ୍ଝତି। ଅପରେ ପନ ଯଥା ଅହେତୁକାନଂ ସୁଗତିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ଦ୍ୱିହେତୁକ ତଦାରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱିହେତୁକାନଂପି ତିହେତୁକତଦାରମ୍ମଣଂ ସମ୍ଭୱତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଯୁତ୍ତଂୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚି କତ୍ଥଚି ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂପି ଅୱିସେସେନ ଅଟ୍ଠମହାୱିପାକପୱତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି। ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣ ସହଗତା ତଯୋ ହେତୂ ଏତେସନ୍ତି ତିହେତୁକା। ତେ ପନ କାମରୂପାରୂପୱସେନ ତିୱିଧା ହୋନ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅଟ୍ଠଅରିଯାଚାତି ନୱୱିଧା। ତେସୁ ଖୀଣାସୱାନଂ କୁସଲାକୁସଲ ଜୱନାନିଚ ନଲବ୍ଭନ୍ତି। ସବ୍ବସୋ ଅନୁସଯପହାନେନ ସବ୍ବେସଂ କୁସଲାକୁସଲାନଂ ସହ ନିରୁଦ୍ଧତ୍ତା ଅନୁସଯ ପଟିବଦ୍ଧୋ ହି

ତେସଂ ତବ୍ଭାୱୋତି। ତଥାସଦ୍ଧୋ ପକ୍କନ୍ତରନ୍ତୋ। ଅପରିନିଟ୍ଠିତସିକ୍ଖାକିଚ୍ଚତାଯ ସିକ୍ଖନସୀଲଯୁତ୍ତା ସତ୍ତଅରିଯା ସେକ୍ଖାନାମ। ଇଧ ପନ ତଯୋ ହେଟ୍ଠିମଫଲଟ୍ଠା ଅଧିପ୍ପେତା। ତେସଞ୍ହି ଆଦିତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନେୱ ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାନଂ ପହୀନତ୍ତା ତଂ ସହଗତାନି ପଞ୍ଚଜୱନାନି ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ଅନାଗାମିପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପନ ପଟିଘଜୱନାନିଚ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ପହୀନତ୍ତା। ମଗ୍ଗସ୍ସ ପନ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକତ୍ତା। ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଯଥାସକଂ ମଗ୍ଗଜୱନାନିଏୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଉପରିମାନଞ୍ଚ ଫଲାନଂ ହେଟ୍ଠିମେହି ପୁଗ୍ଗଲେହି ଅନଧିଗତତ୍ତା ହେଟ୍ଠିମାନଞ୍ଚ ଉପରିମେସୁ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତରେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲଟ୍ଠାନଂପି ପଚ୍ଚେକଂ ଯଥାସକଂ ଫଲଜୱନାନିଏୱ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଲୋକୁତ୍ତରାଲା ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଉପରିମଗ୍ଗେ ଆଗତେ ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗାନୁଭାୱସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ଉପରିମାନଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତରତାସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଇଦାନି ତେସଂ ତେସଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପାରିସେସତୋ ଲବ୍ଭମାନୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଗାଥମାହ। ପରିନିଟ୍ଠିତସିକ୍ଖାକିଚ୍ଚତ୍ତା ନତ୍ଥି ସିକ୍ଖିତବ୍ବକିଞ୍ଚି ଏତେସନ୍ତି ଅସେକ୍ଖା। ଖୀଣାସୱା। ତେସଂ ତେୱୀସତିକାମୱିପାକ ୱୀସତିକ୍ରିଯ ଅରହତ୍ତଫଲ ୱସେନ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ସମ୍ଭୱା ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ଉଦ୍ଦିସେ। ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାଜୱନୱଜ୍ଜିତାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଏକୱୀସତିଯା କୁସଲାନଂ ତେୱୀସତିଯା କାମୱିପାକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ହେଟ୍ଠିମଫଲାନଂ ଆୱଜ୍ଜନଦ୍ୱଯସ୍ସଚ ୱସେନ ଛପଞ୍ଞାସ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ସମ୍ଭୱା ଉଦ୍ଦିସେ। ଅୱସେସାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ କାମୱିପାକ ଲୋକିଯକୁସଲାକୁଲାୱଜ୍ଜନ ଦ୍ୱଯୱସେନ ଚତୁପଞ୍ଞାସ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ସମ୍ଭୱା ଉଦ୍ଦିସେତି ଯୋଜନା। ପୁଗ୍ଗଲ ଭେଦେନ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ଭେଦୋ ପୁଗ୍ଗଲଭେଦୋ।

୧୪୨। ସବ୍ବାନିପି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଦ୍ୱାରାନଞ୍ଚ ଏତ୍ତେୱ ପରିପୁଣ୍ଣସମ୍ଭୱତୋ। ଯଥାରହନ୍ତି ତଂ ତଂ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଅରହାନୁରୂପଂ। ରୂପାୱଚରଭୂମିଯଂ ୱଜ୍ଜିତବ୍ବେସୁ ସୋଠଅସୱୀଥି ଚିତ୍ତେସୁ ଛନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପରିୱାକ୍କେ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ପଟିଘଜୱନ ତଦାରମ୍ମଣ ୱଜ୍ଜିତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରୂପାୱଚରଭୂମିଯଂ ପଥମମଗ୍ଗ ରୂପାୱଚରହସନ ହେଟ୍ଠିମାରୁପ୍ପୱଜ୍ଜିତାନି ପଟିଘଜୱନ ତଦାରମ୍ମଣୱଜ୍ଜିତାନିଚ ୱୀଥି ଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାପି ୱଜ୍ଜିତବ୍ବେସୁ ଅଟ୍ଠତିଂସ ୱୀଥିଚିତ୍ତେସୁ ସୋଠଅସନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପରିୱୁଚ୍ଚମାନତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ସବ୍ବତ୍ଥାପୀତି ସବ୍ବାସୁପି ରୂପାରୂପଭୂମୀସୁ। ତଂତଂ ପସାଦରହିତାନଂ ତଂତଂଦ୍ୱାରିକୱୀଥିଚିତ୍ତାନିନ ଲବ୍ଭନ୍ତେୱାତି ରୂପାୱଚରଭୂମିଯଂ ତାୱ ଘାନାଦିତ୍ତଯଂ ନତ୍ଥୀତି ଘାନଜିୱ୍ହାକାଯପସାଦ ରହିତାନଂ ରୂପୀବ୍ରହ୍ମାନଂ ଘାନ ଜିୱ୍ହାକାଯଦ୍ୱାରିକାନି ଛ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ନଲବ୍ଭନ୍ତେୱ। ଯାନି ସନ୍ଧାଯ ଛନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପରିୱାକ୍କେ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତାତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ। ଅରୂପଭୂମିଯଂ ପନ ପଞ୍ଚପି ପସାଦା ନତ୍ଥୀତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକାନି ଦ୍ୱିପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣ ମନୋଧା ତୁତ୍ତିକ ସନ୍ତୀରଣତ୍ତଯୱସେନ ସୋଠଅସୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ନଲବ୍ଭନ୍ତେୱ। ଯାନି ସନ୍ଧାଯ ସୋଠଅସନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନତାତି ୱୁତ୍ତଂ। କାମଭୂମିଯଂ ପନ ତଂତଂ ପସାଦରହିତତା ଜଚ୍ଚନ୍ଧାଦୀନଂ ୱସେନ ଯୋ ଜେତବ୍ବା। କାମେ ଅସୀତି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଯଥାରହଂ ଲବ୍ଭରେ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ରୂପେ ଚତୁସଟ୍ଠି ତଥା ଯଥାରହଂ ଲବ୍ଭରେ। ଅରୂପେ ଦ୍ୱେ ଚତ୍ତାଲୀସ ଯଥାରହଂ ଲବ୍ଭରେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେୱା ଉପରି ଛକାମାୱଚର ଦେୱଲୋକେସୁୱା ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣାନି ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ରୂପାୱଚରଭୂମିଯଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅକୁସଲୱିପାକାନଂ ଲବ୍ଭମାନତାୱଚନଂ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱାୱା ଇଧ ଆଗନ୍ତ୍ୱାୱା ଇଧ ଅନଟ୍ଠେହି ରୂପସଦ୍ଦେହି ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ୱସେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ଇଧ ଆଗତାନଂଯେୱ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମାଯୋଗୋ ହୋତୀତି ଥାନି ଚତ୍ତାରି ରୂପଭୂମିଯଂ ଲଦ୍ଧାନିନାମ ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ସଟ୍ଠିଯେୱ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନୀତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଇଧ ଆଗତାନଂଯେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାନିପି ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ତବ୍ବତ୍ତା। ନଚ ତତ୍ଥ ଠିତାପି ଇଧ ଅନିଟ୍ଠାନି ନଗଣ୍ହନ୍ତି। ଦୂରେପି ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ତି।

[୧୪୦] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

ତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ "ଇଧ ପନ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱାପି ଇମଂ ଲୋକଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱୋ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁ"ନ୍ତି। ତେନ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଲୋକଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ତାନି ଚତ୍ତାରି ଚିତ୍ତାନି ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଇଧ ଆଗତାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଇଧ ଲଦ୍ଧାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ତଂ ତଂ ଭୂମିପରିଯାପନ୍ନେ ସତ୍ତସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପନ୍ନାନିଏୱ ତଂତଂଭୂମିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନୀତି ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦି ମହାନିଗମନଂ। ଯଥାସମ୍ଭୱନ୍ତି ତଂ ତଂ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣେସୁ ସମ୍ଭୱାନୁରୂପଂ। ଭୱଙ୍ଗେନ ଅନ୍ତରିତା ଭୱଙ୍ଗନ୍ତରିତା। ଯାୱତାଯୁକନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଭୱନିକନ୍ତି ୱୀଥିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ ଜୀୱିତସନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତତି। ତତ୍ତକଂ କାଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନା ପୱତ୍ତତି ଅସତି ନିରୋଧ ସମାପତ୍ତିଯନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ୱୀଥି ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ୱୀଥିମୁତ୍ତ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୪୩। ଏୱଂ ପୱତ୍ତିକାଲେ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆଦିଗାଥ ମାହ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପୱତ୍ତିଯଂ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋନାମ ୱୀଥିଚିତ୍ତୱସେନ ଉଦୀରିତୋକଥିତୋ। ଇଦାନି ସନ୍ଧିଯଂ ପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋ ନାମ ୱୀଥିମୁତ୍ତ ଚିତ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ପୱତ୍ତିଯା କଥିତାଯ ତତୋ ପରଂ ଭୱଙ୍ଗକାଲେଚ ଚୁତିକାଲେଚ ତେସଂ ପୱତ୍ତି କଥିତାଯେୱ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ସନ୍ଧିଯମିଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

[୧୪୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ପରତୋ ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ପଥମଂ ଚୁତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅନନ୍ତରେ ପଟିସନ୍ଧିଯା ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା ଇଧ ସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେନ ଅତୀତା ନନ୍ତର ଚୁତିପି ଗହେତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ତଦାସନ୍ନତାଯ ତଂଗହଣେନେୱ ଗହିତଚୁତିକାଲେଚା''ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ୱୀଥିମୁତ୍ତାନଞ୍ହି ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତିନାମ ଅତୀତାନନ୍ତରଭୱେ ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିଯଂଏୱ ସିଦ୍ଧାତି ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ୱିସଯପ୍ପଡ୍ଡିଯା ସହ ତେସଂ ପଟିସନ୍ଧିପମୁଖାନଂ ୱୀଥିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂଏୱ ତାଯ ଅତୀତାନନ୍ତରଚୁତିଯା ସଦ୍ଧିଂ ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିୱିଧାନଂ ଥେରେନ ଦସ୍ସିତନ୍ତି। ଭୱନ୍ତି ସତ୍ତା ସଙ୍ଖାରାଚ ଏତାସୂତି ଭୂମିଯୋ। ଅଯୋତି ୱଡ୍ଢି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ସୁଖଂଚ ସୁଖହେତୁ ସୁଖପଚ୍ଚଯାଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ତତୋ ଅଯତୋ ଅପଗତା ଏତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ସତ୍ତାତି ଅପାଯୋ। ସୋଏୱ ଭୂମୀତି ଅପାଯଭୂମି। ଓଠଆରିକେନ କାମରାଗେନ କାମୀଯତୀତି କାମୋ। ଗନ୍ତବ୍ବା ଉପଗନ୍ତବ୍ବାତି ଗତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତ୍ଥାତିୱା ଗତି। ଅନେକୱିଧସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନତାଯ ସୋଭଣାଗତି ସୁଗତି। କାମୋଚ ସୋ ସୁଗତିଚାତି ସମାସୋ। ନତ୍ଥି ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ଅଯୋ ଏତ୍ଥାତି ନିରଯୋ। ନିଚ୍ଚଂ ୱା ରଯନ୍ତି କମ୍ପନ୍ତି ଫନ୍ଦନ୍ତି ସତ୍ତା ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ଏତ୍ଥାତି ନିରଯୋ। ମନୁସ୍ସା ୱିଯ ଉଦ୍ଧଂ ଉଚ୍ଚା ଅହୁତ୍ୱା ତିରୋ ଅଞ୍ଚିତା ଆଯତାତି ତିରଚ୍ଛାନା। ଯୁୱନ୍ତି ନାନା ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାପି ସତ୍ତା ସମାନଜାତିତାଯ ଏକୀଭୂତାୱିଯ ହୋନ୍ତି ଏତାଯାତି ଯୋନି। ଜାତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଖନ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିୱିସେସୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଯୋନି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି। ପେଚ୍ଚ ଇତା ଗତାତି ପେତା। ଇତୋ ଅପକ୍କମ୍ମ ଚୱିତ୍ୱା ଭୱନ୍ତରେ ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେକେଚି କାଲଙ୍କତା। ଦିୱଙ୍ଗତାପି ହି ଲୋକେ କାଲଙ୍କତା ପେତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇଧ ପନ ସୁଖସମୁସ୍ସଯତୋ ପେଚ୍ଚ ପକଟ୍ଠଂ ପୱାସଂ ଦୂରଂ ଗତାତି ଅତ୍ଥେନ ଯାୱ ତତୋ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତାୱ ନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ଲକ୍ଖଣସଂଯୁତ୍ତାଦୀସୁ ଆଗତା ତତୀଯା ଅପାଯିକସତ୍ତା ଅଧିପ୍ପେତା। ପେତାନଂ ସମୂହୋ ପେତ୍ତି। ପେତ୍ତିଯା ୱିସଯୋତି ପେତ୍ତି ୱିସଯୋ। ୱିସଯୋତିଚ ପୱତ୍ତିଦେସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅସୁରକାଯୋତି ଏତ୍ଥ ସୁରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଉପରି ଦେୱା ସୁରନ୍ତି ଇଦ୍ଧିୱିସେସେହି ଦିବ୍ବନ୍ତି, ସୁଟ୍ଠୁୱା ରମନ୍ତି କାମସୁଖରତିଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱନ୍ତୀତି କତ୍ୱା। ନ ସୁରାତି ଅସୁରା। ୱେପଚିତ୍ତି ପହାରାଦାଦଯୋ ସନ୍ଧାଯ ସୁରପଟିପକ୍ଖା ସୁର ସଦିସାୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଯଙ୍କରମାତା ଉତ୍ତରମାତାଦଯୋ ୱିନି ପାତିକେ ସନ୍ଧାଯ ଖୁଦ୍ଦକସୁରା ଚୂଠଅକସୁରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯମରାଜା ଦଯୋ ୱେମାନିକପେତେ ସନ୍ଧାଯ ଏକଦେସେନ ସୁରସଦିସାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେମାନିକପେତାପି ହି କତ୍ଥଚି ଅସୁରକାଯାତି ଆଗତା। ଲୋକନ୍ତରିକ ନେରଯିକେ ସନ୍ଧାଯ ସବ୍ବସୋ ସୁରଗୁଣ ରହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେପି ହି ବୁଦ୍ଧୱଂସନିଦାନଟ୍ଠକଥାଯଂ ଜାତିଦୁକ୍ଖ ନିଦ୍ଦେସେସୁଚ ଅସୁରକାଯାତି ୱୁତ୍ତା। ତଥା କାଲକଞ୍ଚିକପେତେ ସନ୍ଧାଯ ସବ୍ବସୋ ସୁରଭାୱରହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅସୁରାନଂ ୱସେନ ଅତ୍ଥୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦିବ୍ବା ୱତ ଭୋକାଯା ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି, ପରିପୂରିସ୍ସନ୍ତି ଅସୁରକାଯାତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତପଦେ ଚତ୍ତାରୋପି ଅପାଯା ଅସୁରକାଯାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱଣ୍ଣିତା।

ତତ୍ଥ ୱେପଚିତ୍ତି ପହାରାଦାଦଯୋ ଅସୁରା ତାୱ ତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ ସଙ୍ଗହିତା। ୱିନିପାତିକାସୁରା ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱେସୁ। ତଥା ୱେମାନିକପେତାସୁରା। ତେପି ହି ୱିନିପାତିକାସୁରା ୱିଯ ତିହେତୁକାପି ଦୁହେତୁକାପି ଅହେତୁକାପି ହୋନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତା। ଯମରାଜାନୋ ପନ ୱେସ୍ସଭୂ ନୋତ୍ତିଚ ପେତ୍ତି ରାଜା ସୋମୋ ଯମୋ ୱେସ୍ସୱଣୋଚ ରାଜାତି ଏୱଂ କଥା ୱତ୍ଥୁପାଠଇଯଂ ଆଗତା ୱେସ୍ସଭୂଆଦଯୋ ସଯଂ ମହିଦ୍ଧିକା ମହାନୁଭାୱା ୱେମାନିକପେତରାଜାନୋ ହୁତ୍ୱାପି ନେରଯିକେସୁ ସତ୍ତେସୁ କାରୁଞ୍ଞ୍ଛତଂ ପଟିଚ୍ଚ ହେଟ୍ଠା ନିରଯଲୋକେସୁପି ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତିଯେୱ। ତେନେୱ ହି ସବ୍ବେ ପେତଲୋକାପି ନିରଯଲୋକାପି ଯମଲୋ କାତିଚ ଯମୱିସଯାତିଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ଯେଚ ଚାତୁମହାରାଜିକପରି ଯାପନ୍ନା ପାପଜ୍ଝାସଯା କୁରୁରକମ୍ମକାରିନୋ ରେୱତିୱିମାନେ ଯକ୍ଖାତି ଆଗତା ସଂକିଚ୍ଚଜାତକେ ରକ୍ଖସାତି ଆଗତା ଯକ୍ଖରକ୍ଖସାନାମ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା

ଉସ୍ସଦନିରଯେସୁ ନେରଯିକାନଂ ନାନାକମ୍ମ କାରଣାଯୋ କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରନ୍ତି। ତେସଂପି କାଲୋ ଉପକାଲୋତି ଏୱମାଦୀହି ନାମେହି ନାରଦଜାତକେ ଆଗତାନଂ ନିରଯ ପାଲାନଂ ଉପରିଯମରାଜାନଂ ଆଣାପୱତ୍ତତିଯେୱାତି। ଲୋକନ୍ତରିକା ସୁରା ନିରଯେ ସଙ୍ଗହିତା। ଇଧ ପନ କାଲକଞ୍ଜିକାଦଯୋ ପେତାସୁରାୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ତେସଂ ଅସୁରାନଂ କାଯୋ ସମୂହୋତି ଅସୁରକାଯୋ। ଏତ୍ଥଚ ନିରଯଭୂମିନାମ ପଞ୍ଚେକଂ ସୋଠଅସୁସ୍ସଦପରି ୱାରାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ମହାନିରଯାନଂ ୱସେନ ଅନ୍ତୋ ପଥୱିଯଂ ଠିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅରଞ୍ଞ ପବ୍ବତ ସମୁଦ୍ଦ ଦୀପକାଦୀସୁପି ନାନାନିରଯ ଭୂମିଯୋ ହୋନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମା ତାଦିସସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱୱତ୍ଥିତସ୍ସ ଓକାସସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାଯ ନିରଯୋତ୍ୱେୱ ୱୁତ୍ତା। ସେସାନଂ ପନ ତିସ୍ସନ୍ନଂ ଅପାଯଭୂମୀନଂ ତାଦିସସ୍ସ ଓକାସସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଯୋନି ୱିସଯ କାଯ ସଦ୍ଦେହି ଯୋଜେତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱା ଖନ୍ଧପୱତ୍ତିପଦେସାୱା ଗହିତାତି। [ଅପାଯଭୂମି]

ଉସ୍ସିତୋ ଉଗ୍ଗତୋ ଉସ୍ସନ୍ନୋୱା ମନୋ ଏତେସନ୍ତି ମନୁସ୍ସା। ତେହି ଅନନ୍ତେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁପି ଇତରଭୂମିକାନଂ ସତ୍ତାନଂ ତିକ୍ଖତରସୂର ୱିଚିତ୍ତଚିତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ପରିପୁଣ୍ଣାନଂ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମ ପଥାନଂ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମାନଞ୍ଚ ଏତ୍ଥେୱ ସମ୍ଭୱତୋତି। ତେସୁପି ପନ ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋଏୱ ଅତିସଯେନ ଉସ୍ସିତମନା ହୋନ୍ତି। ଇତରେ ପନ ତେହି ସମାନୱଣ୍ଣାଦିତାଯ ମନୁସ୍ସା ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି, ଯଥାହ-ତୀହି ଭିକ୍ଖୱେ ଠାନେ ହି ଜମ୍ବୁଦୀପକା ମନୁସ୍ସା ଉତ୍ତରକୁରୁକେ ମନୁସ୍ସେ ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଦେୱେଚ ତାୱତିଂସେ। କତମେହି ତୀହି ଠାନେହି। ସୂରାଚ ସତି ମନ୍ତୋଚ ଇଧ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋଚାତି। ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକା ପନ ୱଦନ୍ତି ମନୂତି ମହାସମ୍ମତରାଜା ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେଚ ଜନା ତେନ ଥପିତେସୁ ମରିଯାଦଧମ୍ମେସୁ ଠିତା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନିଯା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ମନୁନୋ ଅପଚ୍ଚା ପୁତ୍ତାତି ମନୁସ୍ସାତି। ଇଧ ପନ ଭୂମିପରିଯାଯୋତି କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ଏକୱଚନଞ୍ଚ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସେସେ ସୁପି। ଯେସୁ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି। ତେ ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା। ତତ୍ଥ ଧତରଟ୍ଠୋ ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ରାଜା ହୋତି। ୱିରୁଳ୍ହକୋ କୁମ୍ଭଣ୍ଡାନଂ। ୱିରୂପକ୍ଖୋ ନାଗାନଂ। କୁୱେରୋ ଯକ୍ଖାନଂ। ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଗନ୍ଧରୁକ୍ଖେସୁ ଅପ୍ପେନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବା। ଗନ୍ଧରୁକ୍ଖାଧିୱତ୍ଥା ଦେୱା। ତେ ମୂଲଗନ୍ଧାଦିୱସେନ ଦସଧା ପାଳିଇଯଂ ଆଗତା। କୁମ୍ଭଣ୍ଡାତି ଦାନୱରକ୍ଖସା। ନାଗା ଯକ୍ଖାଚ ପାକଟା। ସବ୍ବେ ତେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପାପଜ୍ଝାସଯା କୁରୁରକମ୍ମକାରିନୋ ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅୱିହେଠନତ୍ଥାଯ ତେସୁ ନାନାରାଜାନଂୱା ନାନାସେନାପତିଂୱା ଥପେସୁଂ।

ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଂଚେତ୍ଥୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ହି ଯକ୍ଖୋଯକ୍ଖିନୀଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଗନ୍ଧବ୍ବୀ କୁମ୍ଭଣ୍ଡୋ କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ନାଗୋ ନାଗୀତିଚତସ୍ସୋ ଅୱରୁଦ୍ଧକଜାତିଯୋ ଆଗତା। ତତ୍ଥ ସରୀରୋଭାସସିରିସମ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତୋ ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋତିଚ ଦେୱୋତିଚ ଦେୱତାତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ସରୀରୋ ଭାସ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିରହିତୋ ୱିଗଚ୍ଛରୂପୋ ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକୱିମାନେ ଜାତୋ ରୁକ୍ଖଦେୱତାନାମ। ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଜାତୋ ଗନ୍ଧବ୍ବୋନାମ। ଯୋ ଲୋକେ କଟ୍ଠଯକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବେ ନିହୀନକମ୍ମକତା କାଚି ଗନ୍ଧବ୍ବିଯୋ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀନଂ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେସୁପି ଜାଯନ୍ତି। ଯା ୱେଦଗନ୍ଥେସୁ ଯୋଗିନୀତିଚ ଲୋକେ ଜୋଗିନୀତିଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଭିଲକ୍ଖିତରତ୍ତୀସୁ ଗୋଚରପସୁତ କାଲେ ଜୁତିଅତ୍ଥେନ ଜୁଣ୍ହୋତିଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, କୁରୁଣ୍ଡାନାମ ମହୋଦରା ୱିସାଲକ୍ଖା ରକ୍ଖସାଏୱ। ଯେ ଲୋକେ ଧନ ରକ୍ଖକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେ ହି ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତେ ମଣିରତନଂ ରକ୍ଖନ୍ତି। ଅନ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତେ ଅବ୍ଭନ୍ତର ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ରକ୍ଖନ୍ତି। ଏୱଂ ରତନଟ୍ଠାନାନିୱା ୱନପ୍ପତି ରୁକ୍ଖେୱା ଦିବ୍ବୋସଧରୁକ୍ଖେୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧରୁକ୍ଖେୱା ଉଦକସରେୱା ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଅସନ୍ତି ଭକ୍ଖନ୍ତି। ତସ୍ମା ରକ୍ଖସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ନାଗୋ ନାଗୀତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋ ପବ୍ବତେୱା ଅନ୍ତୋ ପଥୱିଯଂୱା ନିବ୍ବତ୍ତା ୱସୁନ୍ଧରଦେୱଯକ୍ଖଜାତିଯୋପି ଇଧ ନାଗାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯା ମହାପରିନିବ୍ବାନ ସୁତ୍ତେ ଭୂମିଚାଲସୁତ୍ତପଦେ ପଥୱୀ ଦେୱତାତି ୱୁତ୍ତା। ଯାସଂ କୀଳାପସୁତ ୱସେନ କଦାଚି ଭୂମିଚାଲୋ ହୋତି। ଯାସଞ୍ଚ ମନ୍ତପଦାନି ୱତ୍ଥୁ ୱିଜ୍ଜାତିଚ ଭୂମିୱିଜ୍ଜାତିଚ ବ୍ରହ୍ମଜାଲସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତାନି। ତେସୁଚ ନାନା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତା ଅୱରୁଦ୍ଧକା ପାପାତିରତା କିବ୍ବିସକମ୍ମକାରିନୋ କୀଳା ସୋଣ୍ଡୱସେନୱା ଘାସସୋଣ୍ଡୱସେନୱା ପେତେସୁଚନିରଯେସୁଚ ପକତି ୱଣ୍ଣେନୱା ସୋଣଗିଜ୍ଝକାକାଦିୱଣ୍ଣେନୱା ସତ୍ତେ ୱିହେଠଯନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ସବ୍ବଞ୍ଚେ ତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁୱା ଜାତକେସୁୱା ୱେଦଗନ୍ଥେସୁୱା କୁସଲେହି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ସହ ପୁଞ୍ଞକାରିନୋ ତେତ୍ତିଂସ ଜନା ମାଘେନନାମ ଜେଟ୍ଠପୁରିସେନ ସହ ଏତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ତେତ୍ତିଂସା। ସାଏୱ ତାୱତିଂସା ନିରୁତ୍ତି ନଯେନ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ସବ୍ବଚକ୍କୱାଳେସୁପି ଅଯଂ ଦୁତୀଯଦେୱ ଲୋକୋ ଜନୱସଭସୁତ୍ତେ ଆଗତ ନଯେନ ସକ୍କଟ୍ଠାନିଯାନଂ ପଜାପତି ୱରୁଣ ଈସାନାଦୀନଂ ତେତ୍ତିଂସ ଦେୱରାଜୂନଂ ନିବନ୍ଧନୋ କାସୋ ହୋତି। ସହସ୍ସଂ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ। ସହସ୍ସଂ ତାୱତିଂସାନନ୍ତି ହି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ୱୁତ୍ତଂ। ମାଘପୁରିସା ପନ ତେସୁ ସମୁଦାଗତେସୁ ଦେୱରାଜଟ୍ଠାନେସୁ ପଚ୍ଛାଜାତା ହୋନ୍ତି। ଏତରହି ଧରମାନାଚ ତସ୍ମା ତେସଂ ୱସେନ ଅଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପରେ ପନ ଯଥା ଇନ୍ଦଗୋପକୱଣ୍ଣାଭା। ତାୱ ଦିସ୍ସନ୍ତି ତିଂସତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିଧୁରଜାତକେ ତାୱ ସଦ୍ଦୋ ତିଂସସଦ୍ଦପରିୱାରମତ୍ତୋ ହୋତି। ତଥା ଇଧାପୀତି କତ୍ୱା ତିଂସମତ୍ତାନଂ ସକ୍କଟ୍ଠାନିଯାନଂ ଦେୱରାଜକୁଲାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠା ନତ୍ତା ତାୱତିଂସାନାମାତି ଯୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ନିରୁତ୍ତିନଯଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ମାଘୱତ୍ଥୁସୁଚ ତେସୁ ତେସୁଚ ଠାନେସୁ ସବ୍ବାନଂ ତେତ୍ତିଂସ ସଙ୍ଖାଏୱ ୱୁତ୍ତାତିପି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ପାଳିଇଯଂଏୱ ବ୍ରହ୍ମାସନଙ୍କୁମାରୋ ତେତ୍ତିଂସେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯାମୋତି ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ଇସ୍ସରଦେୱକୁଲସ୍ସ ନାମଂ। ତଥା ସୁଯାମୋତିଚ। ତଂ ସହଚରିତତ୍ତା ପନ ସୋ ଦେୱ ଲୋକୋପି ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱାପି ଯାମାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱିପୁଲାଯ

ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ନିଚ୍ଚଂ ତୁସନ୍ତି ଅତିୱିଯ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠମୁଖା ହୋନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ତୁସିତା। ଯଥାରୁଚିତେ ଭୋଗେ ସଯମେୱ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ରମନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ନିମ୍ମାନରତୀ। ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଂ ଞତ୍ୱା ପରେହି ନିମ୍ମିତେସୁ ଭୋଗେସୁ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ। ବ୍ରୂହନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି ଅତିପଣୀତେହି ଝାନାଦି ଗୁଣେହି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ବ୍ରହ୍ମାନୋ। ମହନ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ମହାସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ।

ପରିସତି ଭୱାତି ପାରିସଜ୍ଜା। ପରିସାସୁ ଜାତାତିୱା ପାରିସଜ୍ଜା। ପରିଚାରିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ପାରିସଜ୍ଜାତି ବ୍ରହ୍ମ ପାରିସଜ୍ଜା। ପୁରେ ଉଚ୍ଚେ ଠାନେ ଓଦହନ୍ତି ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ପୁରୋହିତା। ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ପୁରୋହିତାତି ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତା। ମହନ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ। ସହସ୍ସୋବ୍ରହ୍ମା ଦ୍ୱିସହସ୍ସୋବ୍ରହ୍ମା। ତିସହସ୍ସୋବ୍ରହ୍ମାତିଆଦିନା ସଙ୍ଖାରୁପପତ୍ତିସୁତ୍ତେ ଆଗତା ଅଧିପତିବ୍ରହ୍ମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ସହସ୍ସୋବ୍ରହ୍ମାତି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସମ୍ହି ଇସ୍ସରୋ ବ୍ରହ୍ମା। ଦ୍ୱିସହସ୍ସୋତି ଦ୍ୱୀସୁ ଚକ୍କୱାଳ ସହସ୍ସେସୁ ଇସ୍ସରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଯୋପେତେ ଏକତଲ ୱାସିନୋ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଲୋକେ ମହାଜନା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କୁଲଦେୱତାଯୋନାମ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। କେଚି ମହାଦେୱଂନାମ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। କେଚି ୱାସୁଦେୱଂନାମ। କେଚି ମହେସରଂନାମ। କେଚି ପରମେସ୍ସାରଂ ନାମାତି। ଘରଦେୱତା ଗାମଦେୱତା ରୁକ୍ଖଦେୱତାଦଯୋପି ତେସଂ ମହାଦେୱରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠକାଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମହାଦେୱରା ଜାନୋୱିଯ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଘରଦେୱତାଦଯୋୱିଯ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରୋହିତାଦଟ୍ଠବ୍ବା, ମନୁସ୍ସାୱିଯ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥଚ ଘର ଦେୱତାଦଯୋ ମହାଦେୱରା ଜାନୋ ଅଦିସ୍ସାୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା ଚ ତେଉଭୋପି ଅଦିସ୍ସାୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତା ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋପି ନପସ୍ସନ୍ତି। ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂପି ନଜାନନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଉଭୋପି ନପସ୍ସନ୍ତି। ଉଭିନ୍ନଂନିୱାସଟ୍ଠାନଂପି ନଜାନନ୍ତି। ଯଦା ପନ ଓଳାରିକଂ ରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତଦା ଏୱ ପସ୍ସନ୍ତି। ଏସନଯୋ ଉପରିଭୂମୀସୁପି। ଯଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମନିମନ୍ତନ ସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପକତିରୂପଂ କସ୍ସଚି ଆପାତଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି। ତଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋ ହିତା ଦୀନଂ ଉପରିମାନଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପକତିରୂପଂ କସ୍ସଚି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଦିନୋୱା ଦେୱସ୍ସୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସୱାଆପାତଂ ନଗଚ୍ଛତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ହେଟ୍ଠିମାନଂ ପନ ପକତିରୂପଂ ଉପରିମସ୍ସ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତିଯେୱ। ତେନେୱ ହି ଜନୱସଭସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମାହି ଦେୱା ଉପରିମଦେୱାନଂ ଓଳାରିକଂ କତ୍ୱା ମାପିତମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ପସ୍ସିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥଦୁତୀଯତଲେ ପରିତ୍ତାଭାତି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଏୱ। ଅପ୍ପମାଣାଭାତି ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତା ଏୱ। ଆଭସ୍ସରାତି ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋଏୱ। ତସ୍ମିଂ ତଲେ ଅଧିପତି ବ୍ରହ୍ମାନୋଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ହେଟ୍ଠିମତଲତୋ ପନ ୱିସେସ କରଣତ୍ଥଂ ଆଭାୱସେନ ନାମଗହଣଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ପରିତ୍ତା ଆଭା ଏତେସନ୍ତି ପରିତ୍ତାଭା। ଅପ୍ପମାଣା ଆଭା ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପମାଣାଭା। ଆଭାସରନ୍ତି ନିଚ୍ଛରନ୍ତି ଏତେସୂତି ଆଭସ୍ସରାତି। ତତୀଯତଲେ ପରିତ୍ତସୁଭାତି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଏୱ। ଅପ୍ପମାଣସୁତାତି ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତାଏୱ। ସୁତକିଣ୍ଣାତି ମହାବ୍ରହ୍ମନୋଏୱ। ତସ୍ମିଂ ତଲେ ଅଧିପତିବ୍ରହ୍ମାନୋ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ସୁଭାତି ଏକଗ୍ଘନା ଅଚଲସଣ୍ଠିତା ଆଭାଏୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପରିତ୍ତା ସୁଭା ଏତେସନ୍ତି ପରିତ୍ତସୁଭା। ଅପ୍ପମାଣା ସୁଭା ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପମାଣସୁଭା। ସୁତେହି ଆକିଣ୍ଣାତି ସୁଭାକିଣ୍ଣା। ସୁଭକିଣ୍ହାତିପି ପଠନ୍ତି। ତେସଂ ଆକାରସ୍ସ ରସ୍ସୋ ଅନ୍ତିମଣକାରସ୍ସ ଚ ହକାରୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇମେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ତଲେସୁ ପକତିକାଯପ୍ପଭା ଅଧିମତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାସଂ ୱସେନ ପରିତ୍ତାଭାତିଆଦିକଂ ନାମଂ ସିଦ୍ଧଂ। ନ ବ୍ରହ୍ମପାରି ସଜ୍ଜାତିଆଦିକଂ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱେରଞ୍ଜସୁତ୍ତେ ପଥମତଲୱାସିନୋ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ଦେୱାତି ଆଗତା। ଦୁତୀଯତଲୱାସିନୋ ଆଭାଦେୱାତି। ତତୀଯତଲୱାସିନୋ ସୁଭାଦେୱାତି ଚତୁତ୍ଥତଲେ ୱିପୁଲଂ ଫଲଂ ଏତେସନ୍ତି ୱେହପ୍ଫଲା। ଅଥୱା ଇଞ୍ଜନଜାତିକେହି ସୋମନସ୍ସଜ୍ଝାନେହି ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ହେଟ୍ଠିମତଲାନଂ ତେଜୋସଂ ୱଟ୍ଟାଦିକେନ ଅନ୍ତରାଯେନ ଭୂମିତଲେନ ସହ ଆଯୁକପ୍ପନିୱତ୍ତିୱସେନ ଇଞ୍ଜିତଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅତ୍ଥି। ତେସୁ ହି ଯଂ ସୁଭାକିଣ୍ଣାନଂ ଦେୱାନଂ ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତସ୍ମିଂ ତଲେ ଆଦିକପ୍ପିକାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛିମିକାନଂ ପନ ତେସଟ୍ଠିକପ୍ପ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିକପ୍ପ ଏକସଟ୍ଠି କପ୍ପାଦି ୱସେନ ଇଞ୍ଜିତଂ ପଟିଲୀନଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ହୋତୀତି। ଆନେଞ୍ଜଜାତିକେନ ଉପେକ୍ଖାଝାନେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ପନ କେନଚି ଅନ୍ତରାଯେନ ତାଦିସଂ ଇଞ୍ଜିତଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଝାନ ସାମତ୍ଥିଯାନୁରୂପଂ ୱିସେସେନ ଇହିତଂ ଅଭିୱଡ୍ଢିତଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ୱେହପ୍ଫଲା।

ନତ୍ଥି ସଞ୍ଞାମୁଖେନ ଗହିତା ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧା ଏତେସନ୍ତି ଅସଞ୍ଞା। ଅସଞ୍ଞାଚ ତେ ସତ୍ତାଚାତି ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା। ଚିତ୍ତଚେ ତସିକାନଂ ପନ ନତ୍ଥିତାଯ ତେସଂ ଅସତ୍ତପସଙ୍ଗତା ସମ୍ଭୱତୀତି ସତ୍ତଗହଣଂ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତେ ଦ୍ୱେପି ଏକତଲୱାସିନୋ ଏୱ ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥପି ନିବ୍ବତ୍ତକଜ୍ଝାନସ୍ସ ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତତା ୱିସେସସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାଯ ତଦନୁରୂପଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂପି ପାରିସଜ୍ଜ ପୁରୋହିତ ମହାବ୍ରହ୍ମତ୍ତ ୱିସେସୋ ସମ୍ଭୱତିଯେୱ। ଆଯୁୱେମତ୍ତତାଯ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞ ଅଦସ୍ସନାଦୀନଞ୍ଚ ନତ୍ଥିତାଯ ପାରିସଜ୍ଜାଦିୱସେନ ଭୂମିୱିଭାଗୋ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଅୱିହାଦୀସୁପି। ଓଳାରିକାନଂ କାମରାଗପଟିଘାନୁସଯାନଂ ନତ୍ଥିତାଯ ସୁଦ୍ଧାନଂ ଅନାଗାମିଅରହନ୍ତାନମେୱ ଆୱାସାତି ସୁଦ୍ଧାୱାସା। ତତ୍ଥ ପଥମଭୂମିୱାସିନୋ ଅପ୍ପକେନ କାଲେନ ଅତ୍ତନୋ ଠାନଂ ନୱିଜହନ୍ତୀତି ଅୱିହା। ଅଥୱା, ଓଳାରିକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହୀନତ୍ତା ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିହଞ୍ଞନଂ ସମଥୱିପସ୍ସ ନାଧମ୍ମେସୁ ଅୱିପ୍ଫାରିକତାପତ୍ତି ଏତେସନ୍ତି ଅୱିହା। ଦୁତୀଯଭୂମି ୱାସିନୋ ନ କେନଚି ଚିତ୍ତପରିଳାହେନ ତପ୍ପନ୍ତୀତି ଅତପ୍ପା। ତତୀଯ ତଲୱାସିନୋ ପରିସୁଦ୍ଧେହି ପସାଦଚକ୍ଖୁ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞା ଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ସୁଦସ୍ସା। ଚତୁତ୍ଥଭୂମିୱାସିନୋ ପନ ତତୋ ଅତିସଯେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଦସ୍ସନଭାୱେନ

ସମନ୍ନାଗତାତି ସୁଦସ୍ସିନୋ। ଅତିସୟତ୍ଥେ ହି ଅୟଂ ଇକାରୋତି। ପଞ୍ଚମଭୂମି ୱାସିନୋ ଉପରି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭୂମନ୍ତରଗତସ୍ସ ରୂପିବ୍ରହ୍ମୁନୋ ନତ୍ଥିତାୟ ନତ୍ଥି ରୂପୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ମଜ୍ଝେ କେନଚି ଗୁଣେନ କନିଟ୍ଠଭାୱୋ ଏତେସନ୍ତି ଅକନିଟ୍ଠା।

ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଭୂମୀତି ଏତ୍ଥ ୟତ୍ତକଂ ଆକାସପଦେସଂ ଫରିତ୍ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନ ସଞ୍ଞିତା ଚତୁକ୍ଖନ୍ଧା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୋ ଖନ୍ଧସହିତୋ ଆକାସପଦେସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟୟନଭୂମି। ଏୱଂ ସେସାସୁ। ପୁଥୁଜ୍ଜନା ସୋତାପନ୍ନା ସକଦାଗାମିନୋଚାପି ପୁଗ୍ଗଲା ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବପକାରେନପି ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ସକଦାଗାମୀନଂ ପଟିକ୍ଖେପେନ ଅନାଗାମି ମଗ୍ଗଟ୍ଠସ୍ସପି ତତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖେପୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଉପରିମାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଅରିୟାନମେୱ ତତ୍ଥ ପଟିଲାଭୋ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସଟ୍ଠାନେସୂତି ପଞ୍ଚସୁଦ୍ଧାୱାସତୋ ଅସଞ୍ଞାପାୟତୋଚ ଅୱସେସେସୁ ଏକୱୀସତିୟା ଠାନେସୁ, ଅନରିୟାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା। [ଭୂମିଚତୁକ୍କଂ]

୧୪୪।ଓକ୍କନ୍ତିକ୍ଖଣେତି ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ। ପଟିସନ୍ଧିହି ଭୱନ୍ତରେ ଓକ୍କମନଂ ଅନୁପୱିସନନ୍ତି ଅତ୍ଥେନ ଓକ୍କନ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋ ପରଂ ଭୱଙ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱାତି ୟୋଜନା। କେଚି ପନ ଭୱଙ୍ଗପରିୟୋସାନେତି ପଠନ୍ତି। ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ଜାତିୟା ଅନ୍ଧୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଜାତି ବଧିର ଜଚ୍ଚଘାନକ ଜାତିମୂଗ ଜଚ୍ଚେଳଅ ଜଳୁମ୍ମତ୍ତକ ପଣ୍ଡକ ଉଭତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନକ ନପୁଂସକ ମମ୍ମାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ୟସ୍ସ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସମତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ପଟିସନ୍ଧି ଲଦ୍ଧା। ସୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ନାମ। ଏସନୟୋ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ପସାଦସୋତ ରହିତୋ ଜାତିବଧିରୋ ନାମ। ପସାଦ ଘାନରହିତୋ ଜଚ୍ଚ ଘାନକୋ ନାମ। ପସାଦଜିୱ୍ହାରହିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ୱଚନରହିତୋ ଜାତିମୂଗୋନାମ। ଦିସାୱିଦିସାମତ୍ତଂପି ସଞ୍ଜାନିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟୋ ଜାତିଏଳଓ ନାମ। ସବ୍ବକାଲଂପି ୱିପଲ୍ଲଟ୍ଟଚିତ୍ତୋ ଜଳୁମ୍ମତ୍ତକୋନାମ। କାମହେତୁ ଆସିତ୍ତକାଦିଭାୱେନ ୱିପ୍ପକାରପତ୍ତୋ ପଣ୍ଡକୋନାମ। ଦ୍ୱୀହି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉଭତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନକୋନାମ। ଭାୱଦ୍ୱୟ ରହିତୋ ନପୁଂସକୋନାମ। ପକତିୱଚନେପି ଏକମେକଂ ଅକ୍ଖରଂ ମହୁସ୍ସାହେନ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ୱିବଚ୍ଛୱଚନୋ ମମ୍ମୋନାମ। ଏତ୍ଥଚ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ସମତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ପୱତ୍ତିକାଲେ ତଂୱା ଅଞ୍ଞଂୱା କମ୍ମଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଦେତି। ଅସମତ୍ଥେନକମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧପଟିସନ୍ଧି କସ୍ସ ପନ ୱଡ୍ଢୁୱିପନ୍ନସ୍ସ ପୱତ୍ତିକାଲେ ଅଞ୍ଞଂପି କମ୍ମଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂପି ଜଚ୍ଚନ୍ଧଭାୱୋ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେୟେୱ ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏସନୟୋ ସେସେସୁ ଜାତି ବଧିରାଦୀସୁ। ଆୟତନାନଂ ପଟିଲାଭୋ ଜାତୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହକାଲୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଜାତିକାଲୋନାମ। ତଦା ଅନୁପ୍ପନ୍ନ ଚକ୍ଖୁକୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋନାମାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହ କାଲୱସେନ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଆୟତନସ୍ସ ଜାତିକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ଚସତି ଜାତିମୂଗାଦୟୋପି ଉପପନ୍ନୋ ହୋନ୍ତୀତିଚ ୱଦନ୍ତି। ୱିଭାୱନି ୟଂପି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱିଭାୱିତୋତି।

[୧୪୨] ୟଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

‘‘ଅପରେ ପନ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋତି ପସୁତିୟଂୟେୱ ଅନ୍ଧୋ। ମାତୁ କୁଚ୍ଛିୟଂ ଅନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ଦୁହେତୁକତିହେତୁକାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଅୱିପଜ୍ଜନଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱଦନ୍ତୀତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ।

ଲୋକେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂୟେୱ ଅନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସପି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତଂ ତଂ ସିପ୍ପୱିଜ୍ଜାଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାୱେୟ୍ୟତ୍ତିୟଭାୱସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା। ଥପେତ୍ୱା ହି ମହାବୋଧିସତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେଚ ପଚ୍ଛିମଭୱିକେ ସତ୍ତେ ଅୱସେସାନଂ ଦ୍ୱିହେତୁକ ତିହେତୁକାନଂପି ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପରୂପକ୍କମେନୱା ମାତୁୟା ୱିସମପୟୋଗେନୱା ନାନାବାଧେନୱା ଉପ୍ପନ୍ନାନଂପି ଚକ୍ଖୁସୋତାନଂ ୱିପତ୍ତିନାମ ନତ୍ଥୀତି ନ ସକ୍କା ନିୟମେତୁନ୍ତି। ଭୁମ୍ମସ୍ସିତାନଞ୍ଚ ୱିନିପାତିକାସୁରାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୂମିୟଂ ଜାତାତି ଭୁମ୍ମା। ଭୂମିସମ୍ବନ୍ଧେସୁ ରୁକ୍ଖଟ୍ଟକ ପବ୍ବତଟ୍ଟକ ୱିମାନେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ଆଳଅୱକ ସାତାଗିର ହେମୱତାଦୟୋ ମହିଦ୍ଧିକା ଭୁମ୍ମାଦେୱା। ୟେ ଲୋକେ ବଲିହରଣ ୱସେନ ପୂଜନୀୟଟ୍ଠେନ ୟକ୍ଖାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୟେ ପନ ଭୁମ୍ମଦେୱଜାତିକାପି ସମାନା ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭୋଗସୁଖସ୍ସ ଅଭାୱା କିଚ୍ଛଜୀୱି କପ୍ପତ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତେ ତେସଂ ମହିଦ୍ଧିକାନଂ ଭୁମ୍ମଦେୱାନଂ ପରଂପର ପାରିସଜ୍ଜେସୁ ପରିୟାପନ୍ନତ୍ତା ଭୁମ୍ମେ ଦେୱେ ସିତା ନିସ୍ସିତାତି ଅତ୍ଥେନ ଭୁମ୍ମସ୍ସିତାନାମ ହୋନ୍ତି। ଭୁମ୍ମିସ୍ସିତାତିପି ପାଠୋ। ପୁଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ନିୱାସଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱା ରୁକ୍ଖଗୁମ୍ବଲେଣଗୁହାସୁସାନା ଦୀସୁ ୱିୱିତ୍ତେସୁ ଭୂମିପଦେସେସୁ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେୟେୱ ୱିରୂପା ହୁତ୍ୱା ଭୱନ୍ତରେ ନିପତନ୍ତୀତି ୱିନିପାତିକା। ୱିନିପାତିକାଚ ତେ ହେଟ୍ଠାୱୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅସୁରାଚାତି ୱିନିପାତିକା ସୁରା। ତେ ପନ ଗାମସମୀପେୱା ଅନ୍ତୋଗାମେୱା ୱିୱିତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ୱସିତ୍ୱା ଗାମୱାସୀହି ଛଡ୍ଡିତାନି ଭତ୍ତସିତ୍ଥପୂୱଖଜ୍ଜମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ପରିୟେସିତ୍ୱାୱା ତାନି ଅଲଭିତ୍ୱା ଦାରକେୱା ଗିଲାନେୱା ପୀଳଏତ୍ୱାୱା ସକ୍କୋନ୍ତା ପନ ଅଞ୍ଞେପି ମନୁସ୍ସେ ତାସେତ୍ୱା ପୀଳଏତ୍ୱାୱା ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେନ୍ତୀତି। ତେସଂ ୱିନିପାତିକାସୁରାନଂ। ଏକଚ୍ଚାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ନ ହି ସବ୍ବେ ୱିନିପାତିକା ସୁରାନାମ ଅହେତୁ କାଏୱାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଦ୍ୱିହେତୁକତିହେତୁକାନଂପି ସବ୍ଭାୱତୋ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ତେସଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ ପିୟଙ୍କରମାତା ଉତ୍ତରମାତା ଧମ୍ମଗୁତ୍ତା ଫୁସ୍ସମିତ୍ତାଦୀନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋପି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୋତି। ଏକଚ୍ଚେ ୟକ୍ଖଜାତିକାପି ରକ୍ଖସଜାତିକାପି ୱେମାନିକପେତାପି ପରଦତ୍ତୁପଜୀୱି ପେତାପି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତାତି

ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ତେସୂତି ଯଥାୱୁତ୍ତପଟିସନ୍ଧି ଯୁତ୍ତେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ। ଯସ୍ମା ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୋନାମ ଏକଭୂମିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅସେସସାଧାରଣନିଯମପରିମାଣୱସେନ ପୱତ୍ତୋ। ଅପାଯାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଭୁମ୍ମ ଦେୱାନଞ୍ଚ ତାଦିସୋ ନିଯମପରିମାଣୋନାମ ନତ୍ଥି। ନ ହି ସକଲଚକ୍କୱାଳପରିଯାପନ୍ନା ଏକଭୂମକା ସବ୍ବନିରଯା ଏକଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦା ହୋନ୍ତି। ତିରଚ୍ଛାନାଦୀସୁପି ଏସେୱନଯୋ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପାଯାନନ୍ତିଆଦି। ଚତୁନ୍ନଂ ଅପାଯାନଂ ଆପାଯିକପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣ ଗଣନାଯ ନିଯମୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କମ୍ମପମାଣତ୍ତା। ତତ୍ଥ ନିରଯେସୁ ଅବ୍ବୁଦାଦୀନଂ ଦସନ୍ନଂ ନିରଯାନଂ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତୋ ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୋପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତକେନ କମ୍ମେନେୱସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଇଦଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଗାସୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତେ ସଞ୍ଛେୱ ହି ଆଯୁକପ୍ପସ୍ସ ଆରୋହଣଂ ଓରୋହଣଞ୍ଚ ଅତ୍ଥି। ନ ଇତରଦୀପୱାସୀନଂ। ତେସୁ ହି ଉତ୍ତରକୁରୁୱାସୀନଂ ନିଯମତୋ ୱସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ହୋତି। ଇତରେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସ ସତାନୀତିଚ ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତେସୁ ଦୀପେସୁ ଆଦିକପ୍ପିକାନଂପି ସୋଏୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋତି ଆପଜ୍ଜତି। ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସୀନଂ ପନ ସମୱିସମାଚାରନିସନ୍ଦଭୂତା ଚନ୍ଦସୂରିଯନକ୍ଖତ୍ତାଦୀନଂ ୱିସମସମଗତିମୂଲିକାଉତୁଆହାରାନଂ ସମ୍ପତ୍ତି ୱିପତ୍ତିଯୋ ତେସଂପି ସାଧାରଣାଏୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସୁପି ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦାନଂ ଆରୋହଣଂ ଓରୋହଣଞ୍ଚ ନତ୍ଥୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ନିସନ୍ଦମତ୍ତା ଜମ୍ବୁଦୀପଗତିଯା ଏକଗତିକା ନହୋନ୍ତୀତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତଥା ହି ପାଳିଯଂ ଉତ୍ତରକୁରୁକା ମନୁସ୍ସା ଅମମା ଅପରିଗ୍ଗହା। ନିଯତାଯୁକା ଅୱସେସାଯୁନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅୱସେସାଯୁନାତି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟତୋ ଓରୋହିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲଂ ଠିତେନ ୱସ୍ସସହସ୍ସେନାତି ଅତ୍ଥୋତି।

ୱିନିପାତିକାସୁରାନନ୍ତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସବ୍ବେସଂପି ମହେସକ୍ଖାନଂ ଅପ୍ପେସକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଭୁମ୍ମଦେୱାନଂ ୱେମାନିକପେତାଦୀନଞ୍ଚ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ତେସଞ୍ହି ସବ୍ବେସଂପି କମ୍ମମେୱ ପମାଣନ୍ତି। ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂପନଦେୱାନନ୍ତି ଇଦଂ ଉପରିମେ ଚାତୁମହାରାଜିକେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦିବ୍ବାନୀତି ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ସିଦ୍ଧାନି। ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସତାନୀତି ଇଦଞ୍ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକଭୂତା ସୋତାପନ୍ନଦେୱ ପୁତ୍ତା ଆକାସଟ୍ଠକ ୱିମାନେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ଯାୱ ନିମିରାଜକାଲାପି ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା କେସଞ୍ଚି ଆକାସଟ୍ଠକଦେୱାନଂପି କମ୍ମପମାଣତା ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ଚେତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ଚିନ୍ତେତବ୍ବା। ନ ହି ସୋତା ପନ୍ନାନଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁତୋ ପରଂ କାମଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିନାମ ଅତ୍ଥି। ନ ଚ ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାପି ତତ୍ତକଂ କାଲଂ ସଂପାପୁଣିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ମନୁସ୍ସଗଣନାଯାତି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱସ୍ସଗଣନାଯ। ମନୁସ୍ସଲୋକେ ହି ପଞ୍ଞାସୱସ୍ସାନି ଚାତୁମହାରାଜିକେ ଏକୋ ଦିବ୍ବରତ୍ତିଦିୱୋ ହୋତି। ତିଂସରତ୍ତିଦିୱା ଏକୋ ଦିବ୍ବମାସୋ। ଦ୍ୱାଦସମାସା ଏକଂ ଦିବ୍ବୱସ୍ସଂ। ତେନ ଦିବ୍ବୱସ୍ସେନ ତେସଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତାନି ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ହୋତୀତି। ତତୋତି ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣତୋ। ଚତୁଗୁଣନ୍ତି ଆଯୁପମାଣସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧିଯାଚେୱ ଦିବ୍ବସ୍ସ ରତ୍ତିଦିୱସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧିଯାଚ ୱସେନ ଚତୂହି ଭାଗେହି ଗୁଣିତଂ ୱଡ୍ଢିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ଆଯୁପମାଣସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧିନାମ ହେଟ୍ଠିମାନଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପମାଣତୋ ଉପରିମାନଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପମାଣସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧି। ଏତେନ ତାୱତିଂସାନଂ ଦିବ୍ବଂ ଏକଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ। ଯାମାନଂ ଦ୍ୱେୱସ୍ସସହସ୍ସାନି। ତୁସିତାନଂ ଚତ୍ତାରି, ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଅଟ୍ଠ। ୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦିବ୍ବାନି ସୋଳସୱସ୍ସ ସହସ୍ସାନି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି।

ଦିବ୍ବସ୍ସ ରତ୍ତିଦିୱସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧିନାମ ହେଟ୍ଠିମାନଂ ଦେୱାନଂ ରତ୍ତିଦିୱତୋ ଉପରିମାନଂ ରତ୍ତିଦିୱସ୍ସ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧି। ଏତେନ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଏକଂ ୱସ୍ସସତଂ ତାୱତିଂସେ ଏକୋ ଦିବ୍ବରତ୍ତିଦିୱୋ। ଦ୍ୱେୱସ୍ସସତାନି ଯାମେ। ଚତ୍ତାରି ତୁସିତେ। ଅଟ୍ଠ ନିମ୍ମାନରତିଯଂ। ସହସ୍ସଂ ଛ ଚୱସ୍ସସତାନି ୱସୱତ୍ତିଯଂ ଏକୋ ଦିବ୍ବରତ୍ତିଦିୱୋତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ରତ୍ତିଦିୱାନଞ୍ଚ ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧିଯା ସିଦ୍ଧାଯ ମାସସଂୱଚ୍ଛରାନଂପି ଦିଗୁଣୱୁଦ୍ଧି ସିଦ୍ଧାୱ ହୋତୀତି। ଏୱଞ୍ଚସତି ଯଥାୱୁତ୍ତାନି ତାୱତିଂସାଦୀନଂ ଦିବ୍ବୱସ୍ସସହସ୍ସାଦିନିପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରତ୍ତିଦିୱମାସସଂୱଚ୍ଛରେତିଏୱ ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତଥାଚ ସତି ଉପରିମାନଂ ଆଯୁପରିମାଣାନି ହେଟ୍ଠିମାନଂ ଆଯୁପରିମାଣତୋ ଚତୁଗୁଣାନୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ଚତୁଗୁଣଂ ତାୱତିଂସାନଂ। ତତୋ ଚତୁଗୁଣଂ ଯାମାନନ୍ତିଆଦି। ଦିବ୍ବଗଣନାଯ ଚ ତଥା ସିଦ୍ଧାଯ ସତି ମନୁସ୍ସଗଣନାଯପି ଚତୁଗୁଣଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋଯେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ମନୁସ୍ସଗଣନାଯପି ହେଟ୍ଠିମାନଂ ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାଦୀନି ଚତୂହି ଉପରୂପରିଗୁଣିତାନି ଉପରିମାନଂ ତିକୋଟିସଟ୍ଠିୱସ୍ସସତ ସହସ୍ସାଦିନି ଭୱନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ତାନି ସବ୍ବାନିପି ଆଦିଅନ୍ତଦସ୍ସନ ୱସେନ ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ନୱସତନ୍ତି ଗାଥମାହ। ୱସ୍ସାନଂ ନୱସତଂ କୋଟିଯୋ ଚ ଏକୱୀସ କୋଟିଯୋ ଚ ତଥାସଟ୍ଠିୱସ୍ସ ସତସହସ୍ସାନି ଚ ୱସୱତ୍ତୀସୁ ଦେୱେସୁ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଯସ୍ମା ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତଂ ଝାନଂ ଓଳାରିକସ୍ସ ୱିତକ୍କସ୍ସ ସମତିକ୍କମା ପଥମଜ୍ଝାନତୋ ସୁଟ୍ଠୁବଲୱଂ ହୋତି। ତତୋଯେୱ ତତୀଯଜ୍ଝାନତୋପି ନାତିଦୁବ୍ବଲଞ୍ଚ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ତତୀଯଜ୍ଝାନେନ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ସମତଲେ ଭୂମନ୍ତରେ ୱିପାକଂ ଦେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନୱିପାକଂ ତତିଯଜ୍ଝାନୱିପାକଞ୍ଚ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଭୂମିଯନ୍ତି। ତେନେୱଚ ଭୂମୀନଂ ଠିତିକ୍କମୋପି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନ ୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧୋ। ଥେରେନ ପନ ହେଟ୍ଠା

ପଞ୍ଚକନୟଓସେନେଓ ଝାନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ଇଧପି ତେନେଓ ନୟେନ ୱିପାକାନି ଗହେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱିପାକଂ ତତୀୟଜ୍ଝାନଭୂମିୟନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୂତି ତାହି ଛହି ପଟିସନ୍ଧୀତି ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକେସୁ। କପ୍ପସ୍ସାତି ଇଦଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟକପ୍ପଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁବ୍ବିଧା ହି କପ୍ପାମହାକପ୍ପୋ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟକପ୍ପୋ ଅନ୍ତରକପ୍ପୋ ଆୟୁକପ୍ପୋତି, ତତ୍ଥ ଆୟୁକପ୍ପୋନାମ ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତଂତଂ ଆୟୁପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନ୍ତରକପ୍ପୋନାମ ଏକସ୍ସୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟିଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆୟୁକପ୍ପସ୍ସ ହାୟନୱଡ୍ଢନୱସେନ ଦିସ୍ସମାନନ୍ତରା ଚତୁସଟ୍ଠିପଭେଦା ଚୂଳଅକପ୍ପା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପୀସତିଭେଦାତି କେଚି। ଅସୀତିଭେଦାତି ଅପରେ। ଚୁଦ୍ଦସପ୍ପ ଭେଦାତି ୱେଦୱିଦୁ। ଯେ ଲୋକେ ମନ୍ୱନ୍ତରକପ୍ପାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏକମେକେନ ମନୁନାମକେନ ମହାସମ୍ମତରାଜେନ ଉପଲକ୍ଖିତା ଅନ୍ତରକପ୍ପାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କେଚି ପନ ଏକସ୍ମିଂ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟିମ୍ହି ମହାସମ୍ମତରା ଜାନଂ ଏକମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଚତୁସଟ୍ଠିଅନ୍ତରକପ୍ପା ପନ ଏକୋ ଅସଙ୍ଖେ କପ୍ପୋନାମ। ସୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ସଂୱଟ୍ଟୋ ସଂୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ ୱିୱଟ୍ଟୋ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀତି। ତତ୍ଥ ୱିନସ୍ସମାନୋ କପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟୋ। ଯଥା ୱିନଟ୍ଠଂ ତିଟ୍ଠମାନୋ କପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ। ୱଡ୍ଢମାନୋ କପ୍ପୋ ୱିୱଟ୍ଟୋ। ଯଥା ୱିୱଟ୍ଟଂ ତିଟ୍ଠମାନୋ କପ୍ପୋ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟକପ୍ପା ଏକୋ ମହାକପ୍ପୋନାମ। ଏତ୍ଥଚ ଯୋ ଜନାୟାମୱିତ୍ଥାରେ ସେତସାସପରାସିମ୍ହି ୱସ୍ସସତ ୱସ୍ସସତଚ୍ଚୟେନ ଏକେକବୀଜହରଣେନ ପରିକ୍ଖୀଣେପି ଏକୋ ମହାକପ୍ପୋ ପରିକ୍ଖୟଂ ନଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଦିଘୋ ମହାକପ୍ପୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଯଦା କପ୍ପୋ ତେଜେନ ସଂୱଟ୍ଟତି। ଆଭସ୍ସରତୋ ହେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିନା ଦୟ୍ହତି। ଯଦା ଆପେନ ସଂୱଟ୍ଟତି। ସୁଭାକିଣ୍ହତୋ ହେଟ୍ଠା ଉଦକେନ ୱିଲୀୟତି। ଯଦା ୱାୟୁନା ସଂୱଟ୍ଟତି। ୱେହପ୍ଫଲତୋ ହେଟ୍ଠା ୱାତେନ ୱିଦ୍ଧଂସତୀତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅୟଂ ଲୋକୋ ନିରନ୍ତରଂ ସତ୍ତସୁ ୱାରେସୁ ଅଗ୍ଗିନା ୱିନସ୍ସତି। ଅଟ୍ଠମେ ୱାରେ ଉଦକେନ ୱିନସ୍ସତି। ପୁନ ସତ୍ତସୁ ଅଗ୍ଗିନା। ଅଟ୍ଠମେ ଉଦକେନାତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଟ୍ଠକାନଂ ୱସେନ ଚତୁସଟ୍ଠିୱାରେସୁ ଅନ୍ତିମେ ଉଦକୱାରେ ଉଦକଂ ପହାୟ ୱାତୱାରୋ ହୋତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। କଥଂ। ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ଆଭସ୍ସରାନଂ ଅଟ୍ଠକପ୍ପାନୀତି। ଏତେନ ଅଟ୍ଠମେ ୱାରେ ଆପୋସଂୱଟ୍ଟୋ ହୋତି। ଅନ୍ତରା ସତ୍ତସୁ ସତ୍ତସୁ ୱାରେସୁ ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟା ହୋନ୍ତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ସୁଭାକିଣ୍ହାନଂ ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପାନୀତି। ଏତେନ ଚତୁସଟ୍ଠିମେ ଚତୁସଟ୍ଠିମେ ୱାରେ ୱାତସଂୱଟ୍ଟୋହୋତି। ଅନ୍ତରା ତେସଟ୍ଠିୟା ୱାରେସୁ ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟା ଆପୋସଂୱଟ୍ଟାଚ ହୋନ୍ତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

ଅଗ୍ଗିନା ଭସ୍ସରା ହେଟ୍ଠା, ଆପେନ ସୁଭାକିଣ୍ହତୋ;

ୱେହପ୍ଫଲତୋ ୱାତେନ, ଏୱଂ ଲୋକୋ ୱିନସ୍ସତି।

ସତ୍ତସତ୍ତଗ୍ଗିନା ୱାରା, ଅଟ୍ଠମେ ଅଟ୍ଠମେ ଦକା;

ଚତୁସଟ୍ଠି ଯଦା ପୁଣ୍ଣା, ଏକୋ ୱାୟୁୱାରୋ ସିୟାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ୱିନଟ୍ଠେ ଲୋକେ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେପି ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମି ଅୱିନଟ୍ଠାନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଂଦେୱାନଂ କପ୍ପସ୍ସତତୀୟୋ ଭାଗୋ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ, ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତାନଂଉପଡ୍ଢକପ୍ପୋ, ମହା ବ୍ରହ୍ମାନଂଏକୋକପ୍ପୋତି ଏତ୍ଥ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟ କପ୍ପୋୱ ସମ୍ଭୱତି। ନମହାକପ୍ପୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ କପ୍ପସ୍ସାତି ଇଦଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟକପ୍ପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଆୟୁକପ୍ପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତିପି ଯୁଜ୍ଜତିୟେୱ। ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେସୁ ହି ପଠମଜ୍ଝାନତଲଂ ୱିୱଟ୍ଟମାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ ୱିୱଟ୍ଟତି। ସଂୱଟ୍ଟମାନଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛା ସଂୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମା ୱିୱଟ୍ଟସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଡ୍ଢେନ ସଂୱଟ୍ଟସ୍ସଚ ପୁବ୍ବଡ୍ଢେନ ସହ ଏକଂ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟିକପ୍ପଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନି ତସ୍ମିଂ ତଲେ ଏକୋ ଆୟୁକପ୍ପୋତି ସଙ୍ଖା ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଦୁତୀୟ ତଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ମହାକପ୍ପୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅପ୍ପକଂ ଉନକଂୱା ଅଧିକଂୱା ଗଣନୂପଗଂ ନ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢେହି ସହ ସତ୍ତକପ୍ପାନି ସନ୍ଧାୟ ଆଭସ୍ସରାନଂ ଅଟ୍ଠକପ୍ପାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପାନୀତି ଏତ୍ଥପୀତି। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଭୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୂପଗା, ତେସଂ। ଏକୋୱ ୱିସୟୋ ଆରମ୍ମଣଂ ଯସ୍ସ ତଂ ଏକୱିସୟଂ। ଏକଜାତିୟନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ। [ପଟିସନ୍ଧିଚତୁକ୍କଂ।]

୧୪୫। ଜନେତୀତି ଜନକଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୀତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ। ଉପପୀଳେତୀତି ଉପପୀଳକଂ। ଉପଘାତେତୀତି ଉପଘାତକଂ। ତତ୍ଥ ଜନକଂ ନାମ ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତୀସୁ ୱିପାକକ୍ଖନ୍ଧ କଟତ୍ତାରୂପାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିକା କୁସଲାକୁସଲଚେତନା। ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିନିବ୍ବତ୍ତିକା କମ୍ମପଥପତ୍ତାୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପୱତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତିକା ପନ କମ୍ମପଥଂ ପତ୍ତାପି ଅପତ୍ତାପି ଅନ୍ତମସୋ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଜୱନଚେତନାପି ସୁପିନନ୍ତେ କୁସଲାକୁସଲଚେତନାପୀତି। ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂନାମ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଅଲଦ୍ଧୋକାସାୱା ୱିପକ୍କୱିପାକା ୱା ସବ୍ବାପି କୁସଲାକୁସଲଚେତନା। ସା ହି ଜନକଭୂତାପି ସମାନା ଅତ୍ତନୋୱିପାକୱାରତୋ ପୁରେୱା ପଚ୍ଛାୱା ସଭାଗଂ କମ୍ମନ୍ତ ରଂୱାକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂୱାଉପତ୍ଥମ୍ଭମାନା ପୱତ୍ତତି। ଯଥା ଗନ୍ଧାରବ୍ଭେ ରତନତ୍ତୟପଣାମଚେତନାତି। ଯଂ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ ପନ ୱିପାକଂ ଜନେତୁଂ ନସକ୍କୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଲଦ୍ଧୱିପାକୱାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ପଚ୍ଚୟସାମଗ୍ଗିୟଂ ସତି କିଞ୍ଚିକମ୍ମଂ

ପଓତ୍ତିଓିପାକମଉସ୍ପି ଅଜନକଂନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ତତ୍ଥ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଂନାମ ଅଲଦ୍ଧୋକାସସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଜନକକମ୍ମସ୍ସ ଓକାସକରଣଂ। ତଂ ପନ ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ପାକଟଂ। ତଦା ହି କୁସଲେ ଜଓିତେ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସନ୍ଧିଜନକଂ କୁସଲକମ୍ମଂ ଓକାସଂ ଲଭତି। ଅକୁସଲେ ଜଓିତେ ଅଞ୍ଞଂ ଅକୁସଲକମ୍ମନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଇତି ୱୁତ୍ତକେ –

ଇମସ୍ମିଂ ଚାଯଂ ସମଯେ, କାଲଙ୍କରିଯାଥ ପୁଗ୍ଗଲୋ;

ସଗ୍ଗମ୍ହି ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଚିତ୍ତଞ୍ହିସ୍ସ ପସାଦିତଂ।

ଇମସ୍ମିଂ ଚାଯଂ ସମଯେ, କାଲଙ୍କରିଯାଥ ପୁଗ୍ଗଲୋ;

ନିରଯେ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଚିତ୍ତଞ୍ହିସ୍ସ ପଦୂସିତନ୍ତି।

ପଓତ୍ତିକାଲେପି ଏତଂ ବହୁଲଂ ଲବ୍ଭତିଯେୱ। କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଂନାମ ଅଞ୍ଞେନ ଲଦ୍ଧୋକାସେନ କୁସଲକମ୍ମେନୱା ଅକୁସଲକମ୍ମେନୱା ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯେ ଅପନେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରେ ସମ୍ପଦାନେତ୍ୱା ଚିରତର ପଓତ୍ତିକରଣଂ। ଯଥାହ –

ଅଭିୱାଦନସୀଲିସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ୱୁଦ୍ଧାପଚାଯିନୋ;

ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଆଯୁ ୱଣ୍ଣୋ ସୁଖଂ ବଲନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ପନ କୁସଲଂପି ଅକୁସଲକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ଅକୁସଲଂପି କୁସଲକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂନାମ ନତ୍ଥୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅକୁସଲ କମ୍ମ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସପି ହି ମହିଦ୍ଧିକାନଂ ନାଗସୁପଣ୍ଣାଦୀନଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ପଓତ୍ତିକାଲେ ପୁବ୍ବକତଂ କୁସଲଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଉପବ୍ରୂହନଂ କରୋତିଯେୱ। ତଥାକୁସଲକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସପି କେସଞ୍ଚି ୱିନିପାତିକାସୁରାଦୀନଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ପଓତ୍ତିକାଲେ ପୁବ୍ବକତଂ ଅକୁସଲଂ ଚିରତରପ୍ପୱତ୍ତିଂ କରୋତିଯେୱାତି। ଉପପୀଳଅକୋପଘାତକାନିପି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା କୁସଲାକୁସଲ ଚେତନାଯୋଏୱ। ତାପି ହି ଜନକଭୂତାପି ସମାନା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକୱାରତୋ ପୁରେୱା ପଚ୍ଛା ୱା ୱିପାକୱାର ଗହଣ କାଲେପି ୱା କମ୍ମନ୍ତରଂୱା କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂୱା ଦୁବ୍ବଲତରଂ କତ୍ୱାୱା ୱିବାଧଯମାନା ସବ୍ବସୋୱା ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦମାନା ପଓତ୍ତନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ଉପପୀଳଅକେ ତାୱ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ୱିବାଧନଂନାମ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଜନକକମ୍ମସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱକରଣଂ। କମ୍ମଞ୍ହି ନାମ ଆଯୂହନକାଲେ ବଲୱନ୍ତଂପି ପଚ୍ଛା କତେନ ଉଜୁପଟିପକ୍ଖେନ କମ୍ମନ୍ତରେନ ୱିବାଧିଯମାନଂ ପୁନ ୱିହତସାମତ୍ଥିଯଂ ହୋତି। ଉପରିଭୂମି ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ସମାନଂ ହେଟ୍ଠାଭୂମିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ମହେସକ୍ଖେସୁ ମହିଦ୍ଧିକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ସମାନଂ ଅପ୍ପେସକ୍ଖେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ତଥା ଉଚ୍ଚକୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ନୀଚକୁଲେସୁ। ଦୀଘାଯୁକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ଅପ୍ପାଯୁକେସୁ। ମହାଭୋଗେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ଅପ୍ପଭୋଗେସୁ। ପୁରିସତ୍ତ ଭାୱନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ସମାନଂ ଇତ୍ଥତ୍ତଭାୱଂୱା ନପୁଂସକଭାୱଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଭାୱଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମ୍ପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ଅନ୍ଧଂୱା ବଧିରଂୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେକଲ୍ଲଂ। ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗ ସମ୍ପତ୍ତିଜନକଂପି ହତ୍ଥପାଦାଦି ଅଙ୍ଗୱେକଲ୍ଲଂ ଜନେତି। ତଥା ଆଯୂହନକାଲେ ମହାନିରଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ଅକୁସଲଂ ପଚ୍ଛାକତେନ ବଲୱକୁସଲେନ ୱିବାଧିଯମାନଂ ଉସ୍ସଦେସୁୱା ପେତେସୁୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ଅଜାତସତ୍ତୁ ରାଜା ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ଉସ୍ସଦେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକଂପି ପେତେସୁୱା ତିରଚ୍ଛା ନେସୁୱାତି ଆଦିସବ୍ବଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂପି ତବ୍ବିପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବମେୱ। ତଥା ହି କମ୍ମଂ ନାମ କତକାଲେଦୁବ୍ବଲଂପିସମାନଂ ପଚ୍ଛାସଭାଗେନବଲୱତାକୁସଲେନୱା ଅକୁସଲେନୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭୀଯମାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଂ ହୋତୀତି। କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ୱିବାଧନଂନାମ ଅଞ୍ଞେନ କମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଦାକଦାଚି ସରୀରେ ନାନାଅନ୍ତରାଯେ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାୱା ଠାନନ୍ତରଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁ ଗୋମହିଂସ ଧନ ଧଞ୍ଞଭୋଗ ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଞାତି ମିତ୍ତାନଞ୍ଚ ୱିପତ୍ତିଂ କତ୍ୱାୱା ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତି କରଣଂ। ଦୁୱିଧଞ୍ହି କମ୍ମଫଲଂନାମ ୱିପାକଫଲଂ ନିସନ୍ଦଫଲନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱିପାକଫଲଂନାମ କମ୍ମକାରକସ୍ସେୱ ହୋତି। ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ନିସନ୍ଦ ଫଲଂ ପନ ଅଞ୍ଞେସଂପି ସାଧାରଣମେୱ। ଧମ୍ମପଦେ ଆନନ୍ଦସେଟ୍ଠିୱତ୍ଥୁ ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଚକ୍କାଦୀସୁ ପନ କମ୍ମଜସନ୍ତତିସୀସେସୁ ଯେନ କମ୍ମେନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂୱା ଦ୍ୱେୱା ତୀଣିୱା ସବ୍ବସୋ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁପାଲତ୍ଥେ ରାଦୀନଂ ୱିଯ। ତଂ କମ୍ମଂ ଉପଘାତକେ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଉପଘା ତକନ୍ତି ପନ ଉପଚ୍ଛେଦକନ୍ତିଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ତଥା ହି ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠ କଥାଯଂ ପଥମଂ ଉପଚ୍ଛେଦକନାମେନ ୱତ୍ୱା ଉପଘାତକନ୍ତିପି ଏତସ୍ସେୱ ନାମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାଯଂ ପଥମଂ ଉପଘାତକନାମେନ ୱତ୍ୱା ଉପଚ୍ଛେଦକନ୍ତିପି ତସ୍ସେୱେତଂ ନାମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗେପି ମରଣସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସେ ତଦେୱ କମ୍ମୁପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧଚ ପରତୋ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୁନାତି ୱକ୍ଖତି।

ଇମସ୍ସପି କମ୍ମନ୍ତରୁପଚ୍ଛେଦନଂ ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ପାକଟଂ। ତଦାହି ପଥମଂ ପାପକମ୍ମବଲେନ ଦୁଗ୍ଗତିନିମିତ୍ତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେ ପୁନ କଲ୍ଲାଣ କମ୍ମଂ ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ସୁଗତିନିମିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। କଲ୍ଲାଣକମ୍ମବଲେନ ସୁଗତିନିମିତ୍ତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେ ପୁନ ପାପକମ୍ମଂ ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଦୁଗ୍ଗତିନିମିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ଦୁଟ୍ଠ ଗାମଣିରଞ୍ଞୋ ସୋଣତ୍ଥେରପିତୁଚ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତବ୍ବାନି। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମକ୍ଖଯ କରସ୍ସ ମଗ୍ଗକମ୍ମସ୍ସପି କମ୍ମନ୍ତରୁପଚ୍ଛେଦକହା ୱୁତ୍ତା। ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିଯାତି। ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ଲଦ୍ଧାନି ମହଗ୍ଗତକମ୍ମାନି ଯେନ ଅକୁସଲେନ ପରିହାଯନ୍ତି। ତସ୍ସପି କମ୍ମନ୍ତରୂପଚ୍ଛେଦକେ ସଙ୍ଗହୋ ଯୁତ୍ତୋ। ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱିଯାତି। କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଖନ୍ଧସନ୍ତାନୁପଚ୍ଛେଦନଂ ପନ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଆଯୁ କମ୍ମେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଲଦ୍ଧୋକାସସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅପରାଧକମ୍ମସ୍ସ ବଲେନ କଲଲକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତରାୱ କେନଚିରୋଗେନୱା ଭଯେନୱା ଉପକ୍କମେନୱା ମରନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ଥଚ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସୱା କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନା ଦୀନି ସନ୍ଧାଯ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂପି କମ୍ମାନଂ କୁସଲାକୁସଲଭାୱୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତୋ। ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବସୁତ୍ତାନୁରୂପଂ କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସେୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଦୀନି ସନ୍ଧାଯ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକସ୍ସ କୁସଲଭାୱୋ ଉପପୀଠଅକୌପଘାତକାନଂ ଅକୁସଲଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ମଜ୍ଝିମଟୀକାଯଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟୀକାଯଞ୍ଚ ଅରୁଚ୍ଚମାନୋ ୱିଯ ୱୁତ୍ତୋ। ମହାଟୀକାଯଂ ପନ ସୋ କେଚି ୱାଦୋପି କତୋ। ତତ୍ଥପନ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବସୁତ୍ତାନୁରୂପଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିସୁଂ ପାଠଇନଯୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନ ଚ କେଚିୱାଦୋ କତ୍ତବ୍ବୋ। ସୁତ୍ତସ୍ମିଂହି ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକାଏସା ମାଣୱପଟିପଦା, ଯଦିଦଂ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତୀତିଆଦିନା ଉପଘାତକଂ ପାଣାତିପାତୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପପୀଠଅକଞ୍ଚ ବହ୍ୱାବାଧସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା ମାଣୱ ପଟିପଦା, ଯଦିଦଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିହେଠକଜାତିକୋ ହୋତୀତିଆଦିନା ୱିହିଂସାଦୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଞ୍ଚ ଦୀଘାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା ମାଣୱ ପଟିପଦା। ଯଦିଦଂ ପାଣାତିପାତଂ ପହାଯ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀତିଆଦିନା ପାଣାତିପାତୱିରତିଆଦୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଆଗତସ୍ସେୱ ସତ୍ତସ୍ସ ୱସେନାତି ଏୱଂ ୱିସୁଂ ପାଠଇନଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ମହାଟୀକାଯଂ ପନ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟୀକାଯଞ୍ଚ କମ୍ମନ୍ତରୁପତ୍ଥମ୍ଭନାଦୀନି ଅନିଚ୍ଛନ୍ତେହି ଜନକାଦିଭାୱୋନାମ ୱିପାକଂ ପଟିଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ନକମ୍ମନ୍ତି ୱିପାକସ୍ସେୱ ଉପଘାତକତା ଯୁତ୍ତା ୱିଯ ଦିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

କିଚ୍ଚୱସେନାତି ଜନନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଂ ଉପପୀଠଅନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ। ତତ୍ଥ ଏକା ପାଣାତିପାତଚେତନା ଚତ୍ତାରି କିଚ୍ଚାନି ସାଧେତି। ସା ହି ଯାୱ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଓକାସଂ ନଲଭତି। ତାୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଦୀସୁ ତୀସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ଯଦା ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଓକାସଂ ଲଭତି। ତଦା ଏକାଯ ଚେତନାଯ ଏକାଏୱ ପଟିସନ୍ଧି ହୋତୀତି ଏୱଂ ସାକେତପଞ୍ହେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଏକଂ ଅପାଯଭୱଂ ଜନେତି। ତତୋ ପରଂ ପନ ପଟିସନ୍ଧିଜନନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ପୱତ୍ତି ୱିପାକଜନନେନ ସହ ଇତରାନି ତୀଣି କିଚ୍ଚାନି ଭୱସତସହସ୍ସେପି କପ୍ପସତସହସ୍ସେପି ସାଧେତିଯେୱ। ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଯନାମ ଉଗ୍ଗସେନ ରଞ୍ଞୋ ଦେୱିଯା ୱତ୍ଥୁ ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସା ପନ ଯଦା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକୱାରତୋ ପୁରେ ଅରିଯଭୂତସ୍ସୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନଭୂତସ୍ସପି କଲ୍ଲାଣ ଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋୱା ଉପଚ୍ଛେଦନଂ କରୋତି। ତଦା ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତ ରସ୍ସେୱ ଓକାସଂ କରୋତି। ସଯଂ ୱିପାକଂ ନଜନେତି। ଯଦା ପନ ପାପଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ତଦାଏୱ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକଂ ଜନେତି। ସକିଂ ଲଦ୍ଧପଟିସନ୍ଧିୱାରତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ଅନେକେସୁ ଅତ୍ତଭାୱ ସତସହସ୍ସେସୁପି ଉପଚ୍ଛେଦନାଦୀନିଯେୱ କରୋତି। ଏତ୍ଥ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ତ୍ଥେର ୱତ୍ଥୁ ସାମାୱତି ୱତ୍ଥୁ ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯଭିକ୍ଖୁ ୱତ୍ଥୁ ଦୁସ୍ସିମାର କଲାବୁରାଜୱତ୍ଥୂନି କଥେତବ୍ବାନି। ଯସ୍ମା ପନ ଇଦଂ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଂ ନାମ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ବହୁଲଂ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଂ ଅକୁସଲକମ୍ମଂ ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ଅକୁସଲକମ୍ମସ୍ସୱା ଅକୁସଲକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସୱା ଉପଚ୍ଛେଦକଂନାମ ନ ହୋତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ହି ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ ବହୁକମ୍ମିଞ୍ଚି ଅକୁସଲକମ୍ମେ ଆଯୂହିତେ ବଲୱକମ୍ମଂ ଦୁବ୍ବଲ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପିଚ ପୱତ୍ତିଯଂପି କମ୍ମନ୍ତରଜନିତଂ ଭୱଙ୍ଗସନ୍ତାନଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ଚକ୍ଖୁ ସୋତ ଘାନ ଜିୱ୍ହା ଭାୱ ଦସକ ସଙ୍ଖାତେସୁ ସନ୍ତତି ସୀସେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସନ୍ତତିସୀସସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନଂପି ଇମସ୍ସେୱ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ମହାଟୀକାଯଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟୀକାଯଞ୍ଚ ଉପପୀଠଇକଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱିପାକଂ ଛିନ୍ଦତି। ନ ସଯଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକଂ ଜନେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପୀଠଏତି, ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିତୁଂ ନ ଦେତୀତି ଇଦଂ ଦିସ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିତୁଂ ନଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ସୁଖସନ୍ତାନଂୱା ଦୁକ୍ଖସନ୍ତାନଂୱା ଚିରକାଲଂ ପୱତ୍ତିତୁଂ ନଦେତି ଇଚ୍ଚେୱତ୍ଥୋ। ନ ପନ ଉପଘାତକଂ ୱିଯ ଭୱଙ୍ଗସନ୍ତାନେନ ସହ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ଛିନ୍ଦତୀତି।

[୧୪୩] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଜନକଂ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ୱିପାକଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ୱିପାକଂ ଜନେତି। ଉପଘାତକଂ ଉପଚ୍ଛେଦନପୁବ୍ବକନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ''। ତଂ

ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଇଧ ପୁବ୍ବକତେନ ଉପଚ୍ଛେଦନକକମ୍ମେନ ମରିତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁୟେୱ ଆଗତତ୍ତାତି।

[୧୪୪] ୟଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ଅପରେ ପନ ଆଚରିୟା ୱଦନ୍ତୀତିଆଦିନା ଉପଘାତକସ୍ସ ସୟଂ ୱିପାକନିବ୍ବତ୍ତକତ୍ତା ଭାୱୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ତେନେୱ କମ୍ମେନ ଅପାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଦୁସ୍ସିମାର କଲାବୁରାଜା ଦୀନଂ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଭାୱେନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତତ୍ତାତି।
[ଜନକଚତୁକ୍କଂ]

୧୪୬।ଗରୁକନ୍ତି ଅଞ୍ଞେନ କମ୍ମେନ ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ କୁସଲପକ୍ଖେ ମହଗ୍ଗତକମ୍ମଂ ଅକୁସଲପକ୍ଖେ ନିୟତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ସହ ପଞ୍ଚାନନ୍ତରିୟକମ୍ମଂ। ଏତ୍ଥ ସିୟା। ମହଗ୍ଗତକମ୍ମନ୍ତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପମାଦୱସେନୱା ନୀୱରଣଧମ୍ମପୱତ୍ତିୟାୱା ପରିହାୟିୟମାନଂ ନିକନ୍ତିବଲେନୱା ପଟିବାହିୟମାନଂ ୱିପାକଂ ନ ଦେତୀତି। ତଥା ଏକସ୍ସ ବହୂସୁ ଆନନ୍ତରିୟକମ୍ମେସୁ କତେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ୱିପଚ୍ଚନ୍ତେ ସେସାନି ନ ୱିପଚ୍ଚନ୍ତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ମହଗ୍ଗତକମ୍ମଂ ତାୱଥପେତ୍ୱା ପମାଦଧମ୍ମନୀୱରଣଧମ୍ମନିକନ୍ତିଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନୋ ବଲୱତରଞ୍ଚ ମହଗ୍ଗତକମ୍ମନ୍ତରଂ ଅଞ୍ଞେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଅପ୍ପଟିବାହନିୟଟ୍ଠେନ ଗରୁକଂ ନାମ ହୋତି। ଆନନ୍ତରିୟକମ୍ମାନି ପନ ଥପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲୱତରଂ ଆନନ୍ତରିୟକମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି ଧମ୍ମେନ ଅପ୍ପଟିବାହନିୟଟ୍ଠେନାତି ଏୱଂ ୟଥାରହଂ ତେସଂ ଗରୁକତା ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଆସନ୍ନନ୍ତି ମରଣକାଲେ ଅନୁସ୍ସରିତଂ ତଦା କତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ତଦାକତନ୍ତି ଅନ୍ତିମ ଜୱନୱୀଥିତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଆସନ୍ନେ କତଂ ୟଂକିଞ୍ଚି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମଂ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମଂ ପନ ୱିପସ୍ସନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତିମଜୱନୱୀସିୟଂପି କତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ୟଥାହ-ମରଣକାଲେ ୱାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନାତି। ଏତେନ ତତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅନ୍ତିମଜୱନୱୀଥିୟଂ ପୱତ୍ତଂ କମ୍ମଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି। ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ କତଂ। ସକିଂ କରିତ୍ୱାପିୱା ପଚ୍ଛା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସୋମନସ୍ସଜନକଂ ସନ୍ତାପଜନକଞ୍ଚ। କଟତ୍ତାକମ୍ମନ୍ତି କାରିୟିତ୍ଥାତି କମ୍ମନ୍ତି ଏୱଂ କତକାରଣାଏୱ କମ୍ମନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ। ଗରୁକାଦିଭାୱେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମାନି ତୀଣି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ କତାନି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟକମ୍ମାନିଏୱ। କଟତ୍ତାକମ୍ମଂ ପନ ଅତୀତଭୱେସୁ କତେହି ଅପରପରିୟାୟୱେଦନୀୟେହି ସହ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ କତଂ ଗରୁକା ସନ୍ନାଚିଣ୍ଣଭାୱରହିତଂ କମ୍ମପଥପତ୍ତଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟକମ୍ମଂ। ମହାଟୀକାୟଂ ପନ କଟତ୍ତାକମ୍ମଂ ପୁରିମ ଜାତୀସୁ କତଂଏୱ ଗହିତଂ। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟ ନ ସମେତି। ଏତେହି ପନ ତୀହି ମୁତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲଦ୍ଧାସେୱନଂ କଟତ୍ତାୱା ପନ କମ୍ମଂନାମ ହୋତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଚ ଅତୀତଭୱେସୁ କତାନି ମାତୁଘାତକାଦୀନିପି ଅପରପରିୟାୟ କମ୍ମାନି ଏତେହି ତୀହି ମୁତ୍ତାନୀତିୱା ଅମୁତ୍ତାନୀତିୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲଦ୍ଧାସେୱନାନୀତିୱା ଅଲଦ୍ଧାସେୱନାନୀତିୱା ସକ୍କା ୱିସେସେତୁଂ। ତଦା ହି ତାନି ଗରୁକ କମ୍ମସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତାନିପି ହୋନ୍ତି। ଆସନ୍ନୱଚିଣ୍ଣକମ୍ମସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତାନିପୀତି।

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଏତେହି ପନ ତୀହି ମୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାଣୱସେନକତଂ କଟତ୍ତାୱା ପନ କମ୍ମଂନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ତାନି ଅଞ୍ଞାଣୱସେନ କଭାନୀତି ସକ୍କା ୱିସେସେତୁଂ। ତାନି ହି ପୁରିମଭୱେସୁ ଅଞ୍ଞାଣ ୱସେନ କତାନିପି ହୋନ୍ତି। ଞାଣୱସେନ କତାନିପୀତି। ତାନି ପନ ୱିସେସନାନି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ କତାନଂ ଗରୁକାଦୀହି ତୀହି ମୁତ୍ତାନଂ ସତ୍ତମଜୱନ କମ୍ମାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତାନୀତି ତେହି ସହ ପୁରିମଜାତୀସୁ କତାନି ଅପରପରିୟାୟ କମ୍ମାନି କଟତ୍ତା କମ୍ମଂନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୟତ୍ଥ ତଂପୁବ୍ବକତଂ କମ୍ମନ୍ତି ଆଗତଂ। ତତ୍ଥପି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେୱା ଅତୀତଭୱେସୁୱା ପୁବ୍ବକାଲେ କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଗରୁକମେୱ ଅନନ୍ତରେ ଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦେତି। ଗରୁକେ ଅସତି ଆସନ୍ନଂ। ଆସନ୍ନେ ଅସତି ଆଚିଣ୍ଣଂ। ଆଚିଣ୍ଣେ ଅସତି କଟତ୍ତାକମ୍ମଂ। ତେନାହ ପାକଦାନପରିୟାୟେନାତି। ପାକଦାନୱାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ସିୟା। କସ୍ମା ଇଧ ଆସନ୍ନଂ ଆଚିଣ୍ଣତୋ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ପାଠିଇୟଂ ଆସନ୍ନତୋ ଆଚିଣ୍ଣମେୱ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୟଥାହ-ୟଂ ଗରୁକଂ ୟଂ ବହୁଲଂ। ୟଦାସନ୍ନଂ। କଟତ୍ତାୱା ପନ କମ୍ମନ୍ତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ତେନେୱ କମେନ ପାକଦାନୱାରୋ ୱିହିତୋତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ସଭାୱତୋ ବଲୱଦୁବ୍ବଲକ୍କମେନ ପାଠିଇୟଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ପନ କମୋ କଦାଚି ପାକଦାନପରିୟାୟୋପି ସମ୍ଭୱତୀତି କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ତେନେୱ କମେନ ପାକଦାନୱାରୋ ୱିହିତୋ। ଆସନ୍ନଂପି ହିସମାନଂ ଚିତ୍ତଂ ତୋସେତୁଂୱା ସନ୍ତାପେତୁଂୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ ବଲୱତୋ ଆଚିଣ୍ଣସ୍ସ ନିୱତ୍ତକଂ ନ ହୋତୀତି। ୟସ୍ମା ପନ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତେ ପୁବ୍ବେୱାସ୍ସତଂ କତଂ ହୋତି କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ସୁଖୱେଦନୀୟଂ। ପଚ୍ଛାୱାସ୍ସତଂ କତଂ ହୋତି କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ସୁଖୱେଦନୀୟଂ। ମରଣକାଲେୱାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନାତି ଏୱଂ ଆଚିଣ୍ଣଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସପି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଆସନ୍ନେନ କଲ୍ୟାଣ କମ୍ମେନ ସଗ୍ଗଗମନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ପୁବ୍ବେୱାସ୍ସତଂ କତଂ ହୋତି ପାପକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନିୟଂ।ଲ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନାତି ଏୱଂ ଆଚିଣ୍ଣ ସୁଚରିତସ୍ସପି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଆସନ୍ନେନ ପାପକମ୍ମେନ ଅପାୟଗମନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମାଚ ଉଭିନ୍ନଂପି ବଲୱଭାୱେ ସତି ଆସନ୍ନମେୱ ପରିୟତ୍ତଂ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଥେରେନ

ଆସନ୍ନମେୱ ପଥମଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଏତ୍ଥଚ ପୁବ୍ବେୱାସ୍ସକତଂ ହୋତୀତି ଇଦଂ ଆସନ୍ନାନୁସ୍ସରିତକମ୍ମୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତଙ୍ଗଂ। ତମ୍ବଦାଠିକନାମସ୍ସ ଚୋରଘାତକସ୍ସ ମହାୱାତକାଲନାମସ୍ସଚ ଉପାସକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଏତ୍ଥ କଥେତବ୍ବନ୍ତି।

[୧୪୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତଂ ଜରଗ୍ଗୱୋପମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଆସନ୍ନମେୱ ପଥମଂ ୱିପାକଂ ଦେତୀତି ଏକଂସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଏୱଂ ଏକଂସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନଚ ଉଟ୍ଠାତୁଂପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସୋ ଜରଗ୍ଗୱୋ ପଜଦ୍ୱାରସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଠିତୋପି ପଥମତରଂ ନିକ୍ଖମିସ୍ସତୀତି। [ଗରୁକଚତୁକ୍କଂ]

୧୪୭। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ। ୱେଦିତଙ୍ଗଂ ଅନୁ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ୱେଦନୀଯଂ। ଫଲଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ୱେଦନୀଯଂ ଫଲଂ ଏତସ୍ସାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଂ।

[୧୪୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ୱେଦିତଙ୍ଗଂ ୱିପାକାନୁଭୱନ ୱସେନାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ହି ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ଏତେନ ଇଧ ୱେଦନୀଯସଦ୍ଦୋ କମ୍ମସାଧନୋ ୱିପାକାତିଧେଯ୍ୟୋଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଇଧ ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥସମାସୋ ଏୱ ଲବ୍ଭତି। ନ ଉତ୍ତରପଦତ୍ଥସମାସୋତି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମଂ ଉପେଚ୍ଚ ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପାପୁଣିତ୍ୱା ୱେଦିତଙ୍ଗଂ ଫଲଂ ଏତସ୍ସାତି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯଂ। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଉପପଜ୍ଜ ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତେନ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତପଦେସୁ ପନ ଉପପଜ୍ଜେୱାତି ପାଠୋ ଦିଟ୍ଠୋ। ତସ୍ମା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସ୍ସ ସମୀପେ ଅନନ୍ତରେ ପଜ୍ଜିତବ୍ବୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଉପପଜ୍ଜୋ। ଦୁତୀଯୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଉପପଜ୍ଜେୱେଦିତଙ୍ଗଂ ଫଲଂ ଏତସ୍ସାତି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ପାଠସ୍ସ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଉପପଜ୍ଜାତିୱା ଅନନ୍ତରେ ଭୱେ ପୱତ୍ତୋ ଏକୋ ନିପାତୋ। ଯଥା ପଚ୍ଚାତି।

[୧୪୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଉପୱଜ୍ଜୱେଦନୀଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଉପପଜ୍ଜୱା ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଯାଯତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ପରିଯାଯୋ। ଅପରୋଚ ସୋ ପରିଯା ଯୋଚାତି ଅପରପରିଯାଯୋ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମା ନାଗତା ନନ୍ତର ଭୱେହି ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତ ଭାୱ ପରିୱତ୍ତୋ। ତେ ନେୱ ହି ମହାଟୀକାଯଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତ ରଟୀକାଯଞ୍ଚ ଅପରପରିଯାଯେତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାନନ୍ତରାନାଗତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାଯେ ଅତ୍ତଭାୱପରିୱତ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତପଦେସୁ ପନ ଅପରେୱା ପରିଯାଯେତିଚ ଅପରାପରେୱା ପରିଯାଯେତିଚ ଦ୍ୱିଧା ପାଠୋ ଦିଟ୍ଠୋ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ପାଠେସତି ଇଧ ମଜ୍ଝେ ଏକସ୍ସ ଅପରସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସଙ୍ଗହପୋଟ୍ଠକେସୁ ପନ ମଜ୍ଝେ ଦୀଘୋ ଯାକାରନଟ୍ଠୋଚ ଅପରାପରିଯସଦ୍ଦୋ ଦିସ୍ସତି। ସୋ ବହୂସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ନତ୍ଥି। ପାଠଇଯାଚ ନ ସମେତି।

[୧୪୮] ଯଞ୍ଚ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଅପରେ ଅପରେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଯତ୍ଥକତ୍ଥଚି ଅତ୍ତଭାୱେ ୱେଦିତଙ୍ଗଂ କମ୍ମଂ ଅପରାପରିଯ ୱେଦନୀଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମତୋତି ଇଦଂ ତାୱ ନଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ମଜ୍ଝେ ଉପପଜ୍ଜଭୱଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଥମୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋୱ ଇଧ ତତୀଯେ ପଦେ ଅଧିକତୋତି ଯୁତ୍ତୋ।

[୧୪୯] ଅତ୍ଥତୋ ପନ ବ୍ଯଞ୍ଜନତୋଚ ସବ୍ବଂ ପାଠଇଯା ନ ସମେତି।

ଅପରେୱା ପରିୟାଯେ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପରାପରେୱା ପରିୟାଯେତିୱା। ଅହୋସିନାମକଂ କମ୍ମଂ ଅହୋସିକମ୍ମଂ। ଅହୋସିକମ୍ମଂ। ଭୱିସ୍ସତିକମ୍ମଂ। ଅତ୍ଥିକମ୍ମଂ। ନତସ୍ସ ୱିପାକୋତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତପାଠୱସେନ ଆଚରିୟେହି ତଥାଗହିତନାମ ଧେୟ୍ୟଂ ସବ୍ବସୋ ଅଲଦ୍ଧୱିପାକୱାରଂ କମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସତ୍ତସୁ କୁସଲାକୁସଲଜୱନେସୁ ପଠମଜୱନଚେତନା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେ ଦନୀୟଂନାମ। ସା ହି ଅଲଦ୍ଧାସେୱନତାଯ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଅଚିରଟ୍ଠି ତିକାଚ ହୋତି ଅପ୍ପତରୱିପାକାଚାତି। ପଚ୍ଚଯଂ ଲଦ୍ଧା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେଏୱ ଅହେତୁକମତ୍ତଂ ଫଲଂ ଦତ୍ୱା ୱିଗଚ୍ଛତି। ନ ଏକଂପି ମରଣକାଲଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ସନ୍ତାନଂ ଅନୁବନ୍ଧିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ପଚ୍ଚଯଂ ପନ ଅଲଭମାନା ଅହୋସିକଂନାମ ହୋତି। ପଚ୍ଚୟୋତିଚ ଅତ୍ତନୋ ଫଲୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଓକାସଦାଯକୋ ନାନା ଇରିୟାପଥେସୁ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣସମା ଗମାଦିକୋ ୟୋକୋଚି ପଚ୍ଚୟୋପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଟୀକାସୁ ପନ ପଟିପକ୍ଖେହି ଅନଭିଭୂତତାୟାତିଆଦିନା ମହନ୍ତଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚୟୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ କାକୱଲିୟାଦୀନଂ ୱିଯ ପାକଟତରଫଲଦାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନ ହି କମ୍ମପଥଜୱନସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତମାନା ଇତରାପିୱା ପଠମଜୱନଚେତନା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠସମାୟୋଗୱସେନପି ଲଦ୍ଧ ପଚ୍ଚଯା କାଚି ଅତ୍ତନୋ ବଲାନୁରୂପଂ ଫଲଂ ନ ଦେତୀତି ଅତ୍ଥି। ନଚତାଯ ଦିୟ୍ୟମାନଂ ସବ୍ବଂପି ଫଲଂ ମହାଜନସ୍ସୱା କମ୍ମକାରକସ୍ସେୱ ୱାପାକଟମେୱ ସିୟାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଯଂ ପନ ଞାଣୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠ କଥାଯଂ ଏକଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟଂ ୱିପାକଂ ଦେତି। ସେସାନି ଅୱିପାକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯାନି ସେସାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ଏକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ଏକସ୍ସେୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀ ଯସ୍ସ ଓକାସୋତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି। ଅତ୍ଥସାଧିକା ପନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଭୂତା ସତ୍ତମଜୱନଚେତନା ଉପପଜ୍ଜ ୱେଦନୀୟଂନାମ। ସା ହି ଲଦ୍ଧାସେୱନତାଯ ଥୋକଂ ସାରଭୂତା ହୋତୀତି ପଠମଚେତନା ୱିଯ ସୀଘତରଂ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ବଲୱତୀଚ ହୋତୀତି ଏକଂ ଭୱଂ ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ପତିତ ଜୱ ନେସୁ ପନ ଅନ୍ତିମଜୱନତାଯ ମଜ୍ଝିମଚେତନାୟୋ ୱିଯ ଚିରଟ୍ଠିତିକା ନ ହୋତୀତି ପଚ୍ଚଯଂ ଲଦ୍ଧା ଅନନ୍ତରେ ଏୱ ଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିଂୱା ପୱତ୍ତି ଫଲମେୱୱା ଦତ୍ୱା ୱିଗଚ୍ଛତି। ଅଲଦ୍ଧା ପନ ଅହୋସିକମ୍ମମେୱ ହୋତି। ନ ଦୁତୀୟଂ ମରଣକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଯଂପନ ଞାଣୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ଏକଂ ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢତି। ସେସାନି ଅୱିପାକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ପଟିସନ୍ଧିୱିପାକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସେସାନିପି ହି ଯାୱ ଦୁତୀୟଚୁତି ନାଗଚ୍ଛତି। ତାୱ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯାନି ପୱତ୍ତି ୱିପାକଂ ଦେନ୍ତିଯେୱ। ଇଧ ମିସ୍ସକ କମ୍ମାନି କତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଭୱେ ମିସ୍ସକକମ୍ମଫଲଂ ଅନୁଭୋନ୍ତାନି ୱେମାନିକ ପେତୱତ୍ଥୂନି ଅଞ୍ଞାନିଚ ତଂତଂକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଭୱେ ଏୱ ସୁଗତି ଯଂ ତବ୍ବିପାକଭୂତଂ ୱିପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତାନି ଦୁଗ୍ଗତିଯଂୱା ତବ୍ବିପାକଭୂତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତାନି ଅନେକାନି ୱତ୍ଥୁସତାନି ଏତ୍ଥ କଥେ ତବ୍ବାନୀତି।

[୧୫୦] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ସାଚ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦତ୍ୱାୱ ପୱତ୍ତିୱିପାକଂ ଦେତି। ପଟିସନ୍ଧିୟା ପନ ଅଦିନ୍ନାଯ ପୱତ୍ତିୱିପାକଂ ଦେତୀତି ନତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଜ୍ଝନତୋ।

[୧୫୧] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଚୁତି ଅନନ୍ତରଞ୍ହି ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟସ୍ସ ଓକାସୋ''ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅକାରଣଂ।

ପୁତିଅନନ୍ତରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱଜୀୱଂପି ଓକାସସମ୍ଭୱତୋ।

[୧୫୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ପଟିସନ୍ଧିୟା ପନ ଦିନ୍ନାଯ ଜାତିସତେପି ପୱତ୍ତିୱିପାକଂ ଦେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ''। ତଂପି ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

କମ୍ମସଙ୍କରାପତ୍ତିତୋ। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟଂ ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟଂ ଅପରପରିୟାଯ ୱେଦନୀୟନ୍ତି ତେସଂ ସଙ୍କମନଂ ନତ୍ଥି। ଯଥାଠାନେଯେୱ ପତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଚେତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ତଦତ୍ଥସାଧକସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାପଦେସସ୍ସୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ସୱା ଯୁତ୍ତିୟାୱା ଅଭାୱତୋତି। ମଜ୍ଝେ ପନ ପଞ୍ଚଜୱନ ଚେତନା ଅପରପରିୟାଯ ୱେଦନୀୟଂନାମ। ଏତା ହି ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱନ୍ତୀ ସାରଭୂତାଚ ହୋନ୍ତୀତି ନ ସୀଘଂ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଚିରଟ୍ଠିତିକା ପନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତତୀୟଭୱତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଦା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତି। ତଦା ପଞ୍ଚୱାରେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦତ୍ୱା ସଂସାରପୱତ୍ତିୟା ସତି କପ୍ପସତସହସ୍ସେପି ପୱତ୍ତିୱିପାକଂ ଦେନ୍ତୀତି। ଇମାନିଯେୱ ପନ ତୀଣି କମ୍ମାନି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଖେତ୍ତେ ସବ୍ବସୋ ୱିପାକୱାରଂ ଅଲଭମାନାନି ଅହୋସିକମ୍ମଂନାମ। ଖେତ୍ତଞ୍ଚ ନେସଂ ପଠମସ୍ସ ଦିଟ୍ଠ ଧମ୍ମଚୁତିୟା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ। ଦୁତୀୟସ୍ସ ଅନାଗତାନନ୍ତରଭୱଚୁତିୟା। ତତୀୟସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଚୁତିୟାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। [ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମଚତୁକ୍କଂ]

୧୪୮। ପାକଟ୍ଠାନଓସେନାତି ଅପାଯାଦିକସ୍ସ ୱିପଚ୍ଚନଟ୍ଠାନସ୍ସ ୱସେନ ତଥା ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଅକୁସଲାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ। କମ୍ମଦ୍ୱାରଓସେନାତି କମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ଅଙ୍ଗଭୂତାନଂ କାଯାଦି କମ୍ମଦ୍ୱାରାନଂ ୱସେନ। ପାଣଂ ଅତିପାତେନ୍ତି ଏତେନାତି ପାଣାତିପାତୋ। ଅତିପାତନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସରସତୋ ପତିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଅନ୍ତରାଏୱ ପଯୋଗବଲେନ ପାତନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ। ଅଗମନୀଯୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତେସୁ ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ମିଚ୍ଛା ଚରନ୍ତି ଏତେନାତି କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ। ତତ୍ଥ ପରପାଣେ ପାଣସଞ୍ଞିନୋ ତସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସନ୍ତାନୁପଚ୍ଛେଦକସ୍ସ କାଯୱଚୀପଯୋଗସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ୱଧକଚେତନା ପାଣାତିପାତୋନାମ। ସଯମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପାତେନ୍ତସ୍ସ ପାଣାତିପାତୋନାମ ନତ୍ଥି। ପରପରିଗ୍ଗହିତେ ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିନୋ ତତୋ ୱିଯୋଗକାରଣସ୍ସ କାଯ ୱଚୀପଯୋଗସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦକଚେତନା ଅଦିନ୍ନାଦାନଂନାମ। ଅଗମନୀଯୱତ୍ଥୂସୁ ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗପଟିପାଦକସ୍ସ କାଯପଯୋଗସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ଅସ୍ସାଦଚେତନା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋନାମ। କେଚି ପନଏତ୍ଥପି ଅଗମନୀଯ ୱତ୍ଥୁସଞ୍ଞିନୋତି ପଦଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି। ଅଗମଯନୀୱତ୍ଥୁ ତସ୍ମିଂ ସେୱନଚିତ୍ତନ୍ତି ହି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ଅଗମନୀଯୱତ୍ଥୂମ୍ହି ସତି ଗମନୀଯ ସଞ୍ଞାଯୱା ଅଗମନୀଯ ସଞ୍ଞାଯୱା ସେୱନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମପଥୋ ହୋତି ଯେୱାତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଇତରଥା ଅଗମନୀଯୱତ୍ଥୁ ତଥା ସଞ୍ଞିତା ତସ୍ମିଂ ସେୱନଚିତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି।

ଅପରେ ପନ ସଯଂ ପଯୋଗଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନି ପରେନ କରୀଯମାନଂ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପଟିପାଦନଂ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତସ୍ସ ସେୱନଚିତ୍ତେ ସତିପି ନତ୍ଥି କମ୍ମପ୍ପଥଭେଦୋ। ପଯୋଗସ୍ସ ଅଭାୱାତି ୱଦନ୍ତି। ସେୱନଚିତ୍ତେ ପନ ସତି ପଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଏକେ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ତିଯଙ୍ଗିକୋୱ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ନ ଚତୁରଙ୍ଗିକୋତି ଆପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସେୱନ ପଯୋଗେନ ସହ ଚତୁରଙ୍ଗିକୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି ଅଞ୍ଞେ। ସେୱନପଯୋଗୋ ପନ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଲଦ୍ଧମାନତ୍ତାଯେୱ ୱୁତ୍ତୋ। ନ ପନ ଏକନ୍ତଅଙ୍ଗଭାୱତୋ। ଇତରଥା ଇତ୍ଥୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପଯୋଗକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ତାସଂ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ସିଯାତି ଚ ୱଦନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁନିଦୂସନଂପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ସା ହି ରକ୍ଖିତାସୁ ସଙ୍ଗହିତାତି। ଟୀକାସୁ ପନ ସା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତାପି ନ ହୋତି। କୁତୋ ମାତାଦିରକ୍ଖିତା। ଧମ୍ମୋତି ହି ଇଧ ପାସଣ୍ଡିଯଧମ୍ମୋୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୋତି ୱଦନ୍ତି। ସାସନଧମ୍ମୋପି ନନ ଯୁତ୍ତୋ। ସବ୍ରହ୍ମଚାରି ନିଯୋପି ଉପଜ୍ଝାଯିନୀ ଆଦିକା ତସ୍ସା ମାତାଦିଟ୍ଠାନିଯାଏୱ ହୋନ୍ତି। ତଥା ହି ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ମିଚ୍ଛାଚାରୋପି ଦୁସ୍ସୀଲାଯାଲ। ସାମଣେରିଯା, ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୁନିଯା, ସୋତାପନ୍ନାଯ, ସକଦାଗାମିନିଯା, ତତୋ ଅନାଗାମିନିଯା ୱୀତିକ୍କମୋ ମହାସାୱଜ୍ଜୋ। ଖୀଣାସୱାଯ ପନ ଏକନ୍ତମହାସାୱଜ୍ଜୋୱାତି ୱୁତ୍ତଂ।

କସ୍ମାପନେତ୍ଥ ସୁରାପାନଂ ନଗହି ତଂ। ତଂପିହି ଅପାଯସଂୱତ୍ତନି କଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥାହ-ସୁରାମେରଯପାନଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଆସେୱିତଂ ଭାୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିସଂୱତ୍ତନିକଂ ପେତ୍ତିୱିସଯସଂୱତ୍ତନିକଂ। ଯୋଚ ସବ୍ବଲହୁକୋ ସୁରାମେରଯ ପାନସ୍ସ ୱିପାକୋ। ସୋ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ଉମ୍ମତ୍ତକସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତୀତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁପି କୋଟ୍ଠାସତୋ ପଞ୍ଚପି ପାଣାତିପାତା ଦଯୋ କମ୍ମପଥାଏୱାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ମୂଲଟୀକାଯଂ ତାୱ ତସ୍ସ ସଭାଗତ୍ତେନ ମିଚ୍ଛାଚାରେ ଉପକାରକତ୍ତେନ ଦସସୁପି କମ୍ମପଥେସୁ ଅନୁପୱେସୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଭାଗତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଭାୱନିଯଂ ସୁରାପାନଂପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତୀତି ୱଦନ୍ତି ରସସଙ୍ଖାତେସୁ କାମେସୁ ମିଚ୍ଛାଚାରଭାୱତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉପକାରକତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟୀକାଯଂ କୁସଲାକୁସଲାପିଚ ପଟିସନ୍ଧିଜନକାଯେୱ କମ୍ମପଥାତି ୱୁତ୍ତା। ୱୁତ୍ତାୱସେସା ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ ଅନେକନ୍ତି କତ୍ତା କମ୍ମ ପଥାତି ନ ୱୁତ୍ତାତି ଇମସ୍ସ ୱାକ୍ୟସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତାୱସେ ସାତି ସୁରାପାନାଦଯୋ ତଦ୍ଧିରମଣାଦଯୋଚ। ସୁରାପାନଞ୍ହି ମଦସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ। ମଦୋ ଅପୁଞ୍ଞପଥସ୍ସା। ତଦ୍ଧିରତିପି ନିମ୍ମଦତାଯ। ସାଚ ପୁଞ୍ଞପଥସ୍ସାତି କମ୍ମପଥୂପନିସ୍ସଯାନି ତାନି ତଦାସନ୍ନକମ୍ମୱସେନ ସନ୍ଧିଜନକାନିପି ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତଦାସନ୍ନକମ୍ମୱସେନାତି ତସ୍ସ ସୁରାପାନସ୍ସୱା ସୁରାପାନୱିରତିଯାୱା ଆସନ୍ନେ ପୱତ୍ତାନଂ ତମ୍ମୂଲକାନଂ ଅପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂୱା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂୱା ୱସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି-ଯୋ ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ସୁରାମଦହେତୁ ପାଣା ପାତାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ସୁରାପାନଂ ତସ୍ସତି କମ୍ମସ୍ସ ବଲୱୂପନିସ୍ସଯୋ ହୋତି ପୁବ୍ବଚେତନାଠାନିଯଞ୍ଚ। ତଦେୱ ୱିସୁଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତି, ନ ଇତରନ୍ତି। ଯଥା ହି ପୁବ୍ବାପରଚେତନା ଯୋପି କମ୍ମପଥପତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପରିୱାରଭୂତାଏୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେନ୍ତି, ନ ଇତରା। ଏୱମିଦଂପୀତି। ନ ହି କମ୍ମପଥସୁତ୍ତେସୁ ସରୂପତୋ ଆଗତାନିଏୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେନ୍ତି। ନ ଇତରାନୀତି ସକ୍କା ନିଯମେତୁଂ। ଯାନି ପନ ଏକନ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧିଜନନସାମତ୍ଥିଯ ଯୁତ୍ତାନି, ତାନେୱ ତତ୍ଥ ସରୂପତୋ ୱୁତ୍ତାନି। ଯାନିପନ ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ ଅନେକନ୍ତିକାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି ତତ୍ଥସରୂପତୋ ନ ୱୁତ୍ତାନୀତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ତଥା ହି ପଟିସମ୍ଭିଦା ମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ କୁସଲାକୁସଲାପିଚ ପଟିସନ୍ଧିଜନକାଯେୱ କମ୍ମପଥାତି ୱୁତ୍ତା। ୱୁତ୍ତାୱସେସା ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ ଅନେକନ୍ତି କତ୍ତା କମ୍ମପଥାତି ନ ୱୁତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଇଦଂପି ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ ଅନେକନ୍ତିକତ୍ତା ତତ୍ଥ ସରୂପତୋ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଚ। ଯଂ ତଦା ସନ୍ନକମ୍ମୱସେନ ପଟିସନ୍ଧିଜନକନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତତ୍ଥ ସରୂପତୋ ୱୁତ୍ତେସୁ ତଦା ସନ୍ନକମ୍ମେସୁ ଅନୁପୱିଟ୍ଠନ୍ତିଚ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତସ୍ସ ପନ ଦୁୱିଧଂ କିଚ୍ଚଂ ପଟିସନ୍ଧିଜନନଂ କମ୍ମଜନନଞ୍ଚାତି। ତତ୍ଥ ପଟିଜନନତୋ କମ୍ମଜନନମେୱସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ମହାୱିପ୍ଫାରଞ୍ଚ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ କୁମ୍ଭଜାତକେ –

ଯଂ ୱେ ୱିୱିତ୍ୱା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି,

କାଯେନ ୱାଚାଯ ଚେତସାଚ;

ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତି ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା,

ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ବମିମଂ କିଣାଥାତି।

ଏୱଂ ତଦାସନ୍ନକମ୍ମୱସେନେୱ ତସ୍ସ ଅପାଯଗାମିତା ୱୁତ୍ତା। ତଦୁଭଯଂ ପନସ୍ସ କିଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସୁରାମେରଯପାନଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଆସେୱିତଂ।ଲ। ସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହିସୁତ୍ତପଦେସୁ ଧମ୍ମତା। ଯଦିଦଂ ସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଯଥାଲାଭଯୋଜନାତି। ତଥାହି ମୂଲଟୀକାଯଂପୁନବ୍ଭୱଂଦେତିପୁନବ୍ଭୱାଯ ସଂୱତ୍ତେତୀତି ପାଠେ କମ୍ମସହଜାତା ପୁନବ୍ଭୱଂଦେତି। କମ୍ମସହାଯଭୂତା ଅକମ୍ମସହଜା ତାପୁନବ୍ଭୱଂ ସଂୱତ୍ତେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ଇମମତ୍ଥଂ ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ଇମାଯ ପାଠଇଯା ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ଏକନ୍ତକମ୍ମପଥଭାୱଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଯଂ ପନ କୋଟ୍ଠାସତୋ ପଞ୍ଚପି କମ୍ମପଥାଏୱାତି ଅଟ୍ଠକଥାୱାକ୍ଯଂ। ତତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦେନ ତେସଂ ଚେତନାଧମ୍ମତ୍ତା ଝାନାଦିକୋଟ୍ଠାସିକତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଚେତନା ହି କମ୍ମପଥଂ ପତ୍ତାପି ଅପତ୍ତାପି କୋଟ୍ଠାସତୋ କମ୍ମ ପଥକୋଟ୍ଠାସିକାଏୱ ହୋତୀତି। ତେନେୱ ମୂଲଟୀକାଯଂ କମ୍ମପଥା ଏୱାତି କମ୍ମପଥକୋଟ୍ଠାସିକାଏୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁଟୀକାଯଞ୍ଚ କମ୍ମ ପଥକୋଟ୍ଠାସିକାଏୱ। ନ ଝାନାଦିକୋଟ୍ଠାସିକାତି ୱୁତ୍ତଂ। କେଚିପନ ଇମମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଇମିନା ୱାକ୍ଯେନ ତସ୍ସ ୱିସୁଂ କମ୍ମପଥଭାୱଂ ୱଦନ୍ତି।

ଖୁଦ୍ଦକପାଠଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସବ୍ବେନସବ୍ବଂ ତସ୍ସ କମ୍ମପଥଭାୱୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋଯେୱ, ତତ୍ଥ ହି ପୁରିମାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କାଯକମ୍ମାଦିଭାୱଞ୍ଚ କମ୍ମପଥଭାୱଞ୍ଚ ୱିସୁଂ ୱତ୍ୱା ସୁରାପାନଂପତ୍ୱା କାଯକମ୍ମମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ୱଚୀକମ୍ମଭାୱଞ୍ଚ କମ୍ମପଥଭାୱଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପତୀତି। ଧାତୁସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥା ଯଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଯଥାହ-ତତୀଯଂପଞ୍ଚକମ୍ମୱସେନ ବୁଜ୍ଝନକାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥଂ ସତ୍ତକମ୍ମପଥୱସେନ ପଞ୍ଚମଂ ଦସ କମ୍ମପଥୱସେନାତି। ତତ୍ଥ ହି ତତୀଯେ ସୁରାପାନମିସ୍ସକତ୍ତା ପଞ୍ଚକମ୍ମୱସେନ ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପଞ୍ଚକମ୍ମପଥୱସେନାତି। ଏତାସୁପିଚ ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ ଅନେକନ୍ତି କତ୍ତାଏୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ନ ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ଏୱଞ୍ହି ସତି ସବ୍ବା ପାଠଇଟ୍ଠକଥାଟୀକାଯୋ ସଂସନ୍ଦିତା ହୋନ୍ତୀତି। କାଯକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାଯୋ ତିୱିଧୋ ସସମ୍ଭାରକାଯୋ ପସାଦକାଯୋ ଚୋପନକାଯୋତି। ଇଧ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତୋ ଚୋପନକାଯୋ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ୱୁତ୍ତଂ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତେତି। ଚୋପନକାଯୋ ହି କଦାଚି କାଯଙ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋଅଧିପ୍ପାଯଂ ପରସ୍ସ ୱିଞ୍ଞା ପନତ୍ଥାଯପି କରୀଯତୀତି କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ସୋ ଯେୱଚ କମ୍ମାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖତ୍ତା ଦ୍ୱାରନ୍ତି କାଯଦ୍ୱାରଂ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ତେନ ତେନ ଉପକ୍କମ କିଚ୍ଚେନ ପୱତ୍ତମାନେଏୱ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦାଦିକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ତଂଜନ କସ୍ସ ଚେତନାଧମ୍ମସ୍ସ ଆଯୂହନ କିଚ୍ଚନିବ୍ବତ୍ତିଚ କାଯକମ୍ମନାମ ଲାଭୋଚ ହୋତୀତି। ତସ୍ମିଂ କାଯଦ୍ୱାରେ। ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ମାସବ୍ବାନିପି କମ୍ମାନି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭୂତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତମନେନ ୱିନା ନସିଜ୍ଝନ୍ତି। ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଧମ୍ମା। ମନୋସେଟ୍ଠା ମନୋମଯାତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମାତି ଚେତ୍ଥ ସୁଚରିତଦୁଚ୍ଚରିତଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତସ୍ମା ମନୋଦ୍ୱାରଂ ସବ୍ବକମ୍ମସାଧାରଣତ୍ତା କମ୍ମାନି ୱିସେସେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଅସାଧାରଣଭୂତା ପନ କାଯୱଚୀଯୋ ଏୱ ସକୋନ୍ତି। ଯସ୍ମାଚ ପୁରିମାନି ସତ୍ତୱିଧାନି କମ୍ମାନି କେୱଲଂ ମନୋମତ୍ତେନ ନସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତଂସମୁଟ୍ଠିତେହି ପନ କାଯ ୱଚୀପଯୋଗେହି ଏୱ ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେଏୱ ତେସଂ କମ୍ମାନଂ ପୱତ୍ତିମୁଖସଙ୍ଖ୍ଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ କାଯଦ୍ୱାରେତି। ପରତୋ ୱଚୀଦ୍ୱାରେତି ଚ।

ଯସ୍ମା ପନ କାଯଦ୍ୱାରେ ୱୁତ୍ତିତୋ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ୱୁତ୍ତିତୋ ୱଚୀକମ୍ମଂନାମାତି ଏତ୍ତକମତ୍ତେ ୱୁତ୍ତେ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ତୀଣି କାଯକମ୍ମଂନାମ। ମୁସାୱାଦାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ୱଚୀକମ୍ମଂନାମାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାରେନ କମ୍ମାନଂ ନାମୱତ୍ଥାନଂ ଅସିଦ୍ଧଂ ସିଯା। କଥଂ। ଯଦା ହି ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ଆଣତ୍ତିୱସେନ ଅପ୍ପକେନ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଭିଜ୍ଝନ୍ତି। ତଦା ତାନି କାଯକମ୍ମନ୍ତି ନାମଂ ଜହେଯ୍ଯୁଂ। ୱଚୀକମ୍ମନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯୁଂ କସ୍ମା ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ୱୁତ୍ତିତୋ ୱଚୀକମ୍ମଂନାମାତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଦ୍ୱେୱା ନେସଂ ନାମାନି ଭୱେଯ୍ଯୁଂ। ଉଭଯଦ୍ୱାରେସୁପି ସନ୍ଦିସ୍ସନତୋ। ଯଦାପନ ମଜ୍ଝିମାନି ଚତ୍ତାରି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଦିୱସେନ ଅପ୍ପକେନ କାଯଦ୍ୱାରେ ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତଦା ତାନିପି ୱଚୀକମ୍ମନ୍ତି ନାମଂ ଜହେଯ୍ଯୁଂ। କାଯକମ୍ମନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯୁଂ। କସ୍ମା କାଯଦ୍ୱାରେ ୱୁତ୍ତିତୋ କାଯକମ୍ମଂନାମାତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଦ୍ୱେୱା ନେସଂ ନାମାନି ଭୱେଯ୍ଯୁଂ। ଉଭଯଦ୍ୱାରେସୁପି ସନ୍ଦିସ୍ସନତୋ। ଏୱଞ୍ଚସତି ପାଣାତିପାତୋ।ଲ। ମିଚ୍ଛାଚାରୋଚେତି କାଯକମ୍ମଂନାମାତି ଇଦଂ ୱୱତ୍ଥାନମେୱ ନିରତ୍ଥକଂ ସିଯା। ତଥା ପରତୋ ମୁସାୱାଦୋ।ଲ। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋଚେତି ୱଚୀକମ୍ମଂନାମାତି। ବାହୁଲ୍ଲୱୁତ୍ତିତୋତି ୱୁତ୍ତେପନ ଏକମେକେନ ବାହୁଲ୍ଲସଦ୍ଦେନ ଛବ୍ବିଧାନି ତାନି ୱଜ୍ଜାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଦ୍ୱାରେନ କମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ସିଦ୍ଧଂ ଭୱତି। ଯଥା ୱନଚରକୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋତି।

ମନୋକମ୍ମାନି ପନ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେସୁ ଚରନ୍ତାନିପି ଚରଣମତ୍ତାନି ଏୱ ହୋନ୍ତି। ନ ଦ୍ୱାରନ୍ତରାନି ତେସଂ କମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ଅଙ୍ଗଂ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ୱିସୁଂ କତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ କାଯଦ୍ୱାରସ୍ସ କାଯୋତି ନାମଂ ଅନେକେସୁ ସୁତ୍ତସହସ୍ସେସୁ ସଯମେୱ ସିଦ୍ଧଂ ପାକଟଞ୍ଚ। ତଥା ୱଚୀଦ୍ୱାରସ୍ସ ୱାଚାତି

ନାମଂ। କୁସଲାକୁସଲ ଜୱନଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସଚ ମନୋତି ନାମଂ। ତସ୍ମା ସଙ୍କଣ୍ଠ କାଯଦ୍ୱାରଂ ୱଚୀଦ୍ୱାରଂ ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ କମ୍ମେନ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ୱୱତ୍ଥାନ କିଞ୍ଚିନାମ ନତ୍ଥି। ଯତ୍ଥ ପନ କାଯକମ୍ମଦ୍ୱାରଂ ୱଚୀକମ୍ମଦ୍ୱାରଂ ମନୋକମ୍ମଦ୍ୱାରନ୍ତି ଆଗତଂ। ତତ୍ଥେୱ ଦ୍ୱାରକଥାଦୀସୁ କମ୍ମେନ ଦ୍ୱାରୱୱତ୍ଥାନଂପି ୱିସୁଂ ୱତ୍ତଙ୍କଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ।

[୧୫୩] ଏତେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କାଯକମ୍ମସ୍ସଚ ପୱତ୍ତିମୁଖଭୂତଂ କାଯଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି''। ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

[୧୫୪] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ତଥା ମୁସାୱାଦାଦିଂ କାଯୱିକାରେନ କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱଚୀକମ୍ମଂ କାଯଦ୍ୱାରେପି ପୱତ୍ତତୀତି କମ୍ମେନ ଦ୍ୱାରୱୱତ୍ଥାନଂପି ନସିଯାତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି କାଯୱିକାରେନ କରୀଯମାନଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତମାନଂପି ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ନାମଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂୱା ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଦାତୁଂୱା ସକ୍କୋତି। ସଭାୱ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ତସ୍ସ ନାମସ୍ସାତି।

[୧୫୫] ଏତେନେୱ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ୱୁତ୍ତଂ ''ତଥା କାଯକମ୍ମମେୱ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତତି। ନ ଇତରାନି। ତସ୍ମା କାଯକମ୍ମସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଏତ୍ଥେୱ ପୱତ୍ତନତୋ କାଯକମ୍ମଦ୍ୱାରଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମାଦୀନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମାଦି ଭାୱୋୱିଯାତି''। ତଂପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

ନ ହି କାଯକମ୍ମଦ୍ୱାରନ୍ତି ନାମଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୀତି। [କାଯକମ୍ମଂ]

୧୪୯। ମୁସାତି ଅଭୂତତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ମୁସା ୱଦନ୍ତି ଏତେନାତି ମୁସାୱାଦୋ। ୱିସତି ପରେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମ୍ମୋଦଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ସଂଚୁଣ୍ଣେତି ପରିଭିନ୍ଦତି ମିଥୁ ଭେଦଂ କରୋତି ଏତାଯାତି ପିସୁଣା। ଅତ୍ତନୋ ପିଯଭାୱଂ ପରେସଞ୍ଚ ମିତ୍ତସୁଞ୍ଞଭାୱଂ କରୋତି ଏତାଯାତିୱା ପିସୁଣା। ନିରୁତ୍ତିନଯେନ। ୱଦନ୍ତି ଏତାଯାତି ୱାଚା। ପିସୁଣାଚ ସା ୱାଚାଚାତି ପିସୁଣୱାଚା। ଯେନ ସୁଯ୍ୟତି, ତସ୍ସ ହଦଯଂ ଫରମାନା ଉସତି ଦହତୀତି ଫରୁସା। ଫରୁସାଚ ସା ୱାଚାଚାତି ଫରୁସୱାଚା। ସାଧୁଜନେହି ଅଧିଗନ୍ତଙ୍କଂ ସଂସୁଖଂ ହିତଞ୍ଚ ଫଲତି ୱିସରତି ୱିନାସେତି ହିତସୁଖମଗ୍ଗଂ ଭିନ୍ଦତୀତି ସମ୍ଫଂ। ତଂୱା ଫଲତି ଭିଜ୍ଜତି ଏତେନାତି ସମ୍ଫଂ। ଅତ୍ଥଧମ୍ମାପଗତସ୍ସ ପଟିଭାଣଚିତ୍ତସ୍ସ ଭାରତଯୁଦ୍ଧସୀତାହରଣା ଦିକସ୍ସ ୱାଚା ୱତ୍ଥୁମତ୍ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଯତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତବୁଦ୍ଧିଯାୱା ସମ୍ପରାଯିକ ହିତବୁଦ୍ଧିଯାୱା ଉପାଯଦୀପକଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଧମ୍ମୱିନଯପଦଂ ନତ୍ଥି। ସମ୍ଫଂ ପଲପନ୍ତିପକାରେନ କଥଯନ୍ତି ଏତେନାତି ସପ୍ଫପ୍ପଲାପୋ। ତତ୍ଥ ପରସ୍ସୱିସଂ ୱାଦନପୁରେକ୍ଖାରେନ ୱିସଂ ୱାଦକ କାଯୱଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପିକା ଅକୁସଲଚେତନା ମୁସାୱାଦୋ। ସୋ ପରସ୍ସ ଅତ୍ଥଭଞ୍ଜନକୋୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ। ଇତରୋ କମ୍ମମେୱ। ଏତ୍ଥ ଚ କମ୍ମ ପଥୋତି ପଟିସନ୍ଧିଜନକାନଂ କମ୍ମାନଂ ଉଟ୍ଠାନମୁଖମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ହି ରଜାନଂ ଉଟ୍ଠାନପଦେସୋ ରଜପଥୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ଲୋକେ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନେସୁ ସତ୍ତାନଂ କାଯୱଚୀଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖରଣକିଚ୍ଚେସୁଯେହି କିଚ୍ଚେହି ପଟିସନ୍ଧିଜନକାନି କମ୍ମାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ଯେସୁୱା କିଚ୍ଚେସୁ ତାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତାନି କାଯୱଚୀଚିତ୍ତା ଭିସଙ୍ଖରଣକିଚ୍ଚାନି ପଟିସନ୍ଧିଜନକାନଂ କମ୍ମାନଂ ଉଟ୍ଠାନମୁଖମଗ୍ଗତ୍ତା କମ୍ମପଥୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କତମାନି ପନ ତାନୀତି। ଅଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନାନି ଅକୁସଲେସୁ ପାଣଘାତ କିଚ୍ଚାଦୀନି କୁସଲେସୁ ତଙ୍କିରମଣକିଚ୍ଚାଦୀନି ଦସୱିଧାନି କିଚ୍ଚାନୀତି। କମ୍ମାନିଯେୱ ସୁଗତିଦୁଗ୍ଗତୀନଂ ତଦୁପ୍ପଜ୍ଜନକସୁଖଦୁକ୍ଖାନଞ୍ଚ ପଥଭୂତତ୍ତା କମ୍ମପଥୋନାମାତିପି ୱଦନ୍ତି।

ପରସ୍ସ ଭେଦପୁରେକ୍ଖାରେନ ଭେଦକକାଯଗଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠା ପିକା ସଂକିଲିଟ୍ଠଚେତନା ପିସୁଣାୱାଚା। ସାପି ପରେ ଭିନ୍ନେଯେୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ। ଅଭିନ୍ନେ କମ୍ମମେୱ। ପରସ୍ସ ମମ୍ମଚ୍ଛେଦକକାଯ ୱଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପିକା ଦୁଟ୍ଠଚେତନା ଫରୁସୱାଚା। ଏତ୍ଥଚ ମରନ୍ତି ସତ୍ତା, ମରଣମତ୍ତଂୱା ଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ଘଟ୍ଟିଯମାନେତି ମମ୍ମଂ। ଦୁଟ୍ଠୱଣୋ। ମମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦତି ଭିନ୍ଦତି ଘଟ୍ଟେତୀତି ମମ୍ମଚ୍ଛେଦକୋ। ୱଣଘଟ୍ଟନପଯୋଗୋ। ଇଧ ପନ ମମ୍ମଂୱିଯାତି ମମ୍ମଂ। ଜାତିଆଦୀସୁ ଦସସୁ ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି। ମମ୍ମଚ୍ଛେଦକୋତି ଜାତିଆଦୀସୁ ଘଟ୍ଟନ ୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ଫରୁସ କାଯୱଚୀ ପଯୋଗୋ। ଅଯ ମତ୍ଥୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧ ଟୀକା ୱସେନ ୱେଦିତଙ୍କୋ। ଅଥୱା। ମମାଯତୀତି ମମୋ। ମିତ୍ତୋ। ମମସ୍ସ ଭାୱୋ ମମ୍ମଂ। ମେତ୍ତାଚିତ୍ତଂ। ମମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦତୀତି ମମ୍ମଚ୍ଛେଦକୋ। ଅଯଂପି ଅକ୍କୋସିତଙ୍କସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାଏୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋତି କେଚି। ପରମ୍ମୁଖାପୀତି ଅପରେ। ଯଥା ପନ ପରଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ଖମାପେନ୍ତସ୍ସ ଖମାପନକମ୍ମଂ ପରସ୍ସ ଦୂରେ ଠିତସ୍ସପି ମତସ୍ସପି ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଅକ୍କୋସନକମ୍ମଂପୀତି ଦୀଘମଜ୍ଝିମଟୀକାକାରା ଇଚ୍ଛନ୍ତି।

ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାୟେନ ଚଣ୍ଡା ମହିଂସୀ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧତୂତିୱା ଚୋରା ତଂ ଖଣ୍ଡା ଖଣ୍ଡିକଂ କରୋନ୍ତୂତିୱା ମୁଦ୍ଧା ତେ ଫଲତୁ ସତ୍ତଧାତିୱା ଏୱମାଦିନା ନୟେନ ପରଂ ଅଭିସପନ୍ତସ୍ସପି କମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତିୟେୱାତିଚ ୱଦନ୍ତି।

ଅନତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପନ କାୟୱଚୀପୟୋଗ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପାପଚେତନା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ। ସୋପି ଭାରତୟୁଦ୍ଧ ସୀତାହରଣାଦିକେସୁ ପଟିଭାଣଚିତ୍ତେସୁ ୱାଚାୱତ୍ଥୁମତ୍ତେସୁଏୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ। ସୋଚଖୋ ପରେ ତଂ ଅନତ୍ଥଂ ସଚ୍ଚତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତେୟେୱ। ଅଗଣ୍ହନ୍ତେ ପନ କମ୍ମମେୱ। ତଥା ରାଜକଥାଦୀସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ତିରଚ୍ଛାନ କଥାପଭେଦେସୁପି କମ୍ମମେୱ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ତଦସ୍ସାଦୱସେନ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ। ଅତ୍ଥଧମ୍ମୱିନୟନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା କଥେନ୍ତସ୍ସ ପନ ସବ୍ବଂପି ସତ୍ଥକମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱଚୀକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଚୀତି ୱାଚାୟେୱ। ସା ଚତୁବ୍ବିଧା ସଦ୍ଦୱାଚା ୱିରତିୱାଚା ଚେତନାୱାଚା ଚୋପନୱାଚାତି। ଇଧ ପନ ସଦ୍ଦସହିତା ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତା ଚୋପନ ୱାଚା ଅଧିପ୍ପେତାତି ୱୁତ୍ତଂ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତେତି। ଚୋପନୱାଚା ହି କଦାଚି ୱାଚଙ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ପରସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନତ୍ଥାୟପି କରୀୟତୀତି ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ସାୟେୱଚ କମ୍ମାନଂ ପୱତ୍ତି ମୁଖତ୍ତା ଦ୍ୱାରନ୍ତି ୱଚୀଦ୍ୱାରଂ। ତାୟ ହି ତଂତଂୱଚୀପୟୋଗକିଚ୍ଚେନ ପୱତ୍ତମାନାୟ ଏୱ ୱିସଂୱାଦନାଦିକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ତଂସମୁଟ୍ଠାପକସ୍ସ ଚେତନାଧମ୍ମସ୍ସ ଆୟୂହନକ୍ରିୟାନିବ୍ବତ୍ତିଚ ୱଚୀକମ୍ମନାମଲାଭୋଚ ହୋତୀତି। ତସ୍ମିଂ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ। ୟମେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ କାୟକମ୍ମେ ୱୁତ୍ତମେୱାତି। [ୱଚୀକମ୍ମଂ]

୧୫୦। ଅଭିଜ୍ଝାୟନ୍ତି ଅସ୍ସାଦମତ୍ତେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ପରଭଣ୍ଡସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମନୱସେନ ଅତିରେକତରଂ ଝାୟନ୍ତି ନିଜ୍ଝାୟନ୍ତି ଏତାୟାତି ଅଭିଜ୍ଝା। ବ୍ୟାପାଦେନ୍ତି ପରସତ୍ତେ ୱିନାସଂ ଆପନ୍ନେ କତ୍ୱା ଚିନ୍ତେନ୍ତି ଏତେନାତି ବ୍ୟାପାଦୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ଏତ୍ଥ ମିଚ୍ଛାତି ୱିପରୀତତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅତ୍ଥିଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିନୟପୱତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ସପ୍ପୁରିସ ମଗ୍ଗଂ ସପ୍ପୁରିସପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିନୟେନ ତବ୍ବିପରୀ ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତି ଏତାୟାତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ତତ୍ଥ ପରସନ୍ତକଂ ଦିସ୍ୱା କେୱଲଂ ଅସ୍ସାଦନାଭିନନ୍ଦନରଜ୍ଜନମତ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଅହୋୱତ ଇଦଂ ମମସ୍ସାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ କତ୍ୱା ଚିନ୍ତେନ ପରିଣାମେନ୍ତସ୍ସେୱ ଅଭିଜ୍ଝାକମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତି। ପରସନ୍ତକଭାୱେୟେୱ ଥପେତ୍ୱା ଲାଭାୱତିମେ। ୟେ ଇଦିସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅହୋୱତାହଂପି ତାୱକାଲିକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟଂ। ୟାଚିତ୍ୱାୱା କିଣିତ୍ୱାୱା ଅତ୍ତନୋ କରେୟ୍ୟଂ। ଅଞ୍ଞଂୱା ଇଦିସଂ ଲଭେୟ୍ୟନ୍ତି ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପରଭଣ୍ଡୱତ୍ଥୁକେ ହି ଲୋଭେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ନ ତାୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତି। ୟାୱ ନ ଅହୋୱତ ଇଦଂ ମମସ୍ସାତି ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମେତୀତି। ଅନ୍ତମସୋ ଡଂସମକସାଦିକେପି ଆରବ୍ଭ ଇମେ ନସ୍ସନ୍ତୁ ୱିନସ୍ସନ୍ତୁ। ଅହୋୱତିମେ ନସ୍ସେୟ୍ୟୁଂ ୱିନସ୍ସେୟ୍ୟୁଂ। ଅୱଡ୍ଢିତାୱା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ ଚିରଂୱା ନତିଟ୍ଠେୟ୍ୟୁଂ। କଦାୱା ନସ୍ସନ୍ତି ୱିନସ୍ସନ୍ତୀତି ଏୱଂ ପର ସତ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ଧଜୀୱୱିନାସଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସେୱ ବ୍ୟାପାଦୋ। ଇତରୋ କମ୍ମମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପରସତ୍ତୱତ୍ଥୁକେ ହି କୋଧେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ନ ତାୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତି। ୟାୱ ନ ଅହୋୱତାୟଂ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ ୱିନାସେୟ୍ୟାତି ତସ୍ସ ୱିନାସଂ ଚିନ୍ତେତୀତି। କମ୍ମସ୍ସୱା କମ୍ମୱିପାକସ୍ସୱା ସବ୍ବସୋ ପଟିବାହିକା ନତ୍ଥିକାହେ ତୁକାକ୍ରିୟୱସେନ ତିୱିଧା ନିୟତ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଏୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ। ଦସୱତ୍ଥୁକମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ପନ ନତ୍ଥିକଦିଟ୍ଠିପଭେଦାଏୱ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁଦେସନଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ପୱତ୍ତା ଅରିଟ୍ଠକଣ୍ଟକାଦୀନଂ ଦିଟ୍ଠିୟୋପି କମ୍ମପଥାଏୱାତି ୱଦନ୍ତି। ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୱା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତାନିୱାକମ୍ମମେୱାତି।

ନିୟତାତି ଚେତ୍ଥ ୟଥା ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ୟତ୍ତକଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସଦ୍ଧାଧିମୋକ୍ଖେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନନ୍ତରଂ ଫଲଦାନନିୟମେନ ନିୟତୋ ହୋତି। ତତ୍ତକଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନିୟାମଂ ଓକ୍କମତୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ତଥାଦିଟ୍ଠିୟା ନାନି କାରଣ ପଟିରୂପକାନି ୟତ୍ତକଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଧିମୋକ୍ଖେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋଚୁତିଅନନ୍ତରେଫଲଦାନନିୟମେନ ନିୟତୋ ହୋତି। ତତ୍ତକଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନିୟାମଂ ଓକ୍କମତି, ଅତେକିଚ୍ଛୋନାମ ହୋତି। ତଥା ପନ ଅପସ୍ସିତ୍ୱା କେୱଲଂ ମିଚ୍ଛାଧିମୋକ୍ଖମତ୍ତେନ ଏୱମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଆଚରିୟକଂ ସମୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଠିତୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋନାମ ନହୋତି। କସ୍ମା, ଫଲଦାନ ନିୟମାଭାୱାତି। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତତ୍ତିକେନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ହି ଫଲଦାନ ନିୟମୱସେନେୱ ଉଭିନ୍ନଂପି ସମ୍ମତ୍ତମିଚ୍ଛତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ନିୟତସଞ୍ଞାପଟିଲାଭୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତୋତି। ସୁତ୍ତନ୍ତସଂୱଣ୍ଣନାସୁ ପନ ଗହଣନିୟମୱସେନାପି ତସ୍ସା ନିୟତଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋତି।

ଅଞ୍ଞତ୍ରାପିୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟାତି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱୟେନ ୱିନାପି। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱୟଂ ଅସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱାପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିସଦ୍ଦେନ ପନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱୟେନ ସହାପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇମାନି ହି ତୀଣି କମ୍ମାନି ୟଦା କାୟଙ୍ଗୱା ଚଙ୍ଗାନି ଅଚୋପେତ୍ୱା ମନସ୍ମିଂଏୱ ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତଦାୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ୱିନାୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ୟଦା ପନ ତାନି ଚୋପେତ୍ୱା କାୟୱଚୀଦ୍ୱାରେସୁ ସିଜ୍ଝନ୍ତି, ତଦା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ସହେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଏତେନ ଇମେସଂ ତୀସୁପି ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତିଂ ଦୀପେତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି ଇମାନି ମନୋଦ୍ୱାରେଏୱ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି। କାୟୱଚୀଦ୍ୱାରେସୁ ପନ ଅପ୍ପକମେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ମନସ୍ମିଂୟେୱବାହୁଲ୍ଲୱୁତ୍ତିତୋତି। ତତ୍ଥ ମନସ୍ମିଂ ୟେୱାତି କୁସଲା କୁସଲଜୱନଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ମନୋଦ୍ୱାରେଏୱ। ଏତେନ ପୁରିମେସୁପି କାୟଦ୍ୱାରେ ୱଚୀଦ୍ୱାରେତି ପଦେସୁ ଏୱସଦ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧୋ ଦୀପିତୋ ହୋତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ତତ୍ଥପି ଦ୍ୱାରେନ କମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପପନ୍ନଂ ହୋତୀତି। ଇତରଥା ଉପଲକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ଅତ୍ଥନ୍ତରପସଙ୍ଗୋପି ସିୟାତି। ଅପିଚ, ଇଧ ଏୱସଦ୍ଦେନ ଅୟଂପି ୱିସେସତ୍ଥୋ ଦୀପିତୋ ହୋତି। ପାଣୱଧାଦୀସୁ ହି ୱଧାମି ନଂ ଅୱହରାମି ନ ନ୍ତିଆଦିନା ସଂୱିଧାନାକାରେନ

ପୱତ୍ତା ଚେତଯିତକ୍ରିଯାଏୱ ପଧାନଂ ହୋତି। ସାଚ କାଯୱଚୀପଯୋଗେହି ୱିନା ନସିଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ତେସୁ କାଯ ୱଚୀ ପଯୋଗା କମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୋନ୍ତି। ତଂ ସହଜାତାଚ ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଚେତନାପକ୍ଖିକାଏୱ ହୁତ୍ୱା ଅବୋହାରିକତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପରଭଣ୍ଡା ଭିଜ୍ଝାଯନାଦୀସୁ ପନ ଅଭିଜ୍ଝାଦୀନଂ ଅୱପଧାନାନଂ କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତାନଂପି କାଯ ୱଚୀପଯୋଗାକମ୍ମସିଦ୍ଧିଯା ଅଙ୍ଗମେୱ ନହୋନ୍ତି। ତଥା ଚିନ୍ତାପୱତ୍ତି ମତ୍ତେନେୱ ତଦ୍ଧ କମ୍ମସିଦ୍ଧିତୋ। ଇତି ଇମେସୁ କମ୍ମେସୁ କାଯ ୱଚୀଦ୍ୱାରାନଂ ସବ୍ବେନସବ୍ବଂ ଅଙ୍ଗଭାୱପଟିକ୍ଖିପନତ୍ଥଂ ମନସ୍ମିଂ ଯେୱାତି ଏୱ ଗହଣଂ ଇଧେୱ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେସୁ ପନ ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତିମତ୍ତ ସବ୍ଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ବାହୁଲ୍ଲସଦ୍ଦୋପି ଇଧ ଗହିତୋତି।

[୧୫୬] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକ ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାଚେତ୍ଥ ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଚେତନାପକ୍ଖିକାୱ ହୋନ୍ତୀତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇଧ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାପି କେୱଲଂ ମନୋକମ୍ମ କିଚ୍ଚୱିସେସେନ ପୱତ୍ତମାନା ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଚେତନାପକ୍ଖିକା ହୋନ୍ତି। ଚେତନାଏୱ ପନ ଅଭିଜ୍ଝାଦିପକ୍ଖିକା ହୋତୀତି। [ମନୋକମ୍ମଂ]

୧୫୧। ଏତ୍ଥ ଚ ଦସନ୍ନଂପି ଇମେସଂ କମ୍ମପଥାନଂ ପୁବ୍ବାପରଚେତନାଯୋ ପଟିସନ୍ଧିଆକଡ୍ଢନେ ଅନେକନ୍ତିକପକ୍ଖଂ ଗତାତି ପଟିସମ୍ଭିଦା ମଗ୍ଗଟୀକାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ତାପି ଇମଂ ସତ୍ତଂ ମାରେସ୍ସାମି ଇମଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୱତ୍ତା ବଲୱପଚ୍ଚଯେ ଲଦ୍ଧା ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତି। ଅଲଦ୍ଧା ନାକଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଯୁତ୍ତା। ଯାନି ପନ କୁସଲାକୁସଲାନି କମ୍ମପଥଭେଦଂ ଅପ୍ପତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି କାଯଦ୍ୱାରେ ଦିସ୍ସମାନାନି କାଯକମ୍ମାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଦିସ୍ସମାନାନି ୱଚୀକମ୍ମାନିନାମ। ସୁଦ୍ଧେ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଦିସ୍ସମାନାନି ମନୋକମ୍ମାନିନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି। ଦୋସମୂଲେନାତି ଦୋସସଙ୍ଖାତମୂଲେନ ଦୋସମୂଲକଚିତ୍ତେନାତି ଦ୍ୱିଧା ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମୋ ବ୍ଯାପାଦୱଜ୍ଜେହି ଦ୍ୱୀହି ଯୁଜ୍ଜତି, ପଚ୍ଛିମୋ ତୀହିପି। ଲୋଭମୂଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଏସନଯୋ। ତତ୍ଥାପିତି ପୁରିମୋ ଅଭିଜ୍ଝାୱଜ୍ଜେହି ଦ୍ୱୀହି ଯୁଜ୍ଜତି। ପଚ୍ଛିମୋ ତୀହୀତି। ଦ୍ୱୀହି ମୂଲେହୀତି କଦାଚି ଦୋସମୂଲେନ କଦାଚି ଲୋଭମୂଲେନାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ମୂଲେହି ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ମୋହୋ ପନ ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା ୱିସେସକରୋ ନ ହୋତୀତି ଇଧ ନ ଗହିତୋ।

[୧୫୭] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ନିଧିପାଠକପମାଣତୋ ଦୁଟ୍ଠନିଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ପରସନ୍ତକଂ ହରନ୍ତାନଂ ରାଜୂନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ସବ୍ବମିଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ରାଜୂହି ଦିନ୍ନଂ। ତେସଂ ପନ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲଭାୱେନ ଅଞ୍ଞେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅତ୍ତସନ୍ତକମେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଏୱମାଦୀନି ୱତ୍ୱା ସକସଞ୍ଞାଯ ଏୱ ଯଂକିଞ୍ଚି ହରନ୍ତାନଂ କମ୍ମଫଲସମ୍ବନ୍ଧାପୱାଦୀନଞ୍ଚ ମୋହମୂଲେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇଧ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ସହଜାତମୂଲଞ୍ହି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ ଅସାଧାରଣଭୂତଞ୍ଚ। ତେସଞ୍ଚ ତଥାହରନ୍ତାନଂ ହରଣଂ ହରଣକାଲେ କଦାଚିଦୋସମୂଲେନ କଦାଚି ଲୋଭମୂଲେନାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ମୂଲେହି ଏୱ ସମ୍ଭୱତୀତି। ଯୋ ପନ ମୋହୋ ମହାସମ୍ମତାଦୀନଂଧମ୍ମିକରାଜୂନଂ କାଲେ ପୱତ୍ତଂ ପୋରାଣକ ନିଧିସତ୍ଥଂ ଥପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମିକାନଂରାଜୂନଂ କାଲେ ପୱତ୍ତେସୁ ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ଧମ୍ମସତ୍ଥ ରାଜସତ୍ଥ ସଙ୍ଖାତେସୁ ନିଧିପାଠେସୁ ଧମ୍ମିକସଞ୍ଞୀନଂ ରାଜୂନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଯୋଚ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକକାଲେ ଦିନ୍ନଞ୍ଞେୱସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂତିଣକଟ୍ଠୋଦକନ୍ତି ୱଚନଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବମିଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ରାଜୂହି ଦିନ୍ନନ୍ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଯୋଚ ନତ୍ଥି ସୁକତ ଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠିକାନଂ କମ୍ମଫଲସମ୍ବନ୍ଧା ପୱାଦୀନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ସୋସବ୍ବୋପି ଉପନିସ୍ସଯମୋହୋ ନାମ ହୋତି। ସୋ ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତୋ। ଇତରଥା ଲୋଭୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। ଦୋସୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯ। ମୋହୋ ନିଦାନଂ କମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯାଯାତି ୱଚନତୋ ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲକମ୍ମ ପଥାତି ମୂଲକାଏୱ ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବା ସିଯୁନ୍ତି। ଏୱଂପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, କମ୍ମେସୁଚ କମ୍ମଫଲେସୁଚ ସଞ୍ଜାତକଙ୍ଖାନଂ ଜନାନଂ କଙ୍ଖା ପରିଯୁଟ୍ଠାନ ଚିତ୍ତେନସହେୱତଦନୁରୂପାନିଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନି ଚତ୍ତାରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତାନଂ ତାନି କମ୍ମାନି ସୁଦ୍ଧେନ ମୋହମୂଲେନ ଜାଯନ୍ତୀତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପରତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚେତନାଯ ପଟିସନ୍ଧିଜନକେସୁ ଗହଣଂପି ଉପପନ୍ନଂ ହୋତୀତି। [ଅକୁସଲକମ୍ମଂ]।

୧୫୨।କାମାୱଚରକୁସଲଂପି କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତଂ କାଯ କମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପରିଯାଯା ୱେଦିତବ୍ବା। କଥଂ, ୱତ୍ତମାନେସୁ ହି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯୱତ୍ଥୂସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯୱତ୍ଥୁଂ କାଯଙ୍ଗଂ ଚୋପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ୱାଚଙ୍ଗଂ ଚୋପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। କାଯଙ୍ଗ ୱାଚଙ୍ଗାନି ଅଚୋପେତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରେଏୱ ପୱତ୍ତିତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମାତି ଅଯମେକୋ ପରିଯାଯୋ। ଅଯଂ ପନ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱିଚେୱ ରହୋ ଚ। ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱିଚେୱ ରହୋଚ। ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି

ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱିଚେୱ ରହୋଚାତିଚ। ସଙ୍ଗ କାଯକମ୍ମଂ ଞାଣପୁଙ୍ଗଙ୍ଗମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତଂ। ସଙ୍ଗ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଞାଣପୁଙ୍ଗଙ୍ଗମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତଂ। ସଙ୍ଗ ମନୋକମ୍ମଂ ଞାଣପୁଙ୍ଗଙ୍ଗମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତି ଚ।

ପଦକ୍ଖିଣଂ କାଯକମ୍ମଂ, ୱାଚାକମ୍ମଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ପଦକ୍ଖିଣଂ ମନୋକମ୍ମଂ, ପଣୀହିତେ ପଦକ୍ଖିଣେ ତିଚ।

ଏୱମାଦୀସୁ ସୁତ୍ତପଦେସୁ ଆଗତୋ। ଅପିଚ, ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ସକଲାଯ ନୱକମ୍ମଦ୍ୱାରକଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ହି ଦାନମଯଂପି କାଯୱଚୀ ମନୋକମ୍ମୱସେନ ତିଧା ୱିଭତ୍ତଂ। ତଥା ସୀଲମଯଂ ଭାୱନାମଯଞ୍ଚାତି। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଲେ ପୱତ୍ତମାନେ କାଯୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି। କାଯସଂୱରୋ ଭିଜ୍ଜତି। ଯଂ ପନ କୁସଲଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ତଦଙ୍ଗପହାନାଦିୱସେନ ତଂ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଲଂ ପଜହିତ୍ୱା କାଯଦ୍ୱାରଂ ସୋଧଯମାନଂ କାଯସଂୱରଂ ପୂରଯମାନଂ ପୱତ୍ତତି। ତଂ କାଯଚୋପନ ରହିତଂପି କାଯଙ୍ଗ ସଂୱରଣ କିଚ୍ଚତ୍ତା କିଚ୍ଚସୀସେନ କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂନାମ। କାଯସୁଚରିତନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥଚ ତଂ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଲଂ ପଜହିତ୍ୱାତି ଯସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ ପାଣଘାତାଦିକଂ କାଯଦୁସ୍ସିଲ୍ଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଅପ୍ପଦାନୱସେନ ତଂ କାଯଦୁସ୍ସିଲ୍ଲଂ ପଜହିତ୍ୱା। କାଯଦ୍ୱାରଂ ସୋଧ ଯମାନନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ କାଯଙ୍ଗଂ ଅସୁଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଅପ୍ପଦାନୱସେନ କାଯଦ୍ୱାରଂ ସୋଧଯମାନଂ। କାଯସଂୱରଂ ପୂରଯମାନନ୍ତି ସଯଂ କାଯଙ୍ଗସଂୱରଣକିଚ୍ଚସମ୍ପାଦନେନ କାଯସଂୱରଂ ପୂରେନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଚୀକମ୍ମେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅୱଯେସଂ ପନ ସଙ୍ଗଂପି କଲ୍ଯାଣକମ୍ମଂ ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତଂପି ମନୋଦ୍ୱାରଂଏୱ ସୋଧଯମାନଂ ମନୋସଂୱରଂଏୱ ପୂରଯମାନଂ ପୱତ୍ତତୀତି ମନୋଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂନାମ। ମନୋସୁଚରିତନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯମେକୋ ପରିଯାଯୋ। ଅଯଂ ପନ ଅନେକସତେସୁ କମ୍ମପଥସୁତ୍ତେସୁ ଆଗତୋ। ଅପିଚ, ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ସକଲାଯ ଦ୍ୱାରକଥାକ ଅଯମତ୍ଥୋ ଦୀପେତବ୍ବୋତି। ଇମେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ପରିଯାଯେସୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମପୂରଣଂନାମ ଯାୱଦେୱ ପାପଧମ୍ମପହାନତ୍ଥାଯ ଏୱ ହୋତୀତି ପଚ୍ଛିମୋଯେୱ ପଧାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ଦିଯ୍ୟତି ଏତେନାତି ଦାନଂ। ୱତ୍ଥୁପରିଚ୍ଚାଗଚେତନା। ସୀଲଯତୀତି ସୀଲଂ। କାଯ ୱଚୀକମ୍ମାନି ସାୱଜ୍ଜାନି ନୀୱାରେତ୍ୱା ଅନୱଜ୍ଜାନି ସୁସମାହିତାନି କତ୍ୱା ସମ୍ପାଦହତି ଥପେତି, ଉପରିମେ କୁସଲଧମ୍ମେଚ ଉପଧାରେତି। ତେସଂ ପତିଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ଧାରେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାୱେନ୍ତି ଏତାଯାତି ଭାୱନା। ଅଧିକୁସଲଧମ୍ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେୱା ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନେୱା ୱଡ୍ଢେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପଚାଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଅପଚାଯନଂ। ପୂଜେନ୍ତି କାଯୱାଚାହି ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚୱୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିସେସେନ ଆୱରନ୍ତି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ବ୍ଯାୱଟାନଂ ଭାୱୋ କମ୍ମଂୱା ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ। ପଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ପତ୍ତି। ଅତ୍ତନି ଲଦ୍ଧପୁଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ନାମଂ। ପାପୀଯତୀତିୱା ପତ୍ତି। ପରେହି ଅନୁମୋଦନ୍ତେହି ଲଦ୍ଧବ୍ବସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନିସନ୍ଦସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପତ୍ତିଂ ଦଦନ୍ତି ଏତେନାତି ପତ୍ତିଦାନଂ। ତଦେୱ ପରେହି ଦିନ୍ନଂ ଅନୁମୋଦନ୍ତି। ସାଧୁକାରଂ ଦଦନ୍ତି ଏତେନାତି ପତ୍ତାନୁମୋଦନଂ। ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି ଏତେନାତି ଧମ୍ମସୱନଂ। ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି ଏତାଯାତି ଧମ୍ମଦେସନା। ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ଅତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ଅତ୍ଥି ହୁତଂ, ଅତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋତିଆଦିନା ଦସୱତ୍ଥୁକଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ କରୋନ୍ତି ଏତେନାତି ଦିଟ୍ଠିଜୁକମ୍ମଂ। ସଙ୍ଗାନି ପନ ତାନି ପୁନେନ୍ତି ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ସୋଧେନ୍ତି ଏତେହୀତି ପୁଞ୍ଞାନି। ପୂଜନୀଯଭାୱଂ ନିଙ୍ଗତ୍ତେନ୍ତୀତି ପୁଞ୍ଞାନୀତିପି ୱଦନ୍ତି। ତାନିଏୱ ଅୱସ୍ସଂ କତ୍ତଙ୍ଗଟ୍ଠେନ କ୍ରିଯାନିଚାତି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯାନି। ତାନିଯେୱ ସୁଖୱିସେସାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱତ୍ଥୂନିଚାତି ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯୱତ୍ଥୂନୀତି। ଏତ୍ଥ ଏକମେକଂ ତିୱିଧଂ ହୋତି ପୁରିମଂ ମଜ୍ଝିମଂ ପଚ୍ଛିମନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଦାନେ ତାୱ ପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗକରଣଂ ମଜ୍ଝିମଂନାମ। ତତୋ ପୁଙ୍ଗେ ଇମିନା ପଚ୍ଚଯେନ ଦାନମଯଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱତ୍ତଯିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପାଦନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ଆରବ୍ଭ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତା କୁସଲଚେତନା ପୁରିମଂନାମ। ପଚ୍ଛା ଭାଗେ ପନ ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଦାନଂ ଆରବ୍ଭ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅତ୍ତମନଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତା କୁସଲଚେତନା ପଚ୍ଛିମଂନାମଂ। ସଙ୍ଗଂପି ଚେତଂ ଅକୁସଲେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ବଲୱପଚ୍ଚଯେ ଲଦ୍ଧା ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦେତି। ଅଲଦ୍ଧା ନ ଦେତୀତି ୱେଦିତଙ୍ଗଂ।

ପୁନ ହୀନ ମଜ୍ଝିମପଣୀତୱସେନ ତିୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ହୀନେନ ଛନ୍ଦେନ ଚିତ୍ତେନ ୱୀରିଯେନ ୱୀମଂସାଯୱା ପୱତ୍ତିତଂ ହୀନଂ, ମଜ୍ଝିମେନ ଛନ୍ଦାଦିନା ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ, ପଣୀତେନ ପଣୀତଂ। ଯସକାମତାଯୱା ପୱତ୍ତିତଂ ହୀନଂ। ପୁଞ୍ଞଫଲକାମତାଯୱା ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ। କତ୍ତଙ୍ଗମେ ୱିଦନ୍ତି ଅରିଯଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ପଣୀତଂ। ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନ ପରୱମ୍ଭନାଦୀହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂୱା ହୀନଂ। ଅନୁପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଲୋକିଯସୁଖଭାଗିତାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ। ମଗ୍ଗଫଲସୁଖଭାଗିତାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ପଣୀତଂ। ତଣ୍ହାୱସେନୱା ଭୱଭୋଗତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ହୀନଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱିମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ। ସଙ୍ଗସତ୍ତୱିମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ପାରମିତାଦାନଂ ପଣୀତନ୍ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସୀଲନିଦ୍ଦେସଂ ନିସ୍ସାଯ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ସେସେସୁପିଯଥା ସମ୍ଭୱଂ ତିକଦ୍ୱଯଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱତ୍ତଙ୍ଗନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସୀଲଂ ନାମଭିକ୍ଖୁସୀଲଂ, ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲଂ, ସାମଣେରସୀଲଂ, ଗହଟ୍ଠସୀଲନ୍ତି ଚତୁଙ୍ଗିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମାଦାନକିଚ୍ଚଂ କମ୍ମୱାଚାଯ ସିଦ୍ଧଂହୋତି। ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଅଜ୍ଝାପନ୍ନେନୱା ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେନୱା କମ୍ମୱାଚାଯ ଭିନ୍ନାଯ ସଙ୍ଗଂ

ସମାଦାନଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି। ସବ୍ବାନି ଉପସମ୍ପନ୍ନ ସୀଲାନି ଭିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି। ତଦା ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋନାମ ହୋତି। ଥପେତ୍ୱାପନ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଂ ଅଜ୍ଝସିକ୍ଖା ପଦାନି ୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଯଂ ୱୀତିକ୍କମତି। ତସ୍ମିଂଯେୱ ସଂୱରଭେଦୋ ହୋତି। ନ ସମାଦାନ ଭେଦୋ। ନ ହି ତଂ ପୁନ କମ୍ମୱାଚାଯ ସମାଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୀତି। ପଟିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପନ ସଂୱରୋ ପାକତିକୋ ହୋତି। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋୱା ପଟିକମ୍ମଂ ଅକରୋନ୍ତୋୱା ଅଲଜ୍ଜୀନାମ ହୋତି। ନ ଦୁସ୍ସୀଲୋତି। ଏସନଯୋ ସାମଣେରସୀଲେପି। ତତ୍ଥ ପନ ସରଣଗମନେନେୱ ସମାଦାନଂସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଲିଙ୍ଗନାସନଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ସରଣଗମନେ ଭିନ୍ନେ ସବ୍ବଂ ସମାଦାନଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଇତରେସୁ ପନ ଯଂ ୱୀତିକ୍କମତି, ତସ୍ମିଂଯେୱ ସଂୱରଭେଦୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଗହଟ୍ଠସୀଲେ ପନ ପକତି ଗହଟ୍ଠାନଂ ଗହଣୱସେନେୱ ସମାଦାନଂ ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏକତୋଗଣ୍ହନ୍ତେ ସବ୍ବାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି। ଏକସ୍ମିଂଚ ଭିନ୍ନେ ସବ୍ବାନି ଭିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବାନି ପୁନ ସମାଦାତବ୍ବାନି। ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ପନ ଯଂ ୱୀତିକ୍କମତି, ଏତଦେୱଭିଜ୍ଜତି। ତଦେୱ ପୁନ ସମାଦାତବ୍ବଂ ହୋତୀତି। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲା ତିକ୍କମନେ ପନ ସବ୍ବଂ ସମାଦାନଂ ୱୂପସମ୍ମତିଯେୱ। ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱୋ ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନିଚ୍ଚସୀଲାନଂ ଭେଦେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନିଚ୍ଚାନିଚ୍ଚେସୁ ପନ ଯଂ ନିଚ୍ଚମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଅନିଚ୍ଚଂ ନୱଟ୍ଟତି ସାୱଜ୍ଜଂ ହୋତି। ତଂ ନିଚ୍ଚସୀଲଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ନିଚ୍ଚଂପି ୱଟ୍ଟତି। ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦଂ ହୋତି। ଅନିଚ୍ଚଂପି ୱଟ୍ଟତି ସାୱଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତଂ ଅନିଚ୍ଚସୀଲଂନାମ। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସୀଲଂ ସାମଣେରଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ସାମଣେରସୀଲଂ ପକତିଗହଟ୍ଠାନଂପଞ୍ଚସୀଲଂ ପବ୍ବଜିତସଙ୍ଖେପଗତାନଂ ଉପାସକାନଂ ତାପସପରିବ୍ବାଜକାନଞ୍ଚ ଦସସୀଲଂ ନିଚ୍ଚସୀଲଂନାମ। ତେସଞ୍ହି ତଂ ତଂ ଯଥାସକଂ ସୀଲଂ ନିଚ୍ଚଂ ସୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ରକ୍ଖିତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଅରକ୍ଖନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱାଦିକୋ ସାୱଜ୍ଜୋ ହୋତି ଅସୁଦ୍ଧୋ। କସ୍ମା, ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପସ୍ସ ଆଚାରସ୍ସ ୱିପତ୍ତିତୋ। ପକତିଗହଟ୍ଠାନଂ ପନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁପୋସଥସୀଲଂ ଅନିଚ୍ଚସୀଲଂନାମ। ତଞ୍ହି ତେସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ନିଚ୍ଚଂପି ୱଟ୍ଟତି। ଅନିଚ୍ଚଂପି ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ଦସସୀଲଞ୍ଚ। ତଞ୍ହି ପକତି ଗହଟ୍ଠାନଂ ଅନିଚ୍ଚସୀଲମେୱ ହୋତି। ଗିହିନିୱତ୍ଥଂ ପହାଯ କାସାଯୱତ୍ଥଧାରଣେନ ପବ୍ବଜିତସଙ୍ଖେପଗତାନଂ ଏୱ ନିଚ୍ଚସୀଲଂ। ଯଥା ହି ପକତିମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଚସୀଲଂ ସମାଦିନ୍ନଂପି ଅସମାଦିନ୍ନଂପି ନିଚ୍ଚଂ ରକ୍ଖିତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ୱୀତିକ୍କମିତୁଂ ନୱଟ୍ଟତି। ତଥା ପବ୍ବଜିତୱେସଧାରୀନଂ ଦସସୀଲଂ ସମାଦିନ୍ନଂପି ଅସମାଦିନ୍ନଂପି ନିଚ୍ଚଂ ରକ୍ଖିତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ୱୀତିକ୍କମିତୁଂ ନୱଟ୍ଟତି। ୱେସଧାରଣେନ ସହ ସିଦ୍ଧତ୍ତାତି।

ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନା ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଦୁୱିଧା ଭାୱନା ଭାୱନାନାମ। ସା ଇଧ ଅପ୍ପନଂ ଅପତ୍ତାୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ଧମ୍ମୱିନଯପରି ଯତ୍ତିଯା ସହ ଅନୱଜ୍ଜକମ୍ମସିପ୍ପୱିଜ୍ଜାଠାନେସୁ ପରିଚଯକରଣ ଚେତନାପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ରତନତ୍ତଯେ ପନ ମାତାପିତୂସୁ କୁଲେଜେଟ୍ଠେସୁ ଆଚରିଯେସୁ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଞ୍ଞେସୁଚ ଗୁଣୱଯୱୁଦ୍ଧେସୁ ଯଥାରହଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ୱନ୍ଦନଂ ଅଞ୍ଜଲିକରଣଂ ସାମିଚିକରଣଂ ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତକରଣନ୍ତି ଏୱମାଦିସବ୍ବଂ ଅପଚାଯନଂନାମ। ତେସଞ୍ଞେୱ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଆଗନ୍ତୁକଗମିକଅଦ୍ଧିକାନଂ ଗିଲାନାନଂ ଜିଣ୍ଣାନଂ କିଚ୍ଚ କରଣୀଯେସୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଚୀୱରକମ୍ମାଦୀସୁ ପରେସଂ ତଂତଂପୁଞ୍ଞ କମ୍ମେସୁଚ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ହିତଫରଣଚିତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋକିଚ୍ଚେସୁ ୱିଯ କାଯୱାଚାହି ୱାଯାମକରଣଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂନାମ। ଅତ୍ତନା କତସ୍ସ ଯସ୍ସକସ୍ସଚି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପରେହି ସାଧାରଣକରଣଂ ପତ୍ତିଦାନଂନାମ। ପରେହି ଦିନ୍ନାଯ ପତ୍ତିଯା ଅନୁମୋଦନଂ ଅତ୍ତମନତାପୱେଦନଂ ପତ୍ତା ନୁମୋଦନଂନାମ। ଅଦିନ୍ନସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ ପନ ଅନୁମୋଦନମେୱ ହୋତି। ନ ପତ୍ତାନୁମୋଦନଂ। ପତ୍ତିଯାଏୱ ଅଭାୱତୋ। ପତ୍ତିଚ ଦୁୱିଧା ଉଦ୍ଦିସିକା ଅନୁଦ୍ଦିସିକାତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସିକଂ ଅନୁମୋଦନ୍ତସ୍ସେୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଂ ଜାତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଦ୍ୱଯଂ ଦାନପୁଞ୍ଞେସୁଏୱ ୱିସେସତୋ ପାକଟଂ। ତଞ୍ହି ଉଦ୍ଦିସକଂ କତ୍ୱା ଦେୱତାନଂୱା ପରଦତ୍ତୁପଜୀୱିପେତାନଂୱା ୱେମାନିକପେତାନଂୱା ୱିନିପାତିକାସୁରାନଂୱା ଦିନ୍ନଂ ଅନୁମୋଦିତଞ୍ଚ ତେସଂ ତଙ୍ଖଣେଏୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମ ୱେଦନୀଯଂ ଜାତନ୍ତି। ଅତ୍ଥହିତ ପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମକଥାଯ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେ ଠତ୍ୱା ସୱନଞ୍ଚ କଥନଞ୍ଚ ଧମ୍ମସୱନଂ ଧମ୍ମ ଦେସନାଚନାମ। ନିରୱଜ୍ଜକମ୍ମସିପ୍ପୱିଜ୍ଜାଠାନାନଂ ସୱନକଥନଚେତନାଚ ଏତ୍ଥେୱସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି।

ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ ନତ୍ଥିଯିଟ୍ଠନ୍ତିଆଦିନଯପୱତ୍ତାଯ ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛା ଦିଟ୍ଠିଯାୱା ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନାଦିଦିଟ୍ଠିଯାୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲାଦିଦିଟ୍ଠିଯାୱା ୱିସୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ତେହି ତେହି ୱତ୍ଥୂହିୱା ଯୁତ୍ତୀହିୱା କାରଣେହିୱା କମ୍ମସକତା ଞାଣସଙ୍ଖାତାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ୱୋଦାନକରଣଂ ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମଂନାମାତି। ଯତ୍ଥ ପନ ତିୱିଧମେୱ ପୁଞ୍ଞକ୍ରିଯୱତ୍ଥୁ ଆଗତଂ। ତତ୍ଥ ପତ୍ତିଦାନାନୁମୋଦନାନି ଦାନେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଇସ୍ସାମଚ୍ଛେରାନଂ ପଟିପକ୍ଖଭାୱେନ ତଂ ସଭାୱତ୍ତା। ଅପଚାଯନୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚାନି ସୀଲେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ତେସଂ ଚାରିତ୍ତ ସୀଲତ୍ତା। ସେସାନି ତୀଣି ଭାୱନାମଯେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ତଂ ସଭାୱତ୍ତା। କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିନିମୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମଞ୍ଚ ଞାଣ ୱତ୍ତନମେୱାତି। ତୀସ୍ୱେୱା ଏତଂ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମଂ ସବ୍ବେସଂ ନିଯମ ଲକ୍ଖଣନ୍ତିତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସତିଯେୱ ହି କମ୍ମସକତାଞାଣେ ଦାନାଦୀନି ତୀଣି ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ମନୋକମ୍ମମେୱାତି ମନସ୍ମିଂଏୱ କମ୍ମପଥ କିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ମନୋକମ୍ମଂଏୱ।

[୧୫୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକତ୍ତା ଭାୱେନ କାଯ ଦ୍ୱାରାଦୀସୁ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଂ ଅଭିଜ୍ଞାକୁସଲଂ କାଯଦ୍ୱାରାଦୀସୁ ପୱତ୍ତମାନଂପି କାଯୱଚୀକମ୍ମସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି, କାଯୱାଚାନଂ କମ୍ମପଥ ଅଙ୍ଗଭାୱାସମ୍ଭୱତୋତି। ତଞ୍ଚ ଭାୱନାମଯନ୍ତି ଦାନସୀଲୱସେନ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋ। କେୱଲଂ ଭାୱନାକମ୍ମୱିସେସତ୍ତା ତଞ୍ଚ ମହଗ୍ଗତ କୁସଲଂ ଭାୱନାକମ୍ମ ମେୱ ହୋତି। ଯଂ ପନ ପଟିସମ୍ଭିଦା ମଗ୍ଗେ ପଠମଜ୍ଝାନେନ ନୀୱରଣାନଂ। ଦୁତୀଯେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ। ତତୀଯେନ ପୀତିଯା। ଚତୁତ୍ଥେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ପହାନଂ ସୀଲଂ। ୱେରମଣି ସୀଲଂ। ଚେତନା ସୀଲଂ। ସଂୱରୋ ସୀଲଂ। ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅପ୍ପନାପତ୍ତନ୍ତି ଭାୱନା ବଲେନ ଆରମ୍ମଣେ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ଅଚଲଟ୍ଠିତିଭାୱେନ ପୱତ୍ତନତୋ ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ କମ୍ମଂ ହୋତି।

[୧୫୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ପୁବ୍ବଭାଗପୱତ୍ତାନଂ କାମାୱଚରଭାୱତୋତି'' କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ତେସଂ କାମାୱଚରତାମତ୍ତଂ ଅପ୍ପନାପତ୍ତିଯା କାରଣଂ ହୋତୀତି। ଝାନଙ୍ଗଭେଦେନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଝାନଭେଦେନାତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଝାନଙ୍ଗଭେଦେନାତିୱା ଝାନଙ୍ଗସମୁଦାଯଭେଦେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଝାନଭେଦେନ ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୁସଲକମ୍ମଂ

୧୫୩।ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ପାକଟ୍ଠାନଚତୁକ୍କେ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚରହିତନ୍ତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଚେତନାୱଜ୍ଜିତଂ। କସ୍ମା ପନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଚେତନା ଇଧ ପଜ୍ଜିତାତି। ପଟିସନ୍ଧିଅନାକଡ୍ଢନତୋ। କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଚେ। ଧମ୍ମସଙ୍ଗହେ ଦସ୍ସନେନ ପହାତବ୍ବେସୁ ତଂ ଅୱତ୍ୱା ଭାୱନାଯ ପହାତବ୍ବେସୁ ଏୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯଥାହ-ଚତ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିଗତସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ୱିଚିକିଚ୍ଛାସହଗତୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ, ଇମେ ଧମ୍ମା ଦସ୍ସନେନ ପହାତବ୍ବାତିଚ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ, ଇମେଧମ୍ମା ଭାୱନାଯପହା ତବ୍ବାତିଚ, ସେସା ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିଗତୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଦ୍ୱେ ପଟିଘସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାଚ ସିଯା ଦସ୍ସନେନପହାତବ୍ବା ସିଯା ଭାୱନାଯ ପହାତବ୍ବାତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତା। କଥଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ଯୋ ଦସ୍ସନେନପହାତବ୍ବେସୁ ନ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅକୁସଲଧମ୍ମୋ ପଟିସନ୍ଧିଂ ନାକଡ୍ଢତୀତି। ପଟ୍ଠାନେ ଦସ୍ସନେନପହାତବ୍ବଧମ୍ମେସୁଏୱ ନାନାକ୍ଖଣିକ କମ୍ମପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଉଦ୍ଧଟତ୍ତା ଇତରତ୍ଥ ତସ୍ସ ଅନୁଦ୍ଧଟତ୍ତାତି। ଯଥାହ-ସହଜାତା ଦସ୍ସନେନପହାତବ୍ବା ଚେତନା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚ ରୂପାନଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯେନପଚ୍ଚଯୋ। ନାନାକ୍ଖଣିକା ଦସ୍ସନେନ ପହାତବ୍ବା ଚେତନା ୱିପାକାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ କଟତ୍ତାଚ ରୂପାନଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତିଚ ସହଜାତା ଭାୱନାଯ ପହାତବ୍ବା ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଂଧମ୍ମାନଂ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚରୂପାନଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତିଚ। ନଚ ନାନାକ୍ଖଣିକ କମ୍ମପଚ୍ଚଯସତ୍ତିଯା ୱିନା ୱିପାକୁପ୍ପାଦନଂନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଯଦିଏୱଂ ସା ପୱତ୍ତିୱିପାକଂପି ନଜନେତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତିଚେ।ନ। ପଟିସମ୍ଭିଦାୱିଭଙ୍ଗେ ତସ୍ସା ୱିପାକସ୍ସ ଉଦ୍ଧଟତ୍ତା। ଯଥାହ-କତମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା। ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅକୁସଲଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଉପେକ୍ଖାସହଗତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂୱା।ଲ। ଇମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା। ଇମେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା। ତେସଂ ୱିପାକେ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାତି। ତେନାହ ପୱତ୍ତିଯଂ ପନ ସବ୍ବଂପି ଦ୍ୱାଦସୱିଧନ୍ତିଆଦି।

[୧୬୦] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଅଧିମୋକ୍ଖୱିରହେନ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲଂପି ୱିଚିକିଚ୍ଛାସହଗତଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢତି। ଅଧିମୋକ୍ଖସମ୍ପଯୋଗେନ ତତୋ ବଲୱନ୍ତଂପି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଂ ନାକଡ୍ଢତୀତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅଧିମୋକ୍ଖୱିରହମତ୍ତେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାସହଗତଂ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲନ୍ତିଚ ଅଧିମୋକ୍ଖସମ୍ପଯୋଗମତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଂ ତତୋ ବଲୱନ୍ତନ୍ତିଚ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ସନ୍ତରି କଙ୍ଖତି ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖତୀତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ମହାହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ୱିଯ ବଲୱତରତ୍ତା ଅତିୱିଯ କାଠଅକଧମ୍ମତ୍ତାଚାତି। ତଥା ହିସା ଏକନ୍ତେନ ଦସ୍ସନେନପହାତବ୍ବେସୁ ପଧାନଭାୱେନ ୱୁତ୍ତା। ତତୋଯେୱଚ ପଟିସନ୍ଧିଆକଡ୍ଢନଂପି ତସ୍ସା ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ ହୋତୀତି। ସଭାୱୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତାଯେୱ ପନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାସହଗତଂ ଅଧିମୋକ୍ଖରହିତଂ ହୋତୀତି ଯୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତମେୱ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାପୀତି ସୁଗତିଦୁଗ୍ଗତିୱସେନ ସବ୍ବସ୍ମିଂପି। ଯଥାରହନ୍ତି ତେସୁ ଲୋକେସୁ ଲଦ୍ଧୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାନୁରୂପଂ। ୱିପଚ୍ଚତୀତି ୱିପାଚେତି ୱିପକ୍କଭାୱଂ ଆପାଦେତି। ସବ୍ବଂପିୱାଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ଅକୁସଲକମ୍ମଂ ସତ୍ତା କୁସଲପାକାନି ହୁତ୍ୱା ୱିପଚ୍ଚତି, ୱିପକ୍କଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯସ୍ମା କୁସଲକମ୍ମାନି ଅପାଯଭୂମିଯଂପି ପୱତ୍ତିଯଂ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ମହିଦ୍ଧିକାନଂ ନାଗସୁପଣ୍ଣାଦୀନଂ ସନ୍ତାନେ ସଯମେୱ ଅତ୍ତନୋୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କତ୍ୱା ସୁଖୱିପାକଂ ଜନଯନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଂପି ଆପାଯିକାନଂ ତେନ ତେନ କାରଣେନ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣ ସମାଯୋଗେ ସତି ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୁଖୱିପାକଂ ଜନଯନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଥାପୱତ୍ତିଯଞ୍ଚାତିଆଦି ମାହ। ନ ହି ତାନି ସୁଖୱିପାକାନି ଅକୁସକମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାନି ଭୱିତୁଂ ଅରହନ୍ତି। ୱୁତ୍ତେଞ୍ହେତଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ, ଯଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ୱିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟାତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ମହାୱିପାକାନି ସୁଗତି କାମଲୋକେ ଅହେତୁକାନି ଅଟ୍ଠପି ସବ୍ବସ୍ମିଂ କାମଲୋକେ ତେସୁଚ ପଞ୍ଚଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ ସନ୍ତୀରଣ ଯୁଗଳଆନି ରୂପଲୋକେ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଯଥାରହଂ ୱିପଚ୍ଚତୀତି। ରୂପାୱଚର କୁସଲଞ୍ହି କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନରୂପାନି ଜନଯନ୍ତଂପି ସଯଂ ୱିପଚ୍ଚମାନଂ ଆରମ୍ମଣନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞଭୂମିକ ୱିପାକଭାୱେନ ନୱିପଚ୍ଚତି। କାମୱିରାଗଭାୱନାଭାୱେନ ପନ ଅପ୍ପନାପତ୍ତ କମ୍ମ ୱିସେସତ୍ତା କାମତଣ୍ହାଯ ଅୱିସଯଭୂତେ ନିମିତ୍ତା ରମ୍ମଣେ ଅତ୍ତନା ସଦିସୋ ସଦିସେନ ମହଗ୍ଗତଭାୱପତ୍ତେନ ରୂପ ୱିପାକଭାୱେନେୱ ୱିପଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ରୂପଲୋକେପି ତାନି ପଞ୍ଚୱିପାକାନି କାମାୱଚରକୁସଲସ୍ସେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି। ଦ୍ୱୀସୁ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପଚ୍ଚନଟ୍ଠାନେସୁ ପଟିସନ୍ଧିନାମ ମହନ୍ତଂଠାନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଦା ୱିପଚ୍ଚନ୍ତଂ କମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ସାମତ୍ଥିଯାନୁରୂପଂ ନାତିହୀନଂ ୱିପାକଂ ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ପୱତ୍ତିଯଂ ପନ ନାନାଠାନେସୁ ନାନାକିଚ୍ଚେହି ୱିପଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ତଦା ୱିପଚ୍ଚନ୍ତଂ କମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ସାମତ୍ଥିଯାନୁରୂପଂ ୱିପଚ୍ଚେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ପରିତ୍ତକେସୁ ୱିପଚ୍ଚମାନଂ ଠାନା ନୁରୂପଂ ୱିପଚ୍ଚତି। ତଦାରମ୍ମଣଟ୍ଠାନେ ୱିପଚ୍ଚମାନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଜୱନା ନୁରୂପଂ ୱିପଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ସୋଳଅସକମଗ୍ଗୋ ଦ୍ୱାଦସକମଗ୍ଗୋ ଅହେତୁ କଟ୍ଠକନ୍ତି ଏୱଂଏକେକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକପ୍ପଭେଦୋ ପୱତ୍ତୋତିତଂ ପଭେଦଂଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥାପୀତିଆଦିମାହ।

କୁସଲଂ ଦୁୱିଧଂ ସମ୍ପଜାନକତଂ ଅସମ୍ପଜାନକତନ୍ତି। ତତ୍ଥ କମ୍ମା ଯୂହନକାଲେ ଅନ୍ତମସୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମଞ୍ଞାଣଂପି ସୁଟ୍ଠୁ ଯୋଜେତ୍ୱା କତଂ ସମ୍ପଜାନକତଂନାମ। ଯଥାହ-କମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା କତଂ ସମ୍ପଜାନକତଂ ନାମାତି। ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମଞ୍ଞାଣ ମତ୍ତଂପି ଅଯୋଜେତ୍ୱା ତଂ ଅସମ୍ପଜାନକତଂ ନାମ। ଯଥାହ-କମ୍ମଂପି କମ୍ମଫଲମ୍ପି ଅଜାନିତ୍ୱା କତଂ ଅସମ୍ପଜାନକତଂ ନାମାତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନକତଂ ତିହେତୁକଂ ହୋତି। ଅସମ୍ପଜାନକତଂ ଦୁହେତୁକଂ। ଯଥାହ-ସମ୍ପଜାନକରଣଂ ପନ ଚତୁଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେହି ହୋତି। ଅସମ୍ପଜାନ କରଣଂ ଚତୂହି ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେହୀତି। ତତ୍ଥ ଏକମେକଂ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ଓମକନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କୁସଲସମଯେ ପରିଯୁଟ୍ଠିତେ ନୀୱରଣଧମ୍ମେୱା ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନ ପରୱମ୍ଭନାଦିକେ ପାପଧମ୍ମେୱା ସୁଟ୍ଠୁ ସୋଧେତ୍ୱା କତଂ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ନାମ। ଅସୋଧେତ୍ୱା କତଂ ତେହିୱୋକିଣ୍ଣଂ ଓମକଂନାମ। ଅପିଚ, ଯଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଲାଭା ୱତ ମେ। ନଚ ୱତ ମେ ଅଲାଭା। ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ। ନଚ ୱତ ମେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ। ଯସ୍ସ ମେ ଇଦିସଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତନ୍ତି ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅନୁମୋଦିତଂ। ତଂ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ। ଯଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଯେନକେନଚି କାରଣେନ ଦୁଟ୍ଠୁକତଂ ମଯାତି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଂଓମକଂ। ଏୱଂ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱିପାକ କୋଟ୍ଠାସଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ତଥାପୀତିଆଦି ମାହ। ତତ୍ଥାପୀତି ତସ୍ମିଂ କାମାୱଚରକୁସଲେପି। ତିହେତୁକମୁକ୍କଟ୍ଠନ୍ତି ଉକ୍କଟ୍ଠଭୂତଂ ପଣୀତଭୂତଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ତିହେତୁକଂ। ତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ତିହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିୱିପାକଂ। ଏତ୍ଥଚ ଏକଚେତନା ଏକମେୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦେତି। ପୱତ୍ତିୱିପାକଂ ପନ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟେସୁପି ଭୱେସୁ ଦେତିଯେୱ। ଏତ୍ଥ ସିଯା –

ଏକପୁପ୍ଫଂ ଯଜିତ୍ୱାନ, ସହସ୍ସକପ୍ପକୋଟିଯୋ;

ଦେୱେସୁଚ ମନୁସ୍ସେସୁ, ସେସେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

ତସ୍ମା ଏକା ଚେତନା ଏକମେୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦେତୀତି ଇଦଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି। ନ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ପୁବ୍ବାପରଚେତନାହି ସଦ୍ଧିଂ ସହସ୍ସକପ୍ପ କୋଟି ପରିମାଣସ୍ସ ୱତ୍ତବ୍ବତ୍ତା। ଚିତ୍ତଞ୍ହିନାମ ଏକଚ୍ଛରକ୍ଖଣେପି ଅନେକସତ ସହସ୍ସ କୋଟିସଙ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋଚିରତରେକାଲେୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ସହସ୍ସ କପ୍ପକୋଟିଯୋତି ଚ ସହସ୍ସଆଯୁକପ୍ପକୋଟିଯୋ ସହସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱକୋଟିଯୋତି ନେତ୍ତିଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବାପରଚେତନାନଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିଦାନଭାୱୋ କୋସଲସଂଯୁତ୍ତକେନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଏକପିଣ୍ଡପାତଦାନସ୍ମିଂହି ଏକାଚେତନାଦ୍ୱେ ପଟିସନ୍ଧିଯୋ ନ ଦେତି। ପୁବ୍ବପଚ୍ଛିମଚେତନାୱସେନ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଗ୍ଗେ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ହି ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତିହେତୁ କଂପି କମ୍ମଂ ପଟିପକ୍ଖେହି ଅଭିଭୁଯ୍ୟମାନଂ ୱିହତସାମତ୍ଥିଯଂ ହୁତ୍ୱା ତିହେତୁକୱିପାକଂ ଜନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନଚ ତଂ ଅତିଦୁବ୍ବଲଂପି ସମାନଂ କୋସଲ୍ଲସଙ୍ଖାତେନ ଞାଣେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ଅତିହୀନାମୁଳହପଚ୍ଚଯ ଭୂହଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାଦିୱିପତ୍ତିସହିତଂ ଅହେତୁକୱିପାକଂ ଜନେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତିହେତୁକମୋମକନ୍ତିଆଦି। ଦ୍ୱାଦସୱିପାକାନିୱିପଚ୍ଚତି। ଅଯଂ ଦ୍ୱାଦ ସକମଗ୍ଗୋନାମ ଅହେତୁକୱିପାକାନେୱ ୱିପଚ୍ଚତି। ଇଦଂ ଅହେତୁ କଟ୍ଠକଂନାମ। ଏୱଂ ତିପିଟକଚୂଳଅନାଗତ୍ଥେରୱାଦୱସେନ ୱିପାକପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ମୋରୱାପିୱାସି ମହାଦତ୍ତତ୍ଥେରୱାଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଗାଥମାହ। ସୋ ହି ଥେରୋୱିପାକାନଂ ଅସଙ୍ଖାରିକତା ସସଙ୍ଖାରିକତାଚ କମ୍ମୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧାପି କତ୍ୱା ଅସଙ୍ଖାରଂ କମ୍ମଂ ସସଙ୍ଖାରୱିପାକାନି ନ ପଚ୍ଚତି। ସସଙ୍ଖାରଂକମ୍ମଂ ଅସଙ୍ଖାରୱିପାକାନି ନୱଚ୍ଚତୀତି ୱଦତି।

ଯଥା ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ନାମ ମୁଖେ ସନ୍ନିସିନ୍ନେ ସନ୍ନିସୀଦତି। ଚଲନ୍ତେ ଚଲତି। ଏୱଂ ପଯୋଗେନ ଅସାଧନୀଯାନଂ ୱିପାକାନଂ ତିକ୍ଖମନ୍ଦତା ୱିସେସଭୂତୋ ସଙ୍ଖାରଭେଦୋ କମ୍ମୱସେନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ନ ପଯୋଗୱସେନ। ଇତରଥା କମ୍ମୱିସେସେନ ତିକ୍ଖମନ୍ଦଜାତାନଂ ତେସଂ ସନ୍ନିହିତପଚ୍ଚଯମତ୍ତେନ ମନ୍ଦତିକ୍ଖତାପତ୍ତିନାମ ସିଯାତି। ଅହେତୁ କୱିପାକାନଂ ପନ ପରିଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଅପରିବ୍ୟତ୍ତୋୱ ତିକ୍ଖମନ୍ଦତା ୱିସେସୋତି ଉଭଯକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯସ୍ମା ପନ ତେସଂ ସସଙ୍ଖାରାସଙ୍ଖାରଭାୱୋ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନୱା ତଦାରମ୍ମଣୱସେନୱା ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲେ ପୁବ୍ବପଯୋଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୱିସେସସ୍ସ

ଭାୱାଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ ଯୁଜ୍ଜୋ। ନ କମ୍ମାଗମନୱସେନ, ନ ହି କମ୍ମଭୱେ ସଙ୍ଖାରୋ ଭୱନ୍ତରେ ୱିପାକାନି ୱିସେସେତୁଂ ଯୁଜ୍ଜୋ। ତସ୍ମା ଇମଂ ୱାଦଂ କେଚିୱାଦଂନାମ କରୋନ୍ତୋ କେଚନାତି ଆହ।

ଇମସ୍ମିଂ କେଚିୱାଦେ ଅସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମେ ସସଙ୍ଖାରିକ ୱିପାକାନି ସସଙ୍ଖାରିକକମ୍ମେଚ ଅସଙ୍ଖାରିକୱିପାକାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ତିହେ ତୁକୁକ୍କଟ୍ଠେସୁ କମ୍ମେସୁ ଅସଙ୍ଖାରିକଦ୍ୱଯେ ୱିପାକାନି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଦ୍ୱେ, ପୱତ୍ତିଯଂ ଦ୍ୱାଦସ। ସସଙ୍ଖାରିକଦ୍ୱଯେ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଦ୍ୱେ, ପୱତ୍ତିଯଂ ଦ୍ୱାଦସ। ଚତୂସୁ ଦ୍ୱିହେତୁକୋମକକମ୍ମେସୁ ଅସଙ୍ଖାରିକଦ୍ୱଯେ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଦ୍ୱେ, ପୱତ୍ତିଯଂ ଦସ। ସସଙ୍ଖାରିକଦ୍ୱଯେ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଦ୍ୱେ, ପୱତ୍ତିଯଂ ଦସ। ତଥା ଚତୂସୁ ଦ୍ୱିହେତୁକୁକ୍କଟ୍ଠେସୁ। ଚତୂସୁ ଦ୍ୱିହେତୁକୋମକେସୁ ପନ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଏକଂ ଅହେତୁକଂ ପୱତ୍ତିଯଂ ଅଟ୍ଠଅହେତୁକାନୀତି ଏୱଂ ୱିପାକାନଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱାଦସକମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରୋ ଦସକମଗ୍ଗା ଏକଂ ଅହେତୁକଟ୍ଠକଞ୍ଚ ହୋନ୍ତି, ତଂସଙ୍କଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ତେସନ୍ତି ଗାଥମାହ।

ତେସନ୍ତି ତେସଂ କେସଞ୍ଚି ଥେରାନଂ ୱାଦେ। ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ପନ ତିହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ପଟିସନ୍ଧିତିହେତୁକାୱ ହୋତି। ନ ଦୁହେତୁକା ନଚଅହେତୁକା। ଦୁହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ପଟିସନ୍ଧି ଦୁହେତୁକାପି ହୋତି ଅହେତୁକାପି। ତିହେତୁକା ପନ ନହୋତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୱାଦୋପି ଆଗତୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଦୁହେତୁକେନ ହୀନେନ କମ୍ମେନ ଅହେତୁକା ପଟିସନ୍ଧି ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା ହୋତି। ତଥା ତିହେତୁକେନପି ହୀନେନ କମ୍ମେନ ଦୁହେତୁକାପି ପଟିସନ୍ଧି ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାଯେୱାତି କତ୍ୱା ଇଧ ଅଯଂୱାଦୋ ଥେରେନ ନ ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ପନ-ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି। କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ କୁସଲା। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ କୁସଲା। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତାତିଚ ଗତି ସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋହି। କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ କୁସଲା। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲା। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତାତିଚ ଏୱଂ ତିହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ପଟିସନ୍ଧି ତିହେତୁକାୱ ୱୁତ୍ତା। ଦ୍ୱିହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ଦ୍ୱିହେତୁକାୱ। ନ ପନ ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ ସତ୍ତନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯାତିଆଦିନା ତିହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ଦ୍ୱିହେତୁକା ପଟିସନ୍ଧି ୱୁତ୍ତା। ନଚ ଚତୁନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯାତିଆଦିନା ଦ୍ୱିହେତୁକେନ କମ୍ମେନ ଅହେତୁକା ପଟିସନ୍ଧୀତି।

ତତ୍ଥ ପନ ତୀସୁ ଖଣେସୁ ସହଜାତ ହେତୂନଂ ୱସେନ ହେତୁ ମୂଲକୋୱ ଅଯଂ ଦେସନାୱାରୋତି କତ୍ୱା ଅନୋକାସତାଯ ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧି ତତ୍ଥ ନୱୁତ୍ତା। ନ ପନ ଅଲବ୍ଭମାନତାଯ। ଦ୍ୱିହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧି ପନ ଅନୋକାସାଯେୱ ନହୋତି। ଅଲବ୍ଭ ମାନତ୍ତାଯେୱ ସା ନୱୁତ୍ତାତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ତସ୍ମା ଯୁତ୍ତିତୋ ପାଠଇଯେୱ ବଲୱତରାତି କତ୍ୱା ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୱାଦୋୱ ପାଠଇଯା ସମେତୀତି ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଟୀକାକାରା ପନ କମ୍ମସରିକ୍ଖକ ୱିପାକଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସାୱସେସ ପାଠୋୱ ମହାଥେରେନ ୱୁତ୍ତୋତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂପି ତିପିଟକଚୂଳଅନାଗତ୍ଥେରୱାଦୋୱ ପମାଣଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ଇଦାନି ଏକାଯ ଚେତନାଯ ଦ୍ୱାଦସୱିପାକାନି ଏତ୍ଥେୱ ଦସକମଗ୍ଗୋପି ଅହେତୁକଟ୍ଠକମ୍ପିତି ଆଗତସ୍ସ ମୋରୱାପିୱାସି ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରସ୍ସାତି ପାଠୋ।

ମୋରୱାପିୱାସିମହାଦତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସାତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ମହାଧମ୍ମ ରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୱାଦୋପି ପନ ଏତ୍ଥ ଏକଦେସେନ ସଙ୍ଗହିତୋଯେୱ। ତସ୍ମିଂପି ହି ଅସଙ୍ଖାରିକଂ କମ୍ମଂ ଅସଙ୍ଖାରିକୱିପାକମେୱ ଦେତି। ନୋ ସସଙ୍ଖାରିକଂ । ସସଙ୍ଖାରିକଂ କମ୍ମଂ ସସଙ୍ଖାରିକୱିପାକମେୱ ଦେତି। ନୋ ଅସଙ୍ଖାରିକନ୍ତି ଆଗତମେୱାତି। [କାମାୱଚରକମ୍ମଂ]

୧୫୪। ରୂପାୱଚରକମ୍ମେ ପରିତ୍ତନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ପରିତ୍ତଂ ଅପଗୁଣତା ଯଞ୍ଚା ହୀନତାଯଞ୍ଚା। ତତ୍ଥ ଯଂ ପଣୀତେହି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଯୁତ୍ତଂପି ଅଭାୱିତଂ ହୋତି ପଟିଲଦ୍ଧମତ୍ତଂ, ତଂ ଅପଗୁଣତାଯ ପରିତ୍ତଂନାମ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ଯଂ ଅପଗୁଣଂ ହୋତି, ଉପରି ଝାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଇଦଂ ପରିତ୍ତଂନାମାତି ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ସୁଭାୱିତଂପି ସମାନଂ ହୀନେହି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଯୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ହୀନତାଯ ପରିତ୍ତଂନାମ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ଯସ୍ସ ଆଯୂହନକ୍ଖଣେ ଛନ୍ଦୋୱା ହୀନୋ ହୋତି। ୱୀରିଯଂୱା, ଚିତ୍ତଂୱା, ୱୀମଂସାୱା, ତଂ ହୀନଂନାମାତି ତତ୍ଥେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ମଜ୍ଝିମଂପି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ନାତିପଗୁଣ ତାଯ ମଜ୍ଝିମଂ ସନ୍ଧାଯ ନାତିସୁଭାୱିତୋ ମଜ୍ଝିମୋତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ। ମଜ୍ଝିମେହି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଯୁତ୍ତତାଯ ମଜ୍ଝିମଂ ସନ୍ଧାଯ ଯସ୍ସ ଆଯୂହନକ୍ଖଣେ ତେ ଧମ୍ମା ମଜ୍ଝିମା ହୋନ୍ତି। ତଂ ମଜ୍ଝିମନ୍ତି ଅଟ୍ଠ ସାଲିନିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଣୀତଂପି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ଅତିପଗୁଣତାଯ ପଣୀତଂ ସନ୍ଧାଯ ସୁଭାୱିତୋ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପଣୀତୋତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ। ପଣୀତେହି ପନ ଛନ୍ଦାଦୀହି ଯୁତ୍ତତାଯ ପଣୀତଂ ସନ୍ଧାଯ ଯସ୍ସ ଆଯୂହନକ୍ଖଣେ ତେ ଧମ୍ମା ପଣୀତା ହୋନ୍ତି। ତଂ ପଣୀତନ୍ତି ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯାନି ଅପଗୁଣତାଦି ୱସେନ ପରିତ୍ତାଦୀନି ୱୁତ୍ତାନି, ତାନି ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତାନି। ଯାନି ପନ ହୀନାଦୀହି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଯୁତ୍ତତାଯ ପରିତ୍ତାଦୀନି ୱୁତ୍ତାନି, ତାନେୱ ଇଧାଧିପ୍ପେତାନି। ଇମାନେୱ ହି ତିୱିଧାସୁ ଭୂମୀସୁ ତିୱିଧଂ ବ୍ରହ୍ମୁପପତ୍ତିଭେଦଂ ସାଧେନ୍ତୀତି। ଇତ୍ତୀନଂ ଝାନେସୁ ୱସୀପତ୍ତାନଂପି ଛନ୍ଦାଦୀନଂ ଅପଣୀତତାଯ ମହାବ୍ରହ୍ମେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ। ତେନେୱଚ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ

ଛନ୍ଦାଦିଓସେନ ସିଦ୍ଧାନି ହୀନ ମଜ୍ଝିମ ପଣୀତାନି ଅଟ୍ଠାରସପଭେଦେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇମାନି ଅଟ୍ଠାରସ କମ୍ମଦ୍ୱାରାନି ନାମ ଇମେହି ପଭାୱିତତ୍ତା ଇମେସଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠାରସଖତ୍ତିୟା ଅଟ୍ଠାରସ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଟ୍ଠାରସ ୱେସ୍ସା ଅଟ୍ଠାରସ ସୁଦ୍ଦା ଅଟ୍ଟଚତ୍ତା ଲୀସ ଗୋତ୍ତ ଚରଣାନି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ହି ଦେୱାନଂପି ବ୍ରହ୍ମୂନଂପି ଲବ୍ଭମାନଂ ଉପପତ୍ତିଭେଦଂ ଉପଲକ୍ଖେତୀତି।

[୧୬୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ପଟିଲଦ୍ଧମତ୍ତଂ ଅନାସେୱିତଂ ପରିତ୍ତନ୍ତି ଅୱିସେସତୋୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ନାତି ସୁଭାୱିତଂ ଅମରିପୁଣ୍ଣୱସୀଭାୱଂ ମଜ୍ଝିମଂ। ଅତିୱିଯସୁଭାୱିତଂ ପନ ସବ୍ବସୋ ପରିପୁଣ୍ଣ ୱସୀଭାୱଂ ପଣୀତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ଇଧ ନଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ତଞ୍ହି ଉପରି ଝାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥାସମତ୍ଥଂୱା ହାନ ଭାଗିଯତାଦି ୱିସେସଂ ୱା ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପନ ଉପପତ୍ତି ଭେଦଜନକ ୱିସେସନ୍ତି।

[୧୬୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଆଚରିଯେନ ପନେତ୍ଥ ପରିତ୍ତଂପି ଇସକଂ ଲଦ୍ଧାସେୱନମେୱ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଦିସ୍ସତି। ତଥା ହାନେନ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେ-

ସମାନାସେୱନେ ଲଦ୍ଧେ, ୱିଜ୍ଜମାନେ ମହଦ୍ଦଲେ;

ଅଲଦ୍ଧା ତାଦିସଂ ହେତୁ, ମଭିଞ୍ଞା ନ ୱିପଚ୍ଚତୀତି।

ସମାନଭୂମିକତୋୱ ଆସେୱନ ଲାଭେନ ବଲୱ ଭାୱତୋ ମହଗ୍ଗତଧମ୍ମାନଂ ୱିପାକଦାନଂ ୱତ୍ୱା ତଦଭାୱତୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଅୱିପଚ୍ଚନଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ୱିଚାରେତବ୍ବମେୱ।

ଯଥା ହି ଅରିଯମଗ୍ଗଚେତନା ଅତ୍ତନା ସମାନଭୂମକଜୱନତୋ ଅଲଦ୍ଧାସେୱନାପି ସମାନା ୱିପାକଂ ନ ଦେତୀତି ନତ୍ଥି। ତଥା ଆଦି କମ୍ମିକୱୀଥିଯଂ ଏକୱାରମତ୍ତଭୂତା ସବ୍ବସମାପତ୍ତି ୱୀଥୀସୁଚ ସବ୍ବପଥ ମଭୂତା ମହଗ୍ଗତଚେତନାପି ସମାନଭୂମକଧମ୍ମତୋ ଅଲଦ୍ଧାସେୱନ ତାଯ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ୱିପାକଂ ନଦେତୀତି ନତ୍ଥୀତି ନ ନ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ସିଯା- ତସ୍ସେୱ ରୂପାୱଚରସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା ୱିପାକଂ।ଲ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଚ ସା ଚେତନା ଉପଚିତାନାମ ହୋତି। ସମାନଭୂମକ ଧମ୍ମତୋ ଅଲଦ୍ଧାସେୱନତ୍ତାତି।ନ। ମଗ୍ଗଚେତନାଯପି ଅୱିପାକତାପତ୍ତିତୋ। ସାପିହି ତସ୍ସେୱ ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କତତ୍ତା ଭାୱିତତ୍ତା ୱିପାକଂ। ଲ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ୱୁତ୍ତା। ନଚ ସାପି ସମାନଭୂମକଧମ୍ମତୋ ଲଦ୍ଧାସେୱନା ହୋତୀତି। ଉଭଯତ୍ଥ ପନ ପଠମସମନ୍ନାହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଭାୱେତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ଅସମାନଭୂମିକ ଜୱନେହିପି ଲଦ୍ଧାସେୱନ ଭାୱଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପଚିତତା ଭାୱିତତାଚ ୱୁତ୍ତାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତସ୍ମା ଆଦି କମ୍ମିକଭୂତାପି ମହଗ୍ଗତଚେତନା ମରଣା ସନ୍ନେ ଲଦ୍ଧା ଅବ୍ଭୁଣ୍ହା ଆସନ୍ନକମ୍ମଭୂତା ୱିପାକଂ ନଦେତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଅଭିଞ୍ଞାଚେତନା ଚ ସମାନଭୂମକେହିପି ନାନାୱଜ୍ଜନୱୀଥିଜୱନେହି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଲଦ୍ଧାସେୱନତ୍ତା ତିକ୍ଖତରଭୂତା କଥଂ ଦୁବ୍ବଲାନାମ ସିଯା। ତେନେୱ ଅଯଂ ୱାଦୋ ଅନୁଟୀକାଯଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ କେଚି ପନ ସମାନ ଭୂମକତୋ ଆସେୱନଲାଭେନ ବଲୱନ୍ତାନି ଝାନାନୀତି ତାନି ୱିପାକଂ ଦେନ୍ତି। ଅଭିଞ୍ଞା ପନ ସତିପି ଝାନଭାୱେ ତଦଭାୱତୋ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଆଗନ୍ତୁକତ୍ତାୱା ଦୁବ୍ବଲା। ତସ୍ମା ୱିପାକଂ ନ ଦେନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଅକାରଣଂ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିକମ୍ମୱସେନ ଅଭିଞ୍ଞା ଯପି ୱସୀଭାୱସମ୍ପତ୍ତୋତି। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିସ୍ସ ପନ ଆନିସଂସଭୂତା ଅଭିଞ୍ଞାଚେତନା ତସ୍ସ ଫଲସଦିସା ଫଲଟ୍ଠାନେ ଠିତା, ତସ୍ମା ସା ୱିପାକଂ ନଦେତୀତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଟୀକାକାରା। ତସ୍ସ ପନ ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବନାଦିକିଚ୍ଚଂ ୱିପଚ୍ଚନକିଚ୍ଚତୋପି ମହନ୍ତତରଂ ହୋତି। ସବ୍ବଥା ମେନଚ ୱିକୁବ୍ବନାଦିକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତିଯା ୱିପଚ୍ଚନଥାମେପି ତେନ ଥାମେନ ସହ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ସା ପୁନ ୱିପାକଂ ନଦେତୀତିପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞାଭାୱଂ ଅପତ୍ତଂ ପରିତ୍ତାଦିଭେଦେନ ତିୱିଧଂ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନଂ। ତଦେୱାତି ପଞ୍ଚମଝାନମେୱ। ସଞ୍ଞାୱିରାଗଂ ଭାୱେତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତେ ସତି ରଜ୍ଜନ ଦୁସ୍ସନ ମୁଯ୍ହନାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋନାମ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେ ଏୱ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅଚିତ୍ତକଭୱପତ୍ଥନା ସହିତଂ ୱାଯୋକସିଣେୱା କେସଞ୍ଚି ମତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସ କସିଣେୱା ସଞ୍ଞାୱିରାଗଂ ଭାୱେତ୍ୱା। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଯେନ ଯେନ ଇରିଯାପଥେନ ଇଧ ମରନ୍ତି, ତେନେୱ ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କମ୍ମକିରିଯୱାଦିତିତ୍ଥିଯା ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ହି ଅକମ୍ମକିରିଯୱାଦୀନଂ ଝାନଭାୱନା ନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଅନାଗାମିନୋ ପନ ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ପନ ଅନାଗାମିନୋ ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ନ ଅଞ୍ଞେ ସକଦାଗାମିଆଦଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ଅନାଗାମୀନଂ ଅଞ୍ଞେସ୍ମିଂପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପତ୍ତି ଅପ୍ପଟିସିଦ୍ଧା ହୋତି। ଅନାଗାମୀସୁଚ ସଦ୍ଧାଧିକୋ ଅୱିହେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ୱୀରିଯାଧିକୋ ଅତପ୍ପେସୁ। ସତାଧିକୋ ସୁଦସ୍ସେସୁ। ସମାଧାଧିକୋ ସୁଦସ୍ସୀସୁ। ପଞ୍ଞାଧିକୋ ଅକନିଟ୍ଠେସୂତି। ଯଥାକ୍କମଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଯଥାକ୍କମଂ

ଅରୂପେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱାତିଆଦି ସଦ୍ଧଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଯଥା ସକଂ ଊପଚ୍ଚନଭୂମି ୱୱତ୍ଥାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନ ସୋତାପନ୍ନ ସକଦାଗାମିନୋ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧସମାପତ୍ତୀନଂ ଊପଚ୍ଚନଭୂମୀସୁ ଇଚ୍ଛିତଭୂମିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତେସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ନିକନ୍ତିଯା ସତି କାମଲୋକେପି ନିବ୍ବତ୍ତତିଯେୱ। ଇତରେ ପନ ଝାନେ ଅପରି ହୀନେ ସତି କାମଲୋକେପି ନିବ୍ବତ୍ତତିଯେୱ। ଇତରେ ପନ ଝାନେ ଅପରିହୀନେ ସତି କାମଭୱେ ନିକନ୍ତିନାମ ତେସଂ ନ ସମ୍ଭୱତୀତି ପରିହୀନଜ୍ଝାନାଏୱ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି।

[୧୬୩] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତେସଂପି ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମୀନଂ ନିକନ୍ତିୱସେନ କାମଭୱେନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ''ତଥା କାମଭୱେପି କାମାୱଚର କମ୍ମବଲେନ। ଇଜ୍ଝତି ଭିକ୍ଖୱେ ସୀଲୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତାତି ହି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ତେହି ଝାନେ ଅପରିହୀନେ ଏକନ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିନୋଏୱ ହୋନ୍ତି। ଯତୋ ତେ ଝାନଅନାଗାମିନୋନାମାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଝାନପରି ହାନିଚ ତେସଂ ତଂତଂ ପଲିବୋଧ ୱସେନେୱ ହୋତି। ନ ପନ କାମ ରାଗାଦିୱସେନ। କସ୍ମା, ମଗ୍ଗସହାଯେନ ଝାନେନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ-ସହଦସ୍ସନୁପ୍ପାଦା ଭିକ୍ଖୱେ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ତୀଣି ସଂଯୋଜନାନି ମହୀଯନ୍ତି।ଲ। ସୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ।ଲ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତସ୍ମିଂ ଚେ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୱେ ଅରିଯସାୱକୋ କାଲଙ୍କରେଯ୍ୟ। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ସଂଯୋଜନଂ। ଯେନ ସଂଯୋଜନେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ ଅରିଯସାୱକୋ ପୁନ ଯିମଂ ଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି। ଏତ୍ଥ ଚ ତସ୍ମିଂ ଚେ ସମଯେତିଆଦିନା ସୋ ଲଦ୍ଧଜ୍ଝାନଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଚେ କାଲଙ୍କରୋତି। ଏକନ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଗମିସ୍ସତି। ପରିହାପେନ୍ତସ୍ସ ପନ ତଂ ସଂଯୋଜନଂ ପାକତିମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଝାନଲାଭୀନଂ ପନ ଅନାଗାମିସ୍ସଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଯେୱ ପଟିସନ୍ଧିଦାନତୋ ପଚ୍ଚଯୋ ନହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଝାନଲାଭୀନନ୍ତି ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନଲାଭୀନଂ ସୋତାପନ୍ନ ସକଦାଗାମୀନଂ। ପଚ୍ଚଯୋ ନହୋତୀତି ତେସଂ ୱିପସ୍ସନାନିକନ୍ତି ତଣ୍ହା କାମସୁଗତିପଟିସନ୍ଧିଯା ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମା ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସେଖାନଂ କୁପ୍ପଧମ୍ମାନଂପି ସତଂ ଝାନେ ୱିଜ୍ଜମାନେ କାମଭୱେ ନିକନ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନାଗାମିସ୍ସ ପନ ନିବ୍ବାଯନ୍ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତେନ ଗୀୱଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମାରୀଯମାନସ୍ସପି ଝାନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଚୱନଂନାମ ନତ୍ଥି। ସୋ ହି ସମାଧିସ୍ମିଂ ପରିପୂରକାରୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇଦ୍ଧିଯୋ ପନ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଯୋ ଲଭିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରେ ଭୱେ ଅକନିଟ୍ଠେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାପି ଅଧିପତିଭୂତେସୁ ମହାବ୍ରହ୍ମେସୁ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ହୀନଜ୍ଝାସଯତ୍ତା ପୁରୋହିତ ପାରିସଜ୍ଜେସୁଏୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତଥାହି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଯଂ ଇଚ୍ଛୀ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ କରେଯ୍ୟ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ସୁତ୍ତପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଚନେ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତନ୍ତି ମହାବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଇଚ୍ଛୀ ଚ ଇଧ ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ନ ମହାବ୍ରହ୍ମାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତାନଂପି ସଙ୍ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେ ହି ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପରିସଭୂତା ହୋନ୍ତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ସଂଯୁତ୍ତକେ –

ଅଥଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ସିଖୀଭଗୱା ଅଭିଭୁଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି। ପଟିଭାତୁ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମୁନୋଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସାଯଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମିକଥାତି।

ପରିସଭାୱେଚ ସତି ପରିସାସୁ ଜାତାପିନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମୁନୋତି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ। ବ୍ରହ୍ମପରିସାଯାତି ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତ ଗଣସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନନୁ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ମହାବ୍ରହ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥେୱ ତେସଂ ସଙ୍ଗହଣଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ। ନ। ଯଂ ଇଚ୍ଛୀ ସକ୍କତ୍ତଂ କରେଯ୍ୟ, ମାରତ୍ତଂ କରେଯ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ କରେଯ୍ୟ, ନେତଂଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଏୱଂ ଅଧିପତି ଭୂତେହି ସକ୍କାଦୀହି ସହ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଧ ଅଧିପତିପଟିକ୍ଖିପନସ୍ସେୱ ସମ୍ଭୱତୋ। ତେନେୱ ହି ନେତ୍ତିଯଂ-ଇଚ୍ଛୀ ମହାବ୍ରହ୍ମା ସିଯାତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ତାୱତା ୱେହପ୍ଫଲାଦୀସୁ ଉପରିବ୍ରହ୍ମଲୋକେସୁପି ପୁରୋହିତପାରିସଜ୍ଜବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥିତା ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ତେନେୱ ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ଥେରାନଞ୍ହି ଭଣ୍ଡଗାହକଦହରା ୱିଯ ବ୍ରହ୍ମାନଂପି ପାରିସଜ୍ଜବ୍ରହ୍ମାନୋ ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଇତ୍ଥିଯୋପି ପନ ଅରିଯାୱା ଅନରିଯାୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲା ଭିନିଯୋ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେସୁଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେସୁଯେୱାତି ଅକନିଟ୍ଠେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାପି ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପରିଚାରିକ ବ୍ରହ୍ମେସୁଏୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ନ ମହାବ୍ରହ୍ମେସୂତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ମଣିମଞ୍ଜୂସାଯଂ ପନ

ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେସୁଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ନ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତାଦୀସୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ସାମାୱତିଯାଦୀନଂ ପଥମଂ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି।

ଯସ୍ମା ପନ ତା ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅରିଯଫଲାନି ସଚ୍ଛାକଂସୁ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅନାଗାମିନିଯୋ ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଇତରା କାଚି ତାୱତିଂସେସୁ କାଚି ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା ଇଚ୍ଚେୱ ଉଦାନଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଅପିଚେତ୍ଥ ୱେହପ୍ଫଲେ ଅକନିଟ୍ଠେ ଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପେତି ତୀସୁ ଭୱଗ୍ଗେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ଅରିଯା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସେସବ୍ରହ୍ମଲୋକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ହେଟ୍ଠାଭୂମୀସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। [କମ୍ମଚତୁକ୍କଂ]।

୧୫୫। ଆଯୁକ୍ଖଯେନ ମରଣଂ କମ୍ମକ୍ଖଯେନ ମରଣନ୍ତିଆଦିନା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିକ୍ଖୀଣେଯେୱ କମ୍ମାନୁଭାୱେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତନିକାଯେ ଯଥାନିଯମିତସ୍ସ ଆଯୁପରିମାଣସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯେନ ପରିପୁଣ୍ଣେନ ମରଣଂ ଆଯୁକ୍ଖଯ ମରଣଂନାମ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଦୁବ୍ବଲେନ କମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୀଣେଯେୱ ଆଯୁପରିମାଣେ କେୱଲଂ କମ୍ମସତ୍ତିପରିକ୍ଖଯେନ ଅନ୍ତରାୱ ମରଣଂ କମ୍ମକ୍ଖଯ ମରଣଂନାମ। ତଦୁଭଯସ୍ସ ସମଂ ପରିକ୍ଖଯେନ ମରଣଂ ଉଭଯକ୍ଖଯ ମରଣଂନାମ। ଧରମାନେପି ତଦୁଭଯେ ପୁରିମଭୱେସୁୱା ଇମସ୍ମିଂୱାଭୱେ କତେନ ଉପଘାତକକମ୍ମେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଭୂତେ ନାନାରୋଗାବାଧ ପଥୱୀପୱେସ ଅସନିପାତାଦିକେ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯେ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସିମାରକଲାବୁରାଜାଦୀନଂୱିଯ ଅନ୍ତରାୱ ଉପରୋଧିତ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ମରଣଂ ଉପଚ୍ଛେଦକ ମରଣଂନାମ। ନନୁ ଚେତ୍ଥ ମରନ୍ତାନଂ ନାମ ସବ୍ବେସଂପି ତଂତଂଭୱଂ ଜନେନ୍ତଂ କମ୍ମଂ ଖିଯ୍ୟତିଯେୱ। ଅଥକସ୍ମା ଇତରେପି ୱୁତ୍ତାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ସରସୱସେନେୱ ହି କମ୍ମସାମତ୍ଥିଯସ୍ସ ଖଯୋ ଇଧ କମ୍ମକ୍ଖଯୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯେ ପନ ଦସୱସ୍ସ ୱୀସତିୱସ୍ସ ଯାୱ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟ ୱସ୍ସାଦି ୱସେନ ନାନାଆଯୁକପ୍ପୱିଧାଯକା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତନିକାଯେ ସବ୍ବଜନ ସାଧାରଣା ସତ୍ତାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧସମ୍ଭୂତା ଉତୁଆହାରାନାମ ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଆଯୁକପ୍ପସ୍ସ ଠିତିକରା ୱୁଦ୍ଧିକରା ହାନିକରାଚାତି ତିୱିଧା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅକୁସଲମୂଲେସୁ ୱଡ୍ଢମାନେସୁ ହାନିକରା ୱଡ୍ଢନ୍ତି। କୁସଲମୂଲେସୁ ୱଡ୍ଢମାନେସୁ ବୁଦ୍ଧିକରା ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଉଭଯମୂଲେସୁ ସମଂ ଠିତେସୁ ଠିତିକରା ସମଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତେସଂ ୱସେନ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁକପ୍ପୋ କତ୍ଥଚି ସଦା ଠିତିଭାଗୋ ହୋତି। କତ୍ଥଚି କଦାଚି ହାନିଭାଗୋ କଦାଚି ୱୁଦ୍ଧିଭାଗୋ ହୋତି। ତଯୋପି ଚେତେ ଠିତିକରାଦଯୋ ତଂତଂସତ୍ତନିକାଯଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନା ଆଯୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାଯୁକ ସଂୱତ୍ତନିକଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତି ସଂୱତ୍ତନିକଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଦସୱସ୍ସିକେ କାଲେ ୱିପଚ୍ଚମାନଂ ତଦନୁରୂପଂଏୱ ଭୋଗଞ୍ଚ ଇସ୍ସରିଯଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଦସୱସେନ ଖିଯ୍ୟତି। ତଂ ତଂ ସତ୍ତନିକାଯ ପରିଯାପନ୍ନା ସତ୍ତା ସନ୍ତାନଭୂତା ରୂପଧମ୍ମା ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନ ଭୂତାପି ତଗ୍ଗତିକା ତଦନୁୱତ୍ତିକା ଏୱ ହୁତ୍ୱା ପରିଣମନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିମଯ ୱିଜ୍ଜାମଯ ରସାଯନୱିଧି ଜୀୱିତ ସଙ୍ଖାର ୱିଦୂହୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ମହାପଦାନସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ –

ସବ୍ବେପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାଯୁକା। କସ୍ମା ତେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟଂ ନ ଅଟ୍ଠଂସୂତି। ଉତୁଭୋଜନୱିପତ୍ତିଯା। ଉତୁଭୋଜନୱସେନ ହି ଆଯୁ ହାଯତିପି ୱଡ୍ଢତିପୀତି।

ତସ୍ମା ପଧାନନିସ୍ସଯଭୂତେସୁ ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପଧମ୍ମେସୁ ତଂ ତଂ ଆଯୁକପ୍ପୱସେନ ପରିଣମନ୍ତେସୁ ଜିଯ୍ୟମାନେସୁ ଯାୱମହନ୍ତଂପି କମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକାଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱା ଖିଯ୍ୟତିଯେୱ। ସୋଚସ୍ସ ଖଯୋ ନ ସରସେନ ହୋତି। ଅଥଖୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୱିପତ୍ତିଯା ଏୱ ହୋତୀତି ଇଧ ଆଯୁକ୍ଖଯୋ ୱିସୁଂ ଗହିତୋତି। ଏସନଯୋ ଉପଚ୍ଛେଦକମରଣେପି ନେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଉପଚ୍ଛେଦକମରଣନ୍ତି ଅକାଲମରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଞ୍ହିପୱତ୍ତମାନଂ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୁନାୱା ପୱତ୍ତତି। ଅଞ୍ଞେହିୱା ଅନେକ ସହସ୍ସେହି କାରଣେହି। ତାନି ପନ ପାଳିଯଂ ମୂଲଭେଦତୋ ସଂଖିପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଧା ୱୁତ୍ତାନି। କତମାନି ପନ ତାନୀତି। ଅତ୍ଥି ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା। ଅତ୍ଥି ୱିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା। ଅତ୍ଥି ସେମ୍ହ ସମୁଟ୍ଠାନା। ଅତ୍ଥି ସନ୍ନିପାତିକା। ଅତ୍ଥି ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନା। ଅତ୍ଥି ୱିସମପରିହାରଜା। ଅତ୍ଥି ଓପକ୍କମିକା। ଅତ୍ଥି କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧାତି। ତତ୍ଥ କମ୍ମୱିପାକଜା କେଚି ଉପପୀଳଅକକମ୍ମଜାକେଚି ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଜା। ଯସ୍ମା ପନ ୱାତୋ କୁପ୍ପମାନୋ ସୀତୁଣ୍ହାଦୀହି ଦସହି କାରଣେହି କୁପ୍ପତି। ତେସୁଚ ଏକମେୱ କମ୍ମ ୱିପାକଜଂ ହୋତି। ସେସାନି ପନ ଅକମ୍ମୱିପାକଜାନୀତି ମିଲିନ୍ଦ ପଞ୍ହେ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମାଚ କମ୍ମୱିପାକଜାପି ଆବାଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ୱାତ କୁପ୍ପନାଦୀହି ୱିନା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା କେଚି ୱାତସମୁଟ୍ଠାନାଦଯୋପି କମ୍ମୱିପାକଜା ହୋନ୍ତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପାତିକାତି ୱାତାଦୀନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂୱା ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱସେନ ପୱତ୍ତା। ଯେ ପନ ଲୋକେ ସତ୍ତାନଂ ପଯୋଗମୁତ୍ତା ସଯଂ ଜାତା ନାନାଭଯୁପଦ୍ଦୱା। ତେ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୱିସମପରିହାରଜାତି ଅନିସମ୍ମକାରୀନଂ ଅନେକୱିଧେ ୱିସମେ ୱିପତ୍ତିମୁଖେ ଅତ୍ତାନଂ ପଯୋଜନ୍ତାନଂ ତତୋ ତତୋୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱା ପତନ ପକ୍ଖଲନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା। ଓପକ୍କମିକାତି ଅତ୍ତନାୱା ପରେହି ରାଜଚୋରୱେରୀହିୱା ଅମନୁସ୍ସୱାଳଅଯକ୍ଖଦେୱତାହିୱା ୱାଳଅମିଗାଦୀହିୱା କତାନଂ ପଯୋଗାନଂ ୱସେନ ପୱତ୍ତା। କୁପ୍ପିତା ହି ଦେୱତା ସକଲଂ ରଜ୍ଜଂୱା ରଟ୍ଠଂୱା

ଦୀପକଂୱା ଏକପ୍ପହାରେନ ଅସେସଂ କତ୍ୱା ୱିନାସେନ୍ତି ଦଣ୍ଡକରଟ୍ଠ ମଜ୍ଝରଟ୍ଠ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠ ମାତଙ୍ଗରଟ୍ଠେସୁ ୱିଯ। ଅନେକସହସ୍ସେୱା ୱାଠଅଯକ୍ଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତି ୱେସାଲିଯଂ ୱିଯ। ରକ୍ଖସେୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଯଂୱିଯ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ଯକ୍ଖା ୱାଠଏ ଅମନୁସ୍ସେ ଓସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତି। ତେନ ବହୁମନୁସ୍ସା କାଲଂ କରୋନ୍ତୀତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ଯକ୍ଖାତି ଯକ୍ଖାଧିପତିନୋ। ୱାଠଏ ଅମନୁସ୍ସେ ଓସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଚଣ୍ଡେ ଯକ୍ଖେ ମନୁସ୍ସପଥେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତି। ତେ ଲଦ୍ଧୋକାସା ମହାଜନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱିସମାଚାର ବହୁଲେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ଭିନ୍ନସଦ୍ଧା ଯକ୍ଖସେନାପତିନୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପୁବ୍ବେୱିଯ ଆରକ୍ଖଂନ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜନପଦନଗରନିଗମଗାମେସୁଚେୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେଚ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ୱୁତ୍ତା ସତ୍ଥଦୁବ୍ଭିକ୍ଖରୋଗ କପ୍ପାପି ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବାତି। କମ୍ମୱିପାକଜାତି ଉପପୀଠଅକୋପଘାତକାନଂ କମ୍ମାନଂ ୱିପଚ୍ଚନୱସେନ ପୱତ୍ତା ଆବାଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଅକାଲମରଣଂ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୁନାୱା ଅଞ୍ଞେହିୱା ଅନେକସହସ୍ସେହି କାରଣେହି ହୋତୀତି। ଯେହି କେଚି ଲୋକେ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ପାଣହରା ଜୀୱିତୱିନାସକା ନାନାରୋଗାୱା ନାନାବାଧାୱା ନାନାଭଯା ନିୱା ନାନା ଦଣ୍ଡାୱା ନାନା ଉପଦ୍ଦୱୁ ପସଗ୍ଗାୱା। ସବ୍ବେ ତେ ସକକମ୍ମ ସମୁଟ୍ଠିତାଏୱ ଅତ୍ତନୋ ସାଧାରଣାତି ନତ୍ଥି। ପରକମ୍ମସମୁଟ୍ଠିତାପି ଅତ୍ତନୋ ସାଧାରଣାଏୱ। ସକକମ୍ମସମୁଟ୍ଠିତାପି ପରେସଂ ସାଧାରଣାଏୱ। କମ୍ମେନ ୱିନା ଯତୋ କୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠିତାପି ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରେସଂୱା ସାଧାରଣାଏୱ। ସବ୍ବସାଧାରଣକମ୍ମସମୁଟ୍ଠିତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଯଥାହ-ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ।

ଯଥା ଚତୁମହାପଥେ ଥପିତେ ଲକ୍ଖମ୍ହି ସବ୍ବଦିସାହି ଆଗତା ସରସତ୍ତିତୋମରପାସାଣାଦଯୋ ନିପତନ୍ତି। ଏୱଂ କାଯେପି ସବ୍ବୁପଦ୍ଦୱା ନିପତନ୍ତୀତି।

ଯେସୁଚ ରଜ୍ଜରଟ୍ଠାଦୀସୁ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେଜନା ଉପାଯ କୁସଲାୱା ନ ହୋନ୍ତି। ନଚ ପଟିକାରକୁସଲା। ନାପି ପରିହାର କୁସଲା। କମ୍ମଞ୍ଚ ଯେସଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତି। ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅନତ୍ଥୋ ବଲ ୱା। ତେଜନା ୱିନାପି ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୁନା ତତୋ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମରଣଂ ୱା ମରଣମତ୍ତଂୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତିଯେୱ। କଲ୍ଯାଣଭୂତଂପି ହି କମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲୱତରଂ ଯତୋକୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠିତଂ ରୋଗଂୱା ଆବାଧଂ ୱା ଭଯଂୱା ଦଣ୍ଡଂୱା ଉପଦ୍ଦୱୁପସଗ୍ଗଂୱା ପଟିବାହିତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ରୋଗାଦଯୋଏୱ ତଂଖେପେନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଥା ହି ଉଦକଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲୱତରଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପଟିବାହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଗ୍ଗିଏୱ ତଂ ଖେପେନ୍ତୋ ପୱତ୍ତତୀତି ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ପକତିଯାପି କମ୍ମସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱୋ ମହାନିଦ୍ଦେସେ ଜରା ସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେନ ୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗେଚ ମରଣସ୍ସତି ନିଦ୍ଦେସେ ଆଯୁ ଦୁବ୍ବଲତୋତି ପଦସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସେ ନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଯଥାହ –

ଆଯୁନାମେତଂ ଅବଲଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତଥା ହି ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୁପନିବନ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଇରିଯାପଥୁପନିବନ୍ଧଞ୍ଚ ସୀତୁଣ୍ହୁ ପନିବନ୍ଧଞ୍ଚ ମହାଭୂତୁପନିବନ୍ଧଞ୍ଚ ଆହାରୁପନିବନ୍ଧଞ୍ଚାତିଆଦି।

ତଥା କାଯବହୁସାଧାରଣତୋ ଅନିମିତ୍ତତୋତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ନିଦ୍ଦେସେନପି ପାକଟୋଯେୱ। କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ହି ଆଯୁନୋ ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁସ୍ସେୱ ପରିଦୁବ୍ବଲଭାୱେ ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠକଥା ଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତେ କମ୍ମସାପି ତଥେୱ ପରିଦୁବ୍ବଲତା ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି। ଏୱଞ୍ଚେତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ଇତରଥା ସବ୍ବଂ ପୁବ୍ବେକତହେତୁଦିଟ୍ଠିନାମ ସିଯା। ଯଥାହ –

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱା ଏୱଂୱାଦୀ ହୋତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠୀ। ଯଂ କିଞ୍ଚାଯଂପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିସଂୱେଦେତି ସୁଖଂୱା ଦୁକ୍ଖଂୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂୱା। ସବ୍ବଂ ତଂ ପୁବ୍ବେକତହେତୂତି।

ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ମିଲିନ୍ଦପଞ୍ହେ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତୋ। ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ପନ ଅନେକସହସ୍ସେହି କାରଣେହି ପୱତ୍ତମରଣଂପି ଅକାଲମରଣତାସାମଞ୍ଞେନ ଇଧ ଉପଚ୍ଛେଦକମରଣେ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଇଦଂ ପନ ନେରଯିକାନଂ ଉତ୍ତରକୁରୁୱାସିନଂ କେସଞ୍ଚି ଦେୱାନଞ୍ଚ ନହୋତୀତି'' ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଥା ପନ ମହାଟୀକାଯଂ କେସଞ୍ଚି ପେତାନଂ ଇତୋ ଞାତକେ ହି ଦିନ୍ନଂ ପୁଞ୍ଞଫଲ୍ତ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ଚୱିତ୍ୱା ସୁଗତିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ କୁସଲଭୂତଂ ଉପଚ୍ଛେଦକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା କେସଞ୍ଚି ନେରଯି କାନଂପି ଯମରଞ୍ଞୋ ସମନୁଯୁଞ୍ଜନକାଲାଦୀସୁ ଅତ୍ତନା କତପୁଞ୍ଞଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ଚୱିତ୍ୱା ସୁଗତିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଉପଚ୍ଛେ ଦକମରଣଂନାମ ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। କେସଞ୍ଚି ତାୱତିଂସାଦୀନଂ ଦେୱାନଞ୍ଚ ତଂ ଉପଚ୍ଛେଦକମରଣଂ ହୋତିଯେୱ। ତଥା ହି ସୁବ୍ରହ୍ମଦେୱ ପୁତ୍ତ ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅଥ ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁଠହା ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମାଦି ୱସେନଏକପ୍ପହାରେନେୱ କାଲଙ୍କତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖନ୍ତି ତାୱତିଂସେ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକରୁକ୍ଖଂ। ଅଭିରୁଠହାତି ଆରୁଠହା ପଞ୍ଚ ସତଦେୱଚ୍ଛରାଯୋ। ମନୋପଦୋସିକ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକ ଦେୱାନଂ ମରଣଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଦିଘାଯୁକେ ଦେୱଲୋକେୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେୱା

ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଅଧିମୁତ୍ତି କାଲଙ୍କିରିୟା ଛନ୍ନତ୍ଥେରଗୋଧିକତ୍ଥେରାଦୀନଂଵିୟ ସୟମେଵ ସତ୍ଥଂ ଆହରିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତାନଂ ମରଣଞ୍ଚ ଏତ୍ଥେଵ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତଥାଚାତି ତେହି ପକାରେହିଚ। ମରନ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ଦ୍ୱାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମରଣକାଲେତି ମରଣାସନ୍ନକାଲେ। ୟଥାରହନ୍ତି ସୁଗତିଦୁଗ୍ଗତିଗାମୀନଂ ଅରହାନୁରୂପଂ। ୟେପନ ଖୀଣାସଵା କତ୍ଥଚି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସୁ ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକାନଂ ପକତିୟା ୟଥୋ ପଟ୍ଠିତଂ ନାମରୂପ ମେଵ ଅନ୍ତିମ ଜଵନାନଂ ଆରମ୍ମଣଂହୋତି। ସମାପତ୍ତିଲାଭୀନଂ ପନ ଝାନସମନନ୍ତରେ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତାନଂ କସିଣନିମିତ୍ତାଦିକଂ। ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରେ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତାନଂ ଝାନଙ୍ଗାନି ଅଭିଞ୍ଞାସମନନ୍ତରେ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନୋ କରଜରୂପଂ। ଜୀଵିତ ସମସୀସୀନଂ ପନ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସ୍ସ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରେ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତାନଂ ମଗ୍ଗଙ୍ଗାଦିନି ଅନ୍ତିମଜଵନାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତୀତି। ପରିନିବ୍ବାନଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସ ପନ ସବ୍ବେସଂପି ଆଦିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପଟିସନ୍ଧିୟାୟଥାଗହିତଂ କମ୍ମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରମେଵ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୟେପନ ଅନେଜୋସନ୍ତି ମାରବ୍ଭୟଂ କାଲମକରୀମୁନୀତି ଇମଂ ସୁତ୍ତପଦଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାନମେଵ ଭଗଵତୋ ପରିନିବ୍ବାନଚୁତିୟା ଆରମ୍ମଣନ୍ତି ଵଦନ୍ତି। ତେ ତେନ ସୟମେଵ ଅଭିଧମ୍ମେ ଆରମ୍ମଣତ୍ତିକେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଅକୋଵିଦତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ୟଥାହ –

କତମେ ଧମ୍ମା ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣା, ସବ୍ବୋ କାମାଵଚରଵିପାକୋ କ୍ରିୟମନୋଧାତୁ କ୍ରିୟାହେତୁକ ମନୋଵିଞ୍ଞାଣ ଧାତୁ ସୋମନସ୍ସସହଗତା। ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାତି।

ୟସ୍ମା ପନ ପରିନିବ୍ବାନଂନାମ ସନ୍ତି ଅତ୍ଥାୟେଵ ହୋତି। ଅତ୍ଥାସୟୋ ଚସ୍ସ ଏକନ୍ତେନ ସନ୍ତିନିନ୍ନୋୟେଵ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅନେଜୋସନ୍ତି ମାରବ୍ଭାତି ସୁତ୍ତପଦଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସନ୍ତିମାରବ୍ଭାତି ଅନୁପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରବ୍ଭ ପଟିଚ୍ଚ ସନ୍ଧାୟାତି ଵୁତ୍ତଂ। ନ ପନ ଵୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱାତି। ଥେରଗାଥଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ସନ୍ତିମାରବ୍ଭାତି ସନ୍ତିଂ ଅନୁପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱାତି ଵୁତ୍ତଂ। ତଂ ମହାପରିନିବ୍ବାନପାଳିୟା ତଦଟ୍ଠକଥାୟଚ ନସମେତି। ତାସୁ ହି ଭଗଵତୋ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଝାନଙ୍ଗ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ସମନନ୍ତରାନି ପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାସୁ ଵୁତ୍ତାନି। ଅଭିଞ୍ଞାସମନନ୍ତରଂ ଉଦାନଟ୍ଠକଥାଦିସୁ ଆଗତଂ। ୟଥାହ-ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟୀତି ଇଦ୍ଧିଚିତ୍ତତୋ ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭଵଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ପରିନିବ୍ବାୟୀତି। ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସ୍ସ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରଂ ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଆଗତଂ। ୟଥାହ-ଏକୂନଵୀସତି ମେ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞ୍ଞାଣେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଭଵଙ୍ଗଂ ଓତରିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତୀତି। ସଂୟୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ଫଲଂ। ଫଲାନନ୍ତରଂ ଭଵଙ୍ଗତୋ ଵୁଟ୍ଠାୟ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଂ। ତଂ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣଂଵା ହୋତି ଅପରିପୁଣ୍ଣଂଵା। ତିଖିଣେନ ଅସିନା ସୀସେ ଛିଜ୍ଜମାନେପି ଏକଂଵା ଦ୍ୱେଵା ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିୟେଵାତି ଵୁତ୍ତଂ।

[୧୬୪] ଵିଭାଵନିୟଂ ପନ

ଏଵଂ ଵଵତ୍ଥାନଂ ଅକତ୍ୱା ୟଂ ଵୁତ୍ତଂ। ‘‘କତ୍ଥଚି ପନ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜମାନସ୍ସ ଖୀଣାସଵସ୍ସ ୟଥୋପଟ୍ଠିତଂ ନାମରୂପଧମ୍ମାଦିକମେଵ ଚୁତିପରିୟୋସାନାନଂ ଗୋଚରଭାଵଂ ଗଚ୍ଛତି। ନ କମ୍ମ କମ୍ମନିମିତ୍ତାଦୟୋତି।’’ ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ତସ୍ସ ଚୁତିଚିତ୍ତଂ କମ୍ମକମ୍ମନିମିତ୍ତାଦୟୋ ଆରମ୍ମଣଂ ନକରୋତି। ନଚ ଚୁତିୟା ଗହିତାନି କମ୍ମାଦୀନିନାମ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂପି ଭଵନ୍ତରସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଭଵନ୍ତୀତି। ଅଭିମୁଖୀଭୂତନ୍ତି କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ। କମ୍ମଂଵା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଲଦ୍ଧପୁବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଆରମ୍ମଣ ଭୂତାନି ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମ ଵତ୍ଥାଦୀନି ପରପାଣାଦୀନିଚ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଉପକରଣଭୂତନ୍ତି କମ୍ମସିଦ୍ଧିୟା ଉପକରଣଭୂତାନି ପରିଵାରଭୂତାନିଚ ପଟିଗ୍ଗାହକାଦୀନି ଆଵୁଧଭଣ୍ଡାଦିନିଚ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମାଚ ଲକ୍ଖଣ ସଂୟୁତ୍ତେ ଗଵାଦୀନି ଵଧିତ୍ୱା ରାସିକତାନି ଅଟ୍ଠିପୁଞ୍ଜାଦୀନି କମ୍ମନିମିତ୍ତାନି ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା କମ୍ମସମ୍ବନ୍ଧାନି ୟାନି କାନିଚି ଵତ୍ଥୂନି ଵା ଆରମ୍ମଣାନିଵା ଇଧ ଉପକରଣେ ସଙ୍ଗହି ତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି। ଉପଲଭିତବ୍ବନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତିନିମିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଉପଭୋଗଭୂତନ୍ତି ସୁଗତିନିମିତ୍ତଂ। ଉଭୟଂପି ଵା ୟଂ କାୟପଟିବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ଲଭିତବ୍ବଂ ହୋତି। ତଂ ଉପଲଭିତବ୍ବଂନାମ। ଅପଟିବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା କେଵଲଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନୁଭଵନତ୍ଥାୟ ଲଭିତବ୍ବଂ ଉପଭୋଗ ଭୂତଂନାମ। ଏତ୍ଥଚ ଅଗ୍ଗିଜାଲ ଲୋହକୁମ୍ଭି ନିରୟପାଲ ନିରୟସୁନଖାଦୀନି ନିରୟନିମିତ୍ତଂ। ତଂ ପନ କେସଞ୍ଚି ଜନାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନେଵିୟ ଉପଟ୍ଠାତି। କେସଞ୍ଚି ତତୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ସଂପରିଵାରେନ୍ତଂ ଵିୟ ଉପଟ୍ଠାତି। ୟଥାହ-ତସ୍ସ ଗିଲାନସେୟ୍ୟାୟ ନିପନ୍ନସ୍ସ ନିରୟୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ସୋଣଗିରିପାଦତୋ ମହନ୍ତା ମହନ୍ତା ସୁନଖା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମାଵିୟ ସଂପରିଵାରେସୁନ୍ତି। ତଥା ଦେଵ ନିମିତ୍ତେପି। ୟଥାହ-ନନ୍ଦଵନ ଚିତ୍ତଲତାଵନ ମିସ୍ସକଵନ ଫାରୁସକଵନ ଵିମାନାନିଚେଵ ଦେଵନାଟକାନିଚ ପରିଵାରେତ୍ୱା ଠିତାନିଵିୟ ଅହେସୁନ୍ତି। କେସଞ୍ଚି ପନ ସୟଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଂଵିୟ ଉପଟ୍ଠାତି। କମ୍ବଲୟାନସଦିସୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଵଣ୍ଣୋ ମନୁସ୍ସନିମିତ୍ତଂ। ପବ୍ବତପାଦ ଵନସଣ୍ଡ ନରକପପାତାଦୀନି ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ନିମିତ୍ତାନୀତି। କମ୍ମବଲେନାତି ଇଦାନି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତୁଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଆନୁଭାଵେନ। ଇଦଞ୍ଚ ୟେଭୁୟ୍ୟଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ପକତିୟା ପନ ଆଚିଣ୍ଣ ଭୂତଂଵା ତଙ୍ଖଣକତଂଵା ପରେନ ସରାପିତଂଵା

ସଯମେୱ ଅନୁସ୍ସରିତଂୱା ପକତିଯାୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂୱା ସୋମନସ୍ସଂୱା ଜନେତ୍ୱା ଠିତଂୱା କମ୍ମଂୱା ତସ୍ସନିମିତ୍ତଂୱା ଅଞ୍ଞେନପି କାରଣବଲେନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତିଯେ ୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତମେୱ ତତୋପଟ୍ଠିତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭାତି ଇଦଞ୍ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ହି କେସଞ୍ଚି ପଠମଂ କମ୍ମବଲେନୱା କାରଣନ୍ତରେନୱା ପାପପକ୍ଖିଯେସୁ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ପୁନ ଦୁଟ୍ଠ ଗାମଣି ରଞ୍ଞୋ ୱିଯ ପୁବ୍ବକତଂ ବଲୱନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତାନଂୱା ସୋଣତ୍ଥେର ୱିତ୍ଥୁ ୱିଯ ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ପସାଦଜନକଂ ପୁଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତାନଂୱା ପଚ୍ଛା କଲ୍ୟାଣପକ୍ଖିଯାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତଥା କେସଞ୍ଚି ପଠମଂ କଲ୍ୟାଣ ପକ୍ଖିଯେସୁ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମାସୋକରଞ୍ଞୋ ୱିଯ ପଚ୍ଛା କେନଚି କାରଣେନ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପାପକମ୍ମସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋନ୍ତାନଂ ପାପପକ୍ଖିଯାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି। ୱିପଚ୍ଚମାନକ କମ୍ମାନୁରୂପନ୍ତି ଯସ୍ସ ୱିପଚ୍ଚମାନକଂ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧଂ କୁସଲଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପୱତ୍ତତି। ଯସ୍ସ ତଂ ଅକୁସଲଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଉପକିଲିଟ୍ଠଂ ଅକୁସଲ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ସୁଗତିଗାମୀନଂ କୁସଲୁପ୍ପତ୍ତି ହେତୁଭୂତଂ ପଣୀତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତୀତିଚ ଦୁଗ୍ଗତିଗାମୀନଂ ଅକୁସଲୁପ୍ପତ୍ତି ହେତୁଭୂତଂ ହୀନାରମ୍ମଣଂ ଆପାତ ମାଗଚ୍ଛତୀ ତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ମୂଲଟୀକାଯଂ ମହାଟୀକାଯଞ୍ଚ ଆସନ୍ନେ ଅକୁସଲଂ ଦୁଗ୍ଗତିଯଂ କୁସଲଞ୍ଚ ସୁଗତିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଉପନିସ୍ସଯୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ସିଯା, ଯଦା ଦେୱଚ୍ଛରାଦୀନି ସଗ୍ଗନିମିତ୍ତାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତଦା ତାନି ତଣ୍ହାଯ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଚୱନ୍ତସ୍ସ କଥନ୍ତି। ୱୁଚ୍ଚତେ। ଉପକିଲିଟ୍ଠଂଯେୱ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଦୁଗ୍ଗତିଏୱ ତସ୍ସ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାତି ୱଦନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ପଟିସମ୍ଭିଦା ମଗ୍ଗେ ତାଦିସିଯା ତଣ୍ହାଯ କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ସହକାରି କାରଣ ଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥାହ-ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲାତି। ତସ୍ମା ସୁଗତିଭୱନିଦ୍ଧତ୍ତନେପି ଅଯଂ ତଣ୍ହା ଏକନ୍ତେନ କୁସଲ କମ୍ମସ୍ସ ନିଯାମକସହକାରିପଚ୍ଚଯଭୂତାତି କତ୍ୱା ତସ୍ସ ତାନିୱା ଦେୱଚ୍ଛରାଦୀନି କୁସଲକମ୍ମ କମ୍ମନିମିତ୍ତାନିୱା ଅସ୍ସାଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଚୱନ୍ତସ୍ସ ସାତଣ୍ହା ତଦୁପତ୍ଥମ୍ଭିକାଏୱ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ନ ତଂ ପଟିବାହିକାତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ଯଞ୍ଚ ନିମିତ୍ତସ୍ସାଦଗଧିତଂୱା ଭିକ୍ଖୱେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସାଦଗଧିତଂ ୱା। ତସ୍ମିଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୱେ ସମଯେ କାଲଙ୍କରେଯ୍ୟ, ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂଗତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଗତିଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ନିରଯଂୱା ତିରଚ୍ଛାନ ଯୋନିଂୱାତିଆଦିଉପରିଯାଯେ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅତ୍ତନୋ ପରେସଂ ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀସୁ ଗଧିତଂ ତଣ୍ହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନକମ୍ମାଦୀସୂତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଉପଲଭିତବ୍ବ ଭୱାନୁରୂପନ୍ତି ଉପଲଭିତବ୍ବୋ ଭୱୋ ଯଦି ସୁଗତିଭୱୋ ହୋତି, ତଂ ଅସ୍ସାଦନାକାରେନ। ଯଦି ଦୁଗ୍ଗତିଭୱୋ ହୋତି, ତଂ ଅନସ୍ସାଦନାକାରେନାତି ଏୱଂ ଉପଲଭି ତବ୍ବସ୍ସ ଭୱସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ତତ୍ଥୋଣତଂୱାତି ତସ୍ମିଂ ଯଥୋ ପଟ୍ଠିତେ ଆରମ୍ମଣେ ଓଣମନ୍ତଂଏୱ। ତଥା ହି ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତେ ତାନିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଓଲମ୍ବନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋଲମ୍ବନ୍ତି ଅଭିପ୍ପଲମ୍ବନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତାନିସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତାନି ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞ କମ୍ମାନି। କମ୍ମସୀସେନ ୱୁତ୍ତାନି କମ୍ମନିମିତ୍ତ ଗତିନିମିତ୍ତାନିଚ। ଓଲମ୍ବନ୍ତୀତି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନିଏୱ ଓଣମନ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋଣମନ୍ତଂ ଅଭିମୁଖୀଭୂତଂ କତ୍ୱା ଲମ୍ବନ୍ତି ପଲମ୍ବନ୍ତି। ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତାନି ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପନ ତେସୁ ତଥା ଓଲମ୍ବନ୍ତେସୁ ତଂଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ତେସୁ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥୋଣତଂୱାତି। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ କିଲେସବଲୱିନାମିତଂ ସୁତ୍ୱା ତଦେୱଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ତଣ୍ହାଅୱିଜ୍ଜାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଟିଚ୍ଛା ଦିତାଦୀନୱେ ତସ୍ମିଂ ୱିସଯେ ତଣ୍ହା ନାମେତି ସହଜାତ ସଙ୍ଖାରା ଖିପନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂୱିସଯେତି କମ୍ମାଦିଆରମ୍ମଣେ। ତଣ୍ହାନାମେତୀତି ୱଚ୍ଚମୂଲକ ତଣ୍ହା ତଂ ତସ୍ମିଂ ଓଣମନ୍ତଂ କତ୍ୱା ନିଯୋଜେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

[୧୬୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ତତ୍ଥୋଣତଂୱାତି ତସ୍ମିଂ ଉପପଜ୍ଜିତବ୍ବଭୱେ ଓଣତଂ ୱିଯ ଓଣତଂଏୱ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି।

ଅଭିଣ୍ହନ୍ତି ନିରନ୍ତରଂ। ତଥାପୱତ୍ତି ପନ ସଣିକଂ ମରନ୍ତାନଂ ଏୱ ଲବ୍ଭତି। ଲହୁକ ମରଣେନ ମରନ୍ତାନଂ ପନ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ବାହୁଲ୍ଲେନାତି

[୧୬୬] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ବାହୁଲ୍ଲେନାତିଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭୱନ୍ତରେତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ତସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତାନଂ ଅସଞ୍ଞିସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହପ୍ପଗତ୍ତିପସଙ୍ଗୋନାମ ଅତ୍ଥି। ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସେୱ ତେସଂ ଅଭାୱତୋତି। ଇଦାନି ଅପରେନ ପକାରେନ କମ୍ମ ପଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତମେୱୱା ପନାାଲ। ଦ୍ୱାରପତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଭିନୱକରଣୱସେନ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ହୋତୀତି ପୁବ୍ବେ କତସଞ୍ଞଂ ଅଜନେତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣେ ଏୱ କରଣାକାରଂ ଜନେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅଭିନୱଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରେ ତଂସଦିସଜୱନପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ପତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ହି ଇମସ୍ମିଂଭୱେପୱତ୍ତଂ କିଞ୍ଚି ପାକଟଂ କମ୍ମଂ ଅସୁକସ୍ମିଂ କାଲେ ଇଦଂନାମମଯାକତନ୍ତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବେକତସଞ୍ଞଂ ଜନେତ୍ୱାପି ଉପଟ୍ଠାତି। ନ ତଥା ଭୱନ୍ତରେ ପୱତ୍ତଂ ଭୱପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂଞ୍ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ପୱତ୍ତଂ ଅପାକଟଞ୍ଚାତି। ଅପିଚ, ଇଧେକଚ୍ଚେ ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ତୀସୁ ୱତ୍ଥୁସୁ ଦାନପୂଜାଦିୱସେନ ଆଚିଣ୍ଣବହୁଲା ହୋନ୍ତି। ତେ ମରଣନ୍ତି କାବାଧବଲେନ ୱିସୀଦପ୍ପତ୍ତା କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍କଂଅଜାନିତ୍ୱା ୱିସୀଦନ୍ତରେ ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦେନ୍ତାଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନ୍ତା ପୂଜଂ କରୋନ୍ତା ୱିପ୍ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପମୋଦଚିତ୍ତା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ତବ୍ବିପରୀତେନ ପାପକମ୍ମବହୁଲାପି ୱତ୍ତବ୍ବାତି।

ଇଦଂପି ଦ୍ୱାରପୱତ୍ତମେୱାତି। ସଙ୍ଖେତଂ ଲକ୍ଖଣ ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯ ଦୀପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଅସିଲୋମପେତାଦି ପତ୍ଥୂସୁ ତସ୍ସ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତି ଚ। ତସ୍ସ ସତ୍ତିଯା ୱିଜ୍ଝନକ ଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତିଚ। ତସ୍ସ ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝନକଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତିଚ। ତସ୍ସ ପତୋଦସୂଚିଯା ୱିଜ୍ଝନକଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତିଚ। ତସ୍ସ ସୂଚୀହି ପତୋଦନଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱିତୁଂ କମ୍ମମେୱ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୂଚିଲୋମପେତୋ ଜାତୋତିଚ ଏୱଂ ବହୁଂଦ୍ୱାର ପୱତ୍ତୱସେନ କମ୍ମୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହି ତସ୍ସ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକ ଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତି ତସ୍ସ ନିରଯେ ପଚିତ୍ୱା ପୁନ ଆସନ୍ନ ମରଣସ୍ସ ତଂକମ୍ମଂ ତଦା ତସ୍ସ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକସଞ୍ଞଂ ଜନେତ୍ୱା ଦ୍ୱାର ପୱତ୍ତୱସେନ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପୀତି। ସୋଚ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତାକାରୋ କମ୍ମକୋଟ୍ଠାସିକୋ ଏୱ ହୋତି। ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସଚ ଅପାକଟୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଗହଣଯୋଗ୍ଗତା ଜାତାତି। ପଚ୍ଚାସନ୍ନ ମରଣସ୍ସାତି ଅନ୍ତିମ ଜୱନପୱତ୍ତିୱସେନ ପୁନ ଆସନ୍ନମରଣସ୍ସ। ୱୀଥିଚିତ୍ତା ୱସାନେୱାତି କାମଭୱତୋ ଚୱିତ୍ୱା କାମଭୱେଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ଜୱନ ପରିଯୋସାନାନଂୱା ତଦାରମ୍ମଣ ପରିଯୋସାନାନଂୱା ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ଅୱସାନେ। ଇତରେସଂ ପନ ଜୱନପରିଯୋସାନାନଂଏୱ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ଅୱସାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯମତ୍ଥୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଯଥାହ-ତଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ତଦାରମ୍ମଣପରିଯୋସାନାଯ ସୁଦ୍ଧାଯୱା ଜୱନୱୀଥିଯା ଅନନ୍ତରଂ ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି।

[୧୬୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ତତ୍ଥ କାମଭୱତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ତଦାରମ୍ମଣପରିଯୋସାନାନି ସେସାନଂ ଜୱନପରିଯୋସାନାନୀତି ଧମ୍ମାନୁସାରଣିଯଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ହି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ କିଂଅପରିପୁଣ୍ଣାଯ ଧମ୍ମା ନୁସାରଣିଯାତି। ଭୱଙ୍ଗକ୍ଖଯେୱାତି ଭୱଙ୍ଗାୱସାନେୱା ଇଚ୍ଚେୱତ୍ଥୋ। ଯଦି ଦୁୱିଧପୀଥିଚିତ୍ତତୋ ପରଂ ପଞ୍ଚୱୋକାରେ ୱତ୍ଥୁରୂପଂ ଚତୁୱୋକାରେ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଦ୍ୱିଚିତ୍ତକ୍ଖଣାଯୁସେସଂ ହୋତି। ତଦା ଏକସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଅୱସାନେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥଚ ସୋମନସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସଚିତ୍ତେନ ଚୱନ୍ତସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକଭୱଙ୍ଗ ସମ୍ଭୱୋ। ତଂ ସମ୍ଭୱେଚ ସତି ଅଞ୍ଞଭୱଙ୍ଗସମ୍ଭୱୋପି ଅୱାରି ତୋତି ସୁୱୁତ୍ତମେତଂ ଭୱଙ୍ଗକ୍ଖଯେୱାତି। ତସ୍ମିଂନିରୁଦ୍ଧାୱସାନେତି ତସ୍ମିଂ ନିରୁଦ୍ଧେ ତସ୍ସ ନିରୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱସାନେ। ଯେ ପନ ଲୋକେ ଚୁତି ପଟିସନ୍ଧୀନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଅନ୍ତରାଭୱୋନାମ ଅତ୍ଥି। ଯତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସତ୍ତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ ୱିଯ ଇଦ୍ଧିମା ୱିଯ ଚ ଖଣେନ ଇଚ୍ଛିତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ଇତୋ ଚୁତା କେଚି ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମାତାପିତୁ ସମାଗମାଦୀନି ଆଗମେନ୍ତା ସତ୍ତାହଂୱା ଅତିରେକ ସତ୍ତାହଂୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଲଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେସଂ ତଂନିସେଧେତୁଂ ତସ୍ସାନନ୍ତରମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୱତ୍ଥୁକଂ ପଞ୍ଚୱୋକାରେ ଅୱତ୍ଥୁକମେୱୱା ଚତୁୱୋକାରେ। ଯଥାରହନ୍ତି କୁସଲଭୂତସ୍ସୱା ଅକୁସଲଭୂତସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଅରହାନୁରୂପଂ। ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାନୁସଯା କୁସଲଭୂତସ୍ସ ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଅକୁସଲଭୂତସ୍ସ ପନ ସହଜାତଭାୱେନାପି ପରିୱାରଭୂତା ମୂଲଭୂତାଚ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଯୁଟ୍ଠାନାୱତ୍ଥଂ ଅପତ୍ୱା କୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତସନ୍ତାନେନପି ଅୱିରୁଦ୍ଧଭାୱେନ ଅନୁରୂପଂ। ଅନୁବନ୍ଧମାନୋୱା ସେତି, ଅନୁଅନୁୱାନିରନ୍ତରଂ ସେତୀତି ଅନୁସଯୋ। ଅନୁସଯଭୂତାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତଣ୍ହାନୁସଯୋ ମୂଲଂ ଏତସ୍ସାତି ତଣ୍ହାନୁସଯ ମୂଲକୋ। ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯ ମୂଲକେନ ତଣ୍ହାନୁସଯ ପରିକ୍ଖିତ୍ତେନାତି ପନ ୱୁତ୍ତେ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ଅୱିଜ୍ଜା ହି ତଣ୍ହାଯପି ମୂଲଭୂତା ହୋତି। ତାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦିତାଦୀନୱେ ଏୱ ଆରମ୍ମଣେ ତଣ୍ହାପୱତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ। ତଣ୍ହା ଚ ପନ ସହକାରି କାରଣ ଭାୱେନ ତଂ ତଂ ସଙ୍ଖାରଂ ନିଯୋଜେନ୍ତୀ ପୱତ୍ତତୀତି ସଙ୍ଖାରସ୍ସ ପରିୱାରଭୂତା ବଲୱଆସନ୍ନ ସହାଯଭୂତା ହୋତୀତି।

ଏତ୍ଥଚ ଅକୁସଲକମ୍ମ ସହଜାତାନଂୱା କମ୍ମନିକନ୍ତି ନିମିତ୍ତନିକନ୍ତି ସହଜାତାନଂୱା ୱିପ୍ପଟିସାର ସହ ଜାତାନଂୱା ମରଣାସନ୍ନ ଜୱନ ସହଜାତାନଂୱା ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାନଂପି ଧମ୍ମତୋ ଅନୁସଯସଦିସତାଯ ଅନୁସଯ ୱୋହାରସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପିଚ, ଅନୁସଯାନାମ ପଟିସନ୍ଧିଜନନେ କୁସଲସଙ୍ଖାରସ୍ସପି ବଲୱସହାଯଭୂତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଏକନ୍ତାନୁସଯଭୂତାଏୱ ପରିଯତ୍ତାତି କିଂସହଜାତାନଂ ଗହଣେନାତି। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ତଣ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତାତି ଏୱଂ ଅପ୍ପହୀନସଦ୍ଦେନ ଏକନ୍ତାନୁସଯାଏୱ ଗହିତାତି। ସଙ୍ଖାରେନାତି ପଟିସନ୍ଧିଜନକକମ୍ମସଙ୍ଖାତେନ ଚେତନାସଙ୍ଖାରେନ। ତଂ ସହଜାତଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମସମୂହେନପିୱା। ସୋପି ହି ଉପନିସ୍ସଯଭାୱେ ନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତିଯେୱାତି। ଅଥୱା, ସଙ୍ଖାରେନାତି ମରଣସନ୍ନ ଜୱନୱିଞ୍ଞାଣ ସହଜାତେନ ଚେତନାସଙ୍ଖାରେନ। ତଂ ସହଜାତ ଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମସମୂହେନପିୱା। ତଦୁଭଯଂପି ହି କମ୍ମାଦିୱିସଯେ ଖିପନକ ସଙ୍ଖାରଭାୱେନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତୀତି। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତଣ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦିତାଦୀନୱେ ତସ୍ମିଂ ୱିସଯେ ତଣ୍ହା ନାମେତି। ସହଜାତସଙ୍ଖାରା ଖିପନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୂଲଟୀକାଯଞ୍ଚ ସହଜାତସଙ୍ଖାରାତି ଚୁତିଆସନ୍ନଜୱନୱିଞ୍ଞାଣସହଜାତା ଚେତନା। ସବ୍ବେପିୱା ଫସ୍ସାଦଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସକଲେନ ପନ ୱଚନେନ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନା ଅୱିଜ୍ଜାକମ୍ମାଦିୱିସଯେୱା ଭୱନ୍ତରେୱା ଆଦୀନୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି, ତଥା ରୂପାଯେୱ ତଣ୍ହା ତଦୁଭଯସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ନାମେତି। ଯଥାୱୁତ୍ତସଙ୍ଖାରା ତଂ ତତ୍ଥ ଖିପନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଅଭିନୱ ୱିଞ୍ଞାଣପାତୁଭାୱଂ ସାଧେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୀତି।

ସମ୍ପଯୁତ୍ତେହିପରିଗ୍ଗଯ୍ହମାନନ୍ତି ଫସ୍ସାଦୀହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେହି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଗଯ୍ହମାନଂ। ସହଜାତାନନ୍ତି ନାମରୂପଧମ୍ମାନଂ। ଅଧିଟ୍ଠାନ ଭାୱେନାତି ନିସ୍ସଯଭାୱେନ। ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭୂତନ୍ତି ପଧାନଭୂତଂ। ପଦ ଦ୍ୱଯେନ ୱିଜାନନଧାତୁଯା ଅତିୱିଯ ମହାନୁଭାୱଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଥା ହି ଲୋକେ ଏକସ୍ମିଂ ମହାନୁଭାୱେ ପୁରିସୱିସେସେ ଜାଯମାନେ ପରିୱାରଭୂତା ସହଜାତଜନାଚ ତସ୍ସ ଉପଭୋଗ ପରିଭୋଗଭୂତା ପାସାଦକପ୍ପରୁକ୍ଖାଦଯୋୱ ତେନ ସହ ଜାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଭୱନ୍ତରପଟିସନ୍ଧାନୱସେନାତି ଏକସ୍ମିଂଭୱେ ନିରୁଦ୍ଧେ ତେନ ସହ ନିରନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଭୱନ୍ତରସ୍ସ ପଟିସନ୍ଦହନ ୱସେନ। ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନମେୱ ପତିଟ୍ଠାତି ନ ପୁରିମଭୱେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତିଭାୱେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠାତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ହି ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନା ଧମ୍ମା ପକତିକାଲେପି ଦେସନ୍ତରଂୱା ଖଣନ୍ତରଂୱାସଙ୍କନ୍ତା ନାମ ଅତ୍ଥି। କୁତୋ ମରଣକାଲେ ଭୱନ୍ତରଂ। ଯଞ୍ଚ ଅନମତଗ୍ଗୋ ଯଂ ଭିକ୍ଖୱେ ସଂସାରୋ। ପୁବ୍ବକୋଟି ନପଞ୍ଞାଯତି ଅୱିଜ୍ଜାନୀୱରଣାନଂ ସତ୍ତାନଂ ତଣ୍ହାସଂଯୋଜନାନଂ ସନ୍ଧାୱତଂ ସଂସରତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂପି ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେସଞ୍ହି ଅୱିଜ୍ଜା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାରାନଂ ୱସେନ ଭୱନ୍ତରେ ପଟିସନ୍ଧି ପାତୁଭୱତି। ତେଚ ପୁବ୍ବେ ଯସ୍ସ ସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସୋ ତେସଂ ହେତୁଫଲସମ୍ବନ୍ଧେନ ଭୱନ୍ତରଂ ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ତତୋଯେୱଚ ତସ୍ସା ପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁରିମଭୱପରି ଯାପନ୍ନେହି ହେତୂହି ୱିନା ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନଂପି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି। ପଟିଘୋସ ପଦୀପମୁଦ୍ଧାଦୀନି ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନାନୀତି।

ଏତ୍ତାତି ମରଣୁପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ। ମନ୍ଦପ୍ପୱତ୍ତାନୀତି କମ୍ମଦୁବ୍ବଲଭାୱେନ ୱତ୍ଥୁଦୁବ୍ବଲଭାୱେନଚ ମନ୍ଦଂ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ଲମ୍ବଣକା ଲବ୍ଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଧରନ୍ତେସ୍ୱେୱାତି ତିଟ୍ଠନ୍ତେସୁ ଏୱ। ପଟିସନ୍ଧି ଭୱଙ୍ଗାନଂପୀତି ପଟିସନ୍ଧିଯାପି କତିପଯଭୱଙ୍ଗାନଂପି। ଇତି କତ୍ୱାତି ଇମିନା କାରଣେନ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଗତିନିମିତ୍ତଂନାମ ନିବ୍ବତ୍ତନକଓକାସେ ଏକୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବେସୁ ଗତିନିମିତ୍ତୱାରେସୁ ଗଭିନିମିତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣାଯତନମେୱ ମନୋଦ୍ୱାର ଗହିତମେୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱଚ ଦସ୍ସିତଂ। ତଥାପି ଛଦେୱଲୋକତୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେ ଦିବ୍ବରଥେଯେୱ ଗତିନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଚୱନ୍ତାନଂ ଧମ୍ମିକୌପାସକ ଦୁଟ୍ଠଗାମଣି ଅଭଯରାଜାଦୀନଂ ୱସେନ ତଂପି କମ୍ମନିମିତ୍ତଂୱିଯ ଛବ୍ବିଧଂପି ଛଦ୍ୱାରଗହିତଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମତୀତଂପି ସମ୍ଭୱତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ତଂକମ୍ମନିମିତ୍ତେନ ନିବ୍ବିସେସଂ କତ୍ୱା କାମାୱଚରପଟିସନ୍ଧିଯା।ଲ। ଉପଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ଚୱନ୍ତା ହି ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣୋପି ଦେୱତାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠୋଯେୱ ହୋତି। ଦିବ୍ବୋ ରଥସଦ୍ଦୋୱା ତୂରିଯସଦ୍ଦୋୱା ୱଚନସଦ୍ଦୋୱା ସୋତେନ ସୁତୋଯେୱ। ଦିବ୍ବଗନ୍ଧୋପି ଘାନେନ ଘାଯିତୋଯେୱ। ନିରଯତୋ ଉଗ୍ଗତେନ ଅଗ୍ଗିଜାଲେନ ଦଯ୍ହମାନକାଯେନ ଚୱନ୍ତାନଂ ଦେୱଦତ୍ତ ନନ୍ଦଯକ୍ଖ ନନ୍ଦମାଣ ୱକାଦୀନଂ ଖୁରଚକ୍କେ ଆସଜ୍ଜମାନାନଂ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକାଦୀନଞ୍ଚ ୱସେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂପି ସମ୍ଭୱତିଯେୱ। ରସଧମ୍ମାପି ଯଥା ସମ୍ଭୱଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ସଚ୍ଚସଙ୍ଖେପେ –

ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ସିଯା ସନ୍ଧି, ୱିନା କମ୍ମଂ ଦ୍ୱିଗୋଚରେତି।

ମହାଟୀକାଯଂପି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଯଦା ପନ ଅନ୍ତିମ ଜୱନୱୀଥିତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଯଥୋପଟ୍ଠିତଂ ଗତିନିମିତ୍ତଂ ଅନ୍ତିମଜୱନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ତଦା ତଂ ଅତୀତଂପି ହୋତିଯେୱାତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସନ୍ତତିୱସେନ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନତାୱ ୱୁତ୍ତା। ତଥା ୱଣ୍ଣାରମ୍ମଣଭାୱୋ ମନୋଦ୍ୱାରେନ ଗହିତଭାୱୋଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତରଥା କମ୍ମନିମିତ୍ତଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେଏୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ତଂପି ମନୋଦ୍ୱାରଗହିତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତଂ ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣଂୱା ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂୱା ନସମ୍ଭୱତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ନଚ ସକ୍କା ତଥା ୱତ୍ତୁଂ। କସ୍ମା, ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସନ୍ତୀତିଆଦିନା ପଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଛଠଆରମ୍ମଣ ଭୂତସ୍ସ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରିକ ମରଣାସନ୍ନ ଜୱନାନମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତା। ତତୋଯେୱଚ ତଦନୁବନ୍ଧାଯ ପଟିସନ୍ଧିଯାପି ସମ୍ଭୱ ତୋତି।

[୧୬୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତଥା ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଯଂୱୁତ୍ତଂ ''ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣେସୁ ଆପାତମାଗତେସୁ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଗତିନିମିତ୍ତୱସେନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ କମ୍ମନିମିତ୍ତୱସେନା''ତି। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

[୧୬୯] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଛଦ୍ୱାରଗହିତନ୍ତି କମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ଛଦ୍ୱାରଗହିତଂ ଗତିନିମିତ୍ତଂ ଛଟ୍ଠଦ୍ୱାରଗହିତନ୍ତି ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ଯୋଜେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଏୱଞ୍ହି ସତି କମ୍ମଂ ୱିଯ ଗତିନିମିତ୍ତଂପି ଥେରେନ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ନଚ ତଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରଗହିତଂ ନ ସମ୍ଭୱତୀତି।

[୧୭୦] ଯଞ୍ଚ ତଞ୍ଚ

ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ମୂଲ ଟୀକାଦୀସୁଚ ଯେଭୁୟ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ସାୱସେସପାଠଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ''ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଗତିନିମିତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପାତମାଗଚ୍ଛତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତଦାରମ୍ମଣାଯଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକପଟିସନ୍ଧିଯା ଅଦସ୍ସିତତ୍ତା ମୂଲଟୀକାଦୀସୁଚ କମ୍ମ ବଲେନ ଉପଟ୍ଠାପିତଂ ୱଣ୍ଣାଯତନଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସୱିଯ ଦିବ୍ବ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ୱିଯଚ ମନୋଦ୍ୱାରେଯେୱ ଗୋଚରଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ନିଯମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତେସଂ ୱଚନଂ ନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି ଆଚରିଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥପି ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅୱିଚାରଣାଯାତି।

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମତୀତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଜୱନାୱସାନାଯ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକୱୀଥିଯା ଚୱନଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ଚ ଭୱଙ୍ଗାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ରମ୍ମଣତା ଉପଲବ୍ଭତି। ଯସ୍ସ ତଦାରମ୍ମଣାୱସାନାଯ, ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଏୱ। ଯସ୍ସ ପନ ଜୱନାୱସାନାଯ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାଯ ମନୋଦ୍ୱାରିକୱୀଥିଯା ଚୱନଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଛନ୍ନଞ୍ଚ ଭୱଙ୍ଗାନଂ। ଯସ୍ସ ପନ ତଦାରଣାୱସାନାଯ, ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଭୱଙ୍ଗାନନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ଆରମ୍ମଣେ ବହୁତରାଯୁକେ ବଲୱନ୍ତେପି ୱତ୍ଥୁଦୁବ୍ବଲଭାୱେ ସତି କାମସତ୍ତାନଂପି ଜୱନାୱସାନା ୱୀଥି ହୋତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ତଦାରମ୍ମଣାୱସାନାଯ ଏୱ ଯୋଜିତତ୍ତା ମନୋଦ୍ୱାରେ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପରଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଭୱଙ୍ଗାନଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ପଟିସନ୍ଧିଯାଏୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣତା ୱୁତ୍ତା। ତଦାରମ୍ମଣ ପରିଯୋସାନାଯୱା ସୁଦ୍ଧାଯୱା ଜୱନୱୀଥିଯାତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ଇଧ ଜୱନାୱସାନାପି ଯୋଜିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

[୧୭୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଏୱଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ମନୋଦ୍ୱାରେ ତାୱ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଚତୁନ୍ନଂ ଭୱଙ୍ଗାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ପଟିସନ୍ଧିଯାଏୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣତା ଲବ୍ଭତୀ''ତିଆଦି। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ମା ପଟିସନ୍ଧିଜନକସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂୱା ଉପକରଣଂୱା କମ୍ମନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକକମ୍ମଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିଜନକମେୱ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଦା ପଟିସନ୍ଧିଜନକଂ କମ୍ମଂ ପୁରିମଭାଗେଏୱ ମନୋଦ୍ୱାରୱସେନ ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତସ୍ସଚ ଆରମ୍ମଣଭୂତମେୱ ଉପକରଣଭୂତମେୱୱା ଏକନ୍ତେନ କମ୍ମନିମିତ୍ତଂନାମ ହୋତି। ଯଂ ପନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକସ୍ସ ଅନ୍ତିମଜୱନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ତଂ ପୁରିମେନ ନିରୁଦ୍ଧେନ ଆରମ୍ମଣେନ ୱତ୍ଥୁତୋ ଅଭିନ୍ନତ୍ତାୱା ତସ୍ସଦିସତ୍ତାୱା କମ୍ମନିମିତ୍ତନ୍ତେୱ ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ମୂଲଟୀକାଯଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଆପାତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ କମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ଆସନ୍ନକତକମ୍ମାରମ୍ମଣ ସନ୍ତତିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତଂସଦିସଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେସୁ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୱତ୍ଥୁସୁ ଚେତିଯାଦୀସୁୱା ଯେହି ସଦ୍ଦାଦୀହିୱା ପୁବ୍ବେ କମ୍ମଂ ସିଦ୍ଧଂ। ତେସଂ ପଚ୍ଛନ୍ନେ ଧରମାନତଂ ସନ୍ଧାଯ ସନ୍ତତିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେହି ସଦି ସୱତ୍ଥୂନଂ ଧରମାନତଂ ସନ୍ଧାଯ ତଂସଦିସଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଦିସୱତ୍ଥୂନିପି ହି କମ୍ମସ୍ସ ଲଦ୍ଧୋକାସକାରଣାନି ହୋନ୍ତିଯେୱ। ଯଥା ତଂ ଇତୋ ପରିତ୍ତକେନ ପାପକମ୍ମେନ ନିରଯେ ଉସ୍ସଦସାମନ୍ତେ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ପୁବ୍ବେ ପୁଞ୍ଞକରଣକାଲେ ଲଦ୍ଧନିମିତ୍ତସଦିସଂ ନିରଯଗ୍ଗିଜାଲାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱା ୱଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱାୱା ପୁଞ୍ଞଂ ସରିତ୍ୱା ଚୱିତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗିଜାଲାନି ୱିଯାତି।

[୧୭୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ମୂଲଟୀକାପାଠଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ତଂସଦିସଞ୍ଚାତିଏତ୍ଥ ନଟ୍ଠଚକାରଂ ପାଠଂ ଦିସ୍ୱା ''ମନୋଦ୍ୱାରିକ ଜୱନାନଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତେନ ସହ ସମାନତ୍ତା ତଦେକସନ୍ତତିପତିତଂ ଚୁତିଆସନ୍ନଜୱନଗହି ତଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାଦିକଂ କମ୍ମନିମିତ୍ତ ଭାୱେନ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନମେୱ।

ଅପିଚ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅପରସ୍ସ ମରଣସମଯେ ଞାତକା ଅଯଂ ତାତ ତୱତ୍ଥାଯ ବୁଦ୍ଧପୂଜା କରୀଯତି। ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହୀତି ୱତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଦାମଧଜପଟାକାଦିୱସେନ ରୂପାରମ୍ମଣଂୱା ଧମ୍ମସୱନତୂରିଯପୂଜାଦି ୱସେନ ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂୱା ଧୂମୱାସଗନ୍ଧାଦିୱସେନ ଗନ୍ଧାରମ୍ମଣଂୱା ଇଦଂ ତାୱ ସାଯସ୍ସୁ, ତୱତ୍ଥାଯ ଦାତବ୍ବଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମନ୍ତି ୱତ୍ୱା ମଧୁଫାଣି ତାଦିୱସେନ ରସାରମ୍ମଣଂୱା ଇଦଂ ତାୱ ଫୁସସ୍ସୁ, ତୱତ୍ଥାଯ ଦାତବ୍ବଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଚୀନପଟ ସୋମାରପଟାଦିୱସେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ରମ୍ମଣଂୱା ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେ ଉପସଂହରନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରୂପସଦ୍ଦଗନ୍ଧାରମ୍ମଣାନି ସନ୍ଧାଯ ଟୀକାଯଂ ସନ୍ତତିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ରସଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ରମ୍ମଣାନି ସନ୍ଧାଯ ତଂସଦିସଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତାନି ହି ପଠମଂ ସାଯିତ ଫୁସିତାନି ଅଞ୍ଞାନି ହୋନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ଦିନ୍ନାନି ଅଞ୍ଞାନୀତି ଏତ୍ଥଚ ଏୱଂ ଉପସଂହଟାନି ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନି ପଠମଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରେନ ଗହେତ୍ୱା ଅଚୱିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପୁନ ଅକ୍ଖି ଦାନି ଏୱରୂପାନୀତି ସୁଦ୍ଧେନ ମନୋଦ୍ୱାରେନ ଗହେତ୍ୱା ଚୱନ୍ତାନଂ ତାନି ମନୋଦ୍ୱାରଗହିତାନି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତାନି କମ୍ମନିମିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି। ପଠମତତୀଯାରୁପ୍ପ ପଟିସନ୍ଧୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଭୂତଂ ଦୁତୀଯଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପପଟିସନ୍ଧୀନଂ ମହଗ୍ଗତଭୂତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଯଥାରହନ୍ତି। ଆରୁପ୍ପେସୁ ଉପରିଭୂମିନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଅରୂପୀନଂ

ହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନାନି ପଟିପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ନ ଚ ତେ ତାନି ପୁନ ଆୟୂହନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହେଟ୍ଠିମାରୁପ୍ପ ୱଜ୍ଜିତାତି। ପମାଦପଙ୍କେ ପତିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠଜ୍ଝାନାନଂ ତତୋୟେୱଚ ଅପ୍ପହୀନେହି ଓରମ୍ଭାୱିୟ ସଂୟୋଜନେହି ହେଟ୍ଠଭାଗଂ ଆକଡ୍ଢିତ ମାନସାନଂ କାମଭୱେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ତେସଂ ଥପେତ୍ୱା ତିହେତୁ କୁକ୍କୁଟ୍ଠଭୂତଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନଚେତନଂ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମଂ ଓକାସଂ ନଲଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତଥା କାମତିହେତୁକାତି। ତଥା ହି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠ କଥାୟଂ-ନ ହି ତସ୍ସ ଉପଚାରଜ୍ଝାନତୋ ବଲୱତରଂନାମ କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଟୀକାୟଞ୍ଚ ନ ହି ତସ୍ସାଲ। ଅତ୍ଥୀତି ଇମିନା ତତୋ ଚୱନ୍ତାନଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନମେୱ ପଟିସନ୍ଧିଜନକଂ କମ୍ମନ୍ତି ଦୀପେତୀତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ରୂପାୱଚରପଟିସନ୍ଧି ପନ ତେସଂ ନତ୍ଥିୟେୱ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୟମକେଅରୂପଧାତୁୟା ଚୁତସ୍ସ ଅରୂପଧାତୁଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତିୱା ଅରୂପ ଧାତୁୟା ଚୁତସ୍ସ କାମଧାତୁଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତିୱା ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ଅରୂପଧାତୁୟା ଚୁତସ୍ସ ରୂପଧାତୁଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି। ରୂପ ଲୋକତୋ ଚୱନ୍ତାନଂ ପନ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମଂ ଓକାସଂ ନଲଭତୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଂସନ୍ତେପି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣାନଂ ତେସଂ ଅପ୍ପନା ପତ୍ତଜ୍ଝାନୱିସେସେନ ସୁପରିଭାୱିତଚିତ୍ତସନ୍ତାନତ୍ତା ଜଚ୍ଚନ୍ଧାଦିୱିପତ୍ତି ଜନକଂ ଦ୍ୱିହେତୁକୋମକକମ୍ମଂପି ଓକାସଂ ନ ଲଭତି। କୁତୋ ଅପାୟଗାମିକମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଅହେତୁକ ରହିତା ସିୟୁନ୍ତି।

[୧୭୩] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

''ଉପଚାରଜ୍ଝାନା ନୁଭାୱେନେୱ ଦୁହେତୁକ ତିହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ସିୟୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ୟଦି ହି ତଂ ପଟିସନ୍ଧିଦାନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା। ଦୁହେତୁକପଟି ସନ୍ଧି ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ନ ହି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣାନଂ ଅପ୍ପନାୱୀଥିୟଂ ପତ୍ତଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନଂ ତିହେତୁକୋମକଂନାମ ସମ୍ଭୱତୀତି। ଅଥ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା। ସୟଂ ବଲୱତରସ୍ସପି ସତୋ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଦତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନେ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି। ୟସ୍ମା ପନ ରୂପବ୍ରହ୍ମାନଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନତୋ ଅଞ୍ଞାନିପି କାୟୱଚୀମନୋକମ୍ମକୁସଲାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିୟେୱ ତାନିୟେୱଚ କାନିଚି ତିହେତୁକୋମକାନିପି କାନିଚି ଦ୍ୱିହେତୁକୁକ୍କଟ୍ଠାନିପି ଭୱନ୍ତି। ଓଠଆରିକାନଂ ପନ ନୀୱରଣାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା ସୱିପତ୍ତିକପଟି ସନ୍ଧିଜନକାନି ଦ୍ୱିହେତୁକୋମକାନି ତେସଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପରପରିୟାୟ ଭୂତାନିଚ ତାଦିସାନି ତେସଂ ଓକାସଂ ନଲଭନ୍ତି। ନାନାରମ୍ମଣେସୁଚ ନେସଂ ଛନ୍ଦୋୱା ନିକନ୍ତିୱା ପୱତ୍ତତିୟେୱ। ୟେନ ନାନାକମ୍ମାନିପି ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତି। ୟେନଚ ତେ ଚକ୍ଖୁ ସୋତଦ୍ୱାରେହିପି ତତୋ ଚୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଉପଚାରଜ୍ଝାନେନ କାରଣଂ ଅୱତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ତଂକାରଣଂ ୱତ୍ତୁଂ ୟୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମତିହେତୁମ୍ହା ଚୁତିୟା ପରଂ ସବ୍ବା ୱୀସତି ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ସିୟୁଂ। ଇତରା ଦୁହେତୁକାହେତୁକଚୁତିତୋ ପରଂ କାମେସ୍ୱେୱ ଭୱେସୁ ଦସପଟିସନ୍ଧିୟୋ ସିୟୁନ୍ତି ୟୋଜନା। ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ୱିସୟପ୍ପୱତ୍ତିୟା ସହ ୱୀଥିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପୱତ୍ତିକାଲେ ପରଂପରଭୱେସୁଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦିମାହ। ପଟିସନ୍ଧିନିରୋଧାନନ୍ତରତୋତି ପଟିସନ୍ଧିୟା ନିରୋଧସ୍ସ ଭଙ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରକାଲତୋ। ତମେୱଚିତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସଦିସେ ତବ୍ବୋହାରୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୟଥା ତାନିୟେୱ ଓସଧାନୀତି। ୟାୱ ଚୁତିଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାତି ଏତ୍ଥ ଚୁତିଗ୍ଗହଣେନ ତଦାସନ୍ନ ୱୀଥିଚିତ୍ତାନମ୍ପି ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅସତି ୱୀଥିଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ଅସତି। ଭୱସ୍ସଅଙ୍ଗଭାୱେନାତି ଉପପତ୍ତିଭୱସ୍ସ ଅୱିଚ୍ଛେଦ କାରଣଭାୱେନ। ତସ୍ମିଂତି ଅୱତ୍ତମାନେ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟରହିତାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ୱସ୍ସୋଦକ ରହିତାନଂ ତରୁଣସସ୍ସାନଂ ୱିୟ ମିଲାତ ଭାୱପତ୍ତିୟା ଉପପତ୍ତିଭୱୋ ଓଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି। ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି ତମେୱ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟଥାକ୍କମଂ ଏୱ ପରିୱତ୍ତନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୟାୱ ପରିନିବ୍ବାନଚୁତିୟା ୟଥାକ୍କମଂ ପରିୱତ୍ତନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତିଏୱ। ନ ପନ ପରସମୟେ ୱିୟ କଦାଚି କତ୍ଥଚି ନିୱତ୍ତିଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

[୧୭୪] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

''ୟାୱ ୱଟ୍ଟ ମୂଲ ସମୁଚ୍ଛେଦା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ୱଟ୍ଟମୂଲସମୁଚ୍ଛେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ। ତତୋ ପରଂପି ୟାୱଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନା ପୱତ୍ତନ୍ତିୟେୱ।

ଇହାତି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ। ଇଚ୍ଚୟନ୍ତି ଇତି ଅୟଂ। ଇତିସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥୋ। ୟଥା ଇହ ପଟିସନ୍ଧିଚ ଭୱଙ୍ଗଞ୍ଚ ଆୱଜ୍ଜନାଦି ୱୀଥିୟୋଚ ଚୁତିଚାତି ଅୟଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତତି ପୱତ୍ତତି। ତଥା ପୁନ ଭୱନ୍ତରେପି ସନ୍ଧିଭୱଙ୍ଗାଦିକା ଅୟଂଚିତ୍ତସନ୍ତତି ପରିୱତ୍ତତି ପରିୱତ୍ତମାନା ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ୟସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ପଭେଦପୱତ୍ତିସଙ୍ଗହୋ ପଟ୍ଠପିୟନ୍ତି। ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ପଟିସଙ୍ଖାୟାତି ପଟିସଙ୍ଖାନ ସଙ୍ଖାତେନ ୱିପସ୍ସନା ଞାଣେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଞତ୍ୱା। ଏତନ୍ତି ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ପଭେଦପୱତ୍ତିୱିଧାନଂ। ଅଧୁୱନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚଂ। ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅଧିଗମସଙ୍ଖାତେନ ଚତୁମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା। ପଦନ୍ତି ସୌପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ। ବୁଧାତି ପଣ୍ଡିତା। ସୁଟ୍ଠୁ ଅନୁସୟ ମତ୍ତଂପି ଅସେସେତ୍ୱା ସେସକିଲେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୟଥା ୱୁତ୍ତେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକେସୁ ଅଧିସୟିତଂ ତଣ୍ହାସିନେହ ସଙ୍ଖାତଂ ବନ୍ଧନଂ ଏତେହୀତି ସୁସମୁଚ୍ଛିନ୍ନ ସିନେହ ବନ୍ଧନା। ସମନ୍ତି ୱୂପସମନ୍ତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପା ଏତସ୍ମିନ୍ତି ସମୋ। ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଂ। ଏସ୍ସନ୍ତୀତି ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଚିରାୟାତି ଚିରକାଲଂ। ସୁନ୍ଦରଂ ଅଧିଗମାୱହଂ ସୀଲ ଧୁତଙ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ୱତଂ ଏତେସନ୍ତି ସୁବ୍ବତା। ସୁପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସଲ୍ଲେଖ ୱୁତ୍ତିନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରାୟ ସୁବ୍ବତା

ବୁଧା ଏତଂ ଅଧୁଵଂ ପଟିସଙ୍ଖାଯ ଅଚ୍ଚୁତଂ ପଦଂ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ସୁସମୁଚ୍ଛିନ୍ନସିନେହବନ୍ଧନା ସମଂ ଏସ୍ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥଵଣ୍ଣନାଯ ଵୀଥିମୁତ୍ତ ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ରୂପ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୫୬। ଏୱଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକେ ଦ୍ୱୀହି ପଭେଦପ୍ପୱତ୍ତୀହି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଥାନୁପ୍ପତ୍ତଂ ରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆଦିଗାଥ ମାହ। ତତ୍ଥ ଏତଂ ପରିମାଣଂ ଅସ୍ସାତି ଏତ୍ତାୱଂ। ତେନ ଏତ୍ତୱତା। ନିପାତପଦଂୱା ଏତଂ। ହି ସଦ୍ଦୋ ପଦପୂରଣେ। ପଭେଦୋଚ ପୱତ୍ତିଚ ପଭେଦପ୍ପୱତ୍ତିଯୋ। ତାହି ସହ ଯେ ୱତ୍ତନ୍ତି ତେ ସପ୍ପଭେଦପ୍ପୱତ୍ତିକା। ଏତ୍ତାୱତା ସପ୍ପଭେଦପ୍ପୱତ୍ତିକା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ମଯା ୱିଭତ୍ତା। ଇଦାନି ରୂପଂ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଖେପତୋ ଉଦ୍ଦିସନଂ କଥନଂ ସମୁଦ୍ଦେସୋ। ସମୁଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ରୂପସ୍ସ ପୁନ ୱିଭଜନଂ ୱିଭାଗୋ। ସମୁଟ୍ଠାତି ରୂପଂ ଏତେନାତି ସମୁଟ୍ଠାନଂ। କମ୍ମାଦି। କଲା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅୱଯୱା। ତା ଅପେକ୍ଖନ୍ତି ପତ୍ତିସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି କଲାପୋ। ପିଣ୍ଡୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୱତ୍ତିକ୍କମତୋତି ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମତୋ। ସଲକ୍ଖଣତୋ ସସମ୍ଭାରତୋଚ ମହନ୍ତାନି ହୁତ୍ୱା ଭୱନ୍ତି ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି ମହାଭୂତାନି। ତାନି ହି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱତୋପି ମହନ୍ତାନିଏୱ ହୁତ୍ୱା ପାତୁଭୱନ୍ତି ଉପାଦାରୂପାନି ଉପାଦାଯାତି।

[୧୭୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ ମହାଟୀକାଯଞ୍ଚ

‘‘ସସମ୍ଭାରଧାତୁୱସେନାତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ନ ହି ସସମ୍ଭାରୱତ୍ଥୁୱସେନେୱ ତେସଂ ଅଯଂ ୱୋହାରୋ ପୱତ୍ତୋତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ନଚ ସଲକ୍ଖଣତୋ ମହତ୍ତେନ ୱିନା ତେସଂ ସସମ୍ଭାରତୋ ମହତ୍ତଂନାମ ସମ୍ଭୱତୀତି। ତସ୍ମା ଯଂ ତେସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସନ୍ତାନେସୁ ପଥୱିପବ୍ବତାଦିୱସେନ ସମୁଦ୍ଦେ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପାଦିୱସେନ ସସମ୍ଭାରତୋ ମହତ୍ତଂ। ତଂପି ସଲକ୍ଖଣମହତ୍ତମୂଲକମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହାଭୂତାତିୱା ଲୋକେ ୱିସଂୱାଦ କଟ୍ଠେନ ମାଯାକାରାୱା ଆୱିସନଗହଣେସୁ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଯକ୍ଖାଦଯୋୱା ୱଞ୍ଚକଟ୍ଠେନ ଯକ୍ଖିନିଯୋୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେନେୱଟ୍ଠେନ ତେହି ସଦିସତ୍ତା ଇମାନିପି ମହାଭୂତାୱିଯାତି ମହାଭୂତାନି। ଉଭଯତ୍ଥପିଚ ମହନ୍ତାନି ଅଭୂତାନି ଅବ୍ଭୁତାନିୱା ଏତେସୂତି ନିବ୍ବଚନଂ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

[୧୭୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଯକ୍ଖିନିଂ ୱିସୁଂ ଉପମାମତ୍ତଂ କତ୍ୱା ‘‘ମନାପୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନା ଦୀହିୱା ସତ୍ତାନଂ ୱଞ୍ଚିକା ଯକ୍ଖିନୀଆଦଯୋ ୱିଯ ମନାପ ଇତ୍ଥିପୁରିସରୂପଦସ୍ସନାଦିନା ସତ୍ତାନଂ ୱଞ୍ଚକତ୍ତା ମହନ୍ତାନି ଅଭୂତାନି ଏତେସୂତି ମହାଭୂତାତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥା ଯ ନ ସମେତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ହି ମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋତି ପଦସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେ ଏୱ ମାଯାକାରୋ ଯକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖିନୀତି ତଯୋ ମହାଭୂତା ୱୁତ୍ତାତି। ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚମହାଭୂତାନନ୍ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଉପାଦାଯାତି ଦଠହଂ ନିସ୍ସାଯ। ପୱତ୍ତନ୍ତି ପାଠସେସୋ। ଉପାଦାଯ ରୂପନ୍ତିୱା ସମାସପଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୧୭୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଉପାଦାଯ ପୱତ୍ତଂ ରୂପଂ ଉପାଦାରୂପନ୍ତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇଧ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଇମସ୍ମିଂ ପାଠେ କତ୍ଥଚି ଯକାରୱିରହୋ ଦିଟ୍ଠୋ। ତଥା ହି ମୂଲଟୀକାଯଂ ଉପାଦାଯତି ନିସ୍ସଯତୀତି ଉପାଦାଯଂ। ତମେୱ ରୂପନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ପଥଯତୀତି ପଥୱୀ। ସହଜାତରୂପାନଂ ପତିଟ୍ଠାନ ଭାୱେନ ପକ୍ଖାଯତି ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଥୁ ମହନ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ଜାଯତୀତିପି ପଥୱୀ। ପକାରେନ ଥୱୀଯତି ସଙ୍ଖେସଂ ରୂପସମ୍ଭାରାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନତ୍ତା। ଅଯଂ ତେସଂ ଅଧିଟ୍ଠାନା ପତିଟ୍ଠାନା ୱତ୍ଥୁଭୂତା ଭୂମି ଭୂତାତିଆଦିନା ନାନାପ୍ପକାରେନ ଗୁଣପଦେନ ଅଭିତ୍ଥୱୀଯତୀତି ପଥୱୀ। ସାଏୱ ନିସତ୍ତନିଜୀୱଟ୍ଠେନ ଧାତୂତି ପଥୱୀଧାତୁ। ଆପେତି ସହଜାତରୂପାନି ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଅପ୍ପାଯତି ୱା ତାନି ସୁଟ୍ଠୁ ବ୍ରୂହେତି ୱଡ୍ଢେତୀତି ଆପୋ। ତାନିୱା ଅୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି କତ୍ୱା ଭୁସୋ ପାତି ରକ୍ଖତି, ପିୱତିୱା ୱିୱନ୍ତୋ ୱିଯ ତାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତୀତି ଆପୋ। ସୋଯେୱ ଧାତୂତି ଆପୋଧାତୁ। ତେ ଜତି ତିକ୍ଖଭାୱେନ ସମୁଜ୍ଜଲନ୍ତୋ ୱିଯ ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେ ପକାସତି, ତେଜେତିୱା ନିସେତି ସହଜାତଧମ୍ମେ ତିକ୍ଖଥାମ ବଲେ କରୋତି, ପରିପାଚେତିୱା ଉସ୍ମାପେତୀତି ତେଜୋ, ସୋ ଏୱ ଧାତୂତି ତେଜୋଧାତୁ। ୱାଯତି ସମୀରେତି ଦେସନ୍ତରୁପ୍ପତ୍ତି ହେତୁଭାୱେନ ଭୂତସଙ୍ଘାଟଂ ଦେସନ୍ତରଂ ଗମେତୀତି ୱାଯୋ। ୱାଯତି ୱା ସହଜାତଧମ୍ମେ ଅପତମାନେ କତ୍ୱା ୱହତୀତି ୱାଯୋ। ସୋଏୱ ଧାତୂତି ୱାଯୋଧାତୁ। ତତ୍ଥ କକ୍ଖଳଅଲକ୍ଖଣା ପଥୱୀ। ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣୋ ଆପୋ। ଉଣ୍ହତ୍ତଲକ୍ଖଣୋ ତେଜୋ। ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣୋ ୱାଯୋ। ଏତ୍ଥ ସିଯା, କସ୍ମା ପଥୱୀ କକ୍ଖଳଅଲକ୍ଖଣାତି ୱୁତ୍ତା। ନନୁ ସା ମୁଦୁଭୂତାପି ହୋତୀତି। ସଚ୍ଚଂ, ମୁଦୁଭୂତାପି ପନ ସା ସେସଭୂତତ୍ତଯଂ ଉପାଦାଯ କକ୍ଖଳଆ ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ଯଂ

ଗଚ୍ଛତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପାଦାୟେଓ ପନ ଅଯଂମୁଦୁ ଅଯଂ କକ୍ଖଳଆତି ଭଓତି। ତେନେଓ ମୁଦୁକକ୍ଖଳଆନଂ ଦୀଘରସ୍ସାନଂ ୱିଯ ଅନଓଟ୍ଠାନତା ହୋତି। ମୁଦୁଭୂତାପି ହି ତତୋ ମୁଦୁତରଂ ପତ୍ୱା କକ୍ଖଳଆନାମ ଜାତା। କକ୍ଖଳଆପି କକ୍ଖଳଅତରଂ ପତ୍ୱା ମୁଦୁଭୂତାନାମ ଜାତାତି। ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣୋ ଆପୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୋଚ ପକତିଉଦକେ ଅଧିମତ୍ତୋତି ପକତିଉଦକଂ ବଦ୍ଧଂ ଘନୀଭୂତମେଓ ସିଯାତି ଚେ। ନ। ଆବନ୍ଧିତବ୍ବାଯ ପଥୱିଯା ତତ୍ଥ ପରିଦୁବ୍ବଲତ୍ତାତି, ଯତ୍ଥ ପନ ପଥୱୀ ବଲଓତୀ ହୋତି ତତ୍ଥେଓ ସୋ ବଦ୍ଧତରଂ ଆବନ୍ଧତୀତି। ଉଣ୍ହତ୍ତ ଲକ୍ଖଣୋ ତେଜୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଏଓଞ୍ଚସତି ସୀତଭାୱୋ ତେଜୋଯେଓ ନ ସିଯାତି ଚେ। ନ। ଉସତି ଦହତି ପରିପାଚେତି ପରିଣ ତଭାୱଂ ଗମେତୀତି ଉଣ୍ହୋନାମ। ସୀତଭାୱୋଚ ଦହତି ପରିପାଚେତି ତତ୍ଭାୱଂ ଗମେତିଯେୱାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ମୂଲଟୀକାଯଂ ତେଜୋଏଓ ହି ସୀତଂ। ହିମପାତସମଯାଦୀସୁ ସୀତସ୍ସ ପରିପାଚକତାଦସ୍ସନ ତୋତି। ୱିତ୍ଥମ୍ଭନ ଲକ୍ଖଣୋ ୱାଯୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ଘନ ଥଦ୍ଧେସୁ ସିଲାଥମ୍ଭାଦୀସୁ ନଲବ୍ଭତୀତି ଚେ। ନ। ତତ୍ଥ ହି ପଥୱୀ ଅଓନା ସହଜାତୱାଯୁୱିତ୍ଥମ୍ଭନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଥାମପ୍ପତ୍ତା ଥିରତରପ୍ପତ୍ତାଚ ହୁତ୍ୱା ୱହତୀତି। ଚକ୍ଖତୀତି ଚକ୍ଖୁ। ସମୱିସମଂ ଆଚିକ୍ଖତି ସମୱିସମଜାନନସ୍ସ ତମ୍ମୂଲକତ୍ତା। ରୂପଂୱା ଅସ୍ସାଦେତି ଆପାଟଂ ଆଗତାଗତସ୍ସ ରୂପସ୍ସ ଅନିରାକରଣତୋ। ତଂୱା ୱିଭାୱେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଣାତୀତି ସୋତଂ। ସୁଣନ୍ତି ସୁଯ୍ୟନ୍ତିୱା ଏତେ ନାତି ସୋତଂ। ଘାଯତୀତି ଘାନଂ। ଘାଯନ୍ତି ଘାଯିଯନ୍ତିୱା ଏତେନାତି ଘାନଂ। ଜୀୱିତନିମିତ୍ତଂ ରସୋ ଜୀୱିତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ନିନ୍ନତାଯ ତଂ ଅୱ୍ହାଯତୀତି ଜିୱ୍ହା। ଅଥୱା। ଜୀୱିତଂ ୱହତି ଏତାଯୱା ତଂ ୱହନ୍ତି ପୱତ୍ତେନ୍ତି ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିସମ୍ପାଦନତ୍ତାତି ଜିୱ୍ହା। ଜୀତିୱା ଜଯୋ ପରାଜଯୋୱା ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦୁଭଯଂ ୱହତି ୱହନ୍ତିୱା ଏତାଯାତି ଜିୱ୍ହା। ସସମ୍ଭାରଜିୱ୍ହା। ଯଥାହ –

ପୁରିସସ୍ସ ହି ଜାତସ୍ସ, କୁଦାରୀ ଜାଯତେ ମୁଖେ;

ଯାଯ ଛିନ୍ଦତି ଅତ୍ତାନଂ, ନରୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭଣନ୍ତି।

ଇଧ ପନ ତଂ ସହଚରିତତ୍ତା ଜିୱ୍ହାତି ପସାଦରୂପମେ ୱୁଚ୍ଚତି। କୁଚ୍ଛିତାନଂ କେସାଦୀନଂ ପାପଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ଆଯୋ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି କାଯୋ। ସସମ୍ଭାରକାଯୋ। ଇଧ ପନ ତଂ ସହଚରିତୋ ପସାଦ କାଯୋଏଓ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ପସୀଦନ୍ତୀତି ପସାଦା। ପସୀଦନ୍ତି ୱା ଏତ୍ଥ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦୀନି ଆରମ୍ମଣନିମିତ୍ତାନି ତତ୍ଥ ସଂସୀଦମାନାନି ୱିଯ ସରୂପତୋ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ପସାଦା, ସୁପରିସୁଦ୍ଧଆଦାସମଣ୍ଡସଦିସା କମ୍ମଜମଣ୍ଡା। ଇମେ ପନ ପଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠୁକାମତାଦି ନିଦାନ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନ ଭୂତପସାଦ ଲକ୍ଖଣା ରୂପାଦି ଅଭିଘାତାରହ ଭୂତପସାଦଲକ୍ଖଣା ୱା ଚକ୍ଖୁପସାଦାଦଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁ ତାୱ ସେତମଣ୍ଡଲ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ କଣ୍ହମଣ୍ଡଲସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଊକାସିରପମାଣେ ଅତିମୁଖେ ଠିତାନଂ ସରୀରସଣ୍ଠାନୁପ୍ପତ୍ତି ପଦେସଭୂତେ ଦିଟ୍ଠମଣ୍ଡଲେ ତେଲମିୱ ସତ୍ତପିଚୁପଟଲାନି ସତ୍ତଅକ୍ଖିପଟଲାନି ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ସୋତଂ ସୋତବିଲବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଙ୍ଗୁଲିୱେଠନାକାରଂ ଉପଚିତତନୁତମ୍ବଲୋମଂ ପଦେସଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଘାନଂ ନାସିକବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଜପଦସଣ୍ଠାନଂ ପଦେସଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଜିୱ୍ହା ସସମ୍ଭାର ଜିୱ୍ହାମଜ୍ଝେ ଉପ୍ପଲ ଦଲଗ୍ଗ ସଣ୍ଠାନଂ ପଦେସଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। କାଯୋ ପନ ମହନ୍ତି ଯା କପ୍ପାସ ପଟଲୱଟ୍ଟିଯଂ ଆସିତ୍ତତେଲଂୱିଯ ଥପେତ୍ୱା ପାଚକ ତେଜସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ କେସଗ୍ଗ ଲୋମଗ୍ଗ ନଖଗ୍ଗ ସୁକ୍ଖଚମ୍ମାନିଚ ଅୱସେସଂ ସକଲସରୀରଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି। ତେ ପନ ପଞ୍ଚ ଯଥାରହଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତାନଂ ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରଭାୱଂ ସାଧେନ୍ତି। ତେସୁଚ ଏକେକସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ସନ୍ଧାରଣଆବନ୍ଧନ ପରିପାଚନ ସମୁଦୀରଣ କିଚ୍ଚେହି ଉପକାରଂ କରୋନ୍ତି। ଯଥାଖତ୍ତି ଯକୁମାରସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଧାତିଯୋ ଧାରଣ ନହାପନ ମଣ୍ଡନ ବୀଜନ କିଚ୍ଚେହୀତି। ଉତୁଚିତ୍ତାହାରାଚ ନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେନ୍ତି। ଯଥା ତଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରଂ ପିତୁ ଜେଟ୍ଠଭାତୁ ଜେଟ୍ଠଭଗିନିଯୋୱିଯ। ଆଯୁଚ ନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଅନୁପାଲେତି। ଯଥା ତଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ରାଜସମ୍ମତୋ ମହାଭିସକ୍କୋୱିଯ। ୱଣ୍ଣାଦଯୋଚ ନଂ ପରିୱାରେନ୍ତି। ଯଥା ତଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରଂ ସହଜାତା ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତା ୱିଯାତି। ଯସ୍ମା ପନ ସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଂ ନାମ ୱିଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଚିତ୍ତୱିଚିତ୍ତତାଯ ସଞ୍ଞାୱିଚିତ୍ତା। ସଞ୍ଞାୱିଚିତ୍ତତାଯ ତଣ୍ହାୱିଚିତ୍ତା। ତଣ୍ହାୱିଚିତ୍ତ ତାଯ କମ୍ମାନି ୱିଚିତ୍ତାନି। କମ୍ମୱିଚିତ୍ତତାଯ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନି ଭୂତାନି ୱିଚିତ୍ତାନି। ଭୂତୱିଚିତ୍ତତାଯ ଇମେ ପସାଦା ୱିଚିତ୍ତା। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେହି ପସାଦମଣ୍ଡଭୂତାପି ସମାନା କେଚି ରୂପସ୍ସେୱ ଅଭିଘାତାରହା ହୋନ୍ତି, ନ ସଦ୍ଦାଦୀନଂ। କେଚି ସଦ୍ଦାଦୀନଂ ଏୱ, ନ ରୂପସ୍ସାତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞରୂପେହିଚ ଲକ୍ଖଣତୋ ଅସଂମିସ୍ସତା ୱେଦିତବ୍ବାତି।

ରୂପଯତୀତି ରୂପଂ। ୱଣ୍ଣୱିସେସଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ହଦଯଙ୍ଗତଭାୱଂ ପକାସେତି। ପକତିଯାପି ୱା ଯଂକିଞ୍ଚିଦବ୍ବଂ ସମୱିସମଂୱା ପକାସେ ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସପ୍ପତି ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ସଦ୍ଦୋ। ସଦ୍ଦଯତୀତି ସଦ୍ଦୋ। ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂୱା ଅତ୍ତନୋ ୱତ୍ଥୁଂୱା ଆଚିକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦତିୱା ତଂ ତଂ ଦିସଂୱା ଦେସଂୱା ଖଣେନ ୱିସ୍ସରତି ୱିପ୍ଫରତୀତି ସଦ୍ଦୋ। ଗନ୍ଧଯତୀତି ଗନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତନୋ ୱତ୍ଥୁଂସୂଚେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଗଚ୍ଛତୀତି ଗୋ। ୱାତୋ। ତେନ ଧାରୀଯତୀତି ଗନ୍ଧୋ। ରସୀଯତି ଅସ୍ସାଦୀଯତୀତି ରସୋ। ରସନ୍ତିୱା ତଂ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୀତି ରସୋ। ଫୁସୀଯତୀତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଫୁସନଞ୍ଚେତ୍ଥ ପସାଦେନ ସହ ଘଟ୍ଟନଂ କଲାପନ୍ତରଭୂତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିହନନଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଦୁଭଯଂପି ଆପୋ ଧାତୁଯା ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଆପୋଧାତୁୱିୱଜ୍ଜିତନ୍ତି। କସ୍ମା ପନ ତଂ ତସ୍ସା ନତ୍ଥି। ନନୁ ସୀତତାୱା ଦ୍ରୱତାୱା ଫୁସିତ୍ୱା ଗଯ୍ହତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ସୀତତା ହି ତେଜୋଯେଓ, ନ ଆପୋ। ଯଦି ହି ସା ଆପୋଯେୱ ସିଯା। ପକ୍କୁଥିତେ ସନ୍ତତ୍ତେ ଲୋହରସେପିସ୍ସ ସୀତତା ଲବ୍ଭମାନା ସିଯା। ସୋ ହି ରସୋ ଆପାଧିକୋ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ପନ ନଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ସା

ତେଜୋଯେୱ, ନ ଆପୋତି। ଅପିଚ, ସୀତୁଣ୍ହାନଂ ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେ ସହ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ଓରପାରାନଂ ୱିଯ ତେସଂ ଅନୱଟ୍ଠାନତୋଚ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ନ ହି ସୀତକଲାପେ ଉଣ୍ହଂ, ଉଣ୍ହକଲାପେୱା ସୀତଂ ସହ ପୱତ୍ତତି। ଯସ୍ମିଂଚ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପୁବ୍ବେ ସୀତସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି। ପଚ୍ଛା ତତୋ ସୀତତରେ ଆଗତେ ତସ୍ମିଂଯେୱ ପୁନ ଉଣ୍ହସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି। ପୁବ୍ବେ ଉଣ୍ହସଞ୍ଞାଯଂପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତଥା ଉଣ୍ହେ ମନ୍ଦେ ସୀତସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି। ସୀତେ ମନ୍ଦେ ଉଣ୍ହସଞ୍ଞାତି।

ଅଥ ପନ ଦ୍ରୱଭାୱଭୂତୋ ଆପୋ ଫୁସିତ୍ୱା ଗଯ୍ହତି। ଅଯୋ ପିଣ୍ଡାଦୀସୁ ଆବନ୍ଧନଭୂତୋପି ଫୁସିତ୍ୱାୱ ଗଯ୍ହେଯ୍ୟ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଯଥା ତେସୁ ଇତରାନି ତୀଣି ଭୂତାନି ୱିନା ଇତରୀତରେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କାଯିକ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତାନି ହୋନ୍ତି। ତଥା ସୋପି ୱିନା ଇତରେହି ୱିସୁଂ କାଯିକସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତୋଏୱ ସିଯା। ନ ପନ ହୋତି। ଯଞ୍ହି ତାନି ଅଯୋପିଣ୍ଡାଦୀନି ଫୁସନ୍ତାନଂ କାଯିକଂ ସୁଖଂୱା ଦୁକ୍ଖଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ସଣ୍ହଥଦ୍ଧତା ୱସେନୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୀତୁଣ୍ହତାୱସେନୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରଥମ୍ଭନସ୍ସ ମନ୍ଦଗାଠହତାୱସେନୱା। ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି। ତସ୍ମା ପୁରିମଭାଗେ ତୀଣି ଭୂତାନି ଫୁସିତ୍ୱାୱା ୱଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱାୱା ପଚ୍ଛା ଭାଗେ ସୁଦ୍ଧେନ ମନୋ ୱିଞ୍ଞାଣସନ୍ତାନେନ ଦୀଘରସ୍ସାଦିସଣ୍ଠାନଂୱା ରତ୍ତିଯଂ ଅଲାତଚକ୍କଂ ୱା ତଂତଂଛିଦ୍ଦୱିୱରଂୱା ଜାନନ୍ତା ୱିଯ ପଥମଂ ଦ୍ରୱତାସହିତାନି ୱିଲୀନାନି ମୁଦୂନି ତୀଣି ଭୂତାନି ପଥୱିଂ ଏୱ ୱା ଫୁସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୁଦ୍ଧେନ ମନୋ ୱିଞ୍ଞାଣସନ୍ତାନେନ ୱିସୁଂ ଦ୍ରୱଭାୱଂ ଅଦ୍ଦତିନ୍ତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଜାନନ୍ତା ଇଚ୍ଚେୱ ମଞ୍ଞନ୍ତି ଅୱିସେସୱିଦୁନୋତି। ଗୁନ୍ନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଚରଣଟ୍ଠାନଂ ଗୋଚରୋ। ଗୋଚରସଦିସତ୍ତା ଇଧ ଗୋଚରୋ। ଗୋତିୱା ଇଧ ଚକ୍ଖାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତାନି ୱିଞ୍ଞାଣାଧିଟ୍ଠିତାନି ହୁତ୍ୱା ଏତେସୁ ଚରନ୍ତି। ଏତାନିୱାତେସୁ ଚରନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି ଘଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ଗୋଚରା। ତେଯେୱ ଇଧ ଏକତ୍ତଂ ଉପନେତ୍ୱା ଗୋଚରରୂପନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମାନିପନ ପଞ୍ଚ ଯଥାକ୍କମଂ ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ପଟିହନନ ଲକ୍ଖଣାନି ରୂପାଦୀନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଇତ୍ଥୀ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିସଦାକାରସଣ୍ଠିତଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ। ଯସ୍ସ ପନ ଧମ୍ମସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ତଂ ତଥା ସଣ୍ଠାତି ପୱତ୍ତତି। ସୋ ଇତ୍ଥି ଯା ଭାୱୋତି ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ପୁରିସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିସଦାକାରସଣ୍ଠିତଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତ ଇତ୍ଥି କୁତ୍ତ ଇତ୍ଥାକପ୍ପାନଂ ହେତୁଭାୱ ଲକ୍ଖଣଂ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ପୁରିସଲିଙ୍ଗ ପୁରିସନିମିତ୍ତ ପୁରିସକୁତ୍ତ ପୁରିସାକପ୍ପାନଂ ହେତୁଭାୱ ଲକ୍ଖଣଂ ପୁରିସତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ପଧାନଙ୍ଗଭୂତଂ ମହାସଣ୍ଠାନଂ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ପଚ୍ଚଙ୍ଗଭୂତଂ ଖୁଦ୍ଦକସଣ୍ଠାନଂ। କୁତ୍ତନ୍ତି କୀଠଆଲିଲାଦି କ୍ରିଯାୱିସେସୋ। ଆକପ୍ପୋତି ଗମନାଦିକୋ ଆକାରୱିକାରୋ। ସବ୍ବେପେତେ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକସ୍ସ ପୱତ୍ତିୱିସେସାଏୱ। ଯେ ସଦ୍ଦସତ୍ଥେସୁ ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯେସଞ୍ଚ ୱସେନ ଅଯଂ ଇତ୍ଥୀଏୱ, ନ ପୁରିସୋ। ଅଯଂ ପୁରିସୋଏୱ, ନ ଇତ୍ଥୀତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ସଣ୍ଠାନାଦୀନଂ ଅୱିସଦାଦିଭାୱୋଏୱ ଅତ୍ଥତୋ ଇତ୍ଥିପୁରିସତା ହୋତି। ତଦୁଭଯମୁତ୍ତଭାୱୋଚ ନପୁଂସକତା। ସୋଚ ଅକ୍ଖରପଦ ସଙ୍ଖାତେସୁ ୱଚନେସୁ ଚ ୱଚନତ୍ଥେସୁଚ ଯଥାରହଂ ସନ୍ଦିସ୍ସତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିଯରହିତେସୁପି ପଦେସୁଚ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ପଦତ୍ଥେସୁଚ ପରିଯାଯେନ ଇତ୍ଥିପୁମନପୁଂସକତାସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବାତି।

[୧୭୮] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଇତ୍ଥୀନଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି କତ୍ଥଚି ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ନିମିତ୍ତସଦ୍ଦୋୱିଯ ଲିଙ୍ଗସଦ୍ଦୋ ଅଙ୍ଗଜାତେ ପାକଟୋ ଦିଟ୍ଠୋତି।

[୧୭୯] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନଂ ଇତ୍ଥାକପ୍ପୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଲିଙ୍ଗସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ଆକପ୍ପସଦ୍ଦୋ ସଣ୍ଠାନେ ପାକଟୋ ଦିଟ୍ଠୋତି। ସେସଂପନ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ଅସମେନ୍ତଂପି ତେନ ପରିଯାଯେନ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଭୱନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି ତଂସହିତେ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନେ ଏସା ଇତ୍ଥୀ, ଏସୋ ପୁରିସୋତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ସଦ୍ଦ ବୁଦ୍ଧିଯୋ ଏତେନାତି ଭାୱୋ। ଭୱନ୍ତିୱା ପାତୁଭୱନ୍ତି ତଂସହିତେ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନେ ଲିଙ୍ଗାଦୀନି ଏତସ୍ମିଂ ସତୀତି ଭାୱୋ। ସୋ ଏୱ ରୂପନ୍ତି ଭାୱରୂପଂ। ହଦନ୍ତି ସତ୍ତା ତଂତଂଅତ୍ଥଂୱା ଅନତ୍ଥଂୱା ପୂରେନ୍ତି ଏତେନାତି ହଦଯଂ। ହଦନ୍ତିୱା ସତ୍ତା ଇତୋ ନାନାୱିକକ୍କେ ଓସଜନ୍ତି ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ହଦଯଂ। ହରନ୍ତିୱା ପରିହରନ୍ତି ତଂ ସତ୍ତା ଜୀୱିତଂୱିଯ ଦଯନ୍ତି ରକ୍ଖନ୍ତିଚାତି ହଦଯଂ। ୱସନ୍ତି ନିୱସନ୍ତି ଚିତ୍ତଚେତ ସିକାଧମ୍ମା ଏତ୍ଥାତି ୱତ୍ଥୁ। ହଦଯଞ୍ଚ ତଂ ୱତ୍ଥୁଚାତି ହଦଯୱତ୍ଥୁ। ଧାତୁଦ୍ୱଯନିସ୍ସଯଲକ୍ଖଣଂ ୱତ୍ଥୁରୂପଂ। ତଂ ପନ ହଦଯକୋସବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଡ୍ଢପସତମତ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଯଂ ପନ ଦେସନାଭେଦରକ୍ଖନତ୍ଥଂ ଅୱତ୍ୱା ପଟ୍ଠାନେଏୱ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥାହ-ୱତ୍ଥୁ କୁସଲାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ। ୱତ୍ଥୁ ଅକୁସଲାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତିଆଦି।

ଏତ୍ଥଚ ଛହି ୱତ୍ଥୂହି ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁନାମ ନତ୍ଥି। ତେସୁଚ ପୁରିମାନି ପଞ୍ଚ କୁସଲାଦୀନଂ ନିସ୍ସୟାଏୱ ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ନିସ୍ସୟଭାୱେନ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁନାମ ୱିସୁଂ ଏକଂ ୱତ୍ଥୁରୂପମେୱାତି ସିଦ୍ଧନ୍ତି।

[୧୮୦] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଯଂ ରୂପଂ ନିସ୍ସାୟାତି ପାଠସ୍ସ ଉଦ୍ଧଟତ୍ତା ରୂପସାମଞ୍ଞପସଙ୍ଗୋ ହୋତୀତି ତଂ ୱିସୋଧେତୁଂ ଯୁତ୍ତିନାମ ୱୁତ୍ତା। ପଟ୍ଠାନେ ପନ ବହୂସୁ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣେସୁ ଠାନେସୁ ୱତ୍ଥୁନାମେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସୋପସଙ୍ଗୋ ନତ୍ଥିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ।

ଜୀୱନ୍ତି ସହଜାତଧମ୍ମା ଯେନାତି ଜୀୱିତଂ। ତେସଂ ଜୀୱନେ ଆଧିପଚ୍ଚଯୋଗେନ ତେସୁ ଇନ୍ଦଂ ଇସ୍ସରଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଜୀୱିତଞ୍ଚ ତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସହଜାତା ନୁପାଲନ ଲକ୍ଖଣଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଯଥା ହି ବୀଜନିଦ୍ଧତ୍ତାନି ଉପ୍ପଲାଦୀନି ବୀଜେୱିନଟ୍ଠେପି ଉଦକାନୁପାଲିତାନି ଚିରଂପି କାଲଂ ଜୀୱନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ନିରୁଦ୍ଧ କମ୍ମନିଦ୍ଧତ୍ତାନି କମ୍ମଜରୂପାନି କମ୍ମେ ଅସନ୍ତେପି ଜୀୱିତାନୁପାଲିତାନି ସନ୍ତତିୱସେନ ୱସ୍ସସତଂପି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂପି କପ୍ପଂପି ସୋଠଅସକପ୍ପସହସ୍ସାନିପି ଜୀୱନ୍ତିଯେୱ, ତଥା ହି ଜୀୱିତରହିତାନି ଇତରରୂପାନି ଜୀୱନ୍ତାନିନାମ ନହୋନ୍ତି। ତାନି ହି ଯେନ ଏକେନ ଚିତ୍ତେନୱା ଉତୁନାୱା ଆହାରେନୱା ଜାଯନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ନିରୁଦ୍ଧେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ପରଂ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତଂପି ସନ୍ତାନଂ ଘଟେତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ତେସୁ ହି ଚିତ୍ତଜରୂପାନଂ ସନ୍ତତିପଛୁପ୍ପନ୍ନଂ ଏକୱୀଥି ଏକଜୱନୱାର ଏକସମାପତ୍ତିୱାରେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ହୋତି। ଉତୁଜାହାରଜାନଞ୍ଚ ସଭାଗେକ ଉତୁଆହାର ୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ହୋତି। କମ୍ମଜରୂପାନଂ ପନ ୱିସୁଂ ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ନତ୍ଥି। ତେସଂ ଏକଭୱପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତୀତି। ଯଦି ଏୱଂ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ କଥନ୍ତି। ତେହି ଜୀୱିତଯୋଗେନ ଜୀୱନ୍ତାଏୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି ତେସଂ ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦିସ୍ସତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଅରୂପଧମ୍ମେସୁ ୱିପାକାନି ତାୱ କମ୍ମଜରୂପସଦିସାନି। ତାନିପି ହି ଅସତି ୱୀଥିଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେ ଯାୱଜୀୱଂପି ଏକସନ୍ତତିୱସେନ ପୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତିଯେୱ। ଇତରାନି ପନ ଯସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଆପାତାଗତତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ନିରୁଦ୍ଧେ ତଦଭାୱେପି ତଦାରମ୍ମଣା ବହୂ ଚିତ୍ତସନ୍ତତିଯୋ ଜୀୱିତସ୍ସଅଦ୍ଧାନଫରଣାନୁଭାୱେନ ପୱତ୍ତନ୍ତିଯେୱ। ଅପିଚ, ଯାୱଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନା ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯୁପନିବନ୍ଧେନ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ପୱତ୍ତମାନାଯ ଚିତ୍ତସନ୍ତତିଯାୱସେନପି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ତେନେୱ ହି କିଲେସସୀସଂ ଅୱିଜ୍ଜା। ପୱତ୍ତସୀସଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

[୧୮୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଆହାରଜାଦୀନଂ ଆହାରାଦିଯେୱ ଉପ୍ପତ୍ତିଯାପି ଠିତିଯାପି କାରଣଂ ହୋତି। କସ୍ମା, ତଙ୍ଖଣେ ଧରମାନତ୍ତା। କମ୍ମ ଜାନଂ ପନ କମ୍ମଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯାଏୱ କାରଣଂ, ନ ଠିତିଯା। କସ୍ମା, ତଙ୍ଖଣାଭାୱତୋ। ଜୀୱିତେନ ପନ ଅନୁପାଲିତତ୍ତା ଏୱ ତେସଂ ଖଣଟ୍ଠିତି ସିଦ୍ଧାତି ଇମିନା ଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ "ଯଥାସକଂ ଖଣମତ୍ତଟ୍ଠାଯୀନଂପି ହି ସହଜାତାନଂ ପୱତ୍ତିହେତୁଭାୱେନ ଅନୁପାଲକଂ। ନ ହି ତେସଂ କମ୍ମଂଯେୱ ଠିତିକାରଣଂ ହୋତି। ଆହାରଜାଦୀନଂ ଆହାରାଦି ୱିଯ କମ୍ମସ୍ସ ତଙ୍ଖଣାଭାୱ ତୋତି"। ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ଧମ୍ମାନଞ୍ହି ଖଣଟ୍ଠିତିନାମ ଏକକଲାପଗତସହଜାତପଚ୍ଚଯା ଯତ୍ତାଏୱ ହୋତି। ନ ନାନାକଲାପଗତଜନକପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତା। ଇତରଥା ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଲଦ୍ଧୁମାନାନଂ ଉପଚଯସନ୍ତତୀନଂ ୱିଯ ଠିତିକ୍ଖଣେ ଲଦ୍ଧୁମାନାଯ ଜରତାଯପି କୁତୋଚିସମୁଟ୍ଠାନତା ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତା ସିଯାତି। ଅପିଚ, ଖଣଟ୍ଠିତିନାମ ସଭାୱସିଦ୍ଧାଏୱ। ନ ହି ଉପ୍ପନ୍ନା ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯୱେକଲ୍ଲେନ ଅତ୍ତନୋ ଖଣେସୁ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥି। ନଚ ପଚ୍ଚଯାଧିମତ୍ତେନ ଅତିରେ କତରଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଖଣଟ୍ଠିତିଯଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭଯମାନାପି ଆହାରାଦଯୋ ଅନୁପାଲଯମାନଞ୍ଚ ଜୀୱିତଂ ପଚ୍ଛା ବଲୱରୂପସନ୍ତତି ପୱତ୍ତିଅତ୍ଥାଯଏୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେନ୍ତି ପାଲେତିଚ। ନ ଖଣଟ୍ଠିତିପୱତ୍ତିଯାତି। ଏତ୍ତାୱତା ସବ୍ବେସଂପି ଖଣଟ୍ଠିତିନାମ ଧରମାନଜନକାଯତ୍ତା ୱା ଜୀୱିତାଯତ୍ତାୱା ନହୋତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଯଦି ପନ ତଂ ସନ୍ତତିପୱତ୍ତିମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା, ଏୱଂସତି ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି। ଅଟ୍ଠ କଥାଯଂପି ସନ୍ତେପିଚ ଅନୁପାଲନ ଲକ୍ଖଣାଦିମ୍ହି ୱିଧାନେ ଅତ୍ଥିକ୍ଖଣେଯେୱ ତଂ ତେଧମ୍ମେ ପାଲେତୀତିଆଦିୱଚନେ ଯଥାସନ୍ତତିଟ୍ଠିତି ଲବ୍ଭତି। ତଥା ୱିଚାରେତ୍ୱା ଗହେତଦ୍ଦାତି। ଇଦଂ ପନ ପାଚକଗ୍ଗିନା ସହ ସକଲଂ ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି। କବଠଅଂ କରୀଯତୀତି କବଠଇକାରୋ। ଆହରୀଯତି ଅଜ୍ଝୋହରୀଯତୀତି ଆହାରୋ। କବଠଇକାରୋଚ ସୋ ଆହାରୋଚାତି କବଠଇକାରାହାରୋ। କବଠଇକାରୋ ଆହାରୋତିପି ପାଠୋ। ଇଦଞ୍ଚ ସୱତ୍ଥୁକ ୱଚନଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଅଥୱା, କବଠଇକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଭୁସୋ ହରତି ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତେତୀତି ଆହାରୋ। ଖଜ୍ଜ ଭୋଜ୍ଜାଦିକେ କବଠଇକାରେ ଆହାରୋ ତନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତା ତପ୍ପରିଯା ପନ୍ନତ୍ତାଚାତି କବଠଇକାରାହାରୋ। ଇମସ୍ମିଂଅତ୍ଥେ ସତି ନିଦ୍ଧତ୍ତିତ ଓଜା ଏୱ ଲବ୍ଭତି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ରସସ୍ସ ସାରଭୂତୋ ଉପତ୍ଥମ୍ଭବଲକାରୋ ଭୂତନିସ୍ସିତୋ ପରମସିନିଦ୍ଧସି ନେହୋ ଇଧ ଆହାରରୂପଂନାମ। ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ରସସ୍ସାତି ଅଜ୍ଝୋହରିତ୍ୱା ଆମାସଯେ ପତିଟ୍ଠିତାନି ଆହାରୱତ୍ଥୂନି ପାଚକତେଜେନ ୱିୱେଚିତାନି ରସାଦିଭାୱେନ ପଞ୍ଚଧା ୱିଭାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପଣୀତ ସିନିଦ୍ଧ ଲହୁକ ସିନେହ କୋଟ୍ଠାସୋ ରସୋନାମ। ଯେ ଲୋକେ ରସଧାତୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ପାଚକ ତେଜବଲେନ ତତୋ

ଉଉରିତ୍ୱା ରସହରଣିଧମନିଜାଲାନୁସାରେନ ହେଟ୍ଠାଚ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ସକଲସରୀରେ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି ଅନୁସରନ୍ତୋ ଅନୁଫରନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ସାରଭୂତୋ ଉପତ୍ଥମ୍ଭଂ ବଲଂ କରୋତୀତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭବଲକାରୋ। ସୋ ହି ଆମାସଯେ ପତିଟ୍ଠିତ ମତ୍ତୋୱ ସକଲସରୀରେ ଭୂତେସୁ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକବଲଂ ଜନେତୀତି।

[୧୮୨] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗା ନସାରି ରସହର ସଙ୍ଖାତାତି’’ ପାଠୋ। ସୋ ଦୁଟ୍ଠାଠୋ।

ତଂ ପନ ସେନ୍ଦ୍ରିଯକାଯୋପତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ଆହାରରୂପଂ। ଓଜାଲକ୍ଖଣଂ ୱା। ତତ୍ଥ ଉଦଯତି ପସୱତୀତି ଓଜା। ଅୱସଦୋୱା ରକ୍ଖଣୋ। ରକ୍ଖଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନମେୱ। ଅୱତି ଜନେତିଚାତି ଓଜା। କିଂ ଅୱତି। ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁଂ। କିଂଚ ଜନେତି। ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନରୂପଂ। ଉଦଯାନନ୍ତରଂ ରୂପଂ ଜନେତୀତି ଓଜାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞାପଦେସରହିତେନ କକ୍ଖଳଅତ୍ତାଦିନା ଅତ୍ତନୋ ଭାୱେନ ସିଦ୍ଧଂ ରୂପଂ ସଭାୱରୂପଂ। ଉପ୍ପାଦାଦିନା ଅନିଚ୍ଚତାଦିନାଚ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣେନ ସହିତଂ ରୂପଂ ସଲକ୍ଖଣରୂପଂ। ଉକ୍କଟତୋୱ କମ୍ମାଦୀହି ପଚ୍ଚଯେହି ନିପ୍ଫାଦିତଂ ରୂପଂ ନିପ୍ଫନ୍ନରୂପଂ। ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ନିପ୍ପରିଯାଯରୂପଂ ରୂପରୂପଂ। ଯଥା ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି। ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଯୁତ୍ତ ତାଯ ଅନିଚ୍ଚତାଦିକଂ ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସମ୍ମସନାରହଂ ରୂପଂ ସମ୍ମସନରୂପଂ। ତେ ତେ ଦଦ୍ଧସମ୍ଭାରାୱା ରୂପକଲାପାୱା ୱିସୁଂୱିସୁଂ ଭୁସୋ କାସନ୍ତି ପକାସନ୍ତି ଏତେନାତି ଆକାସୋ। ନିସତ୍ତ ନିଜୀୱଟ୍ଠେନ ଧାତୁ। ଆକାସସଙ୍ଖାତା ଧାତୂତି ଆକାସଧାତୁ। ପରିତୋ ସମନ୍ତତୋ ଛିନ୍ଦତି କଲାପନ୍ତରଭୂତାନି କଲାପନ୍ତର ଭୂତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସଂମିସ୍ସଂ ଏକତ୍ତଂ ଅନୁପଗମନଂ କରୋତୀତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତେହିୱା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦୀଯତି ଅତ୍ତନୋୱା ପରେସଂୱା ଅକଦ୍ଧାମଜ୍ଝେ ୱିସୁଂ ଥପୀଯତି। ତେସଂୱା ଛିଦ୍ଦୱିୱରମତ୍ତଭୂତୋ। ନ ୱିସୁଂ ଏକୋ ଉପ୍ପାଦସହିତୋ ସଭାୱଧମ୍ମୋ। ନାପି କସ୍ସଚି ରୂପକଲାପସ୍ସ ପକ୍ଖଭୂତୋତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିକାରଲକ୍ଖଣରୂପାନି ହି ଅସଭାୱଧମ୍ମଭୂତାନିପି ତଂତଂ ରୂପକଲାପେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନତା ତଂତଂରୂପକଲାପପକ୍ଖିକାନିଏୱ ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ତେହି ରୂପ କଲାପେହି ସଦ୍ଧସୋ ୱିମୁତ୍ତଭାୱେନ ବହିଭୂତତ୍ତା କସ୍ସଚି ରୂପ କଲାପସ୍ସ ପକ୍ଖଭୂତୋ ନ ହୋତୀତି। ଅସଭାୱଧମ୍ମତ୍ତାଚ ପନ କେନଚି ରୂପେନ ଫୁସନ ପରିଯାଯୋପି ତସ୍ସ ସଦ୍ଧସୋ ନତ୍ଥୀତି କତ୍ୱା ସୋ ଅସଂଫୁଟ୍ଠଂ ଚତୂହି ମହାଭୂତେହୀତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଘନପିଣ୍ଡୱତ୍ଥୂସୁ ପଟିଘଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଭାୱାନଂ ନାନା କଲାପଗତଭୂତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସଂଫୁଟ୍ଠତା ଅତ୍ଥୀତି କତ୍ୱା ଅସଂଫୁଟ୍ଠଂ ଚତୂହି ମହାଭୂତେହୀତି ଏତେହି ଅସଂଫୁଟ୍ଠଂ ଅଜଟାକାସଂ କଂଥିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଟୀକାଯଂ ପନ ଅଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ ଅଜଟାକାସନିଦ୍ଦେସୋ ନହୋତି, ପରିଚ୍ଛେଦରୂପନିଦ୍ଦେସୋଯେୱ। ସୋଚ ଘନପିଣ୍ଡ ୱତ୍ଥୂସୁଏୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେସୁଚ ଭୂତାନଂ ଅସଂଫୁଟ୍ଠତାନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଭୂତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଅବ୍ଯାପିତା ଏକତ୍ତଂ ଅନୁପଗତତାଏୱ। ତତ୍ଥ ଅସଂଫୁଟ୍ଠତାନାମ ଯୁତ୍ତା ସିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଅବ୍ଯାପିକତା ହି ଅସଂଫୁଟ୍ଠତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ନାନାକଲାପଗତାନଂ ଭୂତାନଂ ପରିଯନ୍ତତା ସଙ୍ଖାତୋ ଅନ୍ତରାଠଅଧମ୍ମୋ। ରୂପପରିଚ୍ଛେଦଲକ୍ଖଣଂ ପରିଚ୍ଛେଦରୂପଂ। ଯା ପନ ଚଲମାନେନ କାଯଙ୍ଗେନ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଅତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖେ ଠିତେ ଜନେ ୱିଞ୍ଞାପେତି ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ସଯଞ୍ଚ ତେନ କାଯଙ୍ଗେନ ତେହି ଜନେହି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ସା କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିନାମ। ଯା ଉଚ୍ଚାରୀଯମାନେନ ୱାଚଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଅତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ସୋତପଥେ ଠିତେ ଜନେ ୱିଞ୍ଞାପେତି। ସଯଞ୍ଚ ତେନୱାଚଙ୍ଗେନ ତେହି ଜନେହି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ସା ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିନାମ। ଅଥୱା, ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତି ଜନା ୱିଞ୍ଞାଯନ୍ତିୱା ଜନେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ଏତାଯାତି ୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ସସମ୍ଭାରେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଭୂତେ କାଯେ ପୱତ୍ତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ଚୋପନ କାଯସଙ୍ଖାତୋ କାଯୋ ଏୱୱା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ଚିତ୍ତଜସଦ୍ଦସଙ୍ଖାତାଯ ୱାଚାଯ ପୱତ୍ତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ଚୋପନୱାଚା ସଙ୍ଖାତା ୱାଚା ଏୱୱା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତୱସେନ ଯଂକିଞ୍ଚି କାଯଙ୍ଗୱିକାରଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତଂତଂଅଙ୍ଗଂ ସନ୍ଥମ୍ଭନ୍ତା ସନ୍ଧାରେନ୍ତା ଚାଲେନ୍ତା ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିସଙ୍ଖାତା ଚିତ୍ତଜୱାତକଲାପା ତଂତଂଅଙ୍ଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତାଚ ଯଥାୱା ତଥାୱା ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯସ୍ସ ତେହି ଚିତ୍ତଜୱାତକଲାପେତି ସହଜାତସ୍ସ ଚୋପନକାଯସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ସଦ୍ଧେ ତେ କଲାପା ଯଥାଧିପ୍ପେତଦିସାଭିମୁଖାଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯଂ ଚୋପନକାଯସଙ୍ଖାତୋ ଆକାରୱିକାରୋ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ନିଯାମକସଦିସୀ ହି ଅଯଂ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ତେଚ ନାୱାସଦି ସାତି। ଯଥା ହି ନିଯାମକୋ ନାୱାଯ ମୂଲଭାଗେ ଠତ୍ୱା ଏକଂ ମହାଫିଯଂ ଦଠହଂ ଗହେତ୍ୱା ନଦିସୋତେ ଚାରେତ୍ୱା ସକଲଂ ମହାନାୱଂ ଇଚ୍ଛିତଦିସାଭିମୁଖଂ ନିଯୋଜେତି। ନ ଯଂୱା ତଂୱା ଦିସଂ ଗନ୍ତୁଂ ଦେତି। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକା ହି ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ତେସଂ ମୂଲଭାଗେଏୱ ଲଦ୍ଧମାନା ତେ ଯଥାଧିପ୍ପେତଦିସାଭିମୁଖେ ଏୱଂ କତ୍ୱା ନିଯୋଜେତୀତି ସା ନିଯାମକସଦିସୀ ହୋତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଯଦେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ଏକଜୱନୱୀଥିଯଂ ସତ୍ତସୁ ଜୱନେସୁ ପଥମ ଜୱନସମୁଟ୍ଠିତା ୱାଯୋଧାତୁ ଅତ୍ତନା ସହଜାତରୂପକାଯଂ ସଂଥମ୍ଭେତୁଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅପରାପରଂ ପନ ଚାଲେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଦୁତୀଯାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସତ୍ତମଚିତ୍ତେନ ପନ ସମୁଟ୍ଠିତା ୱାଯୋଧାତୁ ହେଟ୍ଠା ଛହିଚିତ୍ତେହି ସମୁଟ୍ଠିତଂ ୱାଯୋଧାତୁଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନପଚ୍ଚଯଂ ଲଭିତ୍ୱାଅତ୍ତନାସହଜାତଂ ରୂପକାଯଂ ସଂଥମ୍ଭେତୁଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଚାଲେତୁଂ ଅଭିକ୍କମାପେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅଭିକ୍କମାମୀତି କାଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଅନେକସହସ୍ସେସୁ ଜୱନ ୱାରେସୁ ପୱତ୍ତମାନେସୁ ଯସ୍ମିଂୱାରେ ଚଲନସଙ୍ଖାତଂ ଦେସନ୍ତରପାପନଂ ଜାଯତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି କତିପଯଜୱନୱାରେହି ଚଲନଂ ଜାଯତି। ଯଦି

ଜାୟେୟ୍ୟ, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଇଦ୍ଧିୟାଗମନଂ ୱିୟ ସବ୍ବେସଂପି ସୀଘତରଂ ଗମନଂ ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟ। କସ୍ମା, ଏକଚ୍ଛରକ୍ଖଣେପି ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିୟା ସମ୍ଭୱତୋ। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଉପରି ଅକ୍ଖରୁପ୍ପତ୍ତିୱିଚାରଣାୟଂ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ତସ୍ମା ତତୋ ପୁରିମୱାରେସୁ ସଂଥମ୍ଭନସନ୍ଧାରଣାନିଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯା ଚେତ୍ଥ ସତ୍ତଯୁଗସକଟୋପମା ୱୁତ୍ତା, ସାପି ନାନାଜୱନୱୀଥୀସୁ ସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ୱାୟୋଧାତୂନଂ ଅପରାପରଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନେଚ ଯୁଜ୍ଜତିୟେୱ। ତଥା ହି ଚଲନଚିତ୍ତଜରୂପସନ୍ତତିୟଂ ପୱତ୍ତାନି ଉତୁଜରୂପସଙ୍ଘାଟାନିପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସହିତାନି ୱିୟ ତଦାକାରୱନ୍ତାନି ସୱେଗାନି ସୱିପ୍ଫାରାନିଏୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବାପରପୱତ୍ତାନଂ ନାନା ଜୱନୱୀଥୀନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭୱଙ୍ଗସମୟେସୁପି ଅଭିକ୍କମନାଦିକଂ ଚଲନଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତିୟେୱ। ଏକାବଦ୍ଧପୱତ୍ତାନିଚ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପାନିନାମ ଏକସ୍ସ ୱିସୟେ ଇତରାନି ଏକସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱିୟ ସବ୍ବସୋ ତଦନୁ ପରିୱତ୍ତୀନି ହୋନ୍ତୀତି ଚିତ୍ତଜେ ଚଲନ୍ତେ ଇତରାନିପି ଚଲନ୍ତି ୟେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚଲନଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମପଚ୍ଛିମାନଂ ରୂପକଲାପସଙ୍ଘାଟାନଂ ପୁରିମ ପୁରିମାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଦେସତୋ ଦେସନ୍ତରେ ଯଥାପୱତ୍ତସନ୍ନିୱେସାକାରେନ ଅପରାପରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ରୂପାରୂପଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନ ଦେସେ ଅନିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂପି ଦେସନ୍ତର ସଙ୍କମନଂନାମ ଅତ୍ଥି। ଇତରଥା ଖଣିକଧମ୍ମତା ଅବ୍ୟାପାରଧମ୍ମତା ଅୱସୱତ୍ତିତାଚ ତେସଂ ନସିୟାତି। ୟଂକିଞ୍ଚି ୱଚୀଭେଦଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କଣ୍ଠଟ୍ଠାନାଦି ଗତୌପାଦିନ୍ନକ ପଥୱୀଧାତୂସୁ ଚଲମାନକଣ୍ଠପଦେସାଦିଗତଚିତ୍ତଜ ପଥୱୀଧାତୂନଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନସଙ୍ଖାତେନ ଠାନକରଣସନ୍ନିପାତେନ ସହେୱୟୋ ୱଚୀଘୋସସଙ୍ଖାତୋ ଚିତ୍ତଜସଦ୍ଦୋ ଜାୟତି। ସୋ ୟେନ ଅତ୍ତନା ସହ ଜାତେନ ଆକାରୱିକାରେନ ଯଥାଧିପ୍ପାୟଂ ତଂତଂ ୱଣ୍ଣୱିସେସତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ୟେନଚ ସୁଣନ୍ତାନଂ ତଂତଂଅତ୍ଥଜୋତକୋ ଅକ୍ଖରସନ୍ନିପାତଭୂତୋ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନୱିସେସୋ ଉପଲବ୍ଭତି। ସୋ ଚୋପନୱାଚାସଙ୍ଖାତୋ ଆକାରୱିକାରୋ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିନାମ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ତସ୍ସା ପନ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାୟ ପଥୱୀଧାତୁୟା ଉପାଦିନ୍ନଘଟ୍ଟନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଭୂତୋ ଏକୋ ଆକାରୱିକାରୋ ୱଚୀ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉପାଦିନ୍ନଘଟ୍ଟନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଭୂତୋତି କମ୍ମଜଭୂତାୟ ଚତୁଜଭୂତାୟଏୱୱା ଉପାଦିନ୍ନପଥୱୀଧାତୁୟା ସହଘଟ୍ଟନଂ ପଟିଚ୍ଚ ସଦ୍ଦୱିସେସପୱତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟଭୂତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଘଟ୍ଟନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ପନ ଚଲମାନକଣ୍ଠପଦେସାଦିୱିକାରଭୂତୋ କାୟଙ୍ଗୱିସେସୋଏୱ ସିୟା। ୱିକାରଦ୍ୱୟଞ୍ଚ ଅସଂମିସ୍ସଂ କତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ଉପାଦିନ୍ନକପଥୱୀହି ସହ ଘଟ୍ଟନଂ ଚିତ୍ତଜପଥୱୀନଂ କିଚ୍ଚଂ। ୟଂ ପନ ତାସଂ ଯଥାୱା ତଥାୱା ଅଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଯଥା ଇଚ୍ଛିତକ୍ଖରଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତଥା ଘଟ୍ଟନପକାରୱିଧାନଂ। ଇଦଂ କାୟୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା କିଚ୍ଚଂ। ଘଟ୍ଟନେନ ସହେୱ ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦାନଂ ତଂତଂୱଣ୍ଣତ୍ତ ପତ୍ତିୟା ୱିଦହନମେୱ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା କିଚ୍ଚଂ। କୁମ୍ଭଥୁନତଲଂ ୱିୟଚ ଉପାଦିନ୍ନକପଥୱୀ। ପହରଣହତ୍ଥୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତଜପଥୱୀ। ହତ୍ଥପରି ୱତ୍ତନ ୱିକାରୋ ୱିୟ କାୟୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ସଦ୍ଦୱିକାରୋ ୱିୟ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି। କୁମ୍ଭଥୁନସ୍ସ ନାନାସଦ୍ଦପଭେଦୋୱିୟ ନାନାୱଣ୍ଣଭେଦୋତି। ଏତ୍ଥଚ ୟଦେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଇଦଂ ୱକ୍ଖାମି ଏତଂ ୱକ୍ଖାମୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠରୂପାନି ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଚିତ୍ତ ସମୁଟ୍ଠାନା ପଥୱୀଧାତୁ ଉପାଦିନ୍ନକଂ ଘଟ୍ଟୟମାନାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନ ଧାତୁଘଟ୍ଟନେନ ସହେୱ ସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିଚ ପୁରିମଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠା ନାୟ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚଂପି ନତ୍ଥୀତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅନେକସତେସୁ ଜୱନୱାରେସୁ ପୱତ୍ତମାନେସୁ ୟସ୍ମିଂୱାରେ ପରିବ୍ୟତ୍ତଂ ଅକ୍ଖରଂ ପୱତ୍ତତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ହି ମୂଲ ଟୀକାୟଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି ଲଦ୍ଧାସେୱନେନ ଚିତ୍ତେନେୱ ଘଟ୍ଟନସ୍ସ ବଲୱଭାୱତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଲଦ୍ଧାସେୱନେନାତି ଏତେନ ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଜୱନୱୀଥୀହି ଲଦ୍ଧାସେୱନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ପଠମ ଜୱନଚିତ୍ତସ୍ସପି ଲଦ୍ଧାସେୱନତାୟ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ନଚ ଏକଜୱନ ୱାରମତ୍ତେନ ପରିବ୍ୟତ୍ତଂ ଏକକ୍ଖରଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। କସ୍ମା, ତସ୍ସ ଏକଦ୍ୱିଅଚ୍ଛରକ୍ଖଣମତ୍ତେନ କାଲେନ ୱତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ଏକଚ୍ଛରକ୍ଖଣେଚ ଅନେକସତସହସ୍ସାନଂ ଜୱନୱୀଥୀନଂ ପୱତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ –

ଏକମତ୍ତା ତୟୋ ରସ୍ସା, ଦ୍ୱିମତ୍ତା ଦୀଘମୁଚ୍ଚରେ;

ତିମତ୍ତୋ ତୁ ଗୀତୋ ଞେୟ୍ୟୋ, ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅଡ୍ଢମତ୍ତିକାତି।

ମିଲିନ୍ଦପଞ୍ହେଚ ସାଧିକେ ୱୀହିୱାହସତେ ୱୀହିବୀଜାନି ଏକଚ୍ଛରକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ କଲଂପି ନୌପେନ୍ତି। କଲଭାଗଂପି ନୌପେନ୍ତୀତି ଦୀପିତଂ। ଏକକ୍ଖରଂ ଉଚ୍ଚାରେନ୍ତସ୍ସଚ ତତ୍ତକଂପି କାଲଂ ଉଚ୍ଚାରଣଚିତ୍ତବ୍ୟାପାରୋ ସନ୍ଦିସ୍ସତିୟେୱ। ନଚ ପରମତ୍ଥତୋ ଏକମେୱ ସଦ୍ଦଂ ଉଚ୍ଚାରେମୀତିୱା ସୁଣୋମୀତିୱା ସକ୍କା ନିୟମେତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରେତୁଂ ସୋତୁଞ୍ଚ। ତଥା ନିୟମେନ୍ତସ୍ସପି ସଦ୍ଦାନଂ ପୁବ୍ବାପରତୋ ଅନେକସତସହସ୍ସସ୍ସେୱ ଉଚ୍ଚାରଣ ସୱନ ସମ୍ଭୱତୋ। ଏକମେୱାତି ଅଭିମାନୋ ପନ ସମୂହଘନ ସନ୍ତତିଘନେହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତାଏୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ କାୟୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତନ ୟେନ ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଦ୍ଦୋ କାୟେନ ୱିଞ୍ଞାପେତି ୱାଚାୟ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତିଆଦିସୁ ବୋଧନତ୍ଥୋ। ସୁଦିନ୍ନ କଣ୍ଡେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତିଆଦୀସୁ ପୱତ୍ତନତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନ ଦୁୱିଧୋପି ୟୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପରଂ ବୋଧେତୁକାମତାରହି ତେସୁ ସବ୍ବେସୁ କାୟଙ୍ଗୱାଚଙ୍ଗଚୋପନେସୁପି ପୱତ୍ତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲବ୍ଭମାନତା ୱେଦିତବ୍ବା ହୋତୀତି। ମୂଲଟୀକାୟଂ ପନ ପରଂ ବୋଧେତୁକାମତାୟ ୱିନାପି ଅଭିକ୍କମନାଦିପୱତ୍ତନେନ ସୋ ଚିତ୍ତ ସହଭୂୱିକାରୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ୱିଞ୍ଞାପେତି। ସୟଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି ଦ୍ୱିଧାପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀସୁ ବୋଧନୱିଞ୍ଞତ୍ତୀସୁ ପୁରିମା କାୟୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସ୍ସ ଚଲମାନୱଣ୍ଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ଚଲମାନଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ କାୟୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୁଦ୍ଧେନ ମନୋଦ୍ୱାରିକଜୱନେନଏୱ ୱିଞ୍ଞାୟତି ପଚ୍ଛିମାଚ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଉଚ୍ଚାରିୟମାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୁଦ୍ଧେନ

ମନୋଦ୍ୱାରିକଜଵନେନେଵ ଵିଞ୍ଞାୟତି, ନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଜଵନେନ। ସା ହି ଅତ୍ତାନଂ ଜାନନ୍ତେଏଵ ପରସତ୍ତେ ଅତ୍ତନା ସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଵିଞ୍ଞାପେତି, ନ ଅଜାନନ୍ତେ। ଞାପକ ହେତୁ ହି ନାମ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନନ୍ତେଏଵ ଞାପେତବ୍ବଂ ଞାପେତି, ନୋ ଅଜାନନ୍ତେ। ଏଵଞ୍ଚ କତ୍ୱା କାୟଙ୍ଗ ଚୋପନଂ ଦିସ୍ୱାଵା ପରାମସିତ୍ୱାଵା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାଵା ପରସ୍ସ ତଂତଂଅଧିପ୍ପାୟଂ ଜାନନ୍ତାନଂ ତିରଚ୍ଛାନ ଗତାନଂପି ପଠଧଂ ଵିଞ୍ଞତ୍ତିଜାନନଂ ସିଦ୍ଧଂ ଭଵତି। ତଂଜାନନେନ ଵିନା ଅଧିପ୍ପାୟଜାନନସ୍ସ ଅସମ୍ଭଵତୋ। ଵିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜାନନ୍ତାନଂଚ ପୁରିମସିଦ୍ଧସଙ୍କେତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାନନେନ ଵିନା ଅଧିପ୍ପାୟଜାନନଂ ନ ସମ୍ଭଵତୀତି ମଞ୍ଞେ ଵିସୁଂ ପୁବ୍ବସଙ୍କେତ ସମ୍ବନ୍ଧଗହନଂପି ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଦ୍ୱୀସୁ ପନ ପଵତ୍ତକଵିଞ୍ଞତ୍ତୀସୁ ପରଂ ଅଭିକ୍କମନ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣଵୀଥିୟା ଦିସ୍ୱା ଅଭିକ୍କମନଵିଞ୍ଞତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଭିକ୍କମନଚିତ୍ତଞ୍ଚ ମନୋଵିଞ୍ଞାଣଵୀଥିୟା ଜାନନ୍ତି। ଏସନୟୋ ପଟିକ୍କମନାଦୀସୁ। ତଥା ପରସ୍ସ କଥଂ ସୋତଵିଞ୍ଞାଣଵୀଥିୟା ସୁତ୍ୱା କଥନଵିଞ୍ଞତ୍ତିଞ୍ଚ କଥନଚିତ୍ତଞ୍ଚ ମନୋଵିଞ୍ଞାଣଵୀଥିୟା ଜାନନ୍ତି। ପରଂ ରତ୍ତଚିତ୍ତେନ କାୟଙ୍ଗଂ ଚାଲେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚଲନଵିଞ୍ଞତ୍ତିଞ୍ଚ ରାଗଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତି। ରତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା କଥନ ଵିଞ୍ଞତ୍ତିଞ୍ଚ ରାଗଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତି। ଏସନୟୋ ସବ୍ବାସୁ କାୟିକଵାଚସିକକ୍ରିୟାସୂତି। ଲହୁନୋ ଭାଵୋ ଲହୁତା। ମୁଦୁନୋ ଭାଵୋ ମୁଦୁତା। କମ୍ମନି ସାଧୁ କମ୍ମଞ୍ଞଂ। କମ୍ମୟୋଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଞ୍ଞସ୍ସ ଭାଵୋ କମ୍ମଞ୍ଞତା।

ଅଦନ୍ଧତାଲକ୍ଖଣା ରୂପସ୍ସ ଲହୁତା। ଅଥଦ୍ଧତା ଲକ୍ଖଣା ରୂପସ୍ସ ମୁଦୁତା। ସରୀରକ୍ରିୟାନୁକୂଲକମ୍ମଞ୍ଞଭାଵଲକ୍ଖଣା ରୂପସ୍ସ କମ୍ମଞ୍ଞତା। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଵିଜହନ୍ତିୟୋପି ଏତା ଵିରୁଦ୍ଧପଚ୍ଚୟସପ୍ପାୟ ପଚ୍ଚୟାନଂ ଵସେନ ଅସଂମିସ୍ସତୋ ଵେଦିତବ୍ବା। ତଥା ହି ଅତ୍ତନୋ କାୟଵିରୁଦ୍ଧଂ ଉତୁଂଵା ଆହାରଂଵା ଚିତ୍ତକ୍ରିୟଂଵା ସେଵନ୍ତାନଂ ସରୀରଗତା ଧାତୁୟୋ କଦାଚି ସକଲସରୀରଂଵା ସରୀରେକଦେସଂଵା ଖୋଭେତ୍ୱା ଵିସେସତୋ ପୂତିମୁଖ ସପ୍ପସଙ୍ଖାତଆପୋ ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା କାୟଂ ଅସୟ୍ହଭାରଂ ଵିୟ ଗରୁଂ ଭାରିୟଂ କରୋନ୍ତି। ଇରିୟା ପଥପରିଵତ୍ତନେ କାୟଭାରିୟନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ତଦାରୂପସ୍ସ ଲହୁତା ନପଵତ୍ତତି। ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରସପ୍ପାୟଂ ଉତୁଂଵା ଆହାରଂଵା ଚିତ୍ତକିରିୟଂଵା ସେଵନ୍ତାନଂ ସୋ ଧାତୁକ୍ଖୋଭୋ ଵୂପସମ୍ମତି। କାୟୋ ସଲ୍ଲହୁକୋ ହୋତି। ଇରିୟାପଥପରିଵତ୍ତନେ କାୟ ଭାରିୟନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂନାମ ନତ୍ଥି। ତଦା ସା ପଵତ୍ତତି। ଏସନୟୋ ସେସାସୁପି। ଵିସେସନତୋ ପନେତ୍ଥ ମୁଦୁଭାୟଂ କଟ୍ଟମୁଖସପ୍ପସଙ୍ଖାତ ପଥଵୀପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠଂଵିୟ କାୟଂ ଥଦ୍ଧଂ କକ୍ଖଳଂକରୋନ୍ତି। ଇରିୟାପଥପରିଵତ୍ତନେ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନଂଛିଜ୍ଜନଭିଜ୍ଜନାକାରପତ୍ତଂ ଥଦ୍ଧଂ କକ୍ଖଳନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ। କମ୍ମଞ୍ଞତାୟଂ ସତ୍ଥମୁଖସପ୍ପସଙ୍ଖାତ ଵାୟୋ ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ଵାୟୋଵିସମଂ କତ୍ୱା ଦାମରିକଚୋରପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ପଚ୍ଚନ୍ତରଟ୍ଠଂ ଵିୟ କାୟଂ ଵିଵଚ୍ଛମାନଂ କରୋନ୍ତି, ସବ୍ବେରିୟାପଥେସୁ ସୁଖଂନାମ ନତ୍ଥୀତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ତେଜୋଧାତୁ ପନ ତାସଂ ସବ୍ବାସଂପି ମୂଲଭୂତା ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ଇମା ପନ ଅରୋଗିନୋ କଲ୍ଲଭାଵୋଵିୟ ସୁପରିମଦ୍ଦିତଚମ୍ମସ୍ସ ମୁଦୁଭାଵୋଵିୟ ସୁଦନ୍ଧସୁଵଣ୍ଣସ୍ସ କମ୍ମକ୍ଖମଭାଵୋଵିୟ ରୂପକାୟସ୍ସ ଇରିୟାପଥପରିଵତ୍ତନେ ସଲ୍ଲହୁକତାଦିଵସେନ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନା ଵିସେସାକାରା ହୋନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ଵିକାରରୂପଂ ନାମ। ଚୟନଂ ଚୟୋ। ପିଣ୍ଡଵସେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦିତୋ ଉପରିତୋଚ ଚୟୋ ଉପଚୟୋ। ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଉପରୁପରିଵଡ୍ଢିଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ହି ଉପସଦ୍ଦୋ ଉପଞ୍ଞତ୍ତିଆଦୀସୁ ଵିୟ ପଠମତ୍ଥୋ ଉପସିତ୍ତଆଦୀସୁ ଵିୟଚ ଉପରି ଅତ୍ଥୋତି। ଵୁତ୍ତଞ୍ଚ ମୂଲଟୀକାୟଂ ଉପସଦ୍ଦୋ ପଠମତ୍ଥୋ ଉପରିଅତ୍ଥୋଚ ହୋତୀତି। ତେନେଵହି ପାଳିୟଂ ୟୋ ଆୟତନାନଂ ଆଚୟୋ, ସୋ ରୂପସ୍ସ ଉପଚୟୋ। ୟୋରୂପସ୍ସ ଉପଚୟୋ, ସା ରୂପସ୍ସ ସନ୍ତତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ତନନଂ ଵିତ୍ଥାରଣଂ ତତି। ସମ୍ବନ୍ଧା ତତି ପୁନପ୍ପୁନଂଵା ତତି ସନ୍ତତି। ୟଥା ପଵତ୍ତାନଂ ଆୟତନାନଂ ଅଦ୍ଧାନପୂରଣଵସେନ ପଵତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ସତ୍ତାନଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ପଠମାନିବ୍ବତ୍ତିଅତ୍ଥେନ ଉପଚୟୋନାମ। ତତୋ ପରଂ ୟାଵ ସବ୍ବପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଚକ୍ଖୁ ସୋତ ଘାନଜିଵ୍ହାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ଉପରି ଵଡ୍ଢିଅତ୍ଥେନ ଉପଚୟୋନାମ। ତତୋ ପରଂ ୟାଵଜୀଵଂ ଚତୁସନ୍ତତିରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ସନ୍ତତିନାମ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ନଦୀତୀରେ ନିଖାତକୂପସ୍ମିଂ ଉଦକୁଗ୍ଗମନକାଲୋଵିୟ ଆଚୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ପରିପୁଣ୍ଣକାଲୋଵିୟ ଉପଚୟୋ ଵଡ୍ଢି। ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗମନକାଲୋ ଵିୟ ସନ୍ତତି ପଵତ୍ତୀତି।

ଵିଭାଵନିୟଂ ପନ

ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାଵଚକ୍ଖାଦି ଦସକାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ରୂପୁପ୍ପାଦୋ ଉପଚୟୋନାମ। ତତୋ ପରଂ ସନ୍ତତି ନାମାତି ଵୁତ୍ତଂ। ତଂପି ତେନ ପରିୟାୟେନ ୟୁଜ୍ଜତିୟେଵ।

ସଂସେଦଜୋପଵାତିକାନଂ ପନ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ପଠମା ଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅତ୍ଥେନ ପରିପୁଣ୍ଣ ଵଡ୍ଢି ଅତ୍ଥେନଚ ଉପଚୟୋ ନାମ, ତତୋ ପରଂ ରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ସନ୍ତତିନାମ। ଅପିଚ, ତିସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପାନଂପି ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ସଚ ଏକେକସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ଵଡ୍ଢି ପଵତ୍ତି ଵସେନ ତିସ୍ସୋ ତିସ୍ସୋଅଵତ୍ଥା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଏକେକସନ୍ତତିୟଂ ଆଦିମ୍ହି ସନ୍ତତିସୀସରୂପାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ ଉପ୍ପାଦୋ ନିବ୍ବତ୍ତିନାମ। ତତୋ ଵଡ୍ଢନରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ଵଡ୍ଢୀନାମ। ଵଡ୍ଢନେ ସମତ୍ତେ ଅଵଡ୍ଢିତ୍ୱା ପବନ୍ଧଟ୍ଠିତିଵସେନ ଵତ୍ତନଵସେନୌପ୍ପାଦୋପଵତ୍ତିନାମ। ତତ୍ଥ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତିଵଡ୍ଢିୟୋ ଉପଚୟୋନାମ।

ପଓ୍ଉିସନ୍ତତି ନାମ। ସଙ୍ଖେପତୋ ପନ ଲୋକେ ସବ୍ବାସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧରୂପପଓ୍ତୀସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନେ ଜାଯନ ଓ୍ଡୃନ ପଓ୍ଉନସଙ୍ଖାତେ ଅଓ୍ଥାଭେଦେ ଦିସ୍ୱା ଉପଚଯସନ୍ତ ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ-ରୁକ୍ଖତିଣାଦୀନିଓ୍ୱା ସାଖା ପତ୍ତପୁପ୍ଫଫଲାଦୀନିଓ୍ୱା ଆଦିମ୍ହି ଜାଯନ୍ତି। ଜାଯିତ୍ୱା ଓ୍ଡୃନ୍ତି। ଓ୍ଡୃନେ ସମତ୍ତେ ଅଓ୍ଡ୍ଢିତ୍ୱା ପବନ୍ଧଓ୍ସେନ ପଓ୍ଉିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଜୀରଣଂ ଜରା, ଜୀରନ୍ତି ଜିଣ୍ଣଭାଓ୍ଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତାଯାତି ଜରା। ସାଯେଓ୍ ଜରତା। ଉପ୍ପାଦଜରାଭଙ୍ଗେହି ନିଚ୍ଚଲତି ନକମ୍ପତୀତି ନିଚ୍ଚୋ ଅସଙ୍ଖତ ଧମ୍ମୋ। ନ ନିଚ୍ଚୋ ଅନିଚ୍ଚୋ, ସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋ। ଅନିଚ୍ଚସ୍ସ ଭାଓ୍ୋ ଅନିଚ୍ଚତା, ଭଙ୍ଗୋ।

[୧୮୩] ଓ୍ଭାଓ୍ନିଯଂ ପନ

''ନିଚ୍ଚଧୁଓ୍ଭାୱେନ ନ ଇଚ୍ଚଂ ଅନୁଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଓ୍ଉଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନିଚ୍ଚସଦ୍ଦୋ ହି ସାସନେ ଲୋକେଚ ପାକଟୋ। ସୋ ଏଓ୍ ଇଧ ନକାରଯୁତ୍ତୋ ଅନିଚ୍ଚୋତି ଓ୍ଉୋତି। ଲକ୍ଖୀଯନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖୀଯନ୍ତି ଓ୍ନିଚ୍ଛୀଯନ୍ତି ଧମ୍ମା ଇମେ ସଙ୍ଖତାତି ଏତେନାତି ଲକ୍ଖଣଂ। ସଙ୍ଖତ ଭାଓ୍ଜାନନନିମିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାହ- ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ତୀଣି ମାନି ଭିକ୍ଖୱେ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣାନି। କତମାନି ତୀଣି, ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଓ୍ଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି। ନନୁ ପାଠଇଯଂ ଜାତିନାମ ଆଗତା। ତସ୍ମା ସାପି ଇଧ ଓ୍ତବ୍ବାତି ଓ୍ଉଂ ଜାତିରୂପମେଓ୍ାତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ରୂପସମୁଦ୍ଦେସେ। ଜନନଂ ପାତୁଭଓ୍ନଂ ଜାତି। ଜାଯନ୍ତିଓ୍ା ଏତାଯାତି ଜାତି, ଉପଚଯ ସନ୍ତତି ନାମେନପଓ୍ୁଚ୍ଚତି ତସ୍ସାଜାତିଯାତଥା ଅଓ୍ଥାଭେଦଯୋଗତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସା ହି ଆଦିତୋ ପଟିସନ୍ଧିରୂପାନି ପାତୁଭଓ୍ନ୍ତାନି କରୋତି। ପୁନ ଅପରିପୁଣ୍ଣାନିଚ ଆଯତନାନି ପୂରେତି। ପୂରିତାନି ଚ ଦୀଘଂପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ପଓ୍ତେତି ପବନ୍ଧଯତୀତି। ଏକା ଦସଓ୍ଧଂପୀତି ମହାଭୂତାଦିଭାୱେନ ଏକତ୍ତଂ ଉପନଯନଓ୍ସେନ ଏକା ଦସପଭେଦଂପି। କଥଂ ସରୂପଓ୍ସେନ ଅଟ୍ଠଓ୍ୀସତିଓ୍ଧଂ ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭୂତପ୍ପସାଦ ଓ୍ସଯାତିଆଦିନା ଏକାଦସଓ୍ଧସ୍ସେଓ୍ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅନ୍ତୋଗଧଭେଦାନଂ ପୁବ୍ବେ ଓ୍ଉଭାୱେନ ସୁପାକଟତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନାହ- ଅଟ୍ଠାରସଓ୍ଧନ୍ତି।

ଚତ୍ତାରି ଭୂତାନି ପଞ୍ଚପସାଦା ଅଗହିତଗହଣେନ ଚତ୍ତାରୋ ଓ୍ସଯା ଗୋଚରା। ଦୁଓ୍ଧୋ ଭାଓ୍ୋ। ଏକଂ ହଦଯଂ। ଇତି ଇଦଂ ସୋଳସଓ୍ଧଂ ରୂପଂ ଜୀଓ୍ତାହାରରୂପେହି ସହ ଅଟ୍ଠାରସଓ୍ଧଂ ହୋତି ତଥା ଏକୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଦୁଓ୍ଧା ଓ୍ଞ୍ଞତ୍ତି। ଅଗହିତଗହଣେନ ତିଓ୍ଧୋ ଓ୍କାରୋ। ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଦସ ଅନିପ୍ଫନ୍ନାଚାତି ରୂପଂ ସରୂପତୋ ଅଟ୍ଠଓ୍ୀସତିଓ୍ଧଂ ଭୱେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ପଚ୍ଛିମାନି ଦସରୂପାନି ସଭାଓ୍ତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନତ୍ତା ପଚ୍ଚଯେହି ନିପ୍ଫାଦିତାନି ରୂପାନି ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅନିପ୍ଫନ୍ନାନି ନାମ। ଅପି ଚେତ୍ଥ ଅଭିଧମ୍ମେ ଓ୍ସୁଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାନିଚ ଏତାନି ସଭାଓ୍ତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନାନୀତି ଓ୍ା ପରମତ୍ଥତୋ ଅଓ୍ଜ୍ଜମାନାନୀତିଓ୍ା ନସକ୍କା ଓ୍ତ୍ତୁଂ। ୱୋହାରସିଦ୍ଧ ମତ୍ତଭାଓ୍ଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ତାଦିସେନ ସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଗତିଯା ସିଦ୍ଧେନ ପରମତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣେନ ଉପଲଦ୍ଧତ୍ତା। ଇତରଥା ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣରହିତଂ ଅସଙ୍ଖତ ନିବ୍ବାନଂପି ସଭାଓ୍ତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନଂ ପରମତ୍ଥତୋ ଅଓ୍ଜ୍ଜମାନଞ୍ଚ ନାମ ସିଯାତି। ତସ୍ମା ନିବ୍ବତ୍ତି ଲକ୍ଖଣରହିତତ୍ତାଏଓ୍ ଏତାନି ଅନିପ୍ଫନ୍ନାନିନାମ। ନ ସଭାଓ୍ତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନତ୍ତାତି ଯୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। [ରୂପସମୁଦ୍ଦେସୋ]

୧୫୭। ରୂପଓ୍ଭାଗେସବ୍ବଞ୍ଚ ପନ ଏତଂ ଯଥାସମୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅଟ୍ଠଓ୍ୀସତି ଓ୍ଧଂ ରୂପଂ ଅହେତୁକଟ୍ଠେନ ଏକଓ୍ଧମେଓ୍। ନ ସହେତୁକା ହେତୁକ ଓ୍ସେନ ଦୁଓ୍ଧଂ। ତଥାସପ୍ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠେନ ଏକଓ୍ଧମେଓ୍। ନ ସପ୍ପଚ୍ଚଯାପଚ୍ଚଯ ଓ୍ସେନ ଦୁଓ୍ଧନ୍ତି ଏଓ୍ଂ ପଓ୍ତ୍ତଂ ଏକଓ୍ଧନଯଂ ତାଓ୍ ଦସ୍ସେତୁଂ ସବ୍ବଞ୍ଚାତିଆଦିମାରଦ୍ଧଂ।

[୧୮୪] ଓ୍ଭାଓ୍ନିଯଂ ପନ

ଏକଓ୍ଧନଯୋପି ରୂପଓ୍ଭାଗୋଏଓ୍ାତି କତ୍ୱା ''ଯଥା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠ ରୂପାନଂ ଏକଓ୍ଧାଦିନଯଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସବ୍ବଞ୍ଚ ପନେତନ୍ତିଆଦି ଓ୍ଉ''ନ୍ତି ଓ୍ଉଂ। ତଂ ନ ସମେତି।

ଓ୍କ୍ଖତି ହି –

ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଦିଭେଦେନ, ଓ୍ଭଜନ୍ତି ଯଥାରହନ୍ତି।

ଏତେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଦିଭେଦୋ ଏଓ୍ ରୂପଓ୍ଭାଗୋନାମାତି ଓ୍ଞ୍ଞାଯତି।

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଂପି ରୂପଂ ହେତୁସମ୍ପଯୋଗା ଭାୱତୋ ଅହେତୁକ ମେୱ, ନ କିଞ୍ଚି ସହେତୁକଂ। କିଞ୍ଚି ଅହେତୁକନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଭାଗୋ ଅତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ସାସୱଂ ସଙ୍ଖତଂ ଲୋକିଯନ୍ତି ପାଠୋ। ସପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ସଙ୍ଖତଂ ଲୋକିଯଂ ସାସୱନ୍ତି ପନ ଯୁତ୍ତୋ। ପାଠଇଯଂପି ତଥା ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ସଭାଗଯୁଗଠଅସମ୍ଭୱତୋଚାତି। ଇତରାନି ପନ ପାଠଇକମେନ ଅସମେନ୍ତାନିପି ସଭାଗ ଯୁଗଠଅତ୍ତା ଭାଗତୋ ଯୁତ୍ତାନିଏୱ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଜନକେନ ପଚ୍ଚଯେନ ସହେୱ ୱତ୍ତତୀତି ସପଚ୍ଚଯଂ। ପଚ୍ଚଯେହି ସଙ୍ଗମ୍ମ କରୀଯତୀତି ସଙ୍ଖତଂ। ପଞ୍ଚୁପାଦା ନକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତେ ଲୋକେଏୱ ପରିଯାପନ୍ନନ୍ତି ଲୋକିଯଂ। ଅତ୍ତାନଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତେହି ଆସୱେହି ସହେୱ ୱତ୍ତତୀତି ସାସୱଂ। ଅକନିଟ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମସନ୍ତାନ ଭୂତଂପି ରୂପଂ କାମତଣ୍ହା ୱିସଯଭାୱେନ କାମେଏୱ ପରିଯାପନତ୍ତା କାମାୱଚରଂ। ନହି ଅତ୍ତନା ଗହିତଂ କିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣଂନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଅନାରମ୍ମଣଂ। ଯୋ ଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞେନ ପଯୋଗେନ ପହୀନୋପି ସମୁଦଯପହାନେ ଅସତି ଅପହୀନୋୱ ହୋତି। ପୁନ ଅୱସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ଅପ୍ପହୀନୋପି ତସ୍ମିଂ ସତି ପହୀନୋୱ ହୋତି। ପୁନ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ତାଦିସୋ ଧମ୍ମୋ ପହାନୱାଯାମସ୍ସ ଅଟ୍ଠାନତ୍ତା ଅପ୍ପହାତବ୍ବୋନାମ। ରୂପଂପି ଏଦିସମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାତବ୍ବ ମେୱାତି। ଅଟ୍ଠାନତ୍ତା ପହାନ ୱାଯାମଂ ନ ଅରହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥୱା, ୱିନା ସମୁଦଯପହାନେନ ପହାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦି ଏୱଂ ରୂପଂ ଭିକ୍ଖୱେ ନ ତୁମ୍ହାକଂ। ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ କଥନ୍ତି। ତଂପି ତବ୍ଭିସଯସ୍ସ ରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଥାହ –

ରୂପେ ଖୋ ରାଧ ଯୋ ଛନ୍ଦୋ, ଯୋ ରାଗୋ, ଯାନନ୍ଦୀ, ଯା ତଣ୍ହା, ତଂ ପଜହଥ। ଏୱଂ ତଂରୂପଂ ପହୀନଂ ଭୱିସ୍ସତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମନ୍ତି।

ଅଯଂ ନଯୋ ଅଞ୍ଞେସୁପି କୁସଲାଦୀସୁ ଅପ୍ପହାତବ୍ବେସୁ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ଏୱସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ପୁରିମପଦେସୁପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଇତିସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥୋ, ପକାରତ୍ଥୋୱା। ତେନ ପାଠଇଯଂ ଆଗତଂ ନ ହେତୁ ହେତୁୱିପ୍ପଯୁତ୍ତନ୍ତିଆଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନୋ ଧମ୍ମସମୂହୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂନାମ। ତସ୍ମିଂପିଚ ଯତ୍ଥ ତଣ୍ହାଯ ଅତିରେକତରଂ ଦଳ୍ହପରିଗ୍ଗହୋ ହୋତି। ସୋ ଚକ୍ଖାଦିକୋ ଚିତ୍ତେନ ସହ ଛବ୍ବିଧୋ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୋ ନାମ। ଅଜ୍ଝତ୍ତେ ୱିଦିତୋ ପାକଟୋତି କତ୍ୱା। ତଥା ହି ସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତୋ। ଇତରାନି ପନ ରୂପାଦିନି ଫସ୍ସାଦୀନିଚ ତଦୁପାଦାଯ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହସ୍ସ ମନ୍ଦତ୍ତା ବାହିରାନି ନାମ। ଯଥା ହି ଲୋକେ ମଣିୱା ସୁୱଣ୍ଣଂୱା ରଜତଂୱା ବହିଗେହେ ନିଦହିତ୍ୱା ଥପିତଂ ହୋତି। ପଚ୍ଛିୱା ସୁପ୍ପଂୱା ଘଟୋୱା ସରାୱୋୱା ଅନ୍ତୋ ଗେହେ ଥପିତୋ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାପି ପୁରିମାନି ରକ୍ଖନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନେୱ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହଦଳ୍ହତାଯ ଅନ୍ତୋପରିଭୋଗାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମାନି ପନ ବାହିର ପରିଭୋଗାତ୍ୱେୱ। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇଧପି ହି ଯଦି ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ। ରୂପାଦୀନି ଫସ୍ସାଦିନିଚ ସବ୍ବାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାପି ଚକ୍ଖାଦିକଂ ଛବ୍ବିଧମେୱ ଅୱସ୍ସଂ ରକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀତି। ଇତି ତଣ୍ହା ପରିଗ୍ଗହସ୍ସ ଦଳ୍ହମନ୍ଦତା ୱସେନେୱ ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକ ବାହିରତା ୱୁତ୍ତା। ନ ପୱତ୍ତିଦେସୱସେନାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

[୧୮୫] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଅଜ୍ଝତ୍ତିକରୂପଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପୱତ୍ତତ୍ତା। କାମଂ ଅଞ୍ଞେପି ଅଜ୍ଝତ୍ତସମ୍ଭୂତା ଅତ୍ଥି। ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ପନ ଚକ୍ଖାଦିକମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକନ୍ତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

[୧୮୬] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଅତ୍ତସଙ୍ଖାତଂପା ଚିତ୍ତଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରଭାୱେନ ପୱତ୍ତତୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ। ତଦେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକନ୍ତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ହି ସତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତତା ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକମ୍ମୋନଞ୍ଚ ଅୱିସେସୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

ଯଂ ପନ ତତ୍ଥ

ଅଥୱା ଯଦି ମଯଂ ନ ହୋମ, ତ୍ୱଂ କଟ୍ଠକଲିଙ୍ଗରୂପମୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱଦନ୍ତା ୱିଯ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ସାତିସଯଂ ଉପକାରକତ୍ତା ଚକ୍ଖାଦିନେୱ ୱିସେସତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଯୁତ୍ତତରଂ।

ତଥା ଉପକାରାତିସଯତ୍ତାଏୱ ହି ତେସୁ ସତ୍ତାନଂ ପରିଗ୍ଗହ ଦଳ୍ହତା ହୋତୀତି। ସତ୍ତୱିଧଂପି ଦ୍ୱାରରୂପଂନାମ। ଯଥାକ୍କମଂ ୱୀଥି ଚିତ୍ତାନଂ ପାଣାତିପାତାଦିକମ୍ମାନଞ୍ଚ ପୱତ୍ତିମୁଖତ୍ତା। ତତ୍ଥ ପନ ପଞ୍ଚ ୱିଧଂ ପସାଦରୂପଂ ଉପପତ୍ତିଦ୍ୱାରଂନାମ। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱଯଂ କମ୍ମଦ୍ୱାରଂନାମାତି ଓଳାରିକରୂପଂ

ପକତିଯା ଥୂଲସଭାୱତ୍ତା ଘଟ୍ଟନସଙ୍ଘାତସ୍ସଚ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚସ୍ସ ଓଳାରିକତ୍ତା। ସନ୍ତିକେରୂପଂ ଦୂରେ ପୱତ୍ତସ୍ସପି ସୀଘତରଂ ଞାଣେନ ଗହଣଯୋଗ୍ଗତ୍ତା। ସପ୍ପଟିଘରୂପଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ପଟିହନନଂ ପଟିଘୋ। ସୋ ଦୁୱିଧୋ ୱିସଯୱିସଯୀନଂ ପଟିଘଟ୍ଟନଂ ମହା ଭୂତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଟିଘଟ୍ଟନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେନ ପଟିଘଟ୍ଟନେନ ପସାଦ ଦ୍ୱାରାନଂ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସଚ ୱିକାରପ୍ପତ୍ତି ହୋତି। ଇଦଂ ୱିସଯୱିସଯୀନଂ ପଟିଘଟ୍ଟନଂନାମ। ଯେନ ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ରୁପ୍ପନ କୁପ୍ପନ ଘଟ୍ଟନ ପୀଳନ ଭିଜ୍ଜନାଦଯୋ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଇଦଂ ମହାଭୂତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଟିଘଟ୍ଟନଂ ନାମ। ପଟିଘେନ ସହ ୱତ୍ତତୀତି ସପ୍ପଟିଘଂ।

[୧୮୭] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଯୋ ସଯଂ ନିସ୍ସଯୱସେନଚ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତାନଞ୍ଚ ପଟିମୁଖଭାୱୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପତନଂ। ସୋ ପଟିଘୋ ୱିଯାତି ପଟିଘୋ। ଯଥାହି ପଟିଘାତେ ସତି ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ଚଲନଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଟିମୁଖଭାୱେ ସତି ଅରୂପସଭାୱତ୍ତା ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଚଲନଂ ହୋତୀତି'' ଏୱଂ ମହାଭୂତଘଟ୍ଟନଂ ଉପମାମତ୍ତଂ କତ୍ୱା ୱିସଯୱିସଯିଘଟ୍ଟନମେୱ ଗହିତଂ। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ଯାନି ଲୋକେ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାସନ୍ତାନେସୁ ଘଟ୍ଟନାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଯେସଂ ୱସେନ ରୂପଧମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଲଗ୍ଗନ ବନ୍ଧନ ଥମ୍ଭନ ଧାରଣ ଚଲନାଦୀନିୱା ୱଡ୍ଢନ ହାଯନ ଛେଦନ ଭେଦନ ୱିଲୀନ ୱିକିରଣାଦୀନିୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତାନି ଇଧ ଅସଙ୍ଗହିତାନି ସିଯୁଂ। ନଚ ତାନି ଅନୁଗ୍ଗହ ଉପଘାତ ୱସେନ ପୱତ୍ତିଭୂତ ସନ୍ନିପାତ ସଙ୍ଘାତଂ ଘଟ୍ଟନଂୱିନା ଅଞ୍ଞପକାରାନିଏୱ ସକ୍କା ଭୱିତୁନ୍ତି। ଇତରଂ ସୋଳସୱିଧଂ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖୱସେନ ସୁଖୁମରୂପଂ ଦୂରେରୂପଂ ଅପଟିଘରୂପଞ୍ଚ। ଉପାଦିନ୍ନରୂପଂ ନାମ କତ୍ଥଚି ଯଂକିଞ୍ଚି ସରୀରଟ୍ଠକରୂପଂ ୱୁଚ୍ଚତି। କତ୍ଥଚି କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନ ମେୱ ତଦୁଭଯଂପି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଭୁସଂ ଆଦିନ୍ନପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ଉପାଦିନ୍ନଂ ନାମ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ପନ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନମେୱ ଉପାଦିନ୍ନଂନାମ। କସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ସତ୍ତସନ୍ତାନେ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ପୱତ୍ତିୱସେନ ସାତିସଯଂ ଭୁସଂ ଆଦିନ୍ନଗହିତପରାମଟ୍ଠତାସମ୍ଭୱତୋତି ୱୁତ୍ତଂ କମ୍ମଜଂଉପାଦିନ୍ନରୂପନ୍ତି। ଏତଂ ମମାତିଆଦିନା ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଭୁସଂ ଆଦିଯତୀତି ଉପାଦିନ୍ନଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଉପେତେନ କମ୍ମୁନା ଅତ୍ତନୋ ଫଲଭାୱେନ ଆଦିନ୍ନଂ ଗହିତନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସହ ନିଦସ୍ସନେନ ସନିଦସ୍ସନଂ। ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଭାୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ପନ ଧମ୍ମତୋ ଅନଞ୍ଞତ୍ତେପି ଅଞ୍ଞେ ୱିଯ କତ୍ୱା ଉପଚରୀଯତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅତ୍ଥୱିସେସବୋଧୋ ହୋତୀତି। ନିଦସ୍ସନନ୍ତିୱା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣକିଚ୍ଚଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ସହ ୱତ୍ତତୀତି ସନିଦସ୍ସନନ୍ତିପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ। ଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱଯଂ ଅସମ୍ପତ୍ତୱସେନ ଗୋଚରଗ୍ଗାହିକଂ। ଘାନାଦିତ୍ତଯଂ ସମ୍ପତ୍ତୱସେନ ଗୋଚରଗ୍ଗାହିକନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧଂପି ଗୋଚରଗ୍ଗାହିକରୂପନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ପସାଦେ ଅଲ୍ଲୀଯିତ୍ୱା ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ସମ୍ପତ୍ତଂନାମ। କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂପି ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂନାମ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱଯଂ ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ଘାନାଦିତ୍ତଯଂ ସମ୍ପତ୍ତମେୱାତି, ପଚ୍ଚଯୱିସେସତୋ। ଆଲୋକୋ ହି ରୂପଗହଣେ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ। ଆକାସୋଚ ସଦ୍ଦଗହଣେ ସୋତସ୍ସାତି ଚକ୍ଖୁରୂପେସୁଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେସୁ ଆଲୋକପରିୱାରସ୍ସ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି। ତଥା ସୋତସଦ୍ଦେସୁଚ ଆକାସପରିୱାରସ୍ସାତି। ୱାଯୁଆପପଥୱିଯୋ ପନ ଘାନାଦିତ୍ତଯସ୍ସ ଗନ୍ଧାଦିଗହଣେ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱାଯୁନାମ ଗନ୍ଧାକଡ୍ଢନକୋ ନାସୱାତୋଯେୱ, ସୋଚ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚଯୋ। ଆପୋନାମ ଜିୱ୍ହାତେମନକୋ ଆପୋ, ସୋପି ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚଯୋ। ନ ହି ରସୋ ସୁକ୍ଖଜିୱ୍ହାଯ ଫରତୀତି। ପଥୱୀଚ ଘଟ୍ଟନତ୍ଥାଯ ପଚ୍ଚଯୋ। ନ ହି ଦୁବ୍ବଲପଥୱୀସନ୍ନିସ୍ସଯୋ ଆଲୋକୋୱା ରଜୋୱାକାଯେ ପତମାନୋପି ପସାଦେ ଘଟ୍ଟେତୀତି। ଇତି ପଚ୍ଚଯୱିସେସତୋ ତେସଂ ସମ୍ପତ୍ତାସମ୍ପତ୍ତୱସେନ ଗହଣ ୱିସେସୋ ହୋତୀତି। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ତାୱ ଅସମ୍ପତ୍ତଗହଣଂ ପାକଟଂ। ତଞ୍ହି ସମୀପେ ଅକ୍ଖିୱଣ୍ଣଂୱା ଭମୁକମୂଲଂୱା ନପସ୍ସତି। ଦୂରେ ପନ ମହନ୍ତଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦିକଂୱା ଫଲିକାଦିତିରୋହିତଂୱା ୱଣ୍ଣଂ ପସ୍ସତି। ଦିସାଦେସୱୱତ୍ଥାନଞ୍ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯତୀତି। ସୋତସ୍ସ ପନ କଥନ୍ତି, ତତ୍ଥ ହି ଦୂରେ ସଦ୍ଦୋ ଚିରେନ ସୁଯ୍ୟମାନୋ ଦିସ୍ସତି ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନୋପି ସଦ୍ଦୋ ଅନ୍ତରା ମହନ୍ତେ ଚେତିଯାଦିକେ ଅନ୍ତରିତେ ସତି ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋୱା ସୁଯ୍ୟତି। ଉତ୍ତରପସ୍ସତୋୱା। ଅସୁଯ୍ୟମାନୋୱା ହୋତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସଦ୍ଦସଙ୍ଘାଟୋ ଆସନ୍ନେ ଠିତାନଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅୱସାନା କମେନ ପାକଟୀଭୂତୋ ହୋତି। ପଟିଘଟ୍ଟନାନିଘଂସୋଚ ବଲୱା ହୋତି। ଅହଂ ସୁଣୋମୀତି ପୱତ୍ତା ସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱୀଥିଯୋ ସୀଘତରଂ ନିରନ୍ତରଂ ୱିଯ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଦୂରେ ଠିତାନଂ ପନ ପଟିଘଟ୍ଟନାନିଘଂସୋ ମନ୍ଦତରୋ ହୋତି। ଆଦିତୋ ଅପାକଟୋ। ମଜ୍ଝେୱା ଅୱସାନେୱା ପିଣ୍ଡୱସେନ ପାକଟୀଭୂତୋ। ସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱୀଥିଯୋ ଚିରେନ ପରେନ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଲହୁଂ ସୁତୋ। ଚିରେନ ସୁତୋତି ଅତିମାନୋ ହୋତୀତି। ଅପିଚ, ସଦ୍ଦୋନାମ ନିସ୍ସଯଧାତୁପରଂପରାଯ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ଦୂରଂପି ଦେସଂ ଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋଚ ଗତଗତଟ୍ଠାନେଏୱ ଠତ୍ୱା ସୱନୂପଚାରେ ଠିତାନଂ ସୋତସହସ୍ସଂପି ଘଟ୍ଟେତି। ମହନ୍ତେ ପନ ଚେତିଯାଦିକେ ଅନ୍ତରିତେ ସତି ଯତୋ ଆକାସୋ ଉଜୁଂ ୱିୱଟୋ ହୋତି। ତତୋ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋୱା ଉତ୍ତରପସ୍ସତୋୱା ଗତଗତଠାନତୋୱସୋତଂ ଘଟ୍ଟେତି। ମନ୍ଦତରୋ ପନ ସଦ୍ଦୋଅସୁଯ୍ୟ ମାନୋପି ହୋତି। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋଚ ଯାୱ ସୋତପସାଦେ ଅଲ୍ଲୀଯିତ୍ୱା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତାୱ ଅସମ୍ପତ୍ତୋଯେୱ ହୋତି। ଯୋ ପନ ଅଲ୍ଲୀ ଯିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ସମ୍ପତ୍ତୋନାମ ହୋତି। ନ ସୋ ସୁଯ୍ୟତୀତି। ଯଦି ପନ ସୋତଂ ସମ୍ପତ୍ତୱିସଯଂ ସିଯା। ଯଥା ଅନ୍ତୋ କୁଚ୍ଛିଗତୋ ଗନ୍ଧୋ ବହି ନଘାଯିଯତି। ତଥା ଅନ୍ତୋ କୁଚ୍ଛିଗତୋ ସଦ୍ଦୋପି ବହି ନସୁଯେଯ୍ୟ। ଗନ୍ଧସ୍ସ ୱିଯ ଦିସାଦେସୱୱତ୍ଥାନଂ ୱିସ୍ସନ ସିଯାତି।

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସଯଦେସଂ ତଂ, ଫରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୀତି ଚେ। ଅଧିଟ୍ଠାନ ୱିଧା ନେପି, ତସ୍ସ ସୋ ଗୋଚରୋ ସିଯା।’’ ତିପି ୱିଚାରିତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱଯସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ୱିସଯଦେସଗମନସଙ୍ଗୋ ଅତ୍ଥୀତି। ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଗୋଚରଗ୍ଗାହିକଂ। ପସାଦ ମଣ୍ଡଭୂତତ୍ତା ଆପାତମାଗତଂ ଆରମ୍ମଣନିମିତ୍ତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ୱିଞ୍ଞାଣାଧିଟ୍ଠିତଂ ହୁତ୍ୱା ତଂତଂ ଗୋଚରଗହଣ ସଭାୱତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱଣ୍ଣୋତି ରୂପାରମ୍ମଣସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଓଜାତି ଆହାର ରୂପ ମାହ। ୱିନିଭୁଜ୍ଜତୀତି ୱିନିବ୍ଭୋଗୋ। ଠାନତୋ ଦେସତୋ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣତୋ ୱିସୁଂୱିସୁଂ ୱୱତ୍ଥପୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱିନିବ୍ଭୋ ଗୋତି ଅୱିନିବ୍ଭୋଗୋ। ସୋ ଏୱ ରୂପନ୍ତି ଅୱିନିବ୍ଭୋଗରୂପଂ। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରେନପନେତ୍ଥ ଗନ୍ଧରସଓଜା କତ୍ଥଚି ୱିନୀଭୁତ୍ତା ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧମେୱ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗରୂପଂ ଇଚ୍ଛିତଂ। ତଂ ପରତୋ ଆଗମିସ୍ସତୀତି। [ରୂପୱିଭାଗୋ]।

୧୫୮ ।କମ୍ମନ୍ତି ଏକା ଚେତନାଏୱ। ସାଯେୱ ହି ପଟ୍ଠାନେ ନାନାକ୍ଖଣିକ କମ୍ମପଚ୍ଚଯଭାୱେନ ୱୁତ୍ତା। ଯଥାହ-ନାନାକ୍ଖଣିକା କୁସଲାକୁସଲା ଚେତନା ୱିପାକାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ କଟତ୍ତାଚ ରୂପାନଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି। ଚିତ୍ତନ୍ତି ପନ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପଟ୍ଠାନେ ଚେତସିକଧମ୍ମାନଂପି ରୂପସମୁଟ୍ଠାପନଭାୱେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯଥାହ-ହେତୂ ହେତୁସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ତଂ ସମୁଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚ ରୂପାନଂ ହେତୁ ପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତିଆଦି। ଉତୂତି ତେଜୋଯେୱ। ସୋ ହି କପ୍ପସଣ୍ଠାପନୱସେନ ସକଲଂ ଓକାସ ଲୋକଂପି ନାନାସରୀରସଣ୍ଠାପନୱସେନ ସକ ଲଂ ରୂପମଯଂ କାଯଂ ସତ୍ତଲୋକଂପି ନାନାରୁକ୍ଖତିଣାଦୀନଂ ଅବ୍ଭପଟଲମେଘୱୁଟ୍ଠିଜଲଅଗ୍ଗି ୱାତାଦୀନଞ୍ଚ ସଣ୍ଠାପନୱସେନ ସକଲଂ ସଙ୍ଖାରଲୋକଂପି ଉଦଯତି ପସୱତି ଜନେତି ୱଡ୍ଢେତି। ତସ୍ମା ଉତୂତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଅରତି ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତୀତି ଉତୂତିପି ୱଦନ୍ତି। ଆହାରୋତି ଓଜାଏୱ। ରୂପୱିରାଗଭାୱନାଭୂତଂ ଅରୂପକୁସଲଂ କମ୍ମଜରୂପଂ ନଜନେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଚୱୀସତିୱିଧଂପୀତି। ଅତିସଙ୍ଖତନ୍ତି ଅତୀତକାଲେ ଯଥାକା ଲନ୍ତରେ ରୂପଂ ଜନେତି, ତଥା ୱିସେସେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁକତଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସନ୍ତାନେତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତାନେତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତ ମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକନ୍ତିୱା ଇକସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଟିସନ୍ଧିମୁପାଦାଯାତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣଂ ଉପାଦାଯ। ଖଣେଖଣେତି ଏକେକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତୀସୁ ତୀସୁ ଖଣେସୁ। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ସବ୍ବେସଂପି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପାନଂ ଏକେକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଏୱ ଉପ୍ପାଦଂ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେଏୱ ନିରୋଧଞ୍ଚ ଆହ। ଅହଂ ପନସ୍ସା ଧିପ୍ପାଯୋ-ସବ୍ବାନିପି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପାନି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ। ଯଥାହ –

ଯସ୍ସୱା ପନ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ନୋତି।

ତଥା ତାନି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେଏୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ। ଯଥାହ –

ଯସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ସ ଅବ୍ଯାକତା ଧମ୍ମା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି। ନୋତି।

ଅରୂପଭୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଏତଂ ଯମକଦ୍ୱଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପାନି ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେପି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେପି ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଚେ। ନ। ଏୱଞ୍ହି ସତି –

ଯସ୍ସୱା ପନ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅରୂପେ ତଣ୍ହାଯ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ତେସଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। ନୋଚ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପଞ୍ଚୱୋକାରେ ତଣ୍ହାଯ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ତେସଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଞ୍ଚ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିଚ।

ଇତରତ୍ଥଚ

ଅରୂପେ କୁସଲାନଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ତେସଂ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ନୋଚ ତେସଂ ଅବ୍ଯାକତା ଧମ୍ମା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ପଞ୍ଚୱୋକାରେ କୁସଲାନଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ତେସଂ କୁସଲା ଧମ୍ମାଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅବ୍ଯାକତା ଧମ୍ମାଚ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତିଚ।

ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ହାଏୱ ଉଦ୍ଧଟା ସିଯୁଂ। ନୋତି ପନ ପଟିସେଧୋୱ ଉଦ୍ଧଟୋ। ତସ୍ମା ନଯିଦଂ ଅରୂପଭୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଚିତ୍ତଜରୂପଂ

ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ। ତମ୍ପି ନ। କମ୍ମଜରୂପସ୍ସ ୱିଗହଣେ ୱିରୋଧସ୍ସ ଯମକପାଠନ୍ତରସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଅନୁଲୋମସ୍ସେୱଚ ଭାୱତୋ। ଯଥାହ –

ଯସ୍ସୱାପନ ଯତ୍ଥ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନୌପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାନଂ ତେସଂ ତତ୍ଥ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନୋଚ ତେସଂ ତତ୍ଥ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ସବ୍ବେସଂ ଚୱନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ତେସଂ ତତ୍ଥ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚ ନୌପ୍ପଜ୍ଜତି। ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚ ନୌପ୍ପଜ୍ଜତୀତି।

ଏତ୍ଥ ହି ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାନନ୍ତି ଏତେନ ରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯ ମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦିଚ ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେପି ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ପୁରିମକୋଟ୍ଠାସେ ପୱତ୍ତେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାନଂ ତେସଂାଲ। ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନୌପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା, ପଚ୍ଛିମକୋଟ୍ଠାସେଚ ସବ୍ବେସଂ ଚୱନ୍ତାନଂ ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। ପଚ୍ଛିମକୋଟ୍ଠାସେ ପନ ଅରୂପ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ। ନ। ତଥା ଗହଣଙ୍ଗଂ ଯମକ ପାଠନ୍ତରାଭାୱତୋ ସଙ୍କଞ୍ଚୁୱିସଯେଚ ଠାନେ ପାଠଇଯୋ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ବଲୱତିଯା ପାଠଇଯୁତ୍ତିଯାଏୱ ଠାତବ୍ବତୋତି। ଯସ୍ମାଚ ରୂପଧମ୍ମା ନାମ ଦନ୍ଧପୱତ୍ତିନୋ ହୋନ୍ତି। ଅରୂପଧମ୍ମା ଲହୁପୱତ୍ତିନୋ ଠିତିକ୍ଖଣୋଚ ତେସଂ ୱିସୁଂ ଗଣନୂପଗୋ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞୋଯେୱ ରୂପ ଧମ୍ମାନଂ ଖଣପବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେପି ରୂପଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣପରିମାଣେନ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେନ ଯୁତ୍ତା ଖଣେ ଖଣେ ନିରନ୍ତରମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସହୁପ୍ପନ୍ନତ୍ତାଚ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତେସଂ ଉପ୍ପାଦାଦିୱା ନିରୋଧନ୍ତୋୱା ଯାୱଜୀୱଂପିସହେୱ ହୋତୀତିପି ତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି। ଯମକ ପାଠଇଯୋ ପନ ନାନାତ୍ଥା, ନାନାବ୍ଯଞ୍ଜନା, ଗମ୍ଭୀରୋଚ ସତ୍ଥୁ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଚାରେତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବୋ। ନ ପନ ଧମ୍ମତା ଏସା ଯମକସ୍ସ। ଯଦିଦଂ ଯଥାଲାଭଯୋଜନାତି କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯେ ଠତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଯମକପାଠଂ ଯଥାଲାଭଯୋ ଜନାଯଏୱ ସକ୍କା ଯୋଜେତୁନ୍ତି। ରୂପୱିରାଗଭାୱନାୱିସେସଭୂତଂ ଅରୂପକୁସଲଂ ତସ୍ମିଂ ଲୋକେ ରୂପସହିତଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ନଜନେତି। ସୁଦ୍ଧଅରୂପମେୱ ଜନେତି। ତସ୍ମା ରୂପସନ୍ତତିସୀସସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱା ତତ୍ରୁପ୍ପନ୍ନାନି ସବ୍ବାନି ଛଚତ୍ତାଲୀସଚିତ୍ତାନି ରୂପଂ ଜନେତୁଂ ନ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅରୂପୱିପାକା ପନ ତତ୍ଥେୱ ନିଯମୁପ୍ପନ୍ନାତି ଅରୂପପାକସ୍ସେୱ ଗହଣଂ କତଂ, ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ, ଅଞ୍ଞାନିପି ବହୂନି ଆରୁପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଅନୋକାସତ୍ତା ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଅନୋକାସତାନାମ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସନ୍ତତିସୀସସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି।

[୧୮୯] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ରୂପୱିରାଗଭାୱନାନିବ୍ବତ୍ତା ହେତୁନୋ ତବ୍ବିଧୁରତାଯା''ତିପି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅକାରଣଂ।

ରୂପାରୂପୱିରାଗଭାୱନାଭୂତମଗ୍ଗନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଲୋକୁତ୍ତରୱିପାକସ୍ସ ରୂପୋକାସେ ସତି ରୂପଜନକତାଦସ୍ସନତୋତି। ଝାନଙ୍ଗୱିରହେନ ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲାନିପି ରୂପଂ ନ ଜନେନ୍ତୀତି ଦ୍ୱିପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣଗହଣଂ କତଂ। ଇତରା ନିପି ପନ ପନ୍ନରସକାମରୂପ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତାନି ଖୀଣାସୱାନଂ ପରିନିବ୍ବାନଚୁତି ଚିତ୍ତନ୍ତି ଇମାନି ଚିତ୍ତାନି ରୂପଂ ନ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତିଯେୱା। ଏୱଂସନ୍ତେପି ତାନି ସବ୍ବାନିପି ଭୱଙ୍ଗକାଲେ ଅଖୀଣାସୱାନଞ୍ଚ ଚୁତିକାଲେ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ତେସଂ ଇଧ ଅଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୧୯୦] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ପନ ଚୁତିଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଏକୂନୱୀସତି ଭୱଙ୍ଗସ୍ସେୱ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ଚିତ୍ତନ୍ତରଂ ନ ହୋତୀତି ନ ତସ୍ସ ୱଜ୍ଜନଂ କତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକୂନୱୀସତି ଭୱଙ୍ଗସ୍ସେୱାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ଅରୂପୱିପାକସ୍ସ ସରୂପତୋ ୱଜ୍ଜିତତ୍ତାତି। କସ୍ମା ପନ ଯଥା ୱୁତ୍ତାନି ପନ୍ନରସ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତାନି ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ରୂପଂ ନ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି, ପରିଦୁବ୍ବଲତ୍ତା। ଚିତ୍ତଞ୍ହିନାମ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପଚ୍ଚଯଂ ଲଭିତ୍ୱୋ ବଲୱଂ ହୋତି। ରୂପଞ୍ଚ ଠିତିକ୍ଖଣେୱ।

ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ବଲୱନ୍ତକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଭାୱେନ ଦୁବ୍ବଲଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସଯଂପି ପରିଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତୀତି ସବ୍ବାନିପି ତାନି ତଦା ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠା ପେନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ କେଚି ଅନନ୍ତରାସେୱନାଦିପଚ୍ଚଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଏୱ ଫରନ୍ତି। ରୂପସ୍ସ ପନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଭୂତା ଉତୁଆହାରା ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯଧମ୍ମାଚ ଠିତିକ୍ଖଣେଏୱଫରନ୍ତୀତି ତେସଂ ଯଥାକ୍କମଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଠିତିକ୍ଖଣେଚ ପରିପୁଣ୍ଣପଚ୍ଚଯଲାଭୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୧୯୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ପଚ୍ଛାଜାତ ପଚ୍ଚଯରହିତଂ ପନ ଆହାରାଦୀହିଚ ଅନୁପତ୍ଥଦ୍ଧଂ ଦୁବ୍ବଲଓତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ପଓତ୍ତତ୍ତା ଅଓନୋଚ ଆଗନ୍ତୁକତାଯ କମ୍ମଜରୂପେହିଚ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନରୂପାନଂ ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛାଜାତ ପଚ୍ଚଯ ରହିତନ୍ତି ଇଦଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଛାଜାତ ପଚ୍ଚଯ ରହିତସ୍ସ ପିଉତୁସ୍ସ ରୂପଜନକଭାଓସ୍ସ ଓକ୍କମାନତ୍ତା। ନ ହି ଅଓନା ଅୱିଜ୍ଜମାନଂ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତଂ ପୁରିମଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଠିତସ୍ସ କସ୍ସଚି ରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଛାଜାତ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯେକଦେସତ୍ତା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯସ୍ସାତି। ଖୀଣାସଓାନଂ ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ପନ ପକତିଯାଓ ୱୂପସନ୍ତଓଟ୍ଟମୂଲେ ସନ୍ତାନେ ପଓତ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତତରଂ ହୋତି। ପୁନ ଆଯୁସଙ୍ଖାରାନଂ ପରିକ୍ଖଯେନ ଦୁବ୍ବଲତରେ ପରିଯନ୍ତଗତେ ଚ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ନିସ୍ସିତତ୍ତା ଦୁବ୍ବଲତରଞ୍ଚ ହୋତୀତି ତଂ ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି, ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂପି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଇଚ୍ଛତି। ଯଥାହ-ଖୀଣାସଓାନଂ ଚୁତିଚିତ୍ତନ୍ତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

କାମାଓଚରାନଂ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା କାମାଓଚରାନଂ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ରୂପାଓଚରେ ଅରୂପାଓଚରେ ପଚ୍ଛିମଭୱିକାନଂ ଯେଚ ରୂପାଓଚରଂ ଅରୂପାଓଚରଂ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସନ୍ତି, ତେସଂ, ଚଓନ୍ତାନଂ ତେସଂ ୱଚୀ ସଙ୍ଖାରୋ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ନୋଚ ତେସଂ କାଯସଙ୍ଖାରୋ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି –

ପନ ୱଚନତୋ ଅଞ୍ଞେସଂପି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ନ ହି ରୂପସମୁଟ୍ଠାପକ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗବ୍ଭଗମନାଦି ୱିନିବନ୍ଧାଭାୱେ କାଯସଙ୍ଖାରାସମୁଟ୍ଠାପନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ଚ ଯୁତ୍ତଂ ଚୁତୋଚ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚସ୍ସ ପଓତ୍ତତୀତି। ନାପି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ପାଠଇ ଅତ୍ଥୀତି।

ଅନୁଟୀକାଯଂ ପନ

ତସ୍ମିଂ ପାଠେ ତେସଂ ଚଓନ୍ତାନଂ ନୋଚ କାଯସଙ୍ଖାରୋ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ୱଚନଂ ନ କେୱଲଂ ଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସେୱ ରୂପସମୁଟ୍ଠାପନାଭାୱଂ ସାଧେତି, ଅଥଖୋ ତତୋ ପୁରିମାନଂ ସବ୍ବେସଂ ମରଣାସନ୍ନ ଚିତ୍ତାନଂ ରୂପସମୁଟ୍ଠାପନାଭାୱଂପି ସାଧେତିଯେୱାତି ଦୀପେତି। ଚୁତି ଚିତ୍ତସ୍ମିଂହି କାଯସଙ୍ଖାରସ୍ସ ନିରୋଧେ ପଟିସିଦ୍ଧେ ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଯାୱ ସତ୍ତରସମଚିତ୍ତା ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋପି ପଟିସିଦ୍ଧୋଏୱ ହୋତୀତି। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ୱିଚାରେତବ୍ବଂ।

କାଯସଙ୍ଖାରୋତି ହି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋଚ ସୁଟ୍ଠୁ ଓଠଆରିକୋ ରୂପଧମ୍ମୋତି ନଚୁତିଚିତ୍ତେ ତନ୍ନିରୋଧାଭାୱ ୱଚନେନ ଇତରାନି ସୁଖୁମାନିପି ରୂପାନି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ନଜନେତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ।

[୧୯୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ନ ହି ରୂପସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତସ୍ସ ଗବ୍ଭଗମନାଦି ୱିନିବନ୍ଧାଭାୱେ କାଯସଙ୍ଖାରାସମୁଟ୍ଠାପନଂ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ତାନିଏୱ ହି ଗବ୍ଭଗମନାଦୀନି ଇମସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ସାଧକାନି ଭୱିତୁଂ ଅରହନ୍ତି ଓଠଆରିକସ୍ସ କାଯସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଅସମୁଟ୍ଠାପକଂପି ଚିତ୍ତଂ ଇତରଂ ସୁଖୁମରୂପଂ ପନ ସମୁଟ୍ଠାପେତିଯେୱାତି।

[୧୯୩] ଯଂପି ତତ୍ଥ

ନ ଚ ଯୁତ୍ତଂ ଚୁତୋଚ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚସ୍ସ ପଓତ୍ତତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅକାରଣଂ।

ନ ହି ଚୁତିତୋ ପରଂ କତିପଯଖଣମତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଜରୂପପଓତ୍ତିଯା କୋଚି ୱିରୋଧୋ ଅତ୍ଥୀତି।

ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

ନାପି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ପାଠଇ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥପି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେତୀତିପି ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତ୍ର କାଯସଙ୍ଖାରାତି ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି।

ଏୱଂ ପନ ଯୁତ୍ତଂ ସିଯା, ଯଥା ରୂପଧମ୍ମା ଆଦିତୋ ପଟିସନ୍ଧିକାଲେ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣମତ୍ତେ ପଚ୍ଚଯପରିତ୍ତତାଯୱା ଅଓନୋ ଦନ୍ଧୱୁତ୍ତି ତାଯୱା ଦୁବ୍ବଲା

ହୋନ୍ତି, ତଥା ପରିୟୋସାନେପି ମରଣକାଲେ ପରିକ୍ଖୀୟମାନପଚ୍ଚୟତାୟୱା ନିରୋଧାସନ୍ନତାୟୱା ପରିଦୁବ୍ବଲାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ସଦ୍ଧା ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଆଦିଅନ୍ତନିସ୍ସିତାନି ପଟିସନ୍ଧିଚୁତିଚିତ୍ତାନି ସମଦୁବ୍ବଲାନିଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ସଦ୍ଧା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି।

ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥୱିକାସନିୟଞ୍ଚ ପାଠଇୱିରୋଧଂ ମଞ୍ଞମାନୋ କିଞ୍ଚିମତ୍ତମ୍ପି ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଟୀକାସୁ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକାସୟିତ୍ୱା ଗତୋତି।

ପଥମଭୱଙ୍ଗମୁପାଦାୟାତି ପଥମ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ। ଜାୟନ୍ତମେୱାତି ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜ ମାନମେୱ, ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତଂ। ନଚ ଭିଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚସତ୍ତତିୱିଧେ ଚିତ୍ତେ। ଅପ୍ପନାଜୱନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞାଦ୍ୱୟୱଜ୍ଜିତଂ ଛବ୍ବୀସତିୱିଧଂ ଅପ୍ପନାଜୱନଚିତ୍ତଂ। ଇରିୟାପଥନ୍ତି ଗମନୱଜ୍ଜିତଂ ତିୱିଧଂପି ଇରିୟାପଥଂ।

[୧୯୪] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

‘‘ଗମନାଦୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ଚଲନଫନ୍ଦନମତ୍ତଂପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ୱିନା ସିଜ୍ଝତି। କୁତୋ ଗମନଂ। ନଚ ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପନାଜୱନଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି। ପି ସଦ୍ଦେନ ତଂ ନକେୱଲଂ ରୂପସମୁଟ୍ଠାପକମତ୍ତଂତି ଦସ୍ସେତି। ସନ୍ନାମେତୀତି ସନ୍ଧାରେତି ଅୟମେୱତ୍ଥ ପାଠୋ ସିୟା, ୱକ୍ଖମାନେହି ଚିତ୍ତେହି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ୟଥାପୱତ୍ତଂ ଇରିୟାପଥଂ ଅପତମାନଂ ଅଚଲମାନଂ ଧାରେତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଞ୍ଚେତ୍ଥ ୟଥାପୱତ୍ତସ୍ସ ଇରିୟାପଥସ୍ସ ରକ୍ଖନମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନୌକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିୟ ଅଭିନୀହରଣଂ। ଇତରଥା ଥମ୍ଭନୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ପସଙ୍ଗୋ ସିୟାତି। ଏତ୍ଥଚ ୟଥାନିସିନ୍ନସ୍ସୱା ଠିତସ୍ସୱା ଭୱଙ୍ଗ ଚିତ୍ତେ ଅଦ୍ଧୋକିଣ୍ଡେ ପୱତ୍ତମାନେ ଅଙ୍ଗାନି ଓସୀଦନ୍ତି ପତନ୍ତି। ନ ତଥା ଇମସ୍ମିଂ ଛବ୍ବୀସତିୱିଧେ ଜାଗରଣଚିତ୍ତେ ୱକ୍ଖମାନେସୁଚଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ୱିଧେସୁ ଜାଗରଣଚିତ୍ତେସୁପୱତ୍ତମାନେସୁ। ତେସୁ ପନ ପୱତ୍ତମାନେସୁ ଅଙ୍ଗାନି ଉପତ୍ଥଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି। ନ ଓସୀଦନ୍ତି ନ ପତନ୍ତି। ପୁବ୍ବେ ୟଥା ଥପିତାନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

[୧୯୫] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

‘‘ନ ଏୱ ମେତେସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱିଧେସୁ ୱକ୍ଖମାନେସୁ ଚ ଛବ୍ବୀସତି ୟା ଜାଗରଣଚିତ୍ତେସୁ ପୱତ୍ତମାନେସୂ’’ତି ପାଠୋ।

ନ ଏୱମେତେସୁ ଛବ୍ବୀସତିୟା ଜାଗରଣଚିତ୍ତେସୁ ୱକ୍ଖମାନେ ସୁଚ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ୱିଧେସୁ ପୱତ୍ତମାନେସୂତି ପନ ପାଠୋ ୟୁତ୍ତୋ। ୱୋଟ୍ଠବ୍ବନନ୍ତି ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆୱଜ୍ଜନମାହ। ନ ହି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକାନି ଜୱନ ଚିତ୍ତାନିପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଇରିୟାପଥୁପତ୍ଥମ୍ଭନ ମତ୍ତଂ ୱା ପିସଦ୍ଦେନ ଗହିଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୋଟ୍ଠବ୍ବନାଦୀନି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକାନିପି ଗହିତାନିତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଇରିୟାପଥୋନାମ ଗମନାଦିନା ତେନ ତେନ ଅୱତ୍ଥାୱିସେସେନ ପୱତ୍ତା ରୂପଧମ୍ମାଏୱ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି କିଞ୍ଚିଚିତ୍ତଂ ରୂପ ସାମଞ୍ଞମେୱ ଜନେତି ନ ତତୋପରଂ। କିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୟଥାପୱତ୍ତଂ ଇରିୟାପଥଂ ରକ୍ଖିତୁଂଏୱ ସକ୍କୋତି, ନ ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଇରିୟାପଥଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ। କିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଞ୍ଚ ଇରିୟାପଥଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅଞ୍ଞାନିଚ କାୟିକ ୱାଚସିକ ୱିକାରାନି ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ୟାନିଚ ଚିତ୍ତାନି ଉତ୍ତରକିଚ୍ଚଂ ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତାନି ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମଂ କିଚ୍ଚଂ ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତିୟେୱାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅୟଂ ୱିଭାଗୋ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୧୯୬] ୟଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

‘‘ୟଂପନ ଚିତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକଂ, ତଂ ଏକଂସତୋ ଇରିୟାପଥୁ ପତ୍ଥମ୍ଭକଂ। ଇରିୟା ପଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ସହ ଅୱିନାଭାୱତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି।

ଇଧ ହି ଇରିୟାପଥୁପତ୍ଥମ୍ଭନଂନାମ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିରହିତମେୱା ଧିପ୍ପେତଂ, ନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସହିତଂ। ଇତରଥା ଅପ୍ପନାଜୱନାନଂପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକତା ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି। ସୋମନସ୍ସଜୱନାନି ତେରସାତି ହସିତୁପ୍ପାଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ଲୋଭମୂଲତୋ ମହା କୁସଲତୋ ମହା କ୍ରିୟତୋ ଚ ଚତ୍ତାରିଚତ୍ତାରୀତି ତେରସ ସୋମନସ୍ସଜୱନାନି। ତେସୁପନ କୁସଲା କୁସଲତୋ ଅଟ୍ଠପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ। ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ପୟୁତ୍ତା କୁସଲକୁସଲତୋ ଛସେକ୍ଖାନଂ। କ୍ରିୟତୋ ପଞ୍ଚଖୀଣାସୱାନନ୍ତି

ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସବ୍ବଂ କାୟୱଚୀମନୋକମ୍ମଂ ଞାଣପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତୋ ୱିଚାରଣକିଚ୍ଚରହିତୋ ହସିତୁପ୍ପାଦୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ନସମ୍ଭୱତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ୱାଦୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋୟେୱ। ତସ୍ମିଂୱାଦେ ହି ସତି ଇତରେସଂପି ଅହେତୁକଚିତ୍ତାନଂ ଞାଣୱିପ୍ପୟୁତ୍ତମହା କ୍ରିୟଜୱନାନଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅସମ୍ଭୱୋ ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ହସିତୁପ୍ପାଦଚିତ୍ତେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ସିତକମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବାପରପୱତ୍ତାନଂ ଞାଣାନଂ ୱସେନ ଞାଣପୁବ୍ବଙ୍ଗମତା ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବାତି। ସୀତୁଣ୍ହୋତୁସମଞ୍ଞାତାତି ଇଦଂ ସୀତଂ ଇଦଂ ଉଣ୍ହନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବ ଲୋକିୟମହାଜନେହି ସୁଟ୍ଠୁ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତା। ଠିତିପ୍ପତ୍ତାୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଠିତିଭାୱଂ ଠିତିକ୍ଖଣଂୱା ପତ୍ତାଏୱ। ନ ପନ ଚିତ୍ତମିୱ ଜାୟନ୍ତ ମତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

[୧୯୭] ୟଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

‘‘ପଚ୍ଛାଜାତାଦିପଚ୍ଚୟୁପତ୍ଥମ୍ଭଲାଭେନ ଠିତିକ୍ଖଣେଏୱ ଉତୁଓଜାନଂ ବଲୱଭାୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ତେଜୋଧାତୁ ଠିତିପ୍ପତ୍ତାତିଆଦି’’। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟୱଚନଂ ହେଟ୍ଠା ୱିଚାରିତମେୱ।

ଅପିଚ, ୟଦି ଉତୁନୋ ବଲୱଭାୱୋ ରୂପୁପ୍ପାଦନଞ୍ଚ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟାୟତ୍ତଂ ସିୟା। ଏୱଂ ସତି ସୋ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକ୍ଖଣେ ରୂପଂ ନ ସମୁଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ, ତଦା ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟସ୍ସେୱ ଅଭାୱତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଠିତିକାଲମୁପାଦାୟ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନାତି। ଏତ୍ଥଚ ଠିତିକାଲନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଠୀତିକାଲୋ ୱୁତ୍ତୋତି। ତସ୍ମା ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟୱଚନଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି। ଓଜାସଙ୍ଖାତୋ ଆହାରୋତି କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତାନ ଗତୋଅସିତପୀତଖାୟିତସାୟିତୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ, ବହିଦ୍ଧସନ୍ତା ନଗତୋଚ ଓଜାସଙ୍ଖାତୋ ଦୁୱିଧାହାରୋ। ତଦୁଭୟାପିଚ ସଂସଗ୍ଗ ୱସେନ ଲଦ୍ଧୁପତ୍ଥମ୍ଭା ଏୱରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣ କାଲେତି। ଏତ୍ଥଚ ବହିଦ୍ଧାସମ୍ଭୂତେନ ଉତୁନା ସହ ଅଜ୍ଝତ୍ତ ସମ୍ଭୂତାନଂ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଉତୁଓଜାନଂ ୱିୟ ବହିଦ୍ଧାସମ୍ଭୂତାୟ ଓଜାୟପି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସମୁଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ୟଥାହ-ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାୟଂ

କବଠଇକାରାହାରୋ ତାୱ ମୁଖେ ଥପିତମତ୍ତୋ ଏୱ ଅଟ୍ଠରୂପାନି ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ଦନ୍ତୱିଚୁଣ୍ଣିତଂ ପନ ଅଜ୍ଝୋହରୀୟମାନଂ ଏକେକଂ ସିତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠ ରୂପାନି ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି।

ଆଚରିୟଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ପନ ୟଦି ବହିଦ୍ଧସମ୍ଭୂତା ଓଜା ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସତି ୟଥା ବହିଦ୍ଧସମ୍ଭୂତୋ ଉତୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧାଚ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଥା ସା ବହିଦ୍ଧାପି ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ। ନ ପନ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତସ୍ମା ସା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପତ୍ୱାପି ରୂପଂ ନ ସମୁଟ୍ଠା ପେତିୟେୱ। ଏକନ୍ତେନ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଓଜାଏୱ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସା ପନ ତସ୍ସା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନପଚ୍ଚୟୋଏୱ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ମୁଖେ ଥପିତମତ୍ତୋଏୱ। ନ ସଙ୍ଖାଦିତୋ। ତତ୍ତକେନପି ଅବ୍ଭନ୍ତରସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତିୟେୱ, କେନାହ ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠ ରୂପାନି ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ମଜ୍ଝିମଟୀକାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମା ପନ ଉପାଦିନ୍ନକା ଉତୁ ଓଜାନାମ ସୁଟ୍ଠୁ ପଣୀତରୂପା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ବହିଦ୍ଧା ଓଜାପି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ତେନ ଉତୁନା ସୁଟ୍ଠୁ ସେଦିୟମାନା ତାୟଚ ଓଜାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ଉପତ୍ଥମ୍ଭୀୟ ମାନା ସରୀରେ ମେଦସିନେହୁପଚୟୱସେନ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତିୟେୱାତି ୟୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଝୋହରଣକାଲେତି ଇଦଞ୍ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଭାୱପ୍ପତ୍ତ କାଲଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନ ମାତରା ପରିଭୁତ୍ତାହାରୋପି ଦାରକସ୍ସ ସରୀରଂ ଫରିତ୍ୱା ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସରୀରେ ମକ୍ଖିତାହା ରୋପି ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୁଖେ ଥପିତମତ୍ତୋଏୱ ଅଟ୍ଠରୂପାନି ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତିଚ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଠାନ ପତ୍ତୋୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଠିତିକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତୋଏୱ। ଏତ୍ଥେଚ ଚତୂସୁ ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଉତୁଏୱ ମହନ୍ତୋ ମହାଥାମୋ ମହାୱିପ୍ଫାରୋଚ ହୋତି। ସୋ ହି ସକଲସ୍ସପି ଓକାସଲୋକସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସଚ ସମୁଟ୍ଠା ପକୋ ୱିନାସକୋ ଚ ହୋତି। ସତ୍ତଲୋକସ୍ସଚ ସୋଏୱ ମହନ୍ତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମ୍ଭାରଭୂତୋ ହୋତି। ଇତରାନି ପନ ତୀଣି ତସ୍ସ ପରିୱାରମତ୍ତାନିଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି।

ହଦୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରୂପାନି କମ୍ମଜାନେୱ, ନ ଚିତ୍ତଜାଦିନି। ୟଦିଏୱଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନାନି ଖୋ ତେ ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି। କତରେନ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ୱିହାରେନ ୱିହରସୀତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମ୍ଭାରାନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ସମାପତ୍ତି ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ୱିସଦୱିପ୍ପସନ୍ନତାୱସେନ ଉପଚରି ତତ୍ତାତି। ତଥା ହି ଏକାବଦ୍ଧପୱତ୍ତାନି ଚତୁଜରୂପାନି ଏକସ୍ମିଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନେ ସବ୍ବାନି ୱିପ୍ପସନ୍ନାନେୱ ହୋନ୍ତି। ମିଲାତେଚ ମିଲାତାନେୱାତି। ଉତୁଚିତ୍ତାହାରା ପନ ତେସଂ ନୱନ୍ନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଉପ୍ପଲପଦୁମାନି ୱିୟ କମ୍ମଜରୂପାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି। ତେସଂ ବୀଜଂ ୱିୟ କମ୍ମଂ। କଦ୍ଦମୋଦକାନି ୱିୟ ଉତୁଆହାରାଦୀନି। ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଦ୍ୱୟଂ ଚିତ୍ତଜମେୱ। ତଥା ହି ତଂ ଚିତ୍ତସହଭୂ ଚିତ୍ତାନୁପରିୱତ୍ତିଧମ୍ମେସୁ ଭଗୱତା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି। ସଦ୍ଦୋଚିତ୍ତୋତୁଜୋତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁନିଧିକଣ୍ଡସୁତ୍ତେ ସୁୱଣ୍ଣତା ସୁସରତା ସୁସଣ୍ଠାନଂ ସୁରୂପତାତିଆଦିନା ତାଦିସେନ କମ୍ମୱିସେସେନ ସଦ୍ଦସମ୍ପତ୍ତିନାମ ୱୁତ୍ତାତି। ସଚ୍ଚଂ, କମ୍ମୱିସେସେନ ପନ ୟଥା ସୁୱିସଦୋ ସୁମଧୁରୋ ସଦ୍ଦୋ ପୱତ୍ତତି, ତଥା ଠାନକରଣଗତାନଂ ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରାନଂ ସୁସଣ୍ଠିତତା ୱାତ ସେମ୍ହାଦୀହି

ଅପଲିବୁଦ୍ଧତାଚ ହୋତି। ତସ୍ମା ତମ୍ମୂଲିକାସଦ୍ଦସମ୍ପତ୍ତି କମ୍ମଫଲେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୁସରତାତି ୱୁତ୍ତା। ନ ଏକନ୍ତେନ ସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମଜନିତତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଲହୁତାଦିତ୍ତୟଂ ଉତୁଚିତ୍ତାହାରେହି ସମ୍ଭୋତୀତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ଅପ୍ପାବାଧସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା ମାଣୱ ପଟିପଦା, ଯଦିଦଂ ଅୱିହିଂସାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପାବାଧ ପଚ୍ଚୟସମୁଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ଏତଂ ରୂପତ୍ତୟଂ। ତଥା ହି ଦନ୍ଧତ୍ତାଦି କର ଧାତୁକ୍ଖୋଭ ପଟିପକ୍ଖପଚ୍ଚୟ ସମୁଟ୍ଠାନତା ଏତସ୍ସ ୱୁତ୍ତାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, କମ୍ମଜରୂପାନିନାମ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତାନି ସତପାକତେଲାନି ୱିୟ ପକତିଯାୱ କମ୍ମାନୁରୂପଂ ଲହୁ ମୁଦୁ କମ୍ମଞ୍ଞ ଭୂତାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ୱିସୁଂ ଲହୁତାଦି ୱିକାରୋନାମ ନତ୍ଥି। ଯତୋ ତେସଂ ଏକସ୍ମିଂଭୱେ ଏକାଅଦ୍ଧା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନତାୱ ଲବ୍ଭତୀତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଯମକେସୁପି ତେସଂ କାଲଭେଦୋ ପଟିସନ୍ଧିପ୍ପୱୁତ୍ତିପରିଚ୍ଛିନ୍ନେନ ଅଦ୍ଧା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନେୱ ଗହିତୋତି। ଯସ୍ମା ପନ ଚିତ୍ତଂନାମ ନାନାନୀୱରଣଭେଦୱସେନୱା ସୁଖ ଦୁକ୍ଖ ପୀତି ପସ୍ସଦ୍ଧି ସଦ୍ଧା ପଞ୍ଞାଦି ୱସେନୱା ନାନା ଖଣେସୁ ନାନା ଅୱତ୍ଥା ଯୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥା ଉତୁଆହାରାଚ ସପ୍ପାୟା ସପ୍ପାୟଭେଦୱସେନ। ତସ୍ମା ତେହି ତୀହି ସମୁଟ୍ଠିତ ରୂପାନିଏୱ ନାନାଖଣେସୁ ଗରୁକଲହୁକାଦି ୱସେନ ନାନାୱିକାରଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଯତୋ ତେସଂ ସନ୍ତତି ସମୟ ୱସେନ କାଲଭେଦୋ ଲବ୍ଭତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଯମକେସୁପି ଅକମ୍ମଜାନଂ ପୱତ୍ତିକାଲେ ଖଣସନ୍ତତିୱସେନପି କାଲଭେଦୋ ଗହିତୋତି। ନନୁ କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସତିଚ କମ୍ମ ସମୁଟ୍ଠାନେ ଆବାଧରୂପେ ତତୋୱୁଟ୍ଠାନଭୂତୋ କମ୍ମଜୋ ଲହୁତାଦି ଗୁଣୋପି ୱିସୁଂ ଲବ୍ଭମାନୋ ସିୟାତି। ନ। ଯେସଞ୍ହି ୱସେନ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ କମ୍ମୱିପାକଜାନାମ ଆବାଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତାନି ଉପପୀଠଅକୁପ ଘାତକକମ୍ମାନିପି ଗତିକାଲପୟୋଗ ୱିପତ୍ତିଯୋ ଲଭମାନାନି ଏୱ ସରୀରଟ୍ଠକା ପଥୱାଦଯୋ ୱାତପିତ୍ତାଦୟୋଚ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନା ଧାତୁୟୋ ଖୋଭେତ୍ୱା ନାନାବାଧେ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନାସୁ ପନ ଖୁଭିତାସୁ ଇତରାନି ତଦନୁଗତିକାନି ଏୱ ହୋନ୍ତି। ତେନେୱ ହି ସୀତେନପି ରୁପ୍ପତି, ଉଣ୍ହେନପି ରୁପ୍ପତି, ଜିଗଚ୍ଛାୟପି ରୁପ୍ପତି, ୱିପାସାୟପି ରୁପ୍ପତୀତିଆଦିନା ଉତୁପଧାନୋୱ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ରୁପ୍ପନପଚ୍ଚୟୋ ୱୁତ୍ତୋତି। ତସ୍ମା କେୱଲଂ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନୋ ଆବାଧୋନାମ ନତ୍ଥି। ଯତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତୋ କମ୍ମଜୋ ଲହୁତାଦିଗୁଣୋନାମ ୱିସୁଂ ଲବ୍ଭମାନୋ ସିୟାତି।

ଯସ୍ମା ପନ ଅୱିହିଂସା କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ସତ୍ତା ତେସଂ ଉପପୀଠଅକାଦୀନଂ କମ୍ମାନଂ ସୁୱିଦୂରତାୟଚେୱ ସରୀରକୋଟ୍ଠାସାନଂ ଘନସିନିଦ୍ଧସଣ୍ଠିତିୟା ଦୁକ୍ଖୋଭନିୟତାୟଚ ନିବ୍ବତ୍ତଭୱେ ନିରାବାଧା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ଅପ୍ପାବାଧସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା ମାଣୱପଟିପଦା। ଯଦିଦଂ ଅୱିହିଂସାତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଅପ୍ପାବାଧନିମିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁତାଦିତ୍ତୟସ୍ସ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନତାୟ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ରୂପକଣ୍ଡେନ କମ୍ମସ୍ସକଟତ୍ତାରୂପେସୁ ଏୱ ଏତଂ ରୂପତ୍ତୟଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ରୂପକଲାପାନାମ ଏକସ୍ମିଂ ପରମାଣୁସ୍ମିଂପି ବହୁୱିଧା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ଚତୁଜରୂପ କଲାପେସୁ ଘନଭାୱେନ ପୱତ୍ତମାନେସୁ କଲାପନ୍ତରଭୂତା ଆକାସଧାତୁପି ଦିସ୍ସମାନାଏୱ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଚତୁଜେସୁ ତସ୍ସା ଗହଣଂ କତଂ। କାମଂ ସବ୍ବାନିପି ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନି କେନଚି ପଚ୍ଚୟେନ ଅନିପ୍ଫାଦିତାନି ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ପନ ନ ତଥା ଲକ୍ଖଣରୂପାନି। ଯଥା ଇତରାନି ଚିତ୍ତାଦି ପଚ୍ଚୟ ୱିସେସେନ ଦିସ୍ସମାନ ୱିସେସାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଲକ୍ଖଣରୂପାନି ନ କୁତୋଚି ଜାୟନ୍ତୀତି। ଜାୟମାନାଦି ରୂପାନନ୍ତି ଜାୟମାନ ଜିୟ୍ୟମାନ ମିୟ୍ୟମାନାନଂ ରୂପକଲାପାନଂ। ସଭାୱତ୍ତାତି ଜାତିଜରାମରଣସଙ୍ଖାତଲକ୍ଖଣସଭାୱମତ୍ତତ୍ତା। ଏତ୍ଥଚ ରୂପକଣ୍ଡେ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଚ ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ପଟ୍ଠାନେ ଏୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ସିୟା, ଜରତା ଅନିଚ୍ଚତା ପାଠଇୟମେୱ ନ କୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠାନାତି ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ଇଧପି ତାସଂ ନକୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଗହଣଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଉପଚୟସନ୍ତତିଯୋ ପନ ପାଠଇୟଂପି କୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ୱୁତ୍ତା। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂପି ତାହି ସବ୍ବିଂ ୱିସତି କମ୍ମଜରୂପାନି ସତ୍ତରସ ଚିତ୍ତଜରୂପାନି ଚୁଦ୍ଦସ ଉତୁଜରୂପାନି ତେରସ ଆହାରଜ ରୂପାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ଇଧ ତାସଂ ନକୁତୋଚିସମୁଟ୍ଠାନତା ନୱତ୍ତବ୍ବାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ରୂପଜନକାନଂ ଜନନବ୍ୟାପାରୋନାମ ଅତ୍ତନା ଜନିତରୂପାନଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଏୱ ଫରତି। ନ-ତତୋ ପରଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଲବ୍ଭମାନା ଉପଚୟସନ୍ତତିଯୋଯେୱ କୁତୋଚି ଜାତପରିୟାୟଂ ଅରହନ୍ତି, ନ ଜରତା ଅନିଚ୍ଚତାୟୋତି କତ୍ୱା ପାଠଇୟଂ ଅଟ୍ଠକଥା ୟଂଚ ତାସଂଏୱ କୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଗହଣଂ କତଂ। ଅପିଚ, ପୁବ୍ବେ ଅଜାତା ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚୟେ ସତି ଜାୟନ୍ତି। ଅସତି ନ ଜାୟନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥି। ଜାତା ପନ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚୟେ ସତି ଜିୟ୍ୟନ୍ତି, ମିୟ୍ୟନ୍ତି। ଅସତି ନଜିୟ୍ୟନ୍ତି ନମିୟ୍ୟନ୍ତୀତି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ପୁରିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୱତ୍ତି ଏକନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୟାୟତ୍ତା ହୋତି। ପଚ୍ଛିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୱତ୍ତି ପନ ଏକନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୟ ନିରପେକ୍ଖା ହୋତୀତି ଇମିନା ପରିୟାୟେନ ତାସଂ ତେସୁ ଗହଣଂ ଅଗହଣଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟଂ ପନ ସୁତ୍ତପଦେସୁ ଜରାମରଣଂ ଭିକ୍ଖୱେ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଜାତିୟା ସତିଏୱ ତଦୁଭୟଂ ପଞ୍ଞାୟତି। ଅସତି ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ଇମିନା ପରିୟାୟେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନ ଇତର ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନି ୱିୟ ଚତ୍ତାରିପି ଏତାନି ଚିତ୍ତାଦିପଚ୍ଚୟୱିସେସେନ ଦିସ୍ସମାନୱିସେସାନି ନ ହୋନ୍ତୀତି ଚତୁନ୍ନଂପି ନ କୁତୋଚି ଜାତତା ୱୁତ୍ତା। ଏୱଂସନ୍ତେପି ସାରତରଂ ପାଠଇନୟଂ ଅତିଧାୱନ୍ତୋ ୱିୟ ହୋତୀତି ଉପଚୟସନ୍ତ ତୀନଂ କୁତୋଚି ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ସଙ୍ଗହୋଏୱ ସେଯ୍ୟୋତି। [ରୂପସମୁଟ୍ଠାନନୟୋ]

୧୫୯। ଏକୋ ଏୱ ଜାତି ସଙ୍ଖାତୋ ଉପ୍ପାଦୋ ଏତେସନ୍ତି ଏକୁପ୍ପାଦା। ଏକୋଏୱ ଅନିଚ୍ଚତାସଙ୍ଖାତୋ ନିରୋଧୋ ଏତେସନ୍ତି ଏକନିରୋଧା। ଏକସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ସଙ୍ଖାନେ ପୱତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ତେନ ଯାନି ରୂପାନି ଏକାୟଏୱ ଜାତିୟା ଜାୟନ୍ତି। ଏକାୟ ଏୱ ଅନିଚ୍ଚତାୟ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତେସଂ ପିଣ୍ଡି ଇଧ

ରୂପକଲାପୋନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଯେ ପନ କଲାପଗତ ରୂପଗଣନାଯ ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେପି ଅନେକାନି ଜାତିଆଦୀନି କପ୍ପେନ୍ତି, ତେସଂ ମୂଲଟୀକାଯ ନସମେତି। ଯୁତ୍ତିଚ ନତ୍ଥି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ଏକେକକଲାପ ପରିଯାପନ୍ନାନଂ ରୂପାନଂ ସହେୱ ଉପ୍ପାଦାଦିପୱତ୍ତିତୋ ଏକେକକଲାପସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଦଯୋ ଏକେକାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଯଥା ଏକେକସ୍ସ କଲାପସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କଲାପା ନୁପାଲକଂ ଉପାଦାଯ ରୂପନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ କଲାପୁପ୍ପାଦାଦି ସଭାୱା ଜାତିଆଦଯୋ ଉପାଦାଯରୂପାନିଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଂ ୱିକାରପରିଚ୍ଛେଦ ରୂପାନିଚ ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି। ଯଦିଚ ଯୋ ଆଯତନାନଂ ଆଚଯୋ। ସୋ ରୂପସ୍ସ ଉପଚଯୋତିଚ ଯୋ ରୂପସ୍ସ ଉପଚଯୋ। ସାରୂପସ୍ସ ସନ୍ତତୀତିଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତାନି ଜାତିଆଦୀନି ଲକ୍ଖଣରୂପାନି ୱିସୁଂୱିସୁଂ ରୂପାନଂଏୱ, ନକଲାପସ୍ସାତି ୱୁଚ୍ଚେୟ୍ୟୁଂ। ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ପସାଦୋ ରୂପୀନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଯୂତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚକ୍ଖାଦି ଜୀୱିତାଦୀନିପି ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେ ଅନେକାନିଏୱ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମା ତଥା କପ୍ପନଂ ଅକତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ କଲାପେ ଅଞ୍ଞାନି ଉପାଦାରୂପାନି ୱିଯ ଲକ୍ଖଣରୂପାନିପି ଏକେକାନିଏୱାତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ଏକୋ ସମାନୋ ମହାଭୂତସଙ୍ଘାତୋ ନିସ୍ସଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଏକନିସ୍ସଯା। ଏତ୍ଥ ପନ ସମାନତ୍ଥେ ଏକସଦ୍ଦୋ ଯୁତ୍ତୋ। ଚତୁନ୍ନଂ ଭୂତାନଂ ନିସ୍ସଯତାସମ୍ଭୱତୋ। ଯାନିଚଏକୁପ୍ପାଦତାଦୀହିତୀହିଲକ୍ଖଣେହି ଯୁତ୍ତାନି। ତାନି ଏକନ୍ତେନ ସହୱୁତ୍ତୀନି ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସହୱୁତ୍ତିନୋତି। ଦସପରିମାଣାନିଅସ୍ସାତିଦସକଂ। ଦସନ୍ନଂ ସମୂହୋ ୱା ଦସକଂ। ଚକ୍ଖୁନା ଉପଲକ୍ଖିତଂ ଦସକନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଦସକଂ। ଚକ୍ଖୁପଧାନଂୱା ଦସକଂ ଚକ୍ଖୁଦସକଂ। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି। ଯସ୍ମା ପନ ଚିତ୍ତଜୋ ସଦ୍ଦୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୱିକାରେନ ୱିନା ନପୱତ୍ତତି। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୱିକାରୋଚ ତେନ ସଦ୍ଦେନ ୱିନା ନପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତଜଂ ସଦ୍ଦନୱକଂୱା ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିନୱକଂୱା ନସମ୍ଭୱତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି ସଦ୍ଦେ ହି ଚ ସହୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଦସକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ପନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱିକାରୋ ସଦ୍ଦେନ ୱିନା ନପୱତ୍ତତୀତି ଇଦଂ ତାୱ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯା ତାଯ ୱାଚାଯ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱିଞ୍ଞାପନା ୱିଞ୍ଞାପିତତ୍ତଂ। ଇଦଂ ତଂରୂପଂ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୱିକାରରହିତଂ ପନ ଚିତ୍ତଜଂ ସଦ୍ଦନୱକଂ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତମେୱ। ଯଥାହ-ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦ ନିଦ୍ଦେସେସୁ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣତୋ ଉଦ୍ଧଂ ପୱତ୍ତୌତୁତୋଚେୱ ଚିତ୍ତତୋଚ ସଦ୍ଦନୱକନ୍ତି।

ମହାଅଟ୍ଠକଥା ନଯେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ରହିତୋ ୱିତକ୍କ ୱିପ୍ଫାର ସଦ୍ଦୋନାମ ଅସୋତ ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ଚିତ୍ତଜୋ ସଦ୍ଦୋ ଲବ୍ଭତି। ସୋ ପନ ସଙ୍ଗହକାରେନ ପଟିସିଦ୍ଧୋ। ଯଥାହ-ପଟ୍ଠାନେପି ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଦାଯତନଂ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ଆୱତଂ। ତସ୍ମା ୱିନା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଘଟ୍ଟନାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଅସୋତ ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦୋନାମ ନତ୍ଥୀତି। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଅସ୍ସାସ ପସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଜଂ ସଦ୍ଦନୱକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥାହ-ଚିତ୍ତଜେ ଅସ୍ସାସ ପସ୍ସାସ କୋଟ୍ଠାସେପି ଓଜଟ୍ଠମକଞ୍ଚେୱ ସଦ୍ଦୋଚାତି ନୱାତି, ସଦ୍ଦନୱକେଚ ଆଗତେ ସଦ୍ଦଲହୁତାଦି ଦ୍ୱାଦସକଂପି ଆଗତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକଂ, ସଦ୍ଦନୱକଂ, କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାକଂ, ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଦସକଂ, ଲହୁତାଦେକା ଦସକଂ, ସଦ୍ଦଲହୁତାଦିଦ୍ୱାଦସକଂ, କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଲହୁତାଦି ଦ୍ୱାଦସକଂ, ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଦ୍ଦଲହୁତାଦି ତେ ରସକନ୍ତି ଅଟ୍ଠଚିତ୍ତଜକଲାପା ପଚ୍ଚେତବ୍ବାତି। ସଚ୍ଚସଙ୍ଖେପେ ପନ ସଦ୍ଦ ଲହୁତାଦି ଦ୍ୱାଦସକଂ ୱିସୁଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଜ କଲାପା ସତ୍ତେୱ ୱୁତ୍ତା।

ଟୀକାସୁ ପନସ୍ସ ପୋରାଣଟୀକାଯଂ

ମହାଟ୍ଠକଥାନଯେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିରହିତେ ଅସୋତ ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେ ୱିତକ୍କ ୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦେ ସଦ୍ଦନୱକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ୱାଦନ୍ତରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ। ଅପିଚ, ମହାଜନସନ୍ନିପାତସ୍ସ ଦୂରତୋ ଅପଞ୍ଞାଯମାନକ୍ଖରପଦବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ତୋ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନନିଘୋସସଦ୍ଦୋ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିକୋ ଏୱାତି ୱଦନ୍ତି। ତଥା ମିଗପକ୍ଖୀନଂଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭାସଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଅନ୍ଧଦମିଳଆଦିନଂ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିକୋ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିରହିତୋ ଅସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାର ସଦ୍ଦୋ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ମହାଜନସନ୍ନିପାତସ୍ସ ଚିତ୍ତ ସମୁଟ୍ଠାନ ନିଘୋସସଦ୍ଦୋପି ଆସନ୍ନେ ଠିତାନଂ ପଞ୍ଞାଯମାନକ୍ଖରପଦ ବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ତୋ ସୱିଞ୍ଞତ୍ତିକୋଏୱ ହୋତି। ଇତରଥା ସବ୍ବେପି ଚିତ୍ତ ଜସଦ୍ଦା ଦୂରତରେ ଠିତାନଂ ଅପଞ୍ଞାଯମାନ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ସବ୍ବେପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିରହିତା ସିଯୁନ୍ତି। ନଚ ମିଗପକ୍ଖିଆଦୀନଂ ଚିତ୍ତଜୋ ସଦ୍ଦୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିରହିତୋ ହୋତି। ସମାନଜାତିଯାନଂ ପରେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନତୋତି।

ପଚ୍ଛିମ ଟୀକାଯଂ ପନସ୍ସ

ସଦ୍ଦନୱକଂ ପନେତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରା ସଙ୍ଘାତ ପାଣିପ୍ପହାରାଦି ସଦ୍ଦ ସହିତଂ ଅଟ୍ଠକମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ତାଦିସୋ ହି ସଦ୍ଦୋ ଚିତ୍ତପଚ୍ଚଯୋ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନୋଏୱ। ତସ୍ମା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେୱା ଅୱଚୀଘୋସେସୁ କଦାଚି ଚିତ୍ତସହିତେସୁ

ଉକ୍କାସିତ ଖିପିତ ୱମିତ ଛଞ୍ଜିତସଦ୍ଦାଦୀସୁ ପିୱା ଏତଂ ସଦ୍ଦନୱକଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ଉତୁଜକଲାପେସୁ ପଚ୍ଛିମା ଦ୍ୱେପି କସ୍ମା ବହିଦ୍ଧା ନଲବ୍ଭନ୍ତି। ନନୁ ବହିଦ୍ଧାପି ରୂପାନଂ ଲହୁ ଗରୁ ମୁଦୁ ଥଦ୍ଧ କମ୍ମଞ୍ଞତା ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି। ସଚ୍ଚଂ, ତା ପନ ଭୂତାନଂ ଓମତ୍ତାଧିମତ୍ତ ୱସେନ ହୋନ୍ତି, ନ ପନ ଲହୁତାଦିଉଯୱସେନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କସ୍ମା ପନ ଆକାସଧାତୁଚ ଲକ୍ଖଣରୂପାନିଚ ରୂପକଲାପେସୁ ନଗହିତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ କଲାପାନନ୍ତିଆଦି। ଆକାସଧାତୁକଲାପାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦ ମତ୍ତତ୍ତା କସ୍ସଚି ରୂପକଲାପସ୍ସ ଅଙ୍ଗଭୂତା ଅୱଯୱଭୂତା ନ ହୋତି, ଲକ୍ଖଣରୂପାନିଚ ସବ୍ବେସଂପି କଲାପାନଂ ଉପ୍ପାଦାଦି ଲକ୍ଖଣ ମତ୍ତତ୍ତା ୱିକାରରୂପାନି ୱିଯ କଲାପାନଂ ଭେଦକରାନି ଅଙ୍ଗଭୂତାନି କଲାପୱିସେସପଞ୍ଞାପନସ୍ସ କାରଣଭୂତାନି ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ତେସୁ ନଗହିତାନୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତେନ ଏକୁପ୍ପାଦାତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନିଯମୋ ନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନଞ୍ଞେୱ, ନ ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନଂ। ତେସଂ ପନ କଲାପ ଭେଦ କରଣ ମେୱ କଲାପଙ୍ଗନ୍ତି ଚ ଦୀପେତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଏକନିରୋଧଙ୍ଗରହିତସ୍ସପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱଯସ୍ସ କଲାପଭେଦ କରତ୍ତାଏୱ ତେସୁ ଗହଣଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉପପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। [କଲାପଯୋଜନା]

୧୬୦।ଯଥାରହନ୍ତି ସଭାୱକା ଭାୱକାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣାପରି ପୁଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରିଯାନଞ୍ଚ ଅରହାନୁରୂପତୋ। ଅନୂନାନୀତି ପରିପୁଣ୍ଣାନି। ନତ୍ଥି ଇଦଂ ନାମରୂପଂ କାମଲୋକେ ପୱତ୍ତିଯଂ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଅତ୍ଥୋତି।

[୧୯୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଯଥାରହନ୍ତି ସଭାୱକପରିପୁଣ୍ଣାଯତନାନଂ ଅନୁରୂପତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅନୂନାନୀତି ଇଦଂ ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ୱିସେସନଂ ହୋତୀତି। ସଂସେଦଜାନଞ୍ଚେୱଓପପାତିକାନଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ମହାସୀହନାଦସୁତ୍ତେ-

ଚତସ୍ସୋ ଖୋ ଇମା ସାରିପୁତ୍ତ ଯୋନିଯୋ। କତମା ଚତସ୍ସୋ, ଅଣ୍ଡଜା ଯୋନି ଜଲାବୁଜା ଯୋନି ସଂସେଦଜାଯୋନି ଓପପାତିକା ଯୋନୀତି। ଯେ ଖୋ ତେ ସାରିପୁତ୍ତ ସତ୍ତା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜ ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜ ଜାଯନ୍ତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାରିପୁତ୍ତ ଅଣ୍ଡଜା ଯୋନି। ଯେ ଖୋ ତେ ସାରିପୁତ୍ତ ସତ୍ତା ୱତ୍ଥିକୋସଂ ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜ ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜ ଜାଯନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାରିପୁତ୍ତ ଜଲାବୁଜା ଯୋନି। ଯେ ଖୋ ତେସାରି ପୁତ୍ତସତ୍ତାପୂତିମଚ୍ଛେୱା ଜାଯନ୍ତି। ପୂତିକୁଣପେୱା ପୂତିକୁମ୍ମାସେୱା ଚନ୍ଦନିକାଯୱା ଓଳିଗଲ୍ଲେୱା ଜାଯନ୍ତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାରିପୁତ୍ତ ସଂସେଦଜା ଯୋନି। ଦେୱା ନେରଯିକା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେଚ ୱିନିପାତିକା ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାରିପୁତ୍ତ ଓପପାତିକା ଯୋନୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଅଣ୍ଡେ ଜାତା ଅଣ୍ଡଜା। ଜଲାବୁମ୍ହି ଜାତା ଜଲାବୁଜା। ସଂସେଦେ ଜାତା ସଂସେଦଜା। ୱିନା ଏତେହି କାରଣେହି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ୱିଯ ନିବ୍ବତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାତି ଓପପାତିକା। ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜ ଜାଯନ୍ତୀତି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନୱସେନ ଜାଯନ୍ତି। ପୂତି କୁଣପେତିଆଦୀହି ଅନିଟ୍ଠଟ୍ଠାନାନେୱ ଦସ୍ସିତାନି। ଇଟ୍ଠେସୁ ସପ୍ପି ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀସୁ ସତ୍ତା ଜାଯନ୍ତିଏୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ପୁରିମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପାଠଇନଯେନ ଅଣ୍ଡଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଣ୍ଡକୋସୋ। ଜଲାବୁୱୁଚ୍ଚତି ୱତ୍ଥିକୋସୋ, ତତୋ ଜାତା ୱିଜାତା ନିକ୍ଖନ୍ତାତି ଅଣ୍ଡଜା ଜଲାବୁଜାତିଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଜରଂ ଜୀରଣଂ ଭେଦଂ ଯାତି ଉପେତୀତି ଜଲାବୂତି ସଦ୍ଦନୀତିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଜଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି କଲଲଂ। ତଂ ଆୱୁନାତି ପଟିଚ୍ଛାଦେତି ଅୱତିୱା ରକ୍ଖତୀତି ଜଲାବୁ, ଗବ୍ଭପଲିୱେଠନାସଯୋ। ସଂସୀଦନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସଂସେଦୋ। ପୂତିମଚ୍ଛା ଦିକୋ ସପ୍ପିତେଲାଦିକୋ ପଦୁମଗବ୍ଭୱେଠଉଗବ୍ଭରୁକ୍ଖସୁସିରପୁପ୍ଫଫଲାଦି କୋଚ ଅଲ୍ଲକିଲିନ୍ନପଦେସୋ। ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗତ୍ତା ତତୋ ତତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ୱିଯ ଜାଯନ୍ତୀତି ଓପପାତିକା।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅଣ୍ଡଜାଦଯୋପି ଅଣ୍ଡକୋସାଦିମ୍ହି ଓକ୍କମନ୍ତା ଉପ୍ପତନ୍ତା ଏୱ ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ତେସଂପି ଓପପାତିକଉପସଙ୍ଗଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଉପପାତୋ ନେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ଓପପାତିକାତି ୱତ୍ୱା ଉକ୍କଂସଗତି ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚେତ୍ଥ ୱିସିଟ୍ଠଉପପାତୋ ଗହିତୋ। ଯଥା ଅଭିରୂପସ୍ସ କଞ୍ଞା ଦାତବ୍ବାତି ୱଦତି।

ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନାତି ପରିପୁଣ୍ଣାଯତନଭାୱସଙ୍ଖାତେନ ଉକ୍କଂସତାୱେନ, ତତ୍ଥ ଓପପାତିକା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେହି ସହ ସବ୍ବସୋ ପରିପୁଣ୍ଣେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଜାଯନ୍ତି। ପୁନ ତେସଂ ୱଡ୍ଢନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ସଂସେଦଜାନଂ ପନ ଆଯତନାନି ଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତି। ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ପନ ପୁନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱାଏୱ ପରିପୁଣ୍ଣାନି ଜାତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଓମକୱସେନାତି ଅୱକଂସୱସେନ। ଚକ୍ଖୁସୋତଘାନଭାୱସେକାନିକଦାଚିପି ନ ଲବ୍ଭନ୍ତି ଜାତିବଧିର ଜଚ୍ଚଘାନକାନଂ ଅଭାୱକାନଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତ୍ଥ ତାନି ସବ୍ବାନିପି ସୁଗତି ଦୁଗ୍ଗତି ଜାତିଯାନଂ ଅହେତୁକସଂସେଦଜାନଂ କଦାଚି ନଲବ୍ଭନ୍ତି। ସୁଗତିଯଂ ପନ ଓପପାତିକଭାୱୋନାମ ସେଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତଭାୱ ପଟିଲାଭୋତି ନଯେନ କେନଚି ଓମକେନ କମ୍ମେନ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ସୁଗତିଜାତି ଯାନଂ ଓପପାତିକାନଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରିଯତାନାମ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଭାୱକେହି ଆଦିକପ୍ପିକେହିତି। ଦୁଗ୍ଗତିଜାତିଯାନଂପି ପନ ତେସଂ କଦାଚି ଚକ୍ଖୁ ସୋତ ଭାୱ ୱେକଲ୍ଲତାଏୱ

ୱେତ୍ତଙ୍କା। ନ ଘାନୱେକଲ୍ଲତା। କାମଧାତୁୟଂ ପନ ଅଘାନକୋ ଓପପାତିକୋ ନତ୍ଥୀତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଜିୱ୍ହାୱେକଲ୍ଲତାନାମ ସଙ୍ଗେସଂପି ନତ୍ଥି ୟେୱାତି ୱେଦିତଙ୍ଗଂ। ତଥା ହି ଧମ୍ମହଦୟୱିଭଙ୍ଗେ –

କାମଧାତୁୟା ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେ କସ୍ସଚି ଏକାଦସା ୟତନାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି। କସ୍ସଚି ଦସ। କସ୍ସଚିଅପରାନି ଦସ। କସ୍ସଚି ନୱ। କସ୍ସଚି ସତ୍ତାୟତନାନି ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ କାମଧାତୁୟନ୍ତି କାମଲୋକେ। ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ। କସ୍ସଚି ଏକାଦସା ୟତନାନୀତିଆଦିସୁ ଚତୂସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ ସଂସେଦଜୋପପାତିକା ୱୁତ୍ତା। କସ୍ସଚି ସତ୍ତାୟତନାନୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମା ସତ୍ତାୟତନଂ ନାମ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନ ଲବ୍ଭତି। ପୱତ୍ତି କାଲେୟେୱ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ଏକାଦସୟତନାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ସଚି ଦସାତି ଚକ୍ଖୁୱେକଲ୍ଲୱସେନ। କସ୍ସଚି ଅପରାନି ଦସାତି ସୋତ ୱେକଲ୍ଲୱସେନ। କସ୍ସଚି ନୱାତି ଚକ୍ଖୁସୋତ ଦ୍ୱୟ ୱେକଲ୍ଲ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୟଦିଚ ଅଘାନକୋ ଓପପାତିକୋନାମ ସିୟା। ତଦା ସୁଦ୍ଧଜଳଘାନକେନ ସଦ୍ଧିଂ ତୟୋ ଦସକୱାରା ୱୁତ୍ତା ସିୟୁଂ। ତଥା ଜଳନ୍ଧଘାନକ ଜଳବଧିରଘାନକେହି ସଦ୍ଧିଂ ତୟୋ ନୱକୱାରା ଏକୋଚ ଅଟ୍ଠକୱାରୋ ୱୁତ୍ତୋ ସିୟା ତିଣ୍ଣଂ ୱିପନ୍ନାନଂ ୱସେନ। ତଥା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ନତ୍ଥି ଅଘାନକୋ ଓପପାତି କୋତି ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ୱିଭଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱାରେ ନପୁଂସକାନଂ ଓପପାତିକାନନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଥପେତ୍ୱା ଆଦିକପ୍ପିକେ ଅଭାୱକୋପି ଓପପାତିକୋ ନତ୍ଥିୟେୱାତି। ପାଠଇୟଂ ଅୱୁତ୍ତଂପି ପନ ସଂସେଦଜାନଂ ୱୁତ୍ତପକାରଂ ଚକ୍ଖାଦିୱେକଲ୍ଲଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱସେନ ୱେଦିତଙ୍ଗଂ। ୟଥାହ-ସତ୍ତତି ଉକ୍କଂସତୋୱ ରୂପାନି ସଂସେଦଜୋପପାତ ୟୋନୀସୁ। ଅଥୱା, ଅୱକଂସତୋ ତିଂସାତି। ତତ୍ଥ ତିଂସାତି ଜିୱ୍ହାକାୟ ୱତ୍ଥୁ ଦସକାନଂ ୱସେନ ତିଂସରୂପାନୀତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ୱଚନଂ ସଂସେଦଜାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଟୀକାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଆଚରିୟା ନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ପନ ୟମକେ ଘାନଜିୱ୍ହାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅୱିନାଭାୱ ୱୁତ୍ତିତା ୱୁତ୍ତାତି ଜିୱ୍ହା ୱେକଲ୍ଲତା ୱିୟ ଘାନୱେକଲ୍ଲତାପି ନତ୍ଥୀତି ଇଚ୍ଛିତଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ୟମକେ ପନ –

ୟସ୍ସୱା ପନ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଘାନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅଘାନକାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୀନଂ ତାସଂ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନୋଚ ତାସଘାନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିଚ। ୟସ୍ସୱା ପନ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଘାନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅଘାନକାନଂ ପୁରିସାନଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ତେସଂ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନୋଚ ତେସଂ ଘାନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିଚ ୱୁତ୍ତଂ।

ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ ଘାନୱେକଲ୍ଲତାପି ଅତ୍ଥୀତି ୟୁତ୍ତଂ।

ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଅପରେ ପନ ୟମକେ ଘାନଜିୱ୍ହାନଂ ସହଚାରିତା ୱୁତ୍ତାତି ଅଜିୱ୍ହସ୍ସ ଅସନ୍ତୱତୋ ଅଘାନକସ୍ସପି ଅଭାୱମେୱ ୱଣ୍ଣେନ୍ତି। ତତ୍ଥାପି ୟଥା ଚକ୍ଖୁସୋତାନି ରୂପଭୱେ ଘାନ ଜିୱ୍ହାହି ୱିନା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ନ ଏୱଂ ଘାନଜିୱ୍ହା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିନା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂପି ରୂପଭୱେ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋତି ଏୱଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କାମଭୱେ ଅପୱତ୍ତି ୱସେନ ତେସଂ ସହଚାରିତା ୱୁତ୍ତାତି ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୟୁତ୍ତଂ।

ଓକାସୱାରେ ହି ଏକନ୍ତସହଚାରିତା ୱୁତ୍ତମତ୍ତେନ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଏକନ୍ତସହଚାରିତା ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଗବ୍ଭେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ସେନ୍ତୀତି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକା। ରୂପାଦୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ସଜ୍ଜନ୍ତି ଲଗ୍ଗନ୍ତୀତି ସତ୍ତା। ୟଥାହ-ରୂପେ ଖୋ ରାଧ ୟୋ ଛନ୍ଦୋ, ୟୋ ରାଗୋ, ୟା ନନ୍ଦି, ୟା ତଣ୍ହା, ତତ୍ର ସତ୍ତୋ, ତତ୍ର ୱିସତ୍ତୋ, ତେନ ସତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତିଆଦି। ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟାଚ ତେ ସତ୍ତାଚାତି ସମାସୋ। ଅଣ୍ଡଜାଚେୱ ଜଲାବୁଜାଚ। ତୀଣିଦସକାନି ପାତୁ ଭୱନ୍ତି। ୟାନି କଲଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଭାୱଦସକଂ କଦାଚି ନଲବ୍ଭତି ନପୁଂସକସ୍ସାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏୱଞ୍ଚକତ୍ୱା ଧମ୍ମହଦୟୱିଭଙ୍ଗେ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅହେତୁକାନଂ ନପୁଂସକାନଂ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି କାୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋପରନ୍ତି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣତୋ ପରଂ। ପୱତ୍ତିକାଲେତି ଏକଦସମେ ସତ୍ତାହେ। ତଥା ହି କଥାୱତ୍ଥୁଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସେସାନି ଚତ୍ତାରି ସତ୍ତସତ୍ତତି ରତ୍ତିମ୍ହି ଜାୟନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସେସାନୀତି କାୟାୟତନ ମନାୟତନତୋ ଅୱସେସାନି ଚତ୍ତାରି ଚକ୍ଖୁସୋତଘାନଜିୱ୍ହା ୟତନାନି। ସତ୍ତସତ୍ତତିରତ୍ତିମ୍ହୀତି ଏକାଦସମସତ୍ତାହସ୍ସ ପରିୟୋସାନରତ୍ତିମ୍ହି। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ୟମକଟୀକାୟ ଦୀପେତଙ୍ଗୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ –

ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଭୱିକସ୍ସ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଏକଦସ ମସତ୍ତାହା ଓରତୋ ଠିତସ୍ସ ରୂପାୟତନଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ନୋଚ ଚକ୍ଖାୟତନଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି।

ୟଂ ପନ ୟସ୍ସୱା ପନ ୟତ୍ଥ ରୂପାୟତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥ, ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଘାନାୟତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। କାମାୱଚରା ଚୱନ୍ତାନଂ ଅଘାନକାନଂ କାମାୱଚରଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ରୂପାୱଚରାନଂ ତେସଂ ତତ୍ଥ ରୂପାୟତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥ। ନୋଚ ତେସଂ ତତ୍ଥ ଘାନାୟତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଘାନକାନଂ କାମାୱଚରଂ

ଉପପଜ୍ଜନ୍ତାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଂ ଯେ ଏକାଦସମସତ୍ତାହା ଓରତୋ କାଲଙ୍କରିସ୍ସନ୍ତି। ତେସଂ ଘାନାଯତନାନିବ୍ବତ୍ତକକମ୍ମେନ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଚକ୍ଖୁଘାନେସୁ ୱୁତ୍ତେସୁ ସୋତଜିୱ୍ହା ଅୱୁତ୍ତାପି ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି।

[୧୯୯] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ପୱତ୍ତିକାଲେତି ସତ୍ତମେ ସତ୍ତାହେତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଗହେତଙ୍ଗଂ।

ଅଟ୍ଠକଥା ୱିରୋଧତୋ ଇଦିସେସୁ ଚ ଠାନେସୁ ଅଟ୍ଠକଥା ପମାଣତୋତି।

[୨୦୦] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

‘‘ଟୀକାକାରମତେନ ଏକାଦସମେ ସତ୍ତାହେ ୱାତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ନହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତୋ ୱୁତ୍ତୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଟୀକାକାର ମତୋନାମ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି।

[୨୦୧] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

‘‘କମେନାତି ଚକ୍ଖୁଦସକପାତୁଭାୱତୋ ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେନ ସୋତଦସକଂ। ତତୋ ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେନ ଘାନ ଦସକଂ। ତତୋ ସତ୍ତାହା ତିକ୍କମେନ ଜିୱ୍ହାଦସକନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନାତି ୱୁତ୍ତଂ’’। ତଂପି ନ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ।

ଯଥାୱୁତ୍ତ ଅଟ୍ଠକଥାୱିରୋଧତ୍ତା ଏୱ।

[୨୦୨] ଯଂପି ତତ୍ଥ

‘‘ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ହି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ନ ହି ସାନାମ ଅଟ୍ଠକଥା ଅତ୍ଥି। ଯତ୍ଥ ଇଦିସୋ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମୋ ଦସ୍ସିତୋ ସିଯା। ନନୁ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଟ୍ଠକଥାସୁ ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକୱସେନୱା ପୁରିମଂଭୱଚଙ୍କ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁପୁବ୍ବପୱତ୍ତିଦୀପନତୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚୋନା। ତତ୍ଥି ୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଭାୱପୱତ୍ତିକ୍କମେନ ପାଠଇଯଂ ଆଗତଂ ପଞ୍ଚପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଆଯତନନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ସୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋଯେୱ। ନଚ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମୋ ଥେରେନ ଇଧ କମେନାତି ଇମିନା ପାଠେନ ଦସ୍ସିତୋତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ତସ୍ମା କମେନାତି ଇଧପି ଦେସନକ୍କମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେସିତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସଚ୍ଚସଙ୍ଖେପ ଟୀକାଯଂ ପନ

ସାଖାୱତ୍ଥଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଚ୍ଛା ସତ୍ତମେ ସତ୍ତାହେ ଚକ୍ଖୁ ସୋତଘାନଜିୱ୍ହାଦସକାଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଟୀକାକାରୋପନ ଏକାଦସମେ ସତ୍ତାହେତି ଆହାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନଯୁଜ୍ଜତି ଯେୱାତି।

ଏତ୍ଥ ଚ କଲଲାଦୀନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମୋ ସଂଯୁତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥାହ –

ପଠମଂ କଲଲଂ ହୋତି, କଲଲା ହୋତି ଅବ୍ବୁଦଂ;

ଅବ୍ବୁଦା ଜାଯତେ ପେସି, ପେସିଯା ନିବ୍ବତ୍ତତେ ଘନୋ;

ଘନା ପସାଖା ଜାଯନ୍ତି, କେସା ଲୋମା ନଖାପିଚାତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଠମନ୍ତି ପଠମେନ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣେନ ତିସ୍ସୋତି ୱା ଫୁସ୍ସୋତିୱା ନାମଂ ନତ୍ଥି। ଅଥଖୋ ତୀହି ଜାତିଉଣ୍ଣଂସୂହି କତସୁତ୍ତଗ୍ଗେ ସଣ୍ଠିତତେଲବିନ୍ଦୁପମାଣଂ କଲଲଂ ହୋତି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

ତିଲତେଲସ୍ସ ଯଥା ବିନ୍ଦୁ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ ଅନାୱିଲୋ;

ଏୱଂ ୱଣ୍ଣପଟିଭାଗଂ, କଲଲଂ ସଂପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

କଲଲା ହୋତି ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ତସ୍ମା କଲଲା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ମଂସଧୋୱନୌଦକୱଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୁଦଂନାମ ହୋତି, କଲଲନ୍ତି ନାମଂ ଅନ୍ତ ରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତଂପି ଚେତଂ –

ସତ୍ତାହଂ କଲଲଂ ହୋତି, ପରିପକ୍କସମୂହକଂ;

ୱିୱତ୍ତମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ଅବ୍ବୁଦଂନାମ ଜାଯତୀତି।

ଅବ୍ବୁଦା ଜାଯତେ ପେସୀତି ତସ୍ମାପି ଅବ୍ବୁଦା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ୱିଲୀନ ତିପୁସଦିସା ପେସିନାମ ସଞ୍ଜାଯତି। ସା ମରିଚଫାଣିତେନ ଦୀପେତବ୍ବା। ଗାମଦାରକା ହି ସୁପକ୍କାନି ମରିଚାନି ଗହେତ୍ୱା ସାଟକନ୍ତରେ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ପୀଳେତ୍ୱା ମଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ କପାଲେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆତପେ ଥପେନ୍ତି। ତଂ ସୁକ୍ଖମାନଂ ସୁକ୍ଖମାନଂ ସବ୍ବଭାଗେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଏୱରୂପା ପେସି ହୋତି। ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତଂପି ଚେତଂ –

ସତ୍ତାହଂ ଅବ୍ବୁଦଂ ହୋତି, ପରିପକ୍କସମୂହକଂ;

ୱିୱତ୍ତମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ପେସିନାମ ପଜାଯତୀତି।

ପେସିଯା ନିବ୍ବତ୍ତତେ ଘନୋତି ତତୋ ପେସିତୋ ସତ୍ତାହଚ୍ଚ ଯେନ କୁକ୍କୁଟଣ୍ଡସଣ୍ଠାନୋ ଘନୋନାମ ମଂସପେସି ପିଣ୍ଡୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ପେସୀତିନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତଂପି ଚେତଂ –

ସତ୍ତାହଂ ପେସି ଭୱତି, ପରିପକ୍କଂ ସମୂହକଂ;

ୱିୱତ୍ତମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ଘନୋତିନାମ ଜାଯତୀତି;

ଯଥା କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡଂ, ସମନ୍ତଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ;

ଏୱଂ ଘନସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ, ନିବ୍ବତ୍ତଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯାତିଚ।

ଘନା ପସାଖା ଜାଯନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚମେ ସତ୍ତାହେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ହତ୍ଥପାଦାନଂ ସୀସସ୍ସଚ ଅତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଚପୀଳଅକା ଜାଯନ୍ତି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂପଞ୍ଚମେ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ସତ୍ତାହେ ପଞ୍ଚପୀଳଅକା ଜାଯନ୍ତି। ସଣ୍ଠନ୍ତି କମ୍ମ ତୋତି। କେସା ଲୋମା ନଖାପିଚାତି ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସମେ ସତ୍ତାହେ ଏତାନି ଜାଯନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଛଟ୍ଠସତ୍ତାହାଦଯୋ ଛସତ୍ତାହା ପସାଦନିସ୍ସଯାନଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ଅନୁକ୍କମେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ପରିଣତକାଲା ହୋନ୍ତି। ଚକ୍ଖାଦୀନି ପନ ଏକାଦସମ ସତ୍ତାହସ୍ସ ପରିଯୋ ସାନଦିୱସେ ଏକତୋ ଜାଯନ୍ତୀତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ତିଲତେଲସ୍ସ ଯଥାବିନ୍ଦୂତିଆଦିନା କଲଲସ୍ସ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଥୋକଂ ୱଡ୍ଢିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପୱତ୍ତମାନଂ। ନ ହି ତଦା ତାଦିସଂ ପକତିଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠଂ ୱଣ୍ଣଜାତଂୱା ସଣ୍ଠାନଂୱା ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯେଯ୍ୟାତି। ଅନୁମାନତୋ ପନ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକାଯ ଊକାଯ ସତ୍ତମୋ ଭାଗୋ ଲିକ୍ଖାନାମ। ଲିକ୍ଖାଯ ଛତ୍ତିଂସତିମୋ ଭାଗୋ ରଥରେଣୁନାମ। ରଥରେଣୁସ୍ସ ଛତ୍ତିଂସତିମୋ। ତଜ୍ଜାରୀ ନାମ। ତଜ୍ଜାରିଯା ଛତ୍ତିଂସତିମୋ ଅଣୁନାମ। ଅଣୁସ୍ସ ଛତ୍ତିଂସତିମୋ ଭାଗୋ ପରମାଣୁନାମ। ସୋ ପନ ଆକାସକୋଟ୍ଠାସିକୋ ମଂସଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଠଂ ନାଗଚ୍ଛତି। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁସ୍ସେୱ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଂ ଛତ୍ତିଂସ ପରିମାନୋ ଅଣୁ ପନ ତିତ୍ତିଚ୍ଛିଦ୍ଦ ତାଲଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ପୱିଟ୍ଠସୂରିଯରସ୍ମୀସୁ ୱଟ୍ଟିୱଟ୍ଟି ହୁତ୍ୱା ପରିବ୍ଭମନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସକଲଂ ପନ କଲାପଭୟପରିମାଣମତ୍ତଭୂତଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପରମାଣୁତୋପି ପରିତ୍ତକମେୱ ସିଯା। ସୋ ହି ସନ୍ତାନାନୁବନ୍ଧୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଖଣେ ଖଣେ ଉପଚିତରୂପକଲାପସମୂହୋଏୱ ହୋତୀତି ହେଟ୍ଠିମ କୋଟିଯା ଏକୂନପଞ୍ଞାସକଲାପପରିମାଣୋଏୱ ସିଯା। ତତୋ ପରିତ୍ତକେ ସତି ସନ୍ତାନ ଘଟନସ୍ସେୱ ଅସମ୍ଭୱତୋତି। ଯଂ ପନ

ମହାଟୀକାଯଂ ତେ ପନ କଲାପା ପରମାଣୁପରିମାଣା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଧାତୂନଂ ଚୁଣ୍ଣମନସିକାରାନୁରୂପମତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଦୁତୀଯଚିତ୍ତନ୍ତି ପଠମ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ଠିତିକାଲନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକାଲଂ। ଓଜାଫରଣମୁପାଦାଯାତି ଗବ୍ଭସେଯ୍ଯକାନଂ ତାୱ ଅବ୍ବୁଦଭାୱ ପେସିଭାୱ ଘନଭାୱାଦି ପତ୍ତକାଲେ ମାତୁଯା ଆମାସଯଗତାଯ ଅଜ୍ଝୋହଟାହାର ସିନେହଭୂତାଯ ଓଜାଯ ଜଲାବୁମୂଲା ନୁସାରେନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଫରଣକାଲଂ ଉପାଦାଯ, ଯଥାହ –

ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜତି ମାତା, ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ;

ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ତିରୋତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତୀତି ତସ୍ସ ହି ନାଭିତୋ ଉଟ୍ଠିତୋ ନାଳଓ ମାତୁଉଦର ପଟଲେନ ଏକାବଦ୍ଧୋ ହୋତି। ସୋ ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡକୋ ୱିଯ ଛିଦ୍ଦୋ। ତେନ ଆହାରରସୋ ସଂସରିତ୍ୱା ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ଏୱଂ ସୋ ଦସମାସେ ଯାପେତି। ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ତିରୋତି ମାତୁଯା ତିରୋ କୁଚ୍ଛିଗତୋ। ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯା ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତୋତି ଅତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପନ ନାଭିନାଳଅସ୍ସ ଉଟ୍ଠିତକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ନାଭିତୋ ଉଟ୍ଠିତୋ ନାଳଓତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ଅବ୍ବୁଦାଦିକାଲେ ତସ୍ସ ନାଭିନାଳଓନାମ ଉଟ୍ଠିତୋ ସିଯାତି। ସଂସେଦଜୋପପାତିକାନଂ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଲଦ୍ଧଂୱା ଅତ୍ତନୋ ଖେଳଅଂୱା ଅଜ୍ଝୋହରଣକାଲେ ଓଜାଫରଣଂ ଉପାଦାଯ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଓଜାଫରଣମୁପାଦାଯଆହାରସମୁଟ୍ଠାନାତି । ଚୁତିଚିତ୍ତୋପରି ସତ୍ତରସମଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଚୁତିଚିତ୍ତତୋ ଉପରି ପୁବ୍ବକାଲେ ସତ୍ତରସମସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ। କମ୍ମଜରୂପାନି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ତେସଂ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପ୍ପନ୍ନତ୍ତାଯେୱ ତତୋ ସତ୍ତ ରସମଂ ଚୁତିଚିତ୍ତଂନାମ ହୋତି। ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି। ପୁରେତରନ୍ତି ତସ୍ସ ସତ୍ତରସମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣଂଏୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋପରନ୍ତି ଚୁତିଚିତ୍ତତୋ ପରସ୍ମିଂ ସୋଳଅସଚିତ୍ତକ୍ଖଣପରିମାଣେ ଖଣେ। ଚିତ୍ତଜାହାରଜରୂପଞ୍ଚାତି ଚିତ୍ତଜରୂପସନ୍ତାନଂ ଆହାରଜ ରୂପସନ୍ତାନଞ୍ଚ ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ଅନୁପାଦିନ୍ନକସନ୍ତାନେ ତେସଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଅସମ୍ଭୱତୋ। ଯମେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ରୂପସମୁଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଭାୱଦସକଂନାମ କାମରାଗନିଦାନକମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି ତବ୍ବିରାଗ ଭାୱନାକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତେ ରୂପଲୋକେ ତସ୍ସ ଅଲାଭୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଆହାରଜକଲାପାନିଚ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋହଟା ହାରା ଭାୱତୋ, ତତୋଯେୱଚ ସରୀରଗତସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତାହାରସ୍ସପି ରୂପସମୁଟ୍ଠାନା ଭାୱତୋ। ଆଚରିଯାନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ତତ୍ଥ ଲବ୍ଭମାନ ରୂପକଲାପେସୁପି ଗନ୍ଧରସାନଂ ଓଜାଯଚ ଅଭାୱଂ ୱଣ୍ଣେତି। ରୂପଧାତୁଯା ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚାଯତନାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି ଚକ୍ଖାଯତନଂ ରୂପାଯତନଂ, ସୋତା ଯତନଂ, ମନା ଯତନଂ, ଧମ୍ମାଯତନନ୍ତି ଚ, ପଞ୍ଚଧାତୁଯୋ ପାତୁଭୱନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଧାତୁ, ରୂପଧାତୁ, ସୋତଧାତୁ, ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ ଧାତୁ, ଧମ୍ମଧାତୂତିଚ, ତଯୋ ଆହାରା ପାତୁଭୱନ୍ତି ଫସ୍ସାହାରୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନା ହାରୋ, ୱିଞ୍ଞାଣା ହାରୋତି ଚ ୱିଭଙ୍ଗେୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଏତ୍ଥଚ ପାଠଇଯଂ ରୂପଲୋକେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେପି କିଚ୍ଚନ୍ତରସବ୍ଭାୱା ମହାଭୂତାନଂ ତତ୍ଥ ପଟିଲାଭୋ ଅୱାରିତୋ ଏୱ ହୋତି। ଗନ୍ଧାଦୀନଂ ପନ କିଚ୍ଚନ୍ତରମେୱ ନତ୍ଥି। ଯେନ ତେ ଧମ୍ମମତ୍ତଭାୱେପି ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯୁଂ ତସ୍ମା ତେସଂ ଅୱଚନଂ ତତ୍ଥ ଅଭାୱମେୱ ଦୀପେତୀତି ଆଚରିଯସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥା ପନ ଭୂତଚତୁକ୍କଂ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥିଯେୱ, ଯଥାହ-ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାନଂ ଏକଂ ମହାଭୂତଂ ପଟିଚ୍ଚ ତଯୋ ମହାଭୂତାତିଆଦି। ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ ପନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବ ଧାତୁଚ ତତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା। ତସ୍ମା ସବ୍ବେସଂ ସଭାୱଧମ୍ମାନଂ ଧମ୍ମଭାୱେ ସମାନେପି ଯେନ କିଚ୍ଚୱିସେସେନ ଗନ୍ଧୋ ରସୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ କବଳଈକାରାହାରୋତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ତେସଂ ତେନ ନାମେ ନ ତତ୍ଥ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱିଭଙ୍ଗେ କଥାୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଯମକେ ସୂତି ସବ୍ବତ୍ଥ ତେସଂ ତତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖେପୋ। ମହାଭୂତାନଂ ପନ ନିସନ୍ଦ ଧମ୍ମମତ୍ତଭାୱେନ ୱିଜ୍ଜମାନାନଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାଯତନଧମ୍ମଧାତୂସୁ ଅନୁପୱେସୋତି ଯୁତ୍ତୋ ସିଯାତି ୱଦନ୍ତି। ତୀଣିଦସକାନି ଜୀୱିତନୱକଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ଆଚରିଯାନନ୍ଦ ମତିଯା ଚକ୍ଖୁସତ୍ତକଂ ସୋତସତ୍ତକଂ ୱତ୍ଥୁସତ୍ତକନ୍ତି ଏୱଂ ତୀଣି ସତ୍ତକାନି ଜୀୱିତଛକ୍କଞ୍ଚାତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଭିରିଚ୍ଛତୀତି ଅଲବ୍ଭମାନେ ପଠମଂ ୱଜ୍ଜିତେ ତତ୍ଥ ଲବ୍ଭମାନତାୱସେନ ଅୱସିସ୍ସତି। ଅତିରେକଂୱା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥଚ ରୂପଲୋକେ ୱିଯ କାମଲୋକେ ଜୀୱିତନୱକଂ କସ୍ମା ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ରୂପଲୋକେ ପନ ଆହାରୁପତ୍ଥମ୍ଭକସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସଚ ସକଲସରୀରବ୍ଯାପିନୋ ଅନୁପାଲକ ଜୀୱିତସ୍ସ ଅଭାୱା ଏତଦେୱ ତଦୁଭଯଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ଅନୁପାଲେତୀତି ପାକଟଂ ତତ୍ଥ ଜୀୱିତନୱକନ୍ତି ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। କାମଲୋକେ ପନ ଅଞ୍ଞାନି ଉପତ୍ଥମ୍ଭକା ନୁପାଲକାନି ବହୂନି ପାକଟାନିଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଜୀୱିତନୱକଂ ଅପାକଟନ୍ତି କତ୍ୱା ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। କାମଲୋକେପି ପନ ଏତଂ ଅସିତାଦିପାଚକଗ୍ଗିୱସେନ ତସ୍ସେୱଚ ଉଦଯଭୂତସ୍ସ ସକଲସରୀ ରାନୁପାଲକସ୍ସ ଉସ୍ମାସଙ୍ଖାତସ୍ସ କାଯଗ୍ଗିନୋ ୱସେନ ପାକଟମେୱ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ –

ଆଯୁ ଉସ୍ମାଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଯଦା କାଯଂ ଜହନ୍ତିମଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧୋ ତଦା ସେତି, ନିରତ୍ଥଂୱ କଲିଙ୍ଗରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଆଯୂତି ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅଗ୍ଗୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଜୀୱିତମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଉସ୍ମାତି ତେ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯେସୁ ତିକ୍ଖମନ୍ଦୱସେନ ୱିସମ ଭୂତେସୁ କାଯେ ନାନାବାଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଥାହ-ବତ୍ଥାବାଧୋ ହୋତି ବତ୍ଥାତଙ୍କୋ। ୱିସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନା ଗତୋ ହୋତି ଅତିଉଣ୍ହାଯଅତିସୀତଲାଯାତି।

ସମଭୂତେସୁ ପନ ସତ୍ତା ନିରାବାଧା ହୋନ୍ତି। ଯଥାହ-ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି। ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ। ସମୱେପାକିନିୟାଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋହୋତି। ନାତିସୀତାୟ ନଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟାତି। କେଚି ପନ ଅସିତାଦିପାଚକଗ୍ଗିସ୍ମିଂ ଏୱ ଏତଂମଞ୍ଞନ୍ତି। ଥେରେନଚନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେଜୀୱିତନୱକଂ ନାମ, ରୂପଲୋକେ ୱିସୁଂ ସିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନ ସେସେସୁ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଜୀୱିତନୱ କଞ୍ଚେୱ ତୀଣି ଓଜଟ୍ଠମକାନି ଚାତି ତେତ୍ତିଂସ ତେତ୍ତିଂସ ରୂପାନି ପାକଟାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠସୂତି ପାଚକଗ୍ଗିଅସ୍ସାସ ପସ୍ସାସୱଜ୍ଜିତେସୁ ତୀସୁ ତେଜୋକୋଟ୍ଠାସେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱାୟୋ କୋଟ୍ଠାସେସୂତି ଅଟ୍ଠସୁ। ଇତି କାମଲୋକେପି ସକଲସରୀରବ୍ଯାପୀସୁ ତେଜୋୱାୟୋ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଲବ୍ଭମାନତ୍ତା ଏତଂ ସକଲ ସରୀରେଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ସିୟା, କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ କାମଲୋକେ ୱିୟ ରୂପଲୋକେ ରୂପକଲାପାନଂ ନିରୋଧକ୍କମୋ ନ ୱୁତ୍ତୋତି। ୱିସେସାଭାୱତୋ, ରୂପଲୋକେପି ହି ମରଣକାଲେ ପନ ଚୁତିଚିତ୍ତୋ ପରି ସତ୍ତରସମଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକାଲ ମୁପାଦାୟ କମ୍ମଜରୂପାନି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତିଆଦିକୋ ନିରୋଧକ୍କମୋ କାମଲୋକସଦିସୋଯେୱ। କେୱଲଂ ପନେତ୍ଥ ଆହାରଜରୂପ ନିରୋଧୋନାମ ନତ୍ଥି, ତଥା କଳେୱର ନିକ୍ଖେପୋଚ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥପି ଚୁତିଚିତ୍ତତୋ ପରଂ ସୋଳଅସଚିତ୍ତକ୍ଖଣ ପରିମାଣେ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚିତ୍ତଜରୂପସନ୍ତାନଂ ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜତି। ତତୋ ପରଂ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନରୂପପରଂପରା ଏକଦ୍ୱିତି ଅଚ୍ଛରାକାଲମତ୍ତଂପି ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ଯୁତ୍ତଂ। ନଚ ଏତ୍ତକମତ୍ତେନ କାଲେନ ପୱତ୍ତମାନାୟପି ରୂପସନ୍ତତିୟା ମତକଳେୱରଂନାମ ସଙ୍ଖା ଲବ୍ଭଂ। ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଏକକ୍ଖଣେନ ୱିୟ ସରୀରସ୍ସ ଅନ୍ତରଧାନସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟନତୋତି। ଯଥାଚ ରୂପଲୋକେ, ତଥା କାମଲୋକେପି ଉପପତ୍ତିଦେୱାନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଓପପାତିକାନନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ସରୀରାନି ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେଯେୱ ସବ୍ବସୋ ପରିପୁଣ୍ଣେନ କମ୍ମଜକାୟେନ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା କମ୍ମଜରୂପେହି ଘନପୂରିତାନି ସଲ୍ଲହୁକଭରାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ଇତରରୂପାନି କମ୍ମଜରୂପେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଚୁତିକାଲେ କମ୍ମଜରୂପେସୁ ନିରୁଦ୍ଧେସୁ ତାନି ତିନ୍ନ ପତିଟ୍ଠାନି ହୁତ୍ୱା ଚିରଂ ସନ୍ତାନଂ ଘଟେତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ଥୋକଂ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସରୀରନିକ୍ଖେପୋନାମ ତେସଂ ନତ୍ଥୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

[୨୦୩] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

"ମରଣକାଲେ ପନ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସରୀରନିକ୍ଖେପାଭାୱତୋ ସବ୍ବେସଂପି ତିସମୁଟ୍ଠାନାନି ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନାନିଚ ସହେୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ସବ୍ବେସଂ ରୂପବ୍ରହ୍ମାନଂ ମରଣାସନ୍ନଚିତ୍ତାନି ରୂପଂ ନସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ନ ହି ମରଣାସନ୍ନ ଚିତ୍ତ ସମୁଟ୍ଠିତାନି ରୂପାନି କମ୍ମଜରୂପେହି ସହେୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। ଯଥାଚତାନି କମ୍ମଜରୂପନିରୋଧତୋ ଥୋକଂ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତଥା ଉତୁଜରୂପାନିପି ଚିତ୍ତଜରୂପନିରୋଧତୋ ଥୋକଂ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ନ ନ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ନଚ ତାୱତ୍ତକେନ କାଲେନ ତେସୁ ପୱତ୍ତ ମାନେସୁପି ସରୀରନିକ୍ଖେପୋନାମ ସଙ୍ଖା ଭୱିତୁନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପନ ଥିନ ମିଦ୍ଧାଦୀନଂ ନୀୱରଣଜାତିୟାନଂ ଅଭିତାୟ ତଦନୁରୂପଂ ଚିତ୍ତଜରୂପାନଂ ତଦନୁଗତିକାନଞ୍ଚ ଉତୁଜରୂପାନଂ ଲହୁକଗରୁକତାଦିୱିକାରୋ ନ ନ ସମ୍ଭୱତୀତି ଲହୁତାଦିତ୍ତୟଂପି ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ତେୱୀସରୂପେସୂତି। ଘାନାଦିତ୍ତୟଭାୱଦ୍ୱୟୱଜ୍ଜାନି ତେୱୀସରୂପାନି ହୋନ୍ତି। ତାନିୟେୱ ଚକ୍ଖୁ ସୋତୱତ୍ଥୁ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦ୍ୱୟୱଜ୍ଜାନି ଅସଞ୍ଞୀନଂ ସତ୍ତରସେୱ ରୂପାନି ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଅସଞ୍ଞୀନଂ ପନ ଗରୁଲହୁତାଦିପକାରୋ ଚିନ୍ତେ ତବ୍ବୋ। ନ ୱା ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ରୁପ୍ପନୱିକାରସ୍ସ ବହୁକାରଣତ୍ତାତି। ଉପପତ୍ତିୟନ୍ତି କାମରୂପାସଞ୍ଞୀନଂ ପଟିସନ୍ଧିୟା ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ। ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଏୱ ହି ଏକନ୍ତେନ ଉପପତ୍ତିଖଣୋନାମ ହୋତୀତି। ପୱତ୍ତେତୂତି ପଟିସନ୍ଧିୟା ଠିତିକ୍ଖଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସକଲେ ପୱତ୍ତିକାଲେ ପନ ନକିଞ୍ଚିପି ନଲବ୍ଭତି। ଲବ୍ଭତିଯେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ନ ହି ଇଦଂନାମ ରୂପଂ ପୱତ୍ତେ ନଲବ୍ଭତି। ପଟିସନ୍ଧିୟଂଏୱ ଲବ୍ଭତୀତି ଅତ୍ଥୀତି। [ରୂପପୱତ୍ତିକ୍କମୋ]

୧୬୧। ଏୱଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକ ରୂପସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଥା ନୁପ୍ପତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଂପନାତିଆଦି ମାହ। ନିବ୍ବାନଂ ପନ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲୋକୁତ୍ତରସଙ୍ଖାତନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରନ୍ତି ଭଗୱତା କଥିତଂ, ଯଥାହ-କତମେ ଧମ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରା। ଚତ୍ତାରୋଚ ଅରିୟମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରିଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଅସଙ୍ଖତାଚ ଧାତୁ, ଇମେ ଧମ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରାତି। ଏତେନ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେତି। ନ ହି ଲୋକୱୋହାରସିଦ୍ଧା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରାନାମ ସଙ୍ଖା ଭୱିତୁନ୍ତି। ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣେନ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବନ୍ତି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତେନ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂୱିୟ ଚକ୍ଖୁନା ପଟିଲଦ୍ଧମଗ୍ଗଞାଣେହି ଅରିୟଜନେହି ଚତୂହି ଅରିୟମଗ୍ଗଞାଣେହି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣେନାତି ଏତେନ ତାଦି ସମ୍ମା ପଟିପତ୍ତିମଗ୍ଗତୋ ୱିମୁଖାନଂ ଅନ୍ଧପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ୱିୟ ଚନ୍ଦ ମଣ୍ଡଲସ୍ସ ତସ୍ସ ଅୱିସୟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ଚ ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଅନୁପଲଦ୍ଧମତ୍ତେନ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ନତ୍ଥିନାମ ହୋତୀତି। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବନ୍ତି ଏତେନ ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଞ୍ହି କିଞ୍ଚି ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ନହୋତି। ତଂ ସରୂପତୋ କସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂନାମ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ତଦୁଭୟେନ ପନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତୱନ୍ତାନଂ କଲ୍ଯାଣକପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଅନୁମାନତୋ ସିଦ୍ଧତଂ ଦୀପେତି, ନ ହି ଅନୁମାନତୋପି ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧିୟଂ ଅସିଦ୍ଧସ୍ସ ଅପାକଟସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ୱାୟାମୋପିନାମ ଅତ୍ଥି। ଯେନ ସଚ୍ଛିକିରିୟା ସିଦ୍ଧିୟାତି। ଏୱଂ

ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କେୱଲଂ ୱିଜ୍ଜମାନମତ୍ତମେୱ ନ ହୋତି। ଅଥଖୋ ମହାତେଜୱନ୍ତଂ ମହୋଜୱନ୍ତଞ୍ଚ ତଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ମଗ୍ଗଫଲାନମାଲମ୍ବଣଭୂତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ନିବ୍ବାନେନ ୱିନାମଗ୍ଗ ଫଲାନଂ ଅକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋ ତସ୍ସ ମହାତେଜୱନ୍ତ ତଂ ମହୋଜୱନ୍ତତଞ୍ଚ ଦୀପେତି। ଯଥା ହି ମହିଦ୍ଧିକୋ ଏକୋ ରାଜା ହୋତି। ତସ୍ସ ରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ମହାଗାମେ ଏକୋ ଗାମଭୋଜକୋ ଏକୋଚ ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ମହାପରିୱାରୋ ୱସତି। ତେଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଗାମଭୋଜକୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହି। ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ରାଜୱଲ୍ଲଭୋ ହୋତି। ରାଜତୋ ମହନ୍ତଂ ଆଣଂ ଲଭତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ଇଦାନି ଇଧୱସନ୍ତସ୍ସ ମମଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଟୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ଗାମଭୋଜକୋଚ ତଂଅଟ୍ଟୱିଂ ପୱିଟ୍ଠଂପି ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ୱଧି। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହିଦ୍ଧିକରାଜା ୱିଯ ହି ନିବ୍ବାନଂ। ଗାମ ଭୋଜକୋ ୱିଯ ଞାଣଂ। ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ୱିଯ ମୋହୋ। ପରିୱାର ଚୋରା ୱିଯ ସେସକିଲେସା। ପୁବ୍ବେ ରଞ୍ଞୋ ଅନୁପଟ୍ଠା ନକାଲେ ଗାମଭୋଜକୋ ୱିଯ ପୁଥୁଜ୍ଜନଞାଣଂ। ଉପଟ୍ଠାନକାଲେ ଗାମ ଭୋଜକୋ ୱିଯ ମଗ୍ଗଞାଣନ୍ତି। ତଣ୍ହା ପୱତ୍ତମାନା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଦି ଭେଦେସୁ ଖନ୍ଧାଦିଧମ୍ମେସୁ ୱିନନ୍ଧମାନାୱ ପୱତ୍ତତି। ଯଥାହ –

ଅନ୍ତୋଜଟା ବହିଜଟା, ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜାତି।

ତସ୍ମା ସା ୱେଠଉଗୁମ୍ବେ ୱେଠଉସାଖା ୱିଯ ୱିନନଟ୍ଠେନ ସଂସିବ୍ବନଟ୍ଠେନ ୱାନସମଞ୍ଞଂ ଲଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱାନସଙ୍ଖାତାଯତଣ୍ହାଯାତି। ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତାତି ନିସ୍ସଟତ୍ତା। ତସ୍ସା ୱିସଯଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ୱାନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଭାୱତୋତି ସନ୍ତିଲକ୍ଖଣେନ। ଅଜ୍ଝତ୍ତସମ୍ଭୂତାନଂ ତିୱିଧୱଟ୍ଟସନ୍ତାପାନଂ ନିବୁତିଅଟ୍ଠେନ। ତେସଂ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱଟ୍ଠେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୱିଧଂପୀତି ଯଥା ଚିତ୍ତଂ ସଭାୱତୋ ଏକୱିଧଂପି ଜାତିଧମ୍ମତ୍ତା ଜାତିଭୂମିସମ୍ପଯୋଗାଦି ଭେଦେନ କାଲ ଦିସାଦେସପୁଗ୍ଗଲଭେଦେନଚ ୱତ୍ଥୁତୋ ଭିନ୍ନମେୱ ହୋତି। ନ ତଥା ଇଦଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଇଦଂ ପନ ସଭାୱତୋପି ୱତ୍ଥୁତୋପି ଅଭିନ୍ନମେୱ ହୁତ୍ୱା ଏକୱିଧଂ ହୋତି। ଇଦଞ୍ହି ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅତୀତେ ଏତରହି ଅନାଗତେଚ ପରିନିବ୍ବୁତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂୱା ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂୱା ସବ୍ବେସଂପି ଏକମେୱ ହୋତି। କସ୍ମା, ଅନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବଧମ୍ମତ୍ତା। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଦସ୍ସନଂ ଅନନ୍ତଂ ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ହି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ଖଯନିରୋଧଭାୱେନ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ଏତଂ ତବ୍ଭାୱେନଏୱ ସୁଟ୍ଠୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ କତ୍ୱା ଞାତବ୍ବଂ। ଅନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଅନିମିତ୍ତଧମ୍ମତ୍ତା ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଦସ୍ସନୱିସଯଭୂତେନ କେନଚିନିମିତ୍ତେନ ନିଦସ୍ସିତୁଂୱା କାଲଭେଦେନ ଦିସାଦେସପୁଗ୍ଗଲସନ୍ତାନ ଭେଦେନ ହୀନପଣୀତାଦିଭେଦେନ ଚ ଭିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ନିଦସ୍ସିତୁଂୱା ନାରହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନନ୍ତନ୍ତି ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତୱିରହିତଂ। ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖପଟିପକ୍ଖସିଦ୍ଧେହି ଅନନ୍ତେହି ଗୁଣୋଭାସେହି ସବ୍ବତୋ ପଭାୱନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ଅନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବଧମ୍ମତ୍ତାଚ ପନ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସବ୍ବାସୁଚ ଦିସାସୁ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ କାଲେ ଅସୁକାଯନାମ ଦିସାଯ ନତ୍ଥୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। କସ୍ମା, ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତେନ ଯଦା କଦାଚି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅୱସ୍ସଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବତାୱସେନ ସବ୍ବଦା ସବ୍ବତ୍ଥ ଚ ଲବ୍ଭମାନତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ୱିନଯେ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ, ଉଦାନେଚ –

ସେଯ୍ୟଥାପି ଭିକ୍ଖୱେ ଯାକାଚି ଲୋକେ ସୱନ୍ତିଯୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପେନ୍ତି। ଯାଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖା ଧାରା ପପତନ୍ତି। ନ ତେନ ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊନତ୍ତଂୱା ପୂରତ୍ତଂୱା ପଞ୍ଞାଯତି। ଏୱ ମେୱ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ବହୂଚେପି ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନ ଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି। ନ ତେନ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂୱା ପଞ୍ଞାଯତୀତି।

ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ନ ତେନ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଊନତ୍ତଂୱା ପୂରତ୍ତଂୱା ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟେପି ମହାକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ଏକସତ୍ତୋପି ପରିନିବ୍ବାତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ତଦାପି ତୁଚ୍ଛା ନିବ୍ବାନ ଧାତୂତି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ବୁଦ୍ଧକାଲେ ପନ ଏକେକସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାପି ସତ୍ତା ଅମତଂ ଆରାଧେନ୍ତି। ତଦାପି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ପୂରା ନିବ୍ବାନଧାତୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ବ୍ରହ୍ମନିମନ୍ତନସୁତ୍ତେଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଦସ୍ସନଂ ଅନନ୍ତଂ ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ସବ୍ବତୋ ପଭାସମ୍ପନ୍ନଂ। ନିବ୍ବାନତୋ ହି ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଧମ୍ମୋ ପଭସ୍ସରତରୋୱା ଜୋତିୱନ୍ତତରୋୱା ପରିସୁଦ୍ଧତରୋୱା ପଣ୍ଡର ତରୋୱା ନତ୍ଥି। ସବ୍ବତୋୱା ପଭୂତମେୱ ହୋତି। ନକତ୍ଥଚି ନତ୍ଥୀତି ସବ୍ବତୋପଭଂ। ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଦୀସୁ ହି ଅସୁକଦିସାଯଂନାମ ନିବ୍ବାନଂ ନତ୍ଥୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂସନ୍ତେପି ଏତଂ ନିରୁଦ୍ଧତେକାଲିକଧମ୍ମ ସନ୍ନିସ୍ସଯେନ ୱିଞ୍ଞାଯ ମାନତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧଧମ୍ମଭେଦେନ ଭିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଉପଚରିତୁଂ ଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସୌପାଦିସେସାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଉପାଦୀଯତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଭୁସଂ ଗଣ୍ହୀଯତୀତି ଉପାଦି। ଉପାଦିନ୍ନଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ। ସୋଯେୱ ଏକଦେସେନୱା ଅନୱସେସେନୱା ପହୀନେହି କମ୍ମକିଲେସେହି ସେସୋତି ଉପାଦିସେସୋ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ତସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଉପାଦିସେସୋ ଯସ୍ସା ଅଧିଗତକାଲେତି ସୌପାଦିସେସା। ନିବ୍ବାନଧାତୂତି ନିବ୍ବୁତିସ ଭାୱୋ। ସୌପାଦିସେସାଚ ସା ନିବ୍ବାନଧାତୁଚାତି ସମାସୋ। ନତ୍ଥି ତସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଉପାଦିସେସୋ ଯସ୍ସା ଅଧିଗତକାଲେତି ଅନୁପାଦିସେସା, ଅନୁପାଦିସେସାଚ ସା ନିବ୍ବାନଧାତୁଚାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଇତି ୱୁତକେ-ଦ୍ୱେ ମା ଭିକ୍ଖୱେ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯୋ।

କତମା ଦ୍ୱେ, ସୌପାଦିସେସାଚ ନିବ୍ବାନଧାତୁ, ଅନୁପାଦିସେସାଚ ନିବ୍ବାନଧାତୁତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୁରିମା କିଲେସନିବ୍ବାନଂନାମ। ପଚ୍ଛିମା ଖନ୍ଧନିବ୍ବାନଂନାମ। ପୁରିମାୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକ ନିବ୍ବାନଂନାମ। ପଚ୍ଛିମା ସମ୍ପରାଯିକ ନିବ୍ବାନଂନାମ। ଯଥାହ-ଏକା ହି ଧାତୁ ଇଧ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା ସୌପାଦିସେସା ଭୱନେତ୍ତି ସଙ୍ଖଯା। ଅନୁପାଦିସେସା ପନ ସମ୍ପରାଯିକାତି। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ପନ ସତ୍ତନିପାତେ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତ ପଞ୍ଞାପି ମୁତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ଖନ୍ଧୁପାଦିସେସୱସେନ କାଯସକ୍ଖିଦିଟ୍ଠିପତ୍ତ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତଧମ୍ମାନୁସାରୀସଙ୍ଖାତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସ କସ୍ସଚ ଯୋଗୀକଲ୍ଲାଣପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ କିଲେସୁ ପାଦିସେସୱସେନ ସୌପାଦିସେସତା ଅନୁପାଦିସେସତାଚ ୱୁତ୍ତା। ତଥେୱ ନୱନିପାତେ ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ, ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଉଦ୍ଧଂ ସୋତଅକନିଟ୍ଠଗାମୀତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅନାଗାମୀନଂ ସକଦାଗାମିସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ ସୋତାପନ୍ନାନନ୍ତି ନୱନ୍ନଂ ସେକ୍ଖପୁଗ୍ଗଲାନଂ କିଲେସୁପାଦିସେସୱସେନ ସୌପାଦିସେସତା ୱୁତ୍ତା।

ନେତ୍ତିଯଂ ପନ ଅରହତ୍ତଫଲଂପି ସୌପାଦିସେସନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତଂ। ଏତ୍ଥଚ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ କିଲେସାନଂ ଖଯୋ ସୌପାଦି ସେସଂନାମ। ଚୁତି ଅନନ୍ତରେ ଖନ୍ଧାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଅନୁପାଦିସେସଂନାମ। ଯସ୍ମା ପନ ପଟିସନ୍ଧିୱନ୍ଧାନାମ କିଲେସେସୁ ସତିଏୱ ଜାଯନ୍ତି। ଅସତି ନଜାଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେପି କିଲେସକ୍ଖଯେନ ସହେୱ ଖିଯ୍ୟନ୍ତି। ଯାୱଚୁତିଯା ପୱତ୍ତମାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ପନ ଖୀଣାସୱସ୍ସପି ପୁରିମଭୱେ ପୱତ୍ତକମ୍ମକିଲେସାନଂ ଫଲନିସ୍ସନ୍ଦଭୂତଂ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମ ତାସିଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ତଂ ଖୀଣେସୁପି କିଲେସେସୁ ଯାୱଚୁତିଯା ପୱତ୍ତ ତିଯେୱ। ଚୁତିକ୍ଖଣେ ତସ୍ସ ନିରୋଧୋପି ଧମ୍ମତାନିରୋଧୋ ଏୱ। ଯୋ ପନ ତଦନନ୍ତରେ ପୁନଭୱସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦୋ। ସୋ କିଲେସକ୍ଖଯେନ ସହେୱ ସିଦ୍ଧୋ। ନ କେୱଲଂ ତଦନନ୍ତରେ ପୁନ ଭୱସ୍ସେୱ। ତତୋ ପରଂପି ଅନମତଗ୍ଗ ସଂସାରେ ଭୱପରଂପରାଯ ଅନୁପ୍ପାଦୋପି ତେନ ସହେୱ ସିଦ୍ଧୋ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ଏକମେୱ ନିବ୍ବାନଂ। ଏୱଂସନ୍ତେପି ଖନ୍ଧାୱସେସସ୍ସ ଭାୱା ଭାୱଲେସଂ ଉପାଦାଯ ଅଯଂ ଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ଦୁୱିଧଂ ହୋତି କାରଣପରିଯାଯେନାତି ଦୁୱିଧ ପଞ୍ଞାପନସ୍ସ କାରଣଲେସେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯସ୍ମା ପନ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନାମ ସପଲିବୋଧଧମ୍ମତ୍ତା ନାନାପଲିବୋଧେହି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଜନଂ ପୀଳେନ୍ତି। ସନ୍ତସୁଖଂନାମ ଲଦ୍ଧୁଂ ନଦେନ୍ତି। ସନିମିତ୍ତ ଧମ୍ମତ୍ତାଚ କିଲେସାନଂ ଜରାମରଣାଦୀନଞ୍ଚ ସବ୍ବେସଂ ଅନତ୍ଥାନଂ ୱତ୍ଥୁ ଭୂତା ଭୂମିଭୂତା ହୋନ୍ତି। ସପଣିହିତଧମ୍ମତ୍ତାଚ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାନଂ ମୂଲଭୂତଂ ଆସାଦୁକ୍ଖଂନାମ ନିଚ୍ଚକାଲଂପି ଜନେନ୍ତି। ତସ୍ମା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖସିଦ୍ଧେନ ଗୁଣଭେଦେନ ତିୱିଧଂଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୁଞ୍ଞତନ୍ତିଆଦି ମାହ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବପଲିବୋଧ ୱିୱିତ୍ତତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତଂ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ହି ସତି ବାଲାନଂ ଯତ୍ତକା ପାପକମ୍ମପଲିବୋଧା ଅପାଯ ଦୁକ୍ଖପଲିବୋଧାଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତାନଂଚ ତତୋ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖନତ୍ଥଂ ଯତ୍ତକା କଲ୍ଲାଣକମ୍ମପଲିବୋଧା ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିନିରୋଧୋଯେୱ ସବ୍ବେ ତେ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିମୂଲକେ ପଲିବୋଧେ ନିରୋଧେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ନ ୱିନା ତେନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି। ତସ୍ମା ସୋନିରୋଧୋ ତେହି ପଲିବୋଧେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ହୋତି, ତଥା ରାଗକ୍ଖଯୋଯେୱ ରାଗମୂଲକେ ପଲିବୋଧେ ନିରୋଧେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ନ ୱିନା ତେନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି। ଦୋସକ୍ଖଯୋଯେୱ ଦୋସମୂଲକେ। ମୋହକ୍ଖଯୋଯେୱ ମୋହମୂଲକେତିଆଦି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଇତି ନିବ୍ବାନଂ ସବ୍ବପଲି ବୋଧେହି ୱିୱିତ୍ତତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତଂନାମ।

ନିମିତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉପ୍ପାଦପୱତ୍ତମୂଲକୋ ଓଳାରିକାକାରୋ। ଯେନ ସମନ୍ନାଗତା ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା ସବ୍ବେସଂ କିଲେସାନଂ ଜରାମରଣାନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁଭୂତା ଭୂମିଭୂତା ହୋନ୍ତି। ତଥା ସବ୍ବେସଂ ମାରାନଂ ସବ୍ବେସଂ ୱେରାନଂ ସବ୍ବେସଂ ରୋଗାଦି ଅନତ୍ଥାନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତା ଭୂମିଭୂତା ହୋନ୍ତି। ଯତୋ ତେ ମାରଧେଯ୍ୟାତିପି ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କାଲ ଦିସା ଦେସ ସନ୍ତାନାଦି ଭେଦେନ ହୀନପଣୀତାଦି ଭେଦେନଚ ଭେଦଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନିବ୍ବାନଂ ପନ ସବ୍ବେସଂ ନିମିତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ଖଯନିରୋଧଭାୱେନ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ନତ୍ଥି। ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅନିମିତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ସବ୍ବେସଂ କିଲେ ସାଦୀନଂ ଅନତ୍ଥାନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତେ ନିମିତ୍ତଧମ୍ମେ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ତେସଂ ଅନତ୍ଥାନଂ ଅଭାୱଂ ସାଧେନ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଂ ତିଟ୍ଠତି। ନଚ ତଂ କାଲଭେଦେନ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି। ଇଦଂ ଅତୀତେ ଅସୁକକପ୍ପେ ଅସୁକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନିବ୍ବାନଂ, ଇଦଂ ଅନାଗତେ, ଇଦଂ ଏତରହୀତି। ନାପି ଦିସାଭେଦେନ ଭିନ୍ନଂ। ଇଦଂ ଦସସୁ ଦିସାସୁ ଅସୁକାଯନାମ ଦିସାଯ ନିବ୍ବାନଂ, ଇଦଂ ଅସୁକାଯ ନାମାତି। ନଚାପି ଦେସଭେଦେନୱା ସନ୍ତାନଭେଦେନୱା ଭିନ୍ନଂ। ଇଦଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଇଦଂ ଦେୱଲୋକେ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେତି ୱା ଇଦଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଇଦଂ ଦେୱାନଂ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ତିୱାତି। ତଥା ପଣୀତାଦି ଭେଦେନ ଭିନ୍ନଂ ନ ହୋତି। ଇଦଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ। ଇଦଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ। ଇଦଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକାନନ୍ତି।

ପଣିହିତଂ, ପଣିଧାନଂ, ପଣିଧି, ପତ୍ଥନା, ଆସା, ଜୀଘଚ୍ଛା, ପିପାସାତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାଚ ଲଦ୍ଧମାନାପି ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମତ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଆସା ଦୁକ୍ଖଂନାମ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି। ଆସାଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଯନ୍ତୋନାମ ନତ୍ଥି। ସବ୍ବଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ଆସାମୂଲକଂ ହୋତି। ଆସାସଦିସଂ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂନାମ ନତ୍ଥି, ନିବ୍ବାନଂ ପନ ସଯଂ ପିପାସୱିନଯଧମ୍ମତ୍ତା ଆସାସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବଂ ତଣ୍ହାପଣିଧିଂୱା ଛନ୍ଦପଣିଧିଂୱା ୱିନେନ୍ତଂ ୱିଧମେନ୍ତଂ ୱତ୍ତତୀତି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମିଂ ପଣିହିତନ୍ତି ଅପ୍ପଣୀହିତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଦୁୱିଧଂ ସୁଖଂ ୱେଦଯିତସୁଖଂ ସନ୍ତିସୁଖନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସ ଦିବ୍ବ ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଲଭିତ୍ୱା ଅନୁଭୱନୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସ ସୁଖଂ ୱେଦଯିତସୁଖଂନାମ। ତଂ ପନ ଖଣେଖଣେ ୱିଜ୍ଜୁୱିଯ ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ। ସମ୍ପତ୍ତିଯୋଚ ଅନିଚ୍ଚଧମ୍ମା। ସବ୍ବେ ତେ ଅପରିଯନ୍ତଂ

ଆସାଦୁକ୍ଖଂ ଭିକ୍ଖୋ ୱଡ୍ଢେନ୍ତିୟେୱ। ତସ୍ମା ସବ୍ବଂ ୱେଦୟିତସୁଖଂନାମ ଆସା ଦୁକ୍ଖଜନକତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ଦୁକ୍ଖମେୱ ହୋତି। ଯଥାହ-ଯଂକିଞ୍ଚି ୱେଦୟିତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ମିନ୍ତି। ଧମ୍ମସେନାପତିନାଚ କତମଂ ତଂ ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ ନିବ୍ବାନେ ସୁଖଂ, ଯଦେତ୍ଥ ୱେଦୟିତଂ ନତ୍ଥୀତି ପୁଟ୍ଠେନ ଏତଦେୱେତ୍ଥ ଆୱୁସୋ ନିବ୍ବାନେ ସୁଖଂ, ଯଦେତ୍ଥ ୱେଦୟିତଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ତିସୁଖଂନାମ ଅତ୍ତନି ଉପ୍ପନ୍ନାନଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତାନଂୱା କିଲେସାଦୀନଂ ଅପାୟଦୁକ୍ଖାଦୀନଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ମାପୟୋଗଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିମୁଚ୍ଚନସୁଖଂ। ଏତଦେୱେତ୍ଥ ଏକନ୍ତସୁଖଂ ଅଚଲସୁଖଂ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅସତି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ମନୁସ୍ସ ଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଅନୁଭୱନ୍ତାନଂପି ଅୱସ୍ସଂ ପତ୍ତବ୍ବଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତାନେୱ ହୋନ୍ତି ଅୱୀଚିନିରୟ ଭୟାଦୀନୀତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବସ୍ସ ୱେଦୟିତସୁଖମୂଲକସ୍ସ ଆସାଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିସୁଖଦୀପକଂ ଇଦଂ ଅପ୍ପଣିହିତପଦଂ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଏକଂ ମହନ୍ତଂ ଗୁଣପଦଂ ହୋତୀତି।

ଆକାର ଭେଦେନାତି ତିୱିଧସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତାଦିକସ୍ସ ଗୁଣକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ଭେଦେନ। ଏତ୍ଥଚ ଯଦେତଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅନୁସୟିତ୍ୱା ଆଗତାନଂ କିଲେସାନଂ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ନିରୁଜ୍ଝନଂ ଖ୍ୟୟନଂ। ତଂ ଖୟଧାତୁ ନିରୋଧଧାତୁ ସଙ୍ଖାତଂ ଏକଂ ଧମ୍ମାୟତନଂ ହୋତି। ଏକା ଧମ୍ମଧାତୁ ହୋତି। ଏକୋ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମୋ ହୋତି। ଖୟଟ୍ଠେନ ନିରୋଧଟ୍ଠେନ ସଭାୱତୋ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା, ନ ହି ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିରୂପଂ ହୋତି। କାୟେ ଞାଣେଚ ସରୂପତୋ ଉପଲଦ୍ଧତ୍ତା, ଦୁୱିଧଞ୍ହି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକରଣଂ କାୟସଚ୍ଛିକରଣଂ ଞାଣସଚ୍ଛିକରଣଞ୍ଚ। ଯଥାହ-ଛନ୍ଦଜାତୋ ଉସ୍ସହତି। ଉସ୍ସହିତ୍ୱା ତୁଲେତି। ତୁଲୟିତ୍ୱା ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋ ସମାନୋ କାୟେନଚେୱ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ପଞ୍ଞାୟଚ ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତୀତି। ତତ୍ଥ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଂ ସନ୍ତାପେତ୍ୱା ପରିଦୟ୍ହିତ୍ୱା ଆଗତାନଂ କିଲେସାନଂ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ନିରୁଜ୍ଝନଂ ନିବ୍ବାୟନଂ କାୟସଚ୍ଛିକରଣଂନାମ। ଏୱଂ କାୟେନ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ତଂ ନିରୁଜ୍ଝନଂ ଞାଣେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ପସ୍ସତି। ନିରୁଦ୍ଧା ମେ କିଲେସାତି ଜାନାତି, ଇଦଂ ଞାଣସଚ୍ଛିକରଣଂନାମ। ତେସୁ କାୟ ସଚ୍ଛିକରଣଂ ଅନନ୍ତଂ ଅପରିମାଣଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଖେପେତି। ଞାଣସଚ୍ଛିକରଣଂ ଅନପ୍ପକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତି। ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମେସୁ ଏୱ ରୂପଂ ସଚ୍ଛିକରଣଂନାମ ନତ୍ଥୀତି। ତସ୍ସ ପନ ନିରୁଜ୍ଝନସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତଧମ୍ମତ୍ତା ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧୀନଂ ତସ୍ମିଂ ତୁଚ୍ଛସଞ୍ଞା ନିରତ୍ଥକସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି। ଅନିମିତ୍ତ ଧମ୍ମତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ଅଭାୱମତ୍ତସଞ୍ଞା ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନସଞ୍ଞା ସଣ୍ଠାତି। ଅପ୍ପଣିହିତଧମ୍ମତ୍ତା ତଣ୍ହାୱସିକା ଜନା ତସ୍ମିଂ ସୁଖଂ ନାମ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀତି ମଞ୍ଞନ୍ତି।

ଯେ ପନ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଖୟନିରୋଧମତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂନାମ ନହୋତି। ତଞ୍ହି ଅଭାୱମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିରୂପଂ ହୋତି। ନିବ୍ବାନଞ୍ଚନାମ ଗମ୍ଭୀରାଦୀନଂ ଅନନ୍ତଗୁଣାନଂ ୱତ୍ଥୁ ହୋତି, ନଚ ଅଭାୱମତ୍ତଂ ତେସଂ ୱତ୍ଥୁ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନଚ ଅଭାୱମତ୍ତେ କିଞ୍ଚି ସୁଖଂନାମ ସବ୍ଭାଲବ୍ଭଂ। ତସ୍ମା ଯୋ ତସ୍ସ ଖୟନିରୋଧସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ଅତ୍ଥି। ଯସ୍ସଚ ଆନୁଭାୱେନ ସୋ ଖୟନିରୋଧୋ ସିଜ୍ଝତି। ଏତ ଦେୱ ନିବ୍ବାନଂ ନାମାତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସଂପି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖ ସନ୍ତିତୋ ଅତିରେକପୟୋଜନଂନାମ ନଲବ୍ଭତି। ନିବ୍ବାନସ୍ସଚ ଗୁଣପଦାନି ନାମ ଅନନ୍ତାନଂ ୱଟ୍ଟଧମ୍ମାନଂ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ସିଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ତସ୍ମା ଯତ୍ତକାନି ଅଗୁଣପଦାନି ୱଟ୍ଟଧମ୍ମେସୁ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ତତ୍ତକାନି ତେସଂ ଖୟ ନିରୋଧେ ଅନନ୍ତାନି ଗୁଣପଦାନି ହୁତ୍ୱା ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ଯୋ ଖୟନିରୋଧୋପି ତାୱ ୱିସୁଂ ଧମ୍ମଭାୱେନୱିଜ୍ଞାତୁଂ ଦୁକ୍କରୋଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତି। ଯତୋ ତଂ ଅଭାୱମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିରୂପଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଗୁଣପଦାନଂ ପନସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରଭାୱେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱନତ୍ଥି। ସନ୍ତିସୁଖଞ୍ଚ ନାମ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖାନଂ ୱୂପସନ୍ତତାଏୱ। ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ୱୂପସନ୍ତତାତିଚ ତେସଂ ସବ୍ବସୋ ଖୟନିରୋଧୋଏୱାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖପରିୟାପନ୍ନାନଂ ସବ୍ବ ୱେଦୟୀତସୁଖାନଂ ଉକ୍କଂସଗତା ତସ୍ସ ଖୟନିରୋଧସ୍ସ ପରମସୁଖତା ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି। ତସ୍ସ ପନ ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନଭାୱେ ତାୱ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ।

ଅତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୱେ ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ। ନୋ ଚେ ତଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ନ ୟିମସ୍ସ ଜାତସ୍ସ ଭୂତସ୍ସ କତସ୍ସ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ପଞ୍ଞାୟେଥ। ଯସ୍ମାଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଅତ୍ଥି ଅଜାତଂ ଅଭୂତଂ ଅକତଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତସ୍ମା ଜାତସ୍ସ ଭୂତସ୍ସ କତସ୍ସ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ପଞ୍ଞାୟତୀତି।

ତତ୍ଥ ଅଜାନନଂ ଅଜାତଂ। ଜାତିକ୍ଖୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭୱନଂ ଅଭୂତଂ। ଅଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକରଣଂ ଅକତଂ। ଅସଙ୍ଖରଣଂ ଅସଙ୍ଖତଂ। ଉପ୍ପାଦେତୁଂୱା ପୱତ୍ତେତୁଂୱା ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାତିକ୍ଖୟୋତିୱା ୱିସୁଂ ଏକା ଧମ୍ମଧାତୁ ହୋତି। ତସ୍ମା ୱିସୁଂ ଧମ୍ମଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ନତ୍ଥି ଜାତଂ ଏତ୍ଥାତି ଅଜାତନ୍ତିପି ଯୁଜ୍ଜତିୟେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନାମ ପଚ୍ଚୟେ ସତି ଜାୟନ୍ତି। ଅସତି ନ ଜାୟନ୍ତୀତି ଜାତଂ ୱିୟ ଅଜାତଂପି ତେସଂ ଅତ୍ଥି। ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିଚ ଅଜାତଂନାମ ନତ୍ଥି, ଜାତମେୱ ଅତ୍ଥି। ଏୱଂସତି ଅତ୍ତନି କିଲେସାନଂ ଅଜାତତ୍ଥାୟ ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂପି ସବ୍ବେ କିଲେସଧମ୍ମା ଜାତାୟେୱ ସିୟୁଂ। ନୋ ଅଜାତା। କସ୍ମା, ଅଜାତସ୍ସନାମ ନତ୍ଥିତାୟାତି। ଏସନୟୋ ସବ୍ବେସୁ ଦୁଚ୍ଚରିତଧମ୍ମେସୁ ଅପାୟଦୁକ୍ଖୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେସୁ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେଚ ସବ୍ବେସୁ ରୋଗାବାଧଭୟୁପଦ୍ଦୱେସୁ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଲୋକେ ସବ୍ବେ ପୁରିସକାରା ପୁରିସଥାମା ପୁରିସପରକ୍କମା ନିରତ୍ଥକା ଏୱ ସିୟୁନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ନୋ ଚେତଂ ଭିକ୍ଖୱେ।ଲ। ପଞ୍ଞାୟେଥାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଅଜାତଂନାମ ଏକନ୍ତେନ ଅତ୍ଥିୟେୱ। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନି ଅଜାତତ୍ଥାୟ ସମ୍ମାପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ତେ ଏକନ୍ତେନ ନଜାୟନ୍ତି। ଏୱଂ ସତି ସବ୍ବେ ପୁରିସକାରା ପୁରିସଥାମା ପୁରିସପରକ୍କମା ସତ୍ଥକା ଏୱ

ହୋନ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଯସ୍ମାଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାର ନିରୋଧୋ। ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ।ଲ। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ନିରୋଧସ୍ସ ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥି ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ଥୱଚନତ୍ତା। ତତ୍ଥ ନିରୋଧୋ ଦୁୱିଧୋ ଜାତନିରୋଧୋ ଅଜାତନିରୋଧୋତି। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୋଧୋ ଜାତନିରୋଧୋନାମ। ମଚ୍ଚୂତିଚ ମରଣନ୍ତିଚ ଏତସ୍ସେୱନାମଂ। ଅଚ୍ଛଉପରିଯା ପନାନଂ କିଲେସାଦୀନଂ ଉପ୍ପାଦସ୍ସପି ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱୋ ଅଜାତ ନିରୋନାମ। ଯୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୁପଧିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯମିଧାଧିପ୍ପେତୋ, ଅଯମେୱ ହି ସବ୍ବପଲିବୋଧେହି ସୁଞ୍ଞତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତୋନାମ। କିଲେସାନଂ ଜାରାମରଣାଦୀନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱା ଅନିମିତ୍ତୋନାମ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାନଂ ନିଦାନଭୂତସ୍ସ ଆସାଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଭାୱା ଅପ୍ପଣିହିତୋନାମ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ସୁଞ୍ଞତଂଅନିମିତ୍ତଂ ଅପ୍ପଣିହିତଞ୍ଚେତି ତିୱିଧଂ ହୋତୀତି। ପଦନ୍ତିଆଦି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ୱେୱଚନାନି। ତଞ୍ହି ୱିସୁଂ ଅସଂମିସ୍ସୋ କେୱଲୋ ଉପଲବ୍ଭମାନୋ ଏକୋ ପରମତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ପଦଂ ନାମ। କୋଟ୍ଠାସଦ୍ଧୋ ହି ପଦସଦ୍ଦୋ। ଯଥା ପଦସୋ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେଯ୍ଯାତି। ଚୱନାଭାୱେନ ଅଚ୍ଚୁତଂ। ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ। ସଙ୍ଖରଣକିଚ୍ଚରହିତତ୍ତା ଅସଙ୍ଖତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରିତରସ୍ସ କସ୍ସଚି ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି। ୱାନମୁତ୍ତା ତଣ୍ହା ୱିମୁତ୍ତା, ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିକେ ଧମ୍ମେ ଏସିଂସୁ ଅଧିଗଚ୍ଛିଂସୂତି ମହେସଯୋ, ବୁଦ୍ଧା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ରୂପନିବ୍ବାନ ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ସମୁଚ୍ଚଯ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୬୨। ଏୱଂ ଛହି ପରିଚ୍ଛେଦେହି ଚତ୍ତାରୋ ପରମତ୍ଥେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଂ ତଂତଂରାସିସଙ୍ଖାତଂ ସମୁଚ୍ଚଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆଦିଗାଥ ମାହ। ଯେ ସଲକ୍ଖଣା ଦ୍ୱାସତ୍ତତିୱିଧା ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମା ମଯା ୱୁତ୍ତା। ଇଦାନି ତେସଂ ସମୁଚ୍ଚଯଂ ଯଥାଯୋଗଂ ପୱକ୍ଖାମୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ସଲକ୍ଖଣାୱତ୍ଥୁଧମ୍ମାତି ପଦେହି ଦସୱିଧାନି ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନି ପଟିକ୍ଖିପତି। ନ ହି ତାନି ଅତ୍ତନୋ ଆୱେଣିକଭୂତେନ ସଭାୱ ଲକ୍ଖଣେନ ଅନିଚ୍ଚତାଦି ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣେନଚ ସଲକ୍ଖଣାନି ହୋନ୍ତି। ଏକନ୍ତପରମତ୍ଥତାଯ ଅଭାୱତୋ। ତତୋଯେୱଚ ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମାଚ ନହୋନ୍ତି। ସରୂପତୋ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନତ୍ତା। ଦବ୍ବୱାଚକୋ ହି ଇଧ ୱତ୍ଥୁସଦ୍ଦୋ। ଦବ୍ବଞ୍ଚନାମ ଇଧ ସରୂପତୋ ଲବ୍ଭମାନୋ ସଭାୱୋ ଏୱ। ଏତେନ ନିବ୍ବାନସ୍ସପି ମଗ୍ଗଫଲ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନଞାଣେସୁ ସରୂପତୋ ଲବ୍ଭମାନ ସଭାୱତା ୱୁତ୍ତା ହୋତି। ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନଂ ୱିଯ ଚ ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମ ସନିସ୍ସଯେନ ଦିସ୍ସମାନଧମ୍ମମତ୍ତଭାୱଂ ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମାନଂ ୱିଯ ପରିକପ୍ପିତାକାରମତ୍ତଭାୱଂୱା ସସୱିସାଣ କଚ୍ଛପଲୋମାଦୀନଂ ୱିଯ ସବ୍ବସୋ ଅଭୂତ ପରିକପ୍ପିତ ମତ୍ତଭାୱଂୱା ନିୱାରେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥଚ ଦ୍ୱାସତ୍ତତିୱିଧାସଲକ୍ଖଣାୱତ୍ଥୁଧମ୍ମାତି ୱଚନେ ପଯୋଜନଂ ନଦିସ୍ସତି। ତେସୁ ହି ଦ୍ୱାସତ୍ତତିୱିଧେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଏୱ ଧମ୍ମା ପୁରିମେସୁ ତୀସୁ ସଙ୍ଗହେସୁ ଆଗତା। ପଚ୍ଛିମେଚ ସବ୍ବସଙ୍ଗହେ ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନିପି ଅଧିପ୍ପେତାନିଏୱାତି। ଏତ୍ଥଚ ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମାସଲକ୍ଖଣାତି ପଦେହି ଅନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନଂ ସଲକ୍ଖଣତା ପଟିକ୍ଖିପନେ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତଂ ରୂପସମୁଦ୍ଦେସ ଦୀପନିଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱାତି। ଏକନ୍ତାକୁସଲଜାତିଯାନଂ ଆସୱ ଚତୁକ୍କାଦୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ ଅକୁସଲସଙ୍ଗହୋ, ନ ଅକୁସଲ ସମ୍ପଯୁତ୍ତତାଯେୱ ଅକୁସଲଭୂତାନଂ ଚିତ୍ତଫସ୍ସାଦୀନନ୍ତି। କୁସଲା କୁସଲାବ୍ୟାକତମିସ୍ସକାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ମିସ୍ସକସଙ୍ଗହୋ।

ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ, ବୁଜ୍ଝନ୍ତି ଏତାଯାତି କତ୍ୱା। ବୋଧିଯା ପକ୍ଖା ବୋଧିପକ୍ଖା। ବୋଧିସମ୍ଭାରାତି ଅତ୍ଥୋ। ବୋଧି ପକ୍ଖେସୁ ଭୱା ଅନ୍ତୋଗଧାତି ବୋଧିପକ୍ଖିଯା। ତେସଂ ସଙ୍ଗହୋତି ବୋଧିପକ୍ଖିଯସଙ୍ଗହୋ। ସବ୍ବେସଂ ଅନୱସେସାନଂ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଗହୋ ସବ୍ବସଙ୍ଗହୋ। ଚିରପାରିୱାସିଯଟ୍ଠେନ ମଦନିଯଟ୍ଠେନଚ ଆସୱ ସଦିସତ୍ତା ଆସୱା। ଯଦିଚ ତଦୁଭଯଟ୍ଠେନ ଆସୱାନାମ ସିଯୁଂ। ଇମେ ଲୋଭାଦଯୋ ଏୱ ଆସୱାନାମ ସିଯୁଂ। ପୁପ୍ଫାସୱାଦଯୋ ହି ଲୋକେ ଛ ପଞ୍ଚ ରତ୍ତିମତ୍ତଂ ୱା ସତ୍ତଟ୍ଠରତ୍ତିମତ୍ତଂ ୱା ସଯଂପି କୁମ୍ଭେସୁ ପରିୱାସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। କୁମ୍ଭେଚ ପରିୱାସଂ ଗାହାପେନ୍ତି। ଇମେ ପନ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସଯଂପି ସତ୍ତସନ୍ତାନେ ପରିୱାସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସତ୍ତସନ୍ତାନଞ୍ଚ ପରିୱାସଂ ଗାହାପେନ୍ତି। ସକଲଂ ସତ୍ତସନ୍ତାନଂ ସଦା ଆସୱପୂରିତମେୱ ହୋତି। ଯଥାହ-ଚକ୍ଖୁଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ଥ ନିୱୀସମାନା ନିୱୀସତୀତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏସା ତଣ୍ହା ପରିଯୁଟ୍ଠାନୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଏତ୍ଥେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାଚ ପୁନ ଅନୁସଯଭାୱେନ ପରିୱାସଂ କତ୍ୱା ନିୱୀସମାନା ଏତ୍ଥେୱ ନିୱୀସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାୱଚ ଅରିଯମଗ୍ଗଧୋୱନଂ ନଲବ୍ଭତି। ତାୱ ସନ୍ତାନଂ ଗୂଥପୂରିତକୂପଂ ୱିଯ ଦୁବ୍ବିସୋଧଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ପୁପ୍ଫାସୱାଦଯୋଚ ମଦଂ ଜନେନ୍ତା ମୁହୁତ୍ତମେୱ ଜନେନ୍ତି। ଇମେ ପନ ଯାୱ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ନଲଭତି। ତାୱ ନିଚ୍ଚମଦଂ ଜନେନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏକନ୍ତେନ ଇମେଯେୱ ଚିରପାରିୱାସିଯଟ୍ଠେନ ମଦନି ଯଟ୍ଠେନଚ ଆସୱାନାମ ଭୱିତୁଂ ଅରହନ୍ତୀତି।

ୱିସନ୍ଦନଟ୍ଠେନୱା ଆସୱସଦିସତ୍ତା ଆସୱା, ଯଥା ହି କୁଧିତ କୁଟ୍ଠିନୋ ମହାୱଣମୁଖେହି ପୂଯସଙ୍ଖାତୋ ଆସୱୋ ୱିସନ୍ଦିତ୍ୱା ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡାନି ଦୂସେତି, ଏୱଂ ଇମେପି ଛହିଦ୍ୱାରେହି ୱିସନ୍ଦିତ୍ୱା ଛଳଆରମ୍ମଣାନିଦୂସେନ୍ତୀତି। ଆଯତଂୱା ସଂସାରଦୁକ୍ଖଂ ସୱନ୍ତିପସୱନ୍ତି ୱଦେନ୍ତୀତି ଆସୱା। ଅଥୱା, ଭୱତୋ ଆଭୱଗ୍ଗା ଧମ୍ମତୋ ଆଗୋତ୍ରଭୁମ୍ହା ସୱନ୍ତି ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଆସୱା। ଆସଦ୍ଦସ୍ସ ଅୱଧିଅତ୍ଥଜୋତକତ୍ତା। ଅୱଧିଚ ଦୁୱିଧୋ ମରିଯାଦୱିସଯୋ ଅଭିୱିଧିୱିସଯୋଚାତି ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିନୀକ୍ରିଯା ଅୱଧିଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ବହିକତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ସୋ ମରିଯାଦୱିସଯୋ ନାମ। ଯଥା ଆପାଟଲିପୁତ୍ତା ଦେୱୋ ୱୁଟ୍ଠୋତି। ଯସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିନୀକ୍ରିଯା ଅୱଧିଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି, ସୋ ଅଭିୱିଧିୱିସଯୋନାମ। ଯଥା ଆବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଭଗୱତୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋତି। ଇଧ ପନ ଅଭିୱିଧିୱିସଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଭୱଗ୍ଗଞ୍ଚ ଗୋତ୍ରଭୁଞ୍ଚ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ସୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୨୦୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅୱଧିଚ ମରିଯାଦଅଭିୱିଧିୱସେନ ଦୁୱିଧୋତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ‘‘ତତ୍ଥ ଆପାଟଲିପୁତ୍ତା ଦେୱୋ ୱୁଟ୍ଠୋତିଆଦୀସୁୱିଯ କ୍ରିଯଂ ବହିକତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ ମରିଯାଦୋ। ଆଭୱଗ୍ଗାସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋତିଆଦୀସୁୱିଯ କ୍ରିଯଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ ଅଭିୱିଧୀ’’ତି ୱଦତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ଅୱୱିଧିୱିସଯଭୂତୋ ଭୱଗ୍ଗୋ ଲୋକତ୍ତଯବ୍ୟାପକଂ ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗମନକ୍ରିଯଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ନଚ ଅୱଧିଭୂତୋ ଅତ୍ଥୋ କ୍ରିଯଂ ବହିୱା ଅନ୍ତୋୱା କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଯୁତ୍ତୋ। କ୍ରିଯାଏୱ ପନ ତଂ ବହିୱା ଅନ୍ତୋୱା କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ମୂଲଟୀକାଯଂ-ଦୁୱିଧୋହି ଅୱଧି

ଅଭିଞ୍ଝିଧ୍ଞିସଯୋ ଅନଭିଞ୍ଝିଧ୍ଞିସଯୋଚ। ଅଭିଞ୍ଝିଧ୍ଞିସଯଂ କ୍ରିଯାଷ୍ବାପେଢ୍ୱା ପଞ୍ଚତି, ଆଭଞ୍ଗ୍ଗା ଭଗଞ୍ଚତୋ ଯସୋ ଗତୋତି। ଇତରଂ ବହିକଢ୍ୱା, ଆପାତଲିପୁଭ୍ତା ଞ୍ଝୁଟ୍ଟୋ ଦେଞ୍ଚୋତି। କାମେତି ଇଚ୍ଛତୀତି କାମୋ। ସୋଏଞ୍ଚ ଆସଞ୍ଚୋତି କାମାସଞ୍ଚୋ। କାମୀଯତିଞ୍ଚା ଓଢଆରିକେନ କାମେନ ଇଚ୍ଛୀଯତୀତି କାମୋ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣମୁଖେନ ଦେସିତୋ ସଢ୍ୱୋ କାମାଞ୍ଚଚରଧମ୍ମୋ। ଇଧ ପନ ତଂ ନାମେନ ତଦାରମ୍ମଣା ତଣ୍ହାଏଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପେତା, କାମୋଏଞ୍ଚ ଆସଞ୍ଚୋତି କାମାସଞ୍ଚୋ। କାମାଞ୍ଚଚରଧମ୍ମେସୁ ଅସ୍ସାଦନାଭିନନ୍ଦନ ଞ୍ଚସେନ ପଞ୍ଚଭ୍ତୋ କାମରାଗୋ। ଥେରେନ ପନ ଅଯମତ୍ଥୋଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛିତୋ। ଞ୍ଚକ୍ଖତି ହି କାମଭଞ୍ଚ ନାମେନ ତଢ୍ୱହୁକା ତଣ୍ହା ଅଧିପ୍ପେତାତି।

[୨୦୫] ଞ୍ଝିଭାଞ୍ଚନିଯଂ ପନ

ପୁରିମତ୍ଥୋଞ୍ଚ ଞ୍ଝୁଭ୍ତୋ। ସୋ ଅନୁପପନ୍ନୋ, ଥେରମତାନୁଗତସ୍ସ ଇଧାଧିପ୍ପେତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅଞ୍ଝୁଭ୍ତଭ୍ତା।

ଭଞ୍ଚାସଞ୍ଚୋତି ଏତ୍ଥ ଦୁଞ୍ଝିଧୋ ଭଞ୍ଚୋ କମ୍ମଭଞ୍ଚୋ ଉପପଭ୍ତିଭଞ୍ଚୋ ଚ। ତତ୍ଥ ମହଗ୍ଗତକୁସଲଧମ୍ମା କମ୍ମଭଞ୍ଚୋ। ତଂନିଢ୍ୱଭ୍ତା ଞ୍ଝିପାକ ଧମ୍ମା ଉପପଭ୍ତିଭଞ୍ଚୋ। ଇଧପି ଭଞ୍ଚସଢ୍ଦେନ ତଦାରମ୍ମଣା ତଣ୍ହାଏଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପେତା। ଭଞ୍ଚୋଏଞ୍ଚ ଆସଞ୍ଚୋତି ଭଞ୍ଚାସଞ୍ଚୋ। ତସ୍ମିଂ ଦୁଞ୍ଝିଧେ ଭଞ୍ଚେ ନିକନ୍ତିଞ୍ଚସେନ ପଞ୍ଚଭ୍ତୋ ରୂପାରୂପରାଗୋ।

[୨୦୬] ଯଂ ପନ ଞ୍ଝିଭାଞ୍ଚନିଯଂ

‘‘ସସ୍ସତ ଦିଟ୍ଠିସହଗତୋଚ ରାଗୋ ଏତ୍ଥେଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଯ୍ହତୀ’’ତି ଞ୍ଝୁଭ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଭ୍ତଂ।

ଭଞ୍ଚାସଞ୍ଚୋ ଚତୂସୁ ଦିଟ୍ଠିଗତ ଞ୍ଝିପ୍ପଯୁଭ୍ତ ଲୋଭସହଗତେସ୍ୱ ଚିଭ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାକଣ୍ଡେ ଞ୍ଝୁଭ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ପନ କାମତଣ୍ହା ଭଞ୍ଚତଣ୍ହା ଞ୍ଝିଭଞ୍ଚତଣ୍ହାତି ଆଗତଂ। ତତ୍ଥେଞ୍ଚ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ସହଗତୋ ରାଗୋ ଯାକାଚି କୁସଲାକୁସଲ କମ୍ମଭଞ୍ଚନିକନ୍ତି ଯାକାଚି ଉପପଭ୍ତିଭଞ୍ଚପତ୍ଥନା। ସଢ୍ୱା ଭଞ୍ଚତଣ୍ହାଯଂ ସଙ୍ଗହିତାତି ଯୁଭ୍ତା। ଇଧ ପନ ଯଥାଞ୍ଝୁଭ୍ତଂ ଭଞ୍ଚାସଞ୍ଚଂ ଥପେଢ୍ୱା ସଢ୍ୱୋ ଲୋଭୋ କାମାସଞ୍ଚେ ଏଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଯୁଭ୍ତୋତି।

[୨୦୭] ଏତେନେଞ୍ଚ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଞ୍ଝୁଭ୍ତଂ।

‘‘ତତିଯୋ ଭାଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ’’ତି। ତଂପି ପଟିକ୍ଖିଭ୍ତଂ ହୋତି।

ଯାକାଚି ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠାସଞ୍ଚୋ। ଯୋକୋଚି ମୋହୋ ଅଞ୍ଝିଜ୍ଜାସଞ୍ଚୋ। ଏତ୍ଥ ସିଯା, କସ୍ମା ଇମେ ଏଞ୍ଚ ଆସଞ୍ଚାତି ଞ୍ଝୁଭ୍ତା। ନନୁ ଅଞ୍ଞେପି ମାନାଦଯୋ ଚିରପାରିଞ୍ଚାସିଯଟ୍ଠାଦିଯୁଭ୍ତା ଏଞ୍ଚ ହୋନ୍ତୀତି। ସଚ୍ଚଂ। ଇମେସୁ ପନ କାମାସଞ୍ଚେ ପରିଞ୍ଝୁଟ୍ଟେ ସତି ସଢ୍ୱେକାମଞ୍ଝିସଯା ମାନାଦଯୋ ପରିଞ୍ଝୁଟ୍ଟାଏଞ୍ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଞ୍ଝିମୁଭ୍ତେ ଞ୍ଝିମୁଭ୍ତାଏଞ୍ଚ, ତଥା ଭଞ୍ଚାସଞ୍ଚେ ପରିଞ୍ଝୁଟ୍ଟେ ସତି ଭଞ୍ଚଞ୍ଝିସଯା। ଦିଟ୍ଠାସଞ୍ଚେଚ ପରିଞ୍ଝୁଟ୍ଟେ ସତି ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଝିସଯାତି। ଅଞ୍ଝିଜ୍ଜାପନ ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂପି ମୂଲଭୂତାତି। ଇତି ଇମେ ଏଞ୍ଚ ପାରିଞ୍ଚାସିଯଟ୍ଠାଦୀସୁ ପଧାନଭୂତା ହୋନ୍ତି। ଇତରେ ପନ ତଦନୁବନ୍ଧମଭ୍ତାଏଞ୍ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ନ ତେ ଆସଞ୍ଚାତି ଞ୍ଝିସୁଂ ଞ୍ଚଭ୍ତୁଂ ଅରହନ୍ତୀତି। ଅଭ୍ତନି ପତିତଂ ଜନଂ ଅନସ୍ସାସିକଂ କଢ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥ ରନ୍ତୋ ହନତି ମାରେତୀତି ଓଘୋ। ପକତିମହୋଘୋ। ତଥା ଅଞ୍ଚହନନଟ୍ଠେନ ଦୁଭ୍ତରଟ୍ଠେନଚ ଓଘସଦିସାତି ଓଘା। ଯଦିଚ ଅଞ୍ଚହଞ୍ଞନଟ୍ଠେଚ ଦୁଭ୍ତରଟ୍ଠେନଚ ଓଘାନାମ ସିଯୁନ୍ତିଆଦିକୋ ପସଙ୍ଗୋ। ମାନାଦୀନଞ୍ଚ ଓଘଭାଞ୍ଚ ପରିହାରୋ ଞ୍ଝୁଭ୍ତ ନଯେନ ଞ୍ଚେଦିତଢ୍ୱୋ।

ଞ୍ଚଟ୍ଟସ୍ମିଂଞ୍ଚା ଭଞ୍ଚଯନ୍ତକେଞ୍ଚା ସଭ୍ତେ ଯୋଜେନ୍ତୀତି ଯୋଗା। ଭଞ୍ଚନ୍ତରଚୁତିଯା ସହ ଭଞ୍ଚନ୍ତରପଟିସନ୍ଧିଂ ଗନ୍ଥେନ୍ତି ଘଟେନ୍ତୀତି ଗନ୍ଥା। ଅଭିଜ୍ଝାତି ସଢ୍ୱସ୍ସ ରାଗସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ତସ୍ମା ରୂପାରୂପ ରାଗାପି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠଢ୍ୱା। ଢ୍ୟାପାଦୋତିପି ସଢ୍ୱୋ ଦୋସୋ ଏଞ୍ଚ। ଇଦଂ ସଚ୍ଚାତି ନିଞ୍ଚେସୋତି ଇଦମେଞ୍ଚ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ପଞ୍ଚଭ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଭିନିଞ୍ଚେସୋ। ଞ୍ଚଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ଞ୍ଝିମୁଭ୍ତିଯା ଅମଗ୍ଗଭୂତଂଯେଞ୍ଚ ଗୋସୀଲଗୋଞ୍ଚତାଦିକଂ ପରତୋ ଆମସନଂ ତଥା ତଥା କପ୍ପେଢ୍ୱା ଗହଣଂ ସୀଲଢ୍ୱତପରାମାସୋ। ଏତ୍ଥଚ ପରତୋତି ଭୂତସଭାଞ୍ଚପଚ୍ଚନିକତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯସଦ୍ଦୋ ପନ ସଢ୍ୱତ୍ଥ ରୂପକାଯେ ନାମକାଯେଚ ପଞ୍ଚଭ୍ତୋତି ଅତିତକାଯେନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ କାଯଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଯେନଚ ଅନାଗତକାଯଂ ଗନ୍ଥେତି ଘଟେତୀତି କାଯଗନ୍ଥୋ। ଅଥଞ୍ଚା, କାଯେ ଗଣ୍ଠୋତି କାଯଗଣ୍ଠୋ। ଅତ୍ଥଭ୍ତ ଗଣ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଗଣ୍ଠୋନାଟପୁଭ୍ତୋତିଆଦୀସୁଞ୍ଝିଯ ଗଣ୍ଠସଦ୍ଦୋ ଗଣ୍ଠିଯଂ ପଞ୍ଚଭ୍ତୋ। ଭୁସଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଅମୁଞ୍ଚନଗାହଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଉପାଦାନାନି। କିଲେସଭୂତୋ କାମୋଏଞ୍ଚ ଉପାଦାନଂ କାମୁ ପାଦାନଂ। ଞ୍ଚତ୍ଥୁଭୂତଂଞ୍ଚା କାମଂ ଉପାଦିଯତୀତି କାମୁପାଦାନଂ।

ଢ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଯୋ ତିଞ୍ଝିଧ ମହାଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅଞ୍ଞ୍ଞାପିଞ୍ଚା ସାସନେ ଲୋକେଚ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନା ଞ୍ଝିପରୀତଗାହଭୂତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ। ଯଥାଗହିତଂଞ୍ଚା

ପୁରିମଦିଟ୍ଠିଂ ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଉପାଦିୟତୀତି ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ। ଗୋଣକୁକ୍କୁରାଦୀନଂ ତଂତଂପକତିଚାରିତ୍ତଂ ସୀଲଂ ନାମ। ତମେୱ ସୁଟ୍ଠୁ ସମାଦିନ୍ନଂ ୱତଂନାମ। ତଦୁଭୟଂ ସଂସାରମୁତ୍ତିୟା ମଗ୍ଗୋତି ଦଳ୍ହଗହଣଂ ସୀଲବ୍ବତୁ ପାଦାନଂ ନାମ। ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପରିକପ୍ପବୁଦ୍ଧିୟା ଗହିତୋ ଏକେକସ୍ମିଂ ସତ୍ତ ସନ୍ତାନେ ପଧାନିସ୍ସରୋ। ୟଂ ଲୋକିୟମହାଜନା ସତ୍ତୋତିୱା ପୁଗ୍ଗଲୋତିୱା ଜୀୱୋତିୱା ତଥାଗତୋତିୱା ଲୋକୋତିୱା ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ୟଞ୍ଚ ନାନାତିତ୍ଥିୟା ଇସ୍ସରନିମ୍ମିତଂୱା ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂୱା ଅଚ୍ଚନ୍ତସସ୍ସତଂୱା ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂୱା ଉଚ୍ଛେଦଂୱା ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀତି। ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଭିୱଦନ୍ତିଚେୱ ଉପାଦିୟନ୍ତିଚ ସତ୍ତା ଏତେନାତି ଅତ୍ତୱା ଦୁପାଦାନଂ। ୱୀସତିୱିଧା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି। ତତ୍ଥ ଅଭିୱଦନ୍ତୀତି ୱିସିଟ୍ଠଂ ପଧାନଂ କତ୍ୱା ୱଦନ୍ତି। ଉପାଦିୟନ୍ତୀତି ଦଳ୍ହଂ ଆଦିୟନ୍ତି। ୟଥାହ –

ତତ୍ଥ କତମା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି। ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ରୂପୱନ୍ତଂୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ। ରୂପସ୍ମିଂୱା ଅତ୍ତାନଂ। ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ୱେଦନାୱନ୍ତଂୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଅତ୍ତନିୱା ୱେଦନଂ। ୱେଦନାପୱା ଅତ୍ତାନଂ। ସଞ୍ଞଂ। ସଙ୍ଖାରେ। ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତୀତି ରୂପମେୱ ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି। ରୂପୱନ୍ତଂୱା ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ତା ମେ ରୂପୱାତି ଗଣ୍ହାତି। ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଗଣ୍ହାତି। ରୂପସ୍ମିଂୱା ଅତ୍ତାନନ୍ତି ରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅତ୍ତା ତିଟ୍ଠତୀତି ଗଣ୍ହାତି। କଥଂ ରୂପକାୟଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ଅହଂ ଥଦ୍ଧୋମ୍ହୀତି ୱା ଅଜ୍ଜ ଅହଂ ମୁଦୁକୋମ୍ହୀତିୱା ୱଦନ୍ତୋ ପଥୱି ସଙ୍ଖାତଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତିନାମ। ଅଜ୍ଜ ମମ କାୟୋ ଥଦ୍ଧୋତିୱା ମୁଦୂତିୱା ୱଦନ୍ତୋ ସେସଧମ୍ମେୱା ଧମ୍ମମୁତ୍ତକଂୱା ଅତ୍ତାନଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପଥୱୀୱନ୍ତଂ ସମନୁପସ୍ସତିନାମ। ଅଜ୍ଜ ଥଦ୍ଧଭାୱୋୱା ମୁଦୁଭାୱୋୱା ମୟି ଜାତୋତି ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତନି ପଥୱିଂସ ମନୁପସ୍ସତିନାମ। ଅଜ୍ଜାହଂ ଥଦ୍ଧଭାୱେ ଠିତୋମ୍ହି ମୁଦୁଭାୱେ ଠିତୋ ମ୍ହୀତି ୱଦନ୍ତୋପଥୱିମ୍ହି ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁସ୍ସତିନାମ। ଅୟଂ ପଥୱିମ୍ହି ଚତୁରାୱତ୍ଥିକାୟ ସଂକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୟା ପୱତ୍ତାକାରୋ। ସେସେସୁ ସତ୍ତୱୀସତିରୂପେସୁ ୟଥାସମ୍ଭୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅହଂ ମରାମି ମରିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ହି ଅନିଚ୍ଚତାୟଂପି ସାଦିଟ୍ଠି ପୱତ୍ତତିୟେୱ। ସେସରୂପେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ଇଦଂ ନାମ ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ସଂଭୁଞ୍ଜିଂ। ଅଜ୍ଜ ସଂଭୁଞ୍ଜାମି। ପରତୋ ସଂଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀତିୱା ସୁଖିତୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖିତୋମ୍ହୀତିୱା ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଜ୍ଜ ମମ କାୟୋ ସୁଖିତୋ ଦୁକ୍ଖିତୋତିୱା ମମଚିତ୍ତଂ ସୁଖିତଂ ଦୁକ୍ଖିତନ୍ତିୱା ଅତ୍ତାନଂ ୱେଦନାୱନ୍ତଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଜ୍ଜସୁଖଂୱା ଦୁକ୍ଖଂୱା ମୟିଜାତନ୍ତି ଅତ୍ତନି ୱେଦନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଜ୍ଜାହଂ ସୁଖିତ ଭାୱେ ଠିତୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖିତଭାୱେ ଠିତୋମ୍ହୀତି ୱେଦନାୟ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତୀତି।

ସଞ୍ଞାୟ ସଙ୍ଖେସୁଚ ପଞ୍ଞାସମତ୍ତେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅହଂ ପସ୍ସାମୀତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ଦସ୍ସନଂ ମେତି ଅତ୍ତାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ମୟିଦସ୍ସନଂନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସତି, ଅହଂ ଦସ୍ସନେ ସମଙ୍ଗୋମ୍ହୀତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏସେ ୱନୟୋ ସେସେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିଞ୍ଞାଣେସୂତି। ଅହ ମସ୍ମି ଅହଂ ଏକୋ ସତ୍ତୋ ଏକୋପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକୋ ଜୀୱୋ ଏକୋ ଲୋକୋ ଏକୋ ନରୋ ମନୁସ୍ସୋ ଦେୱୋସକ୍କୋ ବ୍ରହ୍ମାତିୱା ଅହଂଗଚ୍ଛାମି ଅହଂ ତିଟ୍ଠାମି ଅହଂ ନିସୀଦାମି ଅହଂ ନିପଜ୍ଜାମି ଅହଂ ସମିଞ୍ଜେମି ପସାରେମୀତିଆଦିନା ୱା ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂୱା ଏକମେକଂୱା ଖନ୍ଧଂ ସମୂହତୋ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବା। ଅପରିଞ୍ଞାତୱତ୍ଥୁକାନଞ୍ହି ଏକମୁହୁତ୍ତ ମତ୍ତେପି ୟଂକିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋୱା ପରସ୍ସୱା ଅତ୍ତପଟିସଂୟୁତ୍ତୱଚନଂ କଥେନ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଂୱା ୱଚନଂୱା ୟଥାୱୁତ୍ତେ ରୂପାରୂପଧମ୍ମେ କଦାଚି ଅତ୍ତତୋ ଉପାଦିୟିତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। କଦାଚି ଅତ୍ତପରିୱାର ଭାୱେନ। କଦାଚି ଅତ୍ତନିସ୍ସିତଭାୱେନ। କଦାଚି ଅତ୍ତନିସ୍ସୟଭାୱେନ। କଦାଚି ଏକେକଧମ୍ମୱସେନ। କଦାଚି ସମୂହଧମ୍ମୱସେନାତି।

ୟସ୍ମା ପନ ଅତ୍ତନିମିତ୍ତଂନାମ ୱସୱତ୍ତନାକାରଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପଟ୍ଠାତି। ୱସୱତ୍ତନା କାରୋଚ ରୂପାରୂପଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚୟାୟତ୍ତ ୱୁତ୍ତିକତ୍ତଂ ଖଣି କତ୍ତଞ୍ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ପରିଞ୍ଞାତୱତ୍ଥୁକାନଂ ଅତ୍ତ ପଟିସଂୟୁତ୍ତୱଚନଂ କଥେନ୍ତାନଂପି ଚିତ୍ତଂ ପଦୁମିନିପତ୍ତେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିୟ ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଲଗ୍ଗିତ୍ୱାଏୱ ପୱତ୍ତତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେୱା ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଉପ୍ପନ୍ନେୱା ୱା ସେତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ନୀୱାରେନ୍ତୀତି ନୀୱରଣାନି। କାମନଟ୍ଠେନ କାମୋ, ଛନ୍ଦନଟ୍ଠେନଛନ୍ଦୋତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ। ବଲୱରାଗୋ। ସୋଏୱନୀୱରଣନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ପଟ୍ଠାନେଆରୁପ୍ପେକାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ନୀୱରଣଂ ପଟିଚ୍ଚୌଦ୍ଧଚ୍ଚନୀୱରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ଥପେତ୍ୱା ରୂପାରୂପରାଗେ ଅୱସେସୋ ସବ୍ବୋଲୋଭୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେ ଅସଙ୍ଗହିତୋନାମ ନତ୍ଥି। ଝାନପଟିପକ୍ଖଭାୱୋପନ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗସ୍ସେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ବ୍ୟାପଜ୍ଜନଂ ବ୍ୟାପାଦୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୂତିଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋକୋଚିଦୋସୋ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଥିନମିଦ୍ଧ ନୀୱରଣନ୍ତି ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚ କୁକ୍କୁଚ୍ଚ ନୀୱରଣନ୍ତି ଚ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଏକଂ ନୀୱରଣଂ କତ୍ୱୋ ୱୁତ୍ତାତି। କିଚ୍ଚତୋ ପଚ୍ଚୟତୋ ପଟିପକ୍ଖତୋଚ ସଦିସତ୍ତା। ତଥା ହି କିଚ୍ଚତୋ ତାୱ ଥିନମିଦ୍ଧଦ୍ୱୟଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ ଲୀନଭାୱା ପାଦନକିଚ୍ଚଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଦ୍ୱୟଂ ଅୱୂପସନ୍ତଭାୱାପାଦନକିଚ୍ଚଂ। ପଚ୍ଚୟତୋ ପୁରିମଦ୍ୱୟଂ ତନ୍ଦିୱିଜମ୍ଭି ତତାପଚ୍ଚୟଂ। ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱୟଂ ଞାତିବ୍ୟସନାଦିୱିତକ୍କପଚ୍ଚୟଂ। ପଟିପକ୍ଖତୋ ପୁରିମଦ୍ୱୟଂ ୱୀରିୟପଟିପକ୍ଖଂ। ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱୟଂ ସମଥପଟିପକ୍ଖନ୍ତି।

ଅନୁସେନ୍ତୀତି ଅନୁସଯା। ଅନୁରୂପଂ କାରଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଅନୁ ସେନ୍ତୀତିୱା ଅନୁସଯା। ଯାୱ ମଗ୍ଗଂ ନପଟିଲଭତି। ତାୱ ଅନ୍ତରା ଅପରିକ୍ଖିଯ୍ୟମାନା ହୁତ୍ୱା କାରଣଲାଭେ ସତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପ୍ପଜ୍ଜନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନା ରହଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନ ପନ ସରୂପତୋ ଉପ୍ପତ୍ତି, କଥଂ ୱିଞ୍ଞ୍ଜା ଯତୀତି ଚେ। ଯସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସେୱ ପଟିଘାନୁସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ସତ୍ତପି ଅନୁସଯା ଅନୁସଯୱାରେ ସହ ଅନୁସେନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱାରେ ସହ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତା। ଯଥାହ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋଚ ଅନୁସେତି। କାମରାଗ। ପଟିଘ। ମାନ। ଦିଟ୍ଠି। ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ଭୱରାଗନୁସଯୋଚ ଅନୁସେତୀତି। ତଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱାରେପୀତି।

ଅପିଚ, ସରୂପତୋ ପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଅପତ୍ୱା ସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତମାନେହି କୁସଲାକୁସଲା ବ୍ଯାକତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେହି ସହ ଅନୁରୂପା ଅୱିରୁଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ସେନ୍ତି। ୱିସୁଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଭାୱେନ ଅପ୍ପୱୁଟ୍ଟିତା ହୁତ୍ୱା ସଯିତା ହୋନ୍ତୀତି ଅନୁସଯା। ଅନୁ ଅନୁ ସେନ୍ତୀତିୱା ଅନୁସଯା। ପକତିଯା ଯଥାନୁସଯିତେସ୍ୱେୱ କାମରାଗାଦୀସୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦିଗୁଣ ତିଗୁଣାଦି ୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସେନ୍ତି। ସଯନାକାରେନ ଉପରୁପରି ପଲିୱେଠେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତୀସୁ ରାଗାଦୀନଂ ଅୱତ୍ଥାସୁ ପଥମାୱତ୍ଥାଯ ଠିତାନଂ କାମରାଗା ଦୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତିସ୍ସୋ ହି ଅୱତ୍ଥା ଅନୁସଯାୱତ୍ଥା ପରିଯୁଟ୍ଠାନାୱତ୍ଥା ୱୀତିକ୍କମାୱତ୍ଥାତି। ତତ୍ଥ ଯେ କାମରାଗାଦଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା କାଯଙ୍ଗୱାଚଙ୍ଗଂ ଚାଲେନ୍ତି, ତେସଂ ତଥାପୱତ୍ତା ଅୱତ୍ଥା ୱୀତିକ୍କମାୱତ୍ଥାନାମ। ଯେ ମନସ୍ମିଂ ଏୱ ଜୱନଚିତ୍ତସହଜାତା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତେସଂ ତଥାପୱତ୍ତା ଅୱତ୍ଥା ପରିଯୁଟ୍ଠାନାୱତ୍ଥାନାମ। ଯେ ପନ ଜୱନସହଜାତଭାୱଂପି ଅପତ୍ୱା ୱାସନାଧାତୁଯୋ ୱିଯ ଚିକ୍କସନ୍ତାନା ନୁସଯିତା ହୁତ୍ୱା ପରିଯୁଟ୍ଠାନପ୍ପତ୍ତିଯା ବୀଜଭାୱେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସୁଭନିମିତ୍ତାଦିକେଚ ଆରମ୍ମଣେ ଆପାତମାଗତେ ଯେସଂ ୱସେନ ଆୱଜ୍ଜନଂ ରାଗାଦିପାତୁଭାୱତ୍ଥାଯ ଅଯୋନିସୋ ଭୱଙ୍ଗଂ ଆୱଟ୍ଟେତି, ଅଭାୱିତଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ଯେସଂ ୱସେନ ଦମଥଂ ନୌପେତି, ତେସଂ ତଥା ପୱତ୍ତା ଅୱତ୍ଥା ଅନୁସଯାୱତ୍ଥାନାମ। ତଦୱତ୍ଥିକା କାମରାଗାଦଯୋ ଅନୁସଯାନାମ। ତେ ପନ ଅପରମତ୍ଥଭୂତାପି ନ ହୋନ୍ତି। ଏକନ୍ତପରମତ୍ଥଜାତିକତ୍ତା। ନଚ କୁସଲାବ୍ଯାକତଭୂତା ଏକନ୍ତାକୁସଲଜାତିକତ୍ତା। ନାପି କୁସଲାବ୍ଯାକତୱିରୁଦ୍ଧା, ୱିସୁଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଭାୱେନ ଅନୁପଲଦ୍ଧତ୍ତା। ନାପି କାଲତ୍ତଯୱିନିମୁତ୍ତା, ତେକାଲିକଧମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସଯେନ ପୱତ୍ତନତୋ। ଯଦା ପନ ତେ ସମୁଟ୍ଠ ହିତ୍ୱା ପରିଯୁଟ୍ଠାନଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଦା ୱିସୁଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମ ଭାୱଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସାରମ୍ମଣାଦିଭାୱୋଚ ତେସଂ ପରିବ୍ଯତ୍ତୋ ହୋତି। ଏତଦତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ କଥାୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତେସଂ ସାରମ୍ମଣଧମ୍ମଭାୱୋ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧଭାୱୋଚ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ ହୋତୀତି।

ଯଥା ପନ ଫଲଧାରିମ୍ହି ରୁକ୍ଖମ୍ହି ୱିସକଣ୍ଟକେ ଦିନ୍ନେ ରୁକ୍ଖାନୁସଯିତୋ ଫଲୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଭୂତୋ ସିନେହୋ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି। ସମଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସମାନାନି ଫଲାନି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ସାନୁସଯେ ଚିତ୍ତ ସନ୍ତାନେ ଯସ୍ମିଂ ଖଣେ ମଗ୍ଗୋ ପାତୁଭୱତି, ତସ୍ମିଂ ସହମଗ୍ଗୁପ୍ପାଦା ସୋ ସୋ ଅନୁସଯୋ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି। ପରିକ୍ଖୀଣସ୍ସ ପନ ପୁନ ପରିଯୁଟ୍ଠାନଂନାମ ନତ୍ଥି, କୁତୋ ୱୀତିକ୍କମୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଅନାଗତସାମଞ୍ଞ୍ଜଂ କିଲେସଜାତଂ ପଜହତୀତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଅନାଗତସାମଞ୍ଞନ୍ତି ଅନାଗତସମ୍ମତଂ, ନ ଏକନ୍ତ ଅନାଗତଂ। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ମଗ୍ଗୋ ଯେକିଲେସେ ପଜହତି, ତେ ଅତୀତାକିୱା ଅନାଗତାତିୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାତିୱା ନୱତ୍ତବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନଚ ମଗ୍ଗୋ କିଲେସମୁଖେନ ଯାନି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମାନିଚ ଉପାଦିନ୍ନକଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେଚ ପଜହତି, ତେ ଅତୀତାତିୱାଅନାଗତାତିୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାତିୱା ନୱତ୍ତବ୍ବାତି ଦୀପେତି। ଯଦି ଏୱଂ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନା ସଙ୍କେ ତେଭୂମକଧମ୍ମା କାଲୱିମୁତ୍ତାନାମ ଅତଙ୍ଖତା ନାମ ଅପଚ୍ଚଯାନାମ ସିଯୁନ୍ତି।ନ। ତେକାଲିକଜାତିକତ୍ତା ସଙ୍ଖତ ସପଚ୍ଚଯଜାତିକତ୍ତା ଚ। ତେ ହି ମଗ୍ଗେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଇମେ ନାମଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଂ ଆହଚ୍ଚ ଞାଣେନ ଗହିତତ୍ତା ଲକ୍ଖଣୱସେନ ତେଭୂମକାଦିଭାୱଂ ଭଜନ୍ତୀତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱିସୁଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଭାୱଂ ଅପତ୍ତାନଂ ଅନୁସଯାୱତ୍ଥାଯ ୱା ୱାସନାୱତ୍ଥାଯୱା କମ୍ମସମଙ୍ଗୀତାୱତ୍ଥାଯୱା ଆସଯଟ୍ଠାସଯା ଧିମୁତ୍ତିଚରିତୱତ୍ଥାସୁୱା ଠିତାନଂ ସଭାୱାନଂ ଜାତିୱସେନ ପରମତ୍ଥ ଧମ୍ମତା ଅକୁସଲାଦିତାଚ ପଚ୍ଚେତବ୍ବା ହୋତୀତି।

[୨୦୮] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଅପ୍ପହୀନା ହି କିଲେସା କାରଣଲାଭେ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନା ରହା ସନ୍ତାନେ ଅନୁଅନୁସଯିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ତଦୱତ୍ଥା ଅନୁସଯାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେ ପନ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ଅନାଗତ କିଲେସା। ଅତୀତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାପି ତଂସଭାୱତ୍ତା ତଥା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅନୁସଯାନାମ ସନ୍ତାନେ କଦାଚିପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନ ପୁବ୍ବା ଅନାଗତ କିଲେସା ଏୱାତି କତ୍ୱା ସନ୍ତାନେ ଅନୁ ଅନୁସଯିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ତେ ଅନୁଅନୁସଯିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତି। ଏକନ୍ତେନ ଅନୁସଯିତାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି।

[୨୦୯] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

‘‘ତେ ପନ ନିସ୍ସରିଯାଯତୋ ଅନାଗତକିଲେସା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ନ ହି ମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନା ଅନୁସଯା ଅନାଗତାନାମ ହୋନ୍ତି। ପହୀନାପିଚ ନିସ୍ସରିଯାଯତୋ ଅନାଗତାତି ନସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଅନାଗତ ସାମଞ୍ଞସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତାତି। ଏତେନ ଅତୀତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାପି ତଂସଭାୱତ୍ତାତଥା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଇଦଂୱିପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅପିଚ, ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତିଭଙ୍ଗ ପତ୍ତାନଂଏୱ ଏକନ୍ତେନ ତେକାଲିକତା ହୋତୀତି ତଦପତ୍ତାନଂ ଅନୁସଯାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନତା ପରିଯାଯୋୱ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ଯସ୍ସ କାମରାଗନୁସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ପଟିଘାନୁସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିଆଦିନା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲିକୋ ଉପ୍ପାଦୱାରୋ ଏୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ନିରୋଧୱାରୋ, ନଚ ଅତୀତାନାଗତ ୱାରାତି। ଯଂ ପନ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ହଞ୍ଚି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି। ତେନ ହି ରତ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସଂ, ମୁଳ୍ହୋ ମୋହନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାନପତ୍ତାନଂ ଏକନ୍ତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକ୍ଖଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱତ୍ତମାନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଭୁତ୍ୱା ୱିଗତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଓକାସକତୁପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁଦାଚାରୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନ ମଗ୍ଗୱଜ୍ଝଂ। ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣା ଧିଗ୍ଗହି ତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅସମୁଗ୍ଘାଟିତୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ମଗ୍ଗୱଜ୍ଝନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱତ୍ତମାନୁପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁଦା ଚାରୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ଖଣପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱ। ଭୁତ୍ୱାୱିଗତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅତୀତମେୱ। ଓକାସ କତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନାଗତମେୱ। ତଦୁଭଯଂ ପନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସମୀପତ୍ତା ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସମୀପପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ଧେସୁ ଅନୁସଯିତାନଂ ମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନାନଂ ଅନୁସଯାନଂଏୱ ନାମଂ। ଆରମ୍ମଣାଧିଗ୍ଗହିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ ସୁଭନିମିତ୍ତାଦିକେ ଆରମ୍ମଣେ ସକିଂ ଜୱିତ୍ୱା ଯାୱ ତମ୍ମୂଲକୋ ପରିଯୁଟ୍ଠାନୱେଗୋ ନ ୱୂପସମ୍ମତି, ତାୱ ଅଧିମତ୍ତଥାମଗତ ଭାୱେନ ଠିତାନଂ ତେସଞ୍ଞେୱ ନାମଂ। ଅନୁସଯା ହି ନାମ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାନପତ୍ତାନଂ କିଲେସାନଂ ୱସେନ ଉପରୁପରି ଥିର ତର ଦଳ୍ହତର ପତ୍ତିଯା ପକତିଯାପି ଥାମଗତାଏୱନାମ ହୋନ୍ତି। ନ ଯେନୱା ତେନୱା ୱାଯାମେନ ପଜହିତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟା। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯଦା ଯୋ ଯୋ ଅନୁସଯୋ ପଚ୍ଚଯଲାଭେନ ପରିଯୁଟ୍ଠାନ ବହୁଲୋ ହୋତି, ତଦା ସୋ ସୋ ୱିସେସେନ ଅଧିମତ୍ତଥାମ ଗତଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି। ଯଦା ଯୋ ଯୋ ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମ ସମାଦାନେନ ନିଗ୍ଗହପତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦା ସୋ ସୋ ମନ୍ଦଥାମ ଗତଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତୀତି। ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ସମଥ ୱିପସ୍ସନାହି ସୁଟ୍ଠୁଅନିଗ୍ଗହିତାନଂ ତେସଞ୍ଞେୱ ନାମଂ। ଅସମୁଗ୍ଘାଟି ତୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନାନଂ ଭୂମିଲଦ୍ଧାନଂ ତେସଂଏୱ ନାମନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନାମ କିଲେସାନଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତପଟିପକ୍ଖା ହୋନ୍ତୀତି ହେଟ୍ଠିମା ମଗ୍ଗଟ୍ଫଲଟ୍ଠା ସେକ୍ଖା ଅତ୍ତନୋ ମଗ୍ଗଫଲକ୍ଖଣେସୁ ଉପରି ମଗ୍ଗାଜ୍ଝେହିପି ଅନୁସଯେହି ସାନୁସଯାତିୱା ନିରାନୁସଯାତିୱା ଥାମୱତାତିୱା ଅଥାମଗତାତିୱା ନୱତ୍ତବ୍ବା। ତସ୍ମା ଅନୁସଯାନଂ ତାଦିସେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ଭାୱେ ସତିପି ହଞ୍ଚି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି। ତେନହି ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯଂ ପଜହତୀତି ୱୁତ୍ତ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି। କାମରାଗୋଏୱ ଅନୁସଯୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ।

ସଂଯୋଜେନ୍ତି ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ସଂଯୋଜନାନି, ତାନି ପନ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ବ୍ୟାପାଦୋତି ପଞ୍ଚ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି। ରୂପରାଗୋ ଅରୂପରାଗୋ ମାନୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅୱିଜ୍ଜାତି ପଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଂଭାଗିଯାନୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତେ ଅଭିଧମ୍ମେଚ ଦସସଂଯୋଜନାନି ଆଗତାନି। ଇତରାନି ପନ ଅଭିଧମ୍ମେଏୱ ଆଗତାନୀତି ତତୋ ୱିସେସକରଣତ୍ଥଂ ସୁତ୍ତନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ। କମୋ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂପି ପାଠଇଯା ନସମେତି। ସଭାଗ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୱସେନ ପନ ଇଧ ଅଞ୍ଞଥା କମୋ ୱୁତ୍ତୋ ସିଯାତି। ଚିତ୍ତଂ କିଲିସ୍ସନ୍ତି ୱିବାଧେନ୍ତି ଉପତାପେନ୍ତିଚାତି କିଲେସା। କିଲିସ୍ସନ୍ତିୱା ମଲୀନଭାୱଂ ନିହୀନଭାୱଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେହୀତି କିଲେସା। କାମଭୱନାମେନାତି ୱତ୍ଥୁକାମଦୀପକେନ କାମନାମେନ ରୂପାରୂପଭୱଦୀପକେନ ଚ ଭୱନାମେନ। ତାଦିସଂ କାମ ଭୱସଙ୍ଖାତଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁ ଏତିସ୍ସାତି ତବ୍ବତ୍ଥୁକା। ତଥା ପୱତ୍ତନ୍ତି ସୀଲବ୍ବତାନି ପରତୋ ଆମସନାକାରେନ ଇଦଂ ମେ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନାକାରେନ ଖନ୍ଧେସୁ ଅତ୍ତାଭିନିୱେସାକାରେନଚ ପୱତ୍ତଂ। ୱତ୍ଥୁତୋତି ସଭାୱଧମ୍ମତୋ। ଅଯଂ ପାପସଙ୍ଗହୋ ଅକୁସଲଙ୍ଗହୋ ନୱଧା ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା। [ଅକୁସଲସଙ୍ଗହୋ]

୧୬୩। ମିସ୍ସକ ସଙ୍ଗହେ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପାପକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତାନଂପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣେ ଉଜୁକରଣଂନାମ ଝାନେନ ୱିନା ନ ସିଜ୍ଝତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତଝାନଙ୍ଗାନୀତି। କଲ୍ୟାଣେୱା ପାପକେୱା ଆରମ୍ମଣେ ଉଜୁକଂ ଚିତ୍ତପଟିପାଦନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଉପନିଜ୍ଝାଯନ କିଚ୍ଚସ୍ସ ଅଙ୍ଗାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଦୋମନସ୍ସଂ ଅକୁସଲଜ୍ଝାନଙ୍ଗଂ। ସେସାନି କୁସଲାକୁସଲାବ୍ୟାକତାନୀତି। କଲ୍ୟାଣକମ୍ମ ପାପକମ୍ମସଙ୍ଖାତାସୁ ସୁଗତି ଦୁଗ୍ଗତି ୱିୱଟ୍ଟସଙ୍ଖାତାସୁଚ ନାନାଦିସାସୁ ତଂତଂଦିସାତି ମୁଖପ୍ପୱତ୍ତିସଙ୍ଖାତା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତିନାମ ସମ୍ମାୱା ମିଚ୍ଛାୱା ପୱତ୍ତେହି ଦସ୍ସନାଦୀହି ଏୱ ସିଜ୍ଝତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱାଦସମଗ୍ଗଙ୍ଗାନୀତି। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉଜୁଗତିଯାୱା ୱଙ୍କଗତିଯାୱା ଗମନସ୍ସ ପଥଙ୍ଗାନି ଉପାଯଙ୍ଗାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମ ମିଚ୍ଛାସମାଧଯୋ ପାପକମ୍ମ ଦୁଗ୍ଗତିଭୱ ସଙ୍ଖାତାସୁ ଅହିତଦିସାସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱଙ୍କଗତିଯା ଗମନସ୍ସ ଉପାଯଙ୍ଗାନି, ଇତରାନି କଲ୍ୟାଣକମ୍ମ ସୁଗତିଭୱ ୱିୱଟ୍ଟଧମ୍ମସଙ୍ଖାତାସୁ ହିତଦିସାସୁ ଉଜୁଗତିଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ପାଣାତିପାତକମ୍ମେ ୱିତକ୍କ ୱିଚାର ଦୋମନସ୍ସେକଗ୍ଗତା ସଙ୍ଖାତଂ ଚତୁରଙ୍ଗିକଜ୍ଝାନଂ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମ ମିଚ୍ଛାସମାଧି ସଙ୍ଖାତୋ ତିଯଙ୍ଗୀକମଗ୍ଗୋଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁ ସୁଚରିତଦୁଚ୍ଚରିତକମ୍ମେସୁ ଝାନମଗ୍ଗା ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବା। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁଚ ମିଚ୍ଛାୱାଚା

ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାସତୀତି ଇମେପି ଚତ୍ତାରୋ ଆଗତା। ଇମେ ପନ ୱିସୁଂ ଚେତସିକଧମ୍ମା ନହୋନ୍ତି। ତଥା ତଥା ପୱତ୍ତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି କତ୍ୱା ଇଧ ନଗହିତା।

[୨୧୦] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

''ସୁଗତି ଦୁଗ୍ଗତୀନଂ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଚ ଅଭିମୁଖଂ ପାପନତୋ ମଗ୍ଗା; ତେସଂ ପଥଭୂତାନି ଅଙ୍ଗାନି ମଙ୍ଗାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ; ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ;

ନ ହି ଅଙ୍ଗାନି ମଗ୍ଗାନଂ ପଥଭୂତାନିନାମ ହୋନ୍ତି; ମଗ୍ଗସଦ୍ଦୋଯେୱ ପଥପରିଯାୟୋ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୋ ନ ଅଙ୍ଗସଦ୍ଦୋତି;

[୨୧୧] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ମଗ୍ଗସ୍ସୱା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗାନି ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ଇଧ ହି କତ୍ଥଚି ଚିତ୍ତେ ତିଯଙ୍ଗିକୋ କତ୍ଥଚି ଚତୁରଙ୍ଗିକୋତିଆଦିନା ନାନାମଗ୍ଗୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋତି। ଆଧିପଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। କିଞ୍ଚ ଆଧିପଚ୍ଚଂ। ଅତ୍ତାଧୀନୱୁତ୍ତିକେ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନୋ ଗତିଯଂ ସଵସୋ ୱତ୍ତେତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱୋ। ଇତି ତେସୁ ତେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଆଧିପଚ୍ଚସଙ୍ଖାତଂ ଇନ୍ଦଟ୍ଠଂ କରୋନ୍ତି ସାଧେନ୍ତୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ଇନ୍ଦଟ୍ଠଂ କାରେନ୍ତୀତିପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ଇସ୍ସରା ଅଧିପତିନୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚଚକ୍ଖାଦୀନି ଦସ୍ସନାଦିକିଚ୍ଚେସୁ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ଇସ୍ସରାହୋନ୍ତି। ବଲୱଦୁଵ୍ବଲମନ୍ଦ ତିକ୍ଖାଦୀସୁ ଅତ୍ତାକାରାନୁୱତ୍ତାପନତୋ। ଭାୱଦ୍ୱଯଂ ଇତ୍ଥାକାରାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତିଯଂ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପାନଂ ସକଲଖନ୍ଧପଞ୍ଚକସ୍ସେୱ ୱା ଇସ୍ସରୋ ହୋତି। ଅଞ୍ଞଥା ଅପ୍ପୱତ୍ତିତୋ। ତଥା ହି ଯସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମିଂ ସଵ୍ଵେ କମ୍ମାଦିପଚ୍ଚଯା ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନରୂପସନ୍ତତିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା ଇତ୍ଥାକାରସହିତମେୱ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଛନ୍ଦଚିତ୍ତାଧିପ୍ପାଯାପି ତସ୍ମିଂ ମନ୍ଦାକାରସହିତାୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଵ୍ବିପରୀତେନ ପୁରିସସନ୍ତାନଂ ୱେଦିତଵ୍ବଂ। ଜୀୱିତଦ୍ୱଯଂ ରୂପା ରୂପସନ୍ତତୀନଂ ରତ୍ତି ଦିୱ ମାସ ସଂୱଚ୍ଛରାନୁକ୍କମେନ ଅଦ୍ଧାନଙ୍ଗରଣେ ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ଇସ୍ସରୋ ହୋତି। ତେସଂ ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତି କତ୍ତା। ମନୋ ୱିଜାନନକିଚ୍ଚେ। ୱେଦନାପଞ୍ଚକଂ ତଥା ତଥା ଆରମ୍ମଣରସାନୁଭୱନେ। ସଦ୍ଧା ଆରମ୍ମଣାୱୀମୁଚ୍ଚନେ। ୱୀରିଯଂ କମ୍ମନି ଅଲୀନ ୱୁତ୍ତିଭାୱେ। ସତି ଆରମ୍ମଣୁପଟ୍ଠାନେ। ସମାଧି ଆରମ୍ମଣେ ନିଚ୍ଚଲଟ୍ଠି ତିଯଂ। ପଞ୍ଞା ଅସମ୍ମୋହକିଚ୍ଚେ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ଇସ୍ସରୋ ହୋତି। ଅନଞ୍ଞାଭିଭୱନୀଯଭାୱେନ ପୱତ୍ତନତୋ। ଯଥା ହି ସିଲାଯଂ ପଥୱୀ ସହଜାତେହି ଅନଭିଭୱନୀଯା ହୋତି। ଅତ୍ତନାୱତେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ୱିସୁଂ ଅୱିଜ୍ଜମାନେୱିଯ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ଯଥା ଚ ଉଦକେ ଆପୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ତେଜୋ ୱାତେ ୱାଯୋ। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞାତଂ। ନ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅନଞ୍ଞାତଂ। ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ। ଅମତଂୱା ପଦଂ। ଅନଞ୍ଞାତଂ ଞସ୍ସାମି ଜାନିସ୍ସାମୀତି ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମି। ଆଖ୍ୟାତିକଂପି ହି ପଦଂ ସଞ୍ଞାସଦ୍ଦଭାୱେ ଠିତଂ ନାମିକଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି। ଯଥା ମକ୍ଖଲିଗୋସାଲୋ ଏହିପସ୍ସି କୋତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ତସ୍ସ ପଦନ୍ତରେନ ସହ ସମାସଭାୱୋ ନୱିରୁଜ୍ଝତୀତି। ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅନଞ୍ଞା ତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଆଦିମନସିକାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତାଦିସେନ ଉସ୍ସାହେନ ସହ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଉସ୍ସାହେ ଅପଚିପସ୍ସଦ୍ଧେଯେୱ ସୋତାମତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭନ୍ତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆଜାନାତୀତି ଅଞ୍ଞଂ। ତମେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଥମମଗ୍ଗେନ ଅନଞ୍ଞାତଂ ଞତ୍ୱାପି କିଲେସପ୍ପହାନକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅପରିନିଟ୍ଠିତତ୍ତା ତସ୍ସ ଜାନନକିଚ୍ଚସ୍ସ ୱିପ୍ପକତଭାୱେନ ଯଥା ଦିଟ୍ଠେ ତସ୍ମିଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଅମତପଦେଏୱ ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାନନକିଚ୍ଚ ଯୁତ୍ତାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଅଞ୍ଞା ତାୱିନୋ ପରିନିଟ୍ଠିତ ଆଜାନନ କିଚ୍ଚସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ତିୱିଧଂ ପେତଂ ତଥାରୂପେ ଜାନନେ ସମ୍ପଯୁତ୍ତ ଧମ୍ମାନଂ ଇସ୍ସରୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତଵ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପାକଟେ ରୂପକାଯେ ଅତ୍ତଗାହଦଢହତ୍ତଂ ତଵ୍ବିମୁତ୍ତିଚ ଇମେସଂ ଅପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତୁଂ ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ପସାଦିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତସ୍ସ ଅତ୍ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିପୁମ ତାଭେଦୋ ଇମେସଂ ୱସେନ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ୱା ଇତ୍ଥିପୁରିସ ଗାହୋ ତଵ୍ବିମୁତ୍ତିଚ ଇମେସଂ ଅପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତୁଂ କଦନନ୍ତରଂ ଭାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଦ୍ୱଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋଚ ଅତ୍ତା ଇମସ୍ସ ୱସେନ ଜୀୱସଞ୍ଞଂ ଲଭତି। ତସ୍ମିଂୱା ଜୀୱଗାହୋ ତଵ୍ବିମୁତ୍ତିଚ ଇମସ୍ସ ଅପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତୁଂ ତଦନନ୍ତରଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ପନ ଭାୱିନ୍ଦ୍ରିଯତୋ ପୁରେ ୱତ୍ତଵ୍ବଂପି ରୂପାରୂପ ମିସ୍ସକତ୍ତା ଇଧ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନାମକାଯେ ଅତ୍ତଗାହଦଢହତ୍ତଂ ତଵ୍ବିମୁତ୍ତିଚ ଇମସ୍ସ ଅପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତୁଂ ନାମିନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଦିତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋଚ ଅରୂପୀ ଅତ୍ତା ଇମେସଂ ୱସେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠୋ ୱିସୁଦ୍ଧିତୋଚ ହୋତି। ତସ୍ମିଂୱା ସୁଖିତଦୁକ୍ଖିତଗାହୋ ତଵ୍ବିମୁତ୍ତିଚ ଇମେସଂ ଅପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତୁଂ ତଦନନ୍ତରଂ ପେଦନିନ୍ଦ୍ରିଯପଞ୍ଚକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ

ସଂକିଲିଟ୍ଠସ୍ସ ୱୋଦାନସ୍ସଭିୟା ତଂତଂଗାହୱିମୁତ୍ତିୟାୱା ପଟିପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ତଦନନ୍ତରଂ ସଦ୍ଧାଦିପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତାୟ ପଟିପତ୍ତିୟା ୱୋଦାନସ୍ସଭି ଯା ଆଦି ମଜ୍ଝ ପରିୟୋସାନ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅନ୍ତେ ତୀଣି ଲୋକୁତ୍ତରିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି।

[୨୧୨] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

''ଏତ୍ତାୱତା ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥସିଦ୍ଧୀତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଞେସଂ ଅଗହଣନ୍ତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନହି ସନ୍ତେସୁପି ଅଞ୍ଞଞ୍ଞେସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭାୱାରହେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଏତ୍ତାୱତା ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥସିଦ୍ଧିୟା ତେସଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଞେସଂ ଭଗୱତୋ ଥେରସ୍ସଚ ଅଗହଣନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ ୱତ୍ତୁଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭାୱାରହସ୍ସ ଅଞ୍ଞଞ୍ଞସ୍ସ ଅସନ୍ତତ୍ତୱତୋ। ଯଦି ହି ସନ୍ତତ୍ତୱେଯ୍ୟ, ସତଂପି ସହସ୍ସଂପି ଗଣ୍ହିସ୍ସତିଯେୱାତି। ବଲିୟନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମେ ସହନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତୀତି ବଲାନି। ଯଥା ଅବଲାନଂ ବଲିୟନ୍ତି। ମଦ୍ଦନ୍ତେନଂ ପରିସ୍ସୟାତି। ଏତ୍ଥଚ ଅବଲାତି ଦୁବ୍ବଲା। ନନ୍ତି ହୀନୱୀରିୟଂ ଜନଂ। ବଲିୟନ୍ତୀତି ବଲସା କରୋନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି। ପରିସ୍ସୟାତି ଅବଲା ରାଗାଦି ପରିସ୍ସୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ, ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମେହି ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ଅକ୍ଖୋ ଭଣିୟଟ୍ଠେନ ବଲାନିନାମ। ତସ୍ମା ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟସଙ୍ଖାତେନ ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମେନ କମ୍ପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତା ସଦ୍ଧାବଲଂନାମ। କୋସଜ୍ଜସଙ୍ଖାତେନ କମ୍ପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତା ୱୀରିୟବଲଂନାମ। ମୁଟ୍ଠସଚ୍ଚେନ କମ୍ପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତାସତିବଲଂନାମ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ କମ୍ପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତାସମାଧିବଲଂନାମ। ଅୱିଜ୍ଜାୟକମ୍ପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତା ପଞ୍ଞାବଲଂ ନାମ। ସେସଦୁକଦ୍ୱୟଂ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିପକ୍ଖେନୟୋଜେତବ୍ବଂ।

[୨୧୩] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ପାପବଲଦୁକଂ ପଟିପକ୍ଖେନ ୟୋଜେତୁଂ ନଲବ୍ଭତୀତି କତ୍ୱା ''ଅହିରିକାନୋତ୍ତପ୍ପଦ୍ୱୟଂ ପନ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ଥିରଭାୱେ ନେୱାତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ଥିରଭାୱୋତିଚ ପଟିପକ୍ଖେହି ଅକମ୍ପିୟତା ତିଚ ଅତ୍ଥତୋ ନାନତ୍ତାଭାୱତୋତି। ୱୀରିୟସମାଧିବଲାନି କୁସଲାକୁସଲାବ୍ଯାକତାନି। ଅହିରିକାନୋତ୍ତପ୍ପାନି ଅକୁସଲବଲାନି। ସେସାନି କୁସଲାବ୍ଯାକତାନୀତି। ଅଧିପତୀତି ଏତ୍ଥ ପତୀତି ସାମି ଇସ୍ସରୋ। ସୋ ପନ ପଦେସ ଇସ୍ସରୋ ସକଲିସ୍ସରୋତି ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ପରେସଂ ୱିସୟେ ସୟଂ ପରୱସେ ୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିସୟେଏୱ ପରେହି ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତାପେନ୍ତୀତି ପଦେସିସ୍ସରା ନାମ। ପୁବ୍ବାତି ସଙ୍ଖାରୱସେନ ପୁବ୍ବାଗମନୱସେନ ୱା ୱିସେସେତ୍ୱା ପୱତ୍ତଂ ଅଧିପତିଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ପନ ଅଞ୍ଞୋ ଦୁତିୟୋ ଇସ୍ସରୋନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅଧିକୋ ପତୀତି ଅଧିପତି। ଅତ୍ତା ଧୀନୱୁତ୍ତୀନଂ ପତୀତି ଅଧିପତୀତିଚ ୱଦନ୍ତି।

ଛନ୍ଦୋଏୱ ଅଧିପତୀତି ଛନ୍ଦାଧିପତି। ଛନ୍ଦୱତୋ କିଂନାମ କମ୍ମଂ ନସିଜ୍ଝତୀତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନୱା ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଭୱେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ଆସେୱିତଛନ୍ଦାଗମନୱସେନୱା ତେସୁ ତେସୁ କଲ୍ଯାଣ ପାପକମ୍ମେସୁ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେ ମହୋଘୋୱିୟ ତିଣପଣ୍ଣକସଟେ ଅତ୍ତପରାଧୀନେ ନିଚ୍ଚଂ ପଗ୍ଗହିତଧୁରେ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ କତ୍ତୁକମ୍ୟତା ଛନ୍ଦୋ। ଏସ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ନନୁ ଚେତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମା ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅଧିପତିଭାୱଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭାୱଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱାୱ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଅଧିପତିଭୂତାୱ ସମାନା ଇନ୍ଦ୍ରିୟକିଚ୍ଚୱସେନ ପରୱସେପି ୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ସଚ୍ଚଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପନ ଅଧିପତିକିଚ୍ଚଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକିଚ୍ଚନ୍ତି ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଦୋସୋତି। ଯଥା ହି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏକସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଏକଂ ଦିବ୍ବୱିଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାତି। ନ ଏତ୍ତାୱତା ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତିନାମ ନହୋତି। ନଚ ୱିଜ୍ଜାହେତୁ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତତି। ଅଞ୍ଞଞ୍ହି ଚକ୍କୱତ୍ତି ରଜ୍ଜକିଚ୍ଚଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱିଜ୍ଜାଗହଣ କିଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଅଧିପତିକିଚ୍ଚଂନାମ ତଂତଂକିଚ୍ଚ ୱିସେସଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତୁଲ୍ଯବଲେନ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସହଜାତ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେସୁ ଅନିୱତ୍ତମାନେ କତ୍ୱା ଧୁର ୱାହିତା। ଇନ୍ଦ୍ରିୟକିଚ୍ଚଂ ପନ ୱିଜାନନାଦିକିଚ୍ଚଂ ଆରବ୍ଭ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଆହରନ୍ତି ସହଜାତାଦିପଚ୍ଚୟସାମଞ୍ଞତୋ ଅତିରେକେନ ଅସାଧାରଣପଚ୍ଚୟସତ୍ତିୱିସେସେନ ହରନ୍ତି ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ଆହାରା। ଆହରନ୍ତିୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୂତା ତେ ତେ ପଚ୍ଚୟଧମ୍ମା ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମାଚ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚୟକିଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନକିଚ୍ଚଞ୍ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ହରନ୍ତି ୱହନ୍ତି ଏତେହୀତି ଆହାରା। ଯଥାହସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକାତି। ଏତ୍ଥଚ ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତି ଏତେନ ସବ୍ବେ ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୂତା ପଚ୍ଚୟପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା। ଆହାରଟ୍ଠିତିକାତି ପଚ୍ଚୟଟ୍ଠିତିକା। ଯଥାରହଂ ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚୟେହି ଠିତିସଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନନୁଚେତ୍ଥ ପଚ୍ଚୟାହାରୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ନ ଆହାରପଚ୍ଚୟୋ। ଇଧ ପନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଆହାରପଚ୍ଚୟଧମ୍ମୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି। ସଚ୍ଚଂ, ପଚ୍ଚୟଟ୍ଠେନ ପନ ଆହାରନାମକାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚୟଧମ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେ ୟେଧମ୍ମା ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରାତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା। ତେ ତେସଂ ପଚ୍ଚୟାହାରାନଂପି ଆହାରଭୂତାତି ସିଦ୍ଧା ହୋନ୍ତୀତି। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଚତୁନ୍ନଂ ଆହାରାନଂ ମହନ୍ତ ଭାୱୋ ପାକଟୋ ହୋତୀତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ଯଓବୀଜାନଂୱା ସାଲିବୀଜାନଂୱା ଆନୁଭାୱୋ ନାମ କଠଇରଙ୍କୁରାନଂ ଉପ୍ପାଦାନ ପଧାନଂ ହୋତି। ତତୋପରଂ ପନ ସସ୍ସଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଛ ପଞ୍ଚ ମାସେ ୱଡ୍ଢିଯାୱା ଠିତିଯାୱା ପଥୱି ରସଆପୋରସାନଂ ଆନୁଭାୱୋ ପଧାନଂ ହୋତି। ଏୱମେୱଂ କବଳିଙ୍କାରାହାରୂପଜୀୱୀନଂ କାମସତ୍ତାନଂ କମ୍ମସ୍ସ ଆନୁଭାୱୋନାମ ପଟିସନ୍ଧିରୂପୁପ୍ପାଦନେ ପଧାନଂ ହୋତି। ତତୋପରଂ ପନ ଯାୱତାଯୁକଂ ୱଡ୍ଢୀଯାୱାଠିତିଯାୱା ଉତୁଆହାରାନଂ ଆନୁଭାୱୋ ପଧାନଂ ହୋତି। କମ୍ମଜରୂପାନି ହି ଯାୱ ଆସନ୍ନମରଣା ପୱତ୍ତମାନାନିପି ଉତୁଆହାରେହି ଅନୁଗ୍ଗହିତାନିଏୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଉତୁଚ ଆହାରୁ ପତ୍ଥମ୍ଭିତୋୟେୱ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଚତୁସନ୍ତତିରୂପଂ କବଳିଙ୍କାରାହାରେନ ଅନୁପତ୍ଥମ୍ଭୀୟମାନଂ ଚିରଂ ନପୱତ୍ତତି। ଉପତ୍ଥମ୍ଭୀୟମାନଂଏୱ ଯାୱତାଯୁକଂ ପୱତ୍ତତି। ଯଥାଚ ସକୁଣାୱା ଡଂସମକସା ଦୟୋୱା ତୁଣ୍ଡେନ ଆହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୋସେନ୍ତି। ତୁଣ୍ଡେ ଅସନ୍ତେ ଆହାରଂ ଅଲଭନ୍ତା ମରନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଇମେ ସତ୍ତା ଫସ୍ସେନ ଆରମ୍ମଣେସୁ ରସଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେଦନାସଙ୍ଖାତଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଣ୍ହାୱେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ୱା ତିୱିଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ପୂରେତ୍ୱା ଯାୱଜ୍ଜତନାପି ୱଟ୍ଟେ ଅନୁକଣ୍ଣମାନା ପୱତ୍ତନ୍ତି।

ଯଦି ହି ଫସ୍ସୋନାମ ନ ସିୟା, ଆରମ୍ମଣରସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ୱେଦନା ପରିଭୋଗରହିତେନ ତଣ୍ହୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଓକାସୋ ନତ୍ଥୀତି ତିୱିଧୱଟ୍ଟମେୱ ନସିୟାତି। ଯଥାଚ ତେ ସକୁଣାଦୟୋ ପକ୍ଖେ ୱିଯୂହିତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ଅପତମାନା ରୁକ୍ଖତୋ ରୁକ୍ଖଂ ୱନତୋ ୱନଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଯାପେନ୍ତି। ପକ୍ଖେସୁ ଅସନ୍ତେସୁ ଗମନଂ ଅସମ୍ପାଦେନ୍ତା ପତିତ୍ୱା ମରନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଇମେ ସତ୍ତା ଆୟୂହନଲକ୍ଖଣାଯ ଚେତନାଯ ଚେତୟିତ୍ୱା କମ୍ମସମଙ୍ଗିତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଭୱତୋ ଭୱଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ଯାୱଜ୍ଜତନା ୱଟ୍ଟେ ସଂସରନ୍ତି। ଯଦି ହି ଚେତନାନାମ ନ ସିୟା, କମ୍ମୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅଭାୱୋ। ତଦଭାୱେଚ ୱିପାକୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅଭାୱୋ। ତଦଭାୱେଚ ତଦନୁସୟିତସ୍ସ କିଲେସୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅଭାୱୋତି ୱଟ୍ଟଂନାମ ନ ସିୟାତି। ଯଥାଚ ତେ ସକୁଣାଦୟୋ ଚକ୍ଖୁନା ଗୋଚରଟ୍ଠାନଂୱା ତଂତଂଦିସାଭାଗଂୱା ୱିଭାୱେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଯାପେନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ କିଞ୍ଚିଗହେତଜ୍ଝୱତ୍ଥୁଂୱା ଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନଂୱା ଅଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ମରନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଧମ୍ମା ଆରମ୍ମଣୱିଜାନଲକ୍ଖଣେନ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ତଂତଂଆରମ୍ମଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଫସ୍ସାଦୟୋ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତିୱିଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ୱଟ୍ଟେନ୍ତି। ଯଦି ହି ୱିଞ୍ଞାଣଂନାମ ନ ସିୟା, ଫସ୍ସାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣଲାଭୋୟେୱ ନତ୍ଥୀତି ୱଟ୍ଟମେୱ ନ ସିୟାତି। ତେନାହ ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା।ଲ। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥନ୍ତି। ସଂୟୁତ୍ତକେଚ –

ଚତ୍ତାରୋମେ ଭିକ୍ଖୱେ ଆହାରା ଭୂତାନଂ ୱା ସତ୍ତାନଂ ଠିତିୟା ସମ୍ଭୱେସୀନଂୱା ସତ୍ତାନଂ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ କବଳିଙ୍କାରୋ ଆହାରୋ ଓଳାରିକୋୱା ସୁଖୁମୋୱା, ଫସ୍ସୋ ଦୁତୀୟୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନା ତତୀୟା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଭୂତାନନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତାନଂ। ସମ୍ଭୱେସୀନନ୍ତି କଲଲାଦି କାଲେ ଠିତାନଂ। ଚତୁନ୍ନଂପନ ଆହାରାନଂ ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରୱଟ୍ଟେୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେୱା ଠିତିୟାୱା ଅନୁଗ୍ଗହାୟୱା ପୱତ୍ତି ଆକାରୋ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ କୋପନେତ୍ଥ ଆହାରୋ। କିଂ ଆହାରେତୀତି। କବଳିଙ୍କାରା ହାରୋ ଓଜଟ୍ଠମକରୂପାନି ଆହାରେତି। ଫସ୍ସାହାରୋ ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରୋ ତୟୋ ଭୱେ। ୱିଞ୍ଞାଣା ହାରୋ ପଟିସନ୍ଧିନାମରୂପନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପାକଟଫଲୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଓଜଟ୍ଠମକରୂପୁପ୍ପାଦନଂ ପନ କବଳିଙ୍କାରାହାରସ୍ସ ମହନ୍ତଂ କିଚ୍ଚଂ ନହୋତି। ଚତୁସନ୍ତତିରୂପୁପତ୍ଥମ୍ଭନମେୱ ମହନ୍ତଂ। ତେନେୱ ହି ପାଳିୟଂ ଠିତିୟାତିଚ ଅନୁଗ୍ଗହାୟାତିଚ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପିଚ ଯଥା ଉପନିସ୍ସୟାସେୱନପଚ୍ଚୟା ସୁତ୍ତନ୍ତି କପରିୟାୟା ଅଭିଧମ୍ମପରିୟାୟାତିଚ ଦୁୱିଧା ହୋନ୍ତି। ତଥା ଆହାରପଚ୍ଚୟୋପି ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରୋ ତୟୋଭୱେତି। ତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିୟାୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ନହି ପଟ୍ଠାନେ ଅରୂପା ହାରା ଅସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆହାରଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚୟାନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣେସୁ ଝାନଙ୍ଗାନି ନଲବ୍ଭନ୍ତି। ତାନି ହି ଦୁବ୍ବଲକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁକତ୍ତା ରୂପାଦୀସୁ ଅଭିନିପାତମତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ନ ତେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନା ୱେଦନା ଏକଗ୍ଗତା ଝାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତୀତି। ୱିତକ୍କପଚ୍ଛିମକଂ ଝାନନ୍ତିଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଝାନଙ୍ଗାନଂ ନାୟକଭୂତୋଚ ୱିତକ୍କୋ ତେସୁ ନତ୍ଥୀତି ତତ୍ଥ ତାୱେଦନା ଏକଗ୍ଗତାୟୋ ତଂ ନ ସାଧେନ୍ତୀତି। ୱୀରିୟୁପତ୍ଥମ୍ଭରହିତା ଧମ୍ମା ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତା ନହୋନ୍ତୀତି ଅୱୀରିୟେସୁ ସୋଳଅସାହେତୁକଚିତ୍ତେସୁ ସମାଧିବଲକିଚ୍ଚଂ ନ ସାଧେତି। ୱୀରିୟପଚ୍ଛିମକଂ ବଲନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଅୱୀରିୟେସୁ ବଲାନି ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ହେତୁରହିତା ଚ ଧମ୍ମା ୱଟ୍ଟସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟସ୍ସଚ ପତ୍ତିୟା ପଥଭାୱଂ ନଗଚ୍ଛନ୍ତି। ହେତୁପଚ୍ଛିମକୋ ମଗ୍ଗୋତି ହି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଅହେତୁକେସୁ ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନି ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାସମ୍ପୟୁତ୍ତେଚିତ୍ତେ ଏକଗ୍ଗତା ଅଧିମୋକ୍ଖରହି ତତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ସଂସପ୍ପନସଭାୱାୟ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଅଭିଭୂତତ୍ତା ଚ ମଗ୍ଗିନ୍ଦ୍ରିୟବଲଭାୱାୟ ବଲୱତୀ ନହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତେ ଏକଗ୍ଗତା ମଗ୍ଗିନ୍ଦ୍ରିୟବଲଭାୱଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି। ଦ୍ୱିହେତୁକ ତିହେତୁକ ଜୱନେସ୍ୱେୱାତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିହେତୁକ ତିହେତୁକସଦ୍ଦେନ ମୋମୂହଦ୍ୱୟହସନଜୱନାନି ନିୱତ୍ତେତି। ଜୱନସଦ୍ଦେନ ତିଭୂମକାନି ଦ୍ୱିହେତୁକତିହେତୁକୱିପାକାନି ନିୱତ୍ତେତି।

[୨୧୪] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

''ଦ୍ୱିହେତୁକତିହେତୁକଗହଣେନ ଏକହେତୁକେସୁ ଅଧିପତୀନଂ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଜୱନଭାୱସାମଞ୍ଞତ୍ତା ପନ ହସନଚିତ୍ତେପି ତେସଂ

ଅଭାୱୋ ଦସ୍ସେତବ୍ବୋଯେୱ ହୋତୀତି।

ଯଥାସମ୍ଭୱନ୍ତି ଲଦ୍ଧପୁଦ୍ଧାତି ସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଲଦ୍ଧପୁଦ୍ଧାଗମସ୍ସ ଚ ଏକେକସ୍ସ ଅଧିପତିନୋ ସମ୍ଭୱାନୁରୂପଂ ଏକୋୱ ଲବ୍ଭତି। ନ ଦୁତିଯୋ। ଇତରଥା ଅଧିପତିଏୱ ନସିଯାତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପଟ୍ଠାନେ ଯଥା ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୱିଭଙ୍ଗେ ଅରୂପିନୋଇନ୍ଦ୍ରିଯା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଂଧମ୍ମାନଂ ତଂସମୁଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚ ରୂପାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ତଥା ଅଧିପତିପଚ୍ଚଯୱିଭଙ୍ଗେ। ତତ୍ଥ ପନ ଛନ୍ଦାଧିପତି ଛନ୍ଦସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନନ୍ତିଆଦିନା ଏକେକାଧିପତି ୱିଭାଗୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅଧିପତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱିସେସୋ ପାକଟୋ ହୋତୀତି। ନୱେରିତାତି ନୱ ଈରିତା କଥିତା। କୁସଲା କୁସଲା ବ୍ଯାକତେହି ସମାକିଣ୍ଣୋ କୁସଲାଦି ସମାକିଣ୍ଣୋ। [ମିସ୍ସକସଙ୍ଗହୋ]

୧୬୪। ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ବୁଜ୍ଝତୀତି ବୋଧି। ବୁଜ୍ଝନ୍ତିୱା ତାନି ତଂ ସମଙ୍ଗିନୋ ଏତାଯାତି ବୋଧି। ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ମହା ନିଦ୍ଦେସେ ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ-ଞାଣନ୍ତି। ପକ୍ଖୋତି କୋଟ୍ଠାସୋ ସମ୍ଭାରୋ। ବୋଧିଯା ପକ୍ଖେ ଭୱାତି ବୋଧିପକ୍ଖିଯା। ଅଧିସୀଲା ଧିଚିତ୍ତା ଧିପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାତାସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ପରିଯାପନ୍ନାନଂ ସତ୍ଥୁସାସନଧମ୍ମାନଂ ଏତଂନାମଂ। ତେ ପନ କୋଟ୍ଠାସତୋ ସତ୍ତ ୱିଧା ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ଚତ୍ତାରୋସତିପଟ୍ଠାନାତିଆଦି। ସମ୍ପଯୁତ୍ତ ଧମ୍ମେସୁ ପମୁଖା ପଧାନା ହୁତ୍ୱା କାଯାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ଚିତ୍ତଗମନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତେସ୍ୱେୱ କାଯାଦୀସୁ ଚିତ୍ତ ନିବନ୍ଧନୱସେନ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପଟ୍ଠାନାନି। ସତିଏୱ ପଟ୍ଠାନାନୀତି ସତି ପଟ୍ଠାନାନି। ଚତ୍ତାରିସତିପଟ୍ଠାନାନୀତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଧମ୍ମଭାୱଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋସତିପଟ୍ଠାନା ତିୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାଯେଅନୁପସ୍ସନା କାଯା ନୁପସ୍ସନା। ରୂପକାଯେ ରୂପସମୂହେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାଦିକସ୍ସ ଅୱଯୱକାଯସ୍ସ ତଂତଂକାଯଭାୱେନେୱା ଅନିଚ୍ଚାଦିଭାୱେନେୱା ଯାୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କାଯେ ସମ୍ମୋହୋ ପହିଯ୍ଯତି। ତାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିରନ୍ତରଂ ସମନୁପସ୍ସନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱପ୍ପଭେଦାସୁ ୱେଦନାସୁ ସୁଖୱେଦନାଦି କାଯଅୱଯୱୱେଦନାଯ ତଂତଂ ୱେଦନାଭାୱେନ ଉଦଯବ୍ବଯୱସେନ ଚ ଅନୁପସ୍ସନା ୱେଦନାନୁପସ୍ସନା। ସୋଳଅସ ପଭେଦେସୁ ସରାଗା ଦୀସୁ ଚିତ୍ତେସୁ ସରାଗାଦିକସ୍ସ ଅୱଯୱଚିତ୍ତସ୍ସ ତଂତଂ ଚିତ୍ତଭାୱେନ ଉଦଯବ୍ବଯୱସେନଚ ଅନୁପସ୍ସନା ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ପଞ୍ଚପଭେଦେସୁ ନୀୱରଣାଦୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିକସ୍ସ ଅୱଯୱଧମ୍ମସ୍ସ ତଂ ତଂ ଧମ୍ମଭାୱେନ ଉଦଯବ୍ବଯୱସେନଚ ଅନୁପସ୍ସନା ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା।

[୨୧୫] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''କୁଚ୍ଛିତାନଂ କେସାଦୀନଂ ଆଯୋତି କାଯୋ। ଅସ୍ସାସ ପସ୍ସାସାନଂୱା ସମୂହୋ କାଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦର ମେୱ।

[୨୧୬] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''କାଯସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନା କାଯାନୁପସ୍ସନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ହି କାଯେ ଅନୁପସ୍ସନା କାଯାନୁପସ୍ସନାତି ଅଯମତ୍ଥୋୱ ପଧାନତୋ ଦସ୍ସିତୋତି।

[୨୧୭] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ୱେଦନାନଂ ୱସେନ ଅନୁପସ୍ସନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ପଦେପି।

[୨୧୮] ଯଂପି ତତ୍ଥ

''ସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନଲକ୍ଖଣାନମେୱ ଅନୁପସ୍ସନା ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ସୁନ୍ଦରମେୱ।

ନ ହି କତ୍ଥଚି ପାଠଇଯଂ ସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରାୱ ୱିସେସେତ୍ୱା ଧମ୍ମାତି ୱୁତ୍ତା ଅତ୍ଥୀତି। ପାଠଇଯଞ୍ହି ଛନୀୱରଣା ପଥମଂ ଧମ୍ମାତି ୱୁତ୍ତା। ତତୋ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ତତୋ ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ତତୋ ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ତତୋ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନୀତି। ଯଦିଏୱଂ ଏକାଯ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାଯ ୱୁତ୍ତାଯ ଇତରାପି ସିଦ୍ଧାତି ସତିପଟ୍ଠାନଂ ଏକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ଚତ୍ତାରୋତି।ନ। ଯୋ ହି ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାଯଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣାନୁପସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ନିଷ୍ପତ୍ତିତପର ମତ୍ଥଧମ୍ମୋ। ସୋଚ ତଥା ଅନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱିସେସତୋ ସୁଖୁମସ୍ସ ଅତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ପହାନାଯ ହୋତୀତି। କାଯୋତି ପନ ତଂତଂ ସମୂହଭୂତରୂପଧମ୍ମୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣୱସେନ। ନଚ ତଂତଂ କାଯଭାୱେନ ଗହିତୋ ତଂତଂ ରୂପଧମ୍ମସମୂହୋ ନିଷ୍ପତ୍ତିତ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମୋନାମ ହୋତି। ପଞ୍ଞତ୍ତିମିସ୍ସକତ୍ତା। ସୋଚ ତଥା ଅନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱିସେସତୋ ଓଳଆରିକସ୍ସ ସୁଭାଦି ୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ପହାନାଯ ହୋତୀତି।

ତଥା ୱେଦନାଚିତ୍ତେସୁପି ଓଳାରିକୱିପଲ୍ଲାସୋ ସୁଖୁମୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ୱିପଲ୍ଲାସା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତୁପନିବନ୍ଧା ନିଚ୍ଚସୁଖ ୱିପଲ୍ଲାସା ଓଳାରିକା। ଅତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ସୁଖୁମୋ। ତତ୍ଥ ୱେଦନା ଚିତ୍ତା ନୁପସ୍ସନା ଓଳାରିକୱିପଲ୍ଲାସାନଂ ପହାନାୟ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତା। ଧମ୍ମେସୁ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧା ସୁଖୁମ ୱିପଲ୍ଲାସ ପହାନାୟାତି। ତସ୍ମା ଚତ୍ତାରୋୱ ସତିପଟ୍ଠାନା ୱୁତ୍ତାତି। ସମ୍ମା ପଦହନ୍ତି ଏତେହୀତି ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନି। କାମଂ ତଚୋଚ ନ୍ହାରୁଚ, ଅଟ୍ଠିଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ। ଉପସ୍ସୁସ୍ସତୁ ମେ ସରୀରେ ମଂସଲୋହିତଂ। ଯନ୍ତଂ ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ। ନ ତଂ ଅପତ୍ୱା ୱୀରିୟସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଅନିୱତ୍ତନୱୁତ୍ତି ୱସେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମାୱାୟାମସ୍ସ ଏତଂ ନାମଂ। ସୋ ପନ ତଥା ପୱତ୍ତୋ ଏକୋପି ସମାନୋ କିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିୱସେନ ଚତୁଧା ହୋତୀତି। ୱୁତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂପାପକାନନ୍ତି ଅସୁକସ୍ମିଂ କାଲେ ଦେସେ ଠାନେ ୱା ଅହଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ନାମ ପାପଂ ଅକାସିଂ, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚନାମ ମୟ୍ହଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱେନ ୱିଦିତାନଂ ଅକୁସଲାନଂ। ପହାନାୟାତି ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଯାୱପରିନିବ୍ବାନାପୁନ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତାପାଦନକରଣତ୍ଥଂ। ୱାୟାମୋତି ସୀଲ ପୂରଣ ସମଥ ୱିପସ୍ସନାଭାୱନାକମ୍ମେସୁ ଦଳ୍ହଂ ୱାୟାମୋ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବନ୍ତି ଅୱିଦିତାନଂ ପରସନ୍ତାନେସୁୱା ସୁତନ୍ତେସୁୱା ଦିସ୍ୱାୱା ସୁତ୍ୱାୱା ୱିଦିତାନଂ। ଅନୁପ୍ପାଦାୟାତି ଯେସଂ ଅକୁସଲ ମୂଲାନଂ ଅହିତାୟ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଈଦିସାନି କିଲେସଜାତାନି ୱା ପାପକମ୍ମାନିୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତାନି ମୟି ୱିଜ୍ଜନ୍ତିଏୱ। ଅହଂପି ତେହି କିଲେସେହିୱା କମ୍ମେହିୱା ଅପରିମୁତ୍ତୋୟେୱ। ଅହଂପି ସ୍ୱେୱା ପରସୁୱେୱା ଭୱନ୍ତରେସୁୱା ତାନି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସା ମିୟେୱାତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ତେସଂ ଅକୁସଲମୂଲାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥଂ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂକୁସଲାନନ୍ତି ଚତୁଭୂମକେସୁ କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ସତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିପଭେଦେସୁ ଇମେନାମ ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ମୟା ଅପ୍ପତ୍ତା ଅନଧିଗତାଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ସମୟେ ଅନତିକ୍କନ୍ତେଏୱ ଅପ୍ପତ୍ତାନଂ ଅନଧିଗତାନଂ ଉପରି ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମାନଂ ଅଧିଗମନତ୍ଥାୟ।

ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଭାୱାୟାତି ଯାନି ସୀଲାଦୀନି କୁସଲାନି ମୟି ଉପ୍ପନ୍ନାନି। ତାନି ଯାୱ ନିୟାମଂ ନଓକ୍କମନ୍ତି, ତାୱ ମୟ୍ହଂ ଏତାନୀତି ୱତ୍ତୁଂ ନାରହନ୍ତି। ସ୍ୱେୱା ପରସୁୱେୱା ଭୱନ୍ତରଂ ପତ୍ୱାୱା ଭିଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ୟେୱାତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ତେସଂ ସବ୍ବସୋ ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମତାପାଦନୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥାୟ। ଏତେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ମୁଖେସୁ ଯେନ କେନଚି ଏକେନ ମୁଖେନ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱାୟାମୋ ଚତୁକିଚ୍ଚସାଧକୋଏୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଏୱ ଏକସ୍ସ ତସ୍ସ ଚତୁକିଚ୍ଚସାଧକତା ୱୁତ୍ତାତି।

ଇଜ୍ଝନଂ ଇଦ୍ଧି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଯୋଗକମ୍ମସ୍ସ ସିଦ୍ଧି ସମିଦ୍ଧି ନିବ୍ବତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ପନ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାସିଦ୍ଧି, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟାନଂ ପରିଞ୍ଞାସିଦ୍ଧି, ପହାତବ୍ବାନଂ ପହାନସିଦ୍ଧି, ସଚ୍ଛିକା ତବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରଣସିଦ୍ଧି, ଭାୱେତବ୍ବାନଂ ଭାୱନାସିଦ୍ଧୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ହୋତି। ଇଜ୍ଝତୀତିୱା ଇଦ୍ଧି ସତ୍ଥୁସାସନେ ଯୋଗକମ୍ମେନ ଇଜ୍ଝନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ମହଗ୍ଗତ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ନାମଂ। ପଜ୍ଜତି ଏତେନାତି ପାଦୋ। ଇଦ୍ଧିୟା ପାଦୋତି ଇଦ୍ଧିପାଦୋ। ଇଦ୍ଧିପତ୍ତିୟା ବଲୱୁପାୟୋ ପଧାନକାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ ପନ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିପତିଧମ୍ମାନଂ ୱସେନ ଚତୁଧା ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦାତିଆଦି। ଅଧିପତିଭୂତୋ ଛନ୍ଦୋୱ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ଛନ୍ଦିଦ୍ଧିପାଦୋ। ଏସନୟୋ ସେସେସୁପୀତି। ଏତ୍ଥଚ ସବ୍ବେ ମହଗ୍ଗତାନୁତ୍ତରଭୂତା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସ ଧମ୍ମାନାମ ନପାକତିକେନ ଛନ୍ଦେନୱା ୱୀରିୟେନୱା ଚିତ୍ତେନୱା ପଞ୍ଞାୟ ୱା ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବା ହୋନ୍ତି। ଯେନ କେନଚି ପଲିବୋଧେନ ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେନ ଅଧିପତିଭାୱପତ୍ତେନ ଛନ୍ଦାଦିନାଏୱ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବା। ତସ୍ମା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅଧିପତିଭୂତାୱ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି।

[୨୧୯] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

''ଇଜ୍ଝତି ଅଧିଟ୍ଠାନାଦିକଂ ଏତାୟାତି ଇଦ୍ଧି, ଇଦ୍ଧିୱିଧଞ୍ଞାଣଂ। ଇଦ୍ଧିୟା ପାଦୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସଂୟୁତ୍ତକେ କତମାଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଇଦ୍ଧି। ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୁ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି। ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି।ଲ। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାୟେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୱେ ଇଦ୍ଧୀତି ଇମାୟ ପାଳିୟା ସମେତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି ଇଧ ଅଭିଧମ୍ମପରିୟାୟୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତିୟେୱ।

ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ପଥମୱାରେ ଲୋକିୟ ଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା ଚିତ୍ତ ଚେତସିକରାସୀଏୱ ଇଦ୍ଧିପାଦାତି ୱୁତ୍ତା। ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ-ପଥମଜ୍ଝାନ ପରିକମ୍ମଂହି ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ପଥମଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିନାମ।ଲ। ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞାୟତନଜ୍ଝାନପରିକମ୍ମଂ ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା ୟତନଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିନାମ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ନାମ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଇଦ୍ଧିନାମ।ଲ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଇଦ୍ଧିନାମାତିଚ। ପଥମଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ଦୁତିୟଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିନାମ। ଲ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧି ପାଦୋନାମ। ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞା ୟତନଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିନାମ। ସୋତା ପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଇଦ୍ଧିନାମ।ଲ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ

ଇଦ୍ଧିନାମାତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂତଂ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦୋନାମ। ତତୋ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତମଗ୍ଗୋ ଇଦ୍ଧିନାମାତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ଇଧ ପନ ଉତ୍ତରଚୂଳଅଭାଜନିଯେ ଆଗତନଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅଧିପତିଧମ୍ମାଏୱ ଇଦ୍ଧିପାଦାତି ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ ପନ ଲୋକୁତ୍ତରଭୂତାଏୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ଇଧ ଲୋକିଯ ଲୋକୁତ୍ତର ମିସ୍ସକଭୂତାତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯବଲାନି ଅତ୍ଥତୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନେୱ। ପାକଟଟ୍ଠାନତୋ ପନ ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧାଯ ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥାହ-କତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ୱୀରିଯସ୍ସ। ଯଥାହ-କତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଏତ୍ଥ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିଯା। ଯଥାହ-କତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁଏତ୍ଥ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିସ୍ସ। ଯଥାହ-କତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ଏତ୍ଥ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞାଯ ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥାହ-କତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ସମ୍ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ, ସମନ୍ତତୋ ବୁଜ୍ଝତି ପଟିୱିଜ୍ଝତି ବୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ଏତାଯାତି କତ୍ୱା। ସା ହି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ବୁଜ୍ଝମାନା ଏକକ୍ଖଣେ ସୋଳସହି ଅତ୍ଥେହି ସବ୍ବଂ ସମନ୍ତତୋ ବୁଜ୍ଝତି, ନ ଏକଦେସ ତୋତି ତସ୍ସା ସମ୍ବୋଧିଯା ସମୁଟ୍ଠାପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ବୋଧିଯା ଅଙ୍ଗୋ ସହକାରୀବଲଓପଚଯୋତି ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସତିଏୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସା ହି କାଯାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରେସୁ ଭାୱନାୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁସଂୱଡ୍ଢମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସବ୍ବପମାଦ ପକ୍ଖଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅପ୍ପମାଦପକ୍ଖଞ୍ଚ ପୂରେତ୍ୱା ଚତୁମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣ ସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି। ୱିପସ୍ସନାଯ ଭୂମିଭୂତେ ଅଜ୍ଝତ୍ତ ବହିଦ୍ଧାଧମ୍ମେ ୱିଚିନାତି କକ୍ଖଳଅତ୍ତଫୁସନାଦୀହି ଅନିଚ୍ଚତାଦୀହିଚ ୱିୱିଧା କାରେହି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କୁରୁମାନୋୱିଯ ତେସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବାକାରଂ ଅସେସଂ ଉପଧାରେତୀତି ଧମ୍ମୱିଚଯୋ। ସୋଏୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋତି ଧମ୍ମୱିଚଯ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସୋପି ହି ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରଭୂତେସୁ ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭାୱନାୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁସଂୱଡ୍ଢମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସବ୍ବଂସମ୍ମୋହ ପକ୍ଖଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅସମ୍ମୋହପକ୍ଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ସଯଂ ଚତୁମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣ ସମ୍ବୋଧି ହୁତ୍ୱା ସମୁଟ୍ଠହତୀତି। ସମ୍ମପ୍ପଧାନୱୀରିଯମେୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋତି ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ତମ୍ପି ହି ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରେସୁ ଭାୱନାୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱଡ୍ଢମାନଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଲୀନସଙ୍କୋଚ କୋସଜ୍ଜପକ୍ଖଂ କିଲେସଜାତଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧୁରସଂପଗ୍ଗହପକ୍ଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ସମୁଟ୍ଠା ପେତୀତି।

ପୀତିଯେୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ପୀତି ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସାପି ହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେସୁ ଗୋଚରେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱଡ୍ଢମାନା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସବ୍ବଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅରତିଉକ୍କଣ୍ଠପକ୍ଖଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମରତି ଧମ୍ମନନ୍ଦିଧମ୍ମାରାମ ପକ୍ଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିଏୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ପସ୍ସଦ୍ଧି ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସାପି ହି ୱୁତ୍ତପକାରେସୁ ଗୋଚରେସୁ ଭାୱନାୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱଡ୍ଢମାନା ସବ୍ବଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରମ୍ଭ ଦରଥପକ୍ଖଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ୱୂପସନ୍ତସୀତଲପକ୍ଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସମାଧିଏୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋତି ସମାଧି ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ତସ୍ସ ସମ୍ବୋଧିସମୁଟ୍ଠାପନତା ପାକଟା। ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା ସଙ୍ଖାତା ଉପେକ୍ଖାଏୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋତି ଉପେକ୍ଖା ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସାପିହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେସୁ ସତିଆଦୀନଂ ଗୋଚରେସୁ ଭାୱନାୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱଡ୍ଢମାନା ସବ୍ବଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲୀନୁଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ସମୱାହିତପକ୍ଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି। ସମ୍ମା ଅୱିପରୀତତୋ ଦସ୍ସନଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସା ପନ ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋ ଧଗାମିନିପଟିପଦାଯ ଞାଣନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧା ହୋତି। ସମ୍ମା ଅୱିପରୀତତୋ ସଂକପ୍ପନଂ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ଯଥା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଦଟ୍ଠବ୍ବସଭାୱେସୁ ଫରମାନା ପୱତ୍ତତି ତଥା ତସ୍ସା ସଂୱିଧାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ହି ସୋ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ସଙ୍ଗହିତୋତି। ଯଥାହ-ଯାଚାୱୁସୋ ୱିସାଖ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଯୋଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ଇମେ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ସଙ୍ଗହିତାତି। ସମ୍ମାୱାଚା ଦଯୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ। ସମ୍ମା ୱାଯମନ୍ତି ଏକେନାତି ସମ୍ମାୱାଯାମୋ। ଚତୁକିଚ୍ଚସାଧକଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନ ୱୀରିଯଂ। ପସ୍ସଦ୍ଧିଦ୍ୱଯଂ ପସ୍ସଦ୍ଧିସାମଞ୍ଞେନ ଏକଂ କତ୍ୱା ଚୁଦ୍ଦସେତେ ସଭାୱତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତଧାତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଚତୁକ୍କ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଚତୁକ୍କାଦୀନଂ ୱସେନ ସତ୍ତଧା। ଇଦାନି ତେସଂ ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ଠାନଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍କପ୍ପପସ୍ସଦ୍ଧିଚାତିଆଦିମାହ।

[୨୨୦] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ସତ୍ତଧା ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗହୋତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍କପ୍ପପସ୍ସଦ୍ଧିଚାତିଆଦିମାହା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ତତ୍ଥ ସତ୍ତ ସରୂପଂ ଲବ୍ଭତୀତି। ସଙ୍କପ୍ପୋ ୱିରତିତ୍ତଯଞ୍ଚ ଏକଂ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ପାପୁଣାତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିଚ ପୀତିଚ ଉପେକ୍ଖାଚ ଏକଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନଂ। ଛନ୍ଦୋଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଏକଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏୱଂ ନୱଧମ୍ମା ଏକଟ୍ଠାନିକା ହୋନ୍ତି। ଏକଂ ୱୀରିଯଂ ଚତୁସମ୍ମପ୍ପଧାନ ଇଦ୍ଧି ପାଦିନ୍ଦ୍ରିଯ ବଲବୋଜ୍ଝଙ୍ଗ ମଗ୍ଗଙ୍ଗ ୱସେନ ନୱଟ୍ଠାନିକଂ। ଏକା ସତି ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯ ବଲ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗ ମଗ୍ଗଙ୍ଗ ୱସେନ ଅଟ୍ଠଟ୍ଠାନିକା। ଏକୋ ସମାଧି ଇନ୍ଦ୍ରିଯ ବଲ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗ ମଗ୍ଗଙ୍ଗ ୱସେନ ଚତୁଟ୍ଠାନିକୋ। ଏକାପଞ୍ଞା ଇଦ୍ଧିପାଦିନ୍ଦ୍ରିଯ ବଲ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗ ମଗ୍ଗଙ୍ଗ ୱସେନ ପଞ୍ଚଟ୍ଠାନିକା। ଏକା ସଦ୍ଧା ଇନ୍ଦ୍ରିଯ ବଲ ୱସେନ ଦୁଟ୍ଠାନିକାତି। ତେ

ପନ ସତ୍ତତିଂସ ପଭେଦା ଧମ୍ମା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାରମ୍ମଣା ନାନାଖଣିକାଚ ହୋନ୍ତି। ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ପନ ନୱଟ୍ଠାନିକଂ ୱୀରିଯଂ ଏକମେୱ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂକତ୍ୱା ନୱସୁଠାନେସୁ ଅତ୍ତ ପଟିପକ୍ଖାନଂ ପାପ ଧମ୍ମାନଂ ପଜହ ଯମୁଗ୍ଘାତୱସେନ ନୱ କିଚ୍ଚାନି ସାଧଯମାନଂ ଏକମେୱ ପୱତ୍ତତି। ଏସ ନଯୋ ଅଟ୍ଠଟ୍ଠାନିକାଦୀସୁ। ତସ୍ମା ତେ ଏକକ୍ଖଣେ ଏକଚିତ୍ତେ ସବ୍ବେ ଏକତୋ ଉପଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବେ ଲୋକୁତ୍ତରେ ହୋନ୍ତୀତି। ନୱାସଙ୍କପ୍ପ ପୀତିଯୋତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ କ୍ୱଚି ସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ସଙ୍କପ୍ପୋ କ୍ୱଚି ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନିକା ଦିକେପୀତିଚ କ୍ୱଚି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକାଦିକେ ଲୋକୁତ୍ତରେ ନହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଲୋକିଯେପୀତି ସୀଲୱିସୋଧନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତେ କାମା ୱଚରକୁସଲାଦିକେ ଲୋକିଯକୁସଲ କ୍ରିଯଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେପି। ଯଥା ଯୋଗନ୍ତି ସୀଲୱିସୋଧନକମ୍ମ ସମଥକମ୍ମନାମରୂପପରିଗ୍ଗହାଦିକମ୍ମେସୁ ଯୁଜ୍ଜିତବ୍ବାନଂ ୱିରତିଉଯାଦୀନଂ ଅନୁରୂପଂ। ଛବ୍ବିସୁଦ୍ଧିପୱତ୍ତିଯନ୍ତି ସୀଲ ୱିସୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଛନ୍ନଂ ୱିସୁଦ୍ଧୀନଂ ଅନୁକ୍କମେନ ପୱତ୍ତିକାଲେ। ଏତେନ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ମଗ୍ଗଫଲପତିଟ୍ଠାଭାୱତ୍ଥାଯ ପୂରିତେ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧି ସୀଲେପି ସଦ୍ଧାସତିଆଦଯୋ ବୋଧିପକ୍ଖିଯେସୁ ସଙ୍ଗହିତା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ତଥା ମଗ୍ଗପାଦକତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପାଦିତେସୁ ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନେସୁ ମୀତି ଦସ୍ସେତି। ତଥା ହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସଂଯୁତ୍ତକେ –

ଏୱଂ ଭାୱିତୋ ଖୋ କୁଣ୍ଡଲିଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପରିପୂରେତି। ଏୱଂ ଭାୱିତାନି ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଏୱଂ ଭାୱିତା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଏୱଂ ଭାୱିତା ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଂପି ନକେୱଲଂ ବଲୱୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗଫଲେସୁଏୱ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଉଦ୍ଧରନ୍ତି। ୱିପସ୍ସନାପାଦକ କସିଣଜ୍ଝାନ ଆନାପାଣା ସୁକ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଜ୍ଝାନେସୁପି ଉଦ୍ଧରନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। [ବୋଧିପକ୍ଖିଯସଙ୍ଗହୋ]

୧୬୫। ସବ୍ବସଙ୍ଗହେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାତି ପଞ୍ଚ ରାସଯୋ। ଅତୀତାଦି ଭେଦ ଭିନ୍ନାନଂ ରୂପାନଂ ଖନ୍ଧୋ ରାସୀତି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଏକସ୍ମିଂ ରୁପ୍ପନ ଲକ୍ଖଣେ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଞାଣେନ ପରିଗ୍ଗହିତା ରୂପଧମ୍ମାଏୱ। ତଥା ଏକସ୍ମିଂ ୱେଦଯିତଲକ୍ଖଣେ ସଞ୍ଜାନନ ଲକ୍ଖଣେ ରାସିଂ କତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହିତା ଅତୀତାଦିଭେଦଭିନ୍ନା ୱେଦନାସଞ୍ଞାଯୋ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ ଚନାମ। ସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଖାରା। ଫସ୍ସ ଚେତନା ଦଯୋ। ତେହି ଛସୁୱା ଉପପତ୍ତିଦ୍ୱାରେସୁ ତୀସୁୱା କମ୍ମଦ୍ୱାରେସୁ ଏକତୋ ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଫୁସନଚେତଯିତାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେହି ଦସ୍ସନସୱନାଦୀନି ସାଧାରଣକିଚ୍ଚାନିୱା କାଯିକ ୱାଚସିକମାନସିକାନିୱା ସଯନ ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନ ଗମନ କଥନ ଚିନ୍ତନାଦୀନି ସବ୍ବାନି କିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତି ୱିଦହନ୍ତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ସଂଯୁତ୍ତକେ –

କିଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ସଙ୍ଖାରେ ୱଦେଥ। ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମା ସଙ୍ଖାରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କିଞ୍ଚ ସଙ୍ଖତଂ ଅଭି ସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, ରୂପଂ ରୂପତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ୱେଦନଂ ୱେଦନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ସଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ସଙ୍ଖାରେ ସଙ୍ଖାରତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତ ମଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତ ମଭି ସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି। ସଙ୍ଖତ ମଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତସ୍ମା ସଙ୍ଖାରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

ତତ୍ଥ ରୂପଂ ରୂପତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖତମଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ସଯନ ନିସଜ୍ଜାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ଯା ଯା ରୂପୱିକତି ଇଚ୍ଛୀଯତି, ତସ୍ମିଂତସ୍ମିଂ କାଲେ ତସ୍ସା ତସ୍ସା ରୂପୱିକତିଯା ଜାତତ୍ଥାଯ ଇରିଯାପଥ ପରିୱତ୍ତନାଦି ୱସେନ ତଂ ତଂ ରୂପୱିକତିଂ ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାଦିକଂ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦିକଂ ମଞ୍ଚ ପୀଠ ଗେହ ରଥାଦିକଂ ସବ୍ବଂ ଉପଭୋଗ ପରିଭୋଗଭୂତଂ ବାହିର ରୂପଂପି ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ୱେଦନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ସବ୍ବଂପି ୱେଦନଂ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ୱେଦନଂ ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତା ଚିତ୍ତକମ୍ମନଚ୍ଚଗୀତାଦୀନି ତଂ ତଂ ୱେଦନୁପକରଣାନି ସମ୍ପାଦନ ୱସେନ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତା ମାନୁସକଂୱା ଦିବ୍ବଂୱା ତଂତଂ ୱେଦନଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଦାନ ସୀଲାଦି ସମ୍ପାଦନ ୱସେନ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି। ସଙ୍ଖାରେସୁ ପନ ଫସ୍ସଂ ଫସ୍ସତ୍ଥାଯ ଚେତନଂ ଚେତନତ୍ଥାଯାତିଆଦିନା ଦାନଂ ଦାନତ୍ଥାଯ ସୀଲଂ ସୀଲତ୍ଥାଯ ପାଣାତିପାତଂ ପାଣାତିପାତତ୍ଥାଯାତିଆଦିନା ୱା ସବ୍ବଂ ଲୋକପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବାତି। ଏତ୍ଥ ସିଯା, କସ୍ମା ସଙ୍ଖାରେସୁ ପାକଟା ଚେତନାଦଯୋ ୱିତକ୍କାଦଯୋ ଲୋଭାଦଯୋ ସଦ୍ଧାସତିପଞ୍ଞାଦଯୋଚ ଧମ୍ମେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଖନ୍ଧଭାୱେନ ଅୱତ୍ୱା ୱେଦନାସଞ୍ଞାୱ ୱୁତ୍ତାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ।

ଯଥା ହି ଛେକୋ ମହାଭିସକ୍କୋ ଭେସଜ୍ଜମୂଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣଂ କରୋନ୍ତୋ ତେସୁ ମୂଲେସୁ ଇମାନି ଥୂଲାନିପି ମୁଦୂନି ହୋନ୍ତି। ଇମାନି ଖୁଦ୍ଦକାନିପି କକ୍ଖଳଆନି ହୋନ୍ତୀତି ଞତ୍ୱା ତତୋ ପଥମତରଂ କକ୍ଖଳଆନି ୱିସୁଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣଂ କରୋତି। ସେସାନି ପନ ସବ୍ବାନି ମୁଦୂନି ଏକତୋ କତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣଂ କରୋତି। ତତୋ ଉଭଯାନି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ସିଲାଯଂ ପିସେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜକମ୍ମେ ଉପନେତି। ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ନକିଲମତି। ଏୱମେୱଂ ଭଗୱାପି ନାମରୂପଧମ୍ମେସୁ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚସୁଖଅତ୍ତ ୱିପଲ୍ଲାସାନଂ ପହାନତ୍ଥାଯ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତା ଦେୱମନୁସ୍ସା ୱିଭାଗେ ଅକତେ ତୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ କିଲମିସ୍ସନ୍ତୀତି ଞତ୍ୱା ନାମଧମ୍ମେସୁ ୱେଦନାସଞ୍ଞାଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ତଯୋ ଧମ୍ମେ ୱିସୁଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଏକମେକଂ ଖନ୍ଧଂ ନାମ କତ୍ୱା ଦେସେସି। ତଥା ହି ଯଥା ମଚ୍ଛାନାମ ଉଦକେ ସତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ନାମ ନତ୍ଥି। ଅସତି ପନ ଏକନ୍ତେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତାଯେୱ ହୋନ୍ତି। ଯଥାୱା ମଧୁକରାୱା

ଭମରାୱା ଯସ୍ମିଂ ୱନେ ପୁପ୍ଫରସ ଫଲରସେ ଲଭନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଉକ୍କଣ୍ଠିତାନାମ ନତ୍ଥି। ଅଲଭମାନା ପନ ଏକନ୍ତେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତାଏୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ସୁଖ ସଞ୍ଞିତେସୁ ପତିସରଣେସୁ ୱେଦନାସଦିସଂ ପତିସରଣଂନାମ ନତ୍ଥି। ମନୁସ୍ସଦେୱବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତାପି ସୁଖୱେଦନତ୍ଥାଯଏୱ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତି। ଯଦିଚ ତାହି ୱିନା ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ସୁଖୱେଦନଂ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ। କୋନାମ ତା ସାଦିଯିସ୍ସତି। ତଥା ଫସ୍ସଚେତନାଦୀହି ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୀରିଯାଦୀହି ଲୋଭଦୋସାଦୀହି ସଦ୍ଧାସତିପଞ୍ଞାଦୀହି ଚ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମେହି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତାପି ସୁଖୱେଦନତ୍ଥାଯଏୱ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ଯଦିଚ ତାଦିସେନ ଅଭିସଙ୍ଖରଣେନ ୱିନାପି ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ସୁଖଂ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ, ତେହି ଧମ୍ମେହି ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀତି କୋନାମ ତେ ଧମ୍ମେ ଅଭିସଙ୍ଖରିସ୍ସତୀତି।

ଇତି ସୁଖସଞ୍ଞିତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱେଦନାନାମ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପରମୁକ୍କଂସଗତଂ ସୁଖସଞ୍ଞିତଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ତଂ ୱିସୁଂ ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଖନ୍ଧଦେସନଂ ଦେସେତୀତି। ତଥା ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତସଞ୍ଞିତେସୁ ପତିସରଣେସୁ ସଞ୍ଞାସଦିସଂ ପତିସରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତଥା ହି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତନିକାଯେ ଉପ୍ପନ୍ନା ତେ ତେ ସତ୍ତା ଅତ୍ତାନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେସୁ ସଙ୍କଂ ଜାନିତଙ୍କଂ ସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତଥା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତା ଯତ୍ତକଂ ପରେ ଜାନନ୍ତି। ତତ୍ତକଂ ମଯଂପି ଜାନାମ। କୋ ଅମ୍ହାକଂ ଉତ୍ତରିତରୋତି ଏୱଂ ଲୋକେ ଞାଣସମ୍ଭଭଂ ସଞ୍ଞଂ ପରମଂ ଅତ୍ତାନଂ କତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ଇତି ଅତ୍ତସଞ୍ଞିତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସଞ୍ଞାନାମ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପରମୁକ୍କଂ ସଗତଂ ଅତ୍ତସଞ୍ଞିତଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଭଗୱାତଂପି ୱିସୁଂ ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଖନ୍ଧଦେସନଂ ଦେସେତୀତି। ତଥା ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିତେସୁ ପତିସରଣେସୁ ଚିତ୍ତସଦିସଂ ପତିସଂରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତଥା ହି ସତ୍ତା ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂନାମ ଅନିଚ୍ଚଂ ସୁଖପତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନତ୍ଥି। ଦୁକ୍ଖ ପତ୍ତାନଂ ସୁଖଂ ନତ୍ଥୀତିୱା। ସଞ୍ଞାନାମ ଅନିଚ୍ଚା, କଦାଚି ପମୁସ୍ସତି କଦାଚି ନପମୁସ୍ସତୀତିୱା। ୱୀରିଯଂନାମ ଅନିଚ୍ଚଂ। କଦାଚି ଆରଭତି, କଦାଚି ନ ଆରଭତୀତିୱା। ଲୋଭୋନାମ ଅନିଚ୍ଚୋ। କଦାଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କଦାଚି ନୌପ୍ପଜ୍ଜତୀତିୱା। ଦୋସୋନାମ ଅନିଚ୍ଚୋ। କଦାଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କଦାଚି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତିୱା। ସଦ୍ଧାନାମ ଅନିଚ୍ଚା। କଦାଚି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, କଦାଚି ଅପ୍ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତୀତିୱା। ପଞ୍ଞାନାମ ଅନିଚ୍ଚା। ଜାନିତଙ୍କଂପି କଦାଚି ଜାନାତି, କଦାଚି ନ ଜାନାତୀତିୱା ଏୱଂ ଚେତସିକଧମ୍ମାନଂ ଅନିଚ୍ଚ ଭାୱୋନାମ କେସଞ୍ଚି ଲୋକିଯଜନାନଂପି ପାକଟୋ ହୋତି। ନ ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ। ନ ହି ସତ୍ତା ଚିତ୍ତଂନାମ ଅନିଚ୍ଚଂ। କଦାଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କଦାଚି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତଂ ପନ ସଯଂ ନିଚ୍ଚଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ହୁତ୍ୱା କଦାଚି ସୁଖେନ ଯୁତ୍ତଂ ହୋତି, କଦାଚି ଦୁକ୍ଖେନାତିଆଦିନା ତସ୍ମିଂ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞମେୱ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀତି। ଇତି ଚିତ୍ତଂନାମ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପରମୁକ୍କଂ ସଗତଂ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିତଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ତଂପି ୱିସୁଂ ଏକଂ ଖନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଖନ୍ଧଦେସନଂ ଦେସେତୀତି।

[୨୨୧] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଭାଜନ ଭୋଜନ ବ୍ଯଞ୍ଜନ ଭତ୍ତକାରକ ଭୁଞ୍ଜକ ୱିକପ୍ପୱସେନ ପଞ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତା''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିଭାୱନ୍ତେନ ''ରୂପଞ୍ହି ୱେଦନା ନିସ୍ସଯତ୍ତା ଭାଜନଟ୍ଠାନିଯଂ। ୱେଦନା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଭୋଜନଟ୍ଠାନିଯା। ସଞ୍ଞା ୱେଦନସ୍ସାଦ ଲାଭ ହେତୁତ୍ତା ବ୍ଯଞ୍ଜନଟ୍ଠାନିଯା। ସଙ୍ଖାରା ଅଭିସଙ୍ଖରଣତୋ ଭତ୍ତକାରକଟ୍ଠାନିଯା। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପଭୁଞ୍ଜକତ୍ତା ଭୁଞ୍ଜକଟ୍ଠାନିଯଂ। ଏତ୍ତାୱତାଚ ଅଧିପ୍ପେ ତତ୍ଥସିଦ୍ଧୀତି ପଞ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ସାରତୋ ନଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ନ ହି ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଏତପ୍ପରମୱିନିଚ୍ଛଯେ ଆଗତଂ। ଉପମାଦୀପନେଏୱ ଆଗତଂ। ନ ଚ ଭଗୱତା ଭାଜନାଦିୱିକପ୍ପସିଦ୍ଧିମତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଞ୍ଚେୱ ଖନ୍ଧା ୱୁତ୍ତାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ତଥାସିଦ୍ଧସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ପଯୋଜନାଭାୱତୋତି।

[୨୨୨] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଦେସନାକ୍କମେପି ଇଦମେୱ କାରଣଂ। ଯତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜତି, ଯଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜତି, ଯେନଚ ଭୁଞ୍ଜତି, ଯୋଚ ଭୋଜକୋ, ଯୋଚ ଭୁଞ୍ଜିତା। ତେସଂ ଅନୁକ୍କମେନ ଦସ୍ସେତୁକାମତ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅସାରଂ।

ଚତୁନ୍ନଂ ଉପାଦାନାନଂ ୱିସଯଭୂତା ଖନ୍ଧା ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ସଙ୍କ ସଭାଗଧମ୍ମ ପରିଯାଦାନୱସେନ ସାସୱା ଅନାସୱାଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାତି ୱୁତ୍ତା, ୱିପସ୍ସନା ଭୂମିପରିଗ୍ଗହୱସେନ ସାସୱାଏୱ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାତି ୱୁତ୍ତା। ଆଯତନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଫଲୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଭୁସଂ ଉସ୍ସହନ୍ତା ୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ଆଯତନାନି। ଆଯତନସଦ୍ଦୋ ପନ ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେସୁ ଦ୍ୱାରଧମ୍ମେସୁ ପୱତ୍ତମାନୋ ସଞ୍ଜାତିଦେସଟ୍ଠେନ ନିୱାସଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆକରଟ୍ଠେନ, ଛସୁ ବାହିରେସୁ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମେସୁ ପୱତ୍ତମାନୋ ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ, ଉଭଯତ୍ଥପି କାରଣଟ୍ଠେନ ପୱତ୍ତତି। ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତ ଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଏକସ୍ମିଂୱା ଭୱେ ଅନମତଗ୍ଗେୱା ସଂସାରେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସହ ଜାଯମାନା ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ଛସୁ ଦ୍ୱାରପଦେସେସ୍ୱେୱ ଜାଯନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ସନ୍ତାନାନୁବନ୍ଧୱସେନ ନିୱସନ୍ତାପି ତେସ୍ୱେୱ ନିୱସନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ଆକିରିତ୍ୱା ଥପିତା ୱିଯ ପୱତ୍ତମାନାପି ତେସ୍ୱେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ତସ୍ମା ଚକ୍ଖାଦୀନି ଛସଞ୍ଜାତିଦେସଟ୍ଠେନ

ନିୱାସଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆକରଟ୍ଠେନଚ ଆୟତନାନିନାମ। ଦେୱାୟତନଂ ୱିୟ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନାତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ଯଥାଚ ସମ୍ପନ୍ନପୁପ୍ଫଫଲେସୁ ଖେମେସୁ ରୁକ୍ଖେସୁ ତତୋ ତତୋ ପକ୍ଖିନୋ ନିଲିନତ୍ଥାୟ ଆହାରତ୍ଥାୟଚ ନିଚ୍ଚଂ ସମୋସରନ୍ତି। ଏୱଂ ରୂପାଦୀସୁ ଛସୁଠାନେସୁ ତତୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଆରମ୍ମଣକରଣତ୍ଥାୟ ନିଚ୍ଚଂ ସମୋସରନ୍ତି। ତସ୍ମା ରୂପାଦୀନି ଛ ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ଆୟତନାନିନାମ। ତଦୁଭୟାନି ପନ ତେସଂ ଚିତ୍ତ ଚେତସିକାନଂ କାରଣଟ୍ଠେନ ଆୟତନାନିନାମ। ଚକ୍ଖୁଚ ତଂ ଆୟତନଞ୍ଚାତି ଚକ୍ଖାୟତନଂ। ଏୱଂ ସେସାନି। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁସୋତାନି ସତ୍ତାନଂ ହିତକ୍ରିୟାସୁ ବହୁପକାରତ୍ତା କାମରୂପ ବ୍ୟାପିତତ୍ତା ଚ ପାକଟାନୀତିଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତାନି। ତେହି ଆସନ୍ନତ୍ତା ତଦନନ୍ତରଂ ଘାନଂ। ତତୋ ଜିୱ୍ହାତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପଦେସାୟତନାନିନାମ। ତତୋ ସକଲକାୟବ୍ୟାପକୋ କାୟୋ। ତତୋ ତେସଂ ସବ୍ବେସଂ ଗୋଚରୱିସୟଗ୍ଗାହକଂ ମନୋତି। ସେସାନି ପନ ତେସଂ ୱିସୟତ୍ତା ତଦନୁକ୍କମେନେୱ ୱୁତ୍ତାନୀତି।

କସ୍ସଚି ପନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସୱା ସତ୍ତସ୍ସୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସୱା ଦେୱସ୍ସୱା ବ୍ରହ୍ମୁନୋୱା ୱସେ ଅୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋଏୱ ସଭାୱଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ଧାତୁୟୋ। ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୱୱତ୍ଥିତସଭାୱତ୍ତାୱା ଯଥାସଭାୱଂ ଧାରୀୟନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖୀୟନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପୀୟନ୍ତୀତି ଧାତୁୟୋ। ଅପିଚ, ନିସ୍ସତ୍ତ ନିଜ୍ଜୀୱଟ୍ଠେନ ଧାତୁୟୋ। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସତ୍ତଟ୍ଠେନାତି ସତ୍ତାକାରା ଭାୱଟ୍ଠେନ ସତ୍ତକିଚ୍ଚାଭାୱଟ୍ଠେନ। କୋ ପନେତ୍ଥ ସତ୍ତାକାରୋ କିଂ ସତ୍ତକିଚ୍ଚନ୍ତି। ଜୀୱୟୋଗୋ ସତ୍ତାକାରୋ। ଇହାଚ ବ୍ୟାପାରୋ ଚ ସତ୍ତକିଚ୍ଚଂ। ନିଜ୍ଜୀୱଟ୍ଠେନାତି ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ଯାୱ ନମରତି। ଭୱପରଂପରାୟୱା ଯାୱ ସଂସାରୋ ନ ନିୱତ୍ତତି। ତାୱ ଅଭିଜ୍ଜମାନୋ ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନୋ ଏକୋୱ ୱତ୍ତତୀତି ଏୱଂ ଗହିତସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଅଭାୱଟ୍ଠେନ। ଚକ୍ଖାଦୟୋଚ ଧମ୍ମା ସବ୍ବସୋ ସତ୍ତାକାରରହିତା ସତ୍ତ କିଚ୍ଚରହିତାଚ ହୋନ୍ତି। ନଚ ସୟଂ ଜୀୱାନାମ ହୋନ୍ତି। ନାପି ଜୀୱୟୋଗାତି। ଇତି ନିସ୍ସତ୍ତଟ୍ଠେନ ନିଜ୍ଜୀୱଟ୍ଠେନଚତେଧାତୁୟୋନାମାତି। ତେସଂ ପନ ଦଟ୍ଠବ୍ବାକାରୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥାହ-ଭେରିତଲଂ ୱିୟ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଦଣ୍ଡୋ ୱିୟ ରୂପଧାତୁ। ସଦ୍ଦୋୱିୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ତଥା ଆଦାସତଲଂ ୱିୟ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ। ମୁଖଂ ୱିୟ ରୂପଧାତୁ। ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ୱିୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଅଥୱା, ଉଚ୍ଛୁୟନ୍ତ କିଲୟନ୍ତଂ ୱିୟ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ। ଯନ୍ତଚକ୍କୟଟ୍ଠି ୱିୟ ରୂପଧାତୁ। ଉଚ୍ଛୁରସ ତେଲାନି ୱିୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ତଥା ଅଧରାରଣି ୱିୟ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ। ଉତ୍ତରାରଣି ୱିୟ ରୂପଧାତୁ। ଅଗ୍ଗି ୱିୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଏସନୟୋ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଆଦୀସୁ। ମନୋଧାତୁ ପନ ଯଥାସମ୍ଭୱତୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଆଦୀନଂ ପୁରେଚରାନୁଚରା ୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଧମ୍ମଧାତୁୟା ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଲ୍ଲମିୱ ସୂଲମିୱଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧା ୱେଦନାସଲ୍ଲ ସୂଲୟୋଗା ଆତୁରା ୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂୱା ସଞ୍ଞା ଆସା ଦୁକ୍ଖଜନନତୋ ରିତ୍ତମୁଟ୍ଠି ୱିୟ ଅୟଥାଭୁଚ୍ଚନିମିତ୍ତଗାହତୋ ୱନମିଗୋୱିୟ। ସଙ୍ଖାରା ପଟିସନ୍ଧିୟଂ ପକ୍ଖିପନତୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୁୟଂ ଖିପନପୁରିସା ୱିୟ। ଜାତିଦୁକ୍ଖାନୁବନ୍ଧତୋ ରାଜପୁରିସାନୁବନ୍ଧଚୋରୋ ୱିୟ। ସବ୍ବାନତ୍ଥାୱହସ୍ସ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ହେତୁତୋ ୱିସରୁକ୍ଖବୀଜାନି ୱିୟ। ରୂପଂ ନାନାୱିଧୁପଦ୍ଦୱନିମିତ୍ତତୋ ଖୁର ଚକ୍କଂୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅସଙ୍ଖତାପିଧାତୁ ଅମତତୋ ସନ୍ତତୋ ଖେମତୋ ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। କସ୍ମା, ସବ୍ବାନତ୍ଥପଟିପକ୍ଖଭୂତତ୍ତା। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଗହିତାରମ୍ମଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାପି ଅଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତନତୋ ୱନମକ୍କଟୋ ୱିୟ, ଦୁଦ୍ଦମନତୋ ଅସ୍ସଖଲୁଙ୍କୋ ୱିୟ, ଯତ୍ଥ କାମନିପାତିତୋ ୱେହାସଂ ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ୱିୟ, ଲୋଭଦୋସାଦି ନାନାପ୍ପକାର କିଲେସୟୋଗତୋ ରଙ୍ଗନଟୋ ୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି। ଅରିୟସଚ୍ଚାନୀତି ଏତ୍ଥ ସନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଭାୱୋ ସଚ୍ଚଂ। ସନ୍ତସ୍ସାତି ଭୂତସ୍ସ ତଥସ୍ସ ଅୱିପରୀତସ୍ସ। ଅପିଚ, କେନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚନ୍ତି। ତଥଟ୍ଠେନ ଅୱିତଥଟ୍ଠେନ ଅନଞ୍ଞଥଟ୍ଠେନ। ଯଞ୍ହି ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍ଖତ୍ତଂ, ତଂ ତଥଂ ହୋତି ଅୱିତଥଂ ଅନଞ୍ଞଥଂ। ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖ ସଙ୍ଖାତେହି ତୀହି ଦୁକ୍ଖେହି ତଂ ସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହପୀଢଅନତୋ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ ନାମ କମ୍ମଜାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ପଗେୱ ତଂତଂକମ୍ମା ଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖଂ। ତଥା ଉତୁଜାଦୀନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ପଗେୱ ତଂତଂ ଉତୁଚିତ୍ତାହାରାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖଂ।

ଚକ୍ଖୁ ହି ନାମ ରୂପିବ୍ରହ୍ମାନଂପି ପୁରିମଭୱେ ଝାନଭାୱନା ସଙ୍ଖାତଂ ମହନ୍ତଂ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖରଣ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତାନଂଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। କାମସତ୍ତାନଂ ପନ ପୁରିମଭୱେ କମ୍ମସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂପି ଯାୱଜୀୱଂ ପୱତ୍ତିୟା ଆହାରାଦିସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ପଟିଜଗ୍ଗନ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନୁଭୱନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ପୱତ୍ତତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ପୱତ୍ତମାନଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୟୱେକଲ୍ଲେୱା ଜାତେ ଅନ୍ତରାୟେୱା ଆଗତେ ଯଦାକଦାଚି ଭିଜ୍ଜତି। ମରଣକାଲଂ ପତ୍ୱା ପନ ଏକନ୍ତେନ ଭିଜ୍ଜତିଯେୱ। ତସ୍ମା ତଂ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ତଦତ୍ଥାୟ କମ୍ମଂୱା ଆହାରାଦିପଚ୍ଚୟଂୱା ପଟିଜଗ୍ଗନଂ ୱା ସଙ୍ଗରୋନ୍ତାନଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିୟନ୍ତୋନାମ ନତ୍ଥି। ଇତି ସବ୍ବଂ ଚକ୍ଖୁ ଅପରିୟନ୍ତେନ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପୀଢଏତିଯେୱ। ଇଦମସ୍ସ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ। ଇଦଂ ଚକ୍ଖୁ ନାମ ପଚ୍ଚୟୱେକଲ୍ଲେୱା ଜାତେ ଅନ୍ତରାୟେୱା ଆଗତେ ଯଦା କଦାଚି ଭିଜ୍ଜନଜାତିକଂ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜନଭୟେନ ପଗେୱ ପଚ୍ଚୟ ସମ୍ପାଦନଦୁକ୍ଖଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିସଂୱିଧାନଦୁକ୍ଖଂ ଭିଜ୍ଜନନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ୱା ଭିଜ୍ଜମାନେୱା ଭିନ୍ନେୱା ସୋଚନପରିଦେୱନାଦିଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ୱିପରିଣାମ ଦୁକ୍ଖଂନାମ। ଇତି ସବ୍ବଂ ଚକ୍ଖୁ ଅପରିୟନ୍ତେନ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପୀଢଏତିଯେୱ। ଇଦମସ୍ସ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ପନ ତଦୁଭୟେନ ଦୁକ୍ଖେନ ସହେୱ ସିଦ୍ଧତି। ଏୱଂ ଚକ୍ଖୁ ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖ ସଙ୍ଖାର ଦୁକ୍ଖ ୱିପରିଣାମ ଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତେହି ତୀହି ଦୁକ୍ଖେହି ତଂ ସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପୀଢଏତିଯେୱ। ଯଞ୍ଚ ତସ୍ସ ତଥାପୀଢଅନଂ, ତଂ ତଥଂ ହୋତି, ଅୱିତଥଂ, ଅନଞ୍ଞଥଂ। ତସ୍ମା ଚକ୍ଖୁ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂନାମ। ଏସ ନୟୋ ସୋତାଦୀସୁ

ତେଭୂମକଧମ୍ମେସୁ।

ସେସସଚ୍ଚେସୁପି ଯଂ ଲୋଭସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯତ୍ତଂ। ଯଂ ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧତ୍ତଂ। ଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧମଗ୍ଗତ୍ତଂ ତଂ କଥଂ ହୋତୀତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଯାୱଚ ଲୋଭୋ ନ ପହିଯ୍ଯତି। ତାୱ ଚକ୍ଖାଦୀନି ଅସ୍ସାଦେତିଯେୱ। ଯାୱଚ ତାନି ଅସ୍ସାଦେତି। ତାୱ ତେସଂ ପୱତ୍ତିଯା କମ୍ମାଦୀନି ସଙ୍ଖରୋନ୍ତିଯେୱ। ଯାୱଚ କମ୍ମାଦୀନି ସଙ୍ଖରୋନ୍ତି। ତାୱ ଚକ୍ଖାଦୀନି ପୱତ୍ତନ୍ତିଯେୱ। ଯାୱଚତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତାୱ ତେସଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେହି ସଙ୍ଖାର ଦୁକ୍ଖାଦୀହି ନମୁଚ୍ଚତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଲୋଭସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯତ୍ତଂ ତଥଂ ହୋତି। ଚକ୍ଖାଦୀସୁଚ ପୱତ୍ତମାନେସୁ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଆଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ଅପୱତ୍ତମାନେସୁ ନାଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ପୱତ୍ତିନିରୋଧଭୂତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧତ୍ତଂ ତଥଂ ହୋତି। ତଥା ଲୋଭପହାନତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦୁକ୍ଖମୁତ୍ତିମଗ୍ଗୋନାମ ନତ୍ଥି। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗୋଚ ଉପ୍ପନ୍ନ ମାନୋ ଏକନ୍ତେନ ତଂ ପଜହତି। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧମଗ୍ଗତ୍ତଂ ତଥଂ ହୋତି, ଅୱିତଥଂ, ଅନଞ୍ଞଥନ୍ତି।

ଏୱଂସନ୍ତେପି ସଚ୍ଚସଦ୍ଦୋ ପରିଯାଯ ସଚ୍ଚେସୁପି ୱତ୍ତତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରିଅରିଯସଚ୍ଚାନୀତି। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚେ ତାୱ ସକ୍କାଯପରିଯା ପନ୍ନା ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମାଏୱ ଅରିଯସଚ୍ଚଂନାମ। ତେଯେୱ ହି ଅସ୍ମିମାନସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତା ହୁତ୍ୱା ଯାୱତଂ ମାନଂ ନ ସମୂହନତି। ତାୱ ଦୁକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖପରିଞ୍ଞାଚନାମ ଯାୱଦେୱ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତାଯ ହୋତି। ଅସ୍ମିମାନୋଚ ତେସ୍ୱେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ନିୱିସତୀତି ତେସୁ ପରିଞ୍ଞାତେସୁ ପରିଞ୍ଞାକିଚ୍ଚଂ ସିଦ୍ଧମେୱ ହୋତୀତି। ତବ୍ବିପରୀ ତେନ ପନ ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯ ବଦ୍ଧଧମ୍ମା ମଗ୍ଗଫଲଧମ୍ମାଚ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୱଜ୍ଜା ଉଦଯବ୍ବଯ ପୀଠଅନତୋ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେହିଚ ଅପରିମୁତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ନାମ। ସମୁଦଯସଚ୍ଚେ ଏକୋ ଲୋଭୋଯେୱ ଅରିଯସଚ୍ଚଂନାମ। ସୋହି ଅତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ସତ୍ତେ ଅତ୍ତନିଚ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମେସୁଚ ଅସ୍ସାଦଂ ଜନଯିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁକ୍ଖଣମାନେ କରୋତୀତି ତେସଂ ଲୋଭସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ଞାତିୱା ମିତ୍ତୋୱା ସହାଯୋୱା ଅତ୍ତାୱା ଅତ୍ତନିଯଂୱା ନତ୍ଥିୱିଯ ଖାଯତି। ତସ୍ମା ତଂସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସଂୱିଧାଯକୋନାମ ନତ୍ଥି। ତଞ୍ଚ ପଜହିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ ଦୁଜ୍ଜହୋନାମ ନତ୍ଥି। ଅୱସେସାପନ ସବ୍ବେପି ସାସୱା କୁସଲାକୁସଲଧମ୍ମା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂନାମ।

ଏତ୍ଥ ସିଯା, ନନୁ ଅୱିଜ୍ଜାପି ସବ୍ବସ୍ସ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଭାୱେନ ୱୁତ୍ତାତି ସାପି ସମୁଦଯେ ଅରିଯସଚ୍ଚେଏୱ ୱତ୍ତବ୍ବାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଯଥାହି ଏକୋ ଛେକୋ ଉଯ୍ଯାନପାଲୋ ସମ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତଂ ଭୂମି ଭାଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ଭୂମିଭାଗଞ୍ଚ ନାନାବୀଜାନିଚ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ନନ୍ଦନସଦିସଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ମାପେସି। ତତ୍ଥ ଭୂମି ଉଯ୍ଯାନ ପାଲସ୍ସ ବୀଜାନଂ ରୁକ୍ଖାନଞ୍ଚ ପତିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ବୀଜାନିଚ ଅଙ୍କୁରୁପ୍ପାଦନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତି, ଉଯ୍ଯାନପାଲୋଯେୱ ପନ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ସାଧେତି। ସୋ ହି ଭୂମିଯଂ ବୀଜେସୁ ରୁକ୍ଖେସୁଚ ଯଂଯଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି। ତଂ ସବ୍ବଂ କରୋତି। ମମେତନ୍ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ରକ୍ଖତି। ତତୋ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜତି। ତସ୍ମା କୋ ଇଦଂ ମାପେସି, କସ୍ସେଦଂ ଉଯ୍ଯାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଉଯ୍ଯାନପାଲୋଯେୱ ମାପେସି। ତସ୍ସେଦଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ଭୂମିଂ ମାପେସି। ବୀଜାନି ମାପେନ୍ତି। ତେସଂ ଇଦଂ ଉଯ୍ଯାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କା ପନ ଉଯ୍ଯାନସମ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯପରଂପରାତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଭୂମିଏୱ ଆଦିତୋ ୱତ୍ତବ୍ବା। ନ ଉଯ୍ଯାନପାଲୋ। ନଚ ବୀଜାନୀତି। ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦ ନଯଞ୍ହି ପତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯପରଂ ପରୱସେନ ଦୁକ୍ଖ ଧମ୍ମାନଂ ପୱତ୍ତି ନିୱତ୍ତିୱିଧାନେ ଅୱିଜ୍ଜାଏୱ ଆଦି ପଭୱପଧାନଭୂତା ହୋତି, ନ ତଣ୍ହା। ସଚ୍ଚଦେସନାଯଂ ପନ ତେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତକଧମ୍ମୱିଧାନେ ତଣ୍ହାଏୱ ସାମିଜେଟ୍ଠକ ପଧାନଭୂତା ହୋତି। ନ ଅୱିଜ୍ଜାତି ନତ୍ଥି ସମୁଦଯାରିଯସଚ୍ଚଭାୱେ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଓକାସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କିଲେସାନଂ ତଦଙ୍ଗନିରୋଧୱିକ୍ଖମ୍ଭନ ନିରୋଧା ନିରୋଧସଚ୍ଚଂନାମ। ନିବ୍ବାନଂ ନିରୋଧାରିଯସଚ୍ଚଂନାମ। ଛସୁ ଲୋକିଯୱିସୁଦ୍ଧୀସୁ ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନି ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ନାମ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋଏୱ ମଗ୍ଗଅରିଯସଚ୍ଚଂନାମାତି।

ଅରିଯସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କଦାଚି କେସଞ୍ଚି କୁତୋଚି କଥଞ୍ଚି ଅୱିତଥଭାୱେନ ଉତ୍ତମତ୍ଥୱାଚକୋତି। ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସଚ୍ଚସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱିଭାୱିତୋ ଦୁକ୍ଖଂଅରିଯ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୀଠଅନଟ୍ଠୋ, ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ, ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋତି ଇମେହି ଚତୂହି ଅତ୍ଥେହି ଚକ୍ଖାଦିକସ୍ସ ଏକେକସ୍ସ ତେଭୂମକଧମ୍ମସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠା ପୁବ୍ବେ ସଙ୍ଖାର ଦୁକ୍ଖୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେସୁ ୱୁତ୍ତନଯାଏୱ। ପଦତ୍ଥତୋପନ ପଚ୍ଚଯେହି ସଙ୍ଖରୀଯତୀତି ସଙ୍ଖତୋ। ପଗେୱ କମ୍ମାଦିପଚ୍ଚଯାଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖେନ ୱିନା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନପୱତ୍ତତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ପରିଣାମୋ ୱିପରିଣାମୋ। ପରିହାନିଚେୱ ପରିଭେଦୋଚ। ପୀଠଅନଟ୍ଠୋତି ଏତ୍ଥ ପୀଠଇତବ୍ବନ୍ତି ପୀଠଅନଂ। ପୀଠଏତୀତି ପୀଠଅନଂ। ପୀଠଇଯତେ ପୀଠଅନଂ। ଅତ୍ଥୋତି ସଭାୱୋ। ପୀଠଅନଂ ଅତ୍ଥୋ ଯସ୍ସାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଏକିସ୍ସା ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋଚ ନାନାରୋଗେହି ସଯଂ ନିଚ୍ଚଂ ପୀଠଇତୋ ହୁତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନଦୁକ୍ଖେହି ମାତରଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚଂ ପୀଠଏତିଯେୱ। ଯଞ୍ଚ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ତାଦିସସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଂ, ତଞ୍ଚ ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ପୀଠଅନକିଚ୍ଚମେୱ ହୋତି। ଏୱମେୱଂ ଯେ ଚକ୍ଖାଦଯୋ ଧମ୍ମା ଜରାମରଣେହି ନିଚ୍ଚଂ ପୀଠଇଯନ୍ତି, ତେ ପଟିଜଗ୍ଗନଦୁକ୍ଖେହି ତଂ ସମଙ୍ଗୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନିଚ୍ଚଂ ପୀଠଏନ୍ତିଯେୱ। ଯଞ୍ଚ ତସ୍ସ ସନ୍ତାନେ ତେସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଂ, ତଞ୍ଚ ତସ୍ସ ପୀଠଅନକିଚ୍ଚମେୱାତି। ଯଥାହଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ଠିତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପାତୁଭାୱୋ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସେସୋ ଉପ୍ପାଦୋ। ରୋଗାନଂ ଠିତି ଜରାମରଣସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ। ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ସୋତସ୍ସ ଘାନସ୍ସ

ଜିହ୍ୱାୟ କାୟସ୍ସ ମନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋତିଆଦି।

ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋତି ରାଗଗ୍ଗିଆଦୀହି ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ଭୁସଂ ପରିଦୟ୍ହନଟ୍ଠୋ। ଯଥାହ –

ଚକ୍ଖୁଂ ଆଦିତ୍ତଂ। କେନ ଆଦିତ୍ତଂ। ରାଗଗ୍ଗିନା ଆଦିତ୍ତଂ। ଦୋସଗ୍ଗିନା। ମୋହଗ୍ଗିନା। ଜାତିଯା। ଜରାଯ। ମରଣେନ। ସୋକେନ। ପରିଦେୱେନ। ଦୁକ୍ଖେନ। ଦୋମନସ୍ସେନ। ଉପାୟାସେନ ଆଦିତ୍ତନ୍ତି ୱଦାମି। ସୋତଂ ଆଦିତ୍ତଂ। ଘାନଂ ଆଦିତ୍ତଂ। ଜିହ୍ୱା ଆଦିତ୍ତା। କାୟୋ ଆଦିତ୍ତୋ। ମନୋ ଆଦିତ୍ତୋତି।

ଆଦିପନଂ ସନ୍ତାପନଂ ପରିଦୟ୍ହନନ୍ତି ଇଧ ଅତ୍ଥତୋ ଏକନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ସିୟା, ଅରିୟମଗ୍ଗୋପି ଚିରକାଲଂ ପାରମିତାଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖେନ ଅନ୍ତିମଭୱେଚ ସୀଲାଦିୱିସୁଦ୍ଧିଭାୱନାଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖେନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସୁସଂ ପୀଠଏତିଯେୱ। ତଥା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋଚ। ତସ୍ମା ସୋପି ପିଠଅନାଦିଅତ୍ଥେନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସଙ୍ଗହୋ ସିୟାତି?ନ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖସନ୍ତି ୱଂହତ୍ତା। ସୋ ହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅନୁଭୂତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସକିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସବ୍ବଂ କିଲେସଜାତଂ ଖେପେନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନିରୁଜ୍ଝମାନୋଚ ସବ୍ବଂ ଆୟତିଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ନିରୁଜ୍ଝତି। ୱୂପସନ୍ତଂଚ ଅନାଗତ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପାଦାୟ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖଂ ଗଣନୁପଗଂ ନହୋତି। ଭିଜ୍ଜନ୍ତୋଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ଦତ୍ୱାୱ ଭିଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ୱିପରିଣାମପଚ୍ଚୟାପି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କାଚି ହାନିନାମ ନତ୍ଥୀତି ନ ସୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସଙ୍ଗହୋତି। ଲୋକିୟଧମ୍ମା ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ପୱତ୍ତ ମାନାଚ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପକାରେହି ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେହି ଭୁସଂ ପୀଠଏତ୍ୱା ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତିଚ। ନିରୁଜ୍ଝମାନା ମହନ୍ତଂ ପରିଠଆହଦୁକ୍ଖଂ ଜନେତ୍ୱା ଅପରିୟନ୍ତେ ଖୁରଚକ୍କସଦିସେ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖୟନ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଯୋଜେନ୍ତାୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେଏୱ ପୀଠଅନାଦିଅତ୍ଥେହି ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖା ହୋନ୍ତୀତି। ଏତେନ ନିବ୍ବାନସ୍ସପି ସମ୍ପାପକପଚ୍ଚୟାଭିସଙ୍ଖରଣଲେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଉପସଙ୍ଗୋ ନିୱତ୍ତିତୋ ହୋତୀତି।

ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟୋଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୱାଭୱସଙ୍ଖାତଂ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧଂ ସମୁଦେତି। ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଉଦୟତି ଉଟ୍ଠାପେତି ୱଡ୍ଢେତିୱାତି ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟୋ, ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ, ନିଦାନଟ୍ଠୋ, ସଂଯୋଗଟ୍ଠୋ, ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋତି ଚତୂହି ଅତ୍ଥେହି ଲୋଭସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋତି ଭୱାଭୱ ସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଏକେକସ୍ମିଂ ଭୱେପି ୱତ୍ଥୁକାମପଟିସଂୟୁତ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋ ପରିବ୍ବୂହନଟ୍ଠୋ ରାସିକରଣଟ୍ଠୋ ନିଦାନଟ୍ଠୋତି ତଦେୱ ନିରନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଅନୁପ୍ପଦାନଟ୍ଠୋ ନିୟ୍ୟାତନଟ୍ଠୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଂଯୋଗଟ୍ଠୋତି ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ମିଂଏୱ ଦଠହଂ ବନ୍ଧନଟ୍ଠୋ। ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋତି ତତୋ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ମୁଚ୍ଚନୁପାୟସ୍ସ ନୀୱାରଣ ୱସେନ ପଲିବୁନ୍ଧନଟ୍ଠୋ ଉପରୁନ୍ଧନଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିରୁଜ୍ଝନଂ ଅନୁପ୍ପାଦ ଧମ୍ମତାପତ୍ତି ୱସେନ ଖ୍ୟ୍ୟାନଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି ନପୱତ୍ତତି ଏତସ୍ମିନ୍ତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ ୱିୱେକଟ୍ଠୋ, ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ଅମତଟ୍ଠୋତି ଚତୂହି ଅତ୍ଥେହି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋତି ନିସ୍ସରଣ ୱିମୁଚ୍ଚିୟା ୱିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ। ୱିୱେକଟ୍ଠୋତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖପଲିବୋଧତୋ ୱିୱିଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ। ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋତି ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଭାୱଟ୍ଠୋ। ଅମତଟ୍ଠୋତି ମରଣଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଭାୱଟ୍ଠୋତି।

ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦାତି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଗମେତି ସମ୍ପାପେତୀତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ପଟିଲାଭକରଣ ୱସେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବାତି ପଟିପଦା। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀଚ ସା ପଟିପଦା ଚାତି ୱିଗ୍ଗହୋ। ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ, ହେତ୍ୱଟ୍ଠୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋତି ଚତୂହି ଅତ୍ଥେହି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧମଗ୍ଗତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋତି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରାତିଆଦିକଂ ୱଟ୍ଟସୋତଂ ପଟିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋତିଆଦିକଂ ୱଟ୍ଟପଟିସୋତଂ ଅଭିମୁଖଂ ନିଗ୍ଗମନଟ୍ଠୋ। ହେତ୍ୱଟ୍ଠୋତି ସବ୍ବେସଂ ଅରିୟଗୁଣାନଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଭାୱ ସାଧନଟ୍ଠୋ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋତି ଅଞ୍ଞାଣଅଦସ୍ସନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସମ୍ମୋହସ୍ସ ପହାନ ୱସେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ। ଅଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋତି ତଣ୍ହା ଦାସବ୍ୟୱିମୁଚ୍ଚିୟା ଭୂଜିସ୍ସଭାୱପତ୍ତିୱସେନ ସୟମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପତି ହୁତ୍ୱା ୱିରୋଚନଟ୍ଠୋ। ଲୋକିୟମଗ୍ଗୋ ହି ତଣ୍ହାୟ ଆରମ୍ମଣଭାୱେ ଠିତା ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ଇମେ ସତ୍ତାନାମ ଏକନ୍ତେନ ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଭୀରୁକା। ଯେଚ ଅତ୍ତନି ଦୁକ୍ଖଂ ଜନେନ୍ତି। ତେସୁ ୱେରିସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ପନ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଂୱା ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଜନକଂୱା ତେ ନଜାନନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖମୁଚ୍ଚିୟା ଯଂ ଯଂ କମ୍ମଂ ଆୟୂହନ୍ତି। ତଂ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖୱଡ୍ଢିୟାଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। କିଂ ପନ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଂ, କିଂଚ ଏକନ୍ତ ଦୁକ୍ଖଜନକନ୍ତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତହାୱପରିୟାପନ୍ନା ତେଭୂମକଧମ୍ମାଏୱ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖାନାମ। କସ୍ମା, ତେହି ମୁତ୍ତେଏୱ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖେହି ମୁଚ୍ଚନତୋ, ଅମୁତ୍ତେଚ ଅମୁଚ୍ଚନତୋତି। ଅତ୍ତନୋ ତଣ୍ହାଏୱ ଅତ୍ତନୋ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଜନକଂନାମ। କସ୍ମା, ତାୟ ପହୀନାୟଏୱ ଏକନ୍ତ ଦୁକ୍ଖେହି ମୁଚ୍ଚନତୋ, ଅପହୀନାୟଚ ଅମୁଚ୍ଚନତୋତି।

ତଥା ଇମେ ସତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ସୁଖକାମା ହୋନ୍ତି ସୁଖାଭିନନ୍ଦିନୋ। ଯେଚ ଅତ୍ତନି ସୁଖଂ ଜନେନ୍ତି। ତେସୁ ପିୟମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋପନ ଏକନ୍ତସୁଖଂୱା ଏକନ୍ତସୁଖମଗ୍ଗଂୱାତେ ନଜାନନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଅତ୍ତନୋ ସୁଖୱଡ୍ଢିୟା ଯଂ ଯଂ କମ୍ମଂ ଆୟୂହନ୍ତି। ତଂ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖୱଡ୍ଢିୟାଏୱ

ସମ୍ପଜ୍ଜତି। କିଂ ପନ ଏକନ୍ତସୁଖଂ କୋଚ ଏକନ୍ତ ସୁଖମଗ୍ଗୋତି। ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଧମ୍ମସ୍ସ ଅଭାୱୋଏୱ ଅତ୍ତନୋ ଏକନ୍ତ ସୁଖଂନାମ। ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଜନକସ୍ସ ପହାନମଗ୍ଗୋଏୱ ଅତ୍ତନୋ ଏକନ୍ତ ସୁଖମଗ୍ଗୋନାମାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମାନି ଚତୁସଚ୍ଚପଦାନି କଥେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

[୨୨୩] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିୟଂ

''ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ ଏତ୍ଥ ଏତେନାତିୱା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏତେନାତି ଇଦଂ ନଯୁଜ୍ଜତି।

ନ ହି ନିବ୍ବାନଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧ କ୍ରିଯାସାଧନେ ଦୁକ୍ଖେନ ସହକାରୀ କାରଣଂ ହୋତୀତି। ସେସଚେତସିକାତି ୱେଦନା ସଞ୍ଞାହି ସେସା ପଞ୍ଞାସ ଚେତସିକା। ଅତୀତାଦିୱସେନ ତିୱିଧ ଭିନ୍ନାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତାଦି ଓଳାରିକାଦି ହୀନାଦି ଦୂରାଦିୱସେନ ଦୁୱିଧଭିନ୍ନାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ରାସଟ୍ଠେନ ଖନ୍ଧୱୋହାରୋ ହୋତି। ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପନ ତାଦି ସୋ ଭେଦୋ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଭେଦାଭାୱେନାତିଆଦି। ତଞ୍ହି ଅତୀତାଦିକେ ତିୱିଧଭେଦେ ଏକଂପି ନ ହୋତି। କସ୍ମା। ଅନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବ ଧମ୍ମତ୍ତା। ତଞ୍ହି ତେକାଲିକଧମ୍ମାନଂ ଖଯୱିରାଗନିରୋଧଭୂତୋ ଅନିମିତ୍ତ ଧମ୍ମୋଯେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଇଦଂ ଅତୀତେ ଅସୁକବୁଦ୍ଧକାଲେ ନିବ୍ବାନଂ। ଇଦଂ ଅନାଗତେ। ଇଦଂ ଏତରହୀତି ଏୱଂ କାଲଭେଦେନ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବଂ ନହୋତି। ତଥା ଦିସା ଦେସଠାନଭେଦେନ ପରିନିବ୍ବୁତପୁଗ୍ଗଲଭେଦେନ ଚ। କେୱଲଂ ପନ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ଯତ୍ତକାନି ଅନତ୍ଥ ପଦାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି। ତପ୍ପଟିପକ୍ଖସିଦ୍ଧେହି ଗୁଣପଦେହିଏୱ ତଂ କଥେ ତବ୍ବନ୍ତି। ଦୁକେସୁ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଦୁକଂ ପତ୍ୱା ତଂ ବହିଦ୍ଧାଏୱ ହୋତି। ନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ। ଓଳାରିକଦୁକଂ ପତ୍ୱା ସୁଖୁମମେୱ ହୋତି, ନ ଓଳାରିକଂ। ହୀନଦୁକଂ ପତ୍ୱା ପଣୀତମେୱ ହୋତି, ନ ହୀନଂ। ଦୂରେ ଦୁକଂ ପତ୍ୱା ଦୂରେଏୱ ହୋତି, ନ ସନ୍ତିକେତି। ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହନିସ୍ସଟନ୍ତି ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହତୋ ୱିମୁତ୍ତଂ।

ଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣଭେଦେନାତି ଦ୍ୱାରଛକ୍କ ଆରମ୍ମଣଛକ୍କାନଂ ଭେଦେନ। ଆଯତନାନି ଦ୍ୱାଦସ ଭୱନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ଦ୍ୱାରଛକ୍କଂ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂଏୱାତି ସେସଧମ୍ମାଲମ୍ବଣଂ ସନ୍ଧାଯ ଆରମ୍ମଣଛକ୍କଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦ୍ୱାରା।ଲ। ପରିଯାଯେନାତି ଛନ୍ନଂ ଦ୍ୱାରାନଂ ଛନ୍ନଂ ଆଲମ୍ବଣାନଂ ତେସୁ ଦ୍ୱାରାଲମ୍ବଣେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣାନଞ୍ଚ କମେନ ଧାତୁଯୋ ଅଟ୍ଠାରସ ଭୱନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥପି ଦ୍ୱାରଛକ୍କେ ମନୋଦ୍ୱାରଂ ୱିଞ୍ଞାଣେକଦେସମେୱ ହୋତି। ଦ୍ୱାରଛକ୍କଂ ୱିଞ୍ଞାଣସତ୍ତକଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଲମ୍ବଣେକଦେସମେୱାତି। ମଗ୍ଗୋ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ମଗ୍ଗୋନାମ ମତୋତି ଯୋଜନା। ମଗ୍ଗଯୁତ୍ତା ଏକୂନତିଂସଧମ୍ମା ଫଲଭୂତାଚ ସତ୍ତତିଂସ ଧମ୍ମା ଚତୁସଚ୍ଚ ୱିନିସ୍ସଟା ଚତୂହି ଅରିଯସଚ୍ଚେହି ୱିନିସ୍ସଟା ୱିମୁତ୍ତା। ଯମେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱାତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ସମୁଚ୍ଚଯ ସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପଚ୍ଚଯ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୬୬। ଏୱଂ ସତ୍ତହି ପରିଚ୍ଛେଦେହି ପଠମସ୍ସ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦ ଞ୍ଞାଣସ୍ସ ୱିଧାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦୁତୀଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହଞ୍ଞାଣସ୍ସ ୱିଧାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯେସଂସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନନ୍ତିଆଦି ମାହ। ଇଦାନି ଯେସଂ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖତାସଙ୍ଖତଭୂତା ଯେଧମ୍ମା ଯଥା ଯେହି ହେତାଦୀହି ପଚ୍ଚଯାକାରେହି ପଚ୍ଚଯା ଉପକାରକା ହୋନ୍ତି। ତଂ ୱିଭାଗଂ ତେସଂ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଭୂତାନଂ ୱିଭାଗଞ୍ଚ ତେସଂ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମାନଂ ୱିଭାଗଞ୍ଚ ତେସଂପଚ୍ଚଯାକାରାନଂ ଇହ ୱିଭାଗଞ୍ଚ ଇମସ୍ମିଂ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ପଚ୍ଚଯସଙ୍ଗହେ ଯଥାରହଂ ପୱକ୍ଖାମୀତି ଯୋଜନା।

[୨୨୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ପଚ୍ଚଯେ ଦସ୍ସେତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତଂ ୱିଭାଗନ୍ତି ଇମିନା ନ ସମେତି।

[୨୨୫] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ଇହ ଇମସ୍ମିଂ ସମୁଚ୍ଚଯ ସଙ୍ଗହାନନ୍ତରେ ଠାନେ''ତି ଇହ ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୱିଭାୱନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ଏତସ୍ମିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥେ ସତି ଇଦାନି ସଦ୍ଦୋ ନିରତ୍ଥକୋ ହୋତୀତି, ପଟିଚ୍ଚ ଫଲଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଏତସ୍ମାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ତତ୍ଥ ପଟିଚ୍ଚାତି ଅୱିନା, ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିଜ୍ଜାଦିକୋ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି। ଅଥୱା, ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନଂ ସମୁପ୍ପାଦୋ। ସହଜାତଧମ୍ମେହି ସହେୱ କଲାପୱସେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପାତୁଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାସକଂ ପଚ୍ଚଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ତେନ ଅୱିନାଭାୱୀହୁତ୍ୱା ସମୁପ୍ପାଦୋ ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପାଦୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ସବ୍ବେସଂ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଭୂତାନଂ ସଙ୍ଖତ ଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖତସାଧାରଣଂ ଏକଂ ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ। ଯଂ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥଚ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯ ତାତି ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋତି ଏୱଂ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା। ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯାନଂ ଭାୱୋ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା। ଯଥାୱୁତ୍ତ ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ନ ପଟିଚ୍ଚ ଫଲଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଏତସ୍ମାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ଅୱିଜ୍ଜାଦିକୋ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋତିଚ ଇମେସଂ ପଚ୍ଚଯା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯାଏୱ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାତିଚ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନଂ ସମୁପ୍ପାଦୋତି ଅଯମତ୍ଥୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ପାଠଇଯଂ ପନ ଅଯମେୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଯଥାହ –

କତମୋଚ ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଭିକ୍ଖୱେ ଜରାମରଣଂ, ଉପ୍ପାଦାୱା ତଥାଗତାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାୱା ତଥାଗତାନଂ ଠିତାୱ ସା ଧାତୁ, ଧମ୍ମଟ୍ଠିତତା ଧମ୍ମନିଯାମତା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାତି।ଲ। ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା ଉପ୍ପାଦାୱା।ଲ। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା। ଇତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ତତ୍ର ତଥତା ଅୱିତଥତା ଅନଞ୍ଞଥତା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋତି।

ଏତ୍ଥ ହି ଠିତାୱ ସା ଧାତୂତିଆଦିନା ତତ୍ର ତଥତା ଅୱିତଥତାତିଆଦିନାଚ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା ସଙ୍ଖାତଂ ସାମଞ୍ଞ ଲକ୍ଖଣମେୱ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ନ ଚେତ୍ଥ ଭାୱସାଧନେ କତେ ସତି ପଟିଚ୍ଚସଦ୍ଦେନ ସହ ସମୁପ୍ପାଦସଦ୍ଦସ୍ସ ଅସମାନକତ୍ତୁତାସଙ୍ଖାତୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନଯୁତ୍ତିୱିରୋଧୋ ଅତ୍ଥି। ଯୋ ପଟିଚ୍ଚ କ୍ରିଯାଯ କତ୍ତା, ତସ୍ସେୱ ସମୁପ୍ପାଦକ୍ରିଯାଯପି କତ୍ତୁତା ସମ୍ଭୱତୋ। ନ ହି କ୍ରିଯାନାମ କତ୍ତୁରହିତାସମ୍ଭୱତୀତି। ସଙ୍ଖତଧମ୍ମେସୁଚ ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସତି ଅନିଚ୍ଚତାଦିଲକ୍ଖଣଂ ୱିଯ ଇଦଂପି ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଂ ଗମ୍ଭୀରମେୱ ହୋତୀତି ନଯିଧ ଗମ୍ଭୀରୱଚନୱିରୋଧୋ ସମ୍ଭୱତି। ଅଥଖୋ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମତୋ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣମେୱ ଗମ୍ଭୀରତରଂ ହୋତୀତି। ତାଦିସେନ ପନ ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣେନ ସମ୍ପନ୍ନା ଯଥାୱୁତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜାଦଯୋ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାନାମ। ଯଥାହ-କତମେଚ ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାଧମ୍ମା ଜରାମରଣଂ ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ।ଲ। ଅୱିଜ୍ଜା ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାତି। ଇତି ସବ୍ବେସଂ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନ ଭୂତାନଂ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ତ ୱୁତ୍ତିତାସଙ୍ଖାତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋଚ ସୋ ନୀଯତି ଞ୍ଞାଯତି ପଟିୱିଜ୍ଝୀଯତୀତି କତ୍ୱା ନଯୋଚାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନଯୋ। ପଠପେତି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମେ ନାନାପକାରେହି ପଚ୍ଚଯଭେଦେହି ପୱତ୍ତେତି ଦେସେତି ଏତ୍ଥାତି ପଟ୍ଠାନଂ। ମହାପକରଣଂ। ପଟ୍ଠାନେ ଦେସିତୋ ନଯୋ ପଟ୍ଠାନନଯୋ।

ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମେ ଭାୱେ ୱିଜ୍ଜମାନେ ସତି ତେ ତେ ଭୱନ୍ତି ସୀଲେନାତି ତବ୍ଭାୱଭାୱିନୋ। ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା। ତେସଂ ଭାୱୋ ତବ୍ଭାୱଭାୱିଭାୱୋ, ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି। ଇମସ୍ସ ଉପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମନିଯାମୋ। ତବ୍ଭାୱଭାୱିଭାୱୋଏୱ ଆକାରୋ ତବ୍ଭାୱଭାୱିଭାୱାକାରୋ। ସୋ ଏୱ ତବ୍ଭାୱଭାୱିଭାୱାକାରମତ୍ତଂ। ମତ୍ତସଦ୍ଦେନ ହେତାଦିପଚ୍ଚଯ ସତ୍ତିନିଯମଂ ନିୱତ୍ତେତି। ତେନ ଉପଲକ୍ଖିତୋ ନଯୋ

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦ ନଯୋ। ଆହଚ୍ଚପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତିଂ ଆରବ୍ଭାତି ଏତ୍ଥ ହେତୁ ଆରମ୍ମଣା ଦିୱସେନ ତଥାତଥା ଉପକାରକତାସଙ୍ଖାତୋ ପଚ୍ଚଯସତ୍ତି ୱିସେସୋ ଆହଚ୍ଚପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତିନାମ। ସୋ ହି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରାତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମଦ୍ୱାରମତ୍ତେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ହେତୁପଚ୍ଚଯୋ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚହୋତିଆଦିନା ପଚ୍ଚଯସତ୍ତି ୱିସେସଦ୍ୱାରୱସେନ ଆହଚ୍ଚ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦେସିତତ୍ତା ଆହଚ୍ଚପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନାଭିସଙ୍ଖରଣ କିଚ୍ଚଂ ପତ୍ୱା ଅନୋସକ୍କମାନା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି ଏତାଯାତି କତ୍ୱା। ଆରବ୍ଭାତି ପଟିଚ୍ଚ। ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଭଗୱତା କଥୀଯତି।

ଉଭଯଂ ପନ ୱୋମିସ୍ସିତ୍ୱା ପପଞ୍ଚେନ୍ତି ଆଚରିଯାତି ଇଦଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପାଦଂ ପପଞ୍ଚେନ୍ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେହି ତଂ ପପଞ୍ଚଯନ୍ତା ପଟ୍ଠାନ ନଯଂପି ଆହରିତ୍ୱା ପପଞ୍ଚେନ୍ତୀତି। ଯଥା ସୂରିଯୋ ଉଦଯନ୍ତୋ ଅନ୍ଧକାରେ ୱିଧମେତ୍ୱା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ମହାଜନସ୍ସ ପାକଟେ କରୋତି। ଏୱମେୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଚତୁସଚ୍ଚଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ୱିଦତି ପାକଟଂ କରୋତୀତି ୱିଜ୍ଜା। ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜାନାମ। ସୋ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଧମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଅଦସ୍ସନ ସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ଜନେତ୍ୱାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପଟିଚ୍ଚ ଫଲଂ ଏତି ଆଗଚ୍ଛତି ଏତସ୍ମା ଏତେନାତି ୱା ପଚ୍ଚଯୋ। ଅୱିଜ୍ଜାଚ ସା ପଚ୍ଚଯୋ ଚାତି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯୋ। ତସ୍ମା ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖତଂ କାଯୱଚୀମନୋକମ୍ମଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେହୀତି ସଙ୍ଖାରା। ୱିଜାନାତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ୱିଜାନନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେନାତି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଆରମ୍ମଣେ ନମତୀତି ନାମଂ। ରୁପ୍ପତି ୱିକାରଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ରୂପଂ। ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନଂ। ଦେୱାନଂ ଦେୱାଯତନମିୱ। ଫୁସତୀତି ଫସ୍ସୋ। ଫୁସନ୍ତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଏତେନାତି ୱା ଫସ୍ସୋ। ୱେଦଯତୀତି ୱେଦନା। ୱେଦଯନ୍ତି ପଚ୍ଚନୁଭୱନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତାଯାତିୱା ୱେଦନା। ତସ୍ସତି ପରିତସ୍ସତୀତି ତଣ୍ହା। ନିଚ୍ଚପିପାସୱସେନ ଆରମ୍ମଣହେତୁ ନିଚ୍ଚଂ ଚଞ୍ଚଲତି ପତ୍ଥେତି ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସନ୍ତି ପରିତସ୍ସନ୍ତି ଚଞ୍ଚଲନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତାଯାତି ୱା ତଣ୍ହା। ଉପାଦିଯତୀତି ଉପାଦାନଂ। ଅମୁଞ୍ଚଗାହଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାଦିଯନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେନାତି ୱା ଉପାଦାନଂ।

ଭୱତି ୱଡ୍ଢତୀତି ଭୱୋ। ଭୱନ୍ତି ଜାଯନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି ସୁଖଦୁକ୍ଖାନି ଏତେନାତି ୱା ଭୱୋ। ଜନନଂ ଜାତି। ଜାଯନ୍ତି ପାତୁଭୱନ୍ତି ସଙ୍ଖତ ଧମ୍ମା ଏତାଯାତି ୱା ଜାତି। ଜୀରଣଂ ଜରା। ଜୀରନ୍ତି ଜିଣ୍ଣଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତାଯାତି ୱା ଜରା। ସୋଚନଂ ସୋକୋ। ସୋଚନ୍ତି ଚିତ୍ତପରିଠାହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତେନାତି ୱା ସୋକୋ। ପରିଦେୱନଂ ପରିଦେୱୋ। ତଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପରିକିତ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱନ୍ତି କନ୍ଦନ୍ତି ଏତେନାତି ୱା ପରିଦେୱୋ। ଖମିତୁଂ ସହିତୁଂ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁମ୍ମନସ୍ସ ୱିରୂପଚିତ୍ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଦୋମନସ୍ସଂ। ଭୁସୋ ଆଯାସନଂ ଉପାଯାସୋ। ଆଯାସନନ୍ତି ଅନସ୍ସାସନଂ। ୱିସୀଦନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ଯଥାୱୁତ୍ତେନ। ଅୱିଜ୍ଜାଦି ସଙ୍ଖାରାଦିପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନ ପରଂପରୱିଧିନା ସମୁଦଯୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତସ୍ସକେୱଲସ୍ସଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସାତି ଅୱିଜ୍ଜାଦିକସ୍ସ ଏତସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖରାସିସ୍ସ କେନଚି ସୁଖେନ ଅସଂମିସ୍ସସ୍ସ ୱା ଦୁକ୍ଖରାସିସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥଚ ଦୁୱିଧୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନଯୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯୋ ଅଭିଧମ୍ମନଯୋତି। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ ତାୱ ଅୱିଜ୍ଜା ଚତୁବ୍ବିଧା ଦୁକ୍ଖପଟିଚ୍ଛାଦିକା ସମୁଦଯପଟିଚ୍ଛାଦିକା ନିରୋଧପଟିଚ୍ଛାଦିକା ମଗ୍ଗପଟିଚ୍ଛାଦିକାଚାତି। ଅଭିଧମ୍ମନଯେନ ପନ ପୁବ୍ବନ୍ତପଟିଚ୍ଛାଦିକା ଅପରନ୍ତ ପଟିଚ୍ଛାଦିକା ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତପଟିଚ୍ଛାଦିକା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦପଟିଚ୍ଛାଦିକାତି ଚତୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଠ ୱିଧାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସଙ୍ଖାରା ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ ସାସୱା କୁସଲାକୁସଲଚେତନା ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋତି ପନ ତିୱିଧା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚେତନା ଅପୁଞ୍ଞାତି ସଙ୍ଖାରୋନାମ। କାମରୂପ କୁସଲଚେତନା ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋନାମ। ଅରୂପକୁସଲଚେତନା ଆନେଞ୍ଜାତିସଙ୍ଖାରୋନାମ। ଅଭିଧମ୍ମନଯେନ ପନ ସବ୍ବାପି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଭୂତା କୁସଲାକୁସଲଚେତନା ସଙ୍ଖାରାନାମ। କିରିଯଚେତନା ପନ ସବ୍ବାପି ୱିଭଙ୍ଗେ ନଗହିତା। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ କିରିଯଧମ୍ମାନଂ ପନ ଯସ୍ମା ନେୱ ଅୱିଜ୍ଜା ନ କୁସଲା କୁସଲମୂଲାନି ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯତ୍ତଂ ଲଭନ୍ତି। ତସ୍ମା କିରିଯୱସେନ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ନୱୁତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଚ କୁସଲାକୁସଲମୂଲା ନିଚ କିରିଯଧମ୍ମାନଂ ଉପନିସ୍ସଯ ପଚ୍ଚଯା ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା କିରିଯଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦେସନାଯଂ ନଗହିତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଂଯୁତ୍ତେପି ଯତୋ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀନା ହୋତି। ୱିଜ୍ଜାଉପ୍ପନ୍ନା। ସୋ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିରାଗା ୱିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦା ନେୱ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ନ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ। ନ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପପଚ୍ଚଯୱସେନ ପନ ତେସଂପି ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପାଦୋ ଅୱାରିତୋଯେୱ। ନହି କୋଚି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦରହିତୋ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଏସ ନଯୋ ୱିଞ୍ଞାଣାଦୀସୁପୀତି। ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ବାତ୍ତିଂସୱିଧଂ ଲୋକିଯୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ। ଅଭିଧମ୍ମନଯେନ ପନ କିରିଯଚିତ୍ତୱଜ୍ଜିତଂ ଏକୂନସତ୍ତତିୱିଧଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱିଞ୍ଞାଣଂ। ନାମରୂପନ୍ତି ଲୋକିଯ ୱିଞ୍ଞାଣ ସହଜାତଂ ୱେଦନାଦିଖନ୍ଧତ୍ତଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ କମ୍ମଜରୂପଂ ପୱତ୍ତିଯଂ ଚିତ୍ତଜ ରୂପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ। ଅଭିଧମ୍ମନଯେନ ପନ ସବ୍ବଂ କୁସଲାକୁସଲ ୱିପାକସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଖନ୍ଧତ୍ତଯଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରରୂପଞ୍ଚ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯଂ ସବ୍ବଂପି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନରୂପଂ ଗହିତମେୱ।

[୨୨୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ତଦୁଭଯଂପି ଇଧ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣସହଗତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ସଠଆଯତନନ୍ତି ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନାନି ଏୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଠଇଯଂ ୱିଭତ୍ତାନି। ଏକଚ୍ଚେ ପନ ଆଚରିଯା ବାହିରାଯତନାନି ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ତାନିପି ଇଧ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତଂପି ନିଦାନୱଗ୍ଗ ପାଠଇଯା ସମେତିଯେୱ। ଯଥାହ –

କତମୋଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଲୋକସ୍ସ ସମୁଦଯୋ। ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା। ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା।ଲ। ଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ଅଯଂ ଲୋକସ୍ସ ସମୁଦଯୋ। ସୋତଞ୍ଚ।ଲ। ମନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଧମ୍ମେଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ।ଲ। ଲୋକସ୍ସ ସମୁଦଯୋତି।

ଫସ୍ସୱେଦନାଦଯୋପି ନଯଦ୍ୱଯେ ତଂ ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଣ୍ହୁପାଦାନାନି ପାକଟାନି। ଭୱୋ ଦୁୱିଧୋ କମ୍ମଭୱୋ ଉପପତ୍ତିଭୱୋଚ। ଲୋକିଯକୁସଲାକୁସଲଭୂତା ଚେତନାଚ। ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଅନଭିଜ୍ଝାଦଯୋଚ କମ୍ମଭୱୋ। ଯଥାହ-ସବ୍ବଂପି ଭୱଗାମିକମ୍ମଂ କମ୍ମଭୱୋତି। କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ପନ ସବ୍ବେପି ଲୋକିଯୱିପାକକ୍ଖନ୍ଧା ସବ୍ବାନିଚ କମ୍ମଜରୂପାନି ଉପପତ୍ତିଭୱୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ। ଅଭିଧମ୍ମନଯେନ ପନ ଲୋକୁତ୍ତର ଖନ୍ଧାପି ୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତାଏୱ। ଜାତିଜରାମରଣାନି ସବ୍ବେସଂ ସଙ୍ଖତ ଧମ୍ମାନଂ ଲକ୍ଖଣପତ୍ତାନି। ସୋକାଦୀସୁ ଞାତିବ୍ୟସନାଦୀହି ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୋଚନାକାରେନ ପୱତ୍ତା ଦୋମନସ୍ସୱେଦନା ସୋକୋନାମ। ରୋଦନାକାରେନ ପୱତ୍ତୋ ଅନିଟ୍ଠୋ ଚିତ୍ତଜସଦ୍ଦୋ ପରିଦେୱୋନାମ। କାଯିକା ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଦୁକ୍ଖଂନାମ। ଚେତସିକା ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଦୋମନସ୍ସଂନାମ। ଞାତିବ୍ୟସନାଦିନିମିତ୍ତଂ ସଂସୀଦନୱିସୀଦନାକାରପୱତ୍ତୋ ଦୋସୋ ଉପାଯାସୋନାମ। ଅଯମେତ୍ଥ ୱିଭାଗୋ। ଯେସଂ ପନ ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖେ ଅୱିଜ୍ଜା ଅପ୍ପହୀନା ହୋତି। ତେସଂ ଇତରସଚ୍ଚେସୁପି ସା ଅପ୍ପହୀନାଏୱ ହୋତୀତି ତେ ଖନ୍ଧପୱତ୍ତିଯଂଏୱ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ଲଭନ୍ତି। ଖନ୍ଧନିରୋଧେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞଂ। ଖନ୍ଧପୱତ୍ତିମଗ୍ଗେଏୱ ସୁଖମଗ୍ଗସଞ୍ଞଂ ଲଭନ୍ତି। ଖନ୍ଧନିରୋଧମଗ୍ଗେ ଦୁକ୍ଖମଗ୍ଗସଞ୍ଞଂ। ତସ୍ମା ଖନ୍ଧପୱତ୍ତିପଚ୍ଚଯଭୂତା ପୁଞ୍ଞା ପୁଞ୍ଞାନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରଧମ୍ମାଏୱ ତେସଂ ଅୱିଜ୍ଜାନିୱୁଟାନଂ ସୁଖକାମାନଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲାନଂ ସତ୍ତାନଂ ପଟିସରଣା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚ ଯାସଙ୍ଖାରାତି। ଏତ୍ଥଚ ୱିସେସତୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଖନ୍ଧପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଭୂତା ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ଅନାଗତ ଖନ୍ଧପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଚରିତଭୂତା ପୁଞ୍ଞାନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସଙ୍ଖାରେସୁ ସତି ଅପ୍ପହୀନଭୱତଣ୍ହାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିଅନନ୍ତରଂ ପୁନଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା କୋଚି ୱିବନ୍ଧୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମରୂପଂ ସଠଆଯତନଂ ଫସ୍ସୋ ୱେଦନାତି ଇମେ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତା ପଞ୍ଚଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତରେ ପାତୁ ଭୱନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପନ ୱିଞ୍ଞାଣମେୱ ପଧାନଂ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯାୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣେଚ ସତି ତସ୍ସ ଉଦଯଭୂତାନଂ ନାମରୂପାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିବନ୍ଧୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯାନାମ ରୂପନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ସାମଞ୍ଞତୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋନାମ କାଯୋ ରୂପ କାଯୋଚ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କାଯେସୁ ଯେଧମ୍ମା ସତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ପଧାନଙ୍ଗଭୂତା ହୋନ୍ତି। ଯେହିଚ ଫସ୍ସା ଦୀନି ଉପରି ଅଙ୍ଗାନି ଆଗତାନି ହୋନ୍ତି। ଯେସୁଚ ସତ୍ତା ଅତ୍ତଗାହଂ ଦଠହତରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ୱିସୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଠଆଯତନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନାମରୂପେ ସତି ତେସଂପି ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିବନ୍ଧୋ ନତ୍ଥିଯେୱ। ସଠଆଯତନସମୁଟ୍ଠିତୋଚ ଫସ୍ସୋ ସଠଆଯତନେ ସତି ଏକନ୍ତେନ ସମ୍ଭୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସଠଆଯତନପଚ୍ଚଯାଫସ୍ସୋତି। ଫସ୍ସସମୁଟ୍ଠିତାଚ ୱେଦନା ଫସ୍ସେ ସତି ଏକନ୍ତେନ ସମ୍ଭୱତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯାୱେଦନାତି। ସୁଖୱେଦନାସଦିସୋ ତଣ୍ହାଯ ଅୱସ୍ସଯୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ୱେଦନାପଚ୍ଚଯାତଣ୍ହାତି। କାମୁପାଦାନଞ୍ଚନାମ ଏକସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମୁଦାଚରିତ୍ୱା ଦଠହଉପ୍ପତ୍ତା ତଣ୍ହାଏୱ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଚ ଅତ୍ତନିଚ ଅତ୍ତନୋ ଆରମ୍ମଣେସୁଚ ଅସ୍ସାଦନ ଖମନ ରୋଚନ ଭୂତାଯ ତଣ୍ହାଯ ୱସେନ ଦଠହତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯାଉପାଦାନନ୍ତି। ଉପାଦିଯନ୍ତାଚ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଉପାଦାନିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ହିତୱୁଡ୍ଢିସଙ୍ଖାତଂ ତଂତଂ କମ୍ମଭୱଂ ଆଯୂହନ୍ତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯାଭୱୋତି। ଭୱସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ୱଡ୍ଢିପରିଯାଯୋ। ଯଥା –

ସୁୱିଜାନୋ ଭୱଂ ହୋତି, ଦୁୱିଜାନୋ ପରାଭୱୋତି।

କମ୍ମଭୱେ ସତି ଏକନ୍ତେନ ପୁନଭୱୋପି ସମ୍ଭୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଭୱପଚ୍ଚଯାଜାତୀତି। ଜାତିଯାଚ ସତି ଏକନ୍ତେନ ଜରାମରଣଂ ହୋତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଜାତିପଚ୍ଚଯାଜରାମରଣନ୍ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ତବ୍ଭାୱଭାୱିଭାୱୱିଧି। ସୋକାଦିୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଇଦିସେନ ତବ୍ଭାୱ ଭାୱିଭାୱେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟଧମ୍ମସ୍ସ ଆଦୀନୱରାସିଦସ୍ସ ନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚଯସଙ୍ଗହେ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନଯେ। ଅଦ୍ଧାନୱନ୍ତେ ଧମ୍ମେ ଭୁସୋ ଧାରେତୀତି ଅଦ୍ଧା। କାଲୋ। ସୋ ହି ତେକାଲିକେ ଧମ୍ମେ ସନ୍ତାନାନୁପବନ୍ଧୱସେନ କପ୍ପପରଂପରା ୱସ୍ସ ଉତୁ ମାସ ପକ୍ଖ ରତ୍ତି ଦିୱ ପରଂପରାଚ ହୁତ୍ୱା ଅପତମାନେ ଧାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତୀତି। ଅଥୱା, ଭୁସୋ ଦହନ୍ତି ତିଟ୍ଠନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି ତେକାଲିକା ଧମ୍ମା ଏତ୍ଥାତି ଅଦ୍ଧା। କାଲୋଯେୱ। ସୋ ପନ ସଯଂ ଅଭିନ୍ନୋପି ଭେଦୱନ୍ତେ ଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ଭିନ୍ନୋ ୱିଯ ଉପଚରିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ତଯୋଅଦ୍ଧାତି।

[୨୨୭] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଅତତି ସତତଂ ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତୀତି ଅଦ୍ଧାତି ୱୁତ୍ତଂ’’। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅଦ୍ଧାନନ୍ତି ନସିଜ୍ଝତି। ଯଥା ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନୋତି। ଅଙ୍ଗାନୀତି ଅୱଯୱପଧାନଙ୍ଗାନି। ପଧାନସମ୍ଭାରାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆକାରାତି ଅୱଯୱକୋଟ୍ଠାସା। କୋଟ୍ଠସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଆକାରସଦ୍ଦୋ। ଯଥା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରାତି। ଆକିରନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକିରିତ୍ୱା ଥପିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ଆକାରାତିପି ୱଦନ୍ତି। ସନ୍ଧୀତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଙ୍ଖେପାନଂ ସଙ୍ଘଟନଟ୍ଠାନଂ। ସଙ୍ଖେପାତି ପଧାନଧମ୍ମସଙ୍ଗହା। ୱଟ୍ଟନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ୱଟ୍ଟାନି। ମୂଲଯନ୍ତି ସଦ୍ଧେପି ୱଟ୍ଟଧମ୍ମା ଏତ୍ଥ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯାତି ମୂଲାନି। ପତିଟ୍ଠା। ପଭୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ଏକୋ ପୁରିସୋ ଏକାଯ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସମୁଦ୍ଦୋ ଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚତୂସୁ ମହାସମୁଦ୍ଦେସୁ ଉଦକସ୍ସ ଲୋଣଭାୱଂ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଭଗୱାପି ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରାତିଆଦିନା ଏକମେୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅନମତଗ୍ଗସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଞାପେସି। ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଦେସେନ୍ତେନଚ ନାମ ତସ୍ସ ଏକସ୍ସ ଭୱସ୍ସ ହେତୁଚ ଦେସେତବ୍ବୋ ହୋତି। ଫଲଞ୍ଚ ଦେସେତବ୍ବଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ହେତୂ ନାମ ପୁରିମଭୱେ ସିଦ୍ଧା ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରା। ଫଲଂନାମ ଅନାଗତଭୱେ ଜାତି। ଇତି ଏକଭୱୱିସଯାପି ଅଯଂ ଦେସନା ଏକଦେସେନ ଅତୀତାନାଗତ ସାଧାରଣାଚ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରାଅତୀତୋଅଦ୍ଧାତିଆଦି। ଏତ୍ଥଚ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଦ୍ଧାୱନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅଭେଦଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ୱଚନଂ ଧମ୍ମତୋ ୱିସୁଂ ଅଦ୍ଧାସଙ୍ଖାତସ୍ସ କାଲସ୍ସ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। କାଲୋଯେୱ ଲୋକଂ ପୱତ୍ତେତି ନିୱତ୍ତେତୀତି ପୱତ୍ତଂ ମିଚ୍ଛାୱାଦଞ୍ଚ ନୀୱାରେତି। ନ ହି ସଯଂ ଅଭାୱଭୂତୋ କାଲୋ କସ୍ସଚି ପୱତ୍ତକୋ ନିୱତ୍ତକୋଚ ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଏକମେକସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ଅତୀତଭୱେ ହେତୁଞ୍ଚ ଅନାଗତଭୱେ ଫଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୀତି। ଅହେତୁୱିସମହେତୁଦିଟ୍ଠୀନଂ ନୀୱାରଣତ୍ଥଂ ଅତୀତହେତୁ ଦସ୍ସନଂ। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି ନୀୱାରଣତ୍ଥଂ ଅନାଗତଫଲଦସ୍ସନଂ। ସସ୍ସତ ଦିଟ୍ଠିନୀୱାରଣତ୍ଥଂ ଉଭଯଦସ୍ସନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଅହେତୁ ଅପଚ୍ଚଯା ସତ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତି ନିୱତ୍ତନ୍ତି ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ଅହେତୁଦିଟ୍ଠିନାମ। ବ୍ରହ୍ମା ପଜାପତି ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନାଦିୱସେନ ଅଭୂତ ହେତୁଦସ୍ସନଂ ୱିସମହେତୁଦିଟ୍ଠିନାମ। ସତ୍ତା ମରଣେ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି, ଅନାଗତେ ଜାତିନାମ ନତ୍ଥୀତି ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନାମ। ଅତ୍ତାନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ, ସୋୱ ଭୱତୋ ଭୱଂ ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତୀତି ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିନାମ। ଏୱଂ ନିଚ୍ଚୋ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଧାୱନ୍ତୋପନ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀହି ସାଧେତବ୍ବୋ ନହୋତି। ତସ୍ମା ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରେହି ଭୱନ୍ତରେ ପୁନ ୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତେନ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ନୀୱାରିତା ହୋତୀତି।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ସୋକାଦଯୋ ଅଙ୍ଗେସୁ ନଗହିତାତି। ଜାତିଯା ସତି ସୋକାଦଯୋ ଏକନ୍ତେନ ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ଏୱଂ ତବ୍ଭାୱ ଭାୱିଭାୱ ଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ସତିପି ହି ଜାତିଯା ରୂପ ଲୋକେ ଅରୂପଲୋକେଚ ତେ ନ ସମ୍ଭୱନ୍ତି। କାମଲୋକେପି କେସଞ୍ଚି ନ ସମ୍ଭୱନ୍ତିଯେୱାତି। ଯଦିଏୱଂ କିମତ୍ଥଂ ତେସଂ ୱଚନନ୍ତି। ଜାତିଯାୱା ଅୱିଜ୍ଜାଦିକସ୍ସୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟପୱତ୍ତସ୍ସ ମହାଆଦୀନୱରାସିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସୋକାଦିୱଚନଂ ପନେତ୍ଥ ନିସ୍ସନ୍ଦ ଫଲନିଦସ୍ସନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଜାତିଯା ମହାଆଦୀନୱ ରାସିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଉଦଯଫଲସ୍ସ ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନ ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ଭୱସ୍ସ ଅତୀତପଚ୍ଚଯା ଦ୍ୱେ ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରା ଏୱ ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତା। କିଂ ପନ ତେ ଏୱ ଦ୍ୱେ ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି। ଅଞ୍ଞେପି ହୋନ୍ତିଯେୱ। ଅଥ କସ୍ମା ତେ ପାଠଇଯଂ ନ ୱୁତ୍ତାତି। ଅୱୁତ୍ତାନଂପି ତେସଂ ଅତ୍ଥତୋ ଲଦ୍ଧତ୍ତାତି। କଥଞ୍ଚ ତେ ଅୱୁତ୍ତାପି ଲଦ୍ଧାତି। ତବ୍ଭାୱ ଭାୱିଭାୱଲକ୍ଖଣେନ ତଦୱିନାଭାୱିଭାୱଲକ୍ଖଣେନଚ ଲଦ୍ଧାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନାତିଆଦି ମାହ। ଏସ ନଯୋ ପରତ୍ଥପି। ତତ୍ଥ ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନାତି ପାଠଇଯଂ ଆଦିତୋ ୱୁତ୍ତେନ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାର ୱଚନେନ। ତଣ୍ହୁପାଦାନଭୱାପି ଗହିତା ଭୱନ୍ତୀତି ଅୱିଜ୍ଜାଭାୱେ ଭାୱତୋ, ଅଭାୱେଚ ଅଭାୱତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଗହଣେନ ତଣ୍ହୁପାଦାନାନିପି ଗହିତାନି ଭୱନ୍ତି। ସଙ୍ଖାରଭାୱେଚ ଭାୱତୋ, ଅଭାୱେଚ ଅଭାୱତୋ ସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନ କମ୍ମଭୱୋପି ଗହିତୋ ଭୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

କିଲେସଭାୱସାମଞ୍ଞତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଗହଣେନ ତଣ୍ହୁପାଦାନାନି। କମ୍ମଭାୱ ସାମଞ୍ଞତୋ ସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନ କମ୍ମଭୱୋ ଗହିତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଯୁଜ୍ଜତି।

ତଥା ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରା ଗହିତା ଭୱନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଦୱିନା ଭାୱିଭାୱେନ ତଣ୍ହୁପାଦାନୱଚନେନ ଅୱିଜ୍ଜାଚ ଭୱୱଚନେନ ସଙ୍ଖାରାଚ ଗହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଲକ୍ଖଣଧମ୍ମାନଂ ଲକ୍ଖିତବ୍ବଧମ୍ମେହି ଅୱିନାଭାୱିଭାୱତୋ ତଦୱିନାଭାୱିଭାୱେନ ଜାତିଜରା।ଲ। ଗହିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତିକତ୍ୱାତି ଇମିନା କାରଣେନ। ୱୀସତାକାରା ଭୱନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଠମଂ ହେତୁପଞ୍ଚକଂ ଏକୋ ସଙ୍ଖେପୋ। ଦୁତୀଯଂ ଫଲପଞ୍ଚକଂ ଏକୋ। ତତୀଯଂ ହେତୁପଞ୍ଚକଂ ଏକୋ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଫଲପଞ୍ଚକଂ ଏକୋ ସଙ୍ଖେପୋତି ଚତୁସଙ୍ଖେପା ହୋନ୍ତି। ଚତ୍ତାରୋ ସଙ୍ଗହା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୂସୁ ପନ ସଙ୍ଖେପେସୁ ସିଦ୍ଧେସୁ ପଠମେନ ଦୁତୀଯସ୍ସ ଦୁତୀଯେନ ତତୀଯସ୍ସ ତତୀଯେନ ଚତୁତ୍ଥସ୍ସାତି ଏୱଂ ତିସ୍ସୋ ସନ୍ଧିଯୋପି ସିଜ୍ଝନ୍ତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ତିସନ୍ଧି ଚତୁସଙ୍ଖେପାଚ ଭୱନ୍ତୀତି। ଏତ୍ଥଚ ହେତୁପଞ୍ଚକଂ ଫଲପଞ୍ଚକନ୍ତି ଏତଂ ଲୋକସ୍ସ ପାକଟୱୋହାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ହେତୁଫଲ ସଦ୍ଦା ପନ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନପରିଯାଯା ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି

ଦୁତୀଯପଞ୍ଚକସ୍ସ ପଠମଂ ଉପାଦାଯ ଫଲପଞ୍ଚକତା ତତୀଯଂ ଉପାଦାଯ ହେତୁପଞ୍ଚକତାଚ ନ ନ ସମ୍ଭଵତି। ତଥା ତତୀଯସ୍ସପି ଚତୁତ୍ଥଂ ଉପାଦାଯ ହେତୁପଞ୍ଚକତା ଦୁତୀଯଂ ଉପାଦାଯ ଫଲପଞ୍ଚକତାଚାତି। ଏଵଞ୍ଚ ସତି ହେତୁତୋ ଫଲମେଵ ସିଯା। ନ ଫଲତୋ ହେତୂତି ଚୋଦନା ଅନୋକାସାଏଵ ହୋତୀତି। ଦ୍ଵୀସୁ ପନ ହେତୁପଞ୍ଚକେସୁ ସଙ୍ଖାରକମ୍ମଭଵାନଂ ଵିସେସୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତୋଯେଵ। ଯଥାହ-ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ମାସଂପି ସଂଵଚ୍ଛରଂପି ଦାନୂପକରଣାନି ସଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ପୁରିମଚେତନାଯୋ ଆଯୂହନସଙ୍ଖାରାନାମ। ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ପନ ହତ୍ଥେ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ଚେତନା ଭଵୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଏକାଵଜ୍ଜନେସୁଵା ଛସୁ ଜଵନେସୁ ଚେତନା ଆଯୂହନ ସଙ୍ଖାରାନାମ। ସତ୍ତମଜଵନଚେତନା ଭଵୋ। ଯାକାଚିଵା ପନ ଚେତନା ଭଵୋ। ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଆଯୂହନ ସଙ୍ଖାରାନାମାତି। କମ୍ମଭଵୋ ଉପପତ୍ତିଭଵୋତି ଦ୍ଵେ ଭଵା ଦ୍ଵାଦସସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ଏକସ୍ସେଵ ଭଵ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ଅଵଯଵାନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ କମ୍ମଭଵସଙ୍ଖାତୋଭଵେ କଦେସୋତିଆଦି। ଏତ୍ଥଚ ସଙ୍ଖାରକମ୍ମଭଵାନଂ ଵିସେସୋ ଵୁତ୍ତ ନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

[୨୨୮] ଯଂ ପନ ଵିଭାଵନିଯଂ

‘‘କମ୍ମଭଵସଙ୍ଖାତୋ ଭଵେକଦେସୋତି ଏତ୍ଥ ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯଚେତନା ସଙ୍ଖାରାତି ଵେଦିତବ୍ବା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇଧ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ତେସଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂପି ଦ୍ଵୀସୁ ହେତୁପଞ୍ଚକେସୁ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତାତି। ଯଥା ରୁତପାଠଇନଯେନଵା ଏତଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଵସେସାଚାତି ଇଦଂ ଜାତିଜରାମରଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଵିଞ୍ଞାଣାଦିଫଲପଞ୍ଚକଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଯଦେତଂ ପୁବ୍ବେ ଜାତିଜରାମରଣଗ୍ଗହଣେନ ଵିଞ୍ଞାଣାଦି ଫଲ ପଞ୍ଚକଂ ଗହିତଂ। ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଉପପତ୍ତିଭଵୋଏଵ। ନହି ଫଲପଞ୍ଚକତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଉପପତ୍ତିଭଵୋନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ଧମ୍ମଵିଭାଗ ଲକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଉପପତ୍ତିଭଵସଦ୍ଦେନ ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚକଂ ଗହିତନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଦ୍ଵାଦସସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ଅଵିଜ୍ଜାନାମ ମୋହୋ। ସୋଚ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ତଣ୍ହାନାମ ଲୋଭୋ। ସୋଚ ଅକୁସଲ ମୂଲନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ଅଵିଜ୍ଜା ତଣ୍ହାଵସେନ ଦ୍ଵେ ମୂଲାନୀତି। ଅଥଵା, ମୂଲନ୍ତି ସୀସଂ। ଦ୍ଵେ ଵଟ୍ଟସୀସାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ପୁରିମଂ ପଞ୍ଚକଦ୍ଵଯଂ ଏକଂ ଭଵଚକ୍କଂ ପଚ୍ଛିମଂ ପଞ୍ଚକଦ୍ଵଯଂ ଏକଂ ଭଵଚକ୍କନ୍ତି କତ୍ଵା ପୁରିମଂ ଅଵିଜ୍ଜାମୂଲଂ। ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଚରିତାନଂଵା ଅପାଯଗାମୀନଂଵା ଚକ୍କଂ। ପଚ୍ଛିମଂ ତଣ୍ହାମୂଲଂ। ତଞ୍ଚ ରାଗଚରିତାନଂଵା ସୁଗତିଗାମୀନଂଵା ଚକ୍କନ୍ତି ଦସ୍ସିତଂ। ଚକ୍କନ୍ତି ପନ ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଵଟ୍ଟସନ୍ତାନସ୍ସ ଆରମ୍ଭୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ପୁନ ଆଗତେଏଵ ଚକ୍କଂନାମ ସିଯା। ତସ୍ମା ଇଧ ଦୁତୀଯେନ ହେତୁଫଲ ଯୁଗଳେନ ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବଂ ଏକମେଵ ଚକ୍କନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଆଗମନସମ୍ଭାରେସୁ ଅଵିଜ୍ଜାଏଵ ସୀସଂ କତ୍ଵା ଵୁତ୍ତା। ଗମନସମ୍ଭାରେସୁଚ ତଣ୍ହାଏଵ। ନନୁ ଉଭଯତ୍ଥ ଉଭଯଂପି ସୀସଂ କତ୍ଵା ଵତ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ଵୁଚ୍ଚତେ, ସୁଖଵେଦନାସଦିସୋ ହି ତଣ୍ହାଯ ଆହାରୋନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଵେଦନଙ୍ଗତୋ ପରଂ ଵଟ୍ଟଙ୍ଗଂ ଘଟେନ୍ତେନ ଵେଦନା ନୁରୂପାତଣ୍ହାଏଵ ଵତ୍ତବ୍ବା। ନ ଅଵିଜ୍ଜାତି ଗମନସମ୍ଭାରେସୁ ତାଵ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି। ସବ୍ବପଠମଂ ଆରଦ୍ଧଟ୍ଠାନେଚ ସବ୍ବପଧାନା ଅଵିଜ୍ଜାଏଵ ଵତ୍ତବ୍ବା ହୋତି। ସାଚ ସଙ୍ଖାରୁପ୍ପାଦନେ ଅଵିରଞ୍ଜନକଙ୍ଗଭୂତାତି ନ ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ କିଞ୍ଚି ଵତ୍ତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀତି ଆଗମନସମ୍ଭାରେସୁ ତଣ୍ହାଯ ଓକାସୋ ନତ୍ଥୀତି। ଅଯଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦେସନାନାମ ପଧାନଙ୍ଗପରିଗ୍ଗହ ଵସେନ ପଵତ୍ତା। ନ ଲବ୍ଭମାନ ସବ୍ବଧମ୍ମ ପରିଗ୍ଗହ ଵସେନାତି।

ଯଂ ପନ ଵିଭାଵନିଯଂ

ପୁବ୍ବନ୍ତସ୍ସ ଅଵିଜ୍ଜାମୂଲଂ। ଅପରନ୍ତସ୍ସ ତଣ୍ହାମୂଲନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବନ୍ତସ୍ସାତି ପୁବ୍ବସ୍ସ ହେତୁଫଲକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ। ଅପରନ୍ତସ୍ସାତି ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ହେତୁଫଲ କୋଟ୍ଠାସସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋତି। କସ୍ମା ପନେତାନି ଦ୍ଵେମୂଲାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଆହ –

ତେସମେଵଚ ମୂଲାନଂ, ନିରୋଧେନ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି।

ତେସଂ ସମୁଦଯେନ ସକଲଵଟ୍ଟଂ ସମୁଦେତି। ନିରୋଧେନଚ ନିରୁଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ତାନି ଦ୍ଵେମୂଲାନିନାମାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କେଚି ପନ ପଟିଲୋମ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦ ଦସ୍ସନମେତନ୍ତି ଵଦନ୍ତି। ପଟିଲୋମ ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପାଦୋନାମ ଅଵିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ଵିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତିଆଦିକୋ ନିରୋଧଵାରୋ। ଇଦାନି ସୋକାଦି ଵଚନଂ ନ କେଵଲଂ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲ ନିଦସ୍ସନତ୍ଥମେଵ ହୋତି। ଅଥଖୋ ଜରାମରଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୁତ୍ଵା ଉପରି ଵଟ୍ଟମୂଲଧମ୍ମପଟିପାଦକାନଂ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂପି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଜରାମରଣ ମୁଚ୍ଛାଯାତିଆଦି ମାହ। ତତ୍ଥ ମୁଚ୍ଛାସଦ୍ଦେନ ସୋକାଦୀନଂ ଗହଣଂ। ତେପି ହି ସଯଂ ଆସଵସମ୍ଭୂତା ହୁତ୍ଵା ପୁନ ଆସଵୁପ୍ପାଦାଯ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି ଏତେନ ତେସଂ ଜରାମରଣଙ୍ଗେ ଗହଣଂ ସିଦ୍ଧଂ ଭଵତି। ଜରାମରଣମୁଚ୍ଛାଯ ଅଭିଣ୍ହସୋ ପୀଳିତାନଂ ବାଲାନଂ ଆସଵା ଅଭିଣ୍ହସୋ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଆସୱାନଂସମୁପ୍ପାଦାଅୱିଜ୍ଜାଚ ପୱତ୍ତତି। ଆସୱସମୁଦୟା ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟୋତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରାତି ପୁନ ଆୱଟ୍ଟମେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥଚ –

ନାନା ବ୍ୟସନଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୋକାଦୀନଂ ପୱତ୍ତିତୋ;

ଅୱିଜ୍ଜା ତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଯତୋ ୱଟ୍ଟଂ ପୱତ୍ତତୀ ତିପି।

ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଯଥାହ-କତମୋଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପାକୋ। ସମ୍ମୋହୱେପକ୍କଂ ୱାହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱଦାମି। ପରିୟେଟ୍ଠିୱେପକ୍କଂୱାତି ତତ୍ଥ ସମ୍ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା। ପରିୟେଟ୍ଠି ତଣ୍ହା। ତଦୁଭୟଂ ୱିପାକଂ ଏତସ୍ସାତି କତ୍ୱାଜରାମରଣସୋକାଦିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସମ୍ମୋହୱେପକ୍କଂ ପରିୟେଟ୍ଠିୱେପକ୍କନ୍ତିଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୋହୋନାମ ଞାତିବ୍ୟସନା ଦିନା ଫୁଟ୍ଠୋସୋଚତି ପରିଦେୱତି ଉରତାଳେଇ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଏୱଂ ଆଗତୋ ସମ୍ମୋହୋ। ପରିୟିଟ୍ଠିନାମ ଯଥା ଜିଗଚ୍ଛାତି ପୀଳେଇତୋ। ଭୋଜନଂ ପତ୍ଥେତି ପରିୟେସତି ପିପାସାଭିପୀଳେଇତୋ। ପାଣିୟଂ ପତ୍ଥେତି ପରିୟେସତି, ଏୱଂ କେନଚି ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ସୁଖଂ ପତ୍ଥେତି ପରିୟେସତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ପରିୟିଟ୍ଠିତଣ୍ହା। ଏତ୍ଥ ପନ ଯସ୍ମା ଜରାମରଣସଦିସଂ ମହନ୍ତଂ ୱିସଟଂ ନିୟତଞ୍ଚ ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠାନଂନାମ ନତ୍ଥି। ଦୁକ୍ଖନିସ୍ସରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସତ୍ଥୁସାସନଂ। ତସ୍ମା ଅୟଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦେସନା ଜରାମରଣନିଦାନା ହୋତି। ଯଥାହ-କିଚ୍ଛଂ ୱତାୟଂ ଲୋକୋ ଆପନ୍ନୋ ଜାୟତିଚ ଜିୟ୍ୟତିଚ ମିୟ୍ୟତିଚ ଚୱତିଚ ଉପପଜ୍ଜତିଚ। ଅଥଚ ପନିମସ୍ସଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ନପ୍ପଜାନାତି ଜରାମରଣସ୍ସାତିଆଦି। ଯେସୁ ପନ ଅଙ୍ଗେସୁ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଞାତେସୁ ଜରାମରଣଂ ସମୂଲଂ ଖନିତ୍ୱା ତତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଜାତିଆଦୀନି ପୁରିମାନି ଅଙ୍ଗାନି ଦେସିତାନି। ଅପିଚ। ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ଠତ୍ୱା ଆଗମନସମ୍ଭାରେହିଚ ଗମନସମ୍ଭାରେହିଚ ଆଗତିୟାଚ ଗତିୟାଚ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତଭାୱନିବ୍ବତ୍ତିୟା ଦସ୍ସିତାୟ ଅତୀତେ ଅନାଗତେଚ ସକଲସଂସାରେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ଦସ୍ସିତାଏୱ ହୋତି। ସବ୍ବାନିଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ନିୱତ୍ତିତାନି। ଭୱଚକ୍କଞ୍ଚ ଅନାଦିମନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଆୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତସ୍ମା ଜରାମରଣୱଚନେନୱା ସୋକାଦିୱଚନେନୱା ଅୱିଜ୍ଜଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱଟ୍ଟପୱତ୍ତସ୍ସ ମହାଆଦୀନୱରାସିଦସ୍ସନମେୱ ପଚ୍ଚେତବ୍ବନ୍ତି। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଇଚ୍ଚେୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରାତିଆଦିନା ନୟେନ ପଠପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଚ୍ଚେୱଂ ଆୱଟ୍ଟଂ ଅନାଦିକଂ ତେଭୂମକଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତିପି ଯୋଜେନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଚେୱଂ ଆୱଟ୍ଟନ୍ତି ଜରାମରଣମୁଚ୍ଛାୟାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତ ନୟେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଟ୍ଟଂ। ଅନାଦିକନ୍ତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତାତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଆଦିଭୂତତ୍ତା ସା ଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତା ନ ହୋତି। ୱଟ୍ଟକଥାୟ ସୀସ ଭୂତତ୍ତାଏୱ ସା ଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତା। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାୟ ପନ ତାୟ ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅନାଦିକଭାୱୋପି ଦସ୍ସିତୋ। ଅୱିଜ୍ଜା ହି ନାମ ବହିଦ୍ଧା ନ ଲବ୍ଭତି। ସତ୍ତସନ୍ତାନେ ଏୱ ଲବ୍ଭତୀତି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋୱ ସିଦ୍ଧମେତଂ। ତସ୍ମା ଇଧ ଅତୀତଭୱେ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ସିଦ୍ଧାୟ ତସ୍ସାଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋପି ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ସିଜ୍ଝତିଯେୱ। ସିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଚ ଇମସ୍ସଂ ଦସନୋୟଂ ୱୁତ୍ତ ନୟେନ ଅଞ୍ଞାୟ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଏୱ ସିଜ୍ଝତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା। ଏୱଞ୍ଚ ସଭି ପୁନ ତସ୍ସପି ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ସିଜ୍ଝତିଯେୱାତି ଅୱିଜ୍ଜା ଅତ୍ତଭାୱୋଚାତି ଉଭୟଂ ପେତଂ ଅନୱଟ୍ଟିତଂ ଅନାଦିକମେୱ ହୋତୀତି। ୱଟ୍ଟସ୍ସ ପନ ତିୱିଧସ୍ସପି ପଧାନପଚ୍ଚୟଭୂତତ୍ତା ସା ୱଟ୍ଟକଥାୟ ସୀସଭୂତା ହୋତି। ଯଦି ସା ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଆଦିଭୂତା ନ ହୋତି। ଅଥ ତସ୍ସାପି ପଚ୍ଚୟୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି। ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସା ପନ ପଚ୍ଚୟେ ୱୁତ୍ତେପି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟସ୍ସପି ପଚ୍ଚୟୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଆଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ତସ୍ସ ତସ୍ସାତି ନିଟ୍ଠାନମେୱ ନପଞ୍ଞା ୟେୟ୍ୟାତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଯଥାହ-ଆସୱସମୁଦୟା ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟୋତି। ଯଥାଚାହ-ଅୱିଜ୍ଜଂ ପାହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ସାହାରଂ ସନିଦାନଂ ୱଦାମି। କୋଚସ୍ସା ଆହାରୋ। ପଞ୍ଚନୀୱରଣା ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟନ୍ତି। ଯଥାଚାହ-ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚୟୋ, ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୟମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ପଠପେସୀତି ପଞ୍ଞାପେସି ଦେସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। [ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନୟୋ।]

୧୬୭। ଇଦାନି ପଟ୍ଠାନନୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ହେତୁପଚ୍ଚୟୋତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥହେତୁଚ ସୋ ପଚ୍ଚୟୋଚାତି ହେତୁପଚ୍ଚୟୋ, ହେତୁ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୟୋ ହେତୁଭାୱେନ ପଚ୍ଚୟୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କେନଟ୍ଠେନ ହେତୂତି ମୂଲଟ୍ଠେନ, କୋଚ ମୂଲଟ୍ଠୋତି। ରୁକ୍ଖାନଂ ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ସ ୱିୟ ଭୂମିୟଂ ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ଆରମ୍ମଣେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠି ତଭାୱସାଧନଟ୍ଠୋ ମୂଲଟ୍ଠୋନାମ। ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ କୁସଲାଦି ଭାୱସାଧନଟ୍ଠୋ ମୂଲଟ୍ଠୋନାମାତିପି ୱଦନ୍ତି। ୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ। ସଦ୍ଦତ୍ଥତୋ ପନ ହିନୋନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଳହିୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତିୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି ସହଜାତଧମ୍ମା ଏତ୍ଥ ଏତେନୱା ଆରମ୍ମଣେ ଦଳ୍ହନିପାତିନା ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନେନାତି ହେତୁ। ପଚ୍ଚୟ ସଦ୍ଦୋ ପନ ଉପକାରକଟ୍ଠୋ। ଉପକାରକୋତିଚ ସୟଂ ଯାଦିସେନ ସଭାୱେନ ଉପଲବ୍ଭମାନେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାୱା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଉପ୍ପନ୍ନାୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଠିତାୱା ଉପରୂପରିୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଳହିୟା ପଚ୍ଚୟତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତାଦି ସେନସଭାୱେନ ଉପଲଦ୍ଧିଯେୱ। ନହି ସଭାୱଧମ୍ମେସୁ ଇହାୱା ବ୍ୟାପାରୋୱା ଉପଲବ୍ଭତି। ଯେନ କତ୍ତାୱା କାରେତାୱା ଉପଲବ୍ଭେୟ୍ୟାତି। ତଥା ଉପଲଦ୍ଧିୟଂ ପନ ସତି ଅନୁରୂପାନଂ ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂୱା ଠିତିଭାୱପତ୍ତିତୋ ଠିତାନଂ ୱା ଉପରୂପରିୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଳହିୟା ପଚ୍ଚୟତ୍ତୁପଗମନତୋ ସୁଟ୍ଠୁ କରାନ୍ତୋ ୱିୟ ସାଧେନ୍ତୋ ୱିୟ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଉପକାରକୋ ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଇତି

ଆରମ୍ମଣେ ଥିରଭାୱୁଦ୍ଧି ୱିରୁଡହିଭାୱସାଧନ ସଙ୍ଖାତେନ ମୂଲଭାୱେନ ଉପକାରକା ଛହେତୁଧମ୍ମା ହେତୁପଚ୍ଚୟୋ ନାମ।

ଆରମନ୍ତି ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ସୁତ୍ଥୁ ରତିଂ ଅନୁଭଵନ୍ତା ୱିୟ ଅଲ୍ଲୋଲମ୍ବମାନା ପୱତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆରମ୍ମଣଂ। ଆରମ୍ମଣଭାନେୱ ଉପକାରକା ଛଡଆରମ୍ମଣଧମ୍ମା ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚୟୋ। ଅଧିପତି ସଦ୍ଦହୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋୟେୱ। ଅଧିପତି ଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଧିପତିପଚ୍ଚୟୋ। ସୋ ଦୁୱିଧୋ ଆରମ୍ମଣାଧିପତି ସହାଜାତାଧିପତିୱସେନ। ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମାପି ହି କେଚି ଗରୁକତା ଅତ୍ତନୋ ଆରମ୍ମଣିକଧମ୍ମେ ସାମିନୋ ୱିୟ ଦାସେ ଅତ୍ତନୋ ୱସେୱତ୍ତୟମାନା ଅତ୍ତନି ନିଙ୍ଗଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରେଏୱ କରୋନ୍ତୀତି। ନତ୍ଥି ଅନ୍ତରଂ ଏତସ୍ସାତି ଅନନ୍ତରୋ, ଅନନ୍ତରଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟୋ। ସୁତ୍ଥୁ ଅନନ୍ତରଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ସମନନ୍ତରପଚ୍ଚୟୋ। ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ଧମ୍ମତୋ ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପୁରିମଚିତ୍ତେ ନିରୁଦ୍ଧେପି ପଚ୍ଛା ସନ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ସନ୍ତାନାନୁବନ୍ଧୱସେନ ସାରମ୍ମଣଧମ୍ମ ଭାୱେନ ଅତ୍ତସଦିସସ୍ସ ଧମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନଂ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟତା। ଧମ୍ମନ୍ତରେ ଉପ୍ପାଦିୟମାନେପି ୟଂକିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଧାଦୀନଂ କିଚ୍ଚଟ୍ଠାନାନଂ ପଟିପାଟିୟା ଚିତ୍ତନିୟାମଂ ନାମ ସାଧେତ୍ୱା ଅନୁରୂପସ୍ସେୱ ଧମ୍ମନ୍ତରସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନଂ ସମନନ୍ତରପଚ୍ଚୟତାତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ଚୱନ୍ତସ୍ସଚ ପୁରିମପଚ୍ଛିମଭାଗପୱତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂପି ଅନନ୍ତରତା ସମନନ୍ତରତାଚ ଉପପନ୍ନା ହୋତୀତି। ନହି ଅଭାୱ ଭୂତୋ ଅନ୍ତରେ କାଲୋ ତେସଂ ଅନ୍ତରଂ କରୋତିନାମ। ନଚ ଅଞ୍ଞସନ୍ତାନଭୂତୋ ଅନ୍ତରେ ରୂପଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞଞ୍ହି ରୂପସନ୍ତାନଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଅରୂପସନ୍ତାନଂ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ କାଲାନନ୍ତରତା ସମନନ୍ତରପଚ୍ଚୟୋତି ୱାଦଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସଣ୍ଠାନାଭାୱତୋ ସୁତ୍ଥୁ ଅନନ୍ତରାତି ସମନନ୍ତରାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ୟଥାସଣ୍ଠାନୱନ୍ତାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ଅନନ୍ତରତାନାମ ମଜ୍ଝେ ପରିଚ୍ଛେଦସହିତାୟେୱ ହୋତି। ନ ତଥା ସଣ୍ଠାନରହିତାନଂ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ। ତସ୍ମା ପୁରିମପଚ୍ଛିମାନଂ ତେସଂ ଏକୀଭୂତାନଂ ୱିୟ ପୱତ୍ତିସମନନ୍ତରତାନାମ। ତଥା ପୱତ୍ତନ ସମତ୍ଥତା ସମନନ୍ତରପଚ୍ଚୟତାତି ଦସ୍ସେତି।

ୟେ ପନ ଧମ୍ମା ଅତ୍ତନି ଜାତେ ଏୱ ଜାୟନ୍ତି, ନୋ ଅଜାତେ। ଅତ୍ତନା ସହେୱଚ ଜାୟନ୍ତି, ନୋ ପୁରେ ପଚ୍ଛାଚ, ତେସଂ ଜାତତ୍ତାୟ ୱିୟ ସୟଂ ତେହି ସହ ଜାତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ସହଜାତପଚ୍ଚୟୋ। ପକାସସ୍ସ ପଦୀପୋ ୱିୟ। ପଦୀପଜାଲଞ୍ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପକାସସଙ୍ଖାତେନ ଆଲୋକେନ ସହେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନ୍ତଂ ତିଦଣ୍ଡଂ ୱିୟ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟୋ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚୟସ୍ସ ପୁରିମେନ ସହ ୱିସେସୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ନହି ସହ ଜାତସଦ୍ଦୋ ଏୱରୂପଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୋପତ୍ଥମ୍ଭନଂ ବୋଧେତୀତି। ନିସ୍ସୟନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ନିସ୍ସୟୋ। ନିସ୍ସୟଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟୋ। ସୋ ପନ ସହଜାତନିସ୍ସୟୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତ ନିସ୍ସୟୋତି ଦୁୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସହଜାତୋୱ ସମାନୋ ପଟକୋଟ୍ଠକୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତକମ୍ମାନଂ ପତିଟ୍ଠାଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ସହଜାତନିସ୍ସୟୋ। ପଥୱୀ ୱିୟ ତିଣରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ପୁରେ ଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତ ନିସ୍ସୟୋ। ବଲୱତରୋ ପନ ନିସ୍ସୟୋ ଉପନିସ୍ସୟୋ। ୟଥା ହି ସାଲିଭତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ସୂଦୋୱା ଉକ୍ଖଲିୱାକଟ୍ଠଂୱା ଅଗ୍ଗିୱାନିସ୍ସୟୋ ଏୱ ହୋତି, ନ ଉପନିସ୍ସୟୋ। ସାଲିଖେତ୍ତୱୁଟ୍ଠିଧାରା ଏୱ ପନ ଉପନିସ୍ସୟୋ, ନ ହି ତାସୁଅସତି ଭତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିୟା ସୂଦାଦୀନଂପି ଥାମୋନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ତଥା ୟହିଂ ପଚ୍ଚୟେ ଅସତି ନିସ୍ସୟଧମ୍ମାପି ନତ୍ଥି। କୁତୋ ନିସ୍ସିତଧମ୍ମା। ସୋ ପଚ୍ଚୟୋ ନିସ୍ସୟତୋପି ବଲୱତରଟ୍ଠେନ ଉପନିସ୍ସୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ସୋ ପନ ଆରମ୍ମଣୂପନିସ୍ସୟୋ ଅନନ୍ତରୂପନିସ୍ସୟୋ ପକତୂପନିସ୍ସୟୋତି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଗରୁକତା ଆରମ୍ମଣ ଧମ୍ମା ଗରୁକତତ୍ତାଏୱ ଅଧିପତିଭୂତା ବଲୱ ନିସ୍ସୟଭୂତାଚ ହୋନ୍ତି। ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟଧମ୍ମାଚ ତେହି ୱିନା ଚିତ୍ତସନ୍ତାନପୱତ୍ତିୟା ଏୱ ଅଭାୱତୋ ବଲୱନିସ୍ସୟାଏୱ ହୋନ୍ତି। ପକତୂପନିସ୍ସୟୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ପକତୋ ଉପନିସ୍ସୟୋତି ପକତୂପନିସ୍ସୟୋ। ପକତୋତିଚ ୟଥା କତେ ସତି ଅନୁରୂପେ କାଲେ ତସ୍ମିଂସନ୍ତାନେ ଏକନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମା ପାତୁଭୱନ୍ତି, ତଥା ସୁତ୍ଥୁ କତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ସଦ୍ଧା ସୀଲଂ ସୁତଂ ଚାଗୋ ପଞ୍ଞାତିଚ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ ମାନୋ ଦିଟ୍ଠି ପତ୍ଥନାତିଚ ୱୁତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ପୁଞ୍ଜଭାଗେ ୱୁଡ୍ଢକାରେନ ସୁତ୍ଥୁ ଉପ୍ପାଦନଂ। କାୟିକଂ ସୁଖଂ କାୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉତୁ ଭୋଜନଂ ସେନାସନନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସୁତ୍ଥୁ ଉପସେୱନଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପୁରେତରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱତ୍ତମାନଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟୋ। ସୋ ଦୁୱିଧୋ ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତ ନିସ୍ସୟ ପୁରେଜାତ ୱସେନ। ନିସ୍ସୟାରମ୍ମଣଧମ୍ମା ଏୱ ହି କେଚି ପୁରେଜାତ ତାମତ୍ତୱିସିଟ୍ଠା ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟୋତି ୱୁତ୍ତାତି। ଆଚରିୟାନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ପନ ନିସ୍ସୟାରମ୍ମଣାକାରାଦୀହି ୱିସିଟ୍ଠା ପୁରେଜାତାକାରେନ ଉପକାରକତା ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ପୁରେ ଜାତତାୱିସିଟ୍ଠେହି ନିସ୍ସୟାରମ୍ମଣସତ୍ତିୱିସେସେହି ଅଞ୍ଞୋ ୱିସୁଂ ପୁରେଜାତସତ୍ତିୱିସେସୋନାମ ନଦିସ୍ସତିୟେୱ। ପୁରେ ରୋପେତ୍ୱା ଜାତାନଂ ରୁକ୍ଖପୋତକାନଂ ୱିୟ ପଚ୍ଛା ଆସିଞ୍ଚିୟମାନଂ ଉଦକଂ ପୁରେ ଜାତାନଂ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପଧମ୍ମାନଂ ୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଡହଭାୱଞ୍ଚ ପଚ୍ଛାପି ଅତ୍ତନା ସଦିସସ୍ସ ରୂପସନ୍ତାନସ୍ସ ପୱତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟଭାୱଞ୍ଚ ପାପେତ୍ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଉପକାରକୋ ପଚ୍ଛାଜାତୋ ଅରୂପଧମ୍ମୋ ପଚ୍ଛା ଜାତପଚ୍ଚୟୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଗିଜ୍ଝପୋତକସରୀରାନଂ ଆହାରାସା ଚେତନାୱିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୂଲଟୀକାୟଞ୍ଚ ଏତେନ ମନୋସଞ୍ଚେ ତନାହାରୱସେନ ପୱତ୍ତମାନେହି ଅରୂପଧମ୍ମେହି ରୂପକାୟସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତ ଭାୱଂ

ଦସ୍ସେତି, ତେନେୱ ଆହାରାସା ୱିଯାତି ଅୱତ୍ୱା ଚେତନାଗହଣଂ କରୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସା ପନ ପଚ୍ଛାଜାତା ସସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଆହାରାସା ଚେତନା ପୁରେଜାତାନଂ ତେସଂ ଗିଜ୍ଝସରୀରରୂପାନଂ ଚିରକାଲଂ କବଢଇକାରାହାରେନ ୱିନାପି ଅମିଲାତ ଭାୱଂ ଉପରୂପରିଚ ୱୁଦ୍ଧୱିରୁଢହରୂପସନ୍ତାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଭାୱଂ ପାପେତ୍ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭତିଯେୱ। ଯସ୍ମା ସୁପାକଟେନ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯେକ ଦେସେନ ସକଲସ୍ସ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସାଧନତ୍ଥାଯ ଅଯଂ ଉପମା ଇଧ ୱୁତ୍ତା ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଚେତନା ଗହଣଞ୍ଚ ପଚ୍ଛାଜାତ ପଚ୍ଚଯଂ ପତ୍ୱାପି ଚେତନାଏୱ ପଧାନା ଜାତାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗହିତନ୍ତି ନ ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପଚ୍ଛାଜାତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଜାତାଯ ଏୱ ଉପମାଯ ସାଧନଂ ଉପପନ୍ନଂ ହୋତୀତି। ଯଥାୱୁତ୍ତ ଟୀକାପାଠେପି ଅଯମତ୍ଥୋ ଲବ୍ଭତିଯେୱ।

ଆସେୱନ୍ତି ତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଭଜନ୍ତି ଅପରାପରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଧମ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ସେୱମାନା ୱିଯ ଭଜମାନା ୱିଯ ତସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ସଦ୍ଦପାରିପୂରଂ ଆକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଆସେୱନଂ। ଆସେୱେତିୱା ତେ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାସଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଗାହାପେତି। ୱଡ୍ଢେତୀତିୱା ଆସେୱନଂ। ଅପିଚ କୁସଲାଦିଭାୱେନ ଅତ୍ତନା ସଦିସସ୍ସ ପଯୋଗେନ କରଣୀଯସ୍ସ ଅନନ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣଂ ପୱତ୍ତନଂ ଅତ୍ତସଦିସସ୍ସୱା ଅତ୍ତସଦିସଭାୱାପାଦନଂ ୱାସନଂ ଆସେୱନଟ୍ଠୋତି ମୂଲଟୀକାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଯୋଗେନ କରଣୀଯସ୍ସାତି ଏତେନ ଆୱଜ୍ଜନଦ୍ୱଯଞ୍ଚ ସବ୍ବୱିପାକଧମ୍ମେଚ ନିୱତ୍ତେତି। ନହି ଆୱଜ୍ଜନ ଦ୍ୱଯସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୱତ୍ତମାନସ୍ସପି ୱଡ୍ଢେତୁଂୱା ହାପେତୁଂୱା ପଯୋଗେନ କରଣୀଯତାନାମ ଅତ୍ଥି ପରିଦୁବ୍ବଲତ୍ତା। ୱିପାକେସୁଚ ଅରିଯଫଲାନି ପରିକମ୍ମପଯୋଗେନ କରଣୀଯାନିପି ମଗ୍ଗଚେତନାନୁଭାୱେନ ୱିନା କେୱଲେନ ତେନ ପଯୋଗେନେୱ ସାଧେତବ୍ବାନି ନ ହୋନ୍ତି। କେୱଲଂ କମ୍ମୱେଗେନ ସନ୍ତାନେ ପାତିତେସୁ ଲୋକିଯୱିପାକେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣଂ ପୱତ୍ତନନ୍ତି ଉପରୂପରି ପଗୁଣ ବଲୱଭାୱାପାଦନେନ ସହ ପୱତ୍ତନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମ ୱିଜ୍ଜାସିପ୍ପଗ୍ଗହଣେସୁ ପୁରିମାଭିଯୋଗୋ ୱିଯ ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଅନନ୍ତରେ ପୱତ୍ତାନଂ ସଜାତିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଗୁଣବଲୱଭାୱାଯ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯୋ ନାମାତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି।

କାଯଙ୍ଗୱାଚଙ୍ଗଚିତ୍ତଙ୍ଗାଭିସଙ୍ଖରଣଭୂତେନ ଚିତ୍ତପ୍ପଯୋଗସଙ୍ଖାତେ ନ କିରିଯାଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ କମ୍ମପଚ୍ଚଯୋ। ସୋ ଦୁୱିଧୋ ସହଜାତନାନାକ୍ଖଣିକୱସେନ। ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠସିସ୍ସ ମହା ୱଡ୍ଢକିଆଦଯୋ ୱିଯ ସକିଚ୍ଚପରକିଚ୍ଚସାଧନୱସେନ ପୱତ୍ତା ସବ୍ବାପି ସହଜାତଚେତନା ସହଜାତପଚ୍ଚଯୋ। ଯଥା ପନ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ ସକିଂ ସନ୍ନିପାତପ୍ପଯୋଗୋ କାମସୁଖାନୁଭୱନକିଚ୍ଚଞ୍ଚ କାଲନ୍ତରେ ପୁତ୍ତପାତୁଭାୱତ୍ଥାଯୱତ୍ଥୁମ୍ହି ବୀଜନିଧାନ କିଚ୍ଚଞ୍ଚ ସମ୍ପାଦେତି। ଏୱମେୱଂ ଯଥାୱୁତ୍ତାଭିସଙ୍ଖରଣକିଚ୍ଚଞ୍ଚ ତଦଭିସଙ୍ଖରଣୱେଗଜନିତଂ କାଲନ୍ତରେ ୱିପାକକଟତ୍ତାରୂପାନଂ ପାତୁଭାୱତ୍ଥାଯ ସନ୍ତାନେ କିରିଯା ୱିସେସନିଧାନ କିଚ୍ଚଞ୍ଚ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧା କୁସଲାକୁସଲ ଚେତନା ନାନାକ୍ଖଣିକକମ୍ମପଚ୍ଚଯୋନାମ। ୱିପଚ୍ଚନମତ୍ତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିପାକପଚ୍ଚଯୋ। ୱିପଚ୍ଚନ ଭାୱୋଚ ନାମ ଲୋକେ ସଦ୍ଧେସଂ ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିପକ୍କଭାୱଂ ପତ୍ତକାଲେ ସଦ୍ଧାକାରେନ ମନ୍ଦଭାୱୋ ହୋତି। ଏୱଂ ନିରୁସ୍ସାହସନ୍ତ ଭାୱସଙ୍ଖାକେନ ମନ୍ଦମନ୍ଦାକାରେନ ସନ୍ତାନେ ପାତୁଭାୱୋ। ତତୋଯେୱଚ ୱିପାକାନଂ ପୱତ୍ତି ଅୱିଭୂତା ହୋତି। ସଦ୍ଧରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସ ପୁରିମଭୱସିଦ୍ଧେ କମ୍ମାଦି ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତାନିପି ତାନି ୱୁଟ୍ଠିତକାଲେ କିଞ୍ଚିଜାନନଚିତ୍ତ ପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯା ନହୋନ୍ତୀତି। ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନି ପନ ପଚ୍ଛାଜାନନଚିତ୍ତ ପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତାନିପି ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣ ଘଟ୍ଟନାନୁଭାୱ ବଲେନ ସହେୱ ହୋନ୍ତି। ନ ତେସଂ ଉସ୍ସାହବ୍ୟାପାରମତ୍ତ ୱସେନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅରୂପିନୋ ତଯୋ ଆହାରା ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ଜନନଟ୍ଠେନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନଚ, କବଢଇକାରାହାରୋ ପନ ଇମସ୍ସ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନି କସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନେୱ ଉପକାରକତା ଆହାରପଚ୍ଚଯୋ। ଅପିଚ, ଆହାରଟ୍ଠୋନାମ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନପ୍ପଧାନୋ ହୋତି। ତେନେୱ ହି ପାଠଇଯଂ କବଢଇକାରୋ ଆହାରୋ ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ରୂପସ୍ସ ଆହାରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ଅୱତ୍ୱା ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଆହାରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତ୍ୱେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଅରୂପାହାରାନଂପି ଆହାରଟ୍ଠୋ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଜନଯନ୍ତାପି ହି ଆହାରା ଅତ୍ତନା ଜନିତାନଞ୍ଚ ତଦଞ୍ଞେସଞ୍ଚସନ୍ତାନଟ୍ଠିତିଯା ପଚ୍ଚଯଭାୱତ୍ଥାଯ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନେନ ସହେୱ ଜନେନ୍ତୀତି।

ଇସ୍ସରିଯଟ୍ଠେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୋ। ସୋ ତିୱିଧୋ ସହଜାତାଦିୱସେନ। ତତ୍ଥ ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେସୁ ଇସ୍ସରଭୂତା ଅରୂପିନ୍ଦ୍ରିଯଧମ୍ମା ସହଜାତିନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୋ। ପଚ୍ଛା ଜାତାନଂ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣ ଧମ୍ମାନଂ ଦସ୍ସନାଦି କିଚ୍ଚେସୁ ଇସ୍ସରଭୂତା ପୁରେ ଜାତା ପଞ୍ଚପସାଦିନ୍ଦ୍ରିଯଧମ୍ମା ପୁରେ ଜାତିନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୋ। ସହଜାତାନଂ କଟତ୍ତାରୂପାନଂ ଚିରତରପୱତ୍ତିଯଂ ଇସ୍ସରଭୂତଂ ରୂପଜୀୱିତଂ ରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୋ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଭାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଦ୍ୱଯଂ ଇଧ ନ ଗହିତନ୍ତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଯସ୍ସ ଜନକତ୍ତଂୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭକତ୍ତଂୱା ଅନୁପାଲକତ୍ତଂୱା ଅତ୍ଥି। ସୋ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋନାମ। ଭାୱଦ୍ୱଯସ୍ସ ପନ ସହଜାତ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଏତଂ ତଯଂପି ନତ୍ଥି। କେୱଲଂ ପନ ତଂସହିତେ ସନ୍ତାନେ କମ୍ମାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚଯେହି ପୱତ୍ତମାନାନଂ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକଧମ୍ମାନଂ ଇତ୍ଥାକାରାଦିୱସେନେୱ ଯୋ ପୱତ୍ତିନିଯମୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଭାୱରୂପା ନୁଭାୱେନ ସିଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ତାଦିସେ ନିଯାମକିଚ୍ଚେ ଇସ୍ସରତ୍ତାଯେୱ ଦ୍ୱଯଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂନାମ ହୋତି। ନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯତ୍ତେ ନାତି ତଂ ଇଧ ନଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଆରମ୍ମଣଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଭୁସଂ ଦଢହଂ ନିପତିତ୍ୱା ୱିଯ ଝାଯନଟ୍ଠେନ ଓଲୋକନଟ୍ଠେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଝାନପଚ୍ଚଯୋ। ଦୁଗ୍ଗତି ସୁଗତି ନିବ୍ବାନ

ସମ୍ପାପକଟ୍ଠେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯେନଯେନ ସମ୍ମାଦସ୍ସନାଦିନା ଲକ୍ଖଣୱିସେସେନ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା କୁସଲଭୂତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠାଦଯୋ ସୁଗତି ନିବ୍ବାନ ସମ୍ପାପକଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଯାନାମ ହୋନ୍ତି। ଅବ୍ଯାକତଭୂତାନଂପି ତେସଂ ସୋ ସୋ ଲକ୍ଖଣୱିସେସୋ ଅତ୍ଥିଯେୱାତି ତେସମ୍ପି ତେନେୱଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଯତା ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ସତିପି ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ତଂତଂ ସମ୍ପାପକଟ୍ଠେନଚ ଉପକାରକତ୍ତେ ତଂସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ସୋ ଅତ୍ଥୋ ନ ପାପୁଣାତି। ତେସଂ ପନ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଯଧମ୍ମେହି ସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତାଯେୱ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନତା ପଚ୍ଚେତବ୍ବା। ଏସନଯୋ ହେତୁକମ୍ମିନ୍ଦ୍ରିଯଝାନ ପଚ୍ଚଯେସୁପୀତି।

ଏକୁପ୍ପାଦତାଦୀହି ପକାରେହି ସମଂ ଏକୀଭୂତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଯୁତ୍ତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯୋ। ସମାନେପି ସହଜାତଭାୱେନ ନିସ୍ସଯ ନିସ୍ସିତ ଭାୱେନଚ ଯୁତ୍ତଭାୱେ ଏକୁପ୍ପାଦତାଦିକସ୍ସ ସମ୍ପଯୋଗଲକ୍ଖଣସ୍ସ ୱିରହତୋ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯୋ। ଯତ୍ଥ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସଙ୍କା ସମ୍ଭୱତି, ତତ୍ଥେୱ ତଦାସଙ୍କା ୱିଗମନତ୍ଥଂ ଅଯଂ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯୋନାମ ୱୁତ୍ତୋତି ତଦାସଙ୍କା ରହିତେସୁ ଆରମ୍ମଣାନନ୍ତରାଦୀସୁ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯପସଙ୍ଗୋ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ହେଟ୍ଠାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେସୁ ଏୱ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମେସୁ ଯୋ ଯୋ ଅତ୍ଥିତା ସଙ୍ଖାତେନ ଖଣପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ସମଙ୍ଗିଭାୱେନ ତାଦିସସ୍ସେୱ ଖଣପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ସମଙ୍ଗିନୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ସହଜାତାଦିୱସେନ ଉପକାରକୋ ସୋ ସୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ। ଯସ୍ମିଂ ୱିଜ୍ଜାମାନେ ସତି ଅଞ୍ଞୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଓକାସଂ ନଲଭତି। ସୋ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଓକାସଦାନ ସଙ୍ଖାତେନ ସଯଂ ଅନ୍ତରହିତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ନତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ। ଅଯଂପି ୱିସୁଂ ସତ୍ତିୱିସେସୋ ନ ହୋତି। ତେନେୱ ଚିରେନ ଗଚ୍ଛତି ନିସୀଦତି ତିଟ୍ଠତୀତିଆଦିନା ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତେ ଠିତାନଂପି ପୁରିମଚିତ୍ତଂ ୱତ୍ତତିଯେୱାତି ଲୋକସ୍ସ ଅଭିମାନୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥିତାସଙ୍କା ସମ୍ଭୱତି। ତତ୍ଥ ତଦାସଙ୍କା ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିନାସଂ ଗତୋ ୱିଗତୋ। ଯସ୍ମିଂ ଅୱିଗତେ ଅଞ୍ଞୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଓକାସଂ ନଲଭତି, ସୋ ତସ୍ସ ଓକାସଦାନସଙ୍ଖାତେନ ସଯଂ ୱିଗତଭାୱେନ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ। ୱତ୍ତମାନତା ସଙ୍ଖାତେନ ଅୱିଗତଭାୱେନ ତାଦିସସ୍ସେୱ ଧମ୍ମସ୍ସ ଉପକାରକୋ ଧମ୍ମୋ ଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ। ପୁରିମପଚ୍ଚଯ ଦୁକମେୱ ଚେତ୍ଥ ନାନତ୍ଥ ପସଙ୍ଗନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଞାଣୱିସେଦତ୍ଥଞ୍ଚ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱିଗତଦୁକଂନାମ କତ୍ୱା ଦେସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଥା ହି ଅତ୍ଥୀତି ଖୋ କଚ୍ଚାନ ଅଯମେକୋ ଅନ୍ତୋ। ନତ୍ଥୀତି ଅଯଂ ଦୁତୀଯୋ ଅନ୍ତୋତିଆଦିନା ନାନାଅତ୍ଥଦୀପକା ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥି ସଦ୍ଦା ସାସନେ ଲୋକେଚ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ପୁନ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱଚନଂ ସୋତୂନଂ ଞାଣୱିସଦତ୍ଥାଯ ହୋତୀତି। ଟୀକାକାରା ପନ ବହୁଂ ତେସଂ ପଚ୍ଚଯ ଦୁକାନଂ ନାନତ୍ଥସମ୍ଭୱଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତିଯେୱାତି। [ପଚ୍ଚଯୁଦ୍ଦେସୋ]

୧୬୮। ଇଦାନି ଯଥା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେ ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚଯେ ପଥମଂ ଛହି ରାସୀହି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ରାସୀନଂ ଅନୁକ୍କମେନ ତେସଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ନିଦ୍ଦେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଛଧାନାମନ୍ତୁନାମସ୍ସାତି ଗାଥାଦ୍ୱଯ ମାହ। ନାମଂ ନାମସ୍ସ ଛଧା ଛବ୍ବିଧେହି ପଚ୍ଚଯେହି ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ନାମଂ ନାମରୂପୀନଂ ପଞ୍ଚଧା। ପୁନ ନାମଂ ରୂପସ୍ସ ଏକଧା, ରୂପଂ ନାମସ୍ସ ଏକଧାଏୱ। ପଞ୍ଞତ୍ତିନାମରୂପାନି ନାମସ୍ସ ଦୁୱିଧା, ଦ୍ୱଯଂ ନାମରୂପଂ ଦ୍ୱଯସ୍ସେୱ ନାମରୂପସ୍ସ ନୱଧାତି ଏୱଂ ଛକ୍କପଞ୍ଚକାଦିୱସେନ ପଚ୍ଚଯା ଛବ୍ବିଧା ହୋନ୍ତି। କଥଂ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

[୨୨୯] ଯଂପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

“ପଞ୍ଞତ୍ତିନାମରୂପାନି ନାମସ୍ସ ଦ୍ୱିଧା ଦ୍ୱିପକାରା ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ”। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ପଚ୍ଚଯକଥା ହି ନାମ ପଚ୍ଚଯତୋ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନତୋ ପଚ୍ଚଯସତ୍ତିତୋତି ତୀହି ପକାରେହି ୱୁତ୍ତାଯେୱ ସୁୱୁତ୍ତା ହୋତୀତି। ଯସ୍ମା ପନ ଅନନ୍ତରାଦିପଚ୍ଚଯାନାମ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଅୱିଚ୍ଛେଦାଯ କିଚ୍ଚଟ୍ଠାନାନୁକ୍କମପଟିପାଦନାଯ ଏୱ ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା କୁସଲାଦୀସୁ ଅରୂପଧମ୍ମେସୁ ଯୋକୋଚି ଧମ୍ମୋ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅୱିରୁଦ୍ଧସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ନ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଅନନ୍ତରନିରୁଦ୍ଧାଚିତ୍ତଚେତସିକାଧମ୍ମାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅୱିରୁଦ୍ଧସ୍ସାତିଏତେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିରୁଦ୍ଧାନଂ କୁସଲାକୁସଲାନଂ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନନ୍ତର ପଚ୍ଚଯପଟିକ୍ଖେପୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଟୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ପୁନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପଟିପାଟିଯା ଉପ୍ପନ୍ନାନଂୱା। ପୁନପ୍ପୁନଂ ସନ୍ତାନପରିଭାୱନାୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯୋନାମ, କେୱଲଂ ପଯୋଗସାଧନୀଯେସୁ ଜୱୱେଗ ସହିତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଏୱ ଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ପୁରିମାନି ଜୱନାନୀତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଜୱନାନୀତି ମଗ୍ଗଫଲଜୱନୱଜ୍ଜାନି ଲୋକିଯ କୁସଲା କୁସଲକ୍ରିଯଜୱନାନି ପଚ୍ଛିମାନଂଜୱନାନନ୍ତି ଫଲଜୱନୱଜ୍ଜାନଂ କୁସଲାକୁସଲକ୍ରିଯଜୱନାନଂ। ଭିନ୍ନଜାତିକା ହି ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍କାକାରପାରିପୂରଂ ପରିୱାସଂନାମ ଗହେତୁଂୱା ଗାହାପେତୁଂପା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯଦି ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟୁଂ, ଜାତିମତ୍ତେନପି ଧମ୍ମା ପୁବ୍ବାପରଂ ଅଭିନ୍ନାଏୱ ସିଯୁନ୍ତି। ତସ୍ମା ଭିନ୍ନଜାତିକଂ ଫଲଜୱନଂ ମଗ୍ଗତୋ ପରିୱାସଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ମଗ୍ଗୋପି ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାସଂ ଫଲସ୍ସ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଫଲଚିତ୍ତାନିଚ ପରିକମ୍ମପଯୋଗବଲେନ ଜୱନ କିଚ୍ଚାନି ହୋନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିୱାସଦାନ ଗହଣ ବଲେନାତି। ଯସ୍ମା କାମାୱଚରଭାୱତୋ ମହଗ୍ଗତା ନୁତ୍ତର ଭାୱପ୍ପତ୍ତିନାମ ଆସେୱନବଲେନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗୋତ୍ରଭୁ ଝାନ ମଗ୍ଗାନଂ ଭୂମି ଭେଦୋ ଇଧ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ହେତୁାଲା। ନାମରୂପାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହେତୁମଗ୍ଗଙ୍ଗାନି ଅହେତୁକଓଜ୍ଜିତାନଂ, ଝାନଙ୍ଗାନି ପଞ୍ଚଓିଞ୍ଞାଣଓଜ୍ଜିତାନଂ ସହଜାତାନଂ ନାମରୂପାନଂ। ସହଜାତରୂପଲକ୍ଖଣଂ ପନ ସୟମେଓ ଓକ୍ଖତି। ଚେତନାନାମ ପଓତ୍ତମାନା ଦ୍ୱେ କିଚ୍ଚାନି ସାଧେତି ସହଜାତାନଂ ସଂଓିଧାନଞ୍ଚ ଆୟତିଂ ଓିପାକପାତୁ ଭାଓତ୍ଥାୟ ତସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଅଓନୋ ପଓତ୍ତା କାରସଙ୍ଖାତ ବୀଜନିଧାନଞ୍ଚାତି। ତତ୍ଥ ସଂଓିଧାନକିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବଚେତନା ସାଧାରଣଂ ହୋତି। ବୀଜନିଧାନକିଚ୍ଚଂ ପନ କୁସଲାକୁସଲଭାଓପ୍ପତ୍ତାୟଏଓ ଚେତନାୟ ହୋତୀତି ଓୁତ୍ତଂ ସହଜାତାଚେତନାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସହଜାତାଚେତନାତି ଅନ୍ତମସୋ ପଞ୍ଚଓିଞ୍ଞାଣ ସହଜାତାପି ଚେତନା। ସାପି ହି ସହଜାତାନଂ ସଂଓିଦହନସଙ୍ଖାତେନ କମ୍ମଭାଓେନ ପଓତ୍ତତ୍ତା କମ୍ମଂଏଓନାମ ହୋତୀତି। ଯସ୍ମା ଅଓନୋ ପଓତ୍ତାକାରସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଓିପାକବୀଜସ୍ସ ନିଦହନଂନାମ, ନ ତାଓଦେଓ ବୀଜକିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପାଦେତି। ଅମ୍ବବୀଜାଦୀନି ଓିୟ ପରିଣତଭାଓଂ ପତ୍ୱା ଖଣନ୍ତରେଏଓ ସମ୍ପାଦେତୀତି ଓୁତ୍ତଂ ନାନାକ୍ଖଣିକା ଚେତନାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ନାନାକ୍ଖଣିକାଚେତନାତି ଅଓନୋ ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମ ପଓତ୍ତିକ୍ଖଣତୋ ଓିସୁଂ ଭୂତେ ଅତୀତକାଲେ ସିଦ୍ଧା କୁସଲା କୁସଲଚେତନା। କୁସଲାକୁସଲଚେତନାତିଓା ପାଠୋ ସିୟା।

ଓିପାକକ୍ଖନ୍ଧାଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂସହଜାତାନଂରୂପାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସଚ ସହଜାତରୂପାନଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାନାମ ପୁରେ ଜାତା ସାଲରୁକ୍ଖପୋତକା ପଚ୍ଛା ଅନୁଓସ୍ସଂ ଓସ୍ସନ୍ତାନଂ ଓୁଟ୍ଠିଧାରାନଂ ଓସେନ ଓୁଦ୍ଧିଂ ଓିରୂଳ୍ହିଂ ଓେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଯାଓକପ୍ପାଓସାନାପି ମହନ୍ତସ୍ସ ସାଲଓନସଣ୍ଡସ୍ସ ପଓତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ଏଓଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁରିମଚିତ୍ତକ୍ଖଣେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା ସକଲସରୀରେ କମ୍ମଜକାୟୋ ଚିତ୍ତଜକାୟୋ ଉତୁଜକାୟୋ ଆହାରଜ କାୟୋତି ସବ୍ବେ ସକଲସରୀରଟ୍ଠକା ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପଧମ୍ମା ପଚ୍ଛାଜାତାନଂ ପଠମଭଓଙ୍ଗାଦୀନଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ଓସେନ ଓୁଦ୍ଧିଂ ଓିରୂଳ୍ହିଂ ଓେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ୱା ଉପରୁପରି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପପରଂପରାପଓତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଓୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଜାତା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୁରେଜାତସ୍ସାତି ଆତୀତାନନ୍ତରଚିତ୍ତେ ଜାତସ୍ସାତି ଓଦନ୍ତି। ଯାଓ ଅଟ୍ଠମଚିତ୍ତାଓା ପୁରେଜାତସ୍ସ। ଏତ୍ତକୋ ହି କାଲୋ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ଓଡ୍ଢନକାଲୋନାମ। ତତୋପରଂ ହାୟନକାଲେ ପଚ୍ଛାଜାତେନ ପୟୋଜନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଯାଓ ସୋଳସମଚିତ୍ତା ଏଓ ଓା ପୁରେଜାତସ୍ସ। ଯଦଗ୍ଗେନ ହି ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ଓତ୍ଥୁରୂପଂ ଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟତଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ତଦଗ୍ଗେନ ଚୁତିଚିତ୍ତଂପି ତସ୍ସ ଓତ୍ଥୁରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟୋ ନ ହୋତୀତି ନଓତ୍ତବ୍ବୋ। ତଥା ସେସରୂପାନଞ୍ଚ। ଯଥା ହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭନ୍ତୋ ଆହାରୋ ଓଡ୍ଢନପକ୍ଖେ ଠିତମେଓ ଉପତ୍ଥମ୍ଭତି। ହାୟନପକ୍ଖେ ଠିତଂ ନୁପତ୍ଥମ୍ଭତୀତି ନତ୍ଥି। ତଦାପି ତଦନୁରୂପସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତା। ଏଓମୟଂପୀତି।

ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ ଆନୁଭାଓୋନାମ ମହାଓିପ୍ଫାରୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ତେ କାୟେକଦେସେ ଓତ୍ଥୁମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନାପି ସକଲଂ ଇମଂ ଚତୁଜକାୟଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତିଯେଓାତି ଓୁତ୍ତଂ ଇମସ୍ସକାୟସ୍ସାତି। ଚକ୍ଖାଦୀନି ପସାଦଓତ୍ଥୂନି ରୂପାଦୀହି ସହଲଦ୍ଧଘଟ୍ଟନାନିଏଓ ଓିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆଧାରଭାଓଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଘଟ୍ଟନଞ୍ଚ ଠିତିପତ୍ତକାଲେଏଓାତି ତେସଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂପି ଅଓନୋ ଓିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟତା ସିଦ୍ଧି ହୋତି। ଓିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚନାମ ପଞ୍ଚଓୋକାରଭଓେ ଓତ୍ଥୁନିସ୍ସୟେନ ଓିନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ନସକ୍କୋତୀତି, ଯଦା ପୁରେଜାତଂଓା ଓଡ୍ଢନପକ୍ଖେ ଠିତଂଓା ଓତ୍ଥୁଂ ନ ଲଭତି, ତଦା ପଟିସନ୍ଧିକାଲେଓା ମରଣାସନ୍ନକାଲେଓା ଯଂ ଯଂ ଲଭତି, ତଂ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜତିଯେଓ। ଯଦା ପନ ପୁରେ ଜାତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ବଲଓନ୍ତଞ୍ଚ ଓତ୍ଥୁଂ ଲଭତି, ତଦା ତଦେଓ ନିସ୍ସାୟ ପଓତ୍ତତି। ତଞ୍ଚ ନିୟମତୋ ପଓତ୍ତିକାଲେଏଓ ଲବ୍ଭତି, ନୋ ପଟିସନ୍ଧିକାଲେ। ନହି ତଦା ଓିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଓତ୍ଥୁପୁରେଜାତଂ ଭଓିତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଓୁତ୍ତଂ ଛଓତ୍ଥୂନି ପଓତ୍ତିୟନ୍ତି।

ପଞ୍ଚାଲମ୍ବଣାନିଚ ପଞ୍ଚଓିଞ୍ଞାଣଓୀଥିୟାତି ଇଦଂ ନିୟମସିଦ୍ଧିଗହଣ ଓସେନ ଓୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବାନି ପନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତାନି ନିପ୍ଫନ୍ନରୂପାନି ମନୋଓିଞ୍ଞାଣ ଓୀଥିୟା ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତିଯେଓ। ଏଓଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପଟ୍ଠାନେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଧମ୍ମୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋ। ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଓିପସ୍ସତି। ସୋତଂ, ଘାନଂ, ଜିଓ୍ହଂ, କାୟଂ, ରୂପେ, ସଦ୍ଦେ, ଗନ୍ଧେ, ରସେ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ, ଓତ୍ଥୁଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଓିପସ୍ସତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଅସ୍ସାଦେତି ଅଭିନନ୍ଦତୀତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତିପତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାରସଓିଧଂ ରୂପମେଓ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟୋତି ଓୁତ୍ତନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ କିଞ୍ଚାପି ପଟ୍ଠାନେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣଂ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣସ୍ସ ଭଓଙ୍ଗସ୍ସଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋତି ଏଓଂ ପଟିସନ୍ଧିଭଓଙ୍ଗାନଂପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣତାୟ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତାନି କମ୍ମନିମିତ୍ତ ଗତିନିମିତ୍ତାନି ଆରବ୍ଭ ପଓତ୍ତି କାଲେ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତାନଂପି ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତଂ ଲବ୍ଭମାନଂ ଓିୟ ଦିସ୍ସତି। ଏଓଂସନ୍ତେପି ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟସ୍ସ ପଚ୍ଚନିୟେ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଓିପାକା ବ୍ଯାକତୋ ଏକୋ ଖନ୍ଧୋତିଆଦିନା ପାଠଇୟଂଏଓ ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି। ଏତ୍ଥଚ ଆରୁପ୍ପେ ଓିୟ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେପି ଓତ୍ଥୁପୁରେ ଜାତସ୍ସ ଅଭାଓା ଅପରିବ୍ଯତ୍ତତ୍ତାଓା ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣମତ୍ତଭାଓେଏଓ ଠିତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି କାରଣଂ ଓଦନ୍ତି। ଆରମ୍ମଣମେଓଗରୁକତନ୍ତି ପଚ୍ଚଓେକ୍ଖନଓସେନ ଅସ୍ସାଦନାଦିଓସେନଚ ଗରୁକତଂ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣ ମାହ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ତସ୍ସତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇଚ୍ଛାଓସେନ ଓେଦିତବ୍ବଂ। ଗୂଥକୁଣପାଦୀନିପି ହି ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତାନଂ କିମିମକ୍ଖିକ ସୁନଖ ଗିଜ୍ଝ କାକାଦୀନଂ ଗରୁକତାନିଏଓ ଆରମ୍ମଣାନି ହୋନ୍ତୀତି।

[୨୩୦] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

‘‘ଗରୁକତନ୍ତି ଗରୁଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅନୁପପନ୍ନଂ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଅସ୍ସାଦେତି ଅଭିନନ୍ଦତୀତିଆଦିନା ଅସ୍ସା ଦନାଦିୱସେନପି ଅସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସସ୍ସ ପୱତ୍ତତ୍ତାତି। ରାଗାଦଯୋ ପନ ଧମ୍ମାତି ଏତେନ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ ମାନୋ ଦିଟ୍ଠି ପତ୍ଥନାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଧମ୍ମେହି ସହ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା ପଞ୍ଚଅନନ୍ତରିଯ କମ୍ମାନିଚ ଗହିତାନି ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତରିଯୱଜ୍ଜାନି ତାନି ସମତିକ୍କମମୁଖେନ ଯଥାରହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସବ୍ବେସଂ ଚତୁଭୂମକ କୁସଲାନଂ ଅନନ୍ତରିଯକମ୍ମାନି ପନ କାମାୱଚରକୁସଲାନମେୱ ଉପତ୍ତିଯା ବଲୱନିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତି। ତାନିଯେୱଚ ସବ୍ବାନି ଯଥାରହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧାଚ ରାଗାଦୀନଂ ପାଣାତିପାତାଦୀନଞ୍ଚ ସବ୍ବେସଂ ଅକୁସଲାନଂ କାଯିକସୁଖଦୁକ୍ଖାଦୀନଞ୍ଚ ଅବ୍ଯାକତଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ବଲୱ ନିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତି। ସଦ୍ଧାଦଯୋତି ଏତେନ ସଦ୍ଧା ସୀଲଂ ସୁତଂ ଚାଗୋ ପଞ୍ଞାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଧମ୍ମେହି ସହ ସବ୍ବେ ଦାନସୀଲାଦଯୋ ଚତୁଭୂମକକୁ ସଲାନଂ ରାଗାଦି ଅକୁସଲାନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖାଦିଚତୁଭୂମକ ଅବ୍ଯାକତା ନଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ବଲୱନିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତୀତି। ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭୋଜନଂ ଉତୁସେନାସନନ୍ତି ଏତେନ ନିବ୍ବାନୱଜ୍ଜା ସବ୍ବେ ଚତୁଭୂମକା ବ୍ଯାକତା ଗହିତା, ତେପି ହି ଯଥାରହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧାଚ କୁସଲାକୁସଲା ବ୍ଯାକତଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ବଲୱନିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତୀତି। କମ୍ମଂୱିପାକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଂ କମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ଦୁଜ୍ଜଲନ୍ତି। କମ୍ମା ପନେତ୍ଥ ରୂପଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ନ ଗହିତା। ନନୁ ତେସଂପି ବହିଦ୍ଧା ରୁକ୍ଖତିଣାଦୀନଂ ୱୁଦ୍ଧିୱିରୁଳ୍ହି ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ଥାଯ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ଯାଦିଅତ୍ଥାଯ ପଥୱିରସ ଆପୋରସ ୱସ୍ସୋଦକ ବିଜମୂଲଭେସଜ୍ଜାଦଯୋ ବଲୱନିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତୀତି। ଅଯଂ ପନତ୍ଥୋ ମୂଲଟୀକାଯଂ କଥିତୋଯେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ –

ନହି ରୂପାବ୍ଯାକତଂ ପକତୂପନିସ୍ସଯଂ ଲଭତି। ଅଚେତନେନ ରୂପସନ୍ତାନେନ ପକତସ୍ସେୱ ଅଭାୱତୋ। ଯଥା ହି ଅରୂପସନ୍ତାନେନ କତ୍ତୁଭୂତେନ ସଦ୍ଧାଦଯୋ ନିପ୍ଫାଦିତା ଉତୁଭୋଜନାଦଯୋଚ ଉପସେୱିତା। ନ ଏୱଂ ରୂପସନ୍ତାନେନ। ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଉତୁବୀଜାଦିକେ କମ୍ମାଦିକେଚ ସତି ରୂପଂ ପୱତ୍ତତି। ନ ତଂ ତେନ ରୂପେନ ପକତଂ ହୋତି। ସଚେତନସ୍ସେୱ ହି ଉପ୍ପାଦନୁପସେୱନପଯୋଗୱସେନ ଚେତନଂ ପକପ୍ପନଂ ପକରଣଂ। ରୂପଞ୍ଚ ଅଚେତନନ୍ତି।

ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୁୱିଧଂ ସନ୍ତାନଂ ରୂପସନ୍ତାନଂ ଅରୂପସନ୍ତାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେନ ସନ୍ତାନେନ ପୁବ୍ବେ କିଞ୍ଚି ସୁଟ୍ଠୁଉପ୍ପାଦିତଂୱା ହୋତି ଉପସେୱିତଂୱା, ତସ୍ସେୱ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା ଉପ୍ପାଦିତୁପସେୱିତା ଧମ୍ମା କାଲନ୍ତରେ ଅତ୍ତନୋ ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପକରଣସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ତଥା ଉପ୍ପାଦନୁପସେୱନଂନାମ ସଚେତନେ ଅରୂପସନ୍ତାନେଏୱ ଲବ୍ଭତି, ନ ଅଚେତନେ ରୂପସନ୍ତାନେତି। ତସ୍ମା ରୂପଧମ୍ମା ଉପନିସ୍ସଯଂନାମ ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି। ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଅସତି ନ ହୋତୀତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିଯାଯେନ ପନ ଉପନିସ୍ସଯୋ ନାମ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେପି ୱତ୍ତବ୍ବୋଯେୱାତି।

[୨୩୧] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

‘‘ଯଥାରହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧାଚ ରାଗାଦଯୋ।ଲ। ସେନାସନଞ୍ଚାତି’’ ୱିଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ରାଗାଦଯୋ ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନିପ୍ଫାଦିକା। ପୁଗ୍ଗଲାଦଯୋ ବହିଦ୍ଧା ସେୱିତାତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନସୁନ୍ଦରଂ।

ନ ହି ଅତ୍ତନୋ ପରସ୍ସଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ରାଗାଦଯୋ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସନ୍ତାନେ ରାଗାଦୀନଂ ବଲୱନିସ୍ସଯା ନ ହୋନ୍ତି। ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦାନଂ ଇତ୍ଥି ପୁରିସାଦୀନଂ ମନୋପଦୋସିକ ଦେୱାଦୀନଞ୍ଚେତ୍ଥ ରାଗାଦଯୋ ନିଦସ୍ସନଂ।

[୨୩୨] ଯାଚ ତତ୍ଥ

‘‘ଯଥାଠିତୱସେନ ଯୋଜନଂ’’ କତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋହି ରାଗାଦଯୋ’’ତିଆଦିନା ଅତ୍ଥୱିଭାୱନା କତା। ସାପି ଅନୁପପନ୍ନାଯେୱ।

ତାଯ ହି ଅତ୍ତନୋ ରାଗାଦଯୋ ସଦ୍ଧାଦଯୋଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କୁସଲାଦୀନଂ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଯୋ ପନ ବହିଦ୍ଧା କୁସଲସ୍ସାତି ଏୱଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଭାୱିତତ୍ତାତି।

[୨୩୩] ଯଞ୍ଚ

‘ତତ୍ଥା’ତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋରାଗାଦଯୋନିସ୍ସାଯଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କୁସଲାକୁସଲାନମେୱ ଉପ୍ପତ୍ତିୱିଧାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂପି ଅନୁପପନ୍ନମେୱ।

ନଯଦସ୍ସନମତ୍ତଭୂତଂପି ହି ସଂୱଣ୍ଣନାୱାକ୍ଯଂନାମ ନଯମୁଖଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତୀତି। ଗରୁକତଂଆରମ୍ମଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବଂ ଲୋକିଯକୁସଲଂ ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି ଚ କାମାୱଚର କୁସଲସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି ଚତୁନ୍ନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତ ମହାକ୍ରିଯଜୱନାନଂ। ନିବ୍ବାନଂ ଅଟ୍ଠୱିଧଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ ଥପେତ୍ୱା ପଟିଘଦ୍ୱଯ ମୋମୂହ ଦ୍ୱଯ ଦୁକ୍ଖସହଗତ କାଯୱିଞ୍ଞାଣାନି ଅୱସେସଂ ସବ୍ବଂ ଲୋକିଯ କୁସଲାକୁସଲାବ୍ଯାକତଧମ୍ମଜାତଂ ଲୋଭସହଗତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନ ୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

[୨୩୪] ଯଂ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

''ଗରୁକ ତଂଆଲମ୍ବଣନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନଅସ୍ସାଦାଦିନା ଗରୁକତଂ ଆରମ୍ମଣ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତେନ ''ତଞ୍ହି ଝାନମଗ୍ଗ ଫଲୱିପସ୍ସନା ନିବ୍ବାନାଦିଭେଦଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ ଅସ୍ସାଦାଦିମଗ୍ଗଫଲାଦିଧମ୍ମେ ଅତ୍ତାଧୀନେ କରୋତୀତି ଆରମ୍ମଣାଧିପତିନାମା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଦାନ ସୀଲ ଉପୋସଥକମ୍ମ ପୁବ୍ବେ ସୁଚିଣ୍ଣଗୋତ୍ରଭୁ ୱୋଦାନ ମଗ୍ଗଫଲ ନିବ୍ବାନାନିଚେୱ ରାଗଦିଟ୍ଠିଚକ୍ଖୁସୋତାଦୀନିଚାତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ୱିପସ୍ସନାତିଚ ଇଦଂ ଗୋତ୍ରଭୁୱୋଦାନାନିଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା। ନଚ ତାନି ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାନି ୱିପସ୍ସନାନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ସହଜାତାନଂନାମରୂପାନନ୍ତି ଦ୍ୱିହେତୁକ ତିହେତୁକ ଜୱନସହ ଜାତାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସହଜାତ ରୂପାନଞ୍ଚାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସଚ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନରୂପାନଂ ପୱତ୍ତିଯଂ ଚିତ୍ତ ସମୁଟ୍ଠାନରୂପାନଞ୍ଚ। ଏସ ନଯୋ ପରତ୍ଥପି। ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱତ୍ଥୁନା ୱିନା ପତିଟ୍ଠଂ ନଲଭତି। ୱତ୍ଥୁଚତେନ ୱିନା ପତିଟ୍ଠଂ ନଲଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ୱତ୍ଥୁୱିପାକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯେ ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ ପଚ୍ଚୁପତ୍ଥମ୍ଭତି। ସୋଏୱ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନ ରୂପାନିଚ ଚିତ୍ତଂ କିଞ୍ଚି ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୁଂ ନସକ୍କୋନ୍ତି। ତଥା ଉପାଦାରୂପାନିଚ ମହାଭୂତେତି ୱୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାଧମ୍ମାଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନ୍ତିଆଦି।

[୨୩୫] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

''ଯସ୍ମା ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୁପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯତା। ନ ସହଜାତମତ୍ତତୋତି ପୱତ୍ତିଯଂ ରୂପଂ ନାମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯୋ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନ୍ତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନ ସହଜାତମତ୍ତତୋତି ଏତେନ ଯଦି ସହଜାତମତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯତାସିଯା। ଏୱଂସତି ପୱତ୍ତିଯଂ ରୂପଂ ନାମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯୋ ସିଯାତି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତି। ସହଜାତପଚ୍ଚଯେପି ପନ ପୱତ୍ତିଯଂ ରୂପଂ ନାମାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ନହୋତିଯେୱ। ତସ୍ମା ନ ସୁନ୍ଦରମେତନ୍ତି।

ଛୱତ୍ଥୂନି ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୂନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁସହଜାତ ନିସ୍ସଯୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତନିସ୍ସଯୋ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତନିସ୍ସଯୋତି ତିୱିଧୋ ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସଯୋ। ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ୱତ୍ଥୁ ୱିପାକାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ୱତ୍ଥୁସହଜାତନିସ୍ସଯୋ। ଯଂ ପନ ପୱତ୍ତିଯଂ ପୁରେଜାତଂ, ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତନିସ୍ସଯୋନାମ। ଯଂ ପନ ପୁରେଜାତଂ ୱତ୍ଥୁ ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଯୋଚେୱ ହୋତି ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ, ତଂ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣ ପୁରେଜାତନିସ୍ସଯୋନାମ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟ୍ଠାନେ ଆରମ୍ମଣ ନିସ୍ସଯ ପୁରେଜାତୱିପ୍ପଯୁତ୍ତ ଅତ୍ଥିଅୱିଗତନ୍ତି ତୀଣୀତି। କଥଞ୍ଚ ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଯୋଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ହୋତୀତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆରବ୍ଭ ସମ୍ମସନୱସେନୱା ଅସ୍ସାଦନାଦିୱସେନୱା ଇଦ୍ଧିୱିଧକିଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନୱସେନୱା ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଯୋଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ହୋତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟ୍ଠାନେ-ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ୱିପସ୍ସତି, ଅସ୍ସାଦେତି। ଅଭିନନ୍ଦତି। ତଂ ଆରବ୍ଭ ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ଆଚରିଯା ଇମଂ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତନିସ୍ସଯଂନାମ ମରଣାସନ୍ନକାଲେଏୱ ୱାଚନାମଗ୍ଗଂ ଆରୋପଯିଂସୁ। ଅଯଂପନେତ୍ଥ ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତାୱ ଅନିଟ୍ଠେ ଠାନେ ଆୱଜ୍ଜନେନ ୱିନା ୱୀଥିଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତି ପଟିସିଦ୍ଧା ହୋତି। ତଥା ଏକାୱଜ୍ଜନୱୀଥି ଯଞ୍ଚ ଚିତ୍ତାନଂ ଆରମ୍ମଣଂନାମ ଧମ୍ମତୋଚ କାଲତୋଚ ଅଭିନ୍ନମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା। ପକତିକାଲେଚ ଚିତ୍ତାନିନାମ ପଚ୍ଚେକ ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସଯାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଦା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆରବ୍ଭଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ସମ୍ମସନ୍ତି, ଏତଂ ମମାତିୱା ଅସ୍ସାଦେନ୍ତି, ତଦାଯଂ ୱତ୍ଥୁ ଆୱଜ୍ଜିତଂ ହୋତି। ଜୱନାନିପି ତଦେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୂନି। ଯଦି ହି ତାନିୱା ଅଞ୍ଞଂୱା ଆରମ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ। ନିରାୱଜ୍ଜନାନିନାମ ଜୱନାନି ହୋନ୍ତି। କସ୍ମା, ଆୱଜ୍ଜନେନ ଆୱଜ୍ଜିତଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତନତୋତି। ଭିନ୍ନା ରମ୍ମଣାନିଚନାମ ହୋନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନାନି ପଚ୍ଚେକୱତ୍ଥୂନିୱା ଅଞ୍ଞଂୱା ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତନତୋତି। ନଚ ତଥା ସକ୍କା ଭୱିତୁଂ ଅଟ୍ଠକଥା ୱିରୋଧତୋ। ତସ୍ମା ସୋ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯୋ ପକତି କାଲେ ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି। ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ପନ ସବ୍ବାନି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନି ଚିତ୍ତାନି ଏକମେୱ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ତଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତାନଂ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ତେସଂ ତଦେୱ ୱତ୍ଥୁଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ହୋତି। ଏୱଞ୍ହି ସତି ତେସଂ ନିରାୱଜ୍ଜନତାୱା ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତାୱା ନତ୍ଥୀତି ଅଯଂ ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି।

ତତ୍ଥ ପନ ଯଦି ଆୱଜ୍ଜନେନ ଆୱଜ୍ଜିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସୟୱତ୍ଥୂନି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟୁଂ। ନିରାୱଜ୍ଜନାନିନାମ ଜୱନାନି ଭୱେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜନେନ ଆୱଜ୍ଜି ତପ୍ପକାରସ୍ସେୱ ଗହଣତୋ। ଯଥା ହି ଆୱଜ୍ଜନଂପି ୱତ୍ଥୁନ୍ତେୱ ଆୱଜ୍ଜତି। ତଥା ଜୱନାନିଚ ୱତ୍ଥୁନ୍ତେୱ ଜୱନ୍ତି। ନୋ ଅଞ୍ଞ୍ଞଥାତି ନତ୍ଥି ଜୱନାନଂ ନିରାୱଜ୍ଜନତାତି। ଯଥା ଚ ନିରାୱଜ୍ଜନତା ନତ୍ଥି, ତଥା ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତାପି ତେସଂ ନତ୍ଥିଯେୱ। କସ୍ମା, ୱିଭାଗସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ନହି ସନ୍ତତିଘନୱସେନ ଏକୀଭୂତମିୱ ପୁବ୍ବାପରଂ ପୱତ୍ତ ମାନେସୁ ବହୂସୁ ୱତ୍ଥୁସୁ ଏକମେକଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଇଦମେୱାତି ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନଂୱାଜୱନାନିୱା ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ନଚ ତଥା ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେସୁ ଠାନେସୁ ଏକନ୍ତେନ ଧମ୍ମତୋୱା କାଲତୋୱା ଭିନ୍ନା ରମ୍ମଣତାନାମ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି ଇତି ଭିନ୍ନାରମ୍ମଣତାପି ତେସଂ ନତ୍ଥି ଯେୱାତି। ଏତ୍ତାୱତା ଇମସ୍ସ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତନିସ୍ସୟ ୱିଧାନସ୍ସ ପକତିକାଲେପି ଲବ୍ଭମାନତା ସାଧିତା ହୋତୀତି।

ଅପିଚ, ସଙ୍କଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ତନୋ ରୂପକାୟଂ ଆରବ୍ଭ ରୂପଂ ମେ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତିୱା ଏତଂ ମମାତିୱା ସମନୁପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେସୁ ଇଦଂ ନାମରୂପଂ ତସ୍ସଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ନହୋତୀତି ନୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଆରମ୍ମଣ ଭୂତେସୁ ପନ ତେସୁ କିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣମତ୍ତଂ କିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତଂ ହୋତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି। କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋତି କାମାୱଚରସତ୍ତାନଂ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକ ରୂପାହାରୋଚେୱ ବହିଦ୍ଧାହାରୋଚ। ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଞ୍ହି ଯାୱ ମାତୁୟା ଆହାରଫରଣଂ ନଲଦ୍ଧୁତି, ତାୱ କଲଲାଦିକାଲେସୁ ତିସମୁଟ୍ଠାନିକୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତାହାରୋଯେୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟ୍ଠାନେ-ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋ ଇମସ୍ସ କାୟସ୍ସ ଆହାରପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋତି, ଓଜଟ୍ଠମକରୂପସମୁଟ୍ଠାପନଂ ପନସ୍ସ ବହିଦ୍ଧାହାରୁପତ୍ଥମ୍ଭନଂ ଲଦ୍ଧକାଲେଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଦିଏୱଂ –

ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜତି ମାତା, ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ। ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ତିରୋତି

କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ପାକଟାହାରେନ ତସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ବୋଧନତ୍ଥନ୍ତି। ଇମସ୍ସକାୟସ୍ସାତି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ତାୱ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଏକସମୁଟ୍ଠାନିକସ୍ସ ଠିତିଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେସୁ ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନି କସ୍ସ ତତୋପରଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନିକସ୍ସ ଓଜାଫରଣକାଲେ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକସ୍ସଚ କାୟସ୍ସ। ଇତରେସଂପି ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ରୂପଲୋକେ ପନ ୱିନାପି ଦୁୱିଧେନ ଓଜାହାରକିଚ୍ଚେନ ଅପ୍ପନାପତ୍ତ କମ୍ମୱିସେସେନ ସିଦ୍ଧସ୍ସ ସୁଚିରଂପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଫରିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରୂପ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ତଥାରୂପାନଞ୍ଚ ଭୱଙ୍ଗପରିୟାପନ୍ନାନଂ ଅରୂପାହାରାନଂ ୱସେନ ଅନେକକପ୍ପାନିପି ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପୱତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତେନୁପାୟେନ କମ୍ମଜକାୟବହୁତରେସୁ ଦେୱେସୁ ପେତନିରୟେସୁଚ ସୁଚିରଂପି କାଲଂ ବହିଦ୍ଧାହାରେନ ୱିନା ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପୱତ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବା। ତେସୁ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତାହାରୋପି ଲବ୍ଭତିଯେୱାତି କିଞ୍ଚାପି ଓକ୍କନ୍ତିକ୍ଖଣେ ୱିପାକକ୍ଖନ୍ଧାପି ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ୱିପ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ତେ ପନ ଚିତ୍ତଚେତସିକାଧମ୍ମା ସହଜାତରୂପାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗୟ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ଓକ୍କନ୍ତିକ୍ଖଣେୱତ୍ଥୁୱିପାକାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସବ୍ବଥାତି ସବ୍ବପକାରଂ ସହଜାତନ୍ତିଆଦିନା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ପକାରୋଚ ତିୱିଧୋ ହୋତି ସହଜାତପଚ୍ଚୟୋତିଆଦିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ରୂପଜୀୱିତମିଚ୍ଚୟନ୍ତି ଏୱଂ ପୋରାଣେହି ୱୁତ୍ତୋ ଅୟଂ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚୟୋ ଅୱିଗତପଚ୍ଚୟୋଚାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନନୁ କବଳୀକାରାହାରୋ ରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଚ ସହଜାତେ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ତିୱିଧୋୱ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚୟୋ ସିୟାତି॥ନ। ସହଜନନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସହୁପ୍ପାଦନଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଅଭାୱା। ସହୁପ୍ପାଦନଲକ୍ଖଣୋ ହି ସହଜାତପଚ୍ଚୟୋ। କବଳୀକାରାହାରୋଚ ଓଜଟ୍ଠମକରୂପାନି ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ଠିତିକ୍ଖଣେଏୱ ଉପ୍ପାଦେତି, ନୋ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ। ଯଥାଚ ମହାଭୂତା ସହଜାତରୂପାନି ଉପତ୍ଥମ୍ଭନ୍ତା ଅତ୍ତନା ସହ ଉପ୍ପାଦନପୁବ୍ବକାଏୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନ୍ତି, ନ ତଥା ସୋ ଆହାରୋ। ସୋ ପନ ୱିନାୱ ସହୁପ୍ପାଦନକିଚ୍ଚେନ ସହଜାତାନିପି ଅସହଜାତାନିପି ଉପତ୍ଥମ୍ଭତୀତି ରୂପଜୀୱିତଂପି ସହ ଉପ୍ପାଦନକିଚ୍ଚେନ ୱିନାୱ ସହ ଜାତରୂପାନି ଅନୁପାଲେତି। ଇତି ଇମେ ଦ୍ୱେପି ଧମ୍ମା ସହଜାତ ଲକ୍ଖଣାଭାୱାଏୱ ସହଜାତପଚ୍ଚୟେ ଅସଙ୍ଗହିତା। ଇଦାନି ସବ୍ବେପି ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଗୟ୍ହମାନା ଚତ୍ତାରୋପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରମ୍ମଣୂପନିସ୍ସୟ॥ଲ। ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ସମୋଧାନୱିଧି, ଚତୁୱୀସତିୟା ପଚ୍ଚୟେସୁ ଅଧିପତି ପଚ୍ଚୟୋ ତାୱ ଦୁୱିଧୋ ଆରମ୍ମଣସହଜାତୱସେନ। ତତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣାଧିପତି ତୀସୁ କମ୍ମୱଜ୍ଜେସୁ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଆରମ୍ମଣ ମତ୍ତଂପି ହି କମ୍ମେନ ସହ ସମୋଧାନଂ ନଗଚ୍ଛତି। କୁତୋ ଅଧିପତି ଭୂତନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ସିୟା, କସ୍ମା ଆରମ୍ମଣମତ୍ତଂପି॥ଲ। ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ କମ୍ମାରମ୍ମଣାପି ପଟିସନ୍ଧିଭୱଙ୍ଗଚୁତିୟୋ ହୋନ୍ତୀତି। ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥ ପନ ମୂଲଟୀକାୟଂ କମ୍ମଂ ପନ ତସ୍ମିଂ କତେ ପୱତ୍ତମାନାନଂ କତୂପଚିତ ଭାୱେନ କମ୍ମପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ନ ଆରମ୍ମଣାକାରେନ। ୱିସୟ ମତ୍ତତାୱସେନଚ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ନ ସନ୍ତାନୱିସେସନଂ କତ୍ୱା ଫଲୁପ୍ପାଦନସଙ୍ଖାତେନ କମ୍ମପଚ୍ଚୟାକାରେନ। ତସ୍ମା ତେ ପଚ୍ଚୟାକାରୱିସଭାଗତ୍ତା ସହ ଘଟନଂ ନଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱିସଜ୍ଜିତନ୍ତି। ସହଜାତାଧିପତି ପନ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚୟେ। ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟୋ ତିୱିଧୋ ସହଜାତୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତୋ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚୟେ, ପଚ୍ଛିମୋ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଆରମ୍ମଣତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟେସୁ। ସୋ ଚେ ଗରୁକତୋ ହୋତି ଉପନିସ୍ସୟେପୀତି। ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟୋ

ତିୱିଧୋ ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେ ଜାତୋ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତୋତି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ ଇତରେ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱୀସୁ ଆରମ୍ମଣତ୍ଥିପଚ୍ଚଯେସୁ। ତେଚେ ଗରୁକତା ହୋନ୍ତି। ଉପନିସ୍ସଯେପୀତି। କମ୍ମପଚ୍ଚଯୋ ଦୁୱିଧୋ ସହଜାତୋ ନାନାକ୍ଖଣିକୋତି। ତତ୍ଥ ସହଜାତୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯେ। ନାନାକ୍ଖଣିକୋ ପନ ଦୁୱିଧୋ ବଲୱା ଦୁବ୍ବଲୋଚ। ତତ୍ଥେଚ ବଲୱା ଦୁୱିଧୋ ଅକାଲିକୋ କାଲିକୋଚ, ତଦୁଭଯାପି ଉପନିସ୍ସଯେ। ଦୁବ୍ବଲୋ ପନ ୱିସୁଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯୋଯେୱ। ସବ୍ବୋ ଆହାରପଚ୍ଚଯୋ ସବ୍ବୋଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯେ।

ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ସହଜାତୋ ୱତ୍ଥୁପୁରେଜାତୋ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣପୁରେଜାତୋ ପଚ୍ଛାଜାତୋତୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଛିମୋଚ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯେ। ତତୀଯୋ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଆରମ୍ମଣତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯେସୁ। ସୋ ଚେ ଗରୁକତୋ ହୋତି, ଉପନିସ୍ସଯେପୀତି। ସେସେସୁ ପନ ସତ୍ତରସପଚ୍ଚଯେସୁ ହେତୁ, ସହଜାତ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞ, ୱିପାକ, ଝାନ, ମଗ୍ଗ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତ, ଅୱିଗତୱସେନ ଅଟ୍ଠପଚ୍ଚଯା ପଚ୍ଛା ଜାତୋଚ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯେ। ଅନନ୍ତର ସମନନ୍ତର ଆସେୱନ ନତ୍ଥି ୱିଗତ ୱସେନ ପଞ୍ଚପଚ୍ଚଯା ଉପନିସ୍ସଯେତି। ଇତି ସବ୍ବେପି ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚଯା ସଭାଗସଙ୍ଗହୱସେନ ସଂଖିପ୍ପମାନା ଆରମ୍ମଣାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି।

[୨୩୬] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ତେସୁ ଚତୂସୁ ଏକେକସ୍ମିଂପି ସବ୍ବେ ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚଯା ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ନହି ସୋ କୋଚିପଚ୍ଚଯୋତି''ଆଦି। ତଂ ସବ୍ବଂପି ଆଚରିଯସ୍ସ ମତିମତ୍ତମେୱ।

[୨୩୭] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''ନହି ସୋ କୋଚିପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥି। ଯୋ ଚିତ୍ତଚେତସି କାନଂ ଆରମ୍ମଣଭାୱଂ ନଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି'' ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତାୱ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ନହି ଇଧ ଧମ୍ମସରୂପମତ୍ତେନ ସମୋଧାନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠେନ ସହେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ନଚ ହେତାଦିପଚ୍ଚଯଟ୍ଠୋ ଆରମ୍ମଣାଦିପଚ୍ଚଯଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି। ଏସନଯୋ ''ସକ ସକପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସଚ ଉପନିସ୍ସଯଭାୱଂ ନଗଚ୍ଛତୀତି'' ଏତ୍ଥାପି।

ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ସକସକପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଭାୱଂ ନଗଚ୍ଛତି। ନହି ସୋ କୋଚି ପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା।

[୨୩୮] ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ

''କମ୍ମହେତୁକତ୍ତାଚ ଲୋକପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଫଲହେତୂପଚାର ୱସେନ ସବ୍ବେପି କମ୍ମସଭାୱଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି'' ୱୁତ୍ତଂ।

[୨୩୯] ଯଞ୍ଚ

''ତେଚ ପରମତ୍ଥତୋ ଲୋକସମ୍ମୁତିୱସେନଚ ୱିଜମାନା ଯେୱାତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଦୁଭଯଂ ପନ ସବ୍ବସୋ ସାସନଯୁତ୍ତି ଯାପି ୱିରୁଦ୍ଧମେୱାତି।

ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ପଟ୍ଠାନନଯେ। ସଙ୍ଖ୍ୟାପୀତି ସବ୍ବେସୁ ସହ ଜାତସଭାଗେସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ। ଯସ୍ମା ପନ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂନାମ ନାମରୂପାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଟିବଦ୍ଧଓକାସେ ଚୁତିପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭୱସ୍ସ ସୀସଭୂତଂ ବୀଜଭୂତଞ୍ଚ ହୋତି। ଯତୋ ସକଲକାଯଭୂତସ୍ସ ନାନାରୂପାରୂପସନ୍ତାନସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି। ବୀଜତୋ ୱିଯ ମହାରୁକ୍ଖସ୍ସ। ଯଥାହ –

ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ହି ଆନନ୍ଦ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନ ଓକ୍କମିସ୍ସଥ। ଅପିନୁଖୋ ନାମରୂପଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ସମୁଚ୍ଚିସ୍ସଥାତି। ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ହି ଆନନ୍ଦ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ୱୋକ୍କମିସ୍ସଥ। ଅପିନୁଖୋ ନାମରୂପଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସଥାତି। ନୋହେତଂ ଭନ୍ତେ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ହି ଆନନ୍ଦ ଦହରସ୍ସେୱ ସତୋ ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସଥ କୁମାରସ୍ସୱା କୁମାରିକାଯୱା। ଅପିନୁଖୋ ନାମରୂପଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସଥାତି। ନୋହେତଂ ଭନ୍ତେ। ତସ୍ମା ହି ଆନନ୍ଦ ଏସେୱ ହେତୁ ଏସ ନିଦାନଂ ଏସ ସମୁଦଯୋ ଏସ ପଚ୍ଚଯୋ ନାମରୂପସ୍ସ। ଯଦିଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସମୁଚ୍ଚିସ୍ସଥାତି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥ। ନାମରୂପଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ୱଡ୍ଢିଯେୱାତି। ୱୋକ୍କମିସ୍ସଥାତି ଭିଜ୍ଜିସ୍ସଥ। ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ଇଦିସସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲନ୍ତି ପଠମୱଯୱସେନ ୱୁଦ୍ଧିଂ। ମଜ୍ଝିମୱଯୱସେନ ୱିରୁଳ୍ହିଂ। ପଚ୍ଛିମୱଯୱସେନ ୱେପୁଲ୍ଲନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ରୂପୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଏକନ୍ତେନ ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପନେତଂ ପଟିସନ୍ଧିରୂପଂ ପୁନ ସଯଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଯାୱ ଚୁତିଯା

ପଓତ୍ତମାନାନଂ ସଙ୍କାସଂ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପସନ୍ତତୀନଂ ସିତ ଭୂତଂ ବୀଜଭୂତଞ୍ଚ ହୋତି। ଅତିବଲଓନ୍ତଂପି ହି ଚିତ୍ତଂ ପୁରିମୁପ୍ପନ୍ନାୟ ରୂପପଓ୍ୱେଣିୟା ଅସତି ରୂପଂ ଜନେତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ଏୱଂ ଉତୁ ଆହାରାପୀତି। ତତୋଯେୱ ହି ଅରୂପଭୱେ କାମାୱଚରାଦୀନି ରୂପଜନକଚିତ୍ତାନିପି ତତ୍ଥ ରୂପଂ ନଜନେନ୍ତୀତି। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତେପି ଉତୁ ସମୁଟ୍ଠାନରୂପସନ୍ତତିୟୋ ପଠମୁପ୍ପନ୍ନାୟ କମ୍ମଜରୂପସନ୍ତତିୟା ୱିଜ୍ଜ ମାନତ୍ତାଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ୱିଭଙ୍ଗଟୀକାୟଂ ଅରୂପଂ ପନ ରୂପସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ହୋତୀତି ଯସ୍ମିଂ ରୂପେ ସତି ଚିତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଂ ରୂପଂ ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟ। ତଦେୱ ତତ୍ଥ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରିମରୂପସ୍ସାପି ହି ପଚ୍ଚୟଭାୱୋ ଅତ୍ଥି ପୁତ୍ତସ୍ସ ପିତିସଦିସତାଦସ୍ସନତୋତି। ଏତ୍ଥଚ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପିତିସଦିସତାଦସ୍ସନତୋତି ଏତେନ ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଥା ତିଣରୁକ୍ଖାନଂ ବୀଜଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ନିୟାମରୂପଂନାମ ଅତ୍ଥି। ଯସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ତନ୍ନିଙ୍କତ୍ତାତିଣରୁକ୍ଖା ୱଡ୍ଢନ୍ତା ଯଥାୱା ତଥାୱା ଅୱଡ୍ଢିତ୍ୱାଅତ୍ତନା ସମାନବୀଜେହିଏୱ ତିଣରୁକ୍ଖେହି ସଙ୍କସୋ ସଦିସା କାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଯୋନି ଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ନିୟାମ ରୂପଂନାମ ଅତ୍ଥି। ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନ ତେ ସମାନ ଜାତିକେହିଏୱ କୁଲେହି ୱିସେସତୋ ମାତାପିତୂହି ଏୱ ସଙ୍କସୋ ସଦିସରୂପସଣ୍ଠାନା ହୋନ୍ତି। ଇତି ବୀଜନିୟାମୋ ୱିୟ ଯୋନିନିୟାମୋପି ହୋତି। ସୋଚ ପଟିସନ୍ଧିରୂପସ୍ସେୱ ଆନୁଭାୱୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପିଚ, ଅୟଂ ଯୋନିନିୟାମୋନାମ କଲଲକାଲାଦୀସୁ ପୁତ୍ତାନଂ ସରୀରେସୁ ମାତାପିତୂହି ସମୁଦାଗତଂ ଉତୁଜରୂପସନ୍ତାନଂଏୱ। ଯସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ତଂସନ୍ତାନଂ ସମାନଜାତିକସତ୍ତସଣ୍ଠାନସଦିସଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାତିକୁଲସଦିସଞ୍ଚ ହୋତି। ଯଥାହିଇତ୍ଥିଭାୱାଦିରୂପଂ ସତ୍ତାନଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ବୀଜରୂପଞ୍ଚ ତିଣରୁକ୍ଖାନଂ ତଂତଂୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନା ଦୀନି ନିୟାମେତି। ଏୱଂ ଯୋନିରୂପଂ ନାନାଜାତିୱସେନ ସତ୍ତାନଂ ନିୟାମକଂ ୱୱତ୍ଥାପକଂ ହୋତୀତି। ଏତ୍ତାୱତା ପଓତ୍ତିୟଂ ଥପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଜରୂପଂ ସବ୍ବେସଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତନିରପେକ୍ଖତା ପୁରିମୁପ୍ପନ୍ନ ରୂପପଓ୍ୱେଣି ପଟିବଦ୍ଧତାଚ ସାଧିତା ହୋତି। ତେନେୱଚ ତେସଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତିଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେସୁପି ଚିତ୍ତରହିତେ ନିରୋଧସମାପତ୍ତି କାଲେପି ଉପ୍ପତ୍ତି ହୋତୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ସହଜାତରୂପନ୍ତି ପନେତ୍ଥାତିଆଦି। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖତଂତି ଯଥା ସଙ୍ଖତଂ। ସଙ୍ଖତାତିୱା ସମ୍ଭୂତା। ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚାତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଭୂତାଚ। ବହିଦ୍ଧାଚାତି ବହିଦ୍ଧାଭୂତାଚ। ସଙ୍ଗତାତି ସଙ୍ଗତଭୂତା। ଅସଙ୍ଗତାତି ଅସଙ୍ଗତଭୂତା। ଏୱଂ ତେକାଲିକାଚ କାଲମୁତ୍ତାଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ସମ୍ଭୂତାଚ। ତଥା ସଙ୍ଗତାସଙ୍ଗତଭୂତାଚ ପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମରୂପାନଂ ୱସେନ ତିୱିଧା ଠିତା ଧମ୍ମା ପଟ୍ଠାନେ ସଙ୍କଥା ଚତୁୱୀସତି ପଚ୍ଚୟାନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥଚ ତିୱିଧା ଠିତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ତେକାଲିକାଦିଭାୱେ ସତି ଚତୁୱୀସତିପଚ୍ଚୟାନଂପି ଯଥାସଙ୍ଖଂ ତେକାଲିକାଦିଭେଦୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣଅଧିପତି ଉପନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ତେକାଲିକା କାଲମୁତ୍ତାଚ ହୋନ୍ତି।

[୨୪୦] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

''ଆରମ୍ମଣଅଧିପତିଉପନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟାନଂ ତିକାଲିକାନନ୍ତି'' ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ପଞ୍ଞତ୍ତିନିବ୍ବାନାନଂପି କାଲମୁତ୍ତାନଂ ତେସୁ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତାତି। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅଭିନୱାନଂ ଧନଧଞ୍ଞଭୋଗାନଂୱା ୱିଜ୍ଜାସିପ୍ପସୁତପରି ଯତ୍ତୀନଂୱା ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାନଂୱା ଭୱନ୍ତରେ ଭୱସମ୍ପତ୍ତିଭୋଗ ସମ୍ପତ୍ତି ମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପତ୍ତୀନଂୱା ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ପୁବ୍ବଯୋଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାଗତାନଂ ତାସଂ ଉପନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟତା ୱେଦିତବ୍ବା। ପଟ୍ଠାନେ ପନ ଅନାଗତଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ସୋତ, ଘାନ, ଜିୱ୍ହା, କାୟସମ୍ପଦଂ, ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦଂ, ସଦ୍ଦ, ଗନ୍ଧ, ରସ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସମ୍ପଦଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ଅନାଗତେ ଖନ୍ଧେ ପତ୍ଥୟମାନୋ ଦାନଂ ଦେତି ସୀଲଂ ସମାଦିୟତୀତିଆଦିନା ଭୱନ୍ତରପରିୟାପନ୍ନାଏୱ ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ୱୁତ୍ତା। ତା ପନ ଦାନାଦୀନଂ କମ୍ମାନଂ ଅନୁରୂପୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। କମ୍ମପଚ୍ଚୟୋ ପନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାତୀତୱସେନ ଦ୍ୱିକାଲିକୋ। ଅନନ୍ତର ସମନନ୍ତର ଆସେୱନ ନତ୍ଥି ୱିଗତ ପଚ୍ଚୟା ଅତୀତକାଲିକା। ସେସା ପନ୍ନରସ ପଚ୍ଚୟା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲିକାତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଦୁକେ ଆରମ୍ମଣା ଧିପତି ସହଜାତ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞ ନିସ୍ସୟ ଉପନିସ୍ସୟ ପୁରେଜାତ ଆହାର ଅତ୍ଥି ଅୱିଗତା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ସେସା ଚୁଦ୍ଦସ ପଚ୍ଚୟା ଅଜ୍ଝତ୍ତାୱ। ଆରମ୍ମଣ ଅଧିପତି ଉପନିସ୍ସୟା ସଙ୍ଗତା ଅସଙ୍ଗତାଚ ହୋନ୍ତି। ସେସା ସଙ୍ଗତାୱାତି। ପଞ୍ଚୱିଧଂପିଅରୂପନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତି। କସ୍ମା, କଦାଚିପି ରୂପସଙ୍ଖାତଂ ସଣ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଅନୁପଗମନତୋ ନାମନ୍ତିଚ ପୱୁଚ୍ଚତି। କସ୍ମା, ଅଧିୱଚନସଙ୍ଖାତନାମାଭିଧାନୱସେନେୱ ସୁଣନ୍ତେହି ଗହେତବ୍ବଭାୱୁପଗମନତୋତି।

୧୬୯। ପଞ୍ଞପୀୟତୀତି ପଞ୍ଞତ୍ତି। ଅୟଂପି ଏକୋ ୱଚନତ୍ଥୋତି ଲୋକିୟମହାଜନେହି ଥପୀୟତି। ୱୋହରୀୟତି ଚେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛୀ ୟତିଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋକୋଚି ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚଭୂତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ଥୋ। ତଥା ପଞ୍ଞାପେତବ୍ବା ଅତ୍ଥା ପଞ୍ଞପୀୟନ୍ତି ଏତାୟାତି ପଞ୍ଞତ୍ତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ଥଜୋତକୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିସଦ୍ଦୋତି ଏୱଂ ଦୁୱିଧା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତୋଅୱସେସୋ।ଲ। ଦୁୱିଧାହୋତୀତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାପୀୟତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତିମାହ। ପଞ୍ଞାପନତୋପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ସଦ୍ଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ। ତଂତଂଭୂତୱିପରିଣାମାକାରନ୍ତି ପଥୱିୟାଦୀନଂ ତେସଂ ତେସଂ ମହାଭୂତାନଂ ଅଧିମତ୍ତଭାୱପ୍ପକାରସଙ୍ଖାତଂ ତଥା ତଥା ପରିଣା ମାକାରଂ। ପୱତ୍ତିୱିସେସାକାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାଦାୟାତି ପଟିଚ୍ଚ। ନିସ୍ସାୟ। ପଠମଂ ଚିତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥାତଥା ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଅୟଂ ପଥୱୀନାମ ଅୟଂ ପବ୍ବତୋନାମାତି ଏୱମାଦି ନୟେନ ମହାଜନେନ ପଞ୍ଞତ୍ତା, କଥିତା,

ୱୋହରିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଥୱିପବ୍ବତାଦିକାତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ନଦି ସମୁଦ୍ଦାଦିକାୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅୟଂ ସମୂହପଞ୍ଞତ୍ତିନାମ।

[୨୪୧] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

‘‘ସଣ୍ଠାନପଞ୍ଞତ୍ତୀତି’’ ୱୁତ୍ତା। ସା ଯୁତ୍ତା ୱିୟ ନଦିସ୍ସତି।

ନହି ଇଧ ସଣ୍ଠାନଂ ପଧାନଂ ହୋତୀତି। ସମ୍ଭାରସନ୍ନିୱେସାକାରନ୍ତି କଟ୍ଠାଦୀନଂ ସମ୍ଭାରାନଂ ତଥା ତଥା ସନ୍ନିୱେସାକାରଂ। ଏତ୍ଥାପି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ନାୱାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅୟଂ ସଣ୍ଠାନ ପଞ୍ଞତ୍ତି। କଟ୍ଠାଦୟୋ ଏୱ ହି ଗେହାକାରେନ ସଣ୍ଠିତା ଗେହନ୍ତି ରଥାକାରେନ ସଣ୍ଠିତା ରଥୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

[୨୪୨] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

‘‘ସମୂହପଞ୍ଞତ୍ତୀତି’’ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି।

ନହି ଇଧ ସମୂହୋ ପଧାନନ୍ତି। ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲାଦିକା ସତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତି ଉପାଦାପଞ୍ଞତ୍ତୀତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚନ୍ଦାୱଟ୍ଟନାଦିକନ୍ତି ଚନ୍ଦସୂରିୟାଦୀନଂ ସିନେରୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆୱଟ୍ଟନାଦିକଂ। ୟତୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା ଉଦେନ୍ତି, ସା ପୁବ୍ବଦିସାନାମ। ପୁବ୍ବତରଂ ଲଦ୍ଧପ୍ପକାସତ୍ତା। ୟତ୍ଥ ପନ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସା ପଚ୍ଛିମଦିସାନାମ। ପଚ୍ଛାଲଦ୍ଧପକାସତ୍ତା। ତାସଂ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସା ଦିସା ୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥେନ ଦକ୍ଖିଣଦିସାନାମ। ଇତରା ପନ ଉଚ୍ଚତରଟ୍ଠେନ ଉତ୍ତରାଦିସାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଦା ସୂରିୟୋ ଉଦେତି, ତଦା ସକଲସ୍ସ ଅହସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗତ୍ତା ପୁବ୍ବଣ୍ହୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଏୱମାଦିକା ଦିସା ପଞ୍ଞତ୍ତି କାଲପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋନାମ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଥଲନିନ୍ନାଦିକା ଦେସପଞ୍ଞତ୍ତି ସଙ୍ଗହିତାତି। ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠାକାରନ୍ତି ମହାଭୂତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସମ୍ଫୁସନାକାରଂ। ଅୟଂ ଆକାସପଞ୍ଞତ୍ତିନାମ। ତଂ ତଂ ଭୂତନିମିତ୍ତନ୍ତି ପଥୱୀକସିଣାଦିକଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିକଞ୍ଚ ଭୂତନିମିତ୍ତଂ। ନୀଲକସିଣାଦିକଂ ୱଣ୍ଣନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ଭାୱନା ୱିସେସନ୍ତି ପରିକମ୍ମାଦିକଂ ଭାୱନାୱିସେସଂଚ। ଏତେନ ପରିକମ୍ମନିମିତ୍ତ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତାନଂ ସିଦ୍ଧକାରଣଂ ୱଦତି। ଅୟଂ ନିମିତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତିନାମ।

ଏୱମାଦିଭେଦାତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଆଗତା ଉପାଦାପଞ୍ଞତ୍ତି ଉପନିଧାପଞ୍ଞତ୍ତିଆଦୟୋ ସଙ୍ଗହିତା। ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନାପୀତି ଏତେନ ସମ୍ମୁତିତୋ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନେୱ ହି ତାସଂ ୱିଜ୍ଜମାନଭାୱଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥା ତଥା ୱୋହରନ୍ତାନଂ ମୁସାୱାଦୋନାମ ନହୋତୀତି। ଅତ୍ଥଚ୍ଛାୟାକାରେନାତି ତଂ ତଂ ଭୂତାଦୀନଂ ପରମତ୍ଥାନଂ ସମୂହସଣ୍ଠାନାଦିଛାୟାକାରେନ। ଅତ୍ଥଛା ୟାକାରେନାତିୱା ସଦ୍ଦାଭିଧେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତେନ ଦବ୍ବପଟିବିମ୍ବାକାରେନ ସୱିଗ୍ଗହାକାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ତଂତଂଉପାଦାୟାତି ପରମତ୍ଥଧମ୍ମାନଂ ତଂତଂପୱତ୍ତିୱିସେସଂ ଉପାଦାୟ। ଉପନିଧାୟାତି ଓଲୁମ୍ବିୟ। ପରିକପ୍ପିୟମାନାତି ପରିକପ୍ପବୁଦ୍ଧିୟା ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ଗୟ୍ହମାନା। ଏତ୍ଥ ପନ ଏୱମାଦିପଭେଦା ଆଲମ୍ବଣଭୂତା ପରିକପ୍ପିୟମାନା ସବ୍ବା ପଞ୍ଞତ୍ତି ପଞ୍ଞାପୀୟତୀତି ଅତ୍ଥେନ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ସଙ୍ଖାୟତୀତି ଗଣୀୟତି। ଗଣନୁପଗଂ କତ୍ୱା ଥପୀୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଞ୍ଞାୟତୀତି ସମ୍ମନ୍ନୀୟତି। ନାମଂ, ନାମକମ୍ମଂ, ନାମଧେୟ୍ୟଂ, ନିରୁତ୍ତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ଅଭିଲାପୋତି ଇମେ ଛ ନାମ ନାମକମ୍ମା। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥେ ନମତୀତି ନାମଂ। ଅତ୍ଥୱିସୟଂ ଏୱ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନିଚ ଅତ୍ଥଂ ନାମେତୀତି ନାମଂ। ପିଟକତ୍ତୟସଙ୍ଖାତେ ହି ନାମେ ସତି ତଦୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେ ତଦତ୍ଥା ପଦେପଦେ ୱାକ୍ୟେୱାକ୍ୟେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ୟେୱାତି।

ଅପିଚ ସୁଣନ୍ତାନଂ ଞାଣଂ ତଂତଂଅତ୍ଥାଭିମୁଖଂ ନାମେତୀତି ନାମଂ ନାମଗହଣୱସେନ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ନାମମେୱ କମ୍ମନ୍ତି ନାମକମ୍ମଂ। ଧୀୟତି ଧାରୀୟତୀତି ଧେୟ୍ୟଂ। ନାମମେୱ ଧେୟ୍ୟନ୍ତି ନାମଧେୟ୍ୟଂ। ଅୱିଦିତପକ୍ଖେ ଠିତୋ ଅତ୍ଥୋ ଏତାୟ ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି କଥୀୟତୀତି ନିରୁତ୍ତି। ଅତ୍ଥସ୍ସ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପାକଟକରଣତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଅଭିବ୍ୟତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଲପୀୟତି କଥୀୟତି ଅତ୍ଥୋ ଏତେନାତି ଅଭିଲାପୋ। ଏତ୍ଥଚ ୱଣ୍ଣପଞ୍ଞତ୍ତି, ଅକ୍ଖରପଞ୍ଞତ୍ତି, ସରପଞ୍ଞତ୍ତି, ଦୀଘପଞ୍ଞତ୍ତି, ରସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନୱଗ୍ଗଘୋସାଘୋସପଞ୍ଞତ୍ତି, ଲିଙ୍ଗପଞ୍ଞତ୍ତି। ପଦପଞ୍ଞତ୍ତି, ୱାକ୍ୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋପି ଏତସ୍ସେୱ ପଭେଦାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ପୱତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ଅୱିଜ୍ଜ ମାନେସୁ ଭୂମିପବ୍ବତାଦୀସୁ ପୱତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ଏତା ଏୱ ସମାସଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଦ୍ୱିପଦସଂୟୋଗୱସେନ ଇତରା ଚତସ୍ସୋପି ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତାୟ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତୀତି ଏତେନ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ଏତାୟାତି ୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ୱଦତି। ଏସନୟୋ ପରତ୍ଥପି। ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ଛଳଭିଞ୍ଞୋତି କତ୍ୱା ୱିସେସନଭୂତାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ୱିସେସିତବ୍ବଭୂତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ଛଳଅ ଭିଞ୍ଞୋତି ୱିଜ୍ଜମାନେନଅୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ଇତ୍ଥୀ ଅୱିଜ୍ଜମାନା ସଦ୍ଦୋ ୱିଜ୍ଜମାନୋତି ଇତ୍ଥିୟାସଦ୍ଦୋ ଇତ୍ଥିସଦ୍ଦୋତି ଅୱିଜ୍ଜମାନେନ ୱିଜ୍ଜମାନ ପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ଚକ୍ଖୁଚ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଉଭୟଂପି ୱିଜ୍ଜାମାନନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନେନୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ରାଜାଚ

ପୁତ୍ତୋଚ ଦ୍ୱେପି ଅୱିଜ୍ଜମାନାଏୱାତି ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ରାଜପୁତ୍ତୋତି ଅୱିଜ୍ଜମାନେନଅୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତିନାମାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଉଭିନ୍ନନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଏତ୍ଥ ପନ ୱଚନତୋ ଚ ୱଚନତ୍ଥତୋଚ ୱିନିମୁତ୍ତା ସଦ୍ଦସଭାୱା ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିନାମ ୱିସୁଂ ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଅତ୍ଥଜୋତକ ଭାୱେନ ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ସଦ୍ଦୋ ହି ନାମ ଅକ୍ଖରପଦବ୍ୟଞ୍ଜନଭାୱଂ ଉପଗତୋଯେୱ ଅତ୍ଥଜୋତନେ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ପରମତ୍ଥ ସଦ୍ଦୋଚ ଖଣିକୋ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଭୂତୋ ତବ୍ଭାୱଂ ଉପଗତୋ ନହୋତୀତି। ତସ୍ମା ସଦ୍ଦସଭାୱାନାମ ପଞ୍ଞତ୍ତିନାମ ୱିସୁଂ ଅତ୍ଥିଯେୱ। ଅତ୍ଥିଭାୱୋଚସ୍ସା ୱଚନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅନନ୍ତରେ ଅକ୍ଖର ପଦ ବ୍ୟଞ୍ଜନଗୋଚରଚିତ୍ତସ୍ସ ତଦନନ୍ତରେଚ ତଦତ୍ଥୱିଜାନନଚିତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା ପାକଟୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯଂ ଆହ। ତତ୍ଥ ୱଚୀଘୋସା ନୁସାରେନାତି ଉଚ୍ଚାରିଯମାନସଦ୍ଦସଙ୍ଖାତସ୍ସ ୱଚୀଘୋସସ୍ସ ଆରମ୍ମଣକରଣସଙ୍ଖାତେନ ଅନୁସାରେନ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣ ୱୀଥିଯା ପୱତ୍ତିଯା ଅନନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସ ଗୋଚର ଭୂତା ସାଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୀଦିସୀ ପନ ସାଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଆହ ଅତ୍ଥାଯସ୍ସା।ଲ। ତତୋପରନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତତୋପରନ୍ତି ତତୋ ନାମପଞ୍ଞତ୍ତାରମ୍ମଣସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ପରଂ ଅତ୍ଥା ୱିଞ୍ଞାଯନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସା ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଅନୁସାରେନ ପରମତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତିଭୂତା ଅତ୍ଥା ୱିଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ସା ଅଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଲୋକସଙ୍କେତନିମ୍ମିତାତି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

ଏତ୍ଥଚ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିଯାତି ଏତ୍ଥ ଅତୀତସଦ୍ଦମତ୍ତା ରମ୍ମଣା ତଦନୁୱତ୍ତିକାନାମ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିପି ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ-ତେନ ୱୁତ୍ତୱଚନେ ଯତ୍ତକାନି ଅକ୍ଖରାନି ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଏକମେକଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅତୀତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସୋତ ୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିଯା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିଯାଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧାଯ ଅୱସାନେ ତାନି ଅକ୍ଖରାନି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଅକ୍ଖରସମୂହଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି। ତଦନନ୍ତରଂ ଅଯଂ ଅକ୍ଖରସମୂହୋ ଏତସ୍ସ ନାମନ୍ତି ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିଗହଣୱସେନ ଅପରାଯ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ ୱୀଥିଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧାଯ ତଦନନ୍ତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ ୱୀଥିଯା ଅଯମେତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋତି ପକତିଯା ତଦତ୍ଥୱିଜାନନଂ ସମ୍ଭୱତୀତି। ମଣିସାରମଞ୍ଜୂସାଯଂ ପନ ତଦନୁୱତ୍ତିକୱୀଥିତୋ ପରଂ ଏକଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୱୀଥିଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଗହଣୱୀଥିଞ୍ଚ ୱଦତି। ତତୋ ପରଂ ଏକକ୍ଖରେ ସଦ୍ଦେ ଏକତ୍ଥଜୋତିକାଯ ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଗହଣଂ ହୋତି। ଯା ୱଦନ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ମନସା ୱୱତ୍ଥାପିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିସଦ୍ଦୋନାମ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋପରଂ ତଦତ୍ଥଗହଣନ୍ତି। ଇଦିସେସୁ ପନ ଠାନେସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜୱନୱୀଥିୱାରାନଂ ପଟିପାଟିକଥନଂନାମ ପଧାନପାକଟଗହଣୱସେନେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏକଚ୍ଛରକ୍ଖଣେ ଅନେକ କୋଟିସତସହସ୍ସାନି ଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା –

ଏକମତ୍ତୋ ଭୱେ ରସ୍ସୋ, ଦ୍ୱିମତ୍ତୋ ଦୀଘମୁଚ୍ଚତେ;

ତିମତ୍ତୋତୁପ୍ଲୁତୋ ଞେଯ୍ୟୋ, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଦ୍ଧମତ୍ତିକନ୍ତିଚଂ।

ନ ଚ ପରମତ୍ଥସଦ୍ଦସଙ୍ଘାଟାନଂ ସତସହସ୍ସଂପି ଏକକ୍ଖରଂନାମ ଭୱିତୁଂ ପହୋତି। ତସ୍ମା ଇଧ ବହୁଂ ୱିଚାରଣା ଅମ୍ହେହି ନକତାତି।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ଅଟ୍ଠମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦୀପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

କମ୍ମଟ୍ଠାନ ସଙ୍ଗହ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୭୦। ଏୱଂ ଅଟ୍ଠହି ପରିଚ୍ଛେଦେହି ସପଚ୍ଚଯପଭେଦଂ ନାମରୂପ ୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିଦିତନାମରୂପ ୱିଭାଗସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିଧାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାନନ୍ତିଆଦି ମାହ। ଇତୋ ପଚ୍ଚଯ ସଙ୍ଗହତୋ ପରଂ ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ଭାୱନାନଂ ଦୁୱିଧଂପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ପୱକ୍ଖାମୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ କିଲେସେ ଅଞ୍ଞେପିୱା ୱିତକ୍କାଦଯୋ ଓଠଆରିକଧମ୍ମେ ସମେତୀତି ସମଥୋ। ତଥା ପୱତ୍ତୋ ଏକଗ୍ଗତାସଙ୍ଖାତୋ ସମାଧି। ୱିସେସେନ ପସ୍ସନ୍ତି ଏତାଯାତି ୱିପସ୍ସନା। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦିକା ଭାୱନାପଞ୍ଞା। ତାଯ ହି ଯୋଗିନୋ ଖନ୍ଧେସୁ ଲୋକିଯମହାଜନେନ ପସ୍ସିତଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିକଂ ନିଚ୍ଚସୁଖାଦିକଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିସେସେନ ଅନିଚ୍ଚାଦିକମେୱ ପସ୍ସନ୍ତୀତି। ଭାୱେତବ୍ବାତି ଭାୱନା। ଭାୱେନ୍ତିୱା ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଏତାହୀତି ଭାୱନା। କିରିଯା କମ୍ମଂ। ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି ଠାନଂ। କମ୍ମସ୍ସ ଠାନନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ୱୀରିଯାରବ୍ଭସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଯୋଗକମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କସିଣମଣ୍ଡଲାଦିକଂ କସିଣଭାୱନାଦିକଞ୍ଚ। ଆଦିମଜ୍ଝ ପରିଯୋସାନାନଞ୍ହି ସମୁଦାଯଭୂକଂ ଏକମେତଂ ପଥୱୀକସିଣ ଭାୱନାଦିକଂ ଭାୱନାକମ୍ମଂପି ଅତ୍ତନୋ ଅୱଯୱଭୂତସ୍ସ ଯୋଗ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ଭୱତୀତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଉତ୍ତରୁତ୍ତର ଯୋଗକମ୍ମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନତାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଭାୱନାୱିଧିଞ୍ଚାତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ଯୋଗକମ୍ମମେୱୱା ସୁଖୱିସେସାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନଠାନନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦୁୱିଧେପି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ। ସମଥସଙ୍ଗହେତି ସମଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନସଙ୍ଗହେ। ଦସକସିଣାନୀତି ଦସକସିଣମଣ୍ଡଲାନି କସିଣଜ୍ଝାନାନିଚ। ତଦୁଭଯାନିପି ହି ଯୋଗାନୁଯୋଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସମଥ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନତ୍ତା ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନାନିନାମ ହୋନ୍ତୀତି। ଦସଅସୁଭାତି ଦସଅସୁଭୱତ୍ଥୂନି ଅସୁଭଜ୍ଝାନାନିଚ। ଦସଅନୁସ୍ସତି ଯୋତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାଦୀନି ଦସଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି ଅନୁସ୍ସରଣସତି ଯୋଚ। ସେସାନିପି ଯଥାନୁରୂପଂ ୱତ୍ତବ୍ବାନୀତି। ଚରଣଂ ଚରିଯା। ସମୁଦାଚରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୱତ୍ତିବହୁଲତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରାଗସ୍ସ ଚରିଯା ରାଗଚରିଯା। ରାଗଚରିତାତି ପାଠୋ, ସୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନତ୍ଥି, ପୁଗ୍ଗଲଟ୍ଠାନେଏୱ ସୋ ଯୁତ୍ତୋତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି।

[୨୪୩] ଯୋ ପନ ୱିଭାୱନିଯଂ

ଚରିଯାନଂ ସଂସଗ୍ଗଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତୋ।

ନହି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନଂନାମ ସଂସଗ୍ଗଚରିତସ୍ସପି ଏକସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଦାତବ୍ବାନି ହୋତୀତି। ତେନେୱ ହି ସୋ ଭେଦୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନଗରୁକତୋତି। ସବ୍ବାପି ଅପ୍ପନାଯ ପୁବ୍ବଭାଗପୱତ୍ତା କାମାୱଚର ଭାୱନା ପରିକମ୍ମଭାୱନାନାମ। ସା ପନ ଅପ୍ପନାଯ ଆସନ୍ନେ ଦୂରେତି ଦୁୱିଧା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଯା ଆସନ୍ନେ, ସା ଅପ୍ପନଂ ଉପେଚ୍ଚ ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ପୱତ୍ତତ୍ତା ଉପଚାରଭାୱନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତରା ପନ ପରିକମ୍ମ ଭାୱନାଏୱନାମ। ଇତି ପରିକମ୍ମେଭାୱନାପି ସମାନା ପୁବ୍ବାପରୱିସେସ ପାକଟଭାୱତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଦ୍ୱୀହି ନାମେହି ଗହିତାତି ୱୁତ୍ତଂ ପରିକମ୍ମଭାୱନା।ଲ। ତିସ୍ସୋଭାୱନାତି ତାସଂ ପନ ୱିସେସୋ ପରତୋ ଆଗମିସ୍ସତି। ପରିକମ୍ମନିମିତ୍ତନ୍ତି ପରିକମ୍ମଭାୱନାଯ ଆରମ୍ମଣଭୂତଂ କସିଣମଣ୍ଡଲାଦିନିମିତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣ ଭାୱେନ ଏକଂପି ସମାନଂ ପୁବ୍ବାପରୱିସେସପାକଟଭାୱତ୍ଥଂ ପରିକମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତନ୍ତି ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଂପି ୱିସେସୋ ଆଗମିସ୍ସତି। ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲସଙ୍ଖାତେନ ପରିତ୍ତପମାଣେନୱା ଖଲ ମଣ୍ଡଲାଦିସଙ୍ଖାତେନ ମହନ୍ତପମାଣେନୱା କତଂ ଅକତଂୱା ପଥୱୀ ମଣ୍ଡଲତଲମେୱ ଅସେସଫରିତବ୍ବଟ୍ଠେନ କସିଣନ୍ତି ପଥୱୀକସିଣଂ। ସକଲସଦ୍ଦପରିଯାଯୋ ହି କସିଣସଦ୍ଦୋ। ଯଥା କସିଣେନ ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସାତି। ତସ୍ମା ଯତ୍ତକେ ପଥୱୀତଲେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ତତ୍ତକଂ ଚିତ୍ତେନ ଅସେସଂ ଫରିତ୍ୱା ଏୱ ଗହେତବ୍ବଂ ହୋତି। ନ ପନ ତସ୍ସ ଏକଦେସେ ଠତ୍ୱାତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ପଥୱୀମଣ୍ଡଲତଲମେୱ ଅସେସଫରିତବ୍ବଟ୍ଠେନ କସିଣନ୍ତି ପଥୱୀକସିଣନ୍ତି। ଏସନଯୋ ସେସକସିଣେସୁପୀତି। ଏତ୍ଥଚ, ଅୱିଭୂତୱଣ୍ଣାଯ ପଥୱିଯା ଏକ ତଲଭାୱେନସନ୍ନିୱିଟ୍ଠାସଣ୍ଠାନପଞ୍ଞତ୍ତିଇଧପଥୱୀକସିଣଂନାମ । ତଥା ଆପୋକସିଣଂ ତେଜୋକସିଣଞ୍ଚ। ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଚିତ୍ତେନ ସଣ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଗହିତା ୱାଯୁୱଟ୍ଟି ୱାଯୋକସିଣଂନାମ। ନୀଲୱଣ୍ଣୱିସିଟ୍ଠାଏକା ସଣ୍ଠାନପଞ୍ଞତ୍ତି ନୀଲକସିଣଂନାମ। ତଥା ପୀତଲୋହିତୋ ଦାତକସିଣାନିପି। ଚନ୍ଦସୂରିଯଅଗ୍ଗୋଭାସୱିସିଟ୍ଠା କତ୍ଥଚି ଦିସ୍ସମାନା ସଣ୍ଠାନପଞ୍ଞତ୍ତି ଆଲୋକକସିଣଂନାମ। ତିତ୍ତିଛିଦ୍ଦୱାତ ପାନଛିଦ୍ଦାଦୀସୁ ଦିସ୍ସମାନା ଆକାସୱିସିଟ୍ଠା ସଣ୍ଠାନପଞ୍ଞତ୍ତି ଆକାସକସିଣଂନାମାତି। ଅତିୱିଯ ଧୁମାତଂ ସୁନଭାୱଂ ଗତନ୍ତି ଉଦ୍ଧୁମାତଂ। ତଦେୱ କୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ତଥାଭୂତସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ତଦେୱ ପୂତିଭାୱଂ ଗତକାଲେ ପୁରିମୱଣ୍ଣଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ପୁନ ନୀଲଭାୱଂ ପତ୍ତଂ ୱିନୀଲକଂ। ତଦେୱ ପୁନ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ତତୋ

ତତୋ ୱିସନ୍ଦମାନପୁବ୍ବଯୁତ୍ତଂ ୱିପୁବ୍ବକଂ। ଯୁଦ୍ଧଭୂମିଯାଦୀସୁ ସତ୍ଥେନ ମଜ୍ଝେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଥପିତଂ ୱିରୂପଛିନ୍ନସରୀରଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ନକଂନାମ। ସୋଣ ସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ୱିୱିଧାକାରେନ ଖାଯିତପଦେସଯୁତ୍ତଂ ସରୀରଂ ୱିକ୍ଖାଯିତକଂନାମ। ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ଏୱ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଅପକଡ୍ଢିତ୍ୱା ତତୋ ତତୋ ଖିତ୍ତଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଯୁତ୍ତଂ ସରୀରଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ ନାମ। ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେସୁ ସତ୍ଥେନ ହନିତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ତତୋ ତତୋ ଖିତ୍ତଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଯୁତ୍ତଂ ସରୀରଂ ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂନାମ। ପଗ୍ଘରିତ ଲୋହିତସରୀରଂ ଲୋହିତକଂ ନାମ। ପୁଳୱପରିପୂରଂ ସରୀରଂ ପୁଳୱକଂ। ସକଲୋ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତୋୱା ଏକମେକଂୱା ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠିକଂ ନାମ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିରନ୍ତରଂ ସରଣଂ ଅନୁସ୍ସତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣସ୍ସ ଅନୁସ୍ସତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି। ଏସ ନଯୋ ସେସାସୁପୀତି। ତତ୍ଥ ଅରହତାଦିଗୁଣୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣୋନାମ। ସ୍ୱାକ୍ଖାତତାଦିଗୁଣୋ ଧମ୍ମଗୁଣୋନାମ। ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନତାଦିଗୁଣୋ ସଙ୍ଘଗୁଣୋ ନାମ। ଅତ୍ତନୋ ସୀଲସ୍ସ ଅଖଣ୍ଡତାଦି ଗୁଣୋ ସୀଲଗୁଣୋନାମ। ଅତ୍ତନୋ ଦାନସ୍ସ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରତାଦି ଗୁଣୋ ଚାଗଗୁଣୋନାମ। ଅତ୍ତାନଂ ଦେୱତ୍ତଂୱା ସକ୍କତ୍ତଂୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂୱା ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣା ଦେୱତାଗୁଣାନାମ। ୱତ୍ତ ପଟିପତ୍ତିୱସେନୱା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନୱସେନୱା ଝାନସମାପତ୍ତିୱସେନୱା ୱିପସ୍ସନାୱସେନୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଚିରଂୱିକାଲଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାନଂ କାମରାଗାଦୀନଂ ୱୂପସମୋ ଅତ୍ତନାଅଧିଗତନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଉପସମୋନାମ। ଏକଭୱପରିଯାପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସ୍ସ ଭେଦୋ ମରଣଂ ନାମ। କେସକାଯାଦୀନଂ ନାନାକାଯାନଂ ସମୂହଭୂତୋ ଅଯଂ କାଯୋ କାଯୋନାମ। ଅତ୍ତନି ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତମାନା ଅସ୍ସାସ ପସ୍ସାସା ଆନାପାଣଂନାମ। ମିଜ୍ଜତି ସିନିଯ୍ହତୀତି ମେତ୍ତା। ଯଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ହିତସୁଖଂ ଅୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣ୍ହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମିତ୍ତସ୍ସୱା ଏସା ମିତ୍ତେସୁୱା ଭୱାତି ମେତ୍ତା। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପରସତ୍ତାନଂ ହିତୂପସଂହାରୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ଅଦୋସୋଏୱ। ପରସତ୍ତାନଂ ହିତୂପସଂହାର ହିତମୋଦନ ଅହିତାପନଯନସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ୟାପାରତ୍ତଯଂ ପହାଯ ତେସଂ କମ୍ମସକତାନୁବ୍ରୂହନୱସେନ ଉପପତ୍ତିତୋ ଯୁତ୍ତିତୋ ପେକ୍ଖତୀତି ଉପେକ୍ଖା। ତଥା ପୱତ୍ତା ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତାଏୱ। ଅପ୍ପମାଣେସୁସତ୍ତେସୁ ଭୱାତି ଅପ୍ପମଞ୍ଞା। ନ ହି ଏତ୍ତକେସୁ ଏୱ ସତ୍ତେସୁ ଏତା ପୱତ୍ତେତବ୍ବା। ନ ତତୋ ଅଞ୍ଞେସୂତି ଏୱଂ ଏତାସଂ ୱିସଯପରିଚ୍ଛେଦୋନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଏୱଂସନ୍ତେପି ଆଦିକମ୍ମି କେନ ଆଦିତୋ ଏକସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅତ୍ତନୋ ଭାୱନାଚିତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧାସେୱନଂ ଲଦ୍ଧୱିସେସଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୂତିଆଦିନା ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୀମସମ୍ଭେଦୋଚ ଓଧିସୋଫରଣ ଅନୋଧିସୋଫରଣ ଦିସାଫରଣାନିୱ କତ୍ତବ୍ବାନୀତି। ଯଂ ପନ ୱିଭଙ୍ଗେ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତୀତିଆଦିନା ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେଚ ସବ୍ବେସତ୍ତା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୂତିଆଦିନା ମେତ୍ତାୱିଧାନଂ ନାମ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ମେତ୍ତାଝାନେ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତା ପନ ୱିସେସେନ ଦୋସପକ୍ଖିକାନଂ କିଲେସାନଂ ଉଜୁପଟିପକ୍ଖଭୂତା ହୋନ୍ତୀତି ତଂସମଙ୍ଗିନୋଚ ନିଚ୍ଚଂ ସୋମ୍ମହଦଯଭାୱେନ ବ୍ରହ୍ମସଦି ସତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାନୋନାମ। ତେସଂ ୱିହାରୋତି ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ। ସେଟ୍ଠାନଂୱା ସେଟ୍ଠଭୂତୋୱା ୱିହାରୋତି ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋତି। ଆହାରେତି ଅସିତ ପୀତ ଖାଯିତ ସାଯିତ ୱସେନ ଚତୁପ୍ପଭେଦେ ଅଜ୍ଝୋହଟାହାରେ। ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାତି ଆହାରହେତୁ ଅନୁଭୱିତବ୍ବାନଂ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନୱସେନ ସରସପଟିକୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନୱସେନ ଆସଯନିଧାନ ପକ୍କାପକ୍କଫଲନିସ୍ସନ୍ଦପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ ୱସେନ ଚ ତତ୍ଥ ନିକନ୍ତି ପହାନସଞ୍ଞା। ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ସରୀରଗତାନଂ ପଥୱିଆଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଧାତୂନଂ ସଲକ୍ଖଣା ଦିୱସେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମନୁପସ୍ସନଂ। ତଞ୍ହି ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ୱୱତ୍ଥପିଯନ୍ତି ୱିନିଚ୍ଛିଯନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖିଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଅସୁଭସଞ୍ଞା ଭାୱେତବ୍ବା ରାଗସ୍ସପହାନାଯାତି ୱଚନତୋ ଦସଅସୁଭା।ଲ। ରାଗଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରାଗେନ ଚରତୀତି ରାଗଚରିତୋ। ସୋ ହି କାମଂ କଦାଚି ଦୋସେନ ଚରତି। କଦାଚି ମୋହେନ। କଦାଚି ସଦ୍ଧାଦୀସୁପି ଅଞ୍ଞତରେନ। ରାଗୋ ପନସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନୋ। ତସ୍ମା ଉସ୍ସନ୍ନେନ ରାଗେନ ସୋ ରାଗଚରିତୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି। ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯାତି ୱଚନତୋ ମେତ୍ତାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ବ୍ୟାପାଦୱିହିଂସା ଅରତୀନଂ ନିସ୍ସରଣତାୱଚନତୋ ସୁପରିସୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣକସିଣାନଂ ଦୋସୱତ୍ଥୁତ୍ତାଭାୱତୋ ଚତସ୍ସୋଅପ୍ପମଞ୍ଞାଯୋ।ଲ। ଦୋସଚରିତସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସେୱାଯଂ ଚରିଯୱିଭାଗୋ। ଉପେକ୍ଖାଚ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ନସମ୍ଭୱତି। ୱକ୍ଖତିହି ଉପେକ୍ଖାପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକାତି। ତସ୍ମା ଯସ୍ସ ପୁରିମା ତିସ୍ସୋ ସପ୍ପାଯା। ତସ୍ସ ତଦନୁଗତିକା ଉପେକ୍ଖାପି ସପ୍ପାଯାନାମ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଯୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରଥା ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ ରାଗସ୍ସ। ଯଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖା ଚେତୋ ୱିମୁତ୍ତୀତି ୱଚନତୋ ଉପେକ୍ଖା ରାଗଚରିତସ୍ସାତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯାତି। ନୀଲାଦୀନିଚ ଚତ୍ତାରି କସିଣାନୀତି ଇଦଞ୍ଚ ମନାପିଯରୂପାନି ନୀଲାଦୀନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅମନାପିଯାନି ପନ ତାନି ରାଗଚରିତସ୍ସେୱ ସପ୍ପାଯାନୀତି। ଆନାପାଣସତି ଭାୱେତବ୍ବା ୱିତକ୍କୁପଚ୍ଛେଦାଯାତି ୱଚନତୋ ଆନାପାଣଂୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୋହଚରିତୋ ପନ ପକତିଯା ପମାଦବହୁଲୋ ହୋତି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋଚ। ଆନାପାଣଞ୍ଚନାମ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ତସ୍ସ ସତିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତଂ ୱିଯ ପୱତ୍ତତୀତି ତଂ ମୋହଚରିତସ୍ସସପ୍ପାଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା।

[୨୪୪] ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ବୁଦ୍ଧିୱିସଯଭାୱେନ ମୋହପଟିପକ୍ଖତ୍ତାତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ନ ଦିସ୍ସତି।

ଏୱଞ୍ହି ସତି ସୋ ବୁଦ୍ଧିଚରିତେନ ସହ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯାତି। କାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାଦଯୋପି ଏକନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧିୱିସଯାଏୱ ହୋନ୍ତି। ତେ ପନ ୱିସେସତୋ ସଦ୍ଧଂ ଉପବ୍ରୂହଯନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି ଆଦଯୋ।ଲ। ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସାତି। ପରମତ୍ଥତୋ ସୁଖୁମତରାନି ମରଣାଦୀନି ୱିପୁଲବୁଦ୍ଧୀନଂ ଏୱ ୱିସଯାନାମ

ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ମରଣ। ଲ। ବୁଦ୍ଧିଚରିତସ୍ସାତି। ସେସାନିପନସଦ୍ଧାନିପୀତି ଚତ୍ତାରି ଭୂତ କସିଣାନି ଦ୍ୱେ ଆଲୋକାକାସକସିଣାନି ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପାଚାତି ଦସୱିଧାନି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି। ତତ୍ଥାପୀତି ତେସୁ ଦସସୁ ସେସ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁପି। ପୁଥୁଲଂ ଖଲମଣ୍ଡଲାଦିପମାଣଂ ମୋହଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ। ସମ୍ବାଧସ୍ମିଞ୍ହି ଓକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଭିଯ୍ୟୋ ସଂମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଖୁଦ୍ଦକଂ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲପମାଣଂ ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସେୱ ସପ୍ପାଯଂ। ମହନ୍ତଞ୍ହି ୱିତକ୍କସନ୍ଧାୱନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି। ତଦ୍ଦଚ ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସେୱାତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦୋ ଖୁଦ୍ଦକନ୍ତିପଦେ ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଖୁଦ୍ଦକମେୱ ସପ୍ପାଯଂ। ନ ପୁଥୁଲନ୍ତି। ସଦ୍ଧଞ୍ଚେତଂ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନିକୱସେନଚେୱ ଅତିସପ୍ପାଯତାଯଚ ୱୁତ୍ତଂ। ରାଗାଦୀନଂ ପନ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିକା ସଦ୍ଧାଦୀନଞ୍ଚ ଅନୁପକାରିକା କୁସଲଭାୱନାନାମ ନତ୍ଥୀତିପି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଦ୍ଧତ୍ଥାପୀତି ସଦ୍ଧେସୁପି ଚତ୍ତାଲୀସ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ। ପରିକମ୍ମଭାୱନା ଲବ୍ଭତେୱ ପରିକମ୍ମେନ ୱିନା ଏକସ୍ସପି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସମ୍ପଜ୍ଜନତୋ। ଦସସୁକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁଉପଚାରଭାୱନାୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି ନତ୍ଥି ଅପ୍ପନା। କସ୍ମା ଇତି ଚେ। ବୁଦ୍ଧ ଧମ୍ମ ସଙ୍ଘ ସୀଲ ଚାଗ ଦେୱତା ଉପସମ ଗୁଣାନଂ ତାୱ ଗମ୍ଭୀରତାଯ ନାନାପ୍ପକାରଗୁଣା ନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯଗାତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଗମ୍ଭୀର ତାଯାତି ଏତେନ ଏକେକସ୍ସପି ଗୁଣପଦସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ତଦ୍ଧିସଯୋ ସମାଧି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ସସକୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ଅପ୍ପନଂ ପତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନସକ୍କୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ନାନାପ୍ପକାର ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯୱାତି ଏତେନ ତେସଂ ଗୁଣାନଂ ଅତପ୍ପ ନିଯସଭାୱତ୍ତା ଏତ୍ତକେଏୱ ଗୁଣପଦେ ଠତ୍ୱା ଅପ୍ପନଂ ପାପେସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂପି ନସକ୍କୋତୀତି ଦସ୍ସେତୀତି। ସେସେସୁ ପନ ମରଣସଞ୍ଞ୍ଜାୱୱତ୍ଥାନେସୁ ମରଣଂ ତାୱ ସଭାୱେ ଧମ୍ମତ୍ତା ସଂୱେଜନୀଯଧମ୍ମତ୍ତାଚ ଇତରାନିଚ ଦ୍ୱେ ସଭାୱଧମ୍ମତାଯ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଅପ୍ପନାଯ ପତିଟ୍ଠା ନହୋନ୍ତୀତି। ଯଦିଏୱଂ କସ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନାନି ଅତିଗମ୍ଭୀରେ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତେ ସଭାୱଧମ୍ମେ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଦୁତୀଯଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପଜ୍ଝାନାନିଚ ପଥମତତୀଯାରୁପ୍ପ ସଙ୍ଖାତେ ସଭାୱଧମ୍ମେତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନାନି ତାୱ ୱିସୁଦ୍ଧିତୋ ସମ୍ମସନଞ୍ଞାଣତୋଚ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁକ୍କମେନ ଉପରୁପରିପୱତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଭାୱନାନଂ ବଲେନ ଅତିଗମ୍ଭୀରେପି ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତେ ସଭାୱଧମ୍ମେ ଅପ୍ପନାଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନାନିଚ ଅପ୍ପନାପତ୍ତସ୍ସେୱ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନସମାଧିସ୍ସ ଉଦଯମତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମନମତ୍ତକରଣେନ ସଭାୱଧମ୍ମେପି ଆରମ୍ମଣେ ଅପ୍ପନାଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥାପୀତି ତେସୁ ସମତିଂସଅପ୍ପନାକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁପି। ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନେ ନିଯୁତ୍ତାନି ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନି କାନି। ଝାନପଞ୍ଚକସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭାୱଯୋଗ୍ଗାନୀତି ୱୁତ୍ତଂହୋତି। ପଟିକୂଲାରମ୍ମଣାନିନାମ ଅତିଅନିଟ୍ଠାନି ଲୂଖାନି ଚିତ୍ତରଭିଜନନେ ପରିଦୁବ୍ବଲାନି ହୋନ୍ତୀତି ନ ତାନି ଅତ୍ତନି ଚିତ୍ତଂ ରୋଚେତ୍ୱା ଥପେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ୱିତକ୍କେନ ୱିନା ଚିତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଏକଗ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ନ ତିଟ୍ଠତି। ୱିତକ୍କବଲେନେୱ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଦସଅସୁଭା।ଲ। ପଥମଜ୍ଝାନିକାତି। ଯଦିଏୱଂ କଥଂ ତେସୁ ସୋମନସ୍ସଜ୍ଝାନଂ ହୋତୀତି ନୀୱରଣସନ୍ତାପଂ ପହାନବଲେନଚେୱ ତଂ ତଂ ଆନିସଂସଦସ୍ସନ ଞ୍ଞାଣବଲେନଚ। ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖପୀଳିତସ୍ସ ରୋଗିନୋ ୱମନୱିରେଚନପୱତ୍ତିଯଂ ୱିଯ ବହୁଂ ଦାନି ୱେତ୍ତନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିନୋ ପୁପ୍ଫଚ୍ଛଡ୍ଡକସ୍ସ ଗୂଥରାସିଦସ୍ସନେ ୱିଯ ଚାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମେତ୍ତାଦଯୋ ତଯୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ଦୋମନସ୍ସସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିହିଂ ସାଅରତୀନଂ ନିସ୍ସରଣଭୂତା ହୋନ୍ତୀତି ନ ତେ କଦାଚି ସୋମନସ୍ସେନ ୱିନା ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ମେତ୍ତାଦଯୋ ତଯୋ ଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକାତି। ଉପେକ୍ଖା ପନ ସତ୍ତେସୁ ସଦ୍ଧସୋ ଉଦାସିନପକ୍ଖେ ଠତ୍ୱା ଭାୱିତଦ୍ଧତ୍ତା କଦାଚିପି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାଯ ୱିନା ଅପ୍ପନଂ ନପାପୁଣାତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖାପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକାତି। ଚତ୍ତାରୋପନଆରୁପ୍ପାତି କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଆରୁପ୍ପାରମ୍ମଣାନି। ସଦ୍ଧତ୍ଥାପୀତି ସଦ୍ଧେସୁପି ଚତ୍ତାଲୀସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ। ଯଥାରହନ୍ତି ତଂତଂଆରମ୍ମଣାନୁରୂପଂ। ଆରମ୍ମଣେନ ୱିନା ପରିକମ୍ମଂନାମ ନ ସିଜ୍ଝତି। ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ଦଳ୍ହୱିଭୂତଗହଣସଙ୍ଖାତେନ ଉଗ୍ଗହେନ ୱିନା ଆରମ୍ମଣସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ଅସତିଚ ଆରମ୍ମଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ଉପଚାରଜ୍ଝାନଂପି ତାୱ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ପଗେୱ ଅପ୍ପନାଝାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ପରିକମ୍ମନିମିତ୍ତଂ।ଲ। ଲବ୍ଭନ୍ତେୱାତି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧତ୍ଥାପୀତି ସଦ୍ଧେସୁପି ଚତ୍ତାଲୀସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ। ଯଥାରହନ୍ତି ତଂତଂକମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁରୂପଂ। ପରିଯାଯେନାତି ଇଦଂ ପନ କସ୍ସଚି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଅୱିଭୂତତରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ପନ ପଥମଂ ସଭାୱଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତାଦିସେ ତଦାକାରେ ତଂସଣ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞ୍ଜତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଉପଚାରୋୱା ଅପ୍ପନାୱା ପୱତ୍ତତି। ତତ୍ଥେୱ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂନାମ ଲବ୍ଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ପଟିଭାଗ ନିମିତ୍ତଂପନାତିଆଦି। ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ଦଳ୍ହଂ କରୋନ୍ତୋ ତତ୍ଥହୀତିଆଦିମାହ। ଏୱଂ ସମଥକମ୍ମେ ପଥମଂ ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭାୱନାୱିଧାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥନ୍ତିଆଦି ମାହ। ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଯଥା ସଣ୍ଠିତଂ ଆକାରଂ ଚିତ୍ତେ ଉପରୁପରି ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ। ସାଚଭାୱନାତି ଉଗ୍ଗହଣାକାରେନ ପୱତ୍ତ ଜୱନୱୀଥିପରଂପରସଙ୍ଖାତା ସା ଚିତ୍ତଭାୱନା ପରିକମ୍ମଭାୱନା ନାମ। ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣୱସେନ ୱଡ୍ଢନାକାରସଣ୍ଠିତତ୍ତା। ସମୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ୱତ୍ୱା ଯଥା ସୁଟ୍ଠୁ ଉଗ୍ଗହିତଂ ସମୁଗ୍ଗହିତଂନାମ ହୋତି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚକ୍ଖୁନାପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସ ଆପାତମାଗତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସଆପାତମାଗତନ୍ତି ଚକ୍ଖୂନି ନିମ୍ମିଲିତ୍ୱାୱା ଅଞ୍ଞ୍ଜସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠତ୍ୱାୱା ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠସଦିସଂ ମନୋଦ୍ୱାରେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂନାମ। ସୁଟ୍ଠୁ ଅୱିନସ୍ସମାନଂ କତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତା। ସାଚ ଭାୱନା ସମାଧିଯତି। ନ ତାୱ ଭାୱନନ୍ତରଭାୱଂ ପାପୁଣାତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥା ସମାହିତସ୍ସାତି ତେନ ମତ୍ଥକପତ୍ତେନ ପରିକମ୍ମସମାଧିନା ସମାହିତସ୍ସ ଏତସ୍ସ ଯୋଗିନୋ। ତତୋପରନ୍ତି ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତି ତୋ ପରଂ। ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ସନ୍ନିସିନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ନିରନ୍ତରଂ ପଦହନ୍ତସ୍ସ। ତପ୍ପଟିଭାଗନ୍ତି ସଭାୱ ଧମ୍ମଭୂତେନ ତେନ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତେନ ସଦିସଂ। ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମୱିମୁଚ୍ଚିତନ୍ତି ମେଘୱଲାହକନ୍ତରତୋୱା ରାହୁମୁଖତୋୱା ନିକ୍ଖନ୍ତଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ସଭାୱଧମ୍ମଭୂତା ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତତୋ ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିସୁଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ। ତତୋଯେୱ ପଞ୍ଞ୍ଜତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ନିମିତ୍ତପଞ୍ଞ୍ଜତ୍ତିଇତି କଥିତଂ। ଭାୱନା ମଯନ୍ତି କେୱଲଂ ଭାୱନାଚିତ୍ତବଲେନ ପସିଦ୍ଧଂ। ଆଲମ୍ବଣନ୍ତି ତଦେୱ ସମୁଗ୍ଗହିତଂ ନିମିତ୍ତାଲମ୍ବଣଂ ଚିତ୍ତେସନ୍ନିସନ୍ନଂସମପ୍ପିତଂହୋତୀତି

ମନୋଦ୍ୱାରିକଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ସଣ୍ଠିତଂ ହୁତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଅପ୍ପିତଂ ପୱେସିତଂ ହୋତି। ତନ୍ତି ନିମିତ୍ତାଲମ୍ବଣଂ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ମା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାଦିକସ୍ସ ୱିଯ ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତାଲମ୍ବଣସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧପରିଯୋଦାତଭାୱେନ ଉପଟ୍ଠିତତାନାମ କିଲେସମଲୱିକ୍ଖମ୍ଭନେନ ପରିସୁଦ୍ଧପରିଯୋଦାତଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଓଭାସଜାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନେୱ ହୋତି। ନ ତସ୍ସ ଆଲମ୍ବଣସ୍ସ ୱସେନ। ନହି ପଞ୍ଞତ୍ତି ଧମ୍ମେ ତାଦିସୋ ଗୁଣୋନାମ ଉପଲବ୍ଭତୀତି। ତସ୍ମା ପଟିଭାଗ ନିମିତ୍ତେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ ନୀୱରଣସଙ୍ଖାତାନଂ ପଟିବନ୍ଧକଧମ୍ମାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତା ସିଦ୍ଧା ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତତୋପଟ୍ଠାଯାତିଆଦି। ପଟିବନ୍ଧନ୍ତି ନୀୱାରେନ୍ତି ନିସ୍ସରଣପକ୍ଖିକଂ ଚିତ୍ତଂ ପାତେନ୍ତୀତି ପଟିବନ୍ଧା। ନୀୱରଣ ଧମ୍ମା। ୱିସେସେନ ପହୀନା ପଟିବନ୍ଧା ଏତାଯାତି ପଟିବନ୍ଧୱିପ୍ପହୀନା। ସମାସେୱନ୍ତସ୍ସାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଆସେୱନ୍ତସ୍ସ। ସତ୍ତୱିଧଂ ନିମିତ୍ତ ରକ୍ଖଣୱିଧାନଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚକ୍କୱତ୍ତିଗବ୍ଭଂ ୱିଯ ସୁଟ୍ଠୁ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭାୱନାୱସେନ ସେୱନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆୱାସୋ ଗୋଚରୋ ଭସ୍ସଂ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭୋଜନଂ ଉତୁ;

ଇରିଯାପଥୋତି ସତ୍ତେ ତେ, ଅସପ୍ପାଯେ ୱିୱଜ୍ଜଯେ।

ସପ୍ପାଯେ ସତ୍ତ ସେୱେଥ, ଏୱଞ୍ହି ପଟିପଜ୍ଜତୋ;

ନଚିରେନେୱ କାଲେନ, ହୋତି କସ୍ସଚି ଅପ୍ପନାତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

ରୂପାୱଚରପଥମଜ୍ଝାନଂଅପ୍ପେତୀତି କାମତଣ୍ହାଯ ୱିସଯଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସାତିସଯଂ ସଣ୍ହସୁଖୁମଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନତୋ ସତଗୁଣେନୱା ସହସ୍ସଗୁଣେନୱା ଥିରତରଜ୍ଝାନଙ୍ଗଯୁତ୍ତଂ ରୂପାୱଚର ସଙ୍ଖାତଂ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ୱିଯ ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ୱସୀଭୂତଂ କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଞ୍ଚସୁ ୱସୀତାସୁ ପନ ପଥମଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ପଥମଂ ୱିତକ୍କଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ତତୋ ୱିଚାରଂ। ତତୋ ପୀତିଂ। ତତୋ ସୁଖଂ। ତତୋ ସମାଧିଂ। ତତୋ ପୁନ ୱିତକ୍କଂ। ତତୋ ୱିଚାରନ୍ତି ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଝାନଙ୍ଗାନି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଯଦା ତଂତଂଝାନଙ୍ଗାଲମ୍ବଣା ଚିତ୍ତୱାରା ଅନ୍ତରନ୍ତରା କତିପଯଭୱଙ୍ଗେହି ଅନ୍ତରିତା ହୁତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଭୂତା ୱିଯ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଦା ଆୱଜ୍ଜନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ ୱସିତାଯୋ ୱସୀଭୂତାନାମ ହୋନ୍ତି। ଏତା ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ଯମକପାଟି ହାରିଯାଦିକାଲେସୁ ଲହୁକପୱତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ତଂତଂଝାନଙ୍ଗା ରମ୍ମଣାଚିତ୍ତୱାରାପି ଚତୁପଞ୍ଚଜୱନିକାଏୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅନ୍ତରଭୱଙ୍ଗାନିପି ପଚ୍ଛିମୱାରସ୍ସ ଉପଚାର ଭୂତାନି ଭୱଙ୍ଗ ଚଲନ ସଙ୍ଖାତାନି ଦ୍ୱେଏୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଞ୍ଚ ଅପରଂ ଝାନଙ୍ଗଂ ଆପାତ ମାଗଚ୍ଛତି। ନହି ଆରମ୍ମଣେ ଆପାତଂ ଅନାଗତେ ଭୱଙ୍ଗଂ ଚଲତି। ନଚ ୱିନା ଭୱଙ୍ଗଚଲନେନ ଆୱଜ୍ଜନୁପ୍ପତ୍ତିନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ଥପେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧେ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱସିଭାୱପତ୍ତାନଂପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭୱଙ୍ଗଚାରେ ଗଣନାନାମ ନତ୍ଥୀତି ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନ ଅଯଂ ପନ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତାୱସୀ ଭଗୱତୋ ଯମକପାଟିହାରିଯକାଲେ ଲବ୍ଭତି। ଅଞ୍ଞେସଂୱା ଏୱରୂପେ କାଲେତି ୱୁତ୍ତଂ। ଝାନସ୍ସ ସୀଘତରଂ ସମାପଜ୍ଜନସମତ୍ଥତା ସମାପଜ୍ଜନୱସୀନାମ। ତେନେୱ ହି ପାଠଇଯଂ ସମାପଜ୍ଜନେ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏସନଯୋ ସେସାସୁପୀତି। ତଥା ସମାପଜ୍ଜିତଂ ଝାନଂ ଅଚ୍ଛରାମତ୍ତାଦିୱସେନ ଅତିପରିତ୍ତକଂପି ଖଣଂ ଥପେତୁଂ ସମତ୍ଥତା ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀନାମ। ସମାପଜ୍ଜିତଜ୍ଝାନତୋ ସୀଘତରଂ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥତା ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀନାମ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନୱସୀ ପନ ଆୱଜ୍ଜନୱସିଯା ସିଦ୍ଧାଯ ସିଦ୍ଧାଏୱ ହୋତୀତି।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ ଇଚ୍ଛତି। ତତ୍ତକଂ ଚିରତରଂ ଝାନଂ ଥପେତୁଂ ସମତ୍ଥତା ଅଧିଟ୍ଠାନୱସିତାନାମାତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ କାଲତୋ ଅନ୍ତୋ ଅୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲୱସେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାନସମତ୍ଥତା ୱୁଟ୍ଠାନୱସିତାନାମାତି। ତଂପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ।

ପାଠଇଯଞ୍ହି ପଥମଜ୍ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତିଆଦିନା ସୀଘତରଂୱା ହୋତୁ। ଚିରତରଂୱା। ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ ଝାନଂ ଥପେତୁଂୱା ଯତ୍ତକେ କାଲେ ତତୋ ଉଟ୍ଠାତୁଂୱା ଇଚ୍ଛତି। ତତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅନୂନଂୱା ଅନଧିକଂୱା କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂୱା ୱୁଟ୍ଠାତୁଂୱା ସମତ୍ଥତାପି ଦସ୍ସିତାଯେୱ ହୋତୀତି। ଏୱଞ୍ଚସତି ୱୁଟ୍ଠାନୱସିତାପି ଅଧିଟ୍ଠାନୱସିତାଯ ସିଦ୍ଧାଯ ସିଦ୍ଧାଏୱାତି ତାସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିସେସକପ୍ପନାପି ନିପ୍ପଯୋଜନା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୱସନଂ ୱସୀ। ସମତ୍ଥତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇସ୍ସର ଭାୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱସୀଏୱ ୱସିତା। ଯଥା ଦେୱୋଏୱ ଦେୱତାତି। କତ୍ୱା ପଦହତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିତକ୍କାଦିକଂ ଓଢଆରିକଙ୍ଗଂ ପହାନାଯାତି ଏତ୍ଥ ପଥମଜ୍ଝାନଂ ତାୱ ୱସୀଭୂତଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ୱିତକ୍କୋ ଓଢଆରିକତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଦା ଅହୋୱତମେ ଅୱିତକ୍କଂ ଝାନଂ ଅସ୍ସାତି ଏୱମସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ସଣ୍ଠାତି। ତଦା ଅୱିତକ୍କଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେ ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସା ଭାୱନା ୱିତକ୍କୱିରାଗଭାୱନାନାମ ହୋତି। ସାପି ଯାୱ ୱିତକ୍କେ ନିକନ୍ତି ନ ପରିଯାଦିଯତି, ତାୱ

ପରିକମ୍ମଭାୱନାନାମ। ପରିଯାଦିନ୍ନାଯ ପନ ୱିତକ୍କନିକନ୍ତିଯା ଉପଚାର ଭାୱନାନାମ ହୋତି। ଏସନଯୋ ସେସଜ୍ଝାନୁପଚାରେସୁପି। ଏୱଂ ତଂତଂଝାନଙ୍ଗୱିରାଗଭାୱନାବଲେନ ୱିତକ୍କାଦିକସ୍ସ ଓଠଆରିକସ୍ସ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗସ୍ସ ପଜହନତ୍ଥାଯ। ୱିଚାରାଦିସୁଖୁମଙ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିଯାତି ୱିଚାରାଦୀନଂ ସୁଖୁମାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂୱା ଝାନଙ୍ଗାନଂ ତେନ ତେନ ୱିତକ୍କାଦିନା ଓଠଆରିକେନ ଅଙ୍ଗେନ ୱିନା ପୁନ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା। ପାହତୋତି ପଦହନ୍ତସ୍ସ। ପଧାନନାମକଂ ଆତାପୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦଯୋତି ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦୀନି ସେସରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନି। ଯଥାରହନ୍ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱାୱୀସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅନୁରୂପାନି କସିଣଆନାପାଣାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱସେସେସୁ ପନ ଅଟ୍ଠାରସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଯସ୍ମା ଅରୂପଜ୍ଝାନାନି ନାମ ଆରମ୍ମଣାତିକ୍କମନୱସେନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଦତିକ୍କମନତ୍ଥଞ୍ଚ କସିଣୁଗ୍ଘାଟନଂନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯେସୁ ତଦୁଗ୍ଘାଟନଂ ସମ୍ଭୱତି। ତାନିଯେୱ କସିଣାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆକାସୱଜ୍ଜିତକସିଣେସୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆକାସକସିଣଞ୍ହି ଉଗ୍ଘାଟୀଯମାନଂପି ଆକାସ ମେୱ ହୋତୀତି ନହି ତତ୍ଥ ତଦତିକ୍କମନସମ୍ଭୱୋତି। ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱାତି ଯଥାଦିଟ୍ଠେ କସିଣନିମିତ୍ତେ କସିଣନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆକାସଂ ଅନନ୍ତଂ ଆକାସଂ ଅନନ୍ତନ୍ତି ଆକାସସଞ୍ଞଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ତଂକସିଣନିମିତ୍ତଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ତପ୍ପମାଣଂ ଆକାସମେୱ ଉପଟ୍ଠାତି। ଏୱଂ କସିଣସଞ୍ଞାୱିଧମନେନ ଆକାସସଞ୍ଞାପୱତ୍ତନେନଚ ଯଂକିଞ୍ଚି କସିଣଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ୱିଯୋଜେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଲଦ୍ଧଂ ଆକାସଂ ଆରବ୍ଭାତି ପାଟ୍ଠସେସେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସନଯୋ ପଥମା ରୁପ୍ପୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତିଆଦୀସୁପି। ଅନନ୍ତୱସେନାତି ଅନନ୍ତଂ ଆକାସନ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତମନସିକାରୱସେନ। ସନ୍ତମେତଂ ପଣୀତମେତନ୍ତି ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ତଥା ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସପି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ସମତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଉପରି ଝାନଂ ହୋତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପମପ୍ପେତୀତି। ପରିକମ୍ମଂକତ୍ୱାତି ସୋ ଭଗୱା ଇତିପି ଅରହନ୍ତିଆଦିନା ସମନୁସ୍ସରଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା। ତସ୍ମିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାଦିକେ ଆଲମ୍ବଣେ। ଭୂମନ୍ଧେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ନିମିତ୍ତେତି ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଆକାରସଙ୍ଖାତେ ନିମିତ୍ତେ। ଭାୱଲକ୍ଖଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ସାଧୁକମୁଗ୍ଗହିତେତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ୱିଭୂତତର ୱସେନୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରୱସେନୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଉଗ୍ଗହିତେ। ଉପଚାରୋଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତି ଅରିଯସାୱକାନଂ ଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତରେସଂପି ୱା ମରଣସଞ୍ଞାୱତ୍ଥାନେସୂତି। ଏତ୍ଥଚ ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭନେନ ଝାନଙ୍ଗପାତୁଭାୱେନଚୌପଚାରସମ୍ପଦା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ଚତ୍ତାଲୀସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁଯଥାରହଂସମଥଜ୍ଝାନାନଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାଇଦାନିତେସୁସମଥଜ୍ଝାନେସୁକସିଣଜ୍ଝାନାନଂ ନିସନ୍ଦଭୂତଂଅଭିଞ୍ଞା ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଭିଞ୍ଞାୱସେନପୱତ୍ତମାନନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯୋ କତାଧିକାରୋ ହୋତି। ଆସନ୍ନଭୱେ ସମଥଜ୍ଝାନେସୁ କତାଭିଯୋଗୋୱା ହୋତି, ପୂରିତବୋଧିସମ୍ଭାରୋ ମହାପୁରିସ ଜାତିକୋୱା। ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୱିଧେସୁ ନୱୱିଧେସୁୱା ସମଥଜ୍ଝାନେସୁସିଜ୍ଝ ମାନେସୁ ଅଭିଞ୍ଞାପି ସିଜ୍ଝତିଯେୱ। ରୂପଜ୍ଝାନମତ୍ତେସୁପି ସିଜ୍ଝନ୍ତେସୁ ସିଜ୍ଝତି ଯେୱାତିପି ୱଦନ୍ତି। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେଚ ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନାନଂପଚ୍ଚଯଭାୱଂଅନୁପଗତସ୍ସପିଆକାସକସିଣଜ୍ଝାନସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକତାସମ୍ଭୱୋ ୱୁତ୍ତୋତି। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ନହି ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଚୁଦ୍ଦସହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱଂ ୱିନା ଉପରି ଅଭିଞ୍ଞାଧିଗମୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନ ଥପେତ୍ୱା ପୁରିସ ୱିସେସେ ଅୱସେସାନଂ ବହୂନଂ ଆଦିକମ୍ମିକକୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସାଧାରଣୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ହି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଇମେହି ପନ ଚୁଦ୍ଦସହି ଆକାରେହି ଚିତ୍ତଂ ଅପରିଦମେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ଅଭାୱିତଭାୱନୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ ଯୋଗାୱଚରୋ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତାଦିସାନଂ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାକମ୍ମେ ଆଦିକମ୍ମିକକୁଲପୁତ୍ତାନଂ କସିଣା ନୁଲୋମତୋ କସିଣପଟିଲୋମତୋତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେହି ଚୁଦ୍ଦସହି ଆକାରେହି ଅତ୍ତନୋ ରୂପପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ପରିଦମେତ୍ୱା ତିକ୍ଖଂ ସୂରଂ ଅଭିନୀହାରକ୍ଖମଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ କରିସ୍ସା ମୀତି ଆରଭନ୍ତାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାୱସେନ ପୱତ୍ତମାନଂ ପନ ରୂପାୱଚରପଞ୍ଚ ମଜ୍ଝାନଂ ରୂପାଦୀସୁ ଛସୁ ଆଲମ୍ବଣେସୁ ଯଥାରହଂ ଅପ୍ପେତୀତି ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପାଦକତ୍ଥାଯ ଯଂଅଭିଞ୍ଞାଜାତିକଂ ରୂପାୱଚରପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନଂ ସବ୍ବପଥମଂ ସମାପଜ୍ଜିଯତି। ତତୋ ଭୱଙ୍ଗପୱତ୍ତିୱସେନ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ। ସୱତ୍ଥୁକଂ ସତରୂପସହସ୍ସରୂପାଦିକଂ ନିମ୍ମିତରୂପଂ। ତଂ ଅଧିଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ଆଦି ଯସ୍ସ ଅୱତ୍ଥୁକସ୍ସ ଆୱିଭାୱତିରୋଭାୱାଦିକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସାତି ଅଧିଟ୍ଠେଯ୍ୟାଦିକଂ। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିକମ୍ମଂକରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ତାୱ ଯଂଯଂସତାଦିକଂ ନିମ୍ମିତରୂପଂୱା ଆୱିଭାୱାଦିକଂ ନିମ୍ମିତକମ୍ମଂୱା ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ ଇଚ୍ଛତି। ତଂ ତଂ ଅୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସତଂ ହୋମି ସହସ୍ସଂ ହୋମୀତିୱା ସତଂ ହୋତୁ ସହସ୍ସଂ ହୋତୂତିୱା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ହୋତୁ ଏୱଞ୍ଚେୱଞ୍ଚ ହୋତୂତିୱା ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଦିବ୍ବସୋତାଦୀସୁ ପନ ଯଂ ଯଂ ଆରମ୍ମଣଂ ସୋତୁଂୱା ପସ୍ସିତୁଂୱା ଜାନିତୁଂୱା ଅନୁସ୍ସରିତୁଂୱା ଇଚ୍ଛତି। ତଂ ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ସ ଅସୁକାନଂୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣୋମୀତିଆଦିନା ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁନ ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନଂ ଆଗତମେୱ। ଯଥାହ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ସଚେ ସତଂ ଇଚ୍ଛତି। ସତଂ ହୋମୀତି ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଅଧିଟ୍ଠାନଚିତ୍ତେନ ସହେୱ ସତଂ ହୋତୀତି। ତତ୍ଥଚ ଆଦିତୋ ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନଂ ପରିକମ୍ମ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସମାଦାନତ୍ଥାଯ ହୋତି। ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଅନୁ ବଲପ୍ପଦାନତ୍ଥାଯାତି। ତଥା ହି ପାଦକଜ୍ଝାନବଲେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତଂ ପରିକମ୍ମଚିତ୍ତଂନାମ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ଅଭିଞ୍ଞାଚିତ୍ତଗତିକଂ ହୋତି। ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସରଣକାଲେ ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅତୀତଂ ଧମ୍ମଜାତଂ ଯାୱ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଜାନାତି। ତେନେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଞାଣଂ ପରିକମ୍ମସମାଧିଞାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତୀତଂସଞ୍ଞାଣନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ସେସାଭିଞ୍ଞାସୁପି ତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ୱିସଯୱିସେସୋ ଯଥାରହଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି। ଥେରେନ ପନ ପଚ୍ଛିମଂ ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନଂନାମ ନ ସବ୍ବେସଂ ହୋତି। ନ ହି ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନଂ ପୁନ ପାଦକଜ୍ଝାନେନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥୀତି କତ୍ୱା ତଂ ଇଧ

ନଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ରୂପାଦୀସୁଆଲମ୍ବଣେସୁଯଥାରହମପ୍ପେତୀତି ଏତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞ୍ଞାଣଂ ତାୱ ତେକାଲିକଭୂତେସୁ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତତି। ତଞ୍ହି ରୂପାଦୀସୁ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମେସୁ ଯଂ ଯଂ ନିପ୍ଫାଦେତି। ତଂ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ପାଦକଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ପନ କାଯଗତିକଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନେନକାଯେନ ଆକାସେଗମନକାଲେ ଅତୀତଂ ପାଦକଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତତି। କାଯଂ ଚିତ୍ତଗତିକଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ଗମନକାଲେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପକାଯଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତତି। ତଥାପୱତ୍ତମାନସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ କିଞ୍ଚିରୂପଂ ଆରମ୍ମଣ ମତ୍ତଂ ହୋତି। କିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣପୁରେଜାତଂ। କିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣ ପୁରେଜାତଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅନାଗତେ ଇଦଂନାମ ହୋତୂତି ଅଧିଟ୍ଠାନ କାଲେ ଅନାଗତଂ ତଂତଂରୂପଧମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତତୀତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ସଦ୍ଦୋ ଦିବ୍ବସୋତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ଅତୀତେ ସତ୍ତଦିୱସାନି ଅନାଗତେ ସତ୍ତଦିୱସାନୀତି ଏତ୍ଥନ୍ତରେ କାଲେ ଅତୀତା ନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭୂତଂ ପରସ୍ସଚିତ୍ତଂ ଚତ୍ତାରୋୱା ଖନ୍ଧା ଚେତୋପରିଯ ଞାଣସ୍ସ। ଚିତ୍ତଞ୍ହି ଜାନନ୍ତୋ ତଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଂପି ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜାନିସ୍ସତିଯେୱ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପଟ୍ଠାନେ କୁସଲା ଖନ୍ଧା ଚେତୋ ପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଯଥାକମ୍ମୁପଗଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ଞାଣଦ୍ୱଯଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତାୱ ପରଚିତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାଲମ୍ବଣତାନାମ ସନ୍ତତିୱସେନୱା ଅଦ୍ଧା ୱସେନୱା ଯୋଜିତା। ଯଦି ହି ଖଣିକୱସେନ ଯୋଜେଯ୍ଯ। ଆୱଜ୍ଜନେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଚିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧେ ଜୱନାନିପି ତଦେୱ ଆୱଜ୍ଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ଅତୀତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ତାନି କାଲତୋ ଆୱଜ୍ଜନେନ ସହ ଭିନ୍ନାଲମ୍ବଣାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ନଚ ଅନିଟ୍ଠେ ମଗ୍ଗଫଲୱୀଥିତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ କାଲମତ୍ତେନାପି ତେସଂ ତେନ ସହ ଭିନ୍ନାଲମ୍ବଣତା ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେହି ଅନୁ ମତାତି। ତସ୍ମା ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂନାମ ସନ୍ତତିୱସେନ ଅଦ୍ଧାୱସେନଚ ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି। ମୂଲଟୀକାଯଂ ପନ ଖଣିକପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ ୱସେନେୱ ଯୋଜିତଂ। ନହି ଅଭିଧମ୍ମେ ଅତୀତାରମ୍ମଣତ୍ତିକଂ ସନ୍ତତି ଅଦ୍ଧାନୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଇତରଥା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଧମ୍ମୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯା। ନ ତୁ ୱୁତ୍ତୋ। ଅତୀତୋ ଧମ୍ମୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତିଚ୍ଚେୱ ପନ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନି ସବ୍ବାନି ଚିତ୍ତାନି ପଚ୍ଚେକଂ ଅତ୍ତନା ଖଣୱସେନ ସହୁପ୍ପନ୍ନାନି ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତାନିଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଯୁତ୍ତଂ, ନଚ ତାନି ଧମ୍ମତୋ ଭିନ୍ନା ଲମ୍ବଣାନିନାମ ହୋନ୍ତି। ଗହଣା କାରସ୍ସ ଅଭିନ୍ନତ୍ତା। ଆୱଜ୍ଜନଂପି ହି ଚିତ୍ତନ୍ତେୱ ଆୱଜ୍ଜତି। ଜୱନାନିଚ ଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତେୱ ଜୱନ୍ତି। ତାନିଚ ସବ୍ବାନି ଚିତ୍ତାନିଏୱ ହୋନ୍ତୀତି। ଅତୀତାନନ୍ତର ଚୁତିତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ଅତୀତା ଖନ୍ଧା ଖନ୍ଧୁପନି ବନ୍ଧା ନାମ ଗୋତ୍ତକସିଣ ନିମିତ୍ତାଦିକା ପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଏୱଂ ରୂପାଦୀସୁ ଛସୁ ଆଲମ୍ବଣେସୁ ଯଥାରହ ମପ୍ପେତୀତି। ଇଦାନି ଅଭିଞ୍ଞାୱସେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନସ୍ସ କିଚ୍ଚଭେଦେନ ପଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧନ୍ତିଆଦିଗାଥ ମାହ। ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଯଥା ଯଥାଚ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ତଥା ତଥାୱା ଇଜ୍ଝନ ସଙ୍ଖାତୋ ୱିଧୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ପକାରୋୱା ଏତସ୍ସାତି ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ। ତଂ ପନ ତିୱିଧଂ ଅଧିଟ୍ଠା ନିଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ମନୋମଯିଦ୍ଧି ୱସେନ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ପକତିୱଣ୍ଣଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ସତ ସହସ୍ସାଦି ବହୁଭାୱ କରଣ ୱସେନୱା ଆକାସଗମନାଦିୱସେନ ୱା ବହିଦ୍ଧା ନାନାୱଣ୍ଣ ପାଟିହାରିଯ ଦସ୍ସନ ୱସେନୱା ପୱତ୍ତିତା ଇଦ୍ଧି ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିନାମ। ପକତିୱଣ୍ଣଂ ପନ ୱିଜହିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନମେୱ କୁମାରୱଣ୍ଣନାଗୱଣ୍ଣାଦିକଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତିତା ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧିନାମ। ଅତ୍ତନୋ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞଂ ସବ୍ବସୋ ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ ସରୀରଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତିତା ଇଦ୍ଧି ମନୋମଯିଦ୍ଧିନାମ। ଦିୱେ ଭୱଂ ଦିବ୍ବଂ। ଦେୱଲୋକେ ଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିବ୍ବଞ୍ଚ ତଂ ସୋତଞ୍ଚାତି ଦିବ୍ବସୋତଂ। ଦେୱାନଂ ଉଠଆରକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ଦୂରେପି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେପି ଆରମ୍ମଣସମ୍ପଟିଚ୍ଛନସମତ୍ଥଂ ପସାଦସୋତଂ। ଦିବ୍ବସୋତସଦିସତ୍ତା ପନ ଇଦଂ ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣଂପି ଦିବ୍ବସୋତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କସିଣଜ୍ଝାନ ସଙ୍ଖାତେନୱା ଦିବ୍ବୱିହାରେନ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ସଯଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ଦିବ୍ବୱିହାରେ ପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଦିବ୍ବଞ୍ଚ ତଂ ସୋତଞ୍ଚାତି ଦିବ୍ବସୋତଂ। ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିଜାନନ୍ତି ଏତେନାତି ପରଚିତ୍ତୱିଜାନନଂ। ତଦେୱ ଚେତୋପରିଯାଯନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜ ଜାନନ୍ତି ଏତେନାତି କତ୍ୱା ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବେ ନିୱାସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତୀତଭୱେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଆପାତଂ ଆଗତା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଦିତା ଧମ୍ମା। ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଜାତୀସୁ ଗୋଚର ନିୱାସୱସେନ ନିୱସିଂସୁ ଅତ୍ତନୋ ଛଦ୍ୱାରିକାନି ଚିତ୍ତାନି ଏତ୍ଥାତି କତ୍ୱା। ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ପରେସଂ ଛଦ୍ୱାରଗହିତାପି ଧମ୍ମା ପୁବ୍ବେ ନିୱାସୋ ହୋତିଯେୱ, ପୁବ୍ବେ ନିୱାସସ୍ସ ଅନୁସ୍ସରଣଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତି। ଇଧ ପନ ତଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଞ୍ଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦିବ୍ବଞ୍ଚ ତଂ ଚକ୍ଖୁଚାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ତଂ ସଦିସତ୍ତା ଇଦଂ ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣଂପି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦିବ୍ବୱିହାର ୱସେନ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ସଯଞ୍ଚ ଦିବ୍ବୱିହାରସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତା ଦିବ୍ବଞ୍ଚ ତଂ ଚକ୍ଖୁଚାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଯଥାକମ୍ମୁପଗଞ୍ଞାଣଂ ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଞାଣାନି ଇମସ୍ସେୱ ପରିଭଣ୍ଡଞାଣାନିନାମ। ନହି ତେସଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିସୁଂ ଚିତ୍ତପରିଦମନପରିକମ୍ମଂନାମ ଅତ୍ଥି। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣେ ପଟିଲଦ୍ଧେ ତେସଂପି ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତାତି। ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ନିରଯେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ଦେୱେସୁୱା ସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତେ ସତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ତେସଂ ଅତୀତଂ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ଯଥାକମ୍ମୁପଗଞ୍ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା କତ୍ଥ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେସଂ ଅନାଗତେ ପୱତ୍ତିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତେସଂ ଅନାଗତଖନ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ପୁବ୍ବେ ନିୱାସାନୁସ୍ସତି ଞାଣଂ ୱିଯଚ ସବ୍ବଂପି ଅନାଗତଧମ୍ମଜାତଂ ଏତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତିଯେୱ। ଏତଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଗତିକନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିଭାୱନିଯଂ ପନ

ଅନାଗତେ ସତ୍ତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚିତ୍ତଚେତସିକଧମ୍ମା ଦୁତୀଯଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଂକିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣଂ ଏତସ୍ସ ୱିସଯୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତମ୍ପି ଯୁତ୍ତଂୱିଯ ଦିସ୍ସତି।

ନହି ଭୱନ୍ତରେପି ଅନାୱତଧମ୍ମେ ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଏତଂ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅନାଗତଧମ୍ମେ ନଜାନାତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଯଥା ଚେତଂ, ତଥା ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂପି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ପରସନ୍ତାନଗତେ ଅତୀତଧମ୍ମେତି। ପାଠଇଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁଚ ଭୱନ୍ତରଗତଧମ୍ମେହି ଏୱ ଞାଣଦ୍ୱଯଂ ଯୋଜିତଂ। ତଂ ପନ ଅସାଧାରଣକାଲୱସେନ ଆନୁଭାୱୱିସେସପାକଟତ୍ଥଂ ଯୋଜିତନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ ସିଯାତି। ଗୋଚରଭେଦୋତି ଦସକସିଣାଦୀସୁ ଗୋଚରେସୁ ସମତ୍ଥଞ୍ଞାନାନଂ ପୱତ୍ତିଭେଦୋ।

ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନନଯୋ।

୧୭୧। ସଦ୍ଦଲୋକିଯମହାଜନେହି ଯଥାଦିଟ୍ଠଂ ପୁଗ୍ଗଲସତ୍ତେହି ପୁରିସାଦିକଂ ନିଚ୍ଚ ଧୁୱ ସୁଖ ଅତ୍ତ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିସେସେନ ପସ୍ସନ୍ତି ଏତାଯାତି ୱିପସ୍ସନା। କିରିଯା କମ୍ମଂ। ଭାୱନାପଯୋଗୋ। ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଂ। ୱିପସ୍ସନା ଏୱ ୱା କମ୍ମନ୍ତି ୱିପସ୍ସନା କମ୍ମଂ। ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମସ୍ସ ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭୂମୀତି ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ଖନ୍ଧାଦିଧମ୍ମଜାତଂ। ୱିପସ୍ସନା କମ୍ମମେୱ ୱା ଉତ୍ତରୁତ୍ତରସ୍ସ ଭାୱନା ୱିସେସସ୍ସ ଆନିସଂସୱିସେସସ୍ସୱା ଠାନଂ ଆସନ୍ନକାରଣନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ତସ୍ମିଂ ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ସତ୍ତୱିଧେନ ୱିସୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗହୋ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନୀତିଆଦିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିଚ୍ଚସୀଲମେୱ ସଯଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଯମଲତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା କାଯଂ ୱାଚଞ୍ଚ ତତୋ ୱିସୋଧନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି। ସୁଭାୱିତ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନମେୱ ସଯଞ୍ଚ ନୀୱରଣମଲତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ତଂସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଞ୍ଚ ତତୋ ୱିସୋଧନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି। ଚିତ୍ତସୀସେନ ଚେତ୍ଥ ସମାଧି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଞାଣସଙ୍ଖାତା ଦିଟ୍ଠିଏୱ ତଂ ସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିମଲତୋ ୱିସୋଧନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ସୋଳସୱିଧଂ ଅଟ୍ଠୱିଧଂ କଙ୍ଖଂ ୱିତରନ୍ତି ଅତିକ୍କମନ୍ତି ଏତାଯାତି କଙ୍ଖାୱିତରଣା। ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହଞାଣଂ। ସା ଏୱ ତଂସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂ ଅହେତୁ ଦିଟ୍ଠି ୱିସମହେତୁଦିଟ୍ଠୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଥାୱୁତ୍ତାହି ଦୁୱିଧାହି କଙ୍ଖାହି ୱିସୋଧନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି କଙ୍ଖାୱିତରଣୱିସୁଦ୍ଧି। ମଗ୍ଗୋଚ ଅମଗ୍ଗୋଚ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗା। ତତ୍ଥ ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧାଧିଗମନସ୍ସ ଉପାଯଭୂତୋ ମନସିକାରୱିଧିୱା ଅରିଯମଗ୍ଗୋୱା ମଗ୍ଗୋନାମ। ତସ୍ସ ଅନୁପାଯଭୂତୋ ମନସିକାରୋୱା ଅଧିମାନୱତ୍ଥୁନିୱା ଅମଗ୍ଗୋନାମ। ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗତୋ ଅମଗ୍ଗସ୍ସଚ ଅମଗ୍ଗତୋ ଜାନନଂ ଦସ୍ସନଞ୍ଚ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣଦସ୍ସନଂ। ତମେୱ ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲଂ ଅମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗସଞ୍ଞାଯ ୱିସୋଧନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧି ନାମ। ଉପରି ୱିସେସଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି ଏତାଯାତି ପଟିପଦା। ୱିପସ୍ସନାପରଂପରସଙ୍ଖାତୋ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗୋ। ପଟିପଦାଭୂତଂ ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନଂ। ତମେୱ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଦିତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିନାମ, ଅରିଯମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତ ଞାଣଦସ୍ସନମେୱ ସମ୍ମୋହମଲତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିନାମ। ଏତ୍ଥଚ ସୁତମଯାଦିୱସେନ ସିଦ୍ଧଂ ଅନୁମାନ ଞାଣଂପି ଞାଣମେୱାତି ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଞାଣମେୱ ଗହେତୁଂ ସଦ୍ଦତ୍ଥ ଦସ୍ସନଗହଣଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲକ୍ଖୀଯନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖୀଯନ୍ତି ଇମେ ଅନିଚ୍ଚାଏୱାତି ଏକନ୍ତେନ ୱିନିଚ୍ଛୀଯନ୍ତି ଧମ୍ମା ଏତେନାତି ଲକ୍ଖଣଂ ଅନିଚ୍ଚତା ଏୱ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ। ପୁବ୍ବପଦେ ଭାୱପଚ୍ଚଯଲୋପୋ। ଅଞ୍ଞୋହି ଅନିଚ୍ଚୋ, ଅଞ୍ଞା ଅନିଚ୍ଚତାତି। ତତ୍ଥ ଯଥାଗମନକ୍ରିଯାଯୋଗେନ ପୁରିସୋ ଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ପନ ଗମନ କ୍ରିଯା ପୁରିସୋ। ନଚ ପୁରିସୋ ଗମନକ୍ରିଯା। ଅଞ୍ଞା ହି କ୍ରିଯା, ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ। ତଥା ଅନିଚ୍ଚତାଯୋଗେନ ସଙ୍ଖୋ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋ ଅନିଚ୍ଚୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ପନ ଅନିଚ୍ଚତା ସୋ ଧମ୍ମୋ, ନଚ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଅନିଚ୍ଚତା। ଅଞ୍ଞା ହି ଅନିଚ୍ଚତା, ଅଞ୍ଞୋ ସୋ ଧମ୍ମୋତି। କତମା ପନ ସା ଅନିଚ୍ଚତାତି। ୱିପରିଣାମା କାରୋ। ଜୀରଣାକାରୋ ଭିଜ୍ଜନାକାରୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ପନ ଆକାରଂ ଦିସ୍ୱା ତଦାକାରୱନ୍ତେ ଧମ୍ମେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅନିଚ୍ଚୋତି। ତସ୍ମା ସା ଅନିଚ୍ଚତାଯେୱ ଇଧ ଲକ୍ଖଣନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଏସନଯୋ ସେସେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ। ତତ୍ଥ ପନ ଅଭିଣ୍ହସଂପଟିପୀଳଅନାକାରୋ ଦୁକ୍ଖତାନାମ। ଅୱସୱତ୍ତନାକାରୋ ଅନତ୍ତତାନାମାତି। ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ପନ ଅନିଚ୍ଚତାଯ ସହ ଅନିଚ୍ଚସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧମ୍ମେନ ସହ ଅନିଚ୍ଚତାଯ ଅନୁଅନୁପସ୍ସନା ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଏସ ନଯୋ ସେସାସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ। ଯାୱ ସରୀରେ ଧମ୍ମାନଂ ତିୱିଧଲକ୍ଖଣଯୁତ୍ତତା ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେନ ପଞ୍ଞାଯତି। ତାୱ ତେସୁ ତିୱିଧଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମସନଂ ଆମସନଂ ସମ୍ମସନଂ। ସମ୍ମସନାକାରେନ ପୱତ୍ତଂ ଞାଣଂ ସମ୍ମସନଞାଣଂ। ଉଦଯୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଂତଂ ଖଣାନୁରୂପଂ ତଂତଂ ପଚ୍ଚଯାନୁରୂପଞ୍ଚ ନୱନୱାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାତୁ ଭାୱୋ ଚେୱ ଉପରୁପରି ୱଡ୍ଢନଞ୍ଚ। ୱଯୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯା ନୱନୱା ଧମ୍ମା ପାତୁଭୱନ୍ତି ଚେୱ ୱଡ୍ଢନ୍ତିଚ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯାନଂ ପୁରାଣଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରଧାନଂ। ସମୂହ ସନ୍ତତିୱସେନ ପନ ଉଦଯପକ୍ଖସ୍ସୱା ୱଯପକ୍ଖସ୍ସୱା ସମନୁପସ୍ସନଞାଣଂ ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣଂ। ତେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ପକ୍ଖେସୁ ଉଦଯକୋଟ୍ଠାସୋନାମ ଉପରୁପରି ପାକଟୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି। ୱଯକୋଟ୍ଠାସୋ ପନ ଅପାକଟୋ। ସୋ ଏୱ ଚ ଅନିଚ୍ଚତାଯ ପରମା କୋଟୀତି ତସ୍ସେୱ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ସମନୁପସ୍ସନଞାଣଂ ଭଙ୍ଗଞାଣଂ। ଭଙ୍ଗେ ଦିଟ୍ଠେ ଏୱଂ ଭିଜ୍ଜନସଭାୱାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନେକସହସ୍ସସୋକ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁଭାୱେନ ତଥା ତଥା ଭାଯିତବ୍ବପକାରସମନୁପସ୍ସନଞାଣଂ ଭଯଞାଣଂ ନାମ। ଲୋକେ ପନ କିଞ୍ଚି ଭଯୱତ୍ଥୁଂ ପସ୍ସନ୍ତାପି ଆସନ୍ନେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଟିସରଣେ ସତି ନ ଭାଯନ୍ତି। ଅସତି ଏୱ ଭାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ଭାଯିତବ୍ବାନଂ ତେସଂ ସବ୍ବସୋ ଅଞ୍ଞପଟିସରଣାଭାୱଦସ୍ସନଂ

ଆଦୀନୱଞାଣଂ ନାମ। କୁତୋଚି ପଟିସରଣାଭାୱେନ ତେହି ଉକ୍କଣ୍ଠତାକାର ସହିତଂ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିବ୍ବିଦାଞାଣଂନାମ। ନିବ୍ବିନ୍ଦୀୟମାନେହି ତେହି ଅତ୍ତାନଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ ଅଜ୍ଝାସୟସହିତଂ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ମୁଚ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାଞାଣଂ ନାମ। ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଚ୍ଚିତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ସୀଘଂ ମୁଞ୍ଚନତ୍ଥଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଚତ୍ତାଲୀସାୟ ଆକାରେହି ଅନେକାଦୀନୱରାସି ଭାୱ ପଟିସଙ୍ଖାନୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁୱିପ୍ଫାରତରଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ୱିପସ୍ସନା ଞାଣଂ ପଟିସଙ୍ଖାଞାଣଂ ନାମ। ତେସଂ ପନ ଅନେକାଦୀନୱରାସିଭାୱେ ସୁଟ୍ଠୁ ଦିଟ୍ଠେ ସଙ୍ଖାରେସୁ ନିକନ୍ତିୟା ପରିୟାଦିନ୍ନାୟ ଇଦାନି ମୁଞ୍ଚନୁପାୟୋ ଲଦ୍ଧୋତି ଅଧିମତ୍ତୁବ୍ବାପାରଂ ଅକତ୍ୱା ସମେନ ୱାୟାମେନ ସଙ୍ଖାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଖାରପରିଗ୍ଗହେ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରସହିତଂ ସଙ୍ଖାରେସୁୱା ଭୟଞ୍ଚ ନନ୍ଦିଞ୍ଚ ପହାୟ ଉଦାସିନଭାୱସହିତଂ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଞାଣଂନାମ। ଉପରି ମଗ୍ଗପ୍ପୱତ୍ତିଂ ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱେନ ମଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଅନୁଲୋମେହି ଥାମବଲେହି ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅନୁଲୋମଞାଣଂ ନାମ। ହେଟ୍ଠିମାନଂୱା ଞାଣାନଂତଂ ଅନୁଲୋମଂ ହୋତି ଲକ୍ଖଣତ୍ତୟସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ୱିଭାୱନତୋ। ଉପରିମଗ୍ଗସ୍ସୱା ଅନୁଲୋମଂ ହୋତି ତସ୍ସ ପରିକମ୍ମଭାୱତୋ, ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତାଚାତିପି ଅନୁଲୋମଞାଣଂ ନାମାତି। ଅତ୍ତ ଜୀୱସୁଞ୍ଞତାଦସ୍ସନ ବଲେନ ଖନ୍ଧେସୁ କିଲେସବନ୍ଧନତୋ ୱିମୁଚ୍ଚମାନୋ ମଗ୍ଗୋ ସୁଞ୍ଞତାୱିମୋକ୍ଖୋ ନାମ। ସଙ୍ଖାରାନଂ ୟାନି ନିମିତ୍ତାନି କିଲେସାନଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ହୋତି। ତାନି ୱିଧମିତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ଧମ୍ମାନଂ ଅନାଥ ଭାୱ ଦସ୍ସନ ବଲେନ ୱିମୁଚ୍ଚମାନୋ ମଗ୍ଗୋ ଅନିମିତ୍ତୋୱିମୋକ୍ଖୋ ନାମ। ସଙ୍ଖାରେସୁ ସବ୍ବସୋ ଅସ୍ସାସାଭାୱ ଦସ୍ସନବଲେନ ୱିମୁଚ୍ଚମାନୋ ମଗ୍ଗୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋୱିମୋକ୍ଖୋନାମ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାତି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ସା ହି ଧମ୍ମାନଂ ସମୂହଘନ ସନ୍ତତିଘନ କିଚ୍ଚଘନ ଆରମ୍ମଣଘନେସୁ ତଂତଂଘନ ୱିନିବ୍ଭୁଜନ ୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅତ୍ତା ଇତି ଗହେତବ୍ବସ୍ସ କସ୍ସଚି ସାରସ୍ସ ଅଭାୱାନୁପସ୍ସନତୋ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନିମିତ୍ତା ନୁପସ୍ସନାତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ସାପି ହି ସନ୍ତତି ୱିଚ୍ଛେଦନ ୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅହନ୍ତି ଗହିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ୱିଧମନତୋ ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାତି ଦୁକ୍ଖା ନୁପସ୍ସନା। ସାପି ହି ମହାଆଦୀନୱରାସି ଭାୱ ୱିଭାୱନୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଇଦଂ ମମ ଏତଂ ମମାତି ଗହେତବ୍ବସ୍ସ କସ୍ସଚି ପଣିହିତ ଗୁଣସ୍ସ ଅଭାୱାନୁପସ୍ସନତୋ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲନ୍ତି ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ସବ୍ବଲୋ କିୟସୀଲାନଂ ଜେଟ୍ଠକତ୍ତା ପତିଚ ହୋତି। ଚତୁଭୂମକକୁସଲାନଂ ଆଦିପଭୱଭୂତତ୍ତା ମୁଖଞ୍ଚ। ଇତି ପତିମୁଖଟ୍ଠେନ ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତମେୱଚ ଦୁସ୍ସିଲ୍ଯମଗ୍ଗସ୍ସ ସଂୱରଣତୋ ପିଦହନତୋ ସଂୱରୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ୟେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ଚକ୍ଖାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ୱିଫନ୍ଦିତାନି ହୋନ୍ତି। ଲୋଲାନି ହୋନ୍ତି। ତଦନୁବନ୍ଧାଚ ଅକୁସଲଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଂୱରଣୱସେନ ପୱତ୍ତମାନା ସତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂୱରୋନାମ। ସୋ ଏୱ ସୀଲନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସୀଲଂ। ଆଜୀୱନ୍ତି ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେନ୍ତି ଏତେନାତି ଆଜୀୱୋ। ପଚ୍ଚୟପରିୟେସନୱାୟାମୋ। ସୋୟେୱ ବୁଦ୍ଧପଟିକୁଟ୍ଠେହି ପୁପ୍ଫଦାନାଦୀହି ମିଚ୍ଛାପୟୋଗେହି ତିୱିଧକୁହନୱତ୍ଥୁହିଚ ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିନାମ। ସା ଏୱ ସୀଲନ୍ତି ସମାସୋ। ତଥାରୂପେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଭିକ୍ଖାଚାରାଦିନା ପୟୋଗେନ ପଟିଲଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣ ପରିଭୁଞ୍ଜନକାଲେସୁ ସମ୍ମୋହସ୍ସ ଗେଧସ୍ସ ମଦସ୍ସ ପମାଦସ୍ସଚ ପହାନତ୍ଥଂ ତଂତଂପୟୋଜନମରିୟାଦଂୱା ପଟିକୂଲଲକ୍ଖଣଂୱା ଧାତୁମତ୍ତଲକ୍ଖଣଂୱା ପରିଗ୍ଗହଣ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୟସେୱନେ ପଟିସଙ୍ଖାଞାଣଂ ପଚ୍ଚୟ ସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂନାମ। ପରିସୁଜ୍ଝତୀତି ପରିସୁଦ୍ଧି। ପରିସୁଦ୍ଧିଏୱ ପାରିସୁଦ୍ଧି। ସା ଏୱ ସୀଲନ୍ତି ସମାସୋ। ଚତ୍ତାରି ପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲାନୀତି ଚତୁପାରି ସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତସଦ୍ଦେନ ସମାଧି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ୱୁତ୍ତଂ ଦୁୱିଧୋପିସମାଧି ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିନାମାତି। ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନ ୱସେନାତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚତ୍ତସଭାୱୋ ଲକ୍ଖଣଂନାମ। ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଉଣ୍ହତ୍ତଂ ୱିୟ। ତେନ ସଭାୱେନ ସାଧେତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚଂୱା ସାଧନପଚ୍ଚୟା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣସଙ୍ଖାତା ସମ୍ପତ୍ତିୱା ରସୋନାମ। ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ପରିୱାଚନ ଜୋତନାନି ୱିୟ। ସା ଏୱ ସମ୍ପତ୍ତିୱା କାରିୟସଙ୍ଖାତଂ ଫଲଂୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂନାମ। ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଧୂମୋ ୱିୟ। ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ଅସାଧାରଣପଚ୍ଚୟସଙ୍ଖାତଂ ଆସନ୍ନକାରଣଂ ପଦଟ୍ଠାନଂନାମ। ତେସଂ ୱସେନ ନାମସ୍ସଚ ରୂପସ୍ସଚ ପରିଗ୍ଗହୋ ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହଣଂ ନାମରୂପୱୱତ୍ଥାନଂ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିନାମ। ଏତ୍ଥଚ ପରିଗ୍ଗହୋ ଦୁୱିଧୋ ସଙ୍ଖେପ ପରିଗ୍ଗହୋ ୱିତ୍ଥାରପରିଗ୍ଗହୋତି। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମେ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଇଦଂ ନାମମେୱ, ନ ରୂପଂ। ଇଦଂ ରୂପମେୱ, ନ ନାମଂ। ଅଞ୍ଞଂ ନାମଂ ଅଞ୍ଞଂ ରୂପଂ। ତଦୁଭୟତୋଚ ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତାୱା ଜୀୱୋୱା ସତ୍ତୋୱା ପୁଗ୍ଗଲୋୱା ମନୁସ୍ସୋୱା ଦେୱୋୱା ବ୍ରହ୍ମାୱା ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ସଙ୍ଖେପପରିଗ୍ଗହୋନାମ। ଞାଣୁତ୍ତରିକୋହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏତ୍ତକମତ୍ତେନପି ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତୁଂ ସକ୍କୋତି ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେହୀତି। ତୟୋ ହି ୱିପଲ୍ଲାସା। ୟଥାହ-ଅନତ୍ତନି ଅତ୍ତାତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋତି। ତତ୍ଥ ସତ୍ଥୁସାସନଧମ୍ମେ ସୁଟ୍ଠୁ ପତିଟ୍ଠିତେନ ସଦ୍ଧାମତ୍ତେନପି ଦିଟ୍ଠି ୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୋ ହୋତି। ଇତରେ ପନ ନାମରୂପପରିଗ୍ଗହେ କତେୟେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ହୋନ୍ତି। ୟାୱଚ ଏତେ ଦ୍ୱେ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ହୋନ୍ତି। ତାୱ ନାମରୂପପରିଗ୍ଗହୋଚ ଅପରିସୁଦ୍ଧୋୟେୱ ହୋତି। ତଂମୂଲିକାଚ କିଲେସଧମ୍ମା ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ଅପିଚ। ଚତୁନ୍ନଂ ଆହାରାନଂ ୱସେନ ଚତୁଧା, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚଧା, ଛନ୍ନଂ ଧାତୂନଂ ୱସେନ ଛଧାତିଆଦିନା ନୟେନ ନାମରୂପଂ ପରିଗ୍ଗହେ ତବ୍ବମେୱ। ତତ୍ଥ ଛ ଧାତୁୟୋନାମ ପଥୱିଧାତୁ ଆପୋଧାତୁ ତେଜୋଧାତୁ ୱାୟୋଧାତୁ ଆକାସଧାତୁ ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁୟୋ। ପକ୍କୁସାତି କୁଲପୁତ୍ତୋ ହି ଇମା ଛ ଧାତୁୟୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ୱା ଚପିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି। ୟତ୍ତକେ ୱା ପନ ଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତା ମେତି ପୱତ୍ତମାନେ ସଞ୍ଞାଚିତ୍ତଦିଟ୍ଠି ୱିପଲ୍ଲାସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତତ୍ତକାପି ପରିଗ୍ଗହେତଵ୍ବା ୟେୱାତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସଙ୍ଗହପକରଣେ ୟୋ ୟୋ ଚିତ୍ତଚେତସିକ ୱିଭାଗୋ ରୂପୱିଭାଗୋଚ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ୱସେନ ନାମରୂପସ୍ସ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ୱିତ୍ଥାରପରିଗ୍ଗହୋନାମ। ଅୟଂପନ ଆଦିକମ୍ମିକାନଂ ଅୱିସୟୋ। ପଟିୱିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚାନଂ ପନ ଆଭିଧମ୍ମିକତ୍ଥେରାନଂ ଏୱ ୱିସୟୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନାମରୂପଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ ନାମରୂପ

ମତ୍ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱଦସ୍ସନତୋଚ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଜୀୱସଞ୍ଞିତୋ ଅତ୍ତା ଅତ୍ଥି। ସୋ କରୋତି, ସୋ ପଟିସଂୱେଦେତି, ସଂସରତି, ସନ୍ଧାୱତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ପହୀୟତି। ସୁଦ୍ଧେ ନାମେ ଏୱୱାରୂପେ ଏୱୱା ପୁଗ୍ଗଲସତ୍ତକ୍ରିୟସଞ୍ଞିତାନଂ ଇହାନ୍ଥାପାରାନଂ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱଦସ୍ସନତୋ ତଦୁଭୟସଂୟୋଗେଏୱ ତେସଂ ଲବ୍ଭମାନତା ଦସ୍ସନତୋଚ ତଦୁଭୟଂୱା ଏକମେକଂୱା ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅତ୍ତାତି ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ପହୀୟତି। ଅତ୍ତା ଜୀୱୋ ସତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମନୁସ୍ସୋ ଦେୱୋ ବ୍ରହ୍ମାତି ଏୱମାଦୀସୁ ୱୋହାରେସୁଚ ୱୋହାର ମତ୍ତେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତାନାମ ଏକନ୍ତତୋ ଅତ୍ଥି ଜୀୱୋନାମ ଏକନ୍ତତୋ ଅତ୍ଥୀତିଆଦିନା ତଦତ୍ଥାଭିନିୱେସୱସେନ ଅତିଧାୱନଞ୍ଚ ପହୀୟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତଦତ୍ଥାଭିନିୱେସୋତିଚ ଅତ୍ତାନାମ ଅତ୍ଥି ଜୀୱୋନାମ ଅତ୍ଥୀତିଆଦିନା ଦଳ୍ହତରଂ ଅଭିନିୱେସୋ। ଅତିଧାୱନନ୍ତି ନାମରୂପଂ ଅତ୍ତାତିଆଦିନା ଗହଣଂ। ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହୋତି ଏତ୍ଥପି ଦୁୱିଧୋ ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହୋ ସଙ୍ଖେପତୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚାତି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣୱସେନ ନାମସ୍ସ ଚିତ୍ତୋତୁକାହାରୱସେନ ରୂପସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହୁପାଦାନକମ୍ମୱସେନ ତଦୁଭୟସ୍ସଚ ପଚ୍ଚୟଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସଙ୍ଖେପତୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତିନାମ। ହେଟ୍ଠା ପଚ୍ଚୟସଙ୍ଗହେ ୱିଭତ୍ତେହି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନୟ ପଟ୍ଠାନନୟେହି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତିନାମ। ଏତ୍ଥପି ପଟ୍ଠାନନୟେନ ପରିଗ୍ଗହୋ ଆଦିକମ୍ମିକାନଂ ଅୱିସୟୋଏୱ। ପଚ୍ଚୟଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସପନ ୟଥାୱୱତ୍ଥିତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ନାମରୂପସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ପଚ୍ଚୟାୟତ୍ତୱୁତ୍ତିକତାଦସ୍ସନତୋ ଅହେତୁକଦିଟ୍ଠି ପହୀୟତି। ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପପଚ୍ଚୟସାମଗ୍ଗିୟା ୱିନା ଅଞ୍ଞଥା ପୱତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନତୋ ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନ କାଲନିମ୍ମାନାଦିକା ୱିସମହେତୁଦିଟ୍ଠିଚ ପହୀୟତି। ହେତୁସମ୍ଭାରପଚ୍ଚୟେହି କମ୍ମପ୍ପୱତ୍ତିୟା ୱିପାକପ୍ପୱତ୍ତିୟାଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମକାରକସ୍ସୱା ୱିପାକ ୱେଦକସ୍ସୱା କତ୍ତୁନୋ ଅଭାୱଦସ୍ସନତୋ କାରକ ୱେଦକ ଦିଟ୍ଠି ପହୀୟତି। ଅନମତଗ୍ଗେଚ ସଂସାରେ ତୀସୁ ଅଦ୍ଧାସୁ ହେତୁଫଲ ପରଂପରାୱସେନ କେୱଲସ୍ସ ନାମରୂପମତ୍ତସ୍ସେୱ ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତୋ ଅହୋସିଂ ନୁଖୋ ଅହମତୀତମଦ୍ଧାନନ୍ତି ଏୱମାଦିକାୟ ପୁଗ୍ଗଲସତ୍ତ ୱିସୟାୟ ସୋଳସୱିଧାୟ କଙ୍ଖାୟଚ ଅତିକ୍କମୋ ହୋତି। ସଭାୱଧମ୍ମପୱତ୍ତିୟାଚ ସୁଟ୍ଠୁ ଦିଟ୍ଠାୟ ଦେସନାଧମ୍ମସ୍ସ ସୁଧମ୍ମତା ଦସ୍ସନତୋ ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖତୀତିଆଦିନୟପୱତ୍ତା ଅଟ୍ଠୱିଧାପି କଙ୍ଖା ପହୀୟତୀତି। ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖତାନଂପି ସତଂ ଅସମ୍ମସନୁପଗତ୍ତା ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରେସୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁସୟସମୂହନତ୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ମସନନ୍ତି କତ୍ୱା ୟତ୍ଥ କାମରାଗାଦୟୋ ଅନୁସୟା ଅନୁସେନ୍ତି। ତେୟେୱ ଧମ୍ମା ସମ୍ମସନାରହା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରେସୂତି। ଇମସ୍ସ ଚ ପଦସ୍ସ ଲକ୍ଖଣତ୍ତୟଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସାତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତୀତାଦିଭେଦଭିନ୍ନେସୂତି ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଦୀହି ଏକାଦସହି ଭେଦେହି ଭିନ୍ନେସୁ। ଖନ୍ଧାଦିନୟଂଆରବ୍ଭାତି ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ୱିଭତ୍ତଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ଦ୍ୱାରଛକ୍କଂ ଆରମ୍ମଣଛକ୍କଂ ୱିଞ୍ଞାଣଛକ୍କଂ ଫସ୍ସଛକ୍କଂ ୱେଦନାଛକ୍କଂ ସଞ୍ଞାଛକ୍କନ୍ତି ଏୱମାଦିକଂ ସମ୍ମସନଭୂମିୱିଭାଗନୟଂ ଆରବ୍ଭ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ତଂନୟାନୁସାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପନ ତେୱୀସତିୟା ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେସୁ ୟସ୍ସ ୟୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ତେନ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ମସନଂ ଆରଭିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବୋନ୍ତେନ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଆରଭିତବ୍ବମେୱ। କଲାପୱସେନସଂଖିପିତ୍ୱାତି ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେନ ୟେ ରୂପଂ ତାୱ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାଦିଭେଦଭିନ୍ନଂପି ସମାନଂ ସବ୍ବଂ ଏକରୂପପିଣ୍ଡଭାୱେନ ସଂଖିପିତ୍ୱା ଏସ ନୟୋ ୱେଦନା ଦୀସୁପୀତି। ତତ୍ରାୟଂ ନୟୋ। ୟଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂୱା ବହିଦ୍ଧାୱା ଓଳାରିକଂୱା ସୁଖୁମଂୱା ହୀନଂୱା ପଣୀତଂୱା ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେୱା। ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଭୟଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନ। ୟାକାଚି ୱେଦନା।ଲ। ୟାକାଚି ସଞ୍ଞା।ଲ। ୟେକେଚି ସଙ୍ଖାରା।ଲ। ୟଂକିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ।ଲ। ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ। ଦୁକ୍ଖଂ ଭୟଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି। ଏତ୍ଥଚ ସବ୍ବଂ ରୂପଂ।ଲ। ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଗହଣମେୱ କଲାପୱସେନ ସଙ୍ଖିପନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅନିଚ୍ଚଂଖୟଟ୍ଠେନାତି ଏତ୍ଥ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ। ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା। ସଞ୍ଞା ଅନିଚ୍ଚା। ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନାତିଆଦିନା ନୟେନ ସମ୍ମସିତବ୍ବଧମ୍ମପରିଗ୍ଗହେନ ସହେୱ ସମ୍ମସନଂ କାତବ୍ବଂ। ଇତରଥା ସମ୍ମସନଂ ନ ରୁହତି। ତଦତ୍ଥସ୍ସ ପନ ପାକଟତ୍ତା ଇଧ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନାତିଆଦିନା ସମ୍ମସନପଦମେୱ ଥେରେନ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନାତି ତଂତଂରୂପଂ ଞାଣେନ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୟଂ ପଥୱିଧାତୁ ଅନିଚ୍ଚା ଖୟଟ୍ଠେନ। ଅୟଂ ଆପୋଧାତୁ ଅନିଚ୍ଚା ଖୟଟ୍ଠେନାତିଆଦିନା ସମ୍ମସନଂ କାତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ ସବ୍ବଂ ଥଦ୍ଧକ୍ରିୟାମତ୍ତଂ ପଥୱୀନାମ। ସାଚ କ୍ରିୟା ସୀତୁଣ୍ହପରିୱତ୍ତିୟାୱା ପରିୱତ୍ତତି। ନାନାହାରପରିୱତ୍ତିୟା ୱା ନାନାଚିତ୍ତପରିୱତ୍ତିୟାୱା ନାନିରିୟାପଥପରିୱତ୍ତିୟାୱା ନାନା କାୟିକକ୍ରିୟା ପରିୱତ୍ତିୟାୱା ପରିୱତ୍ତତି। ନାନାସନ୍ତତି ସଙ୍କନ୍ତି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ନୱନୱାସୁ କ୍ରିୟାସନ୍ତତୀସୁ ପାତୁଭୋନ୍ତୀସୁ ପୁବ୍ବପୁବ୍ବକ୍ରିୟାସନ୍ତତିୟୋ ନସ୍ସନ୍ତି। ୟସ୍ମାଚ ସନ୍ତତି ନାମ ଧମ୍ମତୋ ୱିସୁଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନୱନୱସନ୍ତତୀନଂ ପାତୁଭାୱୋନାମ ନୱନୱକ୍ରିୟାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଏୱ। ପୁବ୍ବପୁବ୍ବସନ୍ତତୀନଂ ନସ୍ସନଂନାମ ପୁବ୍ବପୁବ୍ବ କ୍ରିୟାନଂ ଭିଜ୍ଜନମେୱାତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ କାୟେ ନାନାଥଦ୍ଧକ୍ରିୟାନଂ ପରିୱତ୍ତିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଥୱିଧାତୁୟା ଖୟୱୟଂ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ପସ୍ସନ୍ତୋ ତଂସହଜାତାନଂ ରୂପାନଂ ଖୟୱୟଂ ପସ୍ସତିୟେୱ। ଆପୋ ନାମ ଆବନ୍ଧନକ୍ରିୟାମତ୍ତଂ। ତେଜୋନାମ ସୀତକ୍ରିୟାମତ୍ତଂ ଉଣ୍ହ କ୍ରିୟାମତ୍ତଞ୍ଚ। ୱାୟୋନାମ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନକ୍ରିୟାମତ୍ତଂ। ଇମାଚ କ୍ରିୟା ଖଣେ ଖଣେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତିୟେୱ। ଇମାସଞ୍ଚ, ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ସନ୍ତତିପରିୱତ୍ତିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଆପାଦୀନଂ ତଂସହଜାତରୂପାନଞ୍ଚ ଖୟୱୟଂ ପସ୍ସତି। ସନ୍ତତିପରିୱତ୍ତିଂ ପନ ବହିଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା ଜାନାତି, ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ କାୟସଂଫସ୍ସେନ ଜାନାତି। ସନ୍ତତିସରୀରଭୂତାନଂ ପନ ଧାତୂନଂ ଖୟୱୟଂ ଞାଣେନଏୱ ପସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ତଂତଂସନ୍ତତି ପରିୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱାୱା ତଥା ତଥା କପ୍ପେତ୍ୱା ୱା ରୂପଧାତୂନଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଞାଣେନ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମ୍ମସିତବ୍ବଂ। ସେସଖନ୍ଧେସୁପି ତଂତଂସନ୍ତତିନାନାତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ୱେଦନାଦୀନଂ ଖୟୱୟଂ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମସନଂ କାତବ୍ବନ୍ତି। ଭୟଟ୍ଠେନାତି ଭାୟିତବ୍ବଟ୍ଠେନ। ୟଞ୍ହି ଅନିଚ୍ଚଂ ହୋତି। ଖଣମତ୍ତେପି ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ। ତଂ ଏକନ୍ତେନ ଭାୟିତବ୍ବମେୱ। କସ୍ମା, ତଞ୍ହି ୟୋ ଅଭାୟିତ୍ୱା ୱିସ୍ସାସଂ କରୋତି। ଏତଂ ମେତି ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା

ପରିହରତି। ତଂ ଅପରିୟନ୍ତେହି ଅନେକସହସ୍ସେହି ଅଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖେହିୱା ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେହିୱା ଅଭିଣ୍ହଂ ପୀଳେତି। ବାଧତି। ଇତି ନାନାଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି ଅଭିଣ୍ହଂ ସମ୍ପଟିପୀଳନସଭାୱତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ଭାୟିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂନାମାତି। ଅତ୍ତପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ଅନତ୍ତା। ୟୋ ହି ଇତୋ ଉଦ୍ଧଂ ମୟ୍ହଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମତରୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ପରମଟ୍ଠୱଭାୱେନ ପରିଗ୍ଗହିତୋ ହୋତି। ସୋ ଅତ୍ତାତି ୱୁଚ୍ଚତି। କତମୋ ପନ ତଥାପରିଗ୍ଗହି ତବ୍ବୋତି। ୟୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ସବ୍ବସୋ ୱତ୍ତତି। ୟଥା ୱୁତ୍ତେହି ଅଭିସଙ୍ଖରଣକିଚ୍ଚେହି ୱିନା କେୱଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଛନ୍ଦେନୱା ୱସେନୱା ଅଜ୍ଝାସୟେନୱା ଆଣାୱିଧାନେନୱା ନିଚ୍ଚଂ ଅୱିରଜ୍ଝମାନୋ ପୱତ୍ତତି। ସୋ ତଥା ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତି। ତଥାରୂପୋ ଏୱ ହି ଧମ୍ମୋ ନିଚ୍ଚଂ ସୁଖକାମାନଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କରୋତି ନାମାତି। ୟୋ ପନ ନିଚ୍ଚଂ ସୁଖକାମାନଂ ତେସଂ ୟଥାପୱତ୍ତଂ ସୁଖଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତି ୱିକିରେତି। ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲାନଂ ତେସଂ ଅଭିସଙ୍ଖରଣାଦି ମୂଲକଂ ନାନାଦୁକ୍ଖଂ ଜନେତି ୱଡ୍ଢେତି। ସୋ ଅତ୍ତପଟିପକ୍ଖୋଏୱ ହୋତି। ଇଦଞ୍ଚ ରୂପଂ ଏଦିସମେୱ ହୋତି। ଇତି ଅତ୍ତକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅକରଣତୋ ଅତ୍ତପଟିପକ୍ଖକିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣତୋଚ ରୂପଂ ଅନତ୍ତାନାମାତି। କସ୍ମା ପନେତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ନୱତ୍ତତି ଅତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋତି ଅତ୍ତପଟିପକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ କରୋତୀତି ଆହ ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି। ତତ୍ଥ ସାରୋନାମ ପଚ୍ଚୟସାମଗ୍ଗିୟା ୱିନା କେୱଲଂ ଅଜ୍ଝାସୟମତ୍ତେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାଚ ପଚ୍ଚୟୁପତ୍ଥମ୍ଭେନ ୱିନା ୟଦିଚ୍ଛକଂ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ୱା ସମତ୍ଥଭାୱସଙ୍ଖାତୋ ଥାମବଲୱିସେସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ରୂପଂ ପନ ସୟଂପି ଏୱରୂପୋ ସାରୋନାମ ନ ହୋତି। ନଚ ଏୱରୂପେନ ସାରେନ ୟୁତ୍ତନ୍ତି। ନହି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟସାମଗ୍ଗିୟା ୱିନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ପଚ୍ଚୟୁପତ୍ଥମ୍ଭେନ ୱିନା ଖଣମତ୍ତଂପି ପତିଟ୍ଠାତୁଂୱା ଥାମୋୱା ବଲଂୱା ଅତ୍ଥି। ୟଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଥାମେନ ବଲେନ ୱିନା କେୱଲଂ ପଚ୍ଚୟସାମଗ୍ଗି ବଲେନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପଚ୍ଚୟୁପତ୍ଥମ୍ଭେନେୱ ପତିଟ୍ଠାତି। ତଂ ଅନେକ ସହସ୍ସାନି ପଚ୍ଚୟାଭିସଙ୍ଖରଣଦୁକ୍ଖାନି ଜନେତ୍ୱା ଏକନ୍ତେନ ନିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ତପଟିପକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ପୀଳେତି, ବାଧତିୟେୱାତି। ଏସନୟୋ ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା ଖୟଟ୍ଠେନାତିଆଦୀସୁ। ଇତି ଲକ୍ଖଣତ୍ତୟଂ ସମ୍ମ ସନ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଦ୍ଧାନୱସେନାତି ଏକେକଭୱପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସ ପୱତ୍ତକାଲସ୍ସ ୱସେନ। ନହି ଭୱନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ଅଞ୍ଞଂ ଭୱନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେଏୱ ଅସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି। ଅପିଚ, ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେପି ତିଣ୍ଣଂ ୱୟାନଂ ମନ୍ଦାଦୀନଂ ଦସନ୍ନଂ ଦସକାନଂ ସଂୱଚ୍ଛରୌତୁ ମାସ ପକ୍ଖତିଥି ଅହୋରତ୍ତି ୟାମ ପହାରାଦୀନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅଦ୍ଧାନଭେଦୋ ୟୋଜେତବ୍ବୋ। ସନ୍ତତିୱସେନାତି ସଭାଗେକସନ୍ତାନୱସେନ ପୱତ୍ତମାନାୟ ରୂପସନ୍ତତିୟାୱା ଅରୂପ ସନ୍ତତିୟାୱା ୱସେନ। ଖଣୱସେନାତି ରୂପାରୂପଧମ୍ମାନଂ ଆୟୁ ପରିମାଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଖଣସ୍ସ ୱସେନ। ଏତ୍ଥଚ ଖଣୱସେନ ସମ୍ମସନଂନାମ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ଏୱ ୱିସୟୋ ସିୟା, ନ ସାୱକାନଂ। ନହି ତେ ଏୱଂ ପରିତ୍ତକେ ଖଣେ ଉପ୍ପାଦଂୱା ନିରୋଧଂୱା ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି। ତସ୍ମା ଅଦ୍ଧାସନ୍ତତିୱସେନ ସମ୍ମସନମେୱ ଇଧା ଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଲକ୍ଖଣତ୍ତୟଂସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସାତି ତେସୁ ତେଭୂମକ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତିଲକ୍ଖଣାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ତେ ଧମ୍ମେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ। ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନିଚ୍ଚ ଜାତିକତଂୱା ଦୁକ୍ଖଜାତିକତଂୱା ଅନତ୍ତଜାତିକତଂୱା ଞାଣେ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସେସତୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଞାଣେ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଦସ୍ସନମେୱ ପଧାନଂ। ତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେୟେୱ ଇତରାନି କମେନ ଦିଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି। ଅଦିଟ୍ଠେଚ ଅଦିଟ୍ଠାନୀତି। ତସ୍ମା ଆଦିତୋ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣସ୍ସେୱ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟଭାୱୋ ଅଧିପ୍ପେତୋତି। ତେସ୍ୱେୱାତି ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରେସୁ ଏୱ। ପଚ୍ଚୟୱସେନାତି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେ ତାୱ ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହୁପାଦାନକମ୍ମାହାରସଙ୍ଖାତାନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ୱସେନ। ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରେସୁ ପନ ଆହାରଟ୍ଠାନେ ଫସ୍ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ୱିଞ୍ଞାଣେଚ ନାମରୂପଂ। ତତ୍ରାୟଂ ନୟୋ। ଅତୀତାନନ୍ତରଭୱେ ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହୁପାଦାନ କମ୍ମେସୁ ଅପ୍ପହୀନୱସେନ ସମୁଦିତେସୁ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରୂପସନ୍ତତିୟୋ ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାର ୱିଞ୍ଞାଣସନ୍ତତିୟୋଚ ସମୁଦେନ୍ତି। ୟାୱ ମରଣକାଲା ଖଣେ ଖଣେ ନାନାକଲାପୱସେନ ଉଦେନ୍ତି ପସୱନ୍ତି। ତେସୁ ପନ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଏୱ ପହୀନୱସେନ ନିରୁଦ୍ଧେସୁ ତା ରୂପାରୂପସନ୍ତତିୟୋ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଭୱନ୍ତରେ ପୁନ ଅନୁପ୍ପାଦସଙ୍ଖାତଂ ନିରୋଧଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ୟଥା ଉଦକେ ସତି ମଚ୍ଛାନାମ ହୋନ୍ତି, ଅସତି ନ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ କମ୍ମଜେସୁ ନାମରୂପେସୁ ସତି ଇତରାନି ନାମରୂପାନି ହୋନ୍ତି। ଅସତି ନ ହୋନ୍ତୀତି ଇତରାନି ସବ୍ବାନି କମ୍ମଜେସୁ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମୱସେନ ଉଦୟବ୍ବୟୱିଧାନଂ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହୁପାଦାନକମ୍ମପଚ୍ଚୟାନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦୟବ୍ବୟପୱତ୍ତି ହୋତୀତି। କମ୍ମୱସେନ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ସମୁଦେନ୍ତାନିପି ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଖଣେ ଖଣେ କବଳୀକାରାହାରୂପତ୍ଥମ୍ଭନଂ ଲଦ୍ଧା ଏୱ ୟଥା ପୱତ୍ତରୂପସନ୍ତତିୟୋ ଅନୁବନ୍ଧ ମାନା ନୱନୱା ରୂପସନ୍ତତିୟୋ ସମୁଦେନ୍ତି। ଅଲଦ୍ଧା ପନ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ତତିୟଂ ପୁନ ଅନୁପ୍ପାଦସଙ୍ଖାତଂ ଏକଭୱନିରୋଧଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ୟଥା ପୱତ୍ତସନ୍ତତିୟୋ ୱା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି ଅନ୍ତରଧାୟନ୍ତୀତି।

ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରା ପନ ବହିଦ୍ଧା ଆରମ୍ମଣେସୁ ଆପାଥାଗତେସୁ ଆରମ୍ମଣସମ୍ଫସ୍ସଂ ଲଦ୍ଧାଏୱ ଛଦ୍ୱାରିକା କୁସଲାକୁସଲୱିପାକ କ୍ରିୟଭୂତା ସମୁଦେନ୍ତି। ନୱନୱା ସନ୍ତତିୟୋ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଅଲଦ୍ଧା ପନ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସନ୍ତତିଂ ନ ଘଟେନ୍ତି। ୱିଞ୍ଞାଣଂଚ ସହଜାତ ନାମେଚ ୱତ୍ଥୁରୂପେଚ ପୱତ୍ତମାନେଏୱ ପୱତ୍ତତି। ନିୱତ୍ତମାନେ ନିୱତ୍ତତୀତି। ଖଣୱସେନାତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ପଚ୍ଚୟେ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା କେୱଲଂ ନାମରୂପାନଂ ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣୱସେନ। ଖଣସଦ୍ଦେନ ଚେତ୍ଥ ସମ୍ମସନଞାଣେ ୱୁତ୍ତରୂପସନ୍ତତି ନାମସନ୍ତତିୟୋପି ଗହେତବ୍ବା। ନହି ସାୱକାନଂ ଞାଣଂ ଖଣୱସେନ ନାମରୂପାନଂ ଉଦୟଂୱା ୱୟଂ ୱା ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି। ୟଥା ପନ ରତ୍ତନ୍ଧକାରେ ଅନ୍ତୋ ଲେଣେ ମହନ୍ତୋ ତମୋଖନ୍ଧୋ ଜାୟତି। ଦୀପଂ ଜାଲେନ୍ତସ୍ସ ପନ ଦୀପୋଭାସୋ ଏକକ୍ଖଣେ ଏୱ ସକଲଂ ଅନ୍ତୋଲେଣଂ ଫରମାନୋ ଉଦେତି। ତମୋଖନ୍ଧୋ ୱେତି। ଆଲୋକସ୍ସ ଉଦୟୋ ହୋତି। ତମୋଖନ୍ଧସ୍ସ ୱୟୋ। ପୁନ ଦୀପେ ନିବ୍ବାପୀୟମାନେ ତମୋଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦୟୋ ହୋତି। ଆଲୋକସ୍ସ ୱୟୋ। ଏୱ ମେୱଂ ସରୀରେ ନାନାଉତୁୱସେନୱା

ନାନାହାରୱସେନୱା ନାନାଚିତ୍ତୱସେନୱା ନାନିରିୟାପଥୱସେନୱା ନାନାପୟୋଗୱସେନୱା ଉଦୟପଞ୍ଚାନଂ ୱୟପଞ୍ଚାନଞ୍ଚ ନାନାସନ୍ତତୀନଂ ଉଦୟଞ୍ଚ ଉଦୟତୋ ୱୟଞ୍ଚ ୱୟତୋ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ସମନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ପନ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକଭାୱଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଉଦୟବ୍ବୟଞାଣେ ତିକ୍ଖେ ସୂରେ ୱହନ୍ତେ ଦସୱିଧା ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସସଙ୍ଖାତା ପାରିପନ୍ଥକଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓଭାସୋତିଆଦିଗାଥ ମାହ। ତତ୍ଥ ଓଭାସୋତି ୱିପସ୍ସନା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠିତୋ ସରୀରୋଭାସୋ। ପୀତୀତି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ପଞ୍ଚୱିଧା ପୀତି। ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି ଦୁୱିଧାପସ୍ସଦ୍ଧି। ଅଧିମୋକ୍ଖୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୋକ୍ଖୋ। ପଗ୍ଗହୋତି ୱୀରିୟଂ। ସୁଖନ୍ତି ସୋମନସ୍ସଂ। ଞାଣନ୍ତି ୱିପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ସତି। ଉପେକ୍ଖାତି ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା ଚେୱ ଆୱଜ୍ଜନୁପେକ୍ଖା ଚ। ନିକନ୍ତୀତି ଓଭାସାଦୀହି ସହ ୱିପସ୍ସନାୟ ଆଲୟଂ କୁରୁମାନା ସୁଖୁମା ତଣ୍ହା। ଅୟମେୱ ପନ ଏକନ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି। ଓଭାସାଦୟୋ ପନ ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁଭୂତତ୍ତା ଉପକ୍କିଲେସାତି ୱୁତ୍ତା। ତେସୁ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେସୁ ନ ୱତ ମେ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱରୂପୋ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବୋ। ଏୱରୂପା ପୀତି।ଲ। ଉପେକ୍ଖା ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବା ଅଦ୍ଧା ମଗ୍ଗଂ ପତ୍ତୋସ୍ମି। ଫଲଂ ପତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦସହିତା ଅମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗସଞ୍ଞା ଅଫଲେ ଫଲସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଦା କୋଚି ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ୟୋଗାୱଚରୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଧିମାନୱସେନ ୱିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଚରତୀତି। ବ୍ୟତ୍ତୋ ପନ ତାୱଦେୱ ସଭିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଇଦାନି ମମ ଏତେସୁ ଓଭାସାଦୀସୁ ଏତଂ ମମ ଏସୋ ହ ମସ୍ମି ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିକାମନାକାରୋ ପଞ୍ଞାୟତି। ନଚ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋନାମ ଈଦିସସ୍ସ ନିକାମନସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ। ଅଦ୍ଧା ମମ ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ସୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ମଂ ନିପ୍ପାନମୁଖତୋ ପାତେତ୍ୱା ୱଟ୍ଟମୁଖେ ୟୋଜେସ୍ସତି। ହନ୍ଦ ତେସ୍ୱେୱ ଲକ୍ଖଣତ୍ତୟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିକନ୍ତିଂ ସୋଧେତ୍ୱା ୟଥାପତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାୱୀଥିଂ ପଟିପାଦେସ୍ସାମୀତି ତେ ଓଭାସାଦୟୋ ଏୱ ତାୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅୟଂ ମେ ଓଭାସୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ଖୟଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖୋ ଭୟଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତିଆଦିନା ସମ୍ମସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ତେ ଓଭାସାଦିକେ ୱିପସ୍ସନାୟ ଉପକ୍କିଲେସଭୂତେ ପରିପନ୍ଥ ଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତପ୍ପରିଗ୍ଗହୱସେନ ତେସୁ ନିକନ୍ତିଂ ପରିୟାଦି ୟିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଲକ୍ଖଣୱୱତ୍ଥାନଞାଣଂ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣ ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିନାମ। ଅମଗ୍ଗେସୁ ଓଭାସାଦୀସୁ ମଗ୍ଗସଞ୍ଞାମଲତୋ ୟଥା ୱୁତ୍ତନିକନ୍ତିମଲତୋଚ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା। ତଞ୍ହି ଞାଣଂ ତେସୁ ନିକନ୍ତିୟାପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାୟ ଏୱ ଓଭାସାଦିପଟିବନ୍ଧତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିସୁଦ୍ଧଂନାମ ହୋତୀତି।

[୨୪୫] ୱିଭାୱନିୟଂ ପନ

ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଓଭାସାଦି ପଟିବନ୍ଧପରିଗ୍ଗହଂ ୱିସୁଂ ଅୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଜାନନମତ୍ତେନେୱ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିନାମ ୱୁତ୍ତା। ସା ଅଟ୍ଠକଥାୟ ନ ସମେତି।

ତଥା ପରିପନ୍ଥୱିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ତଥା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସପରିପନ୍ଥତୋ ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ୟାୱାନୁଲୋମାତି ୟାୱଅନୁଲୋମଞାଣା। ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିପସ୍ସନାପରିପାକଂଆଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଭାୱଂ ପତ୍ୱା ତିୱିଧ ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଭାୱପ୍ପତ୍ତିୟାଚେୱ ସତ୍ତଅରିୟପୁଗ୍ଗଲୱିଭାଗସ୍ସ ପଚ୍ଚୟ ଭାୱପ୍ପତ୍ତିୟାଚ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଆଗମ୍ମ ପଟିଚ୍ଚ। ଇଦାନି ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବକ୍ଖଣେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପ୍ପନା ତିଚ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଅପ୍ପନା। ଦ୍ୱେତୀଣିୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତାନୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ଦ୍ୱେ ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତାନି। ମନ୍ଦପଞ୍ଞସ୍ସ ତୀଣି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତାନି। ୟଂକିଞ୍ଚୀତି ତୀସୁ ଲକ୍ଖଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୟଂକିଞ୍ଚି। ୟାସିଖାପତ୍ତାସାନୁଲୋମାସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାତି ମତ୍ଥକପତ୍ତା ଅନୁଲୋମଞାଣସହିତା ୟା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅତ୍ଥି। ସା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାତିଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ୟୋଜନା। ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଞାଣଂ ଅନୁଲୋମଞାଣନ୍ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଞାଣାନି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନି ୱିପସ୍ସନାନାମାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦଂ ପନ ପରିପାକଗତୱିପସ୍ସନା ଦସ୍ସନୱଚନଂ। ଏତ୍ଥଚ ୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ହି ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତ ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତତୋୱା ସୟଂ ସଂୟୋଜନୱତ୍ଥୁଭାୱତୋୱା ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂ ସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱତୋ ସମୁଦୟପହାନୱସେନ ୱଟ୍ଟ ପୱତ୍ତତୋଚ ୱୁଟ୍ଠାପେତି। ତସ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୱସ୍ସଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତାୟାତି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀତି ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନ ଗାମିନିଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତୋପରନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂୱା ତିଣ୍ଣଂୱା ୱିପସ୍ସନା ଚିତ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତିୟା ପରଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱାତି ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆୱଜ୍ଜନଟ୍ଠାନିୟଂ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରେଚରଭାୱେନ ନିବ୍ବାନମେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା। ତତୋ ୟେୱଚ ତଂ ୱିପସ୍ସନାନାମଂ ନଲଭତୀତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନ ଗୋତ୍ତମଭିଭୱନ୍ତନ୍ତି ଏତେନ ଗୋତ୍ତଂ ଭୱତି ଅଭିଭୱତୀତି ଗୋତ୍ରଭୁ। ଗୋତ୍ତନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ପରିପୁଣ୍ଣକିଲେସ ସମାୟୋଗେନ ଅନରିୟଭାୱସଙ୍ଖାତା ପୁଥୁଜ୍ଜନଜାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅରିୟଗୋତ୍ତମଭିସମ୍ଭୋନ୍ତଞ୍ଚାତି ଏତେନ ଗୋତ୍ତଂ ଭୱତି ପାପୁଣାତୀତି ଗୋତ୍ରଭୁ। ଗୋତ୍ତନ୍ତିଚ ତଂତଂ କିଲେସ ୱିସୁଦ୍ଧଭାୱ ସଙ୍ଖାତା ଅରିୟଜାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମଗ୍ଗୋ ଅପ୍ପନା ୱୀଥିଂ ଓତରତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂପରିଜାନନ୍ତୋତି ତେଭୂମକ ଧମ୍ମାନଂ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଭାୱଂ ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜ ଜାନନ୍ତୋ। ପରିଜାନନଞ୍ଚେତ୍ଥ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖଭାୱ ପଟିଚ୍ଛାଦକସ୍ସ ସମ୍ମୋହସ୍ସ ପହାନମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସମୁଦୟ ସଚ୍ଚଂପଜହନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ଅନୁସୟଭାୱେନ ପୱତ୍ତମାନଂ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତଂ ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ ଏକଦେସେନୱା ଅନୱସେସେନୱା ଅପଚ୍ଛାୱତ୍ତିକଂ କତ୍ୱା ପଜହନ୍ତୋ। ନିରୋଧସଚ୍ଚଂସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋତି ଚକ୍ଖୁମା ୱିୟ ନଭମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚମାନଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଏକଦେସସ୍ସୱା ସକଲସ୍ସୱା କିଲେସ ୱଟ୍ଟସ୍ସୱା ଆୟତିଂ ଭାୱିନୋ ୱିପାକୱଟ୍ଟସ୍ସଂୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ପୁନ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଭାପତ୍ତିୱସେନ ନିରୋଧସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତୋ। ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂଭାୱନାୱସେନାତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ

ମଗ୍ଗସଙ୍ଖସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନସଙ୍ଖାତାଯ ଭାଵନାଯ ଵସେନ। ମଗ୍ଗଚେତନାଯ ପନ ଆନନ୍ତରିକଫଲତ୍ତା ତଙ୍ଖଣେ ଅପନୀତଗ୍ଗିକେ ପଦେସେ ପୁନ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିବ୍ବାପେନ୍ତୋ ଵିଯ ମଗ୍ଗାନୁକୂଲପଵତ୍ତିଵସେନ ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନାଦୀନି ଚତ୍ତାରି କିଚ୍ଚାନି ଅନୁକୁବ୍ବନ୍ତାନି ତତୋପରଂ ଦ୍ୱେ ଵା ତୀଣି ଵା ଫଲଚିତ୍ତାନି ପଵତ୍ତନ୍ତି। ତତୋପରଂ ଭଵଙ୍ଗପାତୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ତତୋପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ଯଥା ପନ ପସାଦଚକ୍ଖୁନାଵା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାଵା କିଞ୍ଚିରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ତାନି ଚକ୍ଖୂନି ତଂ ରୂପଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସପି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ପାତୁଭୂତଂ କତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନ ତାଵ ତେସଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ତଂ ରୂପଂ ତସ୍ସ ଅହଂ ଇଦଂନାମ ପସ୍ସାମୀତି ପାକଟଂ ହୋତି। ପଚ୍ଛା ପନ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନ ଵାରେସୁ ପଵତ୍ତମାନେସୁଏଵ ତଂରୂପଂ ତଦନୁବନ୍ଧାଚ ନାନାକାରା ତସ୍ସ ପାତୁଭୂତା ହୋନ୍ତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଵାରେସୁ ପଵତ୍ତମାନେସୁଏଵ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ତଦନୁବନ୍ଧାନି ମଗ୍ଗଫଲାଦୀନିଚ ପାତୁଭଵନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ପୁନଭଵଙ୍ଗଂ।ଲ। ପଵତ୍ତନ୍ତୀତି। ଇଦାନି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଞାଣସ୍ସ ଭୂମିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ମଗ୍ଗଂଫଲଞ୍ଚନିବ୍ବାନନ୍ତିଆଦିଗାଥ ମାହ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋତି ଅରିଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଫଲଟ୍ଠୋ। ହୀନେତି ପହୀନେ। ସେସେତି ଅପହୀନେ ଉପରିମଗ୍ଗଵଜ୍ଝେ। ଇମାନି ପନ ଦ୍ୱେ ପହୀନାଵସିଟ୍ଠକିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନି କେସଞ୍ଚି ଜୀଵିତସମସୀସିପୁଗ୍ଗଲାନଂ କିଲେସ ଵିଭାଗେସୁ ଅକୋଵିଦାନଞ୍ଚ ନଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତିଵାନଵାତି। ଏତ୍ଥଚ ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ତାଵ ସବ୍ବପଥମଂ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତତୋ ଫଲପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ପହୀନକିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ଅଵସିଟ୍ଠକିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ଅଵସାନେ ନିବ୍ବାନପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ ଵୁତ୍ତଂ। ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସବ୍ବପଥମଂ କିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନେସୁ ପଥମଂ କିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ ହୋତି। ତତୋ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନୀତି। ତଂ ପନ ପାଠଇଯଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନ ଞାଣସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସତୋ ପୁବ୍ବେ ପଥମଂ ଛିନ୍ନମନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତି ଞାଣନ୍ତି ଏଵଂ ଵିସୁଂ ଵିମୁତ୍ତିଞାଣସ୍ସ ଆଗତତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଛିନ୍ନନ୍ତି ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ କିଲେସଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇ ଅନୁ ସାରେନ ଵୁଚ୍ଚମାନେ ପନ ପଥମଂ ପହୀନଂ କିଲେସାନଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ପଚ୍ଛେକଂ ମଗ୍ଗଙ୍ଗବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ତେସଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ଫଲଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ। ତତୋ ତେସଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନନ୍ତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି। ପାଠଇଯଞ୍ହି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଞାଣନିଦ୍ଦେସେ ନିବ୍ବାନଂ ମଗ୍ଗଵାରେପି ଫଲଵାରେପି ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆଗତନ୍ତି। ଇତି ନିବ୍ବାନପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂ ନାମ ଇତରେସଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନଂ ଆଦିମ୍ହିଵା ମଜ୍ଝେ ଅନ୍ତରନ୍ତରାଵା ଅଵସାନେଵା ଯତ୍ଥକତ୍ଥଚି ପଵତ୍ତତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତଥା କିଲେସପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନଂପି ମଗ୍ଗଫଲପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନଂ ଆଦିମ୍ହିଵା ପଚ୍ଛାଵାତି। ଏଵଞ୍ହି ସତି ମଗ୍ଗଂ ଫଲଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଯଂ ଗାଥାପି ଅଵିରୁଦ୍ଧା ହୋତୀତି। ଏଵଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅଧିମାନନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠକଥାସୁ ସୋ ହି ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନ ପହୀନ କିଲେସା ଵସିଟ୍ଠକିଲେସ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନେନ ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ଅରିଯଗୁଣପଟିଵେଧେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥଚ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନି ହୋନ୍ତି। ତଥା ସକଦାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଚ। ଅନାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଚ। ଅରହତୋ ପନ ଅଵସିଟ୍ଠକିଲେସୋନାମ ନତ୍ଥୀତି ଚତ୍ତାରୀତି ଏକୂନଵୀସତି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାନି ହୋନ୍ତୀତି। ଇଦଞ୍ଚ ପରିପୁଣ୍ଣ ଵସେନ ଲବ୍ଭମାନଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଅପରିପୁଣ୍ଣଂପି ପନ ହୋତିଯେଵ। ତଥା ହି ଚୂଳଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସୁତ୍ତଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସା ପନ ନ ସବ୍ବେସଂ ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋତି। ଏକୋ ହି ପହୀନକିଲେସମେଵ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତି। ଏକୋ ଅଵସିଟ୍ଠକିଲେସମେଵ। ଏକୋ ମଗ୍ଗମେଵ। ଏକୋ ଫଲମେଵ। ଏକୋନିବ୍ବାନମେଵ। ଇମାସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନାସୁ ଏକଂଵାଦ୍ୱେଵା ନୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ନଵଟ୍ଟତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏଵଂ ଛବ୍ବିସୁଦ୍ଧିକମେନ ଭାଵେତବ୍ବୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ମଗ୍ଗୋ ଞାଣଦସ୍ସନଵିସୁଦ୍ଧିନାମ ଵୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମଗ୍ଗସଦ୍ଦେନ ଚେତ୍ଥ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ମଗ୍ଗଞାଣଂ ତଦନୁକୂଲପଵତ୍ତିଵସେନ ଫଲଞାଣଞ୍ଚ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥାତି ଵିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନେ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଅନୁପସ୍ସନା ମଗ୍ଗଫଲେସୁ। ଅଭିନିଵିସନଂ ଅଭିନିଵେସୋ। ହେଟ୍ଠା ସିଲାପଥଵିଯଂ ନିଖାତସିନେରୁପାଦସ୍ସ ଵିଯ ଅଜ୍ଝତ୍ତଖନ୍ଧେସୁ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ପଵତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତା ଇତି ଅଭିନିଵେସୋ ଅତ୍ତାଭିନିଵେସୋ। ତଂ ଅତ୍ତାଭିନିଵେସଂ। ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମାନଂ କେଵଲଂ ପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତ ଵୁତ୍ତିତାଯ ଖଣଭଙ୍ଗସ୍ସଚ ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ଅଭିନିଵେସୋ ପଵତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତଂ ଦ୍ୱଯଂ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ରୂପଂ ଅନତ୍ତା ଵେଦନା ଅନତ୍ତାତିଆଦିନା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମନୁପସ୍ସନାଵସେନ ତଂ ଅଭିନିଵେସଂ ଵିମୋଚଯମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଵିମୋକ୍ଖମୁଖଂ ହୋତି, ସୁଞ୍ଞତଵିମୋକ୍ଖ ସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଫଲସ୍ସଚ ପଵେସନଦ୍ୱାରଭୂତତ୍ତା, ଵିପଲ୍ଲାସ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଵିପରୀତଵସେନ ଆସନଂ ଉପଗମନଂ ପଵତ୍ତନଂଵା ଵିପଲ୍ଲାସୋ। ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ଉପଗମନଂ ପଵତ୍ତନଂଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ଏଵ କିଲେ ସୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଆସନ୍ନକାରଣତ୍ତା ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଵିପଲ୍ଲାସନିମିତ୍ତଂ। ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ଖଣଭଙ୍ଗସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ତଂନିମିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ତେସଂ ଖଣଭଙ୍ଗଂ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଵେଦନା ଅନିଚ୍ଚାତିଆଦିନା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମନୁପସ୍ସନାଵସେନ ତଂନିମିତ୍ତଂ ଵିମୋଚଯମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଣ୍ହାପଣିଧିନ୍ତି ତଣ୍ହାଏଵ ଅଭିସଙ୍ଗଵସେନ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଣିଦହନତୋ ଦଳ୍ହଂ ଥପନତୋ ପଣିଧୀତି ତଣ୍ହାପଣିଧି। ତଂତଣ୍ହା ପଣିଧିଂ। ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ମହାଆଦୀନଵରାସିଭାଵସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ସୋପଣିଧି ହୋତୀତି ତେସଂ ମହାଆଦୀନଵରାସିଭାଵଂ ସୁଦିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ରୂପଂଦୁକ୍ଖଂ ଵେଦନାଦୁକ୍ଖାତିଆଦିନା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମନୁପସ୍ସନାଵସେନ ତଂପଣିଧିଂ ଵିମୋଚଯମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏତା ଵିମୋକ୍ଖମୁଖଭୂତା ତିସ୍ସୋ ଅନୁପସ୍ସନା ଏଵଂ ଵିସେସ ନାମିକା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା। ଯସ୍ମା ସଙ୍ଖାରେସୁ ସୁଞ୍ଞତଦସ୍ସନଵସେନ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିନାମ କେଵଲଂ ଅତ୍ତାକିନିଵେସଭୂତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଗାହସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭୂତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସେଵ ଆନୁଭାଵୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଥା ସମନୁପସ୍ସିତ୍ୱା ଵିମୁଞ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ଵିପସ୍ସନାପି ମଗ୍ଗୋପି ସହଜାତଞାଣ କିଚ୍ଚେନ ନାମଂ ଲଭତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ଯଦିଵୁଟ୍ଠାନା।ଲ। ସୁଞ୍ଞତୋଵିମୋକ୍ଖୋ ନାମହୋତିମଗ୍ଗୋତି। ଅନିଚ୍ଚଦସ୍ସନଵସେନ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିନାମ ନିମିତ୍ତାତି ନିଵେସଭୂତସ୍ସ ମାନଗାହସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭୂତାଯ ସଦ୍ଧାଯପି ଆନୁଭାଵୋ। ତସ୍ମା ତଥା ସମନୁପସ୍ସିତ୍ୱା ଵିମୁଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ଵିପସ୍ସନାପି ମଗ୍ଗୋପି ସହଜାତସଦ୍ଧା କିଚ୍ଚେନ ନାମଂ ଲଭତୀତି ଵୁତ୍ତଂ

ଯଦିଅନିଚ୍ଚତୋ।ଲ। ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋନାମାତି। ଦୁକ୍ଖଦସ୍ସନୱସେନ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିନାମ ପଣିଧିସଙ୍ଖାତ ତଣ୍ହାଗାହପଟିପକ୍ଖଭୂତସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସପି ଆନୁଭାୱୋ। ତସ୍ମା ତଥା ସମନୁପସ୍ସିତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାପି ମଗ୍ଗୋପି ସହଜାତସମାଧିକିଚ୍ଚେନ ନାମଂ ଲଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ଦୁକ୍ଖତୋ। ଲ। ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋନାମାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତୀତି। ମଗ୍ଗେ ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ କିଚ୍ଚୱିସେସୋନାମ ୱିପସ୍ସନାଗମନୱସେନେୱ ସିଦ୍ଧୋତି ୱୁତ୍ତଂ ମଗ୍ଗୋ। ଲ। ନାମାନି ଲଭତୀତି। ତତ୍ଥ ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତୋ ଅରିଯସାୱକୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଧମ୍ମାନୁସାରୀନାମ ହୋତି। ମଜ୍ଝେ ଛସୁ ମଗ୍ଗଫଲକ୍ଖଣେସୁ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ନାମ। ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋନାମ। ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀନାମ। ଉପରି ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋନାମ। ଅପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତୋ ପନ ଅଟ୍ଠସୁପି ଠାନେସୁ କାଯସକ୍ଖିନାମ। ସୋଯେୱ ଅରୂପଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଫଲେ ଠିତୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ନାମାତି ଏତ୍ତାୱତା ଯଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାପରିପାକମାଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଭାୱଂ ପତ୍ୱା ତିୱିଧୱିମୋକ୍ଖମୁଖଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯାଚେୱ ସତ୍ତଅରିଯପୁଗ୍ଗଲୱିଭାଗସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯାଚ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଆଗମ୍ମ ପଟିଚ୍ଚାତି। ତଂ ସରୂପତୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ହୋତୀତି। ମଗ୍ଗୱୀଥିଯଂ ଫଲଞ୍ଚ ମଗ୍ଗାଗମନ ୱସେନ ତଥା ତୀଣି ନାମାନି ଲଭତୀତି ଯୋଜନା। ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିପସ୍ସନ୍ତାନନ୍ତି ଯଦି ଅନତ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସତୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରନଯେନ ୱିପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲଟ୍ଠାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ। ଯଥାସକଂଫଲନ୍ତି ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ସକଦାଗାମିଫଲନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଭୂତଂ ଯଂ ଯଂ ଫଲଂ ୱିପସ୍ସନାଗମନ ୱସେନେୱ ସୁଞ୍ଞତାଦିୱିମୋକ୍ଖୋତିଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ନମଗ୍ଗାଗମନୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତ୍ଥଚ ୱିପସ୍ସନାଗମନ ୱସେନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନିମିତ୍ତ ନାମଲାଭୋନାମ ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନ ଅନିମିତ୍ତୋ ନାମମଗ୍ଗୋ ନଆଗତୋ। ନହି ସୋ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ଅନିମିତ୍ତୋନାମ ହୋତି। ହୀନପଣୀତାଦିୱସେନ ୱିଭାଗାରହସ୍ସ ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ଭାୱତୋ। ତେନେୱ ହିସ୍ସ ଦୁକ୍ଖପଟିପଦା ଦନ୍ଧା ଭିଞ୍ଞାଦିୱସେନୱା ପାରମିଧମ୍ମାନଂ ପରିତ୍ତମହନ୍ତାଦିୱସେନୱା ହୀନ ପଣୀତ ପଣୀତତର ପଣୀତତମ ୱିଭାଗୋ ସନ୍ଦିସ୍ସତୀତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ସଙ୍ଖାରେସୁ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତଂ ୱିଧମନୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାନାମ ସମାନାପି ସଯଂ ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତେ ପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋନାମଂ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦାତୁଂ ନସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ମଗ୍ଗୋ ଅଭିଧମ୍ମ ପରିଯାଯେନ ଅନିମିତ୍ତନାମଂ ନଲଭତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିଯାଯେନ ପନ ଯଥା ପଥୱିକସିଣାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ପଥୱିକସିଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ସୁଞ୍ଞତାଦିନାମଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତାନି ମଗ୍ଗଫଲାନିପି ଆରମ୍ମଣୱସେନପି ସୁଞ୍ଞତାଦିନାମଂ ଲଭନ୍ତି। ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ପନ ସମ୍ପଯୋଗୱସେନୱା ପଲିବୋଧକରାଚ ନିମିତ୍ତକରାଚ ପଣିଧିକରାଚ ରାଗାଦଯୋ କିଲେସଧମ୍ମା ତେସୁ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତାନି ଅଞ୍ଞଂ ଆଗମନଂୱା ଆରମ୍ମଣଂୱା ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନପି ସୁଞ୍ଞତାଦିନାମଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରମ୍ମଣୱସେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସରସୱସେନାତି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ। ନାମତ୍ତଯନ୍ତି ସୁଞ୍ଞତାଦି ନାମତ୍ତିକଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବାସୁ ମଗ୍ଗୱୀଥି ଫଲସମାପତ୍ତିୱୀଥୀସୁ। ସବ୍ବେସଂପୀତି ସବ୍ବେସଂପି ମଗ୍ଗଫଲାନଂ। ସମମେୱାତି ସମାନମେୱ। ସଦିସମେୱ। ଏତ୍ଥପନାତି ଏତେସୁ ପନ ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ମଗ୍ଗଫଲେସୁ। ଯସ୍ମା ସବ୍ବାଦିଟ୍ଠିଯୋଚ ସୋଳସୱିଧା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଚ ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିମୂଲିକା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିଯା ନିରୁଦ୍ଧାଯ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ସବ୍ବାନିଚ ଅପାଯଗାମି କମ୍ମାନିନାମ ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିଯା ସତିଯାଏୱ ୱିପଚ୍ଚନ୍ତି। ଅସତିଯା ନ ୱିପଚ୍ଚନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚାନଞ୍ଚ ସା ଦିଟ୍ଠି ସବ୍ବସୋ ପହୀନା ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ।ଲ। ପହୀନାପାଯ ଗମନୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପାଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତେହୀତି ଅପାଯଗମନାନି। ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାୱିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଅକୁସଲଧମ୍ମାଚେୱ ପୁବ୍ବେକତଦୁଚ୍ଚରିତକମ୍ମାନିଚ। ପହୀନାନି ଅପାଯଗମନାନି ଏତସ୍ସାତି ପହୀନାପାଯଗମନୋ। ପଟିୱିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚାନଂ ପହୀନଅତ୍ତଦିଟ୍ଠୀନଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ଏକନ୍ତେନ ଉପରୂପରି ୱଡ୍ଢନପକ୍ଖେ ଠିତା ହୋନ୍ତି। କିଲେସଧମ୍ମା ପନ ହାଯନପକ୍ଖେ। ତସ୍ମା ତେ ଅନୁକ୍କମେନ ପରିହାଯିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଉପରିମ କୋଟିଯା ସତ୍ତହି ଭୱେହି ସବ୍ବସୋ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମୋସୋତାପନ୍ନୋନାମ ହୋତୀତି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁସଦ୍ଦେନ ସତ୍ତପଟିସନ୍ଧିଗହଣୱାରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପରମୋତି ଉକ୍କଂସପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଇତି ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରମୋ ଏତସ୍ସାତି। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମୋ। ସୋ ପନ ଦେୱେସୁ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମୋ, ମନୁସ୍ସେସୁ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମୋ, ଉଭଯତ୍ଥ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମୋତି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ଯଥାହ –

କତମୋଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମୋ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି, ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ, ସମ୍ବୋଧିପରାଯନୋ, ସୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେୱେଚ ମନୁସ୍ସେଚ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମୋତି।

ଏତ୍ଥ ହି ଚ ସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମତ୍ଥୋ। ଏତେନ ଯୋଚ ଦେୱେଏୱ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଂସରତି। ଯୋଚ ମନୁସ୍ସେଏୱ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଂସରତି। ଯୋଚ ଦେୱେଚ ମନୁସ୍ସେଚ ମିସ୍ସକଭୱ ୱସେନ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଂସରତି। ତିୱିଧୋ ପେସୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ ପରମୋନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମିସ୍ସକଭୱ ୱସେନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଏତ୍ଥଚ ଯସ୍ମା ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନସ୍ସଚ ଉପରିମଗ୍ଗ ୱିପସ୍ସନା ଯଚ ଆନୁଭାୱଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା କେୱଲଂ ଇମସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆନୁଭାୱଗତିଯା ଏୱ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମୋନାମ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋଚ ପାଠଇଯଂ କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମସ୍ସ କୋଲଂ କୋଲସ୍ସ ଏକବୀଜିସ୍ସ ସକଦାଗାମିସ୍ସ

ଯୋଚ ଦିଟ୍ଠେୱଧମ୍ମେ ଅରହାତି ୱୁତ୍ତା କାମଭୱେଏୱ ଝାନରହିତୋ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋୱା ପରିହୀନଜ୍ଝାନୋୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନେୱଚ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗଟ୍ଠକଥାୟଂ ତୟୋପି ଇମେ ସୋତାପନ୍ନା କାମଭୱୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ରୂପାରୂପଭୱେ ପନ ବହୁକାପି ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠମଂ ଭୱନ୍ତି କାମଭୱେ ଅଟ୍ଠମଂ ପଟିସନ୍ଧିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯେ କାମଭୱେଯେୱ ସତ୍ତୱାରତୋ ଓରଂୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ଯେୱୱା ଉପରିମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେସଂ ତଥାରୂପୋ ପୱତ୍ତିୱିସେସୋ ଉପରି ମଗ୍ଗୱିପସ୍ସନାବଲେନ ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଥା ହି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଉପରି ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ୱିପସ୍ସନା ନିୟାମେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ପନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେୱା ସକ୍କଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱିସାଖାଦୟୋ ୱିୟ ସତ୍ତସୁ ଭୱେସୁ ୟତ୍ଥକତ୍ଥଚି ଭୱେୱା ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯେଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଯେୱ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତି। ତେସଂ ତଥାରୂପୋ ପୱତ୍ତି ୱିସେସୋ ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନବଲେନ ସିଦ୍ଧୋତି। ୟସ୍ମାଚ ପାଠଇୟଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେୱେଚାତି ଏତେନ କାମଭୱେ ସତ୍ତ ଓପପାତିକ ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମନୁସ୍ସେଚାତି ଏତେନ ସତ୍ତ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଦସ୍ସେତୀତି ଉଭୟେନ ଚୁଦ୍ଦସ ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଦସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେନ ପରିୟାୟେନ ଲବ୍ଭମାନେ ଚୁଦ୍ଦସଭୱେ ସନ୍ଧାୟ ସକ୍କପଞ୍ହସୁତ୍ତେ –

ଇତୋ ସତ୍ତ ତତୋ ସତ୍ତ, ସଂସରାନି ଚତୁଦ୍ଦସାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେଚ ତିକନିପାତେ ସଚେ ଉଦାୟି ଆନନ୍ଦୋ ଅୱୀତରାଗୋ କାଲଂ କରେୟ୍ୟ, ତେନ ଚିତ୍ତପସାଦେନ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେୱେସୁ ଦେୱରଜ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ମହାରଜ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ। ଅପିଚ ଉଦାୟି ଆନନ୍ଦୋ ଦିଟ୍ଠେୱଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ଇମେହି ସୁତ୍ତପଦେହି ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମସ୍ସ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ କାମଭୱେ ଚୁଦ୍ଦସ ପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ମହାୱଗ୍ଗସଂୟୁତ୍ତଟୀକାୟଞ୍ଚ କେଚି ପନ କାମଭୱେ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତତୋ ଉଦ୍ଧନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ୱୀମଂସିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାନସୁତ୍ତେସୁଚ ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ୟଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଭୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତିଚ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ଛକ୍କନିପାତେ ଅଭବ୍ବୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଭୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁନ୍ତି ଚ, ମହାନିଦ୍ଦେସେ ଅଜିତପଞ୍ହେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ନିରୋଧେନ ସତ୍ତଭୱେ ଥପେତ୍ୱା ଅନମ ତଗ୍ଗେସଂସାରେ ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ୱୂପସମନ୍ତି। ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଟିପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତିଚ, ଏୱଂ ଦଢହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୟଥାୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ତେସଂ ସୁତ୍ତପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।
ରାଗଦୋସମୋହାନନ୍ତି କାମରାଗସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ତଦେକଟ୍ଠମୋହସ୍ସଚ। ତନୁକରତ୍ତାତି ୟଥା ସୋତାପନ୍ନସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତା ଧମ୍ମିକେସୁ କାମୱତ୍ଥୂସୁ ବଲୱନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ୟତୋ ତେସଂ ମେଥୁନୱତ୍ଥୁସମାୟୋଗୋପି ପୱତ୍ତତି, ତଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଅସମତ୍ଥେ କତ୍ୱା ସଂଲିଖନୱସେନ ତନୁକରଣତୋ। ଅଧିଚ୍ଚୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନଚ ପରିୟୁଟ୍ଠାନମନ୍ଦତାୱସେନଚ ତନୁକଭାୱଂ ସାଧନତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଅଧିଚ୍ଚୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନାତି କଦାଚି ଚିରେନ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ। ପରିୟୁଟ୍ଠାନମନ୍ଦତାୟାତି ଚିରେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତାନଂପି ମନ୍ଦତରଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାନୱସେନ। ମହାସିୱତ୍ଥେରେନ ପନ ତେସଂପି ମେଥୁନୱତ୍ଥୁ ସମାୟୋଗୋ ଇଚ୍ଛିତୋ। ସୋ ମହାଟ୍ଠକଥାୟଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ୟଞ୍ଚ ଛକ୍କନିପାତେ ମିଗାସାଲୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋପି ଇସିଦତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସକଦାଗାମିତ୍ତଂ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତଂ, ତଂପି ତସ୍ସ ଆସନ୍ନମରଣକାଲେ ଅଧିଗମୱସେନ ବ୍ୟାକତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସକିଂଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗମନତୋ ସକଦାଗାମୀନାମ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ୟମେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ପଠମପରିଚ୍ଛେଦେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅରହତ୍ତଂଭାୱେତ୍ୱାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତ୍ୱାଖୀଣା ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା ୟସ୍ସାତି ଖୀଣାସୱୋ। ଦକ୍ଖିଣା ୱୁଚ୍ଚତି କମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଆୟତିଂ ଫଲପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଦାନଂ। ଦକ୍ଖନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତାୟାତି କତ୍ୱା। ତାୟ ପନ ଦକ୍ଖିଣାୟ ୱିପତ୍ତିକରାନଂ କିଲେସାନଂ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱତୋ ସମ୍ପତ୍ତିକରାନଞ୍ଚ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିଗୁଣାନଂ ସବ୍ବସୋ ପରିପୁଣ୍ଣତ୍ତା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେସୁ ଅଗ୍ଗୋ ଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ତଂଦକ୍ଖିଣଂ ପଟିଗ୍ଗହିତୁଂ ଅରହତୀତି ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ। ପୁଗ୍ଗଲଭେଦୋତି ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲଟ୍ଠପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସଙ୍ଖେପଭେଦୋ। ୱିତ୍ଥାରଭେଦୋ ପନ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ତାୱ ଚତୁୱୀସତି ସୋତାପନ୍ନା, ଦ୍ୱାଦସ ସକଦାଗାମିନୋ, ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସ ଅନାଗାମିନୋ, ଦ୍ୱାଦସ ଅରହନ୍ତୋତି ଫଲଟ୍ଠାନଂ ଛନ୍ନୱୁତିଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଧିମୁତ୍ତୋତି ଦ୍ୱେ ସୋତାପନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ତେ ଏକବୀଜୀ କୋଲଂକୋଲୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମୋଚାତି ତୀହି ଗୁଣିତା ଛ। ପୁନ ଚତୂହି ପଟିପଦାହି ଗୁଣିତା ଚତୁୱୀସତି ହୋନ୍ତି। ତିୱିଧ ୱିମୋକ୍ଖଚତୁପଟିପଦାନଂ ପନ ଭେଦେନ ଦ୍ୱାଦସ ସକଦାଗାମିନୋ ଦ୍ୱାଦସ ଅରହନ୍ତୋଚ ହୋନ୍ତି। ଅନାଗାମିନୋ ପନ ଅୱିହେସୁ ତାୱ ତୟୋ ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାୟିନୋ, ଏକୋ ଉପହଚ୍ଚ ପରିନିବ୍ବାୟୀ, ଏକୋ ଉଦ୍ଧଂ ସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀତି ପଞ୍ଚ। ତେୟେୱ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀଚାତି ଦ୍ୱୀହି ଗୁଣିତା ଦସ। ତଥା ଅତପ୍ପସୁ ଦସ୍ସସୁଦସ୍ସୀସୁ ତିଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତି। ଅକନିଟ୍ଠେ ପନ ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀନାମ ନତ୍ଥୀତି ଚତ୍ତାରୋ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟିନୋ ଚତ୍ତାରୋ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟିନୋତି ଅଟ୍ଠାତି। ସବ୍ବେ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତୀତି। ସୁତ୍ତନିପାତଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଦ୍ୱାଦସ ସୋତାପନ୍ନା, ଦ୍ୱାଦସ ସକଦାଗାମିନୋ, ଚତୁୱୀସତି ଅନାଗାମିନୋ, ଦ୍ୱେ ଅରହନ୍ତୋ, ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗଟ୍ଠାତି ଚତୁପଞ୍ଞାସ ହୋନ୍ତି। ତେୟେୱ ସଦ୍ଧାଧୁର ପଞ୍ଞାଧୁର ୱସେନ ଦ୍ୱୀହି ଗୁଣିତା ଅଟ୍ଠସତଂ ପୁଗ୍ଗଲା ହୋନ୍ତୀତି ଆଗତୋ। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲଭେଦେ। ସବ୍ବେସଂପୀତି ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲଟ୍ଠାନଂପି ସାଧାରଣାୱ। ନ ନିରୋଧସମାପତ୍ତି ୱିୟ ଏକଚ୍ଚାନଂଏୱ ସାଧାରଣାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅତିୱିୟ ମମାୟିତସ୍ସ ଅଭିନିନ୍ଦି ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋସିତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଅପୱତ୍ତିକରଣଂ ନାମ ବହଲରାଗୱିମୁତ୍ତାନଂଏୱ ସିଜ୍ଝତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅନାଗାମୀନଞ୍ଚେୱ ଅରହନ୍ତାନଞ୍ଚଲବ୍ଭତୀତି। ତେସଂପି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀନଂ କାମରୂପଭୱଗତାନଞ୍ଞେୱ ଇଧ ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କସ୍ମା, ଆଦିତୋ

ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପୁବ୍ବନିରୋଧବଲେନେୱ ଗନ୍ତବ୍ବତ୍ତା। ତେନାହ ତତ୍ଥାତିଆଦି। ତତ୍ରାଯଂ ୱିଧି, ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥ ଗତେ ସଙ୍ଖାରେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ୱିପସ୍ସତି। ତତୋ ଦୁତୀଯଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥଗତେ ସଙ୍ଖାରେ ତଥେୱ ୱିପସ୍ସତି। ତତୋ ତତୀଯଂ ଝାନଂ। ତତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ। ତତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଝାନଂ। ତତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ। ତତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚା ଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥଗତେ ସଙ୍ଖାରେ ତଥେୱ ୱିପସ୍ସତି। ତତୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ନାନାବଦ୍ଧଅୱିକୋପନଂ ସଙ୍ଘପତିମାନନଂ ସତ୍ଥୁପକ୍କୋସନଂ ଅଦ୍ଧାନ ପରିଚ୍ଛେଦୋତି ଇମଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ତତୋ ନେୱସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ଏକଂୱା ଦ୍ୱେୱା ଚିତ୍ତୱାରେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଚିତ୍ତକୋ ହୋତି ନିରୋଧଂ ଫୁସତୀତି। ତତ୍ଥତତ୍ଥେୱାତି ତତୋ ତତୋ ଝାନତୋ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱୁଟ୍ଠିତକାଲେଏୱ। ୱିପସ୍ସନ୍ତୋତି ନିରୋଧସ୍ସ ସମଥ ୱିପସ୍ସନା ଯୁଗନଦ୍ଧବଲେନେୱ ପତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ୱିପସ୍ସନାବଲେନପି ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ସଣ୍ହସୁଖୁମଭାୱା ପାଦନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିପସ୍ସନ୍ତୋ। ଯାୱଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂଗନ୍ତ୍ୱାତି ଯାୱ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଜ୍ଝାନଂ, ତାୱ ସମାପଜ୍ଜନୱୁଟ୍ଠାନୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା। ଆୱଜ୍ଜନାଧିଟ୍ଠାନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନାନିପେତ୍ଥ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାନିଯେୱ। ତେନେୱ ହି ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚୱିଧା ୱସିଯୋ ନିରୋଧପରିକମ୍ମେସୁ ୱୁତ୍ତାତି। ତତୋପରନ୍ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଜ୍ଝାନଗତେ ସଙ୍ଖାରେୱିପସ୍ସନାନନ୍ତରଂ, ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ। ଅତ୍ତନୋ ସରୀରାବଦ୍ଧେ ପରିକ୍ଖାରେ ଥପେତ୍ୱା ନାନାବଦ୍ଧାନି ଚିୱରାଦୀନି ପରିକ୍ଖାରାନି ଅଗ୍ଗିଆଦିନା ପରିସ୍ସଯେନ ମାୱିନସ୍ସନ୍ତୁତିୱା, ଏକସୀମାଯଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମେ କରୀଯମାନେ ସଙ୍ଘୋ ମଂ ପତ୍ତିମାନେସ୍ସତି, ତଦା ୱୁଟ୍ଠହାମୀତିୱା, ସତ୍ଥା ମଂ କେନଚିକାରଣେନ ପକ୍କୋସା ପେସ୍ସତି, ତଦା ୱୁଟ୍ଠହାମୀତିୱା ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ନିରୋଧବ୍ଭନ୍ତରେଏୱ ମରଣଂ ନୁଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ଅଦ୍ଧାନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଗହିତୋ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂଲ। ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜତିଚିତ୍ତସନ୍ତତି ତଦତ୍ଥାଯ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଥାରୂପସ୍ସ ପଯୋଗୱିସେସସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ କତତ୍ତା। ତତୋତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ। ଅନାଗାମିନୋ ଅନାଗାମି ଫଲଚିତ୍ତଂ ନିରାୱଜ୍ଜନଂପି ନିପ୍ପରିକମ୍ମଂପୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥାହି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତିତଂ ୱିପସ୍ସନାପରିକମ୍ମମେୱ ତସ୍ସ ପରିକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି। ନ ୱିସୁଂ ଆସନ୍ନପରିକମ୍ମଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନନ୍ତି ଫଲପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନଂ। ଏୱଂ ଦୁୱିଧଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନନଯଂ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ସୋ ନିଦ୍ଦିସୀଯତି, ତଦତ୍ଥେ ସୋତୁଜନେ ନିଯୋଜେନ୍ତୋ ଭାୱେ ତବ୍ବନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବାତି ପଟିପତ୍ତି। ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତିୱା ଏତାଯ ଉପରୁପରି ୱିସେସନ୍ତି ପଟିପତ୍ତି। ସୀଲାଦିଧମ୍ମୋ। ରସୀଯତି ନିରାମିସସୁଖାନୁଭୱନୱସେନ ଅନୁଭୱୀଯତୀତି ରସୋ। ଝାନମଗ୍ଗ ଫଲଭୂତୋ ଅଧିଗମଧମ୍ମୋ। ଅରହତ୍ତ ଫଲମେୱୱା। ତଦୁଭଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିସୋମନସ୍ସମେୱୱା। ପଟିପତ୍ତିଯା ରସୋ ପଟିପତ୍ତି ରସୋ। ସୋଏୱ ଅସ୍ସାଦିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଅସ୍ସାଦୋ ଚାତି ପଟିପତ୍ତି ରସସ୍ସାଦୋ। ସାସନେ ପଟିପତ୍ତିରସସ୍ସାଦଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଇଚ୍ଚେୱଂ ମଯା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତମଂ ଭାୱନାଦ୍ୱଯଂ ଭାୱେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯାନାମ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହସ୍ସ

ଚତୁତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନସଙ୍ଗହସ୍ସ

ପରମତ୍ଥଦିପନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନିଗମ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ

୧୭୨। ଚାରିତ୍ତେନ କୁଲାଚାରେନ ସୋଭିତେ ଞାତି ମିତ୍ତ ଧନ ଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିସାଲେ କୁଲେ ଉଦଯୋ ୱୁଡ୍ଢି ଯସ୍ସ ସୋତି ଚାରିତ୍ତସୋଭିତୱିସାଲକୁଲୋଦଯୋ। ତେନ। ସଦ୍ଧାଯ ଅଭିୱୁଡ୍ଢାନଂ ପରିସୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲସୁତଚାଗାଦିଗୁଣାନଂ ଉଦଯୋ ୱୁଡ୍ଢି ଏତସ୍ମିନ୍ତି ସଦ୍ଧାଭିୱୁଡ୍ଢପରିସୁଦ୍ଧଗୁଣୋଦଯୋ। ତେନ। ନମ୍ବୱ୍ହଯେନାତି ନମ୍ବନାମକେନ ଉପାସକେନ। ପଣିଧାଯାତି ଭୁସଂ ନିଧାଯ ହଦଯେ ଠପେତ୍ୱା ଉପାଦାଯ ପଟିଚ୍ଚ। ପରାନୁକମ୍ପନ୍ତି ପରେସଂ ଅତ୍ତନୋ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧୀନଂ ପଚ୍ଛିମଜନାନଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଅନୁଦ୍ଦଯଂ କାରୁଞ୍ଞଂ ପଣିଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତ୍ଥିତନ୍ତି ଅଭିଯାଚିତଂ। ପୁଞ୍ଞେନ ତେନ ୱିପୁଲେନାତି ତେନ ୱିପୁଲେନ ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥ ସଙ୍ଗହପକରଣସ୍ସ କରଣପୁଞ୍ଞେନ। ତୁମୂଲସୋମନ୍ତି ଏୱଂ ନାମକଂ ୱିହାରଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ଖୁଦ୍ଦସିକ୍ଖାଟୀକାଯଂ"ସୀହଳଦୀପେ ତୁମୂଲସୋମୱିହାରେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପାକୱତ୍ତଂପି ତାଲ ପଣ୍ଣଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା କରୀଯତି। ନ ହି ତତ୍ଥ ପଣ୍ଣେନ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବେପି ଇଟ୍ଠକଛନ୍ନା ପାସାଦାଦଯୋତି। ଏସୋ କିର ୱିହାରୋ ଆଦିତୋ ଅଭଯଗିରିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଭୂତାଯ ସୋମଦେୱିଯା କାରାପିତତ୍ତା ଯାୱଜ୍ଜତନାପି ସୋମୱିହାରୋତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତୁମୂଲସଦ୍ଦୋ ପନ ୱିପୁଲସଦ୍ଦପରିଯାଯୋ।

ଅଥେତ୍ଥ ୱତ୍ତତି ସଦ୍ଦୋ, ତୁମୂଲୋ ଭେରୱୋ ମହା;

ହତ୍ଥିନାଗେ ପଦିନ୍ନମ୍ହି, ସିୱୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନେତି।

ଆଦୀସୁ

ୱିଯ। ସୋଚ ୱିହାରୋ ସଟ୍ଠିମତ୍ତେହି ମହାପରିୱେଣେହି ସଣ୍ଠିତୋ ହୋତୀତି ଅତିୱିଯ ୱିପୁଲୋ ମହନ୍ତୋ ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ୱିପୁଲତ୍ତା ମହନ୍ତତ୍ତା ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣତ୍ତା ତୁମୂଲ ସୋମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ତୁମୂଲସୋମଂ। ଅତ୍ଥତୋ ମହାସୋମ ୱିହାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତେନ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୱଂସସ୍ସ ୱସନ ୱିହାରଂ କିତ୍ତେତି। ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପନ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେ କିତ୍ତିତଂ। ଧଞ୍ଞାଧିୱାସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଆଦିକମ୍ମିକଭୂତ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରାଦୀନଂ ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତତ୍ଥେରାନଂ ଅଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠଭୂତଂ। ଦୀପପସାଦକ ମହାମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ହି ୱଂସେ ଜାତତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଆଦିକମ୍ମିକଭୂତୋ ମହାଥେରୋପି ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋନାମାତି ଧାତୁୱଂସେ ୱୁତ୍ତୋ। ଉଦିତୋଦିତନ୍ତି ଅତିୱିଯ ଉଦିତଂ। ନଭମଜ୍ଝେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ସକଲସୀହଳଦୀପେ ଅତିୱିଯ ଉଗ୍ଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରିଯମଗ୍ଗପଞ୍ଞାୱସେନ ପରିଯତ୍ତିୱେସାରଜ୍ଜାଦି ପଞ୍ଞାୱସେନୱା ଅୱଦାତେହି ପରିଯୋଦାତେହି ଗୁଣେହି ସୋଭିତାତି ପଞ୍ଞାୱଦାତଗୁଣସୋଭିତା। ତେ ଏୱ ଲଜ୍ଜୀପାପଗରହିନୋ। ମଞ୍ଞନ୍ତୂତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୁ। ପୁଞ୍ଞୱିଭାୱୋଦଯ ମଙ୍ଗଲାଯାତି ୱିପୁଲାନଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱଡ୍ଢିସଙ୍ଖାତ ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯ। ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା, ପୁଞ୍ଞେନ ତେନ ୱିପୁଲେନ ଧଞ୍ଞାଧିୱାସଂ ଉଦିତୋଦିତଂ ତୁମୂଲସୋମ ୱିହାରଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ନିୱାସିନୋ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରାଦିକେ ପଞ୍ଞାୱଦାତ ଗୁଣସୋଭିତେ ଲଜ୍ଜିଭୂତେ ଭିକ୍ଖୂଚ ପୁଞ୍ଞୱିଭୱୋଦଯମଙ୍ଗଲାଯ ଆଯୁକନ୍ତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ ପଚ୍ଛିମା ଜନାତି। ଅଥୱା, ତଂୱିହାରଂ ଅଞ୍ଞେ ପଞ୍ଞାୱଦାତ ଗୁଣସୋଭିତ ଲଜ୍ଜୀ ଭିକ୍ଖୂ ମଞ୍ଞନ୍ତୂତି ଯୋଜନା। ଏତେନ ଥେରୋ ପଚ୍ଛିମଜନାନଂ ଛସୁ ଅନୁତ୍ତରିଯଧମ୍ମେସୁ ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯସଙ୍ଖାତଂ ପୁଞ୍ଞୱିସେସଞ୍ଚ ମଯଂପି ତାଦିସଗୁଣଭାଗିନୋ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଉସ୍ସାହନୁପାଯଞ୍ଚ ପଟିପାଦେସୀତି।

ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ ନିଗମକଥା

ଏତ୍ତାୱତାଚ –

ନଗରେ ଦୀପରଙ୍ଗମ୍ହି, ଗାମେ ତି ନାମକେ;

ଅଟ୍ଟସୁଞ୍ଞଦ୍ୱଯେକମ୍ହି, ସାକେ ଜାତେନ ଯା ମଯା।

ମୁଂର୍ୱାଗାମେ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି, ଲଙ୍ଘତୀତି ୱିସ୍ସୁତାଲଯେ;

ୱସତା ମହତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଗଣସ୍ସ ହିତକାରିନା।

ପରମତ୍ଥଦୀପନୀନାମ, ସଙ୍ଖତା ସାରଦସ୍ସିନା;

ସାରେସୀନଂ ହିତତ୍ଥାଯ, ସାରାସାରୱିୱେକିନଂ।

ସୁନିଟ୍ଠିତା ଅଯଂ ଟୀକା, ନିବ୍ବୁଯା ନିରୁପଦ୍ଦୱା;

ନୱପଞ୍ଚଦ୍ୱଯେକମ୍ହି, ସାକେ କୋମୁଦସାରଦେ।

ତଥା କଲ୍ଯାଣସଙ୍କପ୍ପା, ସାଧୂନଂ ଅମତପ୍ଫଲା;

ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ସବ୍ବେପି, ନିବ୍ବୁଯା ନିରୁପଦ୍ଦୱା।

ଯଥା ଲୋକମ୍ହି ଜୋତନ୍ତି, ଉଭୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା;

ତଥେୱ ପରମତ୍ଥେସୁ, ଅଯଂ ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ।

ପାଠଇଯତ୍ତେସୁ ସା ସୁଭା, ସଦ୍ଦନିରୁତ୍ତିଦୀପନୀ;

ଉଭୋ ଲୋକମ୍ହି ଜୋତନ୍ତୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଯାୱ ତିଟ୍ଠତୀତି।

ତତ୍ଥ ନଗରେ ଦୀପରଙ୍ଗମ୍ହୀତି ଦୀପୱାସିମହାଜନଂ ରଞ୍ଜେତୀତି ଦୀପରଙ୍ଗନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେ ନଗରେ। ଗାମେ ନାମକେତି ରୋହିତମିଗାନଂ ନିୱାସଭୂମିତଲେ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଏୱଂନାମକେ ମହାଗାମେ। ସାକେତି କଲିଯୁଗେ। ଯା ମଯାତି ପରମତ୍ଥଦୀପନୀନାମ ଯାଟୀକା ମଯା ସଙ୍ଖତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲଙ୍ଘତୀତି ୱିସ୍ସୁତାଲଯେତି ଏୱଂୱିସ୍ସୁତେ ଅରଞ୍ଞୱିହାରେ। ସାରେସୀନନ୍ତି ସାରଗୱେସୀନଂ। ସାରାସାରୱିୱେକିନନ୍ତି ଅଯଂ ସାରୋ ଅଯଂ ଅସାରୋତି ଏୱଂ ସାରଞ୍ଚ ଅସାରଞ୍ଚୱିୱେଚେତ୍ୱା ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥାନଂ। ସାକେତି କଲିଯୁଗେ। କୋମୁଦସାର ଦେତି କୁମୁଦପୁପ୍ଫଯୁତ୍ତେ ସରଦୌତୁ ପରିଯାପନ୍ନେପଚ୍ଛି ମକତ୍ତିକମାସେ। ଅମତପ୍ଫଲାତି ନିବ୍ବାନପଯୋଜନା। ସୁଭାତି ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିଯା ସୋଭଣା। ସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ତିୱିଧଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଇତି ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥସଙ୍ଗହପକରଣସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା

ଭୂତା ପରମତ୍ଥଦୀପନୀନାମା ଯଂଟୀକା

ସବ୍ବାକାରେନ ନିଟ୍ଠିତା।